جلد چهارم

اُصولِ کافی

تألیف: مرحوم ثقة الاسلام کلینی (ره)

با اعراب گذاری و علامت وقف

ترجمه، توضیح، تصحیح و ویرایش از:

سید مهدی آیت اللهی

أصول كافي

تأليف:

مرحوم ثقة الاسلام كليني (ره)

ترجمه، توضيح تصحيح ویرایش از: سید مهدی آیت اللهی

جلد چهارم

بسم الله الرحمن الرحيم

کلینی، محمد بن یعقوب - ۳۲۹ ق
[الکافی، اصول، فارسی - عربی]
اصول کافی / [محمدبن یعقوب کلینی] ترجمه و شرح سید مهدی آیت اللهی،
-- تهران، جهان آرا، ۱۳۸۵
۴ ج
(ج ۴) ISBN064-8387-06-0
(دوره) ISBN064-8387-07-9

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیپا،
۱. احادیث شیعه -- قرن ۴ ق. الف. آیت اللهی، سید مهدی ۱۳۱۷ -، مترجم و شارح. ب. عنوان. ج. عنوان: الکافی. اصول. فارسی - عربی.
BP ۱۲۹/ ۸ک ۲۲۰۴۱ ۲۹۷/۲۱۲ ۱۳۸۶
کتابخانه ملی ایران ۸۵/۱۵۲۱۰م

شناسنامه

نام کتاب: اصول کافی (جلد ۴)
ترجمه و توضیح از: سید مهدی آیت اللهی (دادور)
تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه
چاپ: یاران
نوبت چاپ: دوم - ۱۳۸۷
ناشر: انتشارات جهان آرا
قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

تهران/ ناصرخسرو - کوچه حاج نایب - پاساژ حفظی - کتابسرای عادل
تلفن ۰۲۱-۳۳۹۰۷۳۱۳-۳۳۹۴۹۹۰۵

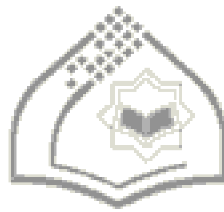
فهرست مطالب

دوستی دنیا و حرص بر آن ۳
باب طمع ۱۵
ناسازگاری.............. ۱۷
بد اخلاقی ۱۷
سفاهت.............. ۱۹
بی شرمی و بد زبانی........... ۲۱
کسی که بخاطر بدی باید از او بپرهیز کرد ۳۱
ستم گری و تجاوز ۳۳
تکبّر و فخرفروشی ۳۵
قساوت و سخت دلی........... ۳۹
ستم و ستمکاری ۴۱
پیروی از خواستهٔ دل........... ۵۳
مکر و پیمان شکنی و فریب کاری... ۵۵
دروغ و دروغگوئی ۵۹
دو زبانی و دو روئی........... ۷۱
قهر از برادر دینی و ترک او....... ۷۳
قطع رفت و آمد با خویشان ۷۷
عاق والدین و ناسپاسی از پدر و مادر ۸۳
بیزاری از نسب ۸۷
کسی که مسلمانان را آزار دهد و خوارشان شمارد........... ۸۹
کسی که دنبال لغزش و عیب مؤمنان است............. ۹۷
سرزنش............. ۱۰۱
غیبت افراد و تهمت زدن به آنها.... ۱۰۳
بیان داستهانهائی که به زیان مؤمن است............. ۱۰۷
سرزنش و شادی بخاطر گرفتاری مؤمن ۱۰۷
دشنام گوئی............. ۱۰۹
تهمت و بد گمانی ۱۱۳
کسی که برای برادر مؤمن خود خیر خواهی نکرده............ ۱۱۵
خلف وعده............. ۱۱۷
کسی که در را به روی برادر مؤمن خود ببندد............. ۱۱۹
کسی که از برادر دینی خود کمک بخواهد ولی او را.... ۱۲۳
کسی که از چیز مربوط به خود یا مربوط به دیگری برای.... ۱۲۵
کسی که مؤمنی را بترساند ۱۲۹
نمّامی و سخن چینی ۱۳۱
فاش کردن اسرار مذهب ۱۳۱
کسی که بخاطر فرمان برداری از بندگان، خدا را............ ۱۳۷
در کیفر سریع گناهان............ ۱۴۱
همنشینی با گناهکاران............ ۱۴۳
اصناف مردم............ ۱۵۵
کفر............ ۱۵۹
اقسام کفر............ ۱۷۳
ستون‌های کفر و شعبه‌های آن..... ۱۷۹
صفت نفاق و منافق ۱۸۱
شرک و دوگانگی ۱۸۹
شکّ و تردید............ ۱۹۳
گمراهی و گمراهان ۱۹۹
مستضعف و ناتوان در دین ۲۰۷
آنها که کارشان با خدا و امیدشان به اوست ۲۱۵
اصحاب اعراف ۲۱۷
در بیان اصناف مخالفان و ذکر قدریّه و خوارج و مرجئه............ ۲۱۹

دل به دست آورده شدگان ۲۲۳
در اشتراک منافقین و گمراهان در شیطان ۲۲۷
در بیان قول خدای تعالی: بعضی از مردم ۲۲۹
کمتر چیزی که بنده به خاطر آن ... ۲۳۳
ثبوت ایمان و اینکه آیا رواست که خداوند ۲۳۵
کسانی که ایمانشان عاریه‌یی است . ۲۳۷
در نشانهٔ عاریت دارِ ایمان ۲۴۱
سهو دل ۲۴۳
در تیرگی دل منافق گرچه سخنور باشد ۲۴۷
در تغییرات احوال دل ۲۴۹
وسوسه و حدیث نفس ۲۵۱
اعتراف به گناه و پشیمانی از آن ... ۲۵۵
پنهان داشتن گناه ۲۵۹
کسی که آهنگ کار نیک یا بد کند .. ۲۶۱
باب توبه ۲۶۵
باب استغفار از گناه ۲۷۵
در آنچه که خدای عز و جل هنگام توبه به آدم داد ۲۸۱
گناهان خرد و سبک ۲۸۵
گناهان سه گونه‌اند ۲۸۹
شتاب در کیفر گناه ۲۹۱
در تفسیر گناهان ۳۰۱
نوادر ۳۰۳
نادر دیگری ۳۰۵
خداوند به وسیله عمل کننده (بلا را) از تارک عمل ۳۰۷
گناه نکردن آسان‌تر از توبه کردن است ۳۰۹
غافلگیری به تدریج ۳۰۹
حساب اعمال ۳۱۱
کسی که عیب مردم می‌گوید ۳۲۹
مسلمان به آنچه که در جاهلیت (پیش از مسلمانی) کرده ۳۳۱
کفر پس از ایمان و توبه از آن، کارهای پیش از کفر را ۳۳۳
کسانی که از بلا معاف باشند ۳۳۳
آنچه که از امت برداشته شده است . ۳۳۵
هیچ گناهی با وجود ایمان زیان ندارد و هیچ حسنه‌ای ۳۳۷
در فضیلت دعا و تشویق به آن ۳۴۱
دعاء سلاح مؤمن است ۳۴۵
دعا، بلا و قضاء را از بین می‌برد ۳۴۹
دعا درمان هر دردی است ۳۵۳
هر کس دعا کند به اجابت رسد ۳۵۳
الهام دعا ۳۵۵
پیشدستی در دعا ۳۵۵
یقین داشتن به اجابت در حال دعا . ۳۵۹
رو کردن به دعا ۳۵۹
پافشاری در دعا و انتظار اجابت ... ۳۶۱
نام بردن حاجت در دعا ۳۶۵
پنهان داشتن دعا ۳۶۷
در اوقاتی که امید اجابت دارند ۳۶۷
رغبت، رهبت، تضرع، ابتهال، استعاذه و مسألت ۳۷۳
گریه و زاری ۳۷۷
ستایش و ثناء پیش از دعا ۳۸۵

اجتماع برای دعا کردن ۳۹۳
دعا برای همیشه ۳۹۵
کسی که اجابت دعایش به تأخیر افتد ۳۹۵
درود و رحمت بر محمد۹ و خاندانش باد ۴۰۳
آنچه که از ذکر خدای عزّوجلّ در هر مجلس لازم است ۴۱۵
ذکر خدای عزّوجلّ بسیار باشد ۴۲۱
صاعقه ذاکر را نگیرد ۴۲۷
مشغول به ذکر خدای عزّوجلّ ۴۲۹
ذکر خدای عزّوجلّ در نهان ۴۲۹
ذکر خدای عزّوجلّ در میان غفلت بزرگان ۴۳۱
سپاس گوئی و تمجید ۴۳۳
طلب آمرزش ۴۳۷
تسبیح و تهلیل و تکبیر ۴۳۹
دعا برای برادران (دینی) در پشت سر آنها ۴۴۳
کسی که دعایش پذیرفته شود ۴۴۹
کسی که دعایش مستجاب نیست ۴۵۳
باب نفرین بر دشمن ۴۵۵
مباهله ۴۶۱
آنچه که خداوند خود را با آن ستایش کرده است ۴۶۵
کسی که بگوید: لا اله الا الله ۴۶۹
کسی که گوید: لا اله الأ الله و الله اکبر ۴۶۹
کسی که گوید: لا اله الأ الله وحده وحده وحده ۴۷۱
کسی که ده بار بگوید: ۴۷۱
کسی که گوید: اشهد ان لااله الاّ الله وحده لاشریک له ۴۷۳
هر کس هر روز ده بار بگوید: اشهد ان لا اله الأ الله ۴۷۳
هر کس ده بار بگوید: یا الله یا الله ... ۴۷۵
هر کس بگوید: لا اله الأ الله حقاً حقاً ۴۷۵
هر کس یا ربّ یا ربّ گوید ۴۷۵
هر کس بگوید: لا اله الأ الله مخلصاً. ۴۷۷
هر کس بگوید ماشاءالله لا حول و لا قوة الأ بالله ۴۷۷
هر کس گوید استغفرالله الذی لا اله الأ هو الحی القیوم ۴۷۹
گفتاری در صبح و شام ۴۷۹
دعا هنگام خوابیدن و بیدار شدن .. ۵۱۷
دعای وقت بیرون رفتن از منزل ... ۵۳۱
دعای پیش از نماز ۵۴۱
دعا به دنبال نماز ۵۴۳
دعا برای روزی ۵۵۹
دعا برای دِین و قرض ۵۶۹
دعا برای گرفتاری و سختی و اندوه و ترس ۵۷۳
دعا برای همه دردها و بیماریها ۵۹۷
حرز و تعویذ ۶۰۹
دعا هنگام قرائت قرآن ۶۲۳
دعا برای حفظ کردن قرآن ۶۲۷
دعاهای کوتاه برای حاجتهای دنیا و آخرت ۶۳۳
کتاب فضیلت قرآن ۶۸۵
در فضیلت کسی که قرآن را به کار بندد ۷۰۳

کسی که با زحمت و رنج قرآن را یاد می‌گیرد ۷۱۱
کسی که قرآن را حفظ کرده ۷۱۳
در خواندن قرآن........ ۷۱۹
خانه‌هائی که در آنها قرآن می‌خوانند ۷۱۹
ثواب خواندن قرآن ۷۲۱
خواندن قرآن از روی نوشتهٔ آن.... ۷۲۹
شمرده و خوش‌آواز خواندن قرآن. ۷۳۱
کسی که هنگام قرآن خواندن خود را به غش می‌زند........ ۷۳۷
مدت خواندن قرآن و ختم آن ۷۳۹
قرآن به همان صورت که نازل شده بالا برده شود........ ۷۴۳
فضل قرآن........ ۷۴۵
نوادر ۷۶۵
آنچه که در معاشرت واجب است. ۷۸۳
خوش رفتاری با مردم........ ۷۸۹
کسی که رفاقت و همنشینی با او لازم است........ ۷۹۱
کسی که همنشینی و دوستی با او بد است ۷۹۵
دوستی و مهرورزی با مردم....... ۸۰۳
خبر دادن برادر دینی خود به اینکه دوستش دارد ۸۰۷
سلام کردن ۸۰۷
باید آغاز سلام کرد........ ۸۱۵
چون یک نفر از میان گروه سلام دهد کافی است........ ۸۱۷
سلام کردن به زنها ۸۱۹
سلام به ملتهای دیگر........ ۸۱۹
نامه نویسی با اهل ذمّه........ ۸۲۷
گذشت و چشم پوشی ۸۲۷
نادر........ ۸۲۹
عطسه زدن و پاسخی که باید گفت. ۸۳۱
لزوم احترام مسلمان ریش سفید و سالخورده........ ۸۴۷
شخص کریم و بزرگوار را گرامی داشتن........ ۸۴۹
حق شخص وارد شونده........ ۸۵۱
در اینکه مجلس‌ها امانت است ۸۵۱
درگوشی سخن گفتن ۸۵۳
کیفیت نشستن........ ۸۵۵
تکیه دادن به دستها و روی پا نشستن........ ۸۵۹
شوخی و خنده........ ۸۶۱
حقّ همسایگی ۸۷۱
حدّ همسایگی ۸۸۱
خوش رفتاری و حقّ رفیق در سفر. ۸۸۱
نامه نگاری........ ۸۸۵
نوادر ۸۸۵
باب........ ۸۸۹
نهی از سوزاندن کاغذهای نوشته شده ۸۹۳

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی

اصول کافی – ج ۴

بَابُ حُبِّ الدُّنْيَا وَ الْحِرْصِ عَلَيْهَا

۲۵۷۹-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ دُرُسْتَ بْنِ أَبِي مَنْصُورٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام وَ هِشَامٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام

قَالَ رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ حُبُّ الدُّنْيَا.

۲۵۸۰-۲- عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ:

مَا ذِئْبَانِ ضَارِيَانِ فِي غَنَمٍ - قَدْ فَارَقَهَا رِعَاؤُهَا - أَحَدُهُمَا فِي أَوَّلِهَا وَ الْآخَرُ فِي آخِرِهَا - بِأَفْسَدَ فِيهَا مِنْ حُبِّ الْمَالِ - وَ الشَّرَفِ فِي دِينِ الْمُسْلِمِ.

۲۵۸۱-۳- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مَا ذِئْبَانِ ضَارِيَانِ فِي غَنَمٍ لَيْسَ لَهَا رَاعٍ - هَذَا فِي أَوَّلِهَا وَ هَذَا فِي آخِرِهَا - بِأَسْرَعَ فِيهَا مِنْ حُبِّ الْمَالِ - وَ الشَّرَفِ فِي دِينِ الْمُؤْمِنِ.

۲۵۸۲-۴- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْخَزَّازِ عَنْ غِيَاثِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الشَّيْطَانَ يُدِيرُ ابْنَ آدَمَ - فِي كُلِّ شَيْءٍ فَإِذَا أَعْيَاهُ - جَثَمَ لَهُ عِنْدَ الْمَالِ - فَأَخَذَ بِرَقَبَتِهِ.

دوستی دنیا و حرص بر آن

۱- امام صادق علیه السلام فرمود: ریشه هر خطا، دوستی دنیاست.

توضیح: باید توجه داشت که دوستی دنیا مذموم و ناپسند نیست زیرا دنیا محل زیست انسان و برخورداری از نعمت‌های الهی و رمز موفقیت انسان است و بسیار پسندیده است زیرا پیشوایان دینی ما گفته‌اند: دنیا برای شما خلق شده و بر شماست که از نعمت‌های آن بهره برداری کنید یا آن‌که فرموده‌اند دنیا محل گذر و وسیلهٔ ره‌یابی به قیامت و دسترسی به بهشت است از همین دنیاست که می‌توان به بهشت رسید و می‌توان به جهنم رسید دنیائی که مذموم و ناپسند است که معشوق و هدف انسان را تشکیل دهد و سخت شیفته و دلبستگی به آن داشته باشد.

۲- «حمّاد بن بشیر» می‌گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم می‌فرمود: دو گرگ گرسنه و درنده که به گلهٔ بی چوپان حمله برند یکی از جلو و دیگری از عقب زیان آنها بیشتر از دوستی دنیا و شرافت مأبی و اعیان منشی مسلمانان است (و تکبری است که از این طریق به دست می‌آید و سدی می‌شود در برابر حق طلبی و پذیرش دعوت پیامبران).

۳- امام باقر علیه السلام، فرمود: دو گرگ گرسنه و درنده در گلهٔ بی چوپان که یکی از جلو و دیگری از عقب حمله کنند زودتر از دوستی مال و شرافت مآبی، دین مسلمانان را، نابود نکنند (یعنی خوی نابود کننده دین خیلی زودتر از آن دو گرگ دین را نابود می‌کند).

۴- امام صادق علیه السلام، فرمود: به راستی شیطان آدمی زاده را در هر چیزی می‌چرخاند (تا او را گمراه کند) و چون از او درمانده گردید در برابر پول و مال دنیا جلو او را سخت می‌بندد و گریبانش را می‌گیرد.

۲۵۸۳-۵- عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ أَبِي أُسَامَةَ زَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ لَمْ يَتَعَزَّ بِعَزَاءِ اللَّهِ- تَقَطَّعَتْ نَفْسُهُ حَسَرَاتٍ عَلَى الدُّنْيَا- وَ مَنْ أَتْبَعَ بَصَرَهُ مَا فِي أَيْدِي النَّاسِ- كَثُرَ هَمُّهُ وَ لَمْ يَشْفِ غَيْظَهُ- وَ مَنْ لَمْ يَرَ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَيْهِ نِعْمَةً- إِلَّا فِي مَطْعَمٍ أَوْ مَشْرَبٍ أَوْ مَلْبَسٍ فَقَدْ قَصَرَ عَمَلُهُ- وَ دَنَا عَذَابُهُ.

۲۵۸۴-۶- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ زِيَادٍ الْقَنْدِيِّ عَنْ أَبِي وَكِيعٍ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ السَّبِيعِيِّ عَنِ الْحَارِثِ الْأَعْوَرِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله إِنَّ الدِّينَارَ وَ الدِّرْهَمَ أَهْلَكَا- مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ وَ هُمَا مُهْلِكَاكُمْ.

۲۵۸۵-۷- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يَحْيَى بْنِ عُقْبَةَ الْأَزْدِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام مَثَلُ الْحَرِيصِ عَلَى الدُّنْيَا- مَثَلُ دُودَةِ الْقَزِّ- كُلَّمَا ازْدَادَتْ مِنَ الْقَزِّ عَلَى نَفْسِهَا لَفّاً- كَانَ أَبْعَدَ لَهَا مِنَ الْخُرُوجِ- حَتَّى تَمُوتَ غَمّاً- وَ قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام أَغْنَى الْغِنَى مَنْ لَمْ يَكُنْ لِلْحِرْصِ أَسِيراً وَ قَالَ لَا تُشْعِرُوا قُلُوبَكُمُ الِاشْتِغَالَ بِمَا قَدْ فَاتَ- فَتَشْغَلُوا أَذْهَانَكُمْ عَنِ الِاسْتِعْدَادِ- لِمَا لَمْ يَأْتِ.

۵- رسول خدا ﷺ فرمود: هر کس با تسلیت و دلجوئی خدا تسلّی نیابد و دلش آرام نشود (در برابر رنجها شکیبا نباشد)، نفسش از افسوس و حسرت پی در پی بر دنیا بند آید و هر کس چشمش به دنبال ثروت دیگران باشد اندوهش فراوان باشد و سوزش دلش درمان نپذیرد، و هر کس برای خدای عز و جل نعمتی نشناسد جز در خوردن و نوشیدن و جامه پوشیدن، محققاً کردارش کم و کوتاه و عذابش نزدیک است.

* * *

۶- رسول خدا ﷺ فرمود: به راستی که طلا و نقره (درهم و دینار) کسانی را که پیش از شما بودند هلاک کردند و پیوسته آن دو نابود کنندهٔ شمایند.

* * *

۷- از امام صادق علیه السلام روایت شده که امام باقر علیه السلام فرمود:
شخص حریص در دنیا مانند کرم ابریشم است که هر چه بیشتر ابریشم بتابد و بدور خود بپیچد راه بیرون شدن خود را مسدودتر می‌نماید تا از غم و اندوه بمیرد.
امام صادق علیه السلام فرمود: بی نیازترین مردم کسی است که طمع نداشته باشد.
و فرمود علیه السلام دل را در پی آنچه از دست داده‌اید نفرستید تا فکر خود را از آمادگی برای آن‌چه هنوز نیامده است، (قیامت) باز دارید.

۲۵۸۶-۸- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ الْمِنْقَرِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ بْنِ هَمَّامٍ عَنْ مَعْمَرِ بْنِ رَاشِدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ:

سُئِلَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ﷺ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ عِنْدَ اللَّهِ - قَالَ مَا مِنْ عَمَلٍ بَعْدَ مَعْرِفَةِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - وَ مَعْرِفَةِ رَسُولِهِ ﷺ أَفْضَلَ مِنْ بُغْضِ الدُّنْيَا - فَإِنَّ لِذَلِكَ لَشُعَباً كَثِيرَةً - وَ لِلْمَعَاصِي شُعَبٌ - فَأَوَّلُ مَا عُصِيَ اللَّهُ بِهِ الْكِبْرُ - مَعْصِيَةُ إِبْلِيسَ حِينَ أَبَى - وَ اسْتَكْبَرَ وَ كَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ - ثُمَّ الْحِرْصُ وَ هِيَ مَعْصِيَةُ آدَمَ وَ حَوَّاءَ ﷺ حِينَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُمَا - فَكُلا مِنْ حَيْثُ شِئْتُما وَ لا تَقْرَبا هذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونا مِنَ الظَّالِمِينَ فَأَخَذَا مَا لَا حَاجَةَ بِهِمَا إِلَيْهِ - فَدَخَلَ ذَلِكَ عَلَى ذُرِّيَّتِهِمَا - إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ - وَ ذَلِكَ أَنَّ أَكْثَرَ مَا يَطْلُبُ ابْنُ آدَمَ - مَا لَا حَاجَةَ بِهِ إِلَيْهِ ثُمَّ الْحَسَدُ وَ هِيَ مَعْصِيَةُ ابْنِ آدَمَ - حَيْثُ حَسَدَ أَخَاهُ فَقَتَلَهُ فَتَشَعَّبَ مِنْ ذَلِكَ حُبُّ النِّسَاءِ - وَ حُبُّ الدُّنْيَا وَ حُبُّ الرِّئَاسَةِ - وَ حُبُّ الرَّاحَةِ وَ حُبُّ الْكَلَامِ - وَ حُبُّ الْعُلُوِّ وَ الثَّرْوَةِ - فَصِرْنَ سَبْعَ خِصَالٍ - فَاجْتَمَعْنَ كُلُّهُنَّ فِي حُبِّ الدُّنْيَا - فَقَالَ الْأَنْبِيَاءُ وَ الْعُلَمَاءُ بَعْدَ مَعْرِفَةِ ذَلِكَ - حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ - وَ الدُّنْيَا دُنْيَا آنِ دنياً بَلاغ و دُنيا ملْعُونَةً.

۲۵۸۷-۹- وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنِ الْمِنْقَرِيِّ عَنْ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

فِي مُنَاجَاةِ مُوسَى ﷺ يَا مُوسَى إِنَّ الدُّنْيَا دَارُ عُقُوبَةٍ - عَاقَبْتُ فِيهَا آدَمَ عِنْدَ خَطِيئَتِهِ - وَ جَعَلْتُهَا مَلْعُونَةً - مَلْعُونٌ مَا فِيهَا - إِلَّا مَا كَانَ فِيهَا

۸- «زهری» می‌گوید: از علی بن الحسین علیه السلام سئوال شد که بهترین اعمال کدام است؟ در پاسخ فرمود: پس از شناخت خدای عز و جل و شناخت رسول خدا صلی الله علیه و آله عملی بهتر از بغض دنیا نیست و به راستی که آن‌شعبه‌های بسیاری دارد و برای گناهان نیز شعبه‌های است. اول چیزی که خدا توسط آن نافرمانی شد: کبر و فخر فروشی بود، ابلیس هنگامی که تکبّر ورزید و بزرگی فروخت ازکافرین شد، و بدنبال آن حرص است و آن لغزش آدم و هواست هنگامی که خدای عز و جل به آنها فرمود: «از هر چه خواهید بخورید ولی به این درخت (ممنوعه) نزدیک نشوید که از ستمکاران خواهید شد(بقره / ۳۵)» آن دو دنبال چیزی رفتند که به آن نیازی نبود و این خوی در نژاد آنها تا روز قیامت قرار گرفت و این است که بیشتر آنچه آدمی زاده به جستجوی آن است چیزی است که به آن‌نیازی‌ندارد،سپس حسد است و این گناه پسرِ آدم (قابیل) است هنگامی که به برادر خود (هابیل) حسد ورزید و او راکشت و از این شعبه هائی به وجود آمد مانند دوستی زنان و دوستی دنیا و دوستی ریاست و راحت‌طلبی و علاقه به سخنوری و گفتار و علاقه به برتری و ثروت و این خود هفت خصلت شد که همهٔ آنها در حبّ دنیا فراهم هستند و پیامبران و دانشمندان پس از فهمیدن آن گفته‌اند: حبّ دنیا اساس هرگناهی است، و دنیا دو نوع است:

۱ - دنیای ساده که به اندازهٔ ضرورت و حل مشکلات زندگی همراه است.

۲- دنیای وسیع و مرفه که ممکن است انسان را به گناه اندازد و بهمین خاطر لعن و نفرین شده است.

۹- امام صادق علیه السلام فرمود: در مناجات موسی چنین آمده: ای موسی! به راستی دنیا خانهٔ کیفر است، من آدم را برای خطائی که در آن کرد کیفر دادم و آن را ملعونه نام نهادم، هر چه در آن است ملعون است جز آنچه در آن برای من باشد.

لِي - يَا مُوسَى إِنَّ عِبَادِيَ الصَّالِحِينَ - زَهِدُوا فِي الدُّنْيَا بِقَدْرِ عِلْمِهِمْ وَ سَائِرَ الْخَلْقِ رَغِبُوا فِيهَا بِقَدْرِ جَهْلِهِمْ - وَ مَا مِنْ أَحَدٍ عَظَّمَهَا - فَقَرَّتْ عَيْنَاهُ فِيهَا - وَ لَمْ يُحَقِّرْهَا أَحَدٌ إِلَّا انْتَفَعَ بِهَا.

۲۵۸۸-۱۰ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ عَنْ مُحَمَّدٍ الْحَلَبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

مَا ذِئْبَانِ ضَارِيَانِ فِي غَنَمٍ - قَدْ فَارَقَهَا رِعَاؤُهَا - وَاحِدٌ فِي أَوَّلِهَا وَ هَذَا فِي آخِرِهَا - بِأَفْسَدَ فِيهَا مِنْ حُبِّ الْمَالِ - وَ الشَّرَفِ فِي دِينِ الْمُسْلِمِ.

۲۵۸۹-۱۱ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ الْعَبَّاسِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جَنَاحٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ عَلِيٍّ الْكُوفِيِّ عَنْ مُهَاجِرٍ الْأَسَدِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

مَرَّ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ ﷺ عَلَى قَرْيَةٍ قَدْ مَاتَ أَهْلُهَا - وَ طَيْرُهَا وَ دَوَابُّهَا فَقَالَ - أَمَا إِنَّهُمْ لَمْ يَمُوتُوا إِلَّا بِسَخْطَةٍ - وَ لَوْ مَاتُوا مُتَفَرِّقِينَ لَتَدَافَنُوا فَقَالَ الْحَوَارِيُّونَ - يَا رُوحَ اللَّهِ وَكَلِمَتَهُ - ادْعُ اللَّهَ أَنْ يُحْيِيَهُمْ لَنَا فَيُخْبِرُونَا مَا كَانَتْ أَعْمَالُهُمْ فَنَجْتَنِبَهَا - فَدَعَا عِيسَى ﷺ رَبَّهُ - فَنُودِيَ مِنَ الْجَوِّ أَنْ نَادِهِمْ - فَقَامَ عِيسَى ﷺ بِاللَّيْلِ - عَلَى شَرَفٍ مِنَ الْأَرْضِ فَقَالَ - يَا أَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ - فَأَجَابَهُ مِنْهُمْ مُجِيبٌ - لَبَّيْكَ يَا رُوحَ اللَّهِ وَ كَلِمَتَهُ - فَقَالَ وَيْحَكُمْ مَا كَانَتْ أَعْمَالُكُمْ - قَالَ عِبَادَةُ الطَّاغُوتِ وَ حُبُّ الدُّنْيَا - مَعَ خَوْفٍ قَلِيلٍ - وَ أَمَلٍ بَعِيدٍ وَ غَفْلَةٍ فِي لَهْوٍ وَ لَعِبٍ

ای موسی! راستی که بنده‌های شایسته و خوبم به اندازه دانش خود، به دنیا بی میل‌اند و مردمِ دیگر، به اندازهٔ نادانی و جهلِ خود به آن تمایل دارند و کسی نباشد که آن را بزرگ شمارد که چشمش در آن روشن شود و هیچکس آن را خوار و زبون نشمارد جز آنکه به آن بهره‌مند شده باشد.

۱۰ - ترجمه این حدیث در اول همین باب در شماره ۲ گذشت.

۱۱ - امام صادق عليه‌السلام، فرمود: عیسی بن مریم به یک آبادی گذر کرد که اهل آن با هر چه پرنده و جاندار بود مرده بودند، پس فرمود: همانا به راستی اینها نمرده‌اند جز به خشم و عذاب الهی، و اگر به تدریج مرده بودند، یکدیگر را به خاک سپرده بودند، حواریون گفتند: ای روح الله و کلمة الله! به درگاه خدا دعا کن آنها را برای ما زنده کند و به ما گزارش دهند که کردار آنان چه بوده است (که به همین جهت کیفر شده‌اند) تا ما از آن دوری کنیم، عیسی آن را از پروردگار خود درخواست کرد و از جانب فضا به او ندا داده شد که آنها را صدا بزن، عیسی در شب بر یک تپه‌ای از زمین بر آمد و فرمود: ای مردم! ناگهان یک تن از میان آنها به او پاسخ داد و گفت: پرستش طاغوت و دوستی دنیا به همراه ترس اندک (از خدا) و آرزوی دور و دراز و غفلت در سرگرمی و بازی،

فَقَالَ كَيْفَ كَانَ حُبُّكُمْ لِلدُّنْيَا - قَالَ كَحُبِّ الصَّبِيِّ لِأُمِّهِ - إِذَا أَقْبَلَتْ عَلَيْنَا فَرِحْنَا وَ سُرِرْنَا - وَ إِذَا أَدْبَرَتْ عَنَّا بَكَيْنَا وَ حَزِنَّا - قَالَ كَيْفَ كَانَتْ عِبَادَتُكُمْ لِلطَّاغُوتِ - قَالَ الطَّاعَةُ لِأَهْلِ الْمَعَاصِي - قَالَ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِكُمْ - قَالَ بِتْنَا لَيْلَةً فِي عَافِيَةٍ وَ أَصْبَحْنَا فِي الْهَاوِيَةِ - فَقَالَ وَ مَا الْهَاوِيَةُ - فَقَالَ سِجِّينٌ - قَالَ وَ مَا سِجِّينٌ - قَالَ جِبَالٌ مِنْ جَمْرٍ - تُوقَدُ عَلَيْنَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ - قَالَ فَمَا قُلْتُمْ وَ مَا قِيلَ لَكُمْ - قَالَ قُلْنَا رُدَّنَا إِلَى الدُّنْيَا فَنَزْهَدَ فِيهَا - قِيلَ لَنَا كَذَبْتُمْ قَالَ - وَيْحَكَ كَيْفَ لَمْ يُكَلِّمْنِي غَيْرُكَ مِنْ بَيْنِهِمْ - قَالَ يَا رُوحَ اللَّهِ إِنَّهُمْ مُلْجَمُونَ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ - بِأَيْدِي مَلَائِكَةٍ غِلَاظٍ شِدَادٍ - وَ إِنِّي كُنْتُ فِيهِمْ وَ لَمْ أَكُنْ مِنْهُمْ - فَلَمَّا نَزَلَ الْعَذَابُ عَمَّنِي مَعَهُمْ - فَأَنَا مُعَلَّقٌ بِشَعْرَةٍ عَلَى شَفِيرِ جَهَنَّمَ - لَا أَدْرِي أُكَبْكَبُ فِيهَا أَمْ أَنْجُو مِنْهَا - فَالْتَفَتَ عِيسَى عليه السلام إِلَى الْحَوَارِيِّينَ - فَقَالَ يَا أَوْلِيَاءَ اللَّهِ - أَكْلُ الْخُبْزِ الْيَابِسِ بِالْمِلْحِ الْجَرِيشِ - وَ النَّوْمُ عَلَى الْمَزَابِلِ خَيْرٌ كَثِيرٌ - مَعَ عَافِيَةِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ.

۲۵۹۰-۱۲ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَى عَبْدٍ بَاباً مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا - إِلَّا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِ مِنَ الْحِرْصِ مِثْلَهُ.

پس عیسی علیه السلام فرمود: دوستی شما با دنیا چگونه بود و چه اندازه دنیا طلب بودید؟ در پاسخ گفت: به اندازهٔ محبت کودک به مادرش هر گاه دنیا به ما روی می‌آورد شاد و خرسند می‌شدیم و چون از ما روی برمی گرداند گریان و غمناک می‌شدیم. فرمود: پرستش شما از طاغوت چگونه است؟ در پاسخ گفت: از گنهکاران فرمان می‌بردیم فرمود: سرانجام کار شما چه شد و به کجا کشید؟ در پاسخ گفت: شب را در عافیت و خوشی به سر می‌بردیم و بامدادان در هاویه افتادیم. فرمود: هاویه چیست؟ در پاسخ گفت: سجیّن است، فرمود: سجیّن چیست؟ در پاسخ گفت: کوههائی از آتش تافته و شعله ور که تا روز رستاخیز بر ما فروزان است، فرمود: چه گفتید و با شما چه گفتند؟ در پاسخ گفت: گفتیم ما را به دنیا برگردانید تا در آن زهد در پیش گیریم و به ما گفته شد: دروغ می‌گوئید. فرمود: وای بر تو، چگونه جز تو دیگری از میان آنها با من سخن نگفت؟ در پاسخ گفت: یا روح الله! همه را مهار و لجام آتشین بر دهان است و به دست فرشته‌های سخت و تند گرفتارند و راستش که من در میان آنها به سر می‌بردم و از آن‌ها نبودم و چون عذاب فرود آمد، مرا هم به همراه آنها، در برگرفت من هم با یک مو بر لبهٔ دوزخ آویزانم و نمی‌دانم که در آن معلّق زنم یا از آن رهایی یابم. عیسی رو بطرف حواریون کرد و فرمود: ای دوستان خدا! نان خشک با نمک زبر و خوابیدن بر زباله دان‌ها خیر بسیاری است با اینکه عافیت دنیا و آخرت را تأمین کند.

* * *

۱۲- امام صادق علیه السلام فرمود:

خدا بر بنده‌ای دری از دنیا نگشاید جز آنکه بر او دری از حرص بمانند آنها بگشاید.

۲۵۹۱-۱۳- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْمِنْقَرِيِّ عَنْ حَفْصِ ابْنِ غِيَاثٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ عليه السلام تَعْمَلُونَ لِلدُّنْيَا- وَ أَنْتُمْ تُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ عَمَلٍ وَ لَا تَعْمَلُونَ لِلْآخِرَةِ- وَ أَنْتُمْ لَا تُرْزَقُونَ فِيهَا إِلَّا بِالْعَمَلِ وَيْلَكُمْ عُلَمَاءَ سَوْءٍ- الْأَجْرَ تَأْخُذُونَ- وَ الْعَمَلَ تُضَيِّعُونَ- يُوشِكُ رَبُّ الْعَمَلِ- أَنْ يُقْبَلَ عَمَلُهُ- وَ يُوشِكُ أَنْ يُخْرَجُوا- مِنْ ضِيقِ الدُّنْيَا إِلَى ظُلْمَةِ- الْقَبْرِ- كَيْفَ يَكُونُ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ- مَنْ هُوَ فِي مَسِيرِهِ إِلَى آخِرَتِهِ- وَ هُوَ مُقْبِلٌ عَلَى دُنْيَاهُ- وَ مَا يَضُرُّهُ أَحَبُّ إِلَيْهِ- مِمَّا يَنْفَعُهُ.

۲۵۹۲-۱۴- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو فِيمَا أَعْلَمُ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْحَذَّاءِ عَنْ حَرِيزٍ عَنْ زُرَارَةَ وَ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

أَبْعَدُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- إِذَا لَمْ يَهُمَّهُ إِلَّا بَطْنُهُ وَ فَرْجُهُ.

۲۵۹۳-۱۵- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ وَ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْعَبْدِيِّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ أَبِي يَعْفُورٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

مَنْ أَصْبَحَ وَ أَمْسَى- وَ الدُّنْيَا أَكْبَرُ هَمِّهِ- جَعَلَ اللَّهُ تَعَالَى الْفَقْرَ بَيْنَ عَيْنَيْهِ وَشَتَّتَ أَمْرَهُ- وَ لَمْ يَنَلْ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَا قَسَمَ اللَّهُ لَهُ- وَ مَنْ أَصْبَحَ وَ أَمْسَى وَ الْآخِرَةُ أَكْبَرُ هَمِّهِ- جَعَلَ اللَّهُ الْغِنَى فِي قَلْبِهِ- وَ جَمَعَ لَهُ أَمْرَهُ

۲۵۹۴-۱۶- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ قُرْطٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ

مَنْ كَثُرَ اشْتِبَاكُهُ بِالدُّنْيَا- كَانَ أَشَدَّ لِحَسْرَتِهِ عِنْدَ فِرَاقِهَا.

۱۳- امام صادق علیه السلام فرمود: که عیسی بن مریم علیه السلام فرمود:
شما برای دنیا کار می‌کنید با اینکه در آن به شما بدون کار و عمل روزی داده می‌شود، و برای آخرت کار نمی‌کنید با آنکه در آخرت به شما روزی داده نخواهد شد جز در برابر رفتار، وای بر شما دانشمندان بدکردار، مزد را دریافت می‌کنید و کار را خراب می‌سازید، صاحب کار نزدیک است به اینکه کار را بپذیرد (کار خود را پس بگیرد) و نزدیک است که کارگران تنگنای دنیا، به تاریکی گور بروند.
چگونه کسی دانشمند باشد که در راه آخرت است و رو به دنیا دارد و آنچه به او زیان رساند، نزد او محبوب‌تر است از آنچه به او سود رساند؟

۱۴- امام صادق علیه السلام فرمود: دورترین حالی که بنده از خدای عز و جل دارد، این است که اندوهی جز برای شکم و فرج خود نداشته باشد.

۱۵- امام صادق علیه السلام فرمود:
هر کس روز را به شب رساند و بزرگترین هدفش دنیا باشد خداوند فقر و پریشانی را جلو چشمش گذارد و کارش را پریشان سازد و از دنیا به چیزی نرسد جز به آنچه که خداوند قسمت او کرده است و هر کس روز و شب را به سر برد و مهمترین هدفش آخرت باشد خداوند در دلش توانگری و بی نیازی قرار دهد و کارش را مرتب بسازد (زیرا انسان هر چه از دنیا به دست آورد بر حرصش بیفزاید و نیازش زیادتر گردد.

۱۶- امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس بیشتر آلوده به دنیاست، هنگام جدا شدن از آن، افسوسش بیشتر و سخت‌تر است.

۲۵۹۵-۱۷- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْعَبْدِيِّ عَنِ ابْنِ أَبِي يَعْفُورٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَقُولُ:

مَنْ تَعَلَّقَ قَلْبُهُ بِالدُّنْيَا- تَعَلَّقَ قَلْبُهُ بِثَلَاثِ خِصَالٍ- هَمٍّ لَا يَفْنَى وَ أَمَلٍ لَا يُدْرَكُ- وَ رَجَاءٍ لَا يُنَالُ.

بَابُ الطَّمَعِ

۲۵۹۶-۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَسَّانَ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَا أَقْبَحَ بِالْمُؤْمِنِ- أَنْ تَكُونَ لَهُ رَغْبَةٌ تُذِلُّهُ.

۲۵۹۷-۲- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ بَلَغَ بِهِ أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ لَهُ طَمَعٌ يَقُودُهُ- وَ بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ لَهُ رَغْبَةٌ تُذِلُّهُ.

۲۵۹۸-۳- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْمِنْقَرِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ عَنْ مَعْمَرٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ:

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليه السلام رَأَيْتُ الْخَيْرَ كُلَّهُ- قَدِ اجْتَمَعَ فِي قَطْعِ الطَّمَعِ- عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ.

۲۵۹۹-۴- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ عَلِيِّ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ رُشَيْدٍ عَنْ مُوسَى بْنِ سَلَّامٍ عَنْ سَعْدَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قُلْتُ لَهُ مَا الَّذِي يُثْبِتُ الْإِيمَانَ فِي الْعَبْدِ- قَالَ الْوَرَعُ- وَ الَّذِي يُخْرِجُهُ مِنْهُ- قَالَ الطَّمَعُ.

۱۷- امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس دل به دنیا دهد، دل را در گرو سه خصلت ساخته است و بدان‌ها پرداخته:

۱- اندوهی که پایان ندارد.

۲- آرزویی که به دست نیاید.

۳- امیدی که به آن نرسد (در اینصورت انسان پیوسته در اندوه آنچه که از دستش رفته و آنچه که برایش فراهم نشده است می‌باشد)

باب طمع

۱- امام صادق علیه السلام، فرمود:

وه چه زشت است برای مؤمن که میل و رغبتی در او باشد که او را خوار کند. (با خواهش و تمنا از مردم سبب ذلّت و خواری انسان است ولی میل و تمنّای از خداوند سبب عزّت و شرف انسان است).

۲- امام باقر علیه السلام، فرمود: چه بد بنده‌ای است آن بنده که طمع او را می‌کشاند و چه بد بنده‌ای است آن کس که میل و رغبت او را خوار می‌کند. (شاید منظور از طمع، میل دل است نسبت به آن‌چه که در دست مردم است و مقصود از میل و رغبت، اظهار آن، به خواهش و خواستن از مخلوق است.

۳- علی بن الحسین علیه السلام فرمود: من همه خیر را در این دیدم که باید طمع از هر چه در دست مردم است برید.

۴- «سعدان» گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: چیست که در بنده، ایمان را پایدار کند؟ فرمود: ورع و پارسائی، پرسیدم آنچه که او را از ایمان بیرون می‌برد چیست؟ فرمود: طمع.

بَابُ الْخُرْقِ

۲۶۰۰-۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قُسِمَ لَهُ الْخُرْقُ- حُجِبَ عَنْهُ الْإِيمَانُ.

۲۶۰۱-۲- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شِمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله لَوْ كَانَ الْخُرْقُ خَلْقاً يُرَى- مَا كَانَ شَيْءٌ مِمَّا خَلَقَ اللَّهُ أَقْبَحَ مِنْهُ.

بَابُ سُوءِ الْخُلُقِ

۲۶۰۲-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ سُوءَ الْخُلُقِ لَيُفْسِدُ الْعَمَلَ- كَمَا يُفْسِدُ الْخَلُّ الْعَسَلَ.

۲۶۰۳-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وآله أَبَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- لِصَاحِبِ الْخُلُقِ السَّيِّئِ بِالتَّوْبَةِ قِيلَ وَ كَيْفَ ذَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله - قَالَ لِأَنَّهُ إِذَا تَابَ مِنْ ذَنْبٍ- وَقَعَ فِي ذَنْبٍ أَعْظَمَ مِنْهُ.

ناسازگاری

۱- امام باقر(ع) فرمود:

هر کس ناسازگاری بهرهٔ او گردد، ایمان از وی دور شود.

توضیح: علت اینکه شخص ناسازگار از ایمان دور می‌شود این است که اولاً مؤمنی را آزار دهد و این کار مخالف ایمان است زیرا مسلمان کسی است که مسلمانان از دست و زبان او در امان باشند دوم اینکه بخاطر ناسازگاری از طلب دانش که توسط آن به کمال ایمان رسد محروم گردد.

۲- رسول خدا(ص) فرموده است:

اگر ناسازگاری در برابر چشم مجسم شود، مخلوقی از آن زشت‌تر نباشد.

بد اخلاقی

۱- امام صادق(ع) فرمود:

بد اخلاقی، کردار را تباه سازد همانطور که سرکه عسل را تباه کند.

۲- رسول خدا(ص) فرموده است:

خدای عز و جل برای بد خلق توبه نخواسته، عرض شد: یا رسول الله! آن چگونه باشد؟ پاسخ داد: زیرا هر گاه از گناهی توبه کند، در گناه بزرگتری می‌افتد.

۲۶۰۴-۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ سُوءَ الْخُلُقِ لَيُفْسِدُ الْإِيمَانَ- كَمَا يُفْسِدُ الْخَلُّ الْعَسَلَ.

۲۶۰۵-۴- عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ بَزِيعٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ غَالِبٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ سَاءَ خُلُقُهُ- عَذَّبَ نَفْسَهُ.

۲۶۰۶-۵- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِالْحَمِيدِ عَنْ يَحْيَى ابْنِ عَمْرٍو عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام أوحى الله عزّ و جلّ إلى بعض أنبيائه: الخلق السيئ يفسد العمل كما يفسد الخلّ العسل..

بَابُ السَّفَهِ

۲۶۰۷-۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ شَرِيفِ بْنِ سَابِقٍ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ أَبِي غُرَّةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ السَّفَهَ خُلُقٌ لَئِيمٌ- يَسْتَطِيلُ عَلَى مَنْ هُوَ دُونَهُ- وَ يَخْضَعُ لِمَنْ [هُوَ] فَوْقَهُ.

۳- امام صادق علیه‌السلام فرمود: به راستی که بد خلقی هر آینه ایمان را تباه کند همچون سرکه که عسل را تباه سازد.

* * *

۴- امام صادق علیه‌السلام فرمود: هر کس بد خلق است، خود را شکنجه کند.

* * *

۵- امام صادق علیه‌السلام فرمود:
خدا به یکی از پیامبران وحی کرد که: بد خلقی، ایمان را تباه می‌کند همچنان که سرکه عسل را تباه کند.

سفاهت

۱- امام صادق علیه‌السلام، فرمود:
به راستی سفاهت خوی پستی است که شخص به زیر دست خود، گردن‌فرازی کند و در برابر بالا دست خود، زبونی نماید.

توضیح: سفاهت عبارت از سبک مغزی است که شخص بدون اندیشه و فکر سخن می‌گوید.

۲۶۰۸-۲- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي الْمَغْرَاءِ عَنِ الْحَلَبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

لَا تَسْفَهُوا فَإِنَّ أَئِمَّتَكُمْ لَيْسُوا بِسُفَهَاءَ وَ قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ مَنْ كَافَأَ السَّفِيهَ بِالسَّفَهِ فَقَدْ رَضِيَ بِمَا أَتَى إِلَيْهِ حَيْثُ احْتَذَى مِثَالَهُ.

۲۶۰۹-۳- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى ﷺ فِي رَجُلَيْنِ يَتَسَابَّانِ فَقَالَ:

الْبَادِي مِنْهُمَا أَظْلَمُ وَ وِزْرُهُ وَ وِزْرُ صَاحِبِهِ عَلَيْهِ مَا لَمْ يَتَعَدَّ الْمَظْلُومُ.

۲۶۱۰-۴- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ عِيصِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

إِنَّ أَبْغَضَ خَلْقِ اللَّهِ عَبْدٌ اتَّقَى النَّاسُ لِسَانَهُ.

بَابُ الْبَذَاءِ

۲۶۱۱-۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ أَبِي الْمَغْرَاءِ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

إِنَّ مِنْ عَلَامَاتِ شِرْكِ الشَّيْطَانِ الَّذِي لَا يُشَكُّ فِيهِ أَنْ يَكُونَ فَحَّاشاً لَا يُبَالِي مَا قَالَ وَ لَا مَا قِيلَ فِيهِ.

۲- «حلبی» از امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که فرمود:
سفاهت نکنید، زیرا پیشوایان شما سفیه نیستند.
امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس سفیه را با سفاهت مکافات دهد به هر چه که سرش آید تن داده زیرا مانند او رفتار کرده است.

۳- «عبد الرحمن بن حجّاج» از امام کاظم علیه السلام در بارهٔ دو مردی که به هم دشنام می‌دادند نقل می‌کند که فرمود: آن که آغاز به دشنام کرده است ستم‌کارتر است و گناه خودش و طرفش به گردن اوست در صورتی که آن کس که ستم به او شده از حد خود نگذرد.

۴- امام صادق علیه السلام فرمود:
راستی مبغوض‌ترین خلق خدا بنده‌ای است که مردم از زبانش پرهیز کنند.

بی شرمی و بد زبانی

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:
از نشانه‌های شرکت شیطان که در آن تردیدی نیست این است که کسی فحاش باشد و باکی نداشته باشد که چه بگوید و درباره‌اش چه بگویند.

* * *

۲۶۱۲-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله إِذَا رَأَيْتُمُ الرَّجُلَ لَا يُبَالِي - مَا قَالَ وَ لَا مَا قِيلَ لَهُ - فَإِنَّهُ لِغَيَّةٍ أَوْ شِرْكِ شَيْطَانٍ.

۲۶۱۳-۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ عُمَرَ بْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ أَبَانِ بْنِ أَبِي عَيَّاشٍ عَنْ سُلَيْمِ بْنِ قَيْسٍ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ الْجَنَّةَ - عَلَى كُلِّ فَحَّاشٍ بَذِيءٍ قَلِيلِ الْحَيَاءِ - لَا يُبَالِي مَا قَالَ وَ لَا مَا قِيلَ لَهُ - فَإِنَّكَ إِنْ فَتَّشْتَهُ لَمْ تَجِدْهُ إِلَّا لِغَيَّةٍ أَوْ شِرْكِ شَيْطَانٍ - فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ - وَ فِي النَّاسِ شِرْكُ شَيْطَانٍ - فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله أَمَا تَقْرَأُ قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ شارِكْهُمْ فِي الْأَمْوالِ وَ الْأَوْلادِ قَالَ وَ سَأَلَ رَجُلٌ فَقِيهاً - هَلْ فِي النَّاسِ مَنْ لَا يُبَالِي مَا قِيلَ لَهُ - قَالَ مَنْ تَعَرَّضَ لِلنَّاسِ - يَشْتِمُهُمْ وَ هُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُمْ لَا يَتْرُكُونَهُ - فَذَلِكَ الَّذِي لَا يُبَالِي مَا قَالَ - وَ لَا مَا قِيلَ فِيهِ.

۲۶۱۴-۴- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ يَرْفَعُهُ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود:
هرگاه مردی را دیدی که باکی ندارد از آنچه که می‌گوید و آنچه که درباره‌اش می‌گویند راستش این است که یا از اولاد زناست یا شیطان در نطفه‌اش شریک بوده است.

۳- از امیر المؤمنین علیه السلام روایت شده که رسول خدا ﷺ فرمود:
براستی که خداوند بهشت را بر هر فحّاش و بی آبرو و بی شرم که باک ندارد چه بگوید و چه به او گفته شود، حرام ساخته است زیرا چون از وضع او بررسی کنی خواهی دید یا از اولاد زناست یا شیطان در نطفه‌اش شریک بوده است عرض شد: یا رسول الله! در میان مردم شرکت شیطان هم هست؟ رسول خدا ﷺ فرمود: گفتهٔ خدای عز و جل را نخواندی: «و تو ای شیطان در دارائی و فرزند آن‌ها شریک باش (اسراء / ۶۴)».
راوی گوید: مردی از فقیهی پرسید که آیا در میان مردم کسی است که باک ندارد هر چه درباره او گویند؟ در پاسخ گفت: آن کسی است که متعرض مردم شود و به آن‌ها دشنام گوید و می‌داند که او را رها نکنند، این است کسی که باک نمی‌دارد از اینکه چه می‌گوید و دربارهٔ او چه می‌گویند.

توضیح: مراد آیه از شرکت شیطان در اموال و اولاد شاید چنین باشد که شیطان از طرفی مردم را وادار به ملاقات با یکدیگر می‌نماید و از طرف دیگر آنها را بسوی درآمدهای حرام می‌کشاند تا در راه‌های ناروا خرج کنند و آنها را به زنا وادار سازد و فرزندان را به گمراهی کشاند.

۴- امام باقر علیه السلام فرمود:
به راستی خداوند دشنام گو و دشنام جو را دشمن می‌دارد.

۲۶۱۵-۵- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ نَضْرٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ نُعْمَانَ الْجُعْفِيِّ قَالَ:

كَانَ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام صَدِيقٌ- لَا يَكَادُ يُفَارِقُهُ إِذَا ذَهَبَ مَكَاناً فَبَيْنَمَا هُوَ يَمْشِي مَعَهُ فِي الْحَذَّاءِينَ- وَ مَعَهُ غُلَامٌ لَهُ سِنْدِيٌّ يَمْشِي خَلْفَهُمَا إِذَا الْتَفَتَ الرَّجُلُ يُرِيدُ غُلَامَهُ- ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَلَمْ يَرَهُ- فَلَمَّا نَظَرَ فِي الرَّابِعَةِ قَالَ- يَا ابْنَ الْفَاعِلَةِ أَيْنَ كُنْتَ- قَالَ فَرَفَعَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَدَهُ فَصَكَّ بِهَا جَبْهَةَ نَفْسِهِ- ثُمَّ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ- تَقْذِفُ أُمَّهُ قَدْ كُنْتُ أَرَى أَنَّ لَكَ وَرَعاً- فَإِذَا لَيْسَ لَكَ وَرَعٌ- فَقَالَ جُعِلْتُ فِدَاكَ- إِنَّ أُمَّهُ سِنْدِيَّةٌ مُشْرِكَةٌ- فَقَالَ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ لِكُلِّ أُمَّةٍ نِكَاحاً- تَنَحَّ عَنِّي قَالَ- فَمَا رَأَيْتُهُ يَمْشِي مَعَهُ- حَتَّى فَرَّقَ الْمَوْتُ بَيْنَهُمَا وَ فِي رِوَايَةٍ أُخْرَى إِنَّ لِكُلِّ أُمَّةٍ نِكَاحاً- يَحْتَجِزُونَ بِهِ مِنَ الزِّنَا.

۲۶۱۶-۶- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ ابْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه وآله إِنَّ الْفُحْشَ لَوْ كَانَ مِثَالاً- لَكَانَ مِثَالَ سَوْءٍ.

۲۶۱۷-۷- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ رَجُلٌ- فَدَعَا اللَّهَ أَنْ يَرْزُقَهُ غُلَاماً ثَلَاثَ سِنِينَ- فَلَمَّا رَأَى أَنَّ اللَّهَ لَا يُجِيبُهُ قَالَ يَا رَبِّ أَبَعِيدٌ أَنَا مِنْكَ فَلَا

۵- «عمرو بن نعمان جعفی» گوید: برای امام صادق(ع) دوستی بود که از او جدا نمی‌شد به هر جا که می‌رفت همراهش بود، روزی در بازار کفش دوزان همراه آن حضرت بود و پشت سر خود یک غلام سندی به همراه داشت، تا سه بار رو به دنبال خود کرد و غلام خود را خواست، و هر بار او را ندید و بار چهارم که او را دید، گفت: ای زنازاده کجا بودی؟
امام سربرداشت و دست بر پیشانی خود زد و فرمود: سبحان‌الله، مادرش را به زنا متّهم می‌کنی؟ من پنداشتم تو خوددار و پارسائی و اکنون معلوم شد که با ورع و پارسا نیستی، عرض کرد: قربانت، مادرش زنی سندیّه و مشرکه است، فرمود: نمی‌دانی که هر ملتی برای خود در امر ازدواج مقرراتی دارند هر چه زودتر از من دور شو گوید: من دیگر ندیدم آن مرد به همراه امام راه برود تا آنکه مرگ میان آنها جدائی انداخت.
در روایت دیگر است که: برای هر امتی نکاح و ازدواجی است که به وسیلهٔ آن از زنا دور شوند. (زیرا ازدواج یک قرارداد است بین زن و شوهر از این رو ازدواج اقلیتهای مذهبی مورد قبول اسلام است و فرزندان آنها حلال‌زاده‌اند).

۶- رسول خدا(ص) فرمود: راستی اگر دشنام بصورت زشتی مجسم شود نمونه بدی خواهد داشت.

۷- امام صادق(ع) فرمود:
در بنی اسرائیل مردی بود و تا سه سال پیوسته به درگاه خدا دعا می‌کرد که به او پسری دهد و چون دید که خدا خواهش او را برنیاورد عرض کرد: پروردگارا! من از تو دورم و سخن مرا نمی‌شنوی یا به تو

تَسْمَعُنِي أَمْ قَرِيبٌ أَنْتَ مِنِّي فَلَا تُجِيبُنِي - قَالَ فَأَتَاهُ آتٍ فِي مَنَامِهِ - فَقَالَ إِنَّكَ تَدْعُو اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ - مُنْذُ ثَلَاثِ سِنِينَ بِلِسَانٍ بَذِيءٍ - وَ قَلْبٍ عَاتٍ غَيْرِ تَقِيٍّ - وَ نِيَّةٍ غَيْرِ صَادِقَةٍ - فَاقْلَعْ عَنْ بَذَائِكَ - وَ لْيَتَّقِ اللَّهَ قَلْبُكَ وَ لْتَحْسُنْ نِيَّتُكَ - قَالَ فَفَعَلَ الرَّجُلُ ذَلِكَ - ثُمَّ دَعَا اللَّهَ فَوُلِدَ لَهُ غُلَامٌ.

۲۶۱۸ - ۸ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله إِنَّ مِنْ شَرِّ عِبَادِ اللَّهِ - مَنْ تُكْرَهُ مُجَالَسَتُهُ لِفُحْشِهِ.

۲۶۱۹ - ۹ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ ابْنِ رِئَابٍ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

الْبَذَاءُ مِنَ الْجَفَاءِ - وَ الْجَفَاءُ فِي النَّارِ.

۲۶۲۰ - ۱۰ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنِ الْحَسَنِ الصَّيْقَلِ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِنَّ الْفُحْشَ وَ الْبَذَاءَ - وَ السَّلَاطَةَ مِنَ النِّفَاقِ.

۲۶۲۱ - ۱۱ - عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شِمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله إِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ الْفَاحِشَ الْبَذِيءَ وَ السَّائِلَ الْمُلْحِفَ.

نزدیکم و به من پاسخ نمی‌دهی؟ گوینده‌ای در خواب نزد او آمد و به او گفت: راستی تو سه سال است که خدا را با زبانی هرزه و دلی سرکش و ناپرهیزکار و نیتی نادرست می‌خوانی، باید از هرزه گویی خارج شوی و دلت را پرهیزکار گردد و نیّتت درست شود، گوید: آن مرد چنین کرد و سپس به درگاه خدا دعا کرد و پسری برای او به وجود آمد.

* * *

۸- رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله فرمود:
بدترین بنده‌های خدا کسی است که برای هرزه گویی وی، از همنشینی با او کناره گیری شود.

* * *

۹- امام صادق علیه السّلام فرمود:
هرزه گوئی از جفا کاری است، و جفا کار در آتش است.

* * *

۱۰ - امام صادق علیه السّلام فرمود:
دشنام و هرزه گوئی و بد زبانی از نشانه‌های نفاق و دوروئی است.

* * *

۱۱- رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله فرمود: راستی خداوند دشمن می‌دارد دشنام گوی بی آبرو و گدای پیله کن را.

۲۶۲۲-۱۲-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ ابْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله لِعَائِشَةَ يَا عَائِشَةُ إِنَّ الْفُحْشَ - لَوْ كَانَ مُمَثَّلاً لَكَانَ مِثَالَ سَوْءٍ.

۲۶۲۳-۱۳-الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ بَعْضِ رِجَالِهِ قَالَ:

قَالَ مَنْ فَحُشَ عَلَى أَخِيهِ الْمُسْلِمِ - نَزَعَ اللَّهُ مِنْهُ بَرَكَةَ رِزْقِهِ - وَ وَكَلَهُ إِلَى نَفْسِهِ - وَ أَفْسَدَ عَلَيْهِ - مَعِيشَتَهُ.

۲۶۲۴-۱۴-عَنْهُ عَنْ مُعَلًّى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ غَسَّانَ عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام فَقَالَ:

لِي مُبْتَدِئاً يَا سَمَاعَةُ مَا هَذَا الَّذِي - كَانَ بَيْنَكَ وَ بَيْنَ جَمَّالِكَ - إِيَّاكَ أَنْ تَكُونَ فَحَّاشاً - أَوْ صَخَّاباً أَوْ لَعَّاناً - فَقُلْتُ وَ اللَّهِ لَقَدْ كَانَ ذَلِكَ أَنَّهُ ظَلَمَنِي - فَقَالَ إِنْ كَانَ ظَلَمَكَ - لَقَدْ أَرْبَيْتَ عَلَيْهِ - إِنَّ هَذَا لَيْسَ مِنْ فِعَالِي - وَ لَا آمُرُ بِهِ شِيعَتِي - اِسْتَغْفِرْ رَبَّكَ وَ لَا تَعُدْ - قُلْتُ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ لَا أَعُودُ.

۱۲- به عایشه فرمود ﷺ:
ای عایشه! اگر دشنام مجسّم شود، نمونهٔ بدی باشد.

* * *

۱۳- فرمود: هر کس به برادر مسلمان خود، دشنام دهد، خدا برکت از روزی او برمی‌دارد و او را به خود وامی‌گذارد و زندگی او را تباه می‌سازد.

* * *

۱۴- سماعه، گوید: نزد امام صادق ﷺ رفتم و با من آغاز سخن کرد و فرمود: ای سماعه! این چه جنجالی بودکه میان تو و شتردارت ظاهر شده، مبادا دشنام گو و بدزبان و لعنت فرست باشی، در پاسخ گفتم: به خدا که چنین بوده است، (که فرمودی) ولی او به من ستم کرد، فرمود: اگر او به تو ستم کرد تو جلو افتادی، راستش این است که این کردار از کردارهای من نیست و من به شیعیان خود چنین دستوری نداده‌ام، از پروردگارت آمرزش بخواه و به آن کار باز مگرد عرض کردم از خداوند آمرزش می‌خواهم و دیگر هرگز به این کار باز نمی‌گردم.

* * *

بَابُ مَنْ يُتَّقَى شَرُّهُ

٢٦٢٥-١-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وآله بَيْنَا هُوَ ذَاتَ يَوْمٍ عِنْدَ عَائِشَةَ - إِذَا اسْتَأْذَنَ عَلَيْهِ رَجُلٌ - فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله بِئْسَ أَخُو الْعَشِيرَةِ - فَقَامَتْ عَائِشَةُ فَدَخَلَتِ الْبَيْتَ - وَ أَذِنَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله لِلرَّجُلِ - فَلَمَّا دَخَلَ أَقْبَلَ عَلَيْهِ بِوَجْهِهِ وَ بِشْرُهُ إِلَيْهِ يُحَدِّثُهُ - حَتَّى إِذَا فَرَغَ وَ خَرَجَ مِنْ عِنْدِهِ - قَالَتْ عَائِشَةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ بَيْنَا أَنْتَ - تَذْكُرُ هَذَا الرَّجُلَ بِمَا ذَكَرْتَهُ بِهِ - إِذْ أَقْبَلْتَ عَلَيْهِ بِوَجْهِكَ وَ بِشْرِكَ - فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله عِنْدَ ذَلِكَ - إِنَّ مِنْ شَرِّ عِبَادِ اللَّهِ - مَنْ تُكْرَهُ مُجَالَسَتُهُ لِفُحْشِهِ.

٢٦٢٦-٢-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله شَرُّ النَّاسِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - الَّذِينَ يُكْرَمُونَ اتِّقَاءَ شَرِّهِمْ.

٢٦٢٧-٣-عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مَنْ خَافَ النَّاسُ لِسَانَهُ - فَهُوَ فِي النَّارِ.

کسی که بخاطر بدی باید از او بپرهیز کرد

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:

روزی پیامبر صلی الله علیه و آله نزد عایشه بود، ناگهان مردی اجازه شرفیابی خواست و رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: در فامیل خود مرد بدی است عایشه برخاست و به درون اتاق رفت و رسول خدا صلی الله علیه و آله اجازه ورود به او داد و چون وارد شد، رسول خدا صلی الله علیه و آله با خوشروئی از او پذیرائی کرد و با او به گفتگو پرداخت تا آنگاه که از مجلس حضرت خارج شد عایشه گفت: یا رسول الله! تو این مرد به بدی یاد کردی و چون آمد، از او به خوبی پذیرائی نمودی، رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: به راستی بدترین بنده‌های خدا کسی است که به خاطر ناسزاگوئیش با او همنشین نشوند و او را بد بدانند.

***

۲- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

بدترین مردم پیش خدا در روز رستاخیز کسانی اند که بخاطر ترس از شر آنها احترامشان گذارند.

***

۳- امام صادق علیه السلام فرمود: هرکس که مردم از زبان او بترسند، در آتش باشد.

۲۶۲۸-۴-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ ابْنِ رِئَابٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ شَرُّ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الذين يكرمون اتّقاء شرهم.

بَابُ الْبَغْيِ

۲۶۲۹-۱-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ قَدَّاحٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ أَعْجَلَ الشَّرِّ عُقُوبَةً- الْبَغْيُ.

۲۶۳۰-۲-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ:

يَقُولُ إِبْلِيسُ لِجُنُودِهِ- أَلْقُوا بَيْنَهُمُ الْحَسَدَ وَ الْبَغْيَ- فَإِنَّهُمَا يَعْدِلَانِ عِنْدَ اللَّهِ- الشِّرْكَ.

۲۶۳۱-۳-عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ حَرِيزٍ عَنْ مِسْمَعٍ أَبِي سَيَّارٍ أَنَّ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام:

كَتَبَ إِلَيْهِ فِي كِتَابٍ- انْظُرْ أَنْ لَا تُكَلِّمَنَّ بِكَلِمَةِ بَغْيٍ أَبَداً وَ- إِنْ أَعْجَبَتْكَ نَفْسُكَ وَ عَشِيرَتُكَ.

۴- رسول خدا ﷺ فرمود:
بدترین مردم در روز رستاخیز، کسانی اند که به خاطر شرشان آن‌ها را احترام کنند.

ستم گری و تجاوز

۱- رسول خدا ﷺ فرمود:
زودرس ترین گناهان از نظر کیفر، ستم کاری و تجاوز است.

* * *

۲- امام صادق علیه السلام، فرمود:
شیطان به لشگریان خود گوید: با حسد و ستم میان انسان‌ها تفرقه و جدایی بیندازید که هر دو در پیشگاه خداوند با شرک، برابرند.

توضیح: برابری آن دو، با شرک بخاطر این است که برای بیرون بردن از دین، هر دو با هم مشترک اند و تمام فسادها و مخالفت‌ها با پیامبران در طول تاریخ، از این دو سرچشمه گرفته‌اند.

* * *

۳- «مسمع ابی سیّار» حدیث کرده که امام صادق علیه السلام در نامه‌ای به او نوشت:
نگاه کن مبادا هرگز سخنی در ستم و سرکشی از تو سر زند هرچند فامیلت از آن خوشحال باشند.

* * *

۲۶۳۲-۴- عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ ابْنِ رِئَابٍ وَ يَعْقُوبَ السَّرَّاجِ جَمِيعاً عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ الْبَغْيَ - يَقُودُ أَصْحَابَهُ إِلَى النَّارِ - وَ إِنَّ أَوَّلَ مَنْ بَغَى عَلَى اللَّهِ عَنَاقُ بِنْتُ آدَمَ - فَأَوَّلُ قَتِيلٍ قَتَلَهُ اللَّهُ عَنَاقُ - وَ كَانَ مَجْلِسُهَا جَرِيباً فِي جَرِيبٍ - وَ كَانَ لَهَا عِشْرُونَ إِصْبَعاً - فِي كُلِّ إِصْبَعٍ ظُفْرَانِ - مِثْلُ الْمِنْجَلَيْنِ - فَسَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهَا أَسَداً كَالْفِيلِ - وَ ذِئْباً كَالْبَعِيرِ - وَ نَسْراً مِثْلَ الْبَغْلِ - فَقَتَلْنَهَا وَ قَدْ قَتَلَ اللَّهُ الْجَبَابِرَةَ - عَلَى أَفْضَلِ أَحْوَالِهِمْ - وَ آمَنِ مَا كَانُوا.

بَابُ الْفَخْرِ وَ الْكِبْرِ

۲۶۳۳-۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ قَالَ:

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليه السلام عَجَباً لِلْمُتَكَبِّرِ الْفَخُورِ - الَّذِي كَانَ بِالْأَمْسِ نُطْفَةً ثُمَّ هُوَ غَداً جِيفَةٌ.

۲۶۳۴-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله آفَةُ الْحَسَبِ الِافْتِخَارُ وَ الْعُجْبُ.

۴- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:
همانا ستمگری، یاران خود را به آتش کشد، راستی اول کسی که بر خدا سرکشی کرد، «عناق» دختر آدم بود و اوّل کسی که خدا او را کشت، همان عناق بود که نشیمنگاهش یک جریب در یک جریب بود و بیست انگشت داشت و در هر انگشتی همچون دو داس دو ناخن داشت، خدا بر او شیری را چون فیل و گرگی را به بزرگی شتر و کرکسی را به اندازه استری چیره ساخت و او را کشتند و خدا جبّاران را در بهترین وضع و آسوده‌ترین حال خودشان، کشته است.

تکبّر و فخرفروشی

۱- علی بن الحسین علیه السلام فرمود:
عجب است از متکبّر بالنده، که دیروز نطفه‌ای (بدبو و گندیده) بوده و فردا مردار گندیده‌ای است.

* * *

۲- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: آفتِ حَسَب و شرافتِ دودمان بر خود بالیدن و خود بینی است.

* * *

۲۶۳۵-۳-أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ حَنَانٍ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ بَشِيرٍ الْأَسَدِيِّ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام أَنَا عُقْبَةُ بْنُ بَشِيرٍ الْأَسَدِيُّ - وَ أَنَا فِي الْحَسَبِ الضَّخْمِ مِنْ قَوْمِي - قَالَ فَقَالَ مَا تَمُنُّ عَلَيْنَا بِحَسَبِكَ - إِنَّ اللَّهَ رَفَعَ بِالْإِيمَانِ - مَنْ كَانَ النَّاسُ يُسَمُّونَهُ وَضِيعاً - إِذَا كَانَ مُؤْمِناً - وَ وَضَعَ بِالْكُفْرِ - مَنْ كَانَ النَّاسُ يُسَمُّونَهُ شَرِيفاً - إِذَا كَانَ كَافِراً - فَلَيْسَ لِأَحَدٍ فَضْلٌ عَلَى أَحَدٍ - إِلَّا بِالتَّقْوَى.

۲۶۳۶-۴-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ عِيسَى بْنِ الضَّحَّاكِ قَالَ:

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام عَجَباً لِلْمُخْتَالِ الْفَخُورِ - وَ إِنَّمَا خُلِقَ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ يَعُودُ جِيفَةً - وَ هُوَ فِيمَا بَيْنَ ذَلِكَ لَا يَدْرِي - مَا يُصْنَعُ بِهِ.

۲۶۳۷-۵-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ:
أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله رَجُلٌ - فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ - أَنَا فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ حَتَّى عَدَّ تِسْعَةً - فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله أَمَا إِنَّكَ عَاشِرُهُمْ فِي النَّارِ.

۲۶۳۸-۶-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله آفَةُ الْحَسَبِ الِافْتِخَارُ

۳- «عقبه بن بشیر اسدی» گوید: به امام باقر علیه السلام گفتم: من عقبه بن بشیر اسدی هستم و در میان خویشان خود خاندان بزرگی دارم، گوید: در پاسخ فرمود: تو بخاطر شرف خانوادگی‌ات بر سر ما منّت مینهی؟ به راستی خداوند به برکت ایمان، هرکس که مردم او را پست می‌شمردند، بالا برده است در صورتی که مؤمن باشد و هرکس بخاطر کفر، مردم او را شرافتمند می‌شمردند او را پست و زبون ساخته در صورتی که به کفر بماند و کسی را بر کسی جز به وسیله تقوی برتری نباشد.

۴- امام باقر علیه السلام فرمود:
عجب است از متکبّری که به خود می‌نازد و همانا از نطفه‌ای (گندیده) آفریده شده، و سپس (پس از مرگ) مرداری گندیده شود و نمی‌داند با او چه معامله‌ای خواهد شد.

۵- امام صادق علیه السلام حدیث کرده که مردی نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد و گفت: یا رسول الله! من پسر فلان پسر فلان هستم و تا نه پدرِ خود را برشمرد، رسول خدا صلی الله علیه و آله در پاسخ او فرمود: تو دهمی آنان در دوزخی. (یعنی پدرانت کافر بودند و جهنمی و تو هم با کفر باطنی خود با آنانی)

۶- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: آفتِ حَسَب، افتخار است.

* * *

بَابُ الْقَسْوَةِ

۲۶۳۹-۱-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عِيسَى رَفَعَهُ قَالَ:

فِيمَا نَاجَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- بِهِ مُوسَى عليه السلام يَا مُوسَى لَا تُطَوِّلْ فِي الدُّنْيَا- أَمَلَكَ فَيَقْسُوَ قَلْبُكَ- وَ الْقَاسِي الْقَلْبِ مِنِّي بَعِيدٌ.

۲۶۴۰-۲-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَفْصٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ دُبَيْسٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا خَلَقَ اللَّهُ الْعَبْدَ- فِي أَصْلِ الْخِلْقَةِ كَافِراً- لَمْ يَمُتْ حَتَّى يُحَبِّبَ اللَّهُ إِلَيْهِ الشَّرَّ- فَيَقْرُبَ مِنْهُ فَابْتَلَاهُ بِالْكِبْرِ وَ الْجَبْرِيَّةِ- فَقَسَا قَلْبُهُ وَ سَاءَ خُلُقُهُ- وَ غَلُظَ وَجْهُهُ وَ ظَهَرَ فُحْشُهُ- وَ قَلَّ حَيَاؤُهُ وَ كَشَفَ اللَّهُ سِتْرَهُ وَ رَكِبَ الْمَحَارِمَ فَلَمْ يَنْزِعْ عَنْهَا- ثُمَّ رَكِبَ مَعَاصِيَ اللَّهِ- وَ أَبْغَضَ طَاعَتَهُ- وَ وَثَبَ عَلَى النَّاسِ- لَا يَشْبَعُ مِنَ الْخُصُومَاتِ- فَاسْأَلُوا اللَّهَ الْعَافِيَةَ- وَ اطْلُبُوهَا مِنْهُ.

۲۶۴۱-۳-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام لَمَّتَانِ لَمَّةٌ مِنَ الشَّيْطَانِ- وَ لَمَّةٌ مِنَ الْمَلَكِ- فَلَمَّةُ الْمَلَكِ- الرِّقَّةُ وَ الْفَهْمُ- وَ لَمَّةُ الشَّيْطَانِ السَّهْوُ وَ الْقَسْوَةُ.

قساوت و سخت دلی

۱- علی بن عیسی، حدیث را به آنجا رسانیده که فرمود:

در آنچه خدای عز و جل با موسیؑ مناجات کرد این بود که فرمود: ای موسی! در دنیا آرزوی خود را دراز مکن، تا دلت سخت شود که سخت دل، از من دور است. (چون آرزوی دراز به گفته حضرت علیؑ مرگ از نظر انسان دور می‌شود و قیامت را از یاد می‌برد)

* * *

۲- امام صادقؑ، فرمود:

چون خدا بنده را در سرشت کافر بیافریند آن بنده، نمیرد تا بدی را دوست او گرداند و به آن نزدیک شود و او را به کبر و زور و نادانی گرفتار سازد و دلش را سخت گرداند و بدخلق شود و سخت رو گردد و پستی او پدیدار شود و شرمش کم شود و خدا پرده او را بدرد و به حرام‌ها داخل گردد و به مخالفت با خدا افتد، و طاعت او را بد دارد و به مردم بپرد و از ستیزه سیر نشود، از خدا بخواهید عافیت و دوام آن را از او بجوئید.

* * *

۳- امام صادقؑ حدیث کرد که امیرالمؤمنینؑ فرمود: در دل مردم دو نوع خاطره افتد خاطره‌ای از طرف شیطان و خاطره‌ای از طرف فرشتگان، خاطره فرشته: نرمی و ملایمت دل است و خاطره شیطان فراموشی و سخت دلی است.

بَابُ الظُّلْمِ

٢٦٤٢-١-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ هَارُونَ بْنِ الْجَهْمِ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ صَالِحٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ طَرِيفٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

الظُّلْمُ ثَلَاثَةٌ- ظُلْمٌ يَغْفِرُهُ اللَّهُ- وَ ظُلْمٌ لَا يَغْفِرُهُ اللَّهُ- وَ ظُلْمٌ لَا يَدَعُهُ اللَّهُ- فَأَمَّا الظُّلْمُ الَّذِي لَا يَغْفِرُهُ فَالشِّرْكُ- وَ أَمَّا الظُّلْمُ الَّذِي يَغْفِرُهُ- فَظُلْمُ الرَّجُلِ نَفْسَهُ- فِيمَا بَيْنَهُ وَ بَيْنَ اللَّهِ- وَ أَمَّا الظُّلْمُ الَّذِي لَا يَدَعُهُ- فَالْمُدَايَنَةُ بَيْنَ الْعِبَادِ.

٢٦٤٣-٢-عَنْهُ عَنِ الْحَجَّالِ عَنْ غَالِبِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ:

إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصادِ قَالَ قَنْطَرَةٌ عَلَى الصِّرَاطِ - لَا يَجُوزُهَا عَبْدٌ بِمَظْلِمَةٍ.

٢٦٤٤-٣-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ وَهْبِ بْنِ عَبْدِ رَبِّهِ وَ عُبَيْدِ اللَّهِ الطَّوِيلِ عَنْ شَيْخٍ مِنَ النَّخَعِ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام إِنِّي لَمْ أَزَلْ وَالِياً- مُنْذُ زَمَنِ الْحَجَّاجِ إِلَى يَوْمِي هَذَا- فَهَلْ لِي مِنْ تَوْبَةٍ قَالَ- فَسَكَتَ ثُمَّ أَعَدْتُ عَلَيْهِ- فَقَالَ لَا حَتَّى تُؤَدِّيَ إِلَى كُلِّ- ذِي حَقٍّ حَقَّهُ.

ستم و ستمکاری

۱- امام باقر علیه السلام فرمود:
ستم بر سه قسم است: ستمی که خدا بیامرزد، و ستمی که خدا نیامرزد، و ستمی که خدا از آن صرف نظر نکند.
اما ستمی که خدا نیامرزد: شرک است، و آن که خدا بیامرزد: ظلم به نفس است، و آن ستمی که از آن صرف نظر نکند: دیونی است که مردم نسبت به هم دارند.

توضیح: ستم عبارت از کاری است که بجای خود به کار نرود در اینصورت هر گنهکار و یا مشرکی ستمکارند زیرا گناه و یا شرک انجام عملی است که حرکت در خلاف مسیر فطرت است و کاری است که مناسب با روش انسانها نیست.

۲- امام صادق علیه السلام در تفسیر قول خدای عز و جل: «به راستی که پروردگارت در کمین گاه است (فجر / ۱۴)»
فرمود: پلی است در صراط که هیچ شخص بدهکاری از آن نمی‌گذرد.

* * *

۳- یکی از بزرگان قبیلهٔ نخع گوید: به امام باقر علیه السلام عرض کردم: من از زمان حجّاج تاکنون فرمانبردار بوده‌ام، آیا راهی برای توبه من وجود دارد؟ گوید: جوابی نداد، و من دوباره پرسیدم، در پاسخ فرمود: نه، تا به هر صاحب حقی، حق او را بپردازی.

٢٦٤٥ - ٤ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ صَبِيحٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَا مِنْ مَظْلِمَةٍ أَشَدَّ مِنْ مَظْلِمَةٍ - لَا يَجِدُ صَاحِبُهَا عَلَيْهَا عَوْناً - إِلَّا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ.

٢٦٤٦ - ٥ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ دُرُسْتَ بْنِ أَبِي مَنْصُورٍ عَنْ عِيسَى بْنِ بَشِيرٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

لَمَّا حَضَرَ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ عليه السلام الْوَفَاةُ ضَمَّنِي إِلَى صَدْرِهِ - ثُمَّ قَالَ يَا بُنَيَّ أُوصِيكَ - بِمَا أَوْصَانِي بِهِ أَبِي عليه السلام حِينَ حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ - وَ بِمَا ذَكَرَ أَنَّ أَبَاهُ أَوْصَاهُ بِهِ - قَالَ يَا بُنَيَّ إِيَّاكَ وَ ظُلْمَ مَنْ لَا يَجِدُ - عَلَيْكَ نَاصِراً إِلَّا اللَّهَ.

٢٦٤٧ - ٦ - عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ هَارُونَ بْنِ الْجَهْمِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام مَنْ خَافَ الْقِصَاصَ - كَفَّ عَنْ ظُلْمِ النَّاسِ.

٢٦٤٨ - ٧ - أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مَنْ أَصْبَحَ لَا يَنْوِي ظُلْمَ أَحَدٍ - غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا أَذْنَبَ ذَلِكَ الْيَوْمَ - مَا لَمْ يَسْفِكْ دَماً أَوْ يَأْكُلْ - مَالَ يَتِيمٍ حَرَاماً.

۴- امام صادق علیه السلام، فرمود: هیچ ستمکاری سخت‌تر از آن ستمکار نیست که صاحبش جز خداوند یاوری نداشته باشد. (زیرا توان بر استیفاء حق و انتقام از ستمکار را ندارد).

* * *

۵- امام باقر علیه السلام، فرمود: که چون مرگ پدرم علی بن الحسین علیه السلام فرا رسید، مرا به سینه چسبانید، سپس فرمود:
ای پسر جانم! من به تو سفارش می‌کنم به آن‌چه که پدرت هنگام مرگش به من سفارش کرد و به چیزی یادآور شد که پدرش به او سفارش کرده بود: پسر جانم! مبادا به کسی ستم روا داری که در برابر تو، جز خداوند یاوری ندارد.

* * *

۶- امیر المؤمنین علیه السلام فرمود:
هر کس از قصاص بهراسد، از ستم به مردم دست بردارد.

* * *

۷- امام صادق علیه السلام، فرمود:
هر کس صبح کند و در دل تصمیم ستم کردن را بر کسی نداشته باشد خداوند هر گناهی را که در آن روز انجام داده بیامرزد تا خونی را نریزد و مال یتیمی را از راه حرام نخورد.

* * *

۲۶۴۹-۸- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ أَصْبَحَ لَا يَهُمُّ بِظُلْمِ أَحَدٍ- غَفَرَ اللَّهُ مَا اجْتَرَمَ.

۲۶۵۰-۹- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:
مَنْ ظَلَمَ مَظْلِمَةً أُخِذَ بِهَا فِي نَفْسِهِ- أَوْ فِي مَالِهِ أَوْ فِي وُلْدِهِ.

۲۶۵۱-۱۰- ابْنُ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اتَّقُوا الظُّلْمَ- فَإِنَّهُ ظُلُمَاتُ يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

۲۶۵۲-۱۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ هِشَامِ بن سالم عن أبي عبدالله عليه السلام قال:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اتَّقُوا الظُّلْمَ- فَإِنَّهُ ظُلُمَاتُ يَوْمِ الْقِيَامَةِ..

۲۶۵۳-۱۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:
مَا مِنْ أَحَدٍ يَظْلِمُ بِمَظْلِمَةٍ- إِلَّا أَخَذَهُ اللَّهُ بِهَا فِي نَفْسِهِ وَ مَالِهِ- وَ أَمَّا الظُّلْمُ الَّذِي بَيْنَهُ وَ بَيْنَ اللَّهِ- فَإِذَا تَابَ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ.

۲۶۵۴-۱۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ عَمَّارِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى مَوْلَى آلِ سَامٍ قَالَ:
قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مُبْتَدِئاً مَنْ ظَلَمَ سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِ- مَنْ يَظْلِمُهُ أَوْ

۸- رسول خدا ﷺ فرمود: هر کس صبح کند و تصمیم ستم به کسی را نداشته باشد خدا خطائی را که مرتکب شود، بیامرزد.

* * *

۹- امام صادق علیه‌السلام فرمود:
هر کس به دیگری ستم کند به همان ستم گرفتار خواهد شد ممکن است این ستم یا به خود یا به مال و یا به فرزندش برسد.

* * *

۱۰ - و نیز حضرت صادق علیه‌السلام فرمود رسول خدا ﷺ فرموده است:
از ستم بپرهیزید که سبب تاریکی روز رستاخیز است.

* * *

۱۱- ترجمهٔ آن در حدیث ده گذشت.

* * *

۱۲- امام باقر علیه‌السلام، فرمود: احدی نباشد که مرتکب ستمی شود و حق دیگری را ببرد، جز آنکه خداوند او را به همان ستم بگیرد چه درباره خویش باشد یا مالش و اما ستمی که میان او و خدا باشد، چون توبه کند، خدا او را بیامرزد.

* * *

۱۳- «عبد الاعلی مولی آل سام» گوید: امام صادق علیه‌السلام شروع به سخن کرد و

عَلَى عَقِبِهِ أَوْ عَلَى عَقِبِ عَقِبِهِ - قُلْتُ هُوَ يَظْلِمُ فَيُسَلِّطُ اللَّهُ - عَلَى عَقِبِهِ أَوْ عَلَى عَقِبِ عَقِبِهِ - فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ - وَ لْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعافاً خافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللهَ وَ لْيَقُولُوا قَوْلاً سَدِيداً.

٢٦٥٥-١٤ - عَنْهُ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - أَوْحَى إِلَى نَبِيٍّ مِنْ أَنْبِيَائِهِ - فِي مَمْلَكَةِ جَبَّارٍ مِنَ الْجَبَّارِينَ - أَنِ ائْتِ هَذَا الْجَبَّارَ فَقُلْ لَهُ - إِنِّي لَمْ أَسْتَعْمِلْكَ عَلَى سَفْكِ الدِّمَاءِ - وَ اتِّخَاذِ الْأَمْوَالِ - وَ إِنَّمَا اسْتَعْمَلْتُكَ - لِتَكُفَّ عَنِّي أَصْوَاتَ الْمَظْلُومِينَ - فَإِنِّي لَمْ أَدَعْ ظُلَامَتَهُمْ - وَ إِنْ كَانُوا كُفَّاراً.

٢٦٥٦-١٥ - الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْوَشَّاءِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ مَنْ أَكَلَ مَالَ أَخِيهِ ظُلْماً - وَ لَمْ يَرُدَّهُ إِلَيْهِ أَكَلَ - جَذْوَةً مِنَ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

٢٦٥٧-١٦ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

الْعَامِلُ بِالظُّلْمِ - وَ الْمُعِينُ لَهُ - وَ الرَّاضِي بِهِ - شُرَكَاءُ ثَلَاثَتُهُمْ.

فرمود: هر کس ستم کند، خدا بر او کسی را چیره کند که به او ستم نماید یا به فرزند او یا به فرزند و فرزندش، من گفتم: او ستم کند و خدا ظالمی را به فرزندش یا فرزند فرزندش مسلط سازد؟ فرمود: خدای عز و جل می‌فرماید: «و باید بندگان از مکافات عمل خود بترسند (و با یتیمان مردم رفتار نیک داشته باشند) کسانی که می‌ترسند بعد از خود کودکانی ناتوان برجای گذارند و زیر دست مردم قرار گیرند باید از خدا بترسند و سخنان درست و استوار گویند (نساء / ۹)»

۱۴- امام صادق علیه السلام فرمود: که خدای عز و جل به یکی از پیامبران خود در کشور یکی از جبّاران وحی فرستاد که: نزد این جبّار برو و به او بگو: من تو را برای خونریزی و گرفتن اموال از مردم نگماشتم و همانا تو را گماردم تا نالهٔ ستم رسیده‌ها را از من بازداری و داد آن‌ها را بدهی زیرا من از حق آنها نگذرم اگر چه کافر باشند.

* * *

۱۵- «ابی بصیر» گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم می‌فرمود: هرکس مال برادر خود را به ستم بخورد و به او برنگرداند، در روز رستاخیز، پاره‌ای از آتش خورده است.

* * *

۱۶- امام صادق علیه السلام فرمود:

ستم کننده و کمک کار او در ستم و آنکه ستم او را بپسندد، هر سه، شریک در آن هستند.

۲۶۵۸-۱۷- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ إِنَّ الْعَبْدَ لَيَكُونُ مَظْلُوماً - فَمَا يَزَالُ يَدْعُو - حَتَّى يَكُونَ ظَالِماً.

۲۶۵۹-۱۸- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي نَهْشَلٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ مَنْ عَذَرَ ظَالِماً بِظُلْمِهِ - سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِ مَنْ يَظْلِمُهُ - فَإِنْ دَعَا لَمْ يَسْتَجِبْ لَهُ - وَ لَمْ يَأْجُرْهُ اللَّهُ عَلَى ظُلَامَتِهِ.

۲۶۶۰-۱۹- عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِالْحَمِيدِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

قَالَ مَا انْتَصَرَ اللَّهُ مِنْ ظَالِمٍ إِلَّا بِظَالِمٍ - وَ ذَلِكَ قَوْلُهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَكَذلِكَ نُوَلِّي بَعْضَ الظّالِمِينَ بَعْضاً.

۲۶۶۱-۲۰- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

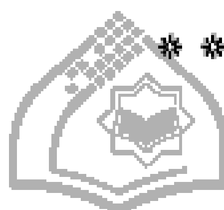
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ ظَلَمَ أَحَداً فَفَاتَهُ فَلْيَسْتَغْفِرِ اللَّهَ لَهُ - فَإِنَّهُ كَفَّارَةٌ لَهُ.

۱۷- «هشام بن سالم» گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود:
راستی بنده‌ای ستم کشد و پیوسته دعا کند تا ستمگر شود.

* * *

۱۸- امام صادق علیه السلام، فرمود:
هرکس برای ستم ستمکاری عذر بتراشد، خدا ظالمی را بر او مسلط کند و اگر دعا کند برای او مستجاب نشود، و خدا در برابر ستمی که به او شده به او ثوابی ندهد.

* * *

۱۹- امام صادق علیه السلام، فرمود:
خدا از ظالم به وسیلهٔ ظالم انتقام بگیرد، و این است معنی قول خدای عز و جل: «و همچنین ظالمان را بر یکدیگر (برای انتقام) گماردیم(انعام/۱۲۹)»

* * *

۲۰- امام صادق علیه السلام نقل کرد که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
هر کس به دیگری ستم کرد و او را دست داد (و دست رسی به او ندارد که از او رضایت و برائت جوید) از خدا برای او آمرزش بخواهد، زیرا که آن آمرزش جوئی کفارهٔ آن گردد.

۲۶۶۲-۲۱- أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكُوفِيُّ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَلَفٍ عَنْ مُوسَى بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْمَرْوَزِيِّ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ أَصْبَحَ وَ هُوَ لَا يَهُمُّ بِظُلْمِ أَحَدٍ- غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا اجْتَرَمَ.

۲۶۶۳-۲۲- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

دَخَلَ رَجُلَانِ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام فِي مُدَارَاةٍ بَيْنَهُمَا وَ مُعَامَلَةٍ- فَلَمَّا أَنْ سَمِعَ كَلَامَهُمَا- قَالَ أَمَا إِنَّهُ مَا ظَفِرَ أَحَدٌ- بِخَيْرٍ مِنْ ظَفَرٍ بِالظُّلْمِ- أَمَا إِنَّ الْمَظْلُومَ يَأْخُذُ مِنْ دِينِ الظَّالِمِ- أَكْثَرَ مِمَّا يَأْخُذُ الظَّالِمُ مِنْ مَالِ الْمَظْلُومِ- ثُمَّ قَالَ مَنْ يَفْعَلِ الشَّرَّ بِالنَّاسِ- فَلَا يُنْكِرِ الشَّرَّ إِذَا فُعِلَ بِهِ أَمَا إِنَّهُ إِنَّمَا يَحْصُدُ ابْنُ آدَمَ مَا يَزْرَعُ- وَ لَيْسَ يَحْصُدُ أَحَدٌ مِنَ الْمُرِّ- حُلْواً وَ لَا مِنَ الْحُلْوِ مُرّاً- فَاصْطَلَحَ الرَّجُلَانِ- قَبْلَ أَنْ يَقُومَا.

۲۶۶۴-۲۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ خَافَ الْقِصَاصَ- كَفَّ عَنْ ظُلْمِ النَّاسِ.

۲۱- رسول خدا ﷺ فرمود: هر کس صبح کند و قصد ستم به کسی ندارد، خدا هر گناهی که کرده بیامرزد.

* * *

۲۲- ابی بصیر گوید: دو مرد برای گفتگو پیرامون معامله‌ای که با هم داشتند، خدمت امام صادق علیه السلام رسیدند و چون امام علیه السلام سخن هر دو را شنید فرمود: همانا راستش این است که هر کس به خیری دست نیافته به خیری بهتر از آن‌چه به وسیلهٔ ظلم به آن دست یافته است دست بیابد همانا براستی، مظلوم، از دین ظالم بیش از آنچه ظالم از مال او گرفته است، بگیرد سپس فرمود: هرکس به مردم بد کند، زشت و بی انتظار نشمارد که به او بد کنند، همانا آدمی زاده همان را بدرود که کشت کرده، و هیچکس از تخمهٔ تلخ، شیرینی برنگیرد، و نه از تخمهٔ شیرین، تلخی، و آن دو مرد پیش از آنکه از جا برخیزند، با هم صلح و سازش کردند.

* * *

۲۳- امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که رسول خدا ﷺ فرمود: هرکس از قصاص بترسد، دست از ستم به مردم بردارد.

* * *

بَابُ اِتِّبَاعِ الْهَوَى

۲۶۶۵-۱-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْوَابِشِيِّ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَقُولُ اِحْذَرُوا أَهْوَاءَكُمْ-كَمَا تَحْذَرُونَ أَعْدَاءَكُمْ-فَلَيْسَ شَيْءٌ أَعْدَى لِلرِّجَالِ-مِنِ اتِّبَاعِ أَهْوَائِهِمْ-وَ حَصَائِدِ أَلْسِنَتِهِمْ.

۲۶۶۶-۲-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه و آله يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ-وَ عِزَّتِي وَ جَلَالِي-وَ عَظَمَتِي وَ كِبْرِيَائِي-وَ نُورِي وَ عُلُوِّي-وَ ارْتِفَاعِ مَكَانِي-لَا يُؤْثِرُ عَبْدٌ هَوَاهُ عَلَى هَوَايَ-إِلَّا شَتَّتُّ عَلَيْهِ أَمْرَهُ-وَ لَبَّسْتُ عَلَيْهِ دُنْيَاهُ-وَ شَغَلْتُ قَلْبَهُ بِهَا-وَ لَمْ أُؤْتِهِ مِنْهَا إِلَّا مَا قَدَّرْتُ لَهُ-وَ عِزَّتِي وَ جَلَالِي-وَ عَظَمَتِي وَ نُورِي-وَ عُلُوِّي وَ ارْتِفَاعِ مَكَانِي-لَا يُؤْثِرُ عَبْدٌ هَوَايَ عَلَى هَوَاهُ-إِلَّا اسْتَحْفَظْتُهُ مَلَائِكَتِي-وَ كَفَّلْتُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرَضِينَ رِزْقَهُ-وَ كُنْتُ لَهُ مِنْ وَرَاءِ تِجَارَةِ كُلِّ تَاجِرٍ-وَ أَتَتْهُ الدُّنْيَا وَ هِيَ رَاغِمَةٌ.

پیروی از خواستهٔ دل

۱- «ابی محمد وابشی» می‌گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم می‌فرمود:

از هوا و هوس خود بترسد همانطور که از دشمنان خود می‌ترسید، زیرا چیزی برای مردان، دشمن‌تر از پیروی هوس‌های نفسانی و سخنان بیهوده‌ی زبانهایشان نیست.

توضیح: می‌دانیم که وقتی چشم می‌بیند دل هم بدنبال چشم می‌رود و آنجاست که خواستهٔ دل به بار می‌نشیند و برای رسیدن به خواسته‌های خود، انسان حاضر می‌شود تن به هر کار خلافی بدهد و از این طریق از مسیر حق باز می‌ماند در اینجا تقوای الهی لازم است که هر چه چشم ببیند دل به دنبال آن نرود بلکه آنچه صلاح اوست انجام دهد و آنچه که نیست ترک نماید.

۲- امام باقر علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

خدای عز و جل می‌فرماید: به عزت و جلال و بزرگی و کبریاء و نور و برتری مقامم سوگند، که هیچ بنده‌ای خواسته خود را بر خواسته من اختیار نکند جز آنکه کارش را پریشان کنم و دنیایش را به هم ریزم و دلش را به آن سرگرم کنم و از آن چیزی به او ندهم جز همان که مقدر او کرده‌ام، به عزت و جلال و عظمت و نور و علوّ و مقام بلندم سوگند، هیچ بنده‌ای خواست مرا، بر خواست خود مقدم ندارد جز آنکه فرشته‌های من او را نگهبانی کنند و آسمان‌ها و زمین را کفیل روزی او سازم و از پس تجارت و بهره جوئی هر تاجری من پشتیبان و نگران او باشم و دنیا هم با آنکه او نخواهد به جانب او رو کند.

۲۶۶۷-۳- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْوَشَّاءِ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ يَحْيَى بْنِ عُقَيْلٍ قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام إِنَّمَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ اثْنَتَيْنِ- اتِّبَاعَ الْهَوَى وَ طُولَ الْأَمَلِ- أَمَّا اتِّبَاعُ الْهَوَى- فَإِنَّهُ يَصُدُّ عَنِ الْحَقِّ- وَ أَمَّا طُولُ الْأَمَلِ فَيُنْسِي الْآخِرَةَ.

۲۶۶۸-۴- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شَمُّونٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَصَمِّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ قَالَ:

قَالَ لِي أَبُو الْحَسَنِ عليه السلام اتَّقِ الْمُرْتَقَى السَّهْلَ- إِذَا كَانَ مُنْحَدَرُهُ وَعْراً. قَالَ وَ كَانَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَقُولُ لَا تَدَعِ النَّفْسَ وَ هَوَاهَا- فَإِنَّ هَوَاهَا فِي رَدَاهَا- وَ تَرْكُ النَّفْسِ وَ مَا تَهْوَى أَذَاهَا- وَ كَفُّ النَّفْسِ عَمَّا تَهْوَى دَوَاهَا.

بَابُ الْمَكْرِ وَ الْغَدْرِ وَ الْخَدِيعَةِ

۲۶۶۹-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ رَفَعَهُ قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام لَوْ لَا أَنَّ الْمَكْرَ وَ الْخَدِيعَةَ- فِي النَّارِ لَكُنْتُ أَمْكَرَ النَّاسِ

۳- امیر المؤمنین علیه السلام فرمود:
همانا من از دو چیز بر شما می‌ترسم: پیروی از هواهای نفسانی و آرزوهای دراز.
اما نتیجه پیروی از هوا، این است که انسان را از حق، باز می‌دارد و اما آرزوی دراز سبب فراموشی آخرت می‌شود.

۴- «عبد الرحمن بن حجّاج» گوید: ابو الحسن علیه السلام به من فرمود:
بپرهیز از نردبانی که بالا رفتن از آن آسان و پائین آمدن از آن دشوار باشد.

توضیح: شاید مراد از نردبان دنبال قدرت و شهرت یافتن باشد که برای انسان بسیار خوش و لذت بخش است ولی رهائی از آن بسیار مشکل و دشوار خواهد بود.
امام صادق علیه السلام می‌فرمود: خود را به خواسته دل مسپار، که خواهش نفس نابودی خویش است، دل به هوس دادن درد و آزاری است و خودداری از آنچه دل می‌خواهد داروی آن است.

مکر و پیمان شکنی و فریب کاری

۱- امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: اگر نبود که ماکر و فریبکار در آتش اند، من مکر اندیش ترین همهٔ مردم بودم.

توضیح: گویا حضرت می‌خواهد به مردمی که معاویه را مردی بسیار سیاستمدار می‌دانستند و علی علیه السلام را به بی سیاستی متهم می‌کردند پاسخ دهد که این نیرنگ و مکر معاویه اگر مورد پذیرش دین و خداوند بود من از او و دیگران مکر اندیش تر بودم ولی چه کنم که با دینم سازگار نیست.

۲۶۷۰-۲- عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يَجِيءُ كُلُّ غَادِرٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - بِإِمَامٍ مَائِلٍ شِدْقُهُ- حَتَّى يَدْخُلَ النَّارَ - وَ يَجِيءُ كُلُّ نَاكِثٍ بَيْعَةَ إِمَامٍ- أَجْذَمَ حَتَّى يَدْخُلَ النَّارَ.

۲۶۷۱-۳- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله لَيْسَ مِنَّا مَنْ مَاكَرَ مُسْلِماً.

۲۶۷۲-۴- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:
سَأَلْتُهُ عَنْ قَرْيَتَيْنِ مِنْ أَهْلِ الْحَرْبِ - لِكُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا مَلِكٌ عَلَى حِدَةٍ- اقْتَتَلُوا ثُمَّ اصْطَلَحُوا- ثُمَّ إِنَّ أَحَدَ الْمَلِكَيْنِ غَدَرَ بِصَاحِبِهِ- فَجَاءَ إِلَى الْمُسْلِمِينَ - فَصَالَحَهُمْ عَلَى أَنْ يَغْزُوَ مَعَهُمْ تِلْكَ الْمَدِينَةَ- فَقَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام لَا يَنْبَغِي لِلْمُسْلِمِينَ أَنْ يَغْدِرُوا- وَ لَا يَأْمُرُوا بِالْغَدْرِ وَ لَا يُقَاتِلُوا مَعَ الَّذِينَ غَدَرُوا- وَ لَكِنَّهُمْ يُقَاتِلُونَ الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدُوهُمْ- وَ لَا يَجُوزُ عَلَيْهِمْ مَا عَاهَدَ عَلَيْهِ الْكُفَّارُ.

۲۶۷۳-۵- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شَمُّونٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْأَشْعَثِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ حَمَّادٍ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يَجِيءُ كُلُّ غَادِرٍ بِإِمَامٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - مَائِلاً شِدْقُهُ حَتَّى يَدْخُلَ النَّارَ.

۲- امام صادقؑ فرمود: رسول خدا ﷺ فرمود:
هر کس دغلی با امام بر حق کند، روز رستاخیز با پیشوائی محشور خواهد شد که لبش آویخته و دهانش کج باشد و با او به دوزخ رود و هر کس بیعت امامی را بشکند و با او اظهار مخالفت کرده و بر او بشوراند، دست بریده به محشر آید تا به همان وضع به دوزخ رود.

۳- امام صادقؑ، فرمود: از ما نیست کسی که با مسلمانی مکر و نیرنگ کند.

۴- «طلحة بن زید» گوید: به امام صادقؑ عرض کردم:
دو آبادی است و هر دو از کافر حربی است و هر کدام پادشاه جدائی دارد، با هم دغلی کردند و سپس سازش نمودند، سپس یکی از آن دو پادشاه، دغلی کرد و آمد با مسلمانان هم پیمان شد که به همراه آنها آن آبادی دیگر را غارت کند، امام صادقؑ فرمود: برای مسلمانان سزاوار نیست که دغلی کنند و دستور دغل دهند و یا به همراه کسانی نبرد کنند که دغلی و عهد شکنی کرده‌اند ولی حق ندارند هر جا مشرکان را یافتند با آنها بجنگند و آنچه کفار بر آن پیمان بسته‌اند بر مسلمانان لازم نیست و در برابر آن اجباری ندارند.

۵- امام صادقؑ فرمود: رسول خدا ﷺ فرمود:
هر کس با امامی دغل و عهد شکنی کرده، روز رستاخیز دهن کج وارد محشر شود تا به دوزخ رود.

۲۶۷۴-۶-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ عَمِّهِ يَعْقُوبَ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْعَبْدِيِّ عَنْ سَعْدِ بْنِ طَرِيفٍ عَنِ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَةَ قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام ذَاتَ يَوْمٍ وَ هُوَ يَخْطُبُ عَلَى الْمِنْبَرِ بِالْكُوفَةِ - يَا أَيُّهَا النَّاسُ لَوْ لَا كَرَاهِيَةُ الْغَدْرِ - كُنْتُ مِنْ أَدْهَى النَّاسِ - أَلَا إِنَّ لِكُلِّ غُدَرَةٍ فُجَرَةً وَ لِكُلِّ فُجَرَةٍ كُفَرَةً أَلَا وَ إِنَّ الْغَدْرَ وَ الْفُجُورَ وَ الْخِيَانَةَ فِي النَّارِ..

بَابُ الْكِذْبِ

۲۶۷۵-۱-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي النُّعْمَانِ قَالَ:

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام يَا أَبَا النُّعْمَانِ لَا تَكْذِبْ عَلَيْنَا - كِذْبَةً فَتُسْلَبَ الْحَنِيفِيَّةَ - وَ لَا تَطْلُبَنَّ أَنْ تَكُونَ رَأْساً - فَتَكُونَ ذَنَباً - وَ لَا تَسْتَأْكِلِ النَّاسَ بِنَا فَتَفْتَقِرَ - فَإِنَّكَ مَوْقُوفٌ لَا مَحَالَةَ وَ مَسْئُولٌ - فَإِنْ صَدَقْتَ صَدَّقْنَاكَ - وَ إِنْ كَذَبْتَ كَذَّبْنَاكَ.

۲۶۷۶-۲-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليه السلام يَقُولُ لِوُلْدِهِ اتَّقُوا الْكَذِبَ - الصَّغِيرَ مِنْهُ وَ الْكَبِيرَ - فِي كُلِّ جِدٍّ وَ هَزْلٍ - فَإِنَّ الرَّجُلَ إِذَا كَذَبَ - فِي الصَّغِيرِ اجْتَرَى عَلَى الْكَبِيرِ - أَ مَا عَلِمْتُمْ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله قَالَ مَا يَزَالُ الْعَبْدُ

۶- امير المؤمنين عليه السلام يک روز بر منبر كوفه سخنرانى كرد و فرمود:
اى مردم! اگر دغل و عهد شكنى بد نبود، من سياستمدارترين مردم بودم، همانا هر عهد شكنى و دغل و هرزگى و نابكارى‌ها دارد و هر هرزگى و نابكارى كفر و ناسپاسى به بار آورد همانا به راستى كه دغلى و هرزگى و خيانت كيفرش آتش است.

دروغ و دروغگوئى

۱- «نعمان» گويد: امام باقر عليه السلام فرمود:
اى ابا نعمان! بر ما دروغى نبند تا دين حنيف خود را بر باد دهى و مبادا كه بخواهى كه سر باشى (جلو قرار بگيرى) و به وسيلهٔ ما، در طلب خوردن مردم مباش تا فقير و بيچاره شوى، به راستى كه به ناچار جلو تو را بگيرند و بازخواست كنند، اگر راستگوئى، تو را تصديق كنيم و اگر دروغ گوئى، تو را تكذيب نمائيم.

توضيح: منظور حضرت كه «مبادا بخواهى سر باشى تا عقب افتى» شايد اين باشد كه نزد خداوند پست و بى ارزش شوى و به عقب افتى و يا به قول مرحوم مولوى در تفسير انا لله و انا اليه راجعون مى‌گويد: وضع انسانى كه خود را هميشه جلو دار مى‌بيند هنگام رجعت و بازگشت به قيامت عقب مى‌افتد درست مانند آن بزى كه داخل گلّه به هنگام رفتن به چرا، خود را پيشاهنگ مى‌داند و خود را جلو مى‌اندازد و وقتى چوپان فرمان بازگشت مى‌دهد آن بزى كه عقب بود جلو مى‌افتد و آن بز جلو دار عقب گله قرار مى‌گيرد.

۲- امام باقر عليه السلام فرمود: على بن الحسين عليه السلام به فرزندانش مى‌فرمود:
از دروغ بپرهيزيد، چه كوچک باشد و چه بزرگ، جدى باشد يا شوخى، زيرا وقتى كسى دروغ كوچكى گفت، به دروغ بزرگ جرئت

يَصْدُقُ - حَتَّى يَكْتُبَهُ اللَّهُ صِدِّيقاً - وَ مَا يَزَالُ الْعَبْدُ يَكْذِبُ - حَتَّى يَكْتُبَهُ اللَّهُ كَذَّاباً.

۲۶۷۷ - ۳ - عَنْهُ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - جَعَلَ لِلشَّرِّ أَقْفَالاً - وَ جَعَلَ مَفَاتِيحَ تِلْكَ الْأَقْفَالِ الشَّرَابَ - وَ الْكَذِبُ شَرٌّ مِنَ الشَّرَابِ.

۲۶۷۸ - ۴ - عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الْكَذِبَ هُوَ خَرَابُ الْإِيمَانِ.

۲۶۷۹ - ۵ - الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ وَ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي حَمَّادٍ جَمِيعاً عَنِ الْوَشَّاءِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَائِذٍ عَنْ أَبِي خَدِيجَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

الْكَذِبُ عَلَى اللَّهِ - وَ عَلَى رَسُولِهِ صلى الله عليه وآله مِنَ الْكَبَائِرِ.

۲۶۸۰ - ۶ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبَانٍ الْأَحْمَرِ عَنْ فُضَيْلِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ أَوَّلَ مَنْ يُكَذِّبُ الْكَذَّابَ - اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ ثُمَّ الْمَلَكَانِ اللَّذَانِ مَعَهُ ثُمَّ هُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ كَاذِبٌ.

پیدا می‌کند. آیا نمی‌دانید که رسول خدا ﷺ فرمود: بنده پیوسته راست گوید تا خداوند نام او را از راستگویان بنویسد و چه بسا بنده‌ای که پیوسته دروغ می‌گوید و خداوندنامش را در لیست دروغگویان می‌نویسد.

* * *

۳- امام صادق علیه‌السلام فرمود:

به راستی خداوند برای شر و بدی قفل‌ها مقرر کرده و کلیدهای آن‌ها را شراب معین نموده، و دروغ بدتر از شراب است.

* * *

۴- امام صادق علیه‌السلام فرمود:

راستی دروغ ویران کنندهٔ ایمان است.

* * *

۵- امام صادق علیه‌السلام، فرمود:

دروغ بر خدا و رسولش از گناهان کبیره است.

* * *

۶- امام باقر علیه‌السلام، فرمود:

اولین کسی که دروغ گو را تکذیب کند خداوند عز و جل است و سپس دو فرشته‌ای که با اویند، سپس خود هم می‌داند که درغگوست.

۲۶۸۱-۷- عَلِيُّ بْنُ الْحَكَمِ عَنْ أَبَانٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ إِنَّ الْكَذَّابَ يَهْلِكُ بِالْبَيِّنَاتِ- وَ يَهْلِكُ أَتْبَاعُهُ بِالشُّبُهَاتِ.

۲۶۸۲-۸- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ إِنَّ آيَةَ الْكَذَّابِ- بِأَنْ يُخْبِرَكَ خَبَرَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ- وَ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ- فَإِذَا سَأَلْتَهُ عَنْ حَرَامِ اللَّهِ وَ حَلَالِهِ- لَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ شَيْءٌ.

۲۶۸۳-۹- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ يُونُسَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ إِنَّ الْكَذِبَةَ لَتُفَطِّرُ الصَّائِمَ- قُلْتُ وَ أَيُّنَا لَا يَكُونُ ذَلِكَ مِنْهُ- قَالَ لَيْسَ حَيْثُ ذَهَبْتَ- إِنَّمَا ذَلِكَ الْكَذِبُ عَلَى اللَّهِ وَ عَلَى رَسُولِهِ وَ عَلَى الْأَئِمَّةِ.

۲۶۸۴-۱۰- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ رَفَعَهُ إِلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

ذُكِرَ الْحَائِكُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام أَنَّهُ مَلْعُونٌ فَقَالَ إِنَّمَا ذَاكَ- الَّذِي يَحُوكُ الْكَذِبَ عَلَى اللَّهِ- وَ عَلَى رَسُولِهِ صلى الله عليه وآله.

۷- «عمر بن یزید» گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود:
دروغگو با دلیلهای روشن هلاک می‌شود و پیروانش توسط شبهات.

* * *

۸- «معاویه بن وهب» می‌گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می‌فرمود:
به راستی نشانهٔ دروغ گو این است که به تو از آسمان و زمین و مشرق و مغرب خبر می‌دهد، و هر گاه از حرام خدا و حلالش از او بپرسی، چیزی ندارد که جواب گوید.

* * *

۹- «ابو بصیر» می‌گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می‌فرمود:
راستی! یک دروغ، روزه‌دار را روزه خوار کند، عرض کردم: کدامیک از ما هستیم که یک دروغ نگوئیم؟ فرمود: چنان نیست که تو فهمیدی، همانا مقصود، دروغ بستن به خداو رسول خدا صلی الله علیه و آله و ائمه علیهم السلام است.

* * *

۱۰ - نزد امام صادق علیه السلام گفته شد که بافنده ملعون است، فرمود:
مقصود، کسی است که بر خدا و به رسولش دروغ می‌بافد.

۲۶۸۵-۱۱-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ الطَّائِيِّ عَنِ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَةَ قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام لَا يَجِدُ عَبْدٌ طَعْمَ الْإِيمَانِ- حَتَّى يَتْرُكَ الْكَذِبَ هَزْلَهُ وَ جِدَّهُ.

۲۶۸۶-۱۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام الْكَذَّابُ هُوَ الَّذِي يَكْذِبُ فِي الشَّيْءِ- قَالَ لَا مَا مِنْ أَحَدٍ- إِلَّا يَكُونُ ذَلِكَ مِنْهُ- وَ لَكِنَّ الْمَطْبُوعَ عَلَى الْكَذِبِ.

۲۶۸۷-۱۳-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ ظَرِيفٍ عَنْ أَبِيهِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ عليه السلام مَنْ كَثُرَ كَذِبُهُ- ذَهَبَ بَهَاؤُهُ.

۲۶۸۸-۱۴- عَنْهُ عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ رَفَعَهُ قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام يَنْبَغِي لِلرَّجُلِ الْمُسْلِمِ -أَنْ يَجْتَنِبَ مُوَاخَاةَ الْكَذَّابِ- فَإِنَّهُ يَكْذِبُ حَتَّى يَجِيءَ- بِالصِّدْقِ فَلَا يُصَدَّقُ.

۲۶۸۹-۱۵-عَنْهُ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ زُرَارَةَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ إِنَّ مِمَّا أَعَانَ اللَّهُ بِهِ- عَلَى الْكَذَّابِينَ النِّسْيَانَ.

۱۱- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: بنده‌ای مزهٔ ایمان را نچشد تا دروغ را واگذارد، چه شوخی باشد و چه جدّی.

* * *

۱۲- «عبد الرحمن بن حجّاج» گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم: دروغگو آن کسی است که دربارهٔ چیزی، خلاف واقع گوید؟ فرمود: نه، زیرا کسی نیست که این خلاف گوئی از او سرنزند ولی مقصود، کسی است که عادت به دروغ کرده است.

* * *

۱۳- امام صادق علیه السلام فرمود: که عیسی بن مریم علیه السلام فرمود:
هر کس بسیار دروغ گوید آبرویش می‌رود.

* * *

۱۴- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:
برای مؤمن شایسته است که از برادری و رفاقت با دروغگو کناره گیری کند زیرا او تا آنجا دروغ گوید که راستش هم باور نشود.

* * *

۱۵- امام صادق علیه السلام می‌فرمود:
به راستی! از آنچه خداوند به دروغ گویان کمک کرده است فراموشی است. (یعنی دروغ گو کم حافظه است).

۲۶۹۰-۱۶- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي يَحْيَى الْوَاسِطِيِّ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

الْكَلَامُ ثَلَاثَةٌ- صِدْقٌ وَ كَذِبٌ وَ إِصْلَاحٌ بَيْنَ النَّاسِ- قَالَ قِيلَ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ- مَا الْإِصْلَاحُ بَيْنَ النَّاسِ قَالَ- تَسْمَعُ مِنَ الرَّجُلِ كَلَاماً يَبْلُغُهُ- فَتَخْبُثُ نَفْسُهُ فَتَلْقَاهُ- فَتَقُولُ سَمِعْتُ مِنْ فُلَانٍ- قَالَ فِيكَ مِنَ الْخَيْرِ كَذَا وَ كَذَا- خِلَافَ مَا سَمِعْتَ مِنْهُ.

۲۶۹۱-۱۷- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ عَنِ الْحَسَنِ الصَّيْقَلِ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِنَّا قَدْ رُوِّينَا عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام - فِي قَوْلِ يُوسُفَ عليه السلام أَيَّتُهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسارِقُونَ فَقَالَ وَ اللَّهِ مَا سَرَقُوا وَ مَا كَذَبَ وَ قَالَ إِبْرَاهِيمُ عليه السلام - بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هذا فَسْئَلُوهُمْ إِنْ كانُوا يَنْطِقُونَ فَقَالَ وَ اللَّهِ مَا فَعَلُوا وَ مَا كَذَبَ- قَالَ فَقَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مَا عِنْدَكُمْ فِيهَا يَا صَيْقَلُ- قَالَ فَقُلْتُ مَا عِنْدَنَا فِيهَا إِلَّا التَّسْلِيمُ- قَالَ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ أَحَبَّ اثْنَيْنِ- وَ أَبْغَضَ اثْنَيْنِ- أَحَبَّ الْخَطَرَ فِيمَا بَيْنَ الصَّفَّيْنِ- وَ أَحَبَّ الْكَذِبَ فِي الْإِصْلَاحِ- وَ أَبْغَضَ الْخَطَرَ فِي الطُّرُقَاتِ وَ أَبْغَضَ الْكَذِبَ فِي غَيْرِ الْإِصْلَاحِ- إِنَّ إِبْرَاهِيمَ عليه السلام إِنَّمَا قَالَ- بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هذا إِرَادَةَ الْإِصْلَاحِ- وَ دَلَالَةً عَلَى أَنَّهُمْ لَا يَفْعَلُونَ- وَ قَالَ يُوسُفُ عليه السلام إِرَادَةَ الْإِصْلَاحِ.

۱۶- «زراره» گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود:

سخن بر سه گونه است: راست، و دروغ، و اصلاح میان مردم. گوید: به او گفته شد: قربانت! اصلاح میان مردم چیست؟ فرمود: از کسی دربارهٔ دیگری سخنی می‌شنوی که اگر به او برسد بد دل می‌شود، و تو به او برخورد می‌کنی و به او می‌گوئی فلانی شنیدم که دربارهٔ تو چنین و چنان از تو یاد می‌کرد و تعریف می‌نمود بر خلاف آنچه شنیدی.

۱۷- «حسن صیقل» گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم: راستی ما از امام باقر علیه السلام روایتی داریم دربارهٔ گفتار یوسف علیه السلام که: «أَيَّتُهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ»: «ای کاروانیان! شما دزد هستید(یوسف / ۷۰)» در پاسخ فرمود: به خدا سوگند آن‌ها دزدی نکردند، و یوسف هم دروغ نگفت، و نیز آن‌چه که ابراهیم علیه السلام فرمود: «بلکه بزرگ آنان این کار را کرده از آن‌ها بپرسید اگر بتوانند سخن گویند(انبیاء/۶۳)» امام علیه السلام فرمود: به خدا آن‌ها نکرده بودند و ابراهیم علیه السلام هم دروغ نگفت، امام صادق علیه السلام پس از شنیدن این سخن فرمود: ای صیقل! نزد شما در توجیه این آیه چیست؟ گوید: عرض کردم: نزد ما جز تسلیم در آن نیست، گوید: فرمود: راستی خدا دو چیز را دوست دارد ودو چیز را دشمن دارد، دوست دارد مردان بزرگ در میان دو صف از قشون اسلام و کفر با تکبر راه بروند و دوست دارد دروغ را هنگام اصلاح (میان دو نفر یا دو گروه از مسلمانان) و دشمن دارد گام زدن متکبرانه در راهها و جاده‌ها و خیابان‌ها و دشمن دارد دروغ گفتن را در مواردی که اصلاحی در کار کرده نباشد، به راستی ابراهیم علیه السلام گفت: «بلکه بزرگشان این کار را کرده است» به قصد اصلاح (حال گمراهی بت پرستان و حفظ جان خود) و استدلال بر اینکه بت‌ها کاری نمی‌کنند و نمی‌توانند بکنند، و یوسف علیه السلام هم به قصد اصلاح (حال پدر و برادران خود) فرمود (به راستی شماها دزد هستید).

توضیح: در اینکه دروغ از گناهان کبیره است شکی در او نیست ولی دانشمندان در مواردی انجام آن را مجاز دانسته‌اند که مرحوم شیخ انصاری در مکاسب محرمه آن را مفصلاً توضیح داده است و یکی از این موارد اصلاح میان مردم و خانواده‌هاست.

۲۶۹۲-۱۸- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ أَبِي مَخْلَدٍ السَّرَّاجِ عَنْ عِيسَى بْنِ حَسَّانَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ يَقُولُ كُلُّ كَذِبٍ مَسْئُولٌ عَنْهُ صَاحِبُهُ- يَوْماً إِلَّا كَذِباً فِي ثَلَاثَةٍ- رَجُلٌ كَائِدٌ فِي حَرْبِهِ- فَهُوَ مَوْضُوعٌ عَنْهُ- أَوْ رَجُلٌ أَصْلَحَ بَيْنَ اثْنَيْنِ- يَلْقَى هَذَا بِغَيْرِ مَا يَلْقَى بِهِ هَذَا- يُرِيدُ بِذَلِكَ الْإِصْلَاحَ مَا بَيْنَهُمَا- أَوْ رَجُلٌ وَعَدَ أَهْلَهُ شَيْئاً- وَ هُوَ لَا يُرِيدُ أَنْ يُتِمَّ لَهُمْ.

۲۶۹۳-۱۹- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

الْمُصْلِحُ لَيْسَ بِكَذَّابٍ.

۲۶۹۴-۲۰- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ يَحْيَى الْكَاهِلِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى مَوْلَى آلِ سَامٍ قَالَ:

حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ بِحَدِيثٍ- فَقُلْتُ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ- أَلَيْسَ زَعَمْتَ لِيَ السَّاعَةَ كَذَا وَ كَذَا- فَقَالَ لَا فَعَظُمَ ذَلِكَ عَلَيَّ- فَقُلْتُ بَلَى وَ اللَّهِ زَعَمْتَ- فَقَالَ لَا وَ اللَّهِ مَا زَعَمْتُهُ- قَالَ فَعَظُمَ عَلَيَّ- فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ بَلَى وَ اللَّهِ قَدْ قُلْتَهُ- قَالَ نَعَمْ قَدْ قُلْتُهُ أَمَا عَلِمْتَ- أَنَّ كُلَّ زَعْمٍ فِي الْقُرْآنِ كَذِبٌ.

۲۶۹۵-۲۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْخُرَاسَانِيِّ قَالَ:

كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ﷺ يَقُولُ إِيَّاكُمْ وَ الْكَذِبَ- فَإِنَّ كُلَّ رَاجٍ طَالِبٌ وَكُلَّ خَائِفٍ هَارِبٌ.

۱۸- «عیسی بن حسّان» گوید: شنیدم امام صادق‌ؑ می‌فرمود: از هر دروغی روزی بازخواست شود، جز از سه کس:

۱ - مردی که در نبرد (بین مسلمانان و کافران) مکر و نیرنگ به کار برد که گناهی بر او نیست.

۲- مردی که میان دوکس اصلاح و سازش برقرار کند با برخوردی که با دیگران چنین برخوردی نداشته باشد (یعنی به آن بگوید تو مقصّری و به دیگری بگوید تو مقصّری)

۳- مردی که به خانواده‌اش چیزی وعده دهد ولی تصمیم انجام آن را نداشته باشد (چون توان انجام آن را ندارد ولی بخاطر برقراری پیوند زناشوئی این وعده دروغ را می‌دهد)

۱۹- امام صادق‌ؑ فرمود: اصلاح کننده، دروغگو نیست.

۲۰- «عبد الاعلی مولی آل سام» گفت: امام صادق‌ؑ برای من حدیثی گفت، من به او گفتم: قربانت! آیا برای من چنین و چنان نپنداشتی؟ در پاسخ فرمود: نه ؛ این بر من گران آمد و گفتم: آری، به خدا سوگند چنین پنداشتی ؛ فرمود: نه، به خدا سوگند که من چنین چیزی را نپنداشتم. گوید: باز بر من گران آمد وگفتم: قربانت! آری به خدا آن را گفتی، فرمود: آری، آن را گفتم، آیا تو ندانستی که کلمه زعم وگمان در قرآن همه در دروغ به کار رفته است.

۲۱- امیرالمؤمنین‌ؑ می‌فرمود: از دروغ بپرهیزید، زیرا هر امیدواری در جستجو و هر ترسانی گریزان است.

۲۶۹۶-۲۲- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنِ الْحَجَّالِ عَنْ ثَعْلَبَةَ عَنْ مَعْمَرِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ عَطَاءٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه و آله لَا كَذِبَ عَلَى مُصْلِحٍ- ثُمَّ تَلَا أَيَّتُهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ ثُمَّ قَالَ وَ اللَّهِ مَا سَرَقُوا وَ مَا كَذَبَ- ثُمَّ تَلَا- (بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هٰذَا فَسْئَلُوهُمْ إِنْ كَانُوا ينطقون) ثم قال و الله مافعلوه و ماكذب.

بَابُ ذِي اللِّسَانَيْنِ

۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَوْنٍ الْقَلَانِسِيِّ عَنِ ابْنِ أَبِي يَعْفُورٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ لَقِيَ الْمُسْلِمِينَ بِوَجْهَيْنِ- وَ لِسَانَيْنِ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ- وَ لَهُ لِسَانَانِ مِنْ نَارٍ.

۲۶۹۷-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي شَيْبَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ- يَكُونُ ذَا وَجْهَيْنِ وَ ذَا لِسَانَيْنِ- يُطْرِي أَخَاهُ شَاهِداً- وَ يَأْكُلُهُ غَائِباً- إِنْ أُعْطِيَ حَسَدَهُ- وَ إِنِ ابْتُلِيَ خَذَلَهُ.

۲۲- امام صادق علیه السلام فرمود: که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
بر اصلاح کننده دروغی نیست، سپس این آیه را تلاوت کرد: «ای کاروانیان به راستی که شما دزدید (یوسف / ۷۰)» سپس فرمود: به خدا سوگند که آنها دزدی نکردند و یوسف هم دروغ نگفت، سپس این آیه را تلاوت کرد: «بت بزرگ این کار را کرده است می‌توانید از آنها بپرسید اگر توان سخن گفتن را داشته باشند (انبیاء / ۶۳)» سپس فرمود: به خدا سوگند که بتها این کار را نکرده بودند و ابراهیم علیه السلام هم دروغ نگفته بود.

* * *

دو زبانی و دو روئی

۱- امام صادق علیه السلام، فرمود:
هرکس با مسلمانی به دو رو، و دو زبان برخورد کند، روز قیامت با دو زبان آتشی محشور شود.

توضیح: آدم دو زبان کسی است که میان دو دشمن رفت و آمد کند و با هر کدام سخنی موافق با او بگوید و این کار، خود، عین نفاق است زیرا در حضور شخص تعریف می‌کند و در پشت سرش زبان به بدگوئی می‌گشاید.

۲- امام باقر علیه السلام، فرمود:
چه بد است بنده‌ای که دارای دو رو و دو زبان است، در حضور برادرش او را تعریف می‌کند و در پشت سر او بد می‌گوید و از گوشت او می‌خورد، اگر (بخاطر ثروتش) بخشش کند، بر او رشک برد و اگر گرفتار شود او را به حال خود رها سازد و دنبال کار خود رود.

۲۶۹۸-۳- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَمَّادٍ رَفَعَهُ قَالَ:

قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى- لِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ عليه السلام يَا عِيسَى لِيَكُنْ لِسَانُكَ فِي السِّرِّ وَ الْعَلَانِيَةِ- لِسَاناً وَاحِداً وَ كَذَلِكَ قَلْبُكَ- إِنِّي أُحَذِّرُكَ نَفْسَكَ- وَ كَفَى بِي خَبِيراً- لَا يَصْلُحُ لِسَانَانِ فِي فَمٍ وَاحِدٍ- وَ لَا سَيْفَانِ فِي غِمْدٍ وَاحِدٍ- وَ لَا قَلْبَانِ فِي صَدْرٍ وَاحِدٍ- وَ كَذَلِكَ الْأَذْهَانُ.

بَابُ الْهِجْرَةِ

۲۶۹۹-۱- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ الرَّبِيعِ وَ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ رَفَعَهُ قَالَ:

فِي وَصِيَّةِ الْمُفَضَّلِ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ لَا يَفْتَرِقُ رَجُلَانِ عَلَى الْهِجْرَانِ- إِلَّا اسْتَوْجَبَ أَحَدُهُمَا الْبَرَاءَةَ وَ اللَّعْنَةَ- وَ رُبَّمَا اسْتَحَقَّ ذَلِكَ كِلَاهُمَا- فَقَالَ لَهُ مُعَتِّبٌ - جَعَلَنِيَ اللَّهُ فِدَاكَ- هَذَا الظَّالِمُ فَمَا بَالُ الْمَظْلُومِ- قَالَ لِأَنَّهُ لَا يَدْعُو أَخَاهُ إِلَى صِلَتِهِ- وَ لَا يَتَغَامَسُ لَهُ عَنْ كَلَامِهِ- سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ- إِذَا تَنَازَعَ اثْنَانِ- فَعَازَّ أَحَدُهُمَا الْآخَرَ فَلْيَرْجِعِ الْمَظْلُومُ إِلَى صَاحِبِهِ- حَتَّى يَقُولَ لِصَاحِبِهِ- أَيْ أَخِي أَنَا الظَّالِمُ حَتَّى يَقْطَعَ الْهِجْرَانَ بَيْنَهُ وَ بَيْنَ صَاحِبِهِ- فَإِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى- حَكَمٌ عَدْلٌ- يَأْخُذُ لِلْمَظْلُومِ مِنَ الظَّالِمِ.

۳- «عبدالرحمن بن حمّاد» در حدیثی که آن را به معصوم رسانیده می‌گوید:
خدای تبارک و تعالی به عیسی بن مریم علیه‌السلام فرمود:
ای عیسی! باید زبان و دلت در پنهان و آشکار یکی باشد به راستی من تو را درباره نفست می‌ترسانم و همچون من، آگاهی برای تو کافی است، دو زبان در یک دهان نشاید، و دو شمشیر در یک غلاف نگنجند و دو دل در یک سینه نباشند و در مغز انسان، دو عقیده مخالف راه نیابد.

قهر از برادر دینی و ترک او

۱- در وصیّت مفضل است که شنیدم امام صادق علیه‌السلام می‌فرمود:
دو مرد با قهر از هم جدا نشوند جز اینکه یکی از آن‌ها مستحق بیزاری و لعنت است و بسا که هر دو مستحق آن باشند، «معتب» به آن حضرت عرض کرد: خدا مرا قربانت سازد، این جزای ظالم است، مظلوم چه تقصیری دارد؟ فرمود: برای آن‌که برادر خود را به پیوست و آشتی با خویش دعوت نمی‌کند و از گفتهٔ او صرف نظر نمی‌نماید، شنیدم پدرم می‌فرمود: هرگاه دو تن با هم جنگ کردند و یکی بر دیگری پیروز شد، آن که ستم دیده نزد طرف ستمگرِ خود رود تا آنکه به او بگوید: ای برادر! من به تو ستم کردم، تا اینکه قهر و متارکه میان او و رفیق او بر طرف شود، زیرا خدا حکیم و عادل است، از ظالم، داد مظلوم را خواهد ستاند.

* * *

۲۷۰۰-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَمُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله لَا هِجْرَةَ فَوْقَ ثَلَاثٍ.

۲۷۰۱-۳- حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ وُهَيْبِ بْنِ حَفْصٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام عَنِ الرَّجُلِ يَصْرِمُ ذَوِي قَرَابَتِهِ- مِمَّنْ لَا يَعْرِفُ الْحَقَّ قَالَ- لَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَصْرِمَهُ.

۲۷۰۲-٤- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَدِيدٍ عَنْ عَمِّهِ مُرَازِمِ بْنِ حَكِيمٍ قَالَ:

كَانَ عِنْدَ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِنَا يُلَقَّبُ شَلْقَانَ- وَكَانَ قَدْ صَيَّرَهُ فِي نَفَقَتِهِ- وَكَانَ سَيِّئَ الْخُلُقِ فَهَجَرَهُ- فَقَالَ لِي يَوْماً- يَا مُرَازِمُ وَ تُكَلِّمُ عِيسَى- فَقُلْتُ نَعَمْ فَقَالَ- أَصَبْتَ لَا خَيْرَ فِي الْمُهَاجَرَةِ.

۲۷۰۳-٥- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْقَمَّاطِ عَنْ دَاوُدَ بْنِ كَثِيرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ قَالَ أَبِي عليه السلام قَالَ:

رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله أَيُّمَا مُسْلِمَيْنِ تَهَاجَرَا- فَمَكَثَا ثَلَاثاً لَا يَصْطَلِحَانِ- إِلَّا كَانَا خَارِجَيْنِ مِنَ الْإِسْلَامِ - وَ لَمْ يَكُنْ بَيْنَهُمَا وَلَايَةٌ- فَأَيُّهُمَا سَبَقَ إِلَى كَلَامِ أَخِيهِ- كَانَ السَّابِقَ إِلَى الْجَنَّةِ - يَوْمَ الْحِسَابِ.

۲- امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
بیش از سه روز قهر و متارکه روا نیست.

۳- «ابی بصیر» می‌گوید: از امام صادق علیه السلام پرسیدم مردی که با خویشان و همبستگان خود رفت و آمد نمی‌کند بخاطر آنکه آنها شیعه نیستند؟
فرمود: شایسته نیست که از آن‌ها ببرد و آمدو رفت خود را قطع سازد.

۴- «مرازم بن حکیم» می‌گوید: یکی از اصحاب ما که او را شلقان می‌گفتند، خدمت امام صادق علیه السلام بود، آن حضرت خرج او را می‌داد (او را ناظر بر خرج خانهٔ خود کرده بود) و مردی بود بد اخلاق (و مرازم با او قهر کرده بود) یک روز امام به من گفت: ای مرازم! آیا با عیسی سخن گفتی؟ (یعنی با هم صلح کردید) من در پاسخ گفتم: آری، فرمود: بسیار کار خوبی کردی، بدان که در قهر و متارکه خیری نیستی.

توضیح: شلقان مردی معروف به بداخلاقی بود زیرا شلق به معنی تازیانه زدن است و دربارهٔ وی اخباری وارد شده که مورد توجه امام بوده است و در خانه حضرت زندگی می‌کرده است.

۵- «داود بن کثیر» می‌گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود: پدرم نقل کرده که: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است:
هر دو مسلمانی که از هم قهر کنند و سه روز بر آن حال بمانند و صلح نکنند، هر دو از اسلام خارج می‌شوند و میان آن‌ها پیوند دینی نباشد و هر کدام به سخن گفتن با برادر مسلمان خود، پیشی گیرد اوست که روز رستاخیز برای رفتن به بهشت پیشی خواهد گرفت.

۲۷۰۴-۶- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ ابْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الشَّيْطَانَ يُغْرِي بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ- مَا لَمْ يَرْجِعْ أَحَدُهُمْ عَنْ دِينِهِ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ- اسْتَلْقَى عَلَى قَفَاهُ وَ تَمَدَّدَ- ثُمَّ قَالَ فُزْتُ فَرَحِمَ اللَّهُ امْرَأً- أَلَّفَ بَيْنَ وَلِيَّيْنِ لَنَا- يَا مَعْشَرَ الْمُؤْمِنِينَ تَأَلَّفُوا وَ تَعَاطَفُوا.

۲۷۰۵-۷- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَحْفُوظٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

لَا يَزَالُ إِبْلِيسُ فَرِحاً مَا اهْتَجَرَ الْمُسْلِمَانِ- فَإِذَا الْتَقَيَا اصْطَكَّتْ رُكْبَتَاهُ- وَ تَخَلَّعَتْ أَوْصَالُهُ- وَ نَادَى يَا وَيْلَهُ- مَا لَقِيَ مِنَ الثُّبُورِ.

بَابُ قَطِيعَةِ الرَّحِمِ

۲۷۰۶-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ مِسْمَعِ ابْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله فِي حَدِيثٍ أَلَا إِنَّ فِي التَّبَاغُضِ الْحَالِقَةَ- لَا أَعْنِي حَالِقَةَ الشَّعْرِ- وَ لَكِنْ حَالِقَةَ الدِّينِ.

۶- «زراره» گوید که امام باقر علیه السلام فرمود:

راستی شیطان میان دو مؤمن آشوب بر پا می‌کند تا یکی از آنها از دین خود برنگرداند آنها را رها نسازد و همینکه چنین کنند بر پشت بخوابد و دراز کشد و سپس گوید: کامیاب شدم، پس خدا رحمت کند مردی که میان دو تن از دوستان ما الفت اندازد و آنها را صلح دهد، ای گروه مؤمنان! با هم الفت گیرید و مهرورزی کنید.

۷- ابو بصیر نقل می‌کند که امام صادق علیه السلام فرمود:

پیوسته تا دو مسلمان با هم قهرند، شیطان شاد است و چون آشتی کنند، زانوهایش بلرزد و به هم برخورد کند و بند‌هایش از هم بگسلد و فریاد کشد: ای وای بر من از آنچه به هلاکت رسد.

قطع رفت و آمد با خویشان

۱- امام صادق علیه السلام، فرمود:

رسول خدا صلی الله علیه و آله در ضمن حدیثی فرمود: به راستی در دشمنی با یکدیگر از بن برکندن است منظورم از بن برکندن مو نیست بلکه از بن برکندن دین است.

۲۷۰۷-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَيْلِ عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ مَنْصُورٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام اِتَّقُوا الْحَالِقَةَ - فَإِنَّهَا تُمِيتُ الرِّجَالَ قُلْتُ - وَ مَا الْحَالِقَةُ قَالَ - قَطِيعَةُ الرَّحِمِ.

۲۷۰۸-۳- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قُلْتُ لَهُ إِنَّ إِخْوَتِي وَ بَنِي عَمِّي - قَدْ ضَيَّقُوا عَلَيَّ الدَّارَ - وَ أَلْجَئُونِي مِنْهَا إِلَى بَيْتٍ - وَ لَوْ تَكَلَّمْتُ أَخَذْتُ مَا فِي أَيْدِيهِمْ - قَالَ فَقَالَ لِيَ اِصْبِرْ - فَإِنَّ اللَّهَ سَيَجْعَلُ لَكَ فَرَجاً - قَالَ فَانْصَرَفْتُ وَ وَقَعَ الْوَبَاءُ فِي سَنَةِ إِحْدَى وَ ثَلاَثِينَ وَ مِائَةٍ - فَمَاتُوا وَ اللَّهِ كُلُّهُمْ - فَمَا بَقِيَ مِنْهُمْ أَحَدٌ قَالَ فَخَرَجْتُ فَلَمَّا دَخَلْتُ عَلَيْهِ - قَالَ مَا حَالُ أَهْلِ بَيْتِكَ - قَالَ قُلْتُ لَهُ قَدْ مَاتُوا وَ اللَّهِ كُلُّهُمْ - فَمَا بَقِيَ مِنْهُمْ أَحَدٌ - فَقَالَ هُوَ بِمَا صَنَعُوا بِكَ وَ بِعُقُوقِهِمْ إِيَّاكَ - وَ قَطْعِ رَحِمِهِمْ بُتِرُوا أَتُحِبُّ أَنَّهُمْ - بَقُوا وَ أَنَّهُمْ ضَيَّقُوا عَلَيْكَ - قَالَ قُلْتُ إِي وَ اللَّهِ.

۲۷۰۹-۴- عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

فِي كِتَابِ عَلِيٍّ عليه السلام ثَلاَثُ خِصَالٍ لاَ يَمُوتُ صَاحِبُهُنَّ أَبَداً - حَتَّى يَرَى وَبَالَهُنَّ - الْبَغْيُ وَ قَطِيعَةُ الرَّحِمِ - وَ الْيَمِينُ الْكَاذِبَةُ يُبَارِزُ اللَّهَ بِهَا - وَ إِنَّ

۲- «حذیفه بن منصور» گوید: امام صادق علیه السلام فرمود:
از (حالقه) بپرهیزید، زیرا که مردم را به مرگ می‌کشاند، و نابود می‌سازد
عرض کردم: حالقه چیست؟ فرمود: قطع رحم.

* * *

۳- یکی از اصحاب ما گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: برادران و عمو زادگانم در خانه بر من سخت گرفتند و محیط را بر من تنگ کردند تا آنکه به من یک اطاق دادند و اگر بخواهم اقدام کنم هر چه در دست آنهاست می‌ستانم. گوید: در پاسخم فرمود: صبر کن، زیرا خداوند برای تو گشایشی فراهم کند، گوید: برگشتم و در سال صد و سی و یک وبائی آمد و به خداوند سوگند، همه مردند و یکی از آن‌ها نماند، گوید: من مسافرت کردم و چون خدمت آن حضرت رسیدم فرمود: حال خاندانت چطور است؟ عرض کردم: همه آنها مردند و کسی از آن‌ها زنده نمانده است، فرمود: بخاطر این است که با تو بد کردند و حق تو را نشناختند، تو از قطع رحم آن‌ها بپرهیز، همه نابود شدند، تو دوست داشتی که زنده باشند و به تو تنگ بگیرند؟ عرض کردم: به خدا سوگند آری.

۴- امام باقر علیه السلام فرمود که در کتاب علی علیه السلام است که سه خصلت است که هر کس داشته باشد نمیرد و تا آنکه سرانجام آنها را ببیند:

۱ - ستم
۲- قطع رحم
۳- سوگند دروغ که با آن به جنگ خداوند برود، و براستی طاعتی

أَعْجَلَ الطَّاعَةِ ثَوَاباً لَصِلَةُ الرَّحِمِ - وَ إِنَّ الْقَوْمَ لَيَكُونُونَ فُجَّاراً - فَيَتَوَاصَلُونَ فَتَنْمِي أَمْوَالُهُمْ وَ يُثْرُونَ - وَ إِنَّ الْيَمِينَ الْكَاذِبَةَ - وَ قَطِيعَةَ الرَّحِمِ لَتَذَرَانِ الدِّيَارَ - بَلَاقِعَ مِنْ أَهْلِهَا وَ تَنْقُلُ الرَّحِمَ - وَ إِنَّ نَقْلَ الرَّحِمِ انْقِطَاعُ النَّسْلِ.

۲۷۱۰ - ۵ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ صَالِحِ بْنِ السِّنْدِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ عَنْبَسَةَ الْعَابِدِ قَالَ:

جَاءَ رَجُلٌ فَشَكَا إِلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ أَقَارِبَهُ فَقَالَ لَهُ اِكْظِمْ غَيْظَكَ وَ افْعَلْ - فَقَالَ إِنَّهُمْ يَفْعَلُونَ وَ يَفْعَلُونَ - فَقَالَ أَتُرِيدُ أَنْ تَكُونَ مِثْلَهُمْ - فَلَا يَنْظُرَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ.

۲۷۱۱ - ۶ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا تَقْطَعْ رَحِمَكَ وَ إِنْ قَطَعَتْكَ.

۲۷۱۲ - ۷ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنْ أَبِيهِ رَفَعَهُ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ﷺ فِي خُطْبَتِهِ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الذُّنُوبِ - الَّتِي تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ - فَقَامَ إِلَيْهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْكَوَّاءِ الْيَشْكُرِيُّ - فَقَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ - أَوَ تَكُونُ ذُنُوبٌ تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ - فَقَالَ نَعَمْ وَيْلَكَ قَطِيعَةُ الرَّحِمِ - إِنَّ أَهْلَ الْبَيْتِ لَيَجْتَمِعُونَ - وَ يَتَوَاسَوْنَ وَ هُمْ فَجَرَةٌ - فَيَرْزُقُهُمُ

که زودتر ثوابش به انسان می‌رسد صله رحم است و چه بسا مردمی که از حق روگردانند ولی صله رحم می‌کنند ثروتشان زیاد شود و بیقین که سوگند دروغ و قطع رحم خانه‌ها را ویران و بیابانها را خشک و اهلش را نابود می‌سازد و خویشاوندی را از جای بر کند و سبب قطع نسل شود.

* * *

۵- «عنبسه بن عابد» گوید: مردی به امام صادق علیه السلام از خویشان خود شکایت کرد، و به او فرمود: خشمت را فرو بر و خوبی کن در پاسخ گفت: آنها هر چه می‌خواهند می‌کنند و شما به من دستور می‌دهید که خشمت را فرو بر فرمود: آیا تو هم می‌خواهی چون آنان باشی تا خدابه شما توجه نکند (یعنی در دنیا و آخرت لطف خود را از شما دریغ دارد).

* * *

۶- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: قطع رحم مکن هر چند او با تو قطع کند.

* * *

۷- امیر المؤمنین علیه السلام در خطبهٔ خود فرمود:
از گناهانی به خدا پناه برم که زود نابود کنند، عبدالله بن کوّاء خدمت آن حضرت برخاست و گفت: یا امیر المؤمنین! آیا گناهانی هستند که زود نابود کنند؟ فرمود: آری، وای بر تو، آن قطع رحم است، به راستی که

اللَّهُ وَ إِنَّ أَهْلَ الْبَيْتِ - لَيَتَفَرَّقُونَ وَ يَقْطَعُ بَعْضُهُمْ بَعْضاً - فَيَحْرِمُهُمُ اللَّهُ وَ هُمْ أَتْقِيَاءُ.

۲۷۱۳-۸- عَنْهُ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ﷺ إِذَا قَطَّعُوا الْأَرْحَامَ - جُعِلَتِ الْأَمْوَالُ فِي أَيْدِي الْأَشْرَارِ.

بَابُ الْعُقُوقِ

۲۷۱۴-۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ حَدِيدِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

أَدْنَى الْعُقُوقِ أُفٍّ - وَ لَوْ عَلِمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ شَيْئاً - أَهْوَنَ مِنْهُ لَنَهَى عَنْهُ.

۲۷۱۵-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ﷺ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كُنْ بَارّاً وَ اقْتَصِرْ عَلَى الْجَنَّةِ - وَ إِنْ كُنْتَ عَاقّاً فَظّاً - فَاقْتَصِرْ عَلَى النَّارِ.

۲۷۱۶-۳- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْكُوفِيِّ عَنْ عُبَيْسِ بْنِ هِشَامٍ عَنْ صَالِحٍ الْحَذَّاءِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ - كُشِفَ غِطَاءٌ مِنْ أَغْطِيَةِ الْجَنَّةِ - فَوَجَدَ رِيحَهَا

خاندانی با هم باشند و به هم کمک کنند و با اینکه بدکارند خداوند به آنها روزی می‌دهد، و خاندانی که از هم جدا هستند و با یکدیگر قطع رحم می‌کنند و خداوند آن‌ها را از لطف خود محروم می‌سازد با اینکه پرهیزکارند.

* * *

۸- امام باقر علیه السلام، فرمود که: امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است: هرگاه خوبان قطع رحم کنند ثروت در دست اشرار و بدکاران قرار می‌گیرد.

عاق والدین و ناسپاسی از پدر و مادر

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:
کمترین ناسپاسی، گفتن «اُف» است (به روی پدر و مادر) و اگر خدای عزوجل چیزی را آسان‌تر و خوارتر از آن نهی می‌کرد.

* * *

۲- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
(با پدر و مادر) رفتارت نیک باشد تا به بهشت روی و جفا کار باشی، به دوزخ درآیی.

* * *

۳- «یعقوب بن شُعیب» گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: چون روز قیامت شود

مَنْ كَانَتْ لَهُ رُوحٌ - مِنْ مَسِيرَةِ خَمْسِمِائَةِ عَامٍ - إِلَّا صِنْفٌ وَاحِدٌ قُلْتُ - مَنْ هُمْ قَالَ الْعَاقُّ لِوَالِدَيْهِ.

۲۷۱۷ - ٤ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَوْقَ كُلِّ ذِي بِرٍّ بِرٌّ - حَتَّى يُقْتَلَ الرَّجُلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ - فَإِذَا قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَيْسَ فَوْقَهُ بِرٌّ - وَ إِنَّ فَوْقَ كُلِّ عُقُوقٍ عُقُوقاً - حَتَّى يَقْتُلَ الرَّجُلُ أَحَدَ وَالِدَيْهِ فَإِذَا فَعَلَ ذَلِكَ فَلَيْسَ فَوْقَهُ عُقُوقٌ.

۲۷۱۸ - ٥ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ نَظَرَ إِلَى أَبَوَيْهِ - نَظَرَ مَاقِتٍ وَ هُمَا ظَالِمَانِ لَهُ - لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ لَهُ صَلَاةً.

۲۷۱۹ - ٦ - عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ فُرَاتٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي كَلَامٍ لَهُ إِيَّاكُمْ وَ عُقُوقَ الْوَالِدَيْنِ - فَإِنَّ رِيحَ الْجَنَّةِ تُوجَدُ - مِنْ مَسِيرَةِ أَلْفِ عَامٍ - وَ لَا يَجِدُهَا عَاقٌّ وَ لَا قَاطِعُ رَحِمٍ - وَ لَا شَيْخٌ زَانٍ وَ لَا جَارٌّ - إِزَارِهِ خُيَلَاءَ إِنَّمَا الْكِبْرِيَاءُ - لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

یک پرده از پرده‌های بهشت را کنار زنند، هر جانداری از مسافت پانصد سال بوی آن را بشنود جز یک دسته، عرض کردم: آنان کیانند؟

فرمود: کسانی که عاق والدین‌اند.

* * *

۴- رسول خدا ﷺ فرمود:

بالای دست هر نیکوکاری یک نیکی است تا اینکه مرد در راه خدا کشته شود و چون در راه خدا کشته شد، بالاتر از آن کار بهتری نیست، و بالای هر آزردنی آزردنی است، تا کسی یکی از پدر و مادر خود را بکشد و چون چنین کرد، آزردنی بالاتر از آن نباشد.

* * *

۵- امام صادق علیه السلام، فرمود: هر کس با نظر دشمنی به پدر و مادر خود نگاه کند خداوند سازش را نخواهد پذیرفت.

* * *

٦- امام باقر علیه السلام فرمود که رسول خدا ﷺ در ضمن سخن خود فرموده است:

از ناسپاسی نسبت به پدر و مادر خود بپرهیزید هزار سال راه شنیده شود، ولی عاق والدین و قاطع رحم و پیرمرد زناکار و متکبّر آن را نشنوند، و کبریائی و عظمت از آن پروردگار جهانیان است.

* * *

۲۷۲۰-۷- عَنْهُ عَنْ يَحْيَى بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي الْبِلَادِ السُّلَمِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

لَوْ عَلِمَ اللَّهُ شَيْئاً - أَدْنَى مِنْ أُفٍّ لَنَهَى عَنْهُ - وَ هُوَ مِنْ أَدْنَى الْعُقُوقِ وَ مِنَ الْعُقُوقِ أَنْ يَنْظُرَ الرَّجُلُ - إِلَى وَالِدَيْهِ فَيُحِدَّ النَّظَرَ إِلَيْهِمَا.

۲۷۲۱-۸- عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ هَارُونَ بْنِ الْجَهْمِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ أَبِي نَظَرَ إِلَى رَجُلٍ - وَ مَعَهُ ابْنُهُ يَمْشِي - وَ الِابْنُ مُتَّكِئٌ عَلَى ذِرَاعِ الْأَبِ - قَالَ فَمَا كَلَّمَهُ أَبِي عليه السلام مَقْتاً لَهُ حَتَّى فَارَقَ الدُّنْيَا.

۲۷۲۲-۹- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَسِّنِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ أَبَانِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ حَدِيدِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

أَدْنَى الْعُقُوقِ أُفٍّ - وَ لَوْ عَلِمَ اللَّهُ أَيْسَرَ مِنْهُ - لَنَهَى عَنْهُ.

بَابُ الِانْتِفَاءِ

۲۷۲۳-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَفَرَ بِاللَّهِ مَنْ تَبَرَّأَ مِنْ نَسَبٍ وَ إِنْ دَقَّ.

۲۷۲۴-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ أَبِي الْمَغْرَاءِ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَفَرَ بِاللَّهِ مَنْ تَبَرَّأَ مِنْ نَسَبٍ وَ إِنْ دَقَّ.

۷- امام صادق علیه‌السلام، فرمود:
اگر خدا چیزی را (برای آزردن پدر و مادر) از اف گفتن کمتر می‌دانست از آن نهی می‌کرد آن از کمترین مراتب ناسپاسی است کسی که به پدر و مادرش خیره شود.

۸- امام باقر علیه‌السلام، فرمود: پدرم به مردی نگاه کرد که پسرش به همراه او بود و به شانه پدرش تکیه داده بود پدرم بخاطر بدی کارش با آن پسر سخن نگفت تا از دنیا رفت.

۹- امام صادق علیه‌السلام، فرمود:
کم‌ترین آزردن پدر و مادر گفتن: اف است، و اگر خداوند چیزی را آسان‌تر از آن می‌دانست از آن نهی می‌کرد.

بیزاری از نسب

۱- امام صادق علیه‌السلام، فرمود:
به خدا کافر شده کسی که از نژاد و نسب خود بیزاری جوید گرچه کم ارزش و پست باشد.

۲- این حدیث مانند حدیث نخست است.

* * *

۲۷۲۵-۳- عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي حَمَّادٍ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ وَ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ رِجَالٍ شَتَّى عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ وَ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليهما السلام أَنَّهُمَا قَالاَ:

كُفْرٌ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ الاِنْتِفَاءُ مِنْ حَسَبٍ وَ إِنْ دَقَّ.

بَابُ مَنْ آذَى الْمُسْلِمِينَ وَ احْتَقَرَهُمْ

۲۷۲۶-۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- لِيَأْذَنْ بِحَرْبٍ مِنِّي مَنْ آذَى عَبْدِيَ الْمُؤْمِنَ- وَ لْيَأْمَنْ غَضَبِي- مَنْ أَكْرَمَ عَبْدِيَ الْمُؤْمِنَ وَلَوْ لَمْ يَكُنْ مِنْ خَلْقِي فِي الْأَرْضِ- فِيمَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ- إِلَّا مُؤْمِنٌ وَاحِدٌ مَعَ إِمَامٍ عَادِلٍ لَاسْتَغْنَيْتُ بِعِبَادَتِهِمَا- عَنْ جَمِيعِ مَا خَلَقْتُ فِي أَرْضِي- وَ لَقَامَتْ سَبْعُ سَمَاوَاتٍ وَ أَرَضِينَ بِهِمَا- وَ لَجَعَلْتُ لَهُمَا مِنْ إِيمَانِهِمَا- أُنْساً لَا يَحْتَاجَانِ إِلَى أُنْسٍ سِوَاهُمَا.

۲۷۲۷-۲- عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ مُنْذِرِ بْنِ يَزِيدَ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ نَادَى مُنَادٍ- أَيْنَ الصُّدُودُ لِأَوْلِيَائِي- فَيَقُومُ قَوْمٌ لَيْسَ عَلَى وُجُوهِهِمْ لَحْمٌ- فَيُقَالُ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ آذَوُا الْمُؤْمِنِينَ- وَ نَصَبُوا لَهُمْ وَ عَانَدُوهُمْ- وَ عَنَّفُوهُمْ فِي دِينِهِمْ ثُمَّ يُؤْمَرُ بِهِمْ إِلَى جَهَنَّمَ.

۳-از امام باقر علیه السلام: نفی حسب و نسب گرچه پست و کم ارزش باشد کفر است.

کسی که مسلمانان را آزار دهد و خوارشان شمارد

۱- هشام بن سالم، گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود:
خدای عز و جل فرماید: آنکس که بندهٔ مؤمن مرا آزار دهد با من اعلام جنگ دهد و هر کس بندهٔ مؤمن مرا گرامی دارد از خشم من آسوده باشد و اگر در روی زمین از مشرق تا مغرب آفریده‌ای از آفریده‌هایم جز یک مؤمن و یک پیشوای عادلی با او نباشد من به عبادت آن‌ها از هر آنچه در زمینم آفریدم بی نیاز باشم و هفت آسمان و زمین‌ها بخاطر آنها برپا باشند و از ایمانشان برای آنها آرامشی مقرر سازم که نیازمند به آرامش دیگری نباشند.

* * *

۲- «مفضل بن عمر» گوید امام صادق علیه السلام فرمود:
چون روز رستاخیز شود یک جارچی صدا زند: روگردانندگان از دوستانم کجایند؟ پس مردمی برخیزند که چهرهٔ آنها گوشت ندارد و گفته شود: اینانند آن کسانی که مؤمنان را آزردند و در برابر آنها ایستادند و با آنها لجبازی کردند و به آنها در دینشان سخت گرفتند. سپس فرمان داده شود که آنها را به دوزخ برند.

۲۷۲۸-۳-أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى - مَنْ أَهَانَ لِي وَلِيّاً - فَقَدْ أَرْصَدَ لِمُحَارَبَتِي.

۲۷۲۹-۴-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ حَقَّرَ مُؤْمِناً - مِسْكِيناً أَوْ غَيْرَ مِسْكِينٍ - لَمْ يَزَلِ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ حَاقِراً لَهُ مَاقِتاً - حَتَّى يَرْجِعَ عَنْ مَحْقَرَتِهِ إِيَّاهُ.

۲۷۳۰-۵-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ مُعَلَّى بْنِ خُنَيْسٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى يَقُولُ - مَنْ أَهَانَ لِي وَلِيّاً - فَقَدْ أَرْصَدَ لِمُحَارَبَتِي - وَ أَنَا أَسْرَعُ شَيْءٍ - إِلَى نُصْرَةِ أَوْلِيَائِي.

۲۷۳۱-۶-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ خُنَيْسٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - قَدْ نَابَذَنِي مَنْ أَذَلَّ عَبْدِيَ الْمُؤْمِنَ.

۳- امام صادقؑ نقل می‌کند که رسول خداﷺ فرمود:
خدای تبارک و تعالی فرموده است: هر کس به دوست من اهانت کند، محققاً به جنگ با من، کمین کرده است.

* * *

۴- امام صادقؑ فرمود: هر کس مؤمن مستمند یا غیر مستمندی را خوار شمارد، پیوسته خدای عز و جل او را خوار و دشمن دارد تا از خوار شمردن آن مؤمن برگردد.

* * *

۵- «مُعلّی بن خُنیس» گوید: شنیدم امام صادقؑ می‌فرمود: راستی خدای تبارک و تعالی می‌فرماید:
هر کس به دوست من اهانت کند، به یقین به نبرد با من برخاسته و من به یاری دوستانم از همه چیز شتابان ترم.

* * *

۶- رسول خداﷺ فرمود:
خدای عزوجل فرموده: هر کس بندهٔ مؤمنم را خوار کند، آشکارا به جنگ من برخاسته است.

۲۷۳۲-۷- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى وَ أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه‌السلام يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى‌الله‌عليه‌وآله قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مَنْ أَهَانَ لِي وَلِيّاً- فَقَدْ أَرْصَدَ لِمُحَارَبَتِي- وَ مَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدٌ بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ- وَ إِنَّهُ لَيَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّافِلَةِ حَتَّى أُحِبَّهُ- فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ- الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ- وَ بَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ وَ لِسَانَهُ الَّذِي يَنْطِقُ بِهِ- وَ يَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا- إِنْ دَعَانِي أَجَبْتُهُ- وَ إِنْ سَأَلَنِي أَعْطَيْتُهُ- وَ مَا تَرَدَّدْتُ عَنْ شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ- كَتَرَدُّدِي عَنْ مَوْتِ الْمُؤْمِنِ- يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَ أَكْرَهُ مَسَاءَتَهُ.

۲۷۳۳-۸- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْقَمَّاطِ عَنْ أَبَانِ بْنِ تَغْلِبَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه‌السلام قَالَ:

لَمَّا أُسْرِيَ بِالنَّبِيِّ صلى‌الله‌عليه‌وآله قَالَ يَا رَبِّ مَا حَالُ الْمُؤْمِنِ عِنْدَكَ- قَالَ يَا مُحَمَّدُ مَنْ أَهَانَ لِي وَلِيّاً- فَقَدْ بَارَزَنِي بِالْمُحَارَبَةِ- وَ أَنَا أَسْرَعُ شَيْءٍ إِلَى نُصْرَةِ أَوْلِيَائِي- وَ مَا تَرَدَّدْتُ عَنْ شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ- كَتَرَدُّدِي عَنْ وَفَاةِ الْمُؤْمِنِ- يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَ أَكْرَهُ مَسَاءَتَهُ- وَ إِنَّ مِنْ عِبَادِيَ الْمُؤْمِنِينَ- مَنْ لَا يُصْلِحُهُ إِلَّا الْغِنَى- وَ لَوْ صَرَفْتُهُ إِلَى غَيْرِ ذَلِكَ لَهَلَكَ- وَ إِنَّ مِنْ عِبَادِيَ الْمُؤْمِنِينَ- مَنْ لَا يُصْلِحُهُ إِلَّا الْفَقْرُ- وَ لَوْ صَرَفْتُهُ إِلَى غَيْرِ ذَلِكَ لَهَلَكَ وَ مَا يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ عَبْدٌ مِنْ عِبَادِي- بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ

۷- «حمّاد بن بشیر» گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله می‌فرمود: خدای عز و جل فرماید: هر کس دوست مرا اهانت کند، بیقین به نبرد با من برخاسته، و هیچ بنده با عملی به من نزدیک نشود که محبوب تر باشد نزد من از عمل بدانچه بر او واجب کردم، و به راستی که او با انجام نماز نافله به من تقرّب جوید تا آنجا که او را دوست دارم و چون او را دوست داشتم، گوش او شوم که با آن بشنود و چشم او شوم که با آن ببیند و زبان او شوم که با آن بگوید و دست او شوم که با آن بگیرد اگر مرا بخواند، اجابتش کنم و اگر از من خواهشی کند، به او بدهم و من هرگز در کاری که انجام می‌دهم تردید ندارم مانند تردیدی که در مرگ مؤمن دارم، او از مرگ بدش می‌آید و من ناخوش کردن او را بد دارم.

۸- امام باقر علیه السلام، فرمود: چون پیامبر را به معراج بردند گفت: پروردگارا! حال مؤمن در نزد تو چگونه است؟ فرمود: ای محمد! هر کس دوست مرا اهانت کند، بیقین آشکارا با من به جنگ برخاسته، من به یاری دوستانم از همه چیز بیشتر می‌شتابم، من دربارهٔ چیزی آن اندازه تردید ندارم که دربارهٔ قبض روح مؤمن دارم، او از مرگ بدش می‌آید و من هم از بدی کردن به او بدم می‌آید، به راستی برخی از بندگان مؤمنم را جز توانگری آنها را اصلاح نسازد (یعنی آنها را شاد نکند) و اگر او را به حال دیگری در آورم نابود می‌شود و به راستی برخی بنده‌های مؤمنم باشند که جز با درویشی و نداری اصلاح نشوند و اگر او را به حال دیگری بگردانم نابود و هلاک شود، و تقرّب نجوید هیچ بنده‌ای به من تقرّب نجوید با کاری که نزد من محبوبتر باشد از آنچه بر او واجب کرده‌ام و به راستی که او با عمل نافله به من تقرّب جوید تا آنجا که دوستش دارم و چون دوستش داشتم در این صورت گوش او شوم که با آن بشنود و چشم او شوم که با آن ببیند و زبانش شوم که با آن بگوید و دستش شوم که به آن بگیرد، اگر به درگاهم دعا کند اجابتش کنم و اگر از من خواهش کند، به او ببخشم.

توضیح: باید بدانیم که هر عمل واجبی از اعمال مستحب بالاتر و ثواب آن بیشتر است ولی مرحوم شهید در کتاب قواعد فرموده است: این یک قاعده کلی نیست زیرا در اعمال مستحب کارهائی داریم که ثوابش از واجب بیشتر است مانند اعاده نماز واجب که شخص مکلف خوانده ولی اعاده آن با جماعت مستحب است و ثواب همین نماز مستحب چندین درجه از فرادای واجب بیشتر است و باز باید توجه داشت که تردید در مرگ مؤمن از طرف خداوند درست نیست و باید تأویل کرد بدینگونه که در لوح محفوظ خداوند که مرگ او درزمان معین نوشته شده بخاطر نیایش مؤمن و یا صدقه دادن او سبب می‌شود خداوند آن را محو کند و زمان آن را به وقت دیگری موکول نماید و اینکه خداوند گوید گوش و چشم و دست او شوم حالی از مقام قرب بنده است به خداوند یعنی او را به مقام انس خویش آورم و اندیشه‌اش را در اسرار ملکوت خویش غرق سازم تا آنجا که من بمنزله گوش و چشم و دست او گردم همانطور که در شدت محبت بین دو دوست گفته می‌شود تو گوش و چشم منی.

وَ إِنَّهُ لَيَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّافِلَةِ - حَتَّى أُحِبَّهُ فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ - كُنْتُ إِذاً سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ - وَ بَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ - وَ لِسَانَهُ الَّذِي يَنْطِقُ بِهِ وَ يَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا - إِنْ دَعَانِي أَجَبْتُهُ - وَ إِنْ سَأَلَنِي أَعْطَيْتُهُ.

۲۷۳۴ - ۹ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنِ اسْتَذَلَّ مُؤْمِناً - وَ اسْتَحْقَرَهُ لِقِلَّةِ ذَاتِ يَدِهِ وَ لِفَقْرِهِ - شَهَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ.

۲۷۳۵ - ۱۰ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ مُعَاوِيَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله لَقَدْ أَسْرَى رَبِّي بِي - فَأَوْحَى إِلَيَّ مِنْ وَرَاءِ الْحِجَابِ مَا أَوْحَى - وَ شَافَهَنِي إِلَى أَنْ قَالَ لِي يَا مُحَمَّدُ - مَنْ أَذَلَّ لِي وَلِيّاً فَقَدْ أَرْصَدَنِي بِالْمُحَارَبَةِ - وَ مَنْ حَارَبَنِي حَارَبْتُهُ - قُلْتُ يَا رَبِّ وَ مَنْ وَلِيُّكَ هَذَا - فَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّ مَنْ حَارَبَكَ حَارَبْتَهُ - قَالَ لِي ذَاكَ مَنْ أَخَذْتُ مِيثَاقَهُ لَكَ - وَ لِوَصِيِّكَ وَ لِذُرِّيَّتِكُمَا بِالْوَلَايَةِ.

۲۷۳۶ - ۱۱ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ مُعَلَّى بْنِ خُنَيْسٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - مَنِ اسْتَذَلَّ عَبْدِيَ الْمُؤْمِنَ فَقَدْ بَارَزَنِي بِالْمُحَارَبَةِ - وَ مَا تَرَدَّدْتُ فِي شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ - كَتَرَدُّدِي فِي

۹- امام صادق ؏، فرمود:
هر کس مؤمنی را برای نداری و فقر او کم و کوچک شمارد خداوند روز رستاخیز او را در برابر خلایق اورا رسوا سازد.

۱۰ - و از آن حضرت روایت شده که رسول خدا ﷺ فرموده است:
پروردگارم مرا به معراج برد و از پشت پرده به من وحی کرد آنچه را وحی کرد و با من بی واسطه سخن گفت تا آنکه به من فرمود:
ای محمد! هر کس دوستی از دوستان مرا خوار کند، بیقین به نبرد با من برخاسته و هر کس با من بجنگد، من با او بجنگم، گفتم: پروردگارا! این دوست تو کیست؟ من دانستم که هر کس با تو بجنگد با او می‌جنگی، فرمود: آن کسی است که از او پیمان گرفتم به دوستی و پیروی از تو و از وصّی تو و از ذریهٔ تو و نژاد تو.

۱۱- امام صادق ؏ نقل می‌کند که رسول خدا ﷺ فرمود: خدای عز و جل فرماید: هر کس بندهٔ مؤمن مرا خوار سازد، با من به نبرد برخاسته، و من هر کاری کنم تردیدی ندارم مانند تردیدی که دربارهٔ بندهٔ مؤمنم دارم، به راستی من ملاقات او را دوست دارم و او از مرگ بدش می‌آید و من وقت مرگ او را به وقت دیگری موکول می‌کنم و به راستی وقتی که او برای کاری مرا می‌خواند بهتر از آنچه که می‌خواهد برایش فراهم می‌سازم.

* * *

عَبْدِيَ الْمُؤْمِنِ - إِنِّي أُحِبُّ لِقَاءَهُ - فَيَكْرَهُ الْمَوْتَ فَأَصْرِفُهُ عَنْهُ - و أنه ليدعونى فى الأمر فاستجيب له بما هو خير له..

بَابُ مَنْ طَلَبَ عَثَرَاتِ الْمُؤْمِنِينَ وَ عَوْرَاتِهِمْ

۲۷۳۷-۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ وَ الْفَضْلِ ابْنَيْ يَزِيدَ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ بُكَيْرٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ وَ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَا:

أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ إِلَى الْكُفْرِ - أَنْ يُوَاخِيَ الرَّجُلَ عَلَى الدِّينِ فَيُحْصِيَ عَلَيْهِ عَثَرَاتِهِ وَ زَلَّاتِهِ - لِيُعَنِّفَهُ بِهَا يَوْماً مَا.

۲۷۳۸-۲- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه و آله يَا مَعْشَرَ مَنْ أَسْلَمَ بِلِسَانِهِ - وَ لَمْ يُخْلِصِ الْإِيمَانَ إِلَى قَلْبِهِ - لَا تَذُمُّوا الْمُسْلِمِينَ - وَ لَا تَتَبَّعُوا عَوْرَاتِهِمْ - فَإِنَّهُ مَنْ تَتَبَّعَ عَوْرَاتِهِمْ - تَتَبَّعَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ - وَ مَنْ تَتَبَّعَ اللَّهُ تَعَالَى عَوْرَتَهُ - يَفْضَحْهُ وَ لَوْ فِي بَيْتِهِ عَنْهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ أَبِي الْجَارُودِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام مِثْلَهُ.

۲۷۳۹-۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ بُكَيْرٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ أَقْرَبَ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ إِلَى الْكُفْرِ - أَنْ يُوَاخِيَ الرَّجُلُ الرَّجُلَ عَلَى الدِّينِ - فَيُحْصِيَ عَلَيْهِ عَثَرَاتِهِ - وَ زَلَّاتِهِ لِيُعَنِّفَهُ بِهَا يَوْماً مَا.

کسی که دنبال لغزش و عیب مؤمنان است

۱- امام باقر و امام صادقعليه‌السلام، فرمودند:
نزدیکترین چیزی که بنده به کفر دارد این است که با مردی برادر دینی باشد لغزشها و خطاهای او را شماره کند تا یک روزی او را به آن‌ها سرزنش کند.

۲- امام صادقعليه‌السلام نقل کرد: رسول خداصلى‌الله‌عليه‌وآله فرمود:
ای گروهی که به زبان اسلام آورده و ایمان به دلش ننشسته! مسلمانان را نکوهش مکنید و عیب‌های آن‌ها را دنبال ننمائید زیرا هر کس دنبال عیب آنها رود خداوند عیب او را دنبال خواهد کرد و هر کس که خداوند در تعقیب عیب او باشد رسوایش سازد هر چند که در خانه‌اش باشد.

۳- و به همین صورت از امام باقرعليه‌السلام روایت شده است.

٢٧٤٠ - ٤ - عَنْهُ عَنِ الْحَجَّالِ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يَا مَعْشَرَ مَنْ أَسْلَمَ بِلِسَانِهِ - وَ لَمْ يُسْلِمْ بِقَلْبِهِ لَا تَتَبَّعُوا عَثَرَاتِ الْمُسْلِمِينَ - فَإِنَّهُ مَنْ تَتَبَّعَ عَثَرَاتِ الْمُسْلِمِينَ - تَتَبَّعَ اللَّهُ عَثْرَتَهُ - وَ مَنْ تَتَبَّعَ اللَّهُ عَثْرَتَهُ يَفْضَحْهُ.

٢٧٤١ - ٥ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ أَوِ الْحَلَبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله لَا تَطْلُبُوا عَثَرَاتِ الْمُؤْمِنِينَ - فَإِنَّ مَنْ تَتَبَّعَ عَثَرَاتِ أَخِيهِ - تَتَبَّعَ اللَّهُ عَثَرَاتِهِ - وَ مَنْ تَتَبَّعَ اللَّهُ عَثَرَاتِهِ - يَفْضَحْهُ وَ لَوْ فِي جَوْفِ بَيْتِهِ.

٢٧٤٢ - ٦ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ إِلَى الْكُفْرِ - أَنْ يُوَاخِيَ الرَّجُلُ الرَّجُلَ - عَلَى الدِّينِ فَيُحْصِيَ عَلَيْهِ زَلَّاتِهِ - لِيُعَيِّرَهُ بِهَا يَوْماً مَا.

٢٧٤٣ - ٧ - عَنْهُ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

أَبْعَدُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنَ اللَّهِ - أَنْ يَكُونَ الرَّجُلُ يُوَاخِي الرَّجُلَ وَ هُوَ يَحْفَظُ عَلَيْهِ زَلَّاتِهِ - لِيُعَيِّرَهُ بِهَا يَوْماً مَا.

۴- و نیز از امام باقر علیه السلام مانند حدیث دوم از رسول خدا روایت شده است.

* * *

۵- امام صادق علیه السلام نقل می‌کند: که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
لغزشهای مؤمنان را دنبال مکنید زیرا هر کس به دنبال لغزشهای برادر دینی خود باشد خداوند لغزشهای او را دنبال خواهد کرد و هر کس که خداوند دنبال لغزشهای او باشد رسوایش سازد گرچه در خانه‌اش باشد.

* * *

۶- امام باقر علیه السلام، فرمود:
نزدیک‌ترین وضع بنده به کفر این است که با مردی برادر دینی باشد و لغزشهای او را بشمارد تا روزی او را با آن‌ها سرزنش کند.

* * *

۷- امام صادق علیه السلام فرمود:
دورترین وضع بندهٔ خدا این است که مردی با مردی برادر دینی باشد و نگهدار خطاهای او باشد تا روزی که او را با آن‌ها سرزنش کند.

* * *

بَابُ التَّعْيِيرِ

۲۷۴۴-۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ أَنَّبَ مُؤْمِناً- أَنَّبَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ.

۲۷۴۵-۲-عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ أَذَاعَ فَاحِشَةً كَانَ كَمُبْتَدِئِهَا- وَ مَنْ عَيَّرَ مُؤْمِناً بِشَيْءٍ- لَمْ يَمُتْ حَتَّى يَرْكَبَهُ.

۲۷۴۶-۳-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ عَيَّرَ مُؤْمِناً بِذَنْبٍ- لَمْ يَمُتْ حَتَّى يَرْكَبَهُ.

۲۷۴۷-۴-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عُمَرَ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ لَقِيَ أَخَاهُ بِمَا يُؤَنِّبُهُ- أَنَّبَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ

سرزنش

۱- امام صادق علیه السلام، فرمود: هرکس مؤمنی را سرزنش کند، خدا او را در دنیا و آخرت سرزنش خواهد کرد.

* * *

۲- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
هرکس کار زشتی را فاش کند، همچون کسی است که آن را آغاز کرده و هرکس مؤمنی را سرزنش کند، نمیرد تا آن را مرتکب شود.

* * *

۳- امام صادق علیه السلام فرمود:
هرکس مؤمنی را به گناهی سرزنش کند، نمیرد تا آن را مرتکب شود.

* * *

۴- امام صادق علیه السلام، فرمود:
هرکس نزد مؤمنی رود که او را سرزنش کند و سرکوفت زند، خدا او را در دنیا و آخرت سرزنش خواهد کرد.

* * *

بَابُ الْغِيبَةِ وَ الْبَهْتِ

۲۷۴۸-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْغِيبَةُ أَسْرَعُ فِي دِينِ الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ - مِنَ الْأَكِلَةِ فِي جَوْفِهِ - قَالَ وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْجُلُوسُ فِي الْمَسْجِدِ - انْتِظَارَ الصَّلَاةِ عِبَادَةٌ مَا لَمْ يُحْدِثْ - قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا يُحْدِثُ - قَالَ الِاغْتِيَابُ.

۲۷۴۹-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ:

مَنْ قَالَ فِي مُؤْمِنٍ - مَا رَأَتْهُ عَيْنَاهُ وَ سَمِعَتْهُ - أُذُنَاهُ - فَهُوَ مِنَ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ.

۲۷۵۰-۳- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْوَشَّاءِ عَنْ دَاوُدَ بْنِ سِرْحَانَ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْغِيبَةِ - قَالَ هُوَ أَنْ تَقُولَ لِأَخِيكَ فِي دِينِهِ - مَا لَمْ يَفْعَلْ وَ تَبُثَّ عَلَيْهِ أَمْراً - قَدْ سَتَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ - لَمْ يُقَمْ عَلَيْهِ فِيهِ حَدٌّ.

غیبت افراد و تهمت زدن به آنها

۱- رسول خدا ﷺ، فرمود: غیبت در دین مرد، زودتر از بیماری خوره در درون او کارگر افتد. رسول خدا ﷺ فرمود: نشستن در مسجد به انتظار نماز، تا حدثی از او صادر نشده عبادت است عرض شد: یا رسول الله! حدث چیست؟ فرمود: غیبت کردن است.

توضیح: غیبت عبارت از گفتن سخن پشت سر دیگری است که اگر بشنود افسرده و ناراحتش کند در اینصورت در آنچه که گفته است اگر راست باشد غیبت است و اگر دروغ باشد تهمت است و غیبت و تهمت هر دو از گناهان کبیره‌اند ولی غیبت کسانی که تظاهر به گناه دارند نسبت به همان گناهی که بطور علنی انجام می‌دهند اشکال ندارد.

۲- امام صادق ؑ، فرمود:

هر کس دربارهٔ مؤمنی بگوید آنچه را دو چشمش دیده و دو گوشش را شنیده، پس او از کسانی است که خدا دربارهٔ آنان فرموده است: «همانا کسانی که دوست دارند فاش سازند گناهان کسانی را که ایمان آورده‌اند برای آنها عذاب دردناکی خواهد بود (نور / ۱۸)»

۳- «داود بن سرحان» گوید: از امام صادق ؑ از غیبت پرسیدم، فرمود: غیبت آن است که برادر دینی خود را از کاری که نکرده یاد کنی و کاری که خداوند بر او پوشانده و مخفی کرده آشکار سازی و حدّی هم دربارهٔ آن اقامه نشده است.

توضیح: از این حدیث استفاده می‌شود که غیبت شامل تهمت هم می‌شود و ممکن است مراد از کاری که نکرده بیان نواقص جسمی او باشد که طبیعی است و در توان و قدرت او نیست در اینصورت شامل عیبهای پنهانی می‌شود که توسط دیگری آشکار شود.

۲۷۵۱-٤- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ هَارُونَ بْنِ الْجَهْمِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

سُئِلَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وآله مَا كَفَّارَةُ الاغْتِيَابِ قَالَ- تَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لِمَنِ اغْتَبْتَهُ كُلَّمَا ذَكَرْتَهُ.

۲۷۵۲-٥- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنِ ابْنِ أَبِي يَعْفُورٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ بَهَتَ مُؤْمِناً أَوْ مُؤْمِنَةً بِمَا لَيْسَ فِيهِ- بَعَثَهُ اللَّهُ فِي طِينَةِ خَبَالٍ حَتَّى يَخْرُجَ مِمَّا قَالَ- قُلْتُ وَ مَا طِينَةُ الْخَبَالِ- قَالَ صَدِيدٌ يَخْرُجُ مِنْ فُرُوجِ الْمُومِسَاتِ.

۲۷۵۳-٦- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ أَبَانٍ عَنْ رَجُلٍ لَا نَعْلَمُهُ إِلَّا يَحْيَى الْأَزْرَقَ قَالَ:

قَالَ لِي أَبُو الْحَسَنِ عليه السلام مَنْ ذَكَرَ رَجُلاً مِنْ خَلْفِهِ بِمَا هُوَ فِيهِ- مِمَّا عَرَفَهُ النَّاسُ لَمْ يَغْتَبْهُ- وَ مَنْ ذَكَرَهُ مِنْ خَلْفِهِ بِمَا هُوَ فِيهِ- مِمَّا لَا يَعْرِفُهُ النَّاسُ اغْتَابَهُ- وَ مَنْ ذَكَرَهُ بِمَا لَيْسَ فِيهِ فَقَدْ بَهَتَهُ.

۲۷۵٤-۷- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَيَابَةَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ الْغِيبَةُ أَنْ تَقُولَ فِي أَخِيكَ- مَا سَتَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ- وَ أَمَّا الْأَمْرُ الظَّاهِرُ فِيهِ مِثْلُ الْحِدَّةِ وَ الْعَجَلَةِ فَلَا- وَ الْبُهْتَانُ أَنْ تَقُولَ فِيهِ- مَا لَيْسَ فِيهِ.

۴- امام صادق علیه السلام فرمود: از رسول خدا صلی الله علیه و آله پرسیدند، کفارهٔ غیبت چیست؟ در پاسخ فرمود: آمرزش خواهی برای کسی که او را غیبت کردی هر وقت به یاد او افتادی.

توضیح: گروهی از فقهاء حلالیت طلبی از کسی که مورد غیبت قرار گرفته در صورتی که به گوش او رسیده وهتک حرمتی برای او نباشد لازم دانسته‌اند و در صورتی که به گوش او نرسیده و حلالیت‌طلبی برای او هتک حرمتی شود یا آنکه طرف مرده یا در دسترس نیست باید برای او از خداوند آمرزش بخواهی.

۵- «ابن ابی یعفور»، از امام صادق علیه السلام روایت کرده که حضرت فرمود: هر کس به مرد مؤمن یا زن مؤمنه‌ای تهمت زند که در او نیست، خدا او را در طینة خبال برانگیزد و نگهدارد تا از آنچه که گفته بیرون آید گفتم: طینة خبال چیست؟ فرمود: چرکی است که از آلت تناسلی زنان زناکار و هرزه بیرون می آید.

۶- «یحیی ازرق» گوید: ابو الحسن علیه السلام به من فرمود: هر کس در پشت سر مردی چیزی را بگوید که در اوست و مردم هم می‌دانند که در اوست او غیبت نکرده است و هر کس در پشت سر کسی درباره‌اش سخنی گوید که در اوست ولی مردم آن را نمی‌دانند، او را غیبت کرده است و هر کس چیزی دربارهٔ او گوید که در او نیست، به او تهمت زده است.

۷- «عبدالله بن سیابه» گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود: غیبت این است که دربارهٔ برادرت چیزی را بگویی که خداوند از او پرده پوشی کرده و اما آنچه از وجود او آشکار است چون تندی کردن و شتاب زدگی غیبت نیست، و تهمت این است که دربارهٔ او چیزی را بگوئی که در او نیست.

بَابُ الرِّوَايَةِ عَلَى الْمُؤْمِنِ

۲۷۵۵-۱-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ مُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ قَالَ:

قَالَ لِي أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مَنْ رَوَى عَلَى مُؤْمِنٍ رِوَايَةً- يُرِيدُ بِهَا شَيْنَهُ وَ هَدْمَ مُرُوءَتِهِ- لِيَسْقُطَ مِنْ أَعْيُنِ النَّاسِ- أَخْرَجَهُ اللَّهُ مِنْ وَلَايَتِهِ إِلَى وَلَايَةِ الشَّيْطَانِ- فَلَا يَقْبَلُهُ الشَّيْطَانُ.

۲۷۵۶-۲-عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ:

قُلْتُ لَهُ عَوْرَةُ الْمُؤْمِنِ عَلَى الْمُؤْمِنِ حَرَامٌ- قَالَ نَعَمْ قُلْتُ تَعْنِي سُفْلَيْهِ- قَالَ لَيْسَ حَيْثُ تَذْهَبُ- إِنَّمَا هِيَ إِذَاعَةُ سِرِّهِ.

۲۷۵۷-۳-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُخْتَارٍ عَنْ زَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام:

فِيمَا جَاءَ فِي الْحَدِيثِ- عَوْرَةُ الْمُؤْمِنِ عَلَى الْمُؤْمِنِ حَرَامٌ- قَالَ مَا هُوَ أَنْ يَنْكَشِفَ فَتَرَى مِنْهُ شَيْئاً- إِنَّمَا هُوَ أَنْ تَزْرِيَ عَلَيْهِ أَوْ تَعِيبَهُ.

بَابُ الشَّمَاتَةِ

۲۷۵۸-۱-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ فَضَّالٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ أَبَانِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام أَنَّهُ قَالَ:

لَا تُبْدِي الشَّمَاتَةَ لِأَخِيكَ- فَيَرْحَمَهُ اللَّهُ وَ يُصَيِّرَهَا بِكَ- وَ قَالَ مَنْ شَمِتَ بِمُصِيبَةٍ نَزَلَتْ بِأَخِيهِ- لَمْ يَخْرُجْ مِنَ الدُّنْيَا حَتَّى يُفْتَتَنَ..

بیان داستهانهائی که به زیان مؤمن است

۱- «مفضل بن عمر» گوید: امام صادق علیه السلام به من فرمود:
هر کس داستانی به زیان مؤمن نقل کند و منظورش عیب او و ریختن آبرویش باشد که از نظر مردم بیفتد خداوند او را از دوستی خود به دوستی شیطان براند و شیطان هم او را نپذیرد.

۲- «عبدالله بن سنان» گوید: به حضرت عرض کردم: عورت مؤمن بر مؤمن حرام است؟ فرمود: آری، گفتم: مقصود شما دو عضو پائین تنه است؟ (آلت تناسلی است) فرمود: چنان نیست که تو می‌اندیشی همانا عورت مؤمن فاش کردن سرّ اوست.

۳- از زید، روایت شده که امام صادق علیه السلام در تفسیر آنچه در حدیث آمده است که (عورت مؤمن بر مؤمن حرام است)، فرمود: این به این معنی نیست که برهنه شودو از او چیزی را بینی همانا مقصود، این است که بر ضرر او داستانی را نقل کنی یا عیب او را بگوئی.

سرزنش و شادی بخاطر گرفتاری مؤمن

۱- «ابان بن مالک» از امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که فرمود: بخاطر گرفتاری برادر دینی خود شماتت و شادی مکن تا خدا به او ترحّم کند و آن گرفتاری را به تو دهد و فرمود: هر کس در مصیبتی که به برادرش رسد، شادکامی و شماتت کند، از جهان نرود تا خود گرفتار آن شود.

بَابُ السِّبَابِ

۲۷۵۹-۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سِبَابُ الْمُؤْمِنِ كَالْمُشْرِفِ عَلَى الْهَلَكَةِ.

۲۷۶۰-۲-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَيُّوبَ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ بُكَيْرٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سِبَابُ الْمُؤْمِنِ فُسُوقٌ- وَ قِتَالُهُ كُفْرٌ- وَ أَكْلُ لَحْمِهِ مَعْصِيَةٌ- وَ حُرْمَةُ مَالِهِ كَحُرْمَةِ دَمِهِ.

۲۷۶۱-۳-عَنْهُ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ: إِنَّ رَجُلاً مِنْ بَنِي تَمِيمٍ -أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ- أَوْصِنِي فَكَانَ فِيمَا أَوْصَاهُ- أَنْ قَالَ لَا تَسُبُّوا النَّاسَ -فَتَكْتَسِبُوا الْعَدَاوَةَ بَيْنَهُمْ.

۲۷۶۲-۴-اِبْنُ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى عليه السلام فِي رَجُلَيْنِ يَتَسَابَّانِ قَالَ: الْبَادِي مِنْهُمَا أَظْلَمُ- وَ وِزْرُهُ وَ وِزْرُ صَاحِبِهِ عَلَيْهِ- مَا لَمْ يَعْتَذِرْ إِلَى الْمَظْلُومِ.

دشنام گوئی

۱- از امام صادق‌علیه‌السلام روایت شده است که رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود:
دشنام گوئی بر مؤمن مانند پرت شدن در هلاکت است.

۲- امام باقرعلیه‌السلام فرمود: رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود:
دشنام گوئی به مؤمن نافرمانی است و جنگیدن با او کفر است و خوردن گوشت او به وسیلهٔ غیبت گناه است و احترام مال مؤمن مانند احترام خون اوست.

توضیح: مراد از جنگیدن با او کفر است شاید منظور کفری باشد که به مرتکب گناهان کبیره اطلاق می‌شود یا کفران نعمت الفت با مسلمانان و با انکار حق برادری باشد.

۳- امام باقرعلیه‌السلام فرمود: مردی از بنی تمیم خدمت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله آمد و عرض کرد: به من سفارش کن و در ضمن سفارش فرمود:
به مردم دشنام مدهید تا میان آن‌ها دشمنی به وجود آورید.

۴- «عبد الرحمن بن حجّاج» از ابی الحسن موسی‌علیه‌السلام روایت می‌کند دربارهٔ دو مردی که به هم ناسزا می‌گویند فرمود: آنکه آغاز به دشنام کرده ستمکارتر است و گناه او و گناه طرفش به گردن اوست تا وقتی که از ستم دیده، پوزش نخواسته است.

۲۷۶۳-۵-أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شِمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه‌السلام قَالَ:

مَا شَهِدَ رَجُلٌ عَلَى رَجُلٍ بِكُفْرٍ قَطُّ - إِلَّا بَاءَ بِهِ أَحَدُهُمَا - إِنْ كَانَ شَهِدَ بِهِ عَلَى كَافِرٍ صَدَقَ - وَ إِنْ كَانَ مُؤْمِناً رَجَعَ الْكُفْرُ عَلَيْهِ - فَإِيَّاكُمْ وَ الطَّعْنَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ.

۲۷۶۴-۶-الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْوَشَّاءِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَحَدِهِمَا عليهما‌السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ اللَّعْنَةَ إِذَا خَرَجَتْ مِنْ فِي صَاحِبِهَا - تَرَدَّدَتْ فَإِنْ وَجَدَتْ مَسَاغاً - وَ إِلَّا رَجَعَتْ عَلَى صَاحِبِهَا.

۲۷۶۵-۷-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عليه‌السلام يَقُولُ إِنَّ اللَّعْنَةَ إِذَا خَرَجَتْ مِنْ فِي صَاحِبِهَا تَرَدَّدَتْ بَيْنَهُمَا فَإِنْ وَجَدَتْ مَسَاغاً - وَ إِلَّا رَجَعَتْ عَلَى صَاحِبِهَا.

۲۷۶۶-۸- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَّانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَيْلِ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه‌السلام يَقُولُ إِذَا قَالَ الرَّجُلُ لِأَخِيهِ الْمُؤْمِنِ - أُفٍّ خَرَجَ مِنْ وَلَايَتِهِ - وَ إِذَا قَالَ أَنْتَ عَدُوِّي كَفَرَ أَحَدُهُمَا - وَ لَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنْ مُؤْمِنٍ عَمَلاً - وَ هُوَ مُضْمِرٌ عَلَى أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ سُوءاً.

۵- امام باقرعليه السلام، فرمود:
هرگز مردی به کفر مرد دیگری گواهی ندهد (یعنی به او بگوید: ای کافر) جز آنکه به یکی از آن دو نفر برگردد اگر به کفر کافری گواهی داده (یعنی واقعاً طرف او کافر بوده) که راست گفته و اگر مؤمن باشد کفر به خودش برگردد پس مبادا به مؤمنی طعن بزنید.

* * *

۶- «علی بن ابی حمزه» از امام باقر یا صادقعليه السلام، نقل می‌کند: که شنیدم می‌فرمود:
راستی چون لعنی از کسی صادر شود، در تردّد باشد و اگر مجوزی یابد (به ملعون تعلق گیرد) وگرنه به صاحب و گوینده خود برگردد.

* * *

۷- «ابی حمزه ثمالی» گوید: شنیدم امام باقرعليه السلام می‌فرمود:
راستی چون لعنت از دهان صاحب خود بیرون آید، میان او و طرف لعن شده مردد ماند، اگر مجوّزی یابد (بر ملعون بماند) وگرنه به گوینده خود برگردد.

* * *

۸- «ابی حمزه» می‌گوید: شنیدم امام صادقعليه السلام می‌فرمود:
هرگاه مردی به برادر مؤمنش گوید: اف، از پیوند دینی با او خارج شود و چون به او گوید: تو دشمن منی، یکی از آنها کافر شود، و خدا از مؤمنی که بد برادر مؤمن خود را در دل دارد، هیچ عملی را نپذیرد.

۲۷۶۷-۹- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ رِبْعِيٍّ عَنِ الْفُضَيْلِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مَا مِنْ إِنْسَانٍ يَطْعُنُ فِي عَيْنِ مُؤْمِنٍ- إِلَّا مَاتَ بِشَرِّ مِيتَةٍ- وَ كَانَ قَمِناً أَنْ لَا يَرْجِعَ إِلَى خَيْرٍ.

بَابُ التُّهَمَةِ وَ سُوءِ الظَّنِّ

۲۷۶۸-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُمَرَ الْيَمَانِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا اتَّهَمَ الْمُؤْمِنُ أَخَاهُ- انْمَاثَ الْإِيمَانُ مِنْ قَلْبِهِ- كَمَا يَنْمَاثُ الْمِلْحُ فِي الْمَاءِ.

۲۷۶۹-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ حَازِمٍ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَقُولُ مَنِ اتَّهَمَ أَخَاهُ فِي دِينِهِ- فَلَا حُرْمَةَ بَيْنَهُمَا- وَ مَنْ عَامَلَ أَخَاهُ بِمِثْلِ مَا عَامَلَ- بِهِ النَّاسَ فَهُوَ بَرِيءٌ مِمَّا يَنْتَحِلُ.

۲۷۷۰-۳- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ الْمُخْتَارِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام فِي كَلَامٍ لَهُ ضَعْ أَمْرَ أَخِيكَ عَلَى أَحْسَنِهِ- حَتَّى يَأْتِيَكَ مَا يَغْلِبُكَ مِنْهُ- وَ لَا تَظُنَّنَّ بِكَلِمَةٍ خَرَجَتْ مِنْ أَخِيكَ سُوءاً وَ أَنْتَ تَجِدُ لَهَا فِي الْخَيْرِ مَحْمِلاً.

۹- امام باقر علیه السلام، فرمود:
هیچ بشری چشم در چشم مؤمن (یعنی روبروی مؤمن) به او طعن نزند جز اینکه به بدترین مرگ‌ها بمیرد و سزاوار است که به خیر و سعادت باز نگردد.

تهمت و بدگمانی

۱- امام صادق علیه السلام، فرمود:
هرگاه مؤمن به برادر (دینی) خود تهمت زند، ایمان از دلش همچون نمک در آب، از بین می‌رود.

۲- عمر بن یزید، از پدرش نقل می‌کند که از امام صادق علیه السلام شنیدم که می‌فرمود:
هرکس به برادر دینی خود تهمت زند، احترام از میان آنها نابود شود و هرکس با برادر دینی خود مانند دیگران عمل کند او از آنچه به خود بسته (از مذهب) بیزار و برکنار می‌شود.

توضیح: شاید منظور این باشد که هرگاه کاری از برادر دینی سر زند و دارای دو چهره باشد چهره خوب و چهره بد تا آنجا که ممکن است باید حمل بر خوبی کنی و در این باره نباید تجسس و وارسی نمائی چون جایز نیست جز آنکه راهی برای چنین کاری نداشته باشی.

۳- از امام صادق علیه السلام نقل شده که امیرالمؤمنین علیه السلام در ضمن سخن خود فرمود: کاری که از برادر دینی تو سر زند به بهترین صورت برداشت کن مگر آنکه کاری کند که این راه را بر تو ببندد و هیچگاه به سخنی که از برادر دینی خود می‌شنوی گمان بد مبر در صورتی که راهی برای توجیه آن داشته باشی.

بَابُ مَنْ لَمْ يُنَاصِحْ أَخَاهُ الْمُؤْمِنَ

۲۷۷۱-۱-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ أَبِي حَفْصٍ الْأَعْشَى عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ سَعَى فِي حَاجَةٍ لِأَخِيهِ-فَلَمْ يَنْصَحْهُ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ.

۲۷۷۲-۲-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ أَيُّمَا مُؤْمِنٍ مَشَى فِي حَاجَةِ أَخِيهِ-فَلَمْ يُنَاصِحْهُ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ.

۲۷۷۳-۳-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ وَ أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَّانَ جَمِيعاً عَنْ إِدْرِيسَ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ مُصَبِّحِ بْنِ هِلْقَامَ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَصِيرٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ أَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِنَا-اسْتَعَانَ بِهِ رَجُلٌ مِنْ إِخْوَانِهِ فِي حَاجَةٍ-فَلَمْ يُبَالِغْ فِيهَا بِكُلِّ جُهْدٍ-فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ الْمُؤْمِنِينَ-قَالَ أَبُو بَصِيرٍ قُلْتُ-لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مَا تَعْنِي بِقَوْلِكَ-وَ الْمُؤْمِنِينَ قَالَ مِنْ لَدُنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ-إِلَى آخِرِهِمْ.

کسی که برای برادر مؤمن خود خیر خواهی نکرده

۱- «ابی حفص اعشی» از امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که فرمود:
رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است: هر کس دنبال حاجت برادر دینی و مؤمن خود باشد ولی تصمیمی در برآوردن آن نداشته باشد، به خدا و رسولش خیانت کرده است.

* * *

۲- امام صادق علیه السلام فرمود:
هر مؤمني در حاجت برادر خود اقدام کند ولی تصمیمی در برآوردن آن نداشته باشد به خدا و رسولش خیانت کرده است.

* * *

۳- ابو بصیر گوید: شنیدم که امام صادق علیه السلام می‌فرمود:
هر کس از یاران ما برای کار و حاجتی از برادر دینی او کمک خواسته شود و به اندازهٔ توانائی خود، در آن نکوشد، به خدا و رسولش و مؤمنان خیانت کرده است، ابو بصیر گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: مقصود شما از مؤمنان چیست؟ فرمود: همه، از دوران امیرالمؤمنین علیه السلام تا آخر آنان (چون همه مؤمنان یکی هستند).

۲۷۷۴-۴-عَنْهُمَا جَمِيعاً عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ مَنْ مَشَى فِي حَاجَةِ أَخِيهِ- ثُمَّ لَمْ يُنَاصِحْهُ فِيهَا-كَانَ كَمَنْ خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ - وَكَانَ اللَّهُ خَصْمَهُ.

۲۷۷۵-۵-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ حَازِمٍ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنِ اسْتَشَارَ أَخَاهُ فَلَمْ يَمْحَضْهُ- مَحْضَ الرَّأْيِ سَلَبَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ رَأْيَهُ.

۲۷۷۶-۶-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ أَيُّمَا مُؤْمِنٍ مَشَى مَعَ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ- فِي حَاجَةٍ فَلَمْ يُنَاصِحْهُ- فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ.

بَابُ خُلْفِ الْوَعْدِ

۲۷۷۷-۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ عِدَةُ الْمُؤْمِنِ أَخَاهُ نَذْرٌ- لَا كَفَّارَةَ لَهُ فَمَنْ أَخْلَفَ فَبِخُلْفِ اللَّهِ بَدَأَ- وَ لِمَقْتِهِ تَعَرَّضَ وَ ذَلِكَ قَوْلُهُ- يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ ما لا تَفْعَلُونَ كَبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللهِ أَنْ تَقُولُوا ما لا تَفْعَلُونَ.

۴- «ابی جمیله» گوید: از امام صادقعليه‌السلام شنیدم می‌فرمود:
هر کس در برآوردن حاجت برادر دینی خود اقدام کند و سپس برای برآورده شدنش تلاش انجام ندهد همچون کسی خواهد بود که به خدا و رسولش خیانت کرده است و خدا با او طرف است.

۵- امام صادقعليه‌السلام، فرمود: هر کس با برادر دینی خود مشورت کند و رأی و نظر پاک و بی آلایش خود را به او نگوید خدای عز و جل عقل و تدبیر را از او خواهد گرفت.

٦- «سماعه» گوید: از امام صادقعليه‌السلام شنیدم که می‌فرمود:
هر مؤمنی که به دنبال برآورده کردن حاجت برادر دینی خود باشد ولی برای او مصلحت اندیشی نکند بیقین به خدا و رسول خدا خیانت کرده است.

توضیح: چون همانطور که عرف مردم است کسانی هستند که از مقررات و قوانین اداری چندان اطلاعی ندارند اگر به شما که آگاهی دارید مراجعه کنند و شما از راهنمائی لازم دریغ نمائید یا اینکه به او وعده کمک و همراهی دهید ولی در انجام آن کوتاهی نمائید و طرف ناگزیر به رشوه یا کارهای دیگر شود کاری ناجوانمردانه انجام گرفته و به خدا و رسول او خیانت کرده‌اید.

خلف وعده

۱- هشام بن سالم، گوید: از امام صادقعليه‌السلام شنیدم می‌فرمود:
وعده دادن مؤمن به برادر در حکم نذری است که کفارّه ندارد و هر کس از آن تخلّف کند، از خدا تخلف کرده و به دشمنی با او برخاسته است، و این است قول خداوند: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید چرا آنچه را که می‌گوئید عمل نمی‌کنید چه دشمنی بزرگی است نزد خداوند که بگوئید و عمل نکنید (صف / ۲ - ۳)»

٢٧٧٨-٢- عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ شُعَيْبٍ الْعَقَرْقُوفِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَفِ إِذَا وَعَدَ.

بَابُ مَنْ حَجَبَ أَخَاهُ الْمُؤْمِنَ

٢٧٧٩-١- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَّانَ وَ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ جَمِيعاً عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ أَيُّمَا مُؤْمِنٍ كَانَ بَيْنَهُ وَ بَيْنَ مُؤْمِنٍ حِجَابٌ - ضَرَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بَيْنَهُ وَ بَيْنَ الْجَنَّةِ - سَبْعِينَ أَلْفَ سُورٍ مَا بَيْنَ السُّورِ - إِلَى السُّورِ مَسِيرَةُ أَلْفِ عَامٍ.

٢٧٨٠-٢- عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُمْهُورٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ:

كُنْتُ عِنْدَ الرِّضَا ﷺ - فَقَالَ لِي يَا مُحَمَّدُ إِنَّهُ كَانَ - فِي زَمَنِ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَرْبَعَةُ نَفَرٍ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ - فَأَتَى وَاحِدٌ مِنْهُمُ الثَّلَاثَةَ - وَ هُمْ مُجْتَمِعُونَ فِي مَنْزِلِ أَحَدِهِمْ - فِي مُنَاظَرَةٍ بَيْنَهُمْ فَقَرَعَ الْبَابَ - فَخَرَجَ إِلَيْهِ الْغُلَامُ

۲- حضرت صادق علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
هر کس به خدا و روز قیامت ایمان دارد باید به وعده‌ای که می‌دهد وفا کند. (زیرا وفای به عهد از نظر خداوند واجب و لازم است).

کسی که در را به روی برادر مؤمن خود ببندد

۱- «مفضل بن عمر» گوید: امام صادق علیه السلام فرمود:
هر مؤمنی که میان او و میان مؤمن دیگر حجابی باشد، خدای عز و جل میان او و بهشت هفتاد هزار دیوار بلند بکشد که میان هر دو دیوار هزار سال مسافت باشد.

* * *

۲- «محمد بن سنان» می‌گوید: نزد امام رضا علیه السلام بودم و به من فرمود: ای محمد! راستش این است که در زمان بنی اسرائیل چهار مؤمن بودند و یکی از آنها نزد سه تای دیگر رفت که در یک خانه برای بحث، به دور هم گرد آمده بودند، در خانه را کوبید و غلامی در را گشود و از او پرسید، آقایت کجاست؟ گفت: در خانه نیست، مرد مؤمن بازگشت و

* * *

فَقَالَ- أَيْنَ مَوْلَاكَ فَقَالَ لَيْسَ هُوَ فِي الْبَيْتِ- فَرَجَعَ الرَّجُلُ وَ دَخَلَ الْغُلَامُ إِلَى مَوْلَاهُ

فَقَالَ لَهُ مَنْ كَانَ الَّذِي قَرَعَ الْبَابَ- قَالَ كَانَ فُلَانٌ- فَقُلْتُ لَهُ لَسْتَ فِي الْمَنْزِلِ- فَسَكَتَ وَ لَمْ يَكْتَرِثْ وَ لَمْ يَلُمْ غُلَامَهُ- وَ لَا اغْتَمَّ أَحَدٌ مِنْهُمْ لِرُجُوعِهِ عَنِ الْبَابِ- وَ أَقْبَلُوا فِي حَدِيثِهِمْ- فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ بَكَّرَ إِلَيْهِمُ الرَّجُلُ- فَأَصَابَهُمْ وَ قَدْ خَرَجُوا يُرِيدُونَ- ضَيْعَةً لِبَعْضِهِمْ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ- وَ قَالَ أَنَا مَعَكُمْ

فَقَالُوا لَهُ نَعَمْ وَ لَمْ يَعْتَذِرُوا إِلَيْهِ- وَ كَانَ الرَّجُلُ مُحْتَاجاً ضَعِيفَ الْحَالِ- فَلَمَّا كَانُوا فِي بَعْضِ الطَّرِيقِ- إِذَا غَمَامَةٌ قَدْ أَظَلَّتْهُمْ فَظَنُّوا أَنَّهُ مَطَرٌ- فَبَادَرُوا فَلَمَّا اسْتَوَتِ الْغَمَامَةُ عَلَى رُءُوسِهِمْ- إِذَا مُنَادٍ يُنَادِي مِنْ جَوْفِ الْغَمَامَةِ- أَيَّتُهَا النَّارُ خُذِيهِمْ- وَ أَنَا جَبْرَئِيلُ رَسُولُ اللَّهِ- فَإِذَا نَارٌ مِنْ جَوْفِ الْغَمَامَةِ- قَدِ اخْتَطَفَتِ الثَّلَاثَةَ النَّفَرِ- وَ بَقِيَ الرَّجُلُ مَرْعُوباً يَعْجَبُ مِمَّا نَزَلَ بِالْقَوْمِ- وَ لَا يَدْرِي مَا السَّبَبُ- فَرَجَعَ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلَقِيَ يُوشَعَ بْنَ نُونٍ عليه السلام فَأَخْبَرَهُ الْخَبَرَ وَ مَا رَأَى وَ مَا سَمِعَ

فَقَالَ يُوشَعُ بْنُ نُونٍ عليه السلام- أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ اللَّهَ سَخِطَ عَلَيْهِمْ- بَعْدَ أَنْ كَانَ عَنْهُمْ رَاضِياً- وَ ذَلِكَ بِفِعْلِهِمْ بِكَ

فَقَالَ وَ مَا فِعْلُهُمْ بِي- فَحَدَّثَهُ يُوشَعُ فَقَالَ الرَّجُلُ- فَأَنَا أَجْعَلُهُمْ فِي حِلٍّ وَ أَعْفُو عَنْهُمْ- قَالَ لَوْ كَانَ هَذَا قَبْلُ لَنَفَعَهُمْ- فَأَمَّا السَّاعَةَ فَلَا وَ عَسَى- أَنْ يَنْفَعَهُمْ مِنْ بَعْدُ.

غلام هم به نزد آقای خود بازگشت، آقایش از او پرسید چه کسی بود که در را کوبید؟ گفت: فلان کس بود و من در پاسخش گفتم: شما در خانه نیستید، آقا در برابر این گزارش غلام خود، خاموش شد و اعتنائی نکرد و غلام خود را در ردّ آن مؤمن سرزنش ننمود و هیچ کدام از آن‌ها از این جریان افسرده و نگران نشدند و به بحث خود ادامه دادند فردای آن روز آن مرد مؤمن با آن سه تن برخورد کرد که از خانه بیرون آمده و می‌خواستند به باغی که مربوط به یکی از آنها بود بروند پس به آنان سلام کرد و گفت: من هم با شما می‌آیم آنها پذیرفتند و از پیش او گذشته از او عذرخواهی نکردند، او مرد فقیر و مستمندی بود آنها به راه خود می‌رفتند که ناگهان قطعه ابری باران بر سر آنها آمد و بر آنها سایه بیفکند آنها چنین فکر کردند که باران است پس شتافتند تا باران نخورند و چون آن ابر در بالای سرشان قرار گرفت منادی از میان ابر صدا زد: ای آتش! اینان را در برگیر من جبرئیل فرستاده خدایم، پس به ناگاه آتشی از میان ابر شعله کشید و آن سه تن مؤمن را در برگرفت و او تنها و هراسنده به جا ماند و در شگفت و تعجّب بود از آنچه بر سر آنها فرود آمده بود و نمی‌دانست سببش چیست، به سوی شهر برگشت و یوشع بن نون (وصی حضرت موسی) را ملاقات کرد و به او خبر داد و آنچه را دیده و شنیده بود گزارش کرد یوشع بن نون فرمود: آیا نمی‌دانی که خداوند بر آنها بخاطر کاری که با تو کردند خشم گرفت، پرسید با من چه کاری کردند؟ یوشع برای او باز گفت، آن مرد گفت: من آنها را حلال کردم و از آنها گذشتم، فرمود: اگر این بخشش تو پیش از نزول عذاب بود، برای آنها سودمند بود ولی اکنون برای آنها سودی ندارد و ممکن است بعدها سودی داشته باشد.

۲۷۸۱-۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ بَكْرِ بْنِ صَالِحٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ مُفَضَّلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

أَيُّمَا مُؤْمِنٍ كَانَ بَيْنَهُ وَ بَيْنَ مُؤْمِنٍ حِجَابٌ- ضَرَبَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَ بَيْنَ الْجَنَّةِ- سَبْعِينَ أَلْفَ سُورٍ غِلَظُ كُلِّ سُورٍ- مَسِيرَةُ أَلْفِ عَامٍ مَا بَيْنَ السُّورِ- إِلَى السُّورِ مَسِيرَةُ أَلْفِ عَامٍ.

۲۷۸۲-۴- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ يَحْيَى بْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

قُلْتُ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ- مَا تَقُولُ فِي مُسْلِمٍ أَتَى مُسْلِماً- زَائِراً أَوْ طَالِبَ حَاجَةٍ وَ هُوَ فِي مَنْزِلِهِ- فَاسْتَأْذَنَ عَلَيْهِ فَلَمْ يَأْذَنْ لَهُ- وَ لَمْ يَخْرُجْ إِلَيْهِ قَالَ- يَا أَبَا حَمْزَةَ أَيُّمَا مُسْلِمٍ أَتَى مُسْلِماً- زَائِراً أَوْ طَالِبَ حَاجَةٍ وَ هُوَ فِي مَنْزِلِهِ فَاسْتَأْذَنَ لَهُ- وَ لَمْ يَخْرُجْ إِلَيْهِ لَمْ يَزَلْ فِي لَعْنَةِ اللَّهِ- حَتَّى يَلْتَقِيَا فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ فِي لَعْنَةِ اللهِ حَتَّى يَلْتَقِيَا بِهِ قَالَ: نَعَمْ يَا أَبَا حَمْزَةَ..

بَابُ مَنِ اسْتَعَانَ بِهِ أَخُوهُ فَلَمْ يُعِنْهُ

۲۷۸۳-۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ وَ أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَّانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ سَعْدَانَ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ أَمِينٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مَنْ بَخِلَ بِمَعُونَةِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ - وَ الْقِيَامِ لَهُ فِي حَاجَتِهِ- إِلَّا ابْتُلِيَ بِمَعُونَةِ مَنْ يَأْثَمُ عَلَيْهِ- وَ لَا يُؤْجَرُ.

۳- امام صادق علیه السلام، فرمود: هر مؤمنی که میان او و مؤمن دیگر پرده و حجابی باشد، خدا میان او و بهشت هفتاد هزار دیوار بلند کشد که فاصله بین هر دو دیوار هزار سال راه باشد.

* * *

۴- «ابی حمزه» گوید: به امام باقر علیه السلام گفتم: قربانت گردم چه می‌فرمایی درباره مسلمانی که برای دیدار برادر مسلمان خود به نزد او رفت ولی برادر مؤمنش به او اجازه ورود نداده است و خودش هم به نزد او نیامده؟ فرمود: ای ابا حمزه! هر مسلمانی که برای دیدار یا برای قضای حاجتی نزد برادر مسلمان خود رود و او در منزل باشد و از او اذن خواهد ولی او نزدش نیاید، پیوسته در لعنت خدا باشد تا وقتی که به هم برخورد کنند، من گفتم: قربانت! در لعنت خدا با هم برخورند؟ فرمود: آری. (شاید مقصود از برخورد برای عذرخواهی باشد)

کسی که از برادر دینی خود کمک بخواهد ولی او راکمک ندهد

۱- حسین بن امین، از امام باقر علیه السلام، حدیث می‌کند که حضرت فرمود: هر کس از کمک به برادر مسلمانش دریغ کند و در انجام حاجت او بخل ورزد به یاری کسی گرفتار آید که به خاطر او گنهکار شود و مزدی هم به دست نیاورد.

۲۷۸٤-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

أَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ شِيعَتِنَا - أَتَى رَجُلاً مِنْ إِخْوَانِهِ - فَاسْتَعَانَ بِهِ فِي حَاجَتِهِ - فَلَمْ يُعِنْهُ وَ هُوَ يَقْدِرُ - إِلَّا ابْتَلَاهُ اللَّهُ بِأَنْ يَقْضِيَ حَوَائِجَ - غَيْرِهِ مِنْ أَعْدَائِنَا يُعَذِّبُهُ اللَّهُ - عَلَيْهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

۲۷۸٥-۳- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَّانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنِ الْخَطَّابِ ابْنِ مُصْعَبٍ عَنْ سَدِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

لَمْ يَدَعْ رَجُلٌ مَعُونَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ - حَتَّى يَسْعَى فِيهَا وَ يُوَاسِيَهُ - إِلَّا ابْتُلِيَ بِمَعُونَةِ مَنْ يَأْثَمُ - وَ لَا يُؤْجَرُ.

۲۷۸٦-٤- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَنْ قَصَدَ إِلَيْهِ رَجُلٌ مِنْ إِخْوَانِهِ - مُسْتَجِيراً بِهِ فِي بَعْضِ أَحْوَالِهِ - فَلَمْ يُجِرْهُ بَعْدَ أَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ - فَقَدْ قَطَعَ وَلَايَةَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

بَابُ مَنْ مَنَعَ مُؤْمِناً شَيْئاً مِنْ عِنْدِهِ أَوْ مِنْ عِنْدِ غَيْرِهِ

۲۷۸۷-۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَّانَ جَمِيعاً عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ فُرَاتِ بْنِ أَحْنَفَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

أَيُّمَا مُؤْمِنٍ مَنَعَ مُؤْمِناً - شَيْئاً مِمَّا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ - وَ هُوَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ مِنْ

۲- امام باقر علیه السلام، فرمود:
هر مردی از شیعیان ما که نزدیکی از برادرانش برود و برای برآورده شدن حاجتش از او کمک بخواهد و به او کمک نکند با اینکه می‌تواند، خدا او را گرفتار کند که حاجت دیگری را از دشمنان برآورد تا خدا او را در روز قیامت به آن خاطر عذاب کند.

۳- امام صادق علیه السلام، فرمود:
مردی دست از کمک به برادر مسلمان خود و کوشش در آن بر ندارد و ترک همدردی و همکاری با او نکند، جز اینکه خدایش او را به کمک کسی گرفتارش کند که بخاطر کمک به او گنهکار شود و مزدی هم در این مورد به دست نیاورد.

۴- «علی بن جعفر» از برادرش امام کاظم علیه السلام روایت کند که شنیدم فرمود:
هر کس مردی از برادرانش آهنگ او کرد و برای حل مشکلش به او پناه برد ولی او را پناه ندهد با اینکه می‌توانست مشکل او را حل کند بیقین او برای همیشه از خدای خود بریده است.

کسی که از چیز مربوط به خود یا مربوط به دیگری برای مؤمنی مانع شود

۱- امام صادق علیه السلام، فرمود:
هر مؤمنی که مؤمن دیگری را از چیز مربوط به خود یا دیگری که به آن نیازمند است و او برای انجام آن تواناست منع نماید خدا او را روز

عِنْدِهِ- أَوْ مِنْ عِنْدِ غَيْرِهِ أَقَامَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - مُسْوَدّاً وَجْهُهُ مُزْرَقَّةً عَيْنَاهُ- مَغْلُولَةً يَدَاهُ إِلَى عُنُقِهِ- فَيُقَالُ هَذَا الْخَائِنُ الَّذِي- خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ ثُمَّ يُؤْمَرُ- بِهِ إِلَى النَّارِ.

۲۷۸۸-۲- ابْنُ سِنَانٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ ظَبْيَانَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ يَا يُونُسُ مَنْ حَبَسَ حَقَّ الْمُؤْمِنِ- أَقَامَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - خَمْسَمِائَةِ عَامٍ عَلَى رِجْلَيْهِ- حَتَّى يَسِيلَ عَرَقُهُ أَوْ دَمُهُ- وَ يُنَادِي مُنَادٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ- هَذَا الظَّالِمُ الَّذِي حَبَسَ عَنِ اللَّهِ حَقَّهُ- قَالَ فَيُوَبَّخُ أَرْبَعِينَ يَوْماً- ثُمَّ يُؤْمَرُ بِهِ إِلَى النَّارِ.

۲۷۸۹-۳- مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ عَنْ مُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ مَنْ كَانَتْ لَهُ دَارٌ- فَاحْتَاجَ مُؤْمِنٌ إِلَى سُكْنَاهَا فَمَنَعَهُ إِيَّاهَا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- يَا مَلَائِكَتِي أَبَخِلَ عَبْدِي- عَلَى عَبْدِي بِسُكْنَى الدَّارِ الدُّنْيَا- وَ عِزَّتِي وَ جَلَالِي لَا يَسْكُنُ جِنَانِي أَبَداً.

۲۷۹۰-٤- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ ﷺ يَقُولُ مَنْ أَتَاهُ أَخُوهُ الْمُؤْمِنُ فِي حَاجَةٍ- فَإِنَّمَا هِيَ رَحْمَةٌ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- سَاقَهَا إِلَيْهِ فَإِنْ قَبِلَ ذَلِكَ- فَقَدْ وَصَلَهُ بِوَلَايَتِنَا - وَ هُوَ مَوْصُولٌ بِوَلَايَةِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ إِنْ رَدَّهُ عَنْ

قیامت با روی سیاه و چشم کبود با دستهای بسته به گردن، روی پا محشور سازد سپس به او گفته شود: این است آن خیانت کاری که به خدا و رسولش خیانت کرده و سپس فرمان دهند که او را به دوزخ برند.

توضیح: کبودی چشم که بدترین رنگ چشم است نزد عرب خداوند مجرمین را به همین رنگ محشور می‌سازد چنانچه خود فرماید: ما مجرمین را در آن روز با کبودی چشم محشور سازیم (طه / ۱۰۲).

۲-«یونس بن ظبیان» روایت کرده که امام صادقؑ فرمود:
ای یونس! هرکس حق مؤمنی را نگه دارد، خدا روز رستاخیز او را پانصد سال روی دو پایش نگه دارد تا عرق یا خون او روان شود و یک جارچی از طرف خداوند فریاد زند: این است ستمکاری که حق خدا را از او دریغ کرده، فرمود: چهل روز سرزنش شود و سپس فرمان داده شود که او را به دوزخ برند.

* * *

۳- امام صادقؑ فرمود: هرکس خانه‌ای دارد که مؤمنی به نشستن در آن نیاز دارد و آن را از وی دریغ ورزد، خدای عز و جل می‌فرماید: ای فرشته‌های من! بنده من به بندهٔ من از نشستن در خانهٔ دنیا دریغ ورزید، به عزت و جلال خودم سوگند، او هرگز ساکن بهشت من نخواهد شد.

* * *

۴- «علی بن جعفر» گوید: شنیدم ابو الحسنؑ می‌فرمود:
هرکس نزد برادر مؤمن خود برای حاجتی آمد، همانا او رحمتی است از طرف خدای عز و جل که به سوی او روانه کرده است، اگر آن

حَاجَتِهِ - وَ هُوَ يَقْدِرُ عَلَى قَضَائِهَا - سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِ شُجَاعاً مِنْ نَارٍ يَنْهَشُهُ فِي قَبْرِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ - مَغْفُورٌ لَهُ أَوْ مُعَذَّبٌ فَإِنْ عَذَرَهُ الطَّالِبُ كَانَ أَسْوَأَ حَالاً - قَالَ وَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ - مَنْ قَصَدَ إِلَيْهِ رَجُلٌ مِنْ إِخْوَانِهِ - مُسْتَجِيراً بِهِ فِي بَعْضِ أَحْوَالِهِ - فَلَمْ يُجِرْهُ بَعْدَ أَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ فَقَدْ قَطَعَ وَلاَيَةَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى.

بَابُ مَنْ أَخَافَ مُؤْمِناً

۲۷۹۱-۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ نَظَرَ إِلَى مُؤْمِنٍ نَظْرَةً لِيُخِيفَهُ بِهَا - أَخَافَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ يَوْمَ لاَ ظِلَّ إِلاَّ ظِلُّهُ.

۲۷۹۲-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْخَفَّافِ عَنْ بَعْضِ الْكُوفِيِّينَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ رَوَّعَ مُؤْمِناً بِسُلْطَانٍ - لِيُصِيبَهُ - مِنْهُ مَكْرُوهٌ - فَلَمْ يُصِبْهُ فَهُوَ فِي النَّارِ - وَ مَنْ رَوَّعَ مُؤْمِناً بِسُلْطَانٍ - لِيُصِيبَهُ مِنْهُ مَكْرُوهٌ - فَأَصَابَهُ فَهُوَ مَعَ فِرْعَوْنَ - وَ آلِ فِرْعَوْنَ فِي النَّارِ.

۲۷۹۳-۳- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ أَعَانَ عَلَى مُؤْمِنٍ بِشَطْرِ كَلِمَةٍ - لَقِيَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ - آيِسٌ مِنْ رَحْمَتِي

رحمت را بپذیرد بیقین آن را به ولایت و دوستی ما پیوسته است و آن به ولایت خدای عز و جل پیوسته باشد و اگر او را از حاجت خود بازگردانید و آن را برنیاورد با اینکه به برآوردنش تواناست، خدا بر او یک مار آتشین چیره خواهد ساخت که در گورش او را تا روز رستاخیز بگزد چه آمرزیده باشد و چه عذاب کشد و اگر حاجتخواه او را معذور داند بد حال‌تر باشد، گوید: شنیدم که می‌فرمود: هر کس یکی از برادران و هم مذهبانش به سوی او رود که او پناهنده شود در یک وضعی از خودش که بیچاره است و او وی را پناه ندهد با اینکه می‌تواند، هر آینه پیوند خود را از خدای عز و جل بریده است.

کسی که مؤمنی را بترساند

۱- امام صادق علیه السلام روایت کرده که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
هر کس به مؤمنی نظری اندازد که او را با آن بترساند، خدای عز و جل در روزی که جز سایهٔ او سایه‌ای نیست، او را بترساند.

۲- امام صادق علیه السلام، فرمود: هر کس مؤمنی را از سلطان بترساند تا به او بدی رسد ولی نرسد، سزایش این است که در دوزخ رود، و هر کس مؤمنی را از سلطانی بترساند تا به او بدی رسد و به او هم برسد، سازش این است که با فرعون و خاندان فرعون در دوزخ باشد.

۳- امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس با نیم کلمه بر ضرر مؤمنی کمک کند، روز قیامت خدای عز و جل را بر خود و میان دو چشمش نوشته است ناامید است از رحمت من.

بَابُ النَّمِيمَةِ

٢٧٩٤-١- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله أَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِشِرَارِكُمْ- قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الْمَشَّاءُونَ بِالنَّمِيمَةِ- الْمُفَرِّقُونَ بَيْنَ الْأَحِبَّةِ- الْبَاغُونَ لِلْبُرَآءِ الْمَعَايِبَ.

٢٧٩٥-٢- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُوسُفَ بْنِ عَقِيلٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مُحَرَّمَةٌ الْجَنَّةُ عَلَى الْقَتَّاتِينَ- الْمَشَّائِينَ بِالنَّمِيمَةِ.

٢٧٩٦-٣- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْأَصْبَهَانِيِّ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام شِرَارُكُمُ الْمَشَّاءُونَ بِالنَّمِيمَةِ- الْمُفَرِّقُونَ بَيْنَ الْأَحِبَّةِ- الْمُبْتَغُونَ لِلْبُرَآءِ الْمَعَايِبَ.

بَابُ الْإِذَاعَةِ

٢٧٩٧-١- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ عَيَّرَ أَقْوَاماً بِالْإِذَاعَةِ

نمّامی و سخن چینی

۱- امام صادق علیه السلام روایت کرده که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
آیا شما را به بدترین از خود آگاه نکنم؟ گفتند: چرا یا رسول الله، فرمود: آنها که سخن چینی کنند و میان دوستان جدائی افکنند و برای پاکان عیب تراشند.

توضیح: نمّامی و سخن چینی عبارت از سخنی است که در نکوهش دیگری گفته شود خواه با زبان باشد یا با اشاره و یا با نوشته و رمز و چنانچه شخص نکوهش کننده چیزی که می‌گوید راست باشد غیبت به حساب می‌آید.

۲- امام باقر علیه السلام، فرمود: بهشت بر دروغ تراشانی که برای سخن چینی روند حرام است.

۳- امام صادق علیه السلام روایت کرده که امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:
بدان شما کسانی اند که به سخن چینی روند و میان دوستان جدائی افکنند و برای پاک دامنان عیبجوئی کنند.

فاش کردن اسرار مذهب

۱- «محمد بن عجلان» می‌گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود:
براستی خدای عز و جل مردمی را برای فاش کردن اسرار سرزنش کرده و فرموده است: «و هر گاه به آن‌ها مطلبی پیرامون امنیت و ناامنی

فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ - وَ إِذٰا جٰاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذٰاعُوا بِهِ فَإِيَّاكُمْ وَ الْإِذَاعَةَ.

۲۷۹۸-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ مُحَمَّدٍ الْخَزَّازِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ أَذَاعَ عَلَيْنَا حَدِيثَنَا - فَهُوَ بِمَنْزِلَةِ مَنْ جَحَدَنَا حَقَّنَا قَالَ وَ قَالَ لِمُعَلَّى ابْنِ خُنَيْسٍ - الْمُذِيعُ حَدِيثَنَا كَالْجَاحِدِ لَهُ.

۲۷۹۹-۳- يُونُسُ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنِ ابْنِ أَبِي يَعْفُورٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مَنْ أَذَاعَ عَلَيْنَا حَدِيثَنَا - سَلَبَهُ اللَّهُ الْإِيمَانَ.

۲۸۰۰-۴- يُونُسُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَا قَتَلَنَا مَنْ أَذَاعَ حَدِيثَنَا - قَتْلَ خَطَإٍ وَ لَكِنْ قَتَلَنَا قَتْلَ عَمْدٍ.

۲۸۰۱-۵- يُونُسُ عَنِ الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام يَقُولُ يُحْشَرُ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - وَ مَا نَدِيَ دَماً فَيُدْفَعُ إِلَيْهِ شِبْهُ الْمِحْجَمَةِ - أَوْ فَوْقَ ذَلِكَ فَيُقَالُ لَهُ - هَذَا سَهْمُكَ مِنْ دَمِ فُلَانٍ - فَيَقُولُ يَا رَبِّ إِنَّكَ لَتَعْلَمُ - أَنَّكَ قَبَضْتَنِي وَ مَا سَفَكْتُ دَماً فَيَقُولُ بَلَى سَمِعْتَ - مِنْ فُلَانٍ رِوَايَةَ كَذَا وَ كَذَا - فَرَوَيْتَهَا عَلَيْهِ - فَنُقِلَتْ حَتَّى صَارَتْ إِلَى فُلَانٍ الْجَبَّارِ - فَقَتَلَهُ عَلَيْهَا وَ هَذَا - سَهْمُكَ مِنْ دَمِهِ.

برسد آن را فاش می‌کنند (نساء / ۸۳)» بپرهیزید از فاش کردن اسرار.
توضیح: بعضی از مسلمانان شیوه بر این بود که هر گاه پیامبر مسائل و اسرار نظامی را که از طریق وحی یا از طریق دیگر به دست می‌آورد و به یاران خود خبر می‌داد آن‌ها بدون توجه به دیگران می‌گفتند و اینکار سبب آگاهی دشمن می‌شد و اینکار سبب شد که خداوند آن‌ها را از این کار منع سازد همانطور کسائی که اسرار ائمه را فاش می‌کردند و این کار سبب آگاهی دشمن و آزار او نسبت به امامان می‌شد و به همین خاطر امامان به یاران خود دستور می‌دادند که در این شرایط حساس تقیّه را فراموش نکنند.

۲- امام صادق علیه السلام، فرمود: هر کس حدیث ما را به ضرر ما فاش کند، چون کسی باشد که حق ما را دانسته انکار کند. و به معلی بن خنیس فرمود: آنکس که حدیث ما را فاش کند، چون کسی است که منکر آن باشد.

توضیح: «مَعلّی بن خُنَیس» یکی از یاران امام صادق علیه السلام بود ولی نمی توانست رازها و اسرار ائمه را نگه بدارد و همین کار باعث مرگ خود و به دردسر افتادن امام علیه السلام شد مفضل می‌گوید: روز کشته شدن او نزد امام صادق علیه السلام بودم وقتی خبر کشته شدن او را به امام دادند حضرت فرمود: خدا او را رحمت کند من این انتظار را داشتم زیرا راز ما را فاش می‌کرد.

۳- امام صادق علیه السلام، فرمود: هر کس حدیث ما را فاش کند، خدا ایمانش را ببرد.

۴- امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس حدیث ما را فاش کند، ما را به خطا نکشته بلکه از روی عمد کشته است.

۵- «محمد بن مسلم» گوید: شنیدم امام باقر علیه السلام می‌فرمود:
بندهٔ خداوند روز قیامت محشور شود و در حالی که خونی به گردن او نیست ولی به اندازهٔ یک حجامت یا بیشتر به او خون بدهند و بگویند این است بهرهٔ تو از خون فلان کس، و او بگوید: پروردگارا! به راستی تو می‌دانی که جان مرا گرفتی و من خون کسی را نریخته بودم، در پاسخ می‌گوید: آری، تو از فلانی روایتی چنین و چنان شنیدی و آن را به ضرر او روایت کردی و آن روایت نقل شد تا به فلان جبّار رسید و او را کشت و این سهم و بهرهٔ توست از خون او.

۲۸۰۲-٦- يُونُسُ عَنِ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام :

وَ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ - ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كٰانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللهِ وَ يَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ذٰلِكَ بِمٰا عَصَوْا وَ كٰانُوا يَعْتَدُونَ قَالَ وَ اللَّهِ مَا قَتَلُوهُمْ بِأَيْدِيهِمْ - وَ لَا ضَرَبُوهُمْ بِأَسْيَافِهِمْ - وَ لَكِنَّهُمْ سَمِعُوا أَحَادِيثَهُمْ فَأَذَاعُوهَا فَأُخِذُوا عَلَيْهَا - فَقُتِلُوا فَصَارَ قَتْلاً وَ اعْتِدَاءً - وَ مَعْصِيَةً.

۲۸۰۳-۷- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ:

وَ يَقْتُلُونَ الْأَنْبِيٰاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ فَقَالَ أَمَا وَ اللَّهِ مَا قَتَلُوهُمْ بِأَسْيَافِهِمْ وَ لَكِنْ أَذَاعُوا سِرَّهُمْ - وَ أَفْشَوْا عَلَيْهِمْ فَقُتِلُوا.

۲۸۰۴-۸- عَنْهُ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - عَيَّرَ قَوْماً بِالْإِذَاعَةِ فَقَالَ - وَ إِذٰا جٰاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذٰاعُوا بِهِ فَإِيَّاكُمْ وَ الْإِذَاعَةَ.

۲۸۰۵-۹- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عُثْمَانَ عَمَّنْ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ أَذَاعَ عَلَيْنَا شَيْئاً مِنْ أَمْرِنَا - فَهُوَ كَمَنْ قَتَلَنَا عَمْداً - وَ لَمْ يَقْتُلْنَا خَطَأً.

۶- «اسحاق بن عمار» گوید: امام صادقؑ این آیه را خواند: «این برای آن است که آنان به آیات خدا کفر ورزند پیامبران را به ناحق بکشند(بقره/۶۱)» سپس فرمود: همانا به خدا سوگند که آنها را به دست خود و با شمشیرهای خود نکشتند ولی سخنان آن‌ها را شنیدند و آن را پخش کردند و به همین خاطر گرفتار و کشته شدند و این فاش کردن سرّ تجاوز و گناه است.

توضیح: منظور آیه شاید این باشد که یهود خود شخصاً خود پیامبران را نکشتند بلکه چون سبب پخش اسرار شدند سبب آگاهی و اطلاع فراعنه از وضع آنها شدند و پیامبران را کشتند.

۷- امام صادقؑ، در تفسیر قول خدای عزوجل: «پیامبران را به ناحق می‌کشتند» فرمود: همانا که آن‌ها را با شمشیر خود نکشتند ولی سرّ آنها را فاش کردند و پخش کردند تا کشته شدند.

* * *

۸- امام صادقؑ فرمود: به راستی خدای عز و جل مردمی که اسرار مردم را فاش می‌کردند ملامت فرموده‌است: «و چون امری بر آن‌ها گزارش شود از امنیت و نا امنی آن را فاش کنند (نساء / ۸۳)»
مبادا شما رازی را فاش کنید.

* * *

۹- امام صادقؑ فرمود: هر کس سری از ما فاش کند، چون کسی باشد که عمداً ما را کشته است.

۲۸۰۶-۱۰-الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ نَصْرِ بْنِ صَاعِدٍ مَوْلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام عَنْ أَبِيهِ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ مُذِيعُ السِّرِّ شَاكٌّ- وَ قَائِلُهُ عِنْدَ غَيْرِ أَهْلِهِ كَافِرٌ- وَ مَنْ تَمَسَّكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى فَهُوَ نَاجٍ- قُلْتُ مَا هُوَ قَالَ- التَّسْلِيمُ.

۲۸۰۷-۱۱-عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي حَمَّادٍ عَنْ رَجُلٍ مِنَ الْكُوفِيِّينَ عَنْ أَبِي خَالِدٍ الْكَابُلِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام أَنَّهُ قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ- جَعَلَ الدِّينَ دَوْلَتَيْنِ- دَوْلَةَ آدَمَ وَ هِيَ دَوْلَةُ اللَّهِ وَ دَوْلَةَ إِبْلِيسَ فَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ- أَنْ يُعْبَدَ عَلَانِيَةً كَانَتْ دَوْلَةُ آدَمَ- وَ إِذَا أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يُعْبَدَ فِي السِّرِّ كَانَتْ دَوْلَةُ إِبْلِيسَ- وَ الْمُذِيعُ لِمَا أَرَادَ اللَّهُ سَتْرَهُ- مَارِقٌ مِنَ الدِّينِ.

۲۸۰۸-۱۲-أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنِ اسْتَفْتَحَ نَهَارَهُ بِإِذَاعَةِ سِرِّنَا- سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِ حَرَّ الْحَدِيدِ وَ ضِيقَ الْمَجَالِسِ..

بَابُ مَنْ أَطَاعَ الْمَخْلُوقَ فِي مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ

۲۸۰۹-۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه و آله مَنْ طَلَبَ رِضَا النَّاسِ بِسَخَطِ اللَّهِ- جَعَلَ اللَّهُ حَامِدَهُ مِنَ النَّاسِ ذَامّاً.

۱۰ - امام صادق علیه السلام فرمود: فاش کنندهٔ سر، شاک است و بی عقیده و آن که آن را به نا اهل گوید کافر است و هر کس به ریسمان محکم (مذهب) بچسبد پیروز است گفتم: آن چیست؟ فرمود: تسلیم است.

* * *

۱۱- «ابی خالد کابلی» روایت می‌کند که امام صادق علیه السلام فرمود:
براستی خدای عز و جل دین را در دو دولت قرار داده، دولت آدم و آن دولت خداست، و دولت ابلیس، چون خدا خواهد آشکارا پرستش شود دولت آدم بر سر کار باشد و چون خواهد که نهانی پرستیده شود، دولت ابلیس بر سر کار باشد و آنکس که فاش کند اسرار دین که خدا خواسته پنهان بماند از دین خارج شده است.

* * *

۱۲- امام صادق علیه السلام فرمود: و هر کس روز خود را با فاش کردن اسرار ما آغاز کند خداوند حرارت آهن و تنگی زندان را بر او مسلط سازد.

کسی که بخاطر فرمان برداری از بندگان، خدا را نافرمانی کند

۱- امام صادق علیه السلام روایت کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
هرکس خشنودی مردم را بر خشم خدا خواهد خداوند ستایش کننده او رانکوهش کننده او سازد.

۲۸۱۰-۲-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ شِمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ طَلَبَ مَرْضَاةَ النَّاسِ بِمَا يُسْخِطُ اللَّهَ-كَانَ حَامِدُهُ مِنَ النَّاسِ ذَامّاً-وَ مَنْ آثَرَ طَاعَةَ اللَّهِ بِغَضَبِ النَّاسِ-كَفَاهُ اللَّهُ عَدَاوَةَ كُلِّ عَدُوٍّ-وَ حَسَدَ كُلِّ حَاسِدٍ-وَ بَغْيَ كُلِّ بَاغٍ-وَ كَانَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ-نَاصِراً وَ ظَهِيراً.

۲۸۱۱-۳-عَنْهُ عَنْ شَرِيفِ بْنِ سَابِقٍ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ أَبِي قُرَّةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَتَبَ رَجُلٌ إِلَى الْحُسَيْنِ عليه السلام عِظْنِي بِحَرْفَيْنِ-فَكَتَبَ إِلَيْهِ مَنْ حَاوَلَ أَمْراً بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ-كَانَ أَفْوَتَ لِمَا يَرْجُو وَ أَسْرَعَ-لِمَجِيءِ مَا يَحْذَرُ.

۲۸۱۲-۴-أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنِ الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام لَا دِينَ لِمَنْ دَانَ بِطَاعَةِ مَنْ عَصَى اللَّهَ-وَ لَا دِينَ لِمَنْ دَانَ بِفِرْيَةِ بَاطِلٍ عَلَى اللَّهِ-وَ لَا دِينَ لِمَنْ دَانَ بِجُحُودِ-شَيْءٍ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ.

۲۸۱۳-۵-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عليهما السلام عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ أَرْضَى سُلْطَاناً بِسَخَطِ اللَّهِ-خَرَجَ مِنْ دِينِ اللَّهِ.

۲- امام باقر علیه السلام روایت کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
هرکس خشنودی مردم را با چیزی بخواهد که خداوند را با او به خشم آورد ستاینده او به نکوهش او برخیزد و هرکس اطاعت و فرمانبری خدا را به غضب به مردم مقدم دارد، خدا دشمنی هر دشمنی را از او کفایت کند و حسد هر حسودی را و ستم هر ستم کننده‌ای را از او باز دارد و خداوند یاور و پشتیبان او باشد.

۳- امام صادق علیه السلام روایت کند که مردی به حسین علیه السلام نوشت: مرا با دو حرف اندرز ده در پاسخش نوشت:
هرکس کاری را با نافرمانی خدا بخواهد، آنچه امید دارد زودتر از دستش برود و از آنچه دوری کند زودتر به سراغش آید.

۴- «محمد مسلم» روایت کند که امام باقر علیه السلام فرمود:
دین ندارد کسی که فرمانبری کسی را دین خود قرار دهد و دین ندارد کسی که با تهمت ناحقی بر خدا دین داری کند، و دین ندارد کسی که به انکار یکی از آیات خدا دین داری کند.

توضیح: شاید مراد حدیث کسانی باشند که آیات خداوند را به باطل ترجمه می‌کنند و یا انکار می‌نمایند و آن را دین خود قرار می‌دهند.

۵- جابر بن عبدالله (انصاری) روایت کرده که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
هرکس سلطانی را با خشم خداوند خشنود سازد، از دین خدا بیرون رفته است.

بَابٌ فِي عُقُوبَاتِ الْمَعَاصِي الْعَاجِلَةِ

۲۸۱۴-۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرٍ عَنْ أَبَانٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَمْسٌ إِنْ أَدْرَكْتُمُوهُنَّ - فَتَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْهُنَّ لَمْ تَظْهَرِ الْفَاحِشَةُ فِي قَوْمٍ قَطُّ حَتَّى يُعْلِنُوهَا إِلَّا ظَهَرَ فِيهِمُ - الطَّاعُونُ وَ الْأَوْجَاعُ الَّتِي - لَمْ تَكُنْ فِي أَسْلَافِهِمُ الَّذِينَ مَضَوْا - وَ لَمْ يَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ وَ الْمِيزَانَ - إِلَّا أُخِذُوا بِالسِّنِينَ - وَ شِدَّةِ الْمَئُونَةِ - وَ جَوْرِ السُّلْطَانِ - وَ لَمْ يَمْنَعُوا الزَّكَاةَ إِلَّا مُنِعُوا الْقَطْرَ مِنَ السَّمَاءِ - وَ لَوْ لَا الْبَهَائِمُ لَمْ يُمْطَرُوا - وَ لَمْ يَنْقُضُوا عَهْدَ اللَّهِ وَ عَهْدَ رَسُولِهِ - إِلَّا سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ عَدُوَّهُمْ وَ أَخَذُوا بَعْضَ مَا فِي أَيْدِيهِمْ - وَ لَمْ يَحْكُمُوا بِغَيْرِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ - عَزَّ وَ جَلَّ إِلَّا جَعَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ.

۲۸۱۵-۲-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

وَجَدْنَا فِي كِتَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِذَا ظَهَرَ الزِّنَا مِنْ بَعْدِي - كَثُرَ مَوْتُ الْفَجْأَةِ - وَ إِذَا طُفِّفَ الْمِكْيَالُ وَ الْمِيزَانُ - أَخَذَهُمُ اللَّهُ بِالسِّنِينَ وَ النَّقْصِ - وَ إِذَا مَنَعُوا الزَّكَاةَ مَنَعَتِ الْأَرْضُ - بَرَكَتَهَا مِنَ الزَّرْعِ وَ الثِّمَارِ وَ الْمَعَادِنِ كُلَّهَا - وَ إِذَا جَارُوا فِي الْأَحْكَامِ - تَعَاوَنُوا عَلَى الظُّلْمِ وَ الْعُدْوَانِ - وَ إِذَا نَقَضُوا الْعَهْدَ - سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ عَدُوَّهُمْ - وَ إِذَا قَطَعُوا

در کیفر سریع گناهان

۱- امام باقر علیه السلام روایت کرده که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
پنج چیز است که اگر درک کردی از آنها به خدا پناه برید: هرگز هرزگی در مردمی آشکار نشود تا به جائی که آن علنی سازد جز اینکه در میان آنها طاعون و دردهائی که در اسلاف گذشتهٔ آن‌ها نبوده آشکار گردد، و از کیل و ترازو کم نگذارند جز اینکه به قحطی و سنگینی و سختی مخارج زندگی و به ستم سلطان گرفتار شوند، و زکوة را دریغ ندارد جز اینکه باران آسمان از آنها دریغ شود و اگر بخاطر چهارپایان زبان بسته نباشد به آن‌ها باران نبارد، و عهد و پیمان خدا و رسولش را نشکنند جز آن‌که خدا دشمن آنها را بر آن‌ها مسلّط سازد و برخی اموالشان را بگیرد و به غیر آنچه که خداوند نازل کرده حکم نکنند جز آنکه خداوند کشمکش و نبرد میان آنها فراهم سازد.

توضیح: در این حدیث برای هر گناهی کیفری مناسب با او معین شده زیرا دل که ضایع شده کننده نسل است خداوند طاعون کیفرش دهد که نسل را قطع می‌کند و دوم که کم فروشی می‌کند برای جمع آوری ثروت با قحطی و سختی در زندگی مبتلا می‌سازد و سومی که منع از نزول خداست با منع از نزول باران همراه است و در چهارم که ترک عدل است با ظلم و ستم مناسب است و در پنجمی که ترک شریعت است و پشت کردن به قوانین الهی با گسترش ستم و تسلط بعضی دیگر همراه است.

۲- امام باقر علیه السلام روایت کرده که در کتاب رسول خدا صلی الله علیه و آله دریافتیم که: هرگاه پس از من زنا پدیدار شود مرگ ناگهانی فرا رسد و چون در کیل و وزن (پیمانهٔ ترازو) کم و بیش شود، خداوند انسان را به قحطی مبتلا می‌سازد

الْأَرْحَامَ- جُعِلَتِ الْأَمْوَالُ فِي أَيْدِي الْأَشْرَارِ- وَ إِذَا لَمْ يَأْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ- وَ لَمْ يَنْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ- وَ لَمْ يَتَّبِعُوا الْأَخْيَارَ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ شِرَارَهُمْ- فَيَدْعُوا خِيَارُهُمْ- فَلَا يُسْتَجَابُ لَهُمْ.

بَابُ مُجَالَسَةِ أَهْلِ الْمَعَاصِي

۲۸۱۶-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي زِيَادٍ النَّهْدِيِّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ صَالِحٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

لَا يَنْبَغِي لِلْمُؤْمِنِ- أَنْ يَجْلِسَ مَجْلِساً يُعْصَى اللَّهُ فِيهِ- وَ لَا يَقْدِرُ عَلَى تَغْيِيرِهِ.

۲۸۱۷-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْجَعْفَرِيِّ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ عليه السلام يَقُولُ مَا لِي رَأَيْتُكَ عِنْدَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْقُوبَ فَقَالَ- إِنَّهُ خَالِي فَقَالَ إِنَّهُ يَقُولُ فِي اللَّهِ قَوْلاً عَظِيماً- يَصِفُ اللَّهَ وَ لَا يُوصَفُ- فَإِمَّا جَلَسْتَ مَعَهُ وَ تَرَكْتَنَا- وَ إِمَّا جَلَسْتَ مَعَنَا وَ تَرَكْتَهُ فَقُلْتُ هُوَ يَقُولُ مَا شَاءَ- أَيُّ شَيْءٍ عَلَيَّ مِنْهُ- إِذَا لَمْ أَقُلْ مَا يَقُولُ- فَقَالَ أَبُو الْحَسَنِ عليه السلام أَمَا تَخَافُ أَنْ تَنْزِلَ بِهِ نَقِمَةٌ- فَتُصِيبَكُمْ جَمِيعاً- أَمَا عَلِمْتَ بِالَّذِي كَانَ- مِنْ أَصْحَابِ مُوسَى عليه السلام وَ كَانَ أَبُوهُ مِنْ أَصْحَابِ فِرْعَوْنَ - فَلَمَّا لَحِقَتْ خَيْلُ فِرْعَوْنَ مُوسَى - تَخَلَّفَ عَنْهُ لِيَعِظَ أَبَاهُ فَيُلْحِقَهُ بِمُوسَى فَمَضَى أَبُوهُ- وَ هُوَ يُرَاغِمُهُ حَتَّى بَلَغَا- طَرَفاً مِنَ الْبَحْرِ

و هر گاه از زکوة دریغ کنند، زمین از برکت خود دریغ نماید و هرگاه حکم به ناحق کنند، به ستم دشمنی گرفتار شوند و هر گاه پیمان شکنند، خدا دشمنان را بر آن‌ها مسلط می‌سازد و چون قطع رحم کنند، خدا مال را به دست اشرار قرار دهد و هرگاه امر به معروف و نهی از منکر نکنند و پیروی از نیکان خاندان من ننمایند، خداوند مردم فاسد را بر آن‌ها مسلّط می‌سازد و نیکان آنها دعا کنند، ولی خداوند نپذیرد.

همنشینی با گناهکاران

۱- امام صادق علیه السلام، فرمود: برای مؤمن سزاوار نیست در مجلسی بنشیند که نافرمانی خدا شود در حالیکه توان بر هم زدن آن نداشته باشد.

۲- «جعفری»، گوید: ابو الحسن علیه السلام به من فرمود: چرا تو را نزد عبد الرحمن یعقوب می‌نگرم؟ در پاسخ گفت: راستش او دائی من است. امام فرمود که: او سخن ناهمواری می‌زند، خدا را وصف می‌کند (به صورت و اوصاف جسم) با اینکه خدا به وصف در نیاید یا با او بنشین و ترک ما کن، و یا با ما بنشین و ترک او کن! گفتم: او هر چه خواهد بگوید چه مسؤلیتی برای من دارد هرگاه من نگویم آنچه که او می‌گوید؟ ابوالحسن علیه السلام فرمود: آیا نمی‌ترسی که به او عذابی وارد شود و به همه شما (که اطراف او هستید برسد) آیا نمی‌شناسی کسی را که خود از اصحاب موسی علیه السلام و پدرش از یاران فرعون بود و چون سواران فرعون (در کنار دریا) به موسی (و یارانش رسیدند (آن پسر) از موسی جدا شد که پدرش را پند دهد و او را به موسی و یارانش همراه سازد، پدرش به راه خود می‌رفت و جوان با او پیرامون مذهبش با او ستیزه می‌کرد تا

فَغَرِقَا جَمِيعاً- فَأَتَى مُوسَى عليه السلام الْخَبَرُ- فَقَالَ هُوَ فِي رَحْمَةِ اللَّهِ- وَ لَكِنَّ النَّقِمَةَ إِذَا نَزَلَتْ- لَمْ يَكُنْ لَهَا عَمَّنْ- قَارَبَ الْمُذْنِبَ دِفَاعٌ.

۲۸۱۸-۳- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام أَنَّهُ قَالَ:

لَا تَصْحَبُوا أَهْلَ الْبِدَعِ وَ لَا تُجَالِسُوهُمْ- فَتَصِيرُوا عِنْدَ النَّاسِ كَوَاحِدٍ مِنْهُمْ- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله الْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ وَ قَرِينِهِ.

۲۸۱۹-۴- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرٍ عَنْ دَاوُدَ بْنِ سِرْحَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله إِذَا رَأَيْتُمْ أَهْلَ الرَّيْبِ وَ الْبِدَعِ مِنْ بَعْدِي فَأَظْهِرُوا الْبَرَاءَةَ مِنْهُمْ- وَ أَكْثِرُوا مِنْ سَبِّهِمْ- وَ الْقَوْلَ فِيهِمْ وَ الْوَقِيعَةَ وَ بَاهِتُوهُمْ كَيْلَا يَطْمَعُوا فِي الْفَسَادِ فِي الْإِسْلَامِ- وَ يَحْذَرَهُمُ النَّاسُ وَ لَا يَتَعَلَّمُوا مِنْ بِدَعِهِمْ- يَكْتُبِ اللَّهُ لَكُمْ بِذَلِكَ الْحَسَنَاتِ- وَ يَرْفَعْ لَكُمْ بِهِ الدَّرَجَاتِ فِي الْآخِرَةِ.

۲۸۲۰-۵- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ عَنْ مُيَسِّرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

لَا يَنْبَغِي لِلْمُسْلِمِ أَنْ يُوَاخِيَ الْفَاجِرَ- وَ لَا الْأَحْمَقَ وَ لَا الْكَذَّابَ.

آنکه هر دو به کنار دریا رسیدند و همین که لشکریان فرعون غرق شدند آن دو نیز با هم غرق شدند، خبر به موسی‌ﷺ رسید، فرمود: او در رحمت خداست ولی چون عذاب نازل شود از آن کسی که نزدیک گناهکار است دفاعی نشود.

۳- امام صادقﷺ فرمود: با اهل بدعت هم صحبت نشوید و با آنها ننشینید تا در نظر مردم چون یکی از آنها به حساب آیید، رسول خدا ﷺ فرموده است: انسان بر کیش و آئین دوست خود است.

۴- امام صادقﷺ حدیث کرده که رسول خدا ﷺ فرمود:
هر گاه پس از من اهل ریب و بدعت را دیدید از آنها بیزاری جوئید، به آنها دشنام زیاد دهید و دربارهٔ آن‌ها بد گویید و طعن بزنید و آن‌ها را خفه و وامانده سازید تا نتوانند در اسلام دست به فساد زنند، مردم باید از آنها دوری کنند و بدعتهای آنها را یاد نگیرند تا خدا برای شما در برابر این کار حسنات بنویسد و درجات آخرت را برای شما بالا برد.

توضیح: اهل ریب کسانی هستند که در پذیرش دین یقین ندارند و با شک و تردید دین را پذیرفته‌اند بهمین خاطر در دل مردم شک و تردید به وجود آورند بر مسلمانان لازم است که با دلیل و برهان اهل ریب را قانع و آرام سازند تا در دل مردم شک و تردید نسبت به مذهب به وجود نیاورند.

۵- امام صادقﷺ، فرمود: برای مسلمان شایسته نیست که با هرزه و احمق و دروغگو رفاقت و برادری کنند.

۲۸۲۱ -٦- عَنْهُ عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ الْكِنْدِيِّ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام إِذَا صَعِدَ الْمِنْبَرَ قَالَ- يَنْبَغِي لِلْمُسْلِمِ أَنْ يَجْتَنِبَ مُوَاخَاةَ ثَلَاثَةٍ- الْمَاجِنِ وَ الْأَحْمَقِ وَ الْكَذَّابِ- فَأَمَّا الْمَاجِنُ فَيُزَيِّنُ لَكَ فِعْلَهُ- وَ يُحِبُّ أَنْ تَكُونَ مِثْلَهُ- وَ لَا يُعِينُكَ عَلَى أَمْرِ دِينِكَ وَ مَعَادِكَ- وَ مُقَارَنَتُهُ جَفَاءٌ وَ قَسْوَةٌ- وَ مَدْخَلُهُ وَ مَخْرَجُهُ عَلَيْكَ عَارٌ وَ أَمَّا الْأَحْمَقُ فَإِنَّهُ لَا يُشِيرُ عَلَيْكَ بِخَيْرٍ- وَ لَا يُرْجَى لِصَرْفِ السُّوءِ عَنْكَ- وَ لَوْ أَجْهَدَ نَفْسَهُ- وَ رُبَّمَا أَرَادَ مَنْفَعَتَكَ فَضَرَّكَ- فَمَوْتُهُ خَيْرٌ مِنْ حَيَاتِهِ- وَ سُكُوتُهُ خَيْرٌ مِنْ نُطْقِهِ- وَ بُعْدُهُ خَيْرٌ مِنْ قُرْبِهِ- وَ أَمَّا الْكَذَّابُ فَإِنَّهُ- لَا يَهْنِئُكَ مَعَهُ عَيْشٌ- يَنْقُلُ حَدِيثَكَ وَ يَنْقُلُ إِلَيْكَ الْحَدِيثَ- كُلَّمَا أَفْنَى أُحْدُوثَةً مَطَّهَا بِأُخْرَى- حَتَّى إِنَّهُ يُحَدِّثُ بِالصِّدْقِ فَمَا يُصَدَّقُ وَ يُغْرِي بَيْنَ النَّاسِ بِالْعَدَاوَةِ- فَيُنْبِتُ السَّخَائِمَ فِي الصُّدُورِ- فَاتَّقُوا اللَّهَ وَ انْظُرُوا لِأَنْفُسِكُمْ.

۲۸۲۲ -۷- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُذَافِرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ أَوْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ لِي عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليه السلام يَا بُنَيَّ انْظُرْ خَمْسَةً- فَلَا تُصَاحِبْهُمْ وَ لَا تُحَادِثْهُمْ- وَ لَا تُرَافِقْهُمْ فِي طَرِيقٍ- فَقُلْتُ يَا أَبَهْ مَنْ هُمْ- قَالَ إِيَّاكَ وَ مُصَاحَبَةَ الْكَذَّابِ- فَإِنَّهُ بِمَنْزِلَةِ السَّرَابِ- يُقَرِّبُ لَكَ الْبَعِيدَ وَ يُبَاعِدُ

۶- فرمودکه: امیرالمؤمنین﷣ چون به منبر رفت می‌فرمود:
مؤمن را سزد که از رفاقت و برادری با سه کس کناره گیری کند:
۱ - بی باک و هرزه
۲- احمق و نابخرد
۳- کذّاب و دروغگو،

اما بی باک و هرزه: کار خود را برای تو آرایش دهد و دوست دارد به مانند او باشی و به کار دین و آخرت تو یاری نرساند و همراهی با او جفا و سخت دلی آرد و رفت و آمد تو با او عار و ننگ باشد، و اما احمق نابخرد: راستش این است که به خیر و خوبی به تو دستور ندهد و برای دفاع از بدی از تو امیدی به او نیست و اگرچه برای تو خود را به رنج و تلاش اندازد و بسا که می‌خواهد به تو سودی برساند ولی از نادانی به تو زیان برساند، مرگش بهتر است از زنده بودنش و خموشیش بهتر است از سخن گفتنش و دوریش بهتر از نزدیکی او، و اما کذّاب: زندگی با او بر تو گوارا و راحت نیست، گفتهٔ تو را نزد دیگران می‌برد و سخن دیگران را برای تو می‌آورد و هر وقت داستانی را به پایان برساند، داستان دیگری به دنبالش می‌افزاید تا آن‌جا که بسا راست گوید و باور نکنند و میان مردم دشمنی افکند و کینه‌ها در سینه‌ها (که با چه کسی رفاقت دارید) برویاند از خدا بپرهیزید و مراقب خود باشید.

۷- امام صادق﷣ روایت کرده که پدرم فرمود: علی بن الحسین﷣ به من فرمود: پسر جانم! پنج کس را در نظر دار و به آنها همراه و هم سخن و رفیق راه مشو، گفتم: پدر جان! آنها چه کسانی اند؟ فرمود: بپرهیز از همراهی با کذّاب، زیرا که او به مانند سرب است، نزدیک کند به تو دور

لَكَ الْقَرِيبَ- وَ إِيَّاكَ وَ مُصَاحَبَةَ الْفَاسِقِ- فَإِنَّهُ بَائِعُكَ بِأُكْلَةٍ أَوْ أَقَلَّ مِنْ ذَلِكَ- وَ إِيَّاكَ وَ مُصَاحَبَةَ الْبَخِيلِ- فَإِنَّهُ يَخْذُلُكَ فِي مَالِهِ- أَحْوَجَ مَا تَكُونُ إِلَيْهِ وَ إِيَّاكَ- وَ مُصَاحَبَةَ الْأَحْمَقِ فَإِنَّهُ- يُرِيدُ أَنْ يَنْفَعَكَ فَيَضُرُّكَ- وَ إِيَّاكَ وَ مُصَاحَبَةَ الْقَاطِعِ لِرَحِمِهِ- فَإِنِّي وَجَدْتُهُ مَلْعُوناً- فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِي ثَلَاثَةِ مَوَاضِعَ- قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَ تُقَطِّعُوا أَرْحامَكُمْ أُولئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللهُ فَأَصَمَّهُمْ وَ أَعْمى أَبْصارَهُمْ وَ قَالَ الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللهِ مِنْ بَعْدِ مِيثاقِهِ وَ يَقْطَعُونَ ما أَمَرَ اللهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَ لَهُمْ سُوءُ الدَّارِ وَ قَالَ فِي الْبَقَرَةِ (الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللهِ مِنْ بَعْدِ مِيثاقِهِ وَ يَقْطَعُونَ ما أَمَرَ اللهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولئِكَ هُمُ الْخاسِرُونَ).

۲۸۲۳-۸- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ شُعَيْبٍ الْعَقَرْقُوفِيِّ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ قَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتابِ أَنْ إِذا سَمِعْتُمْ آياتِ اللهِ يُكْفَرُ بِها وَ يُسْتَهْزَأُ بِها إِلَى آخِرِ الْآيَةِ فَقَالَ إِنَّمَا عَنَى بِهَذَا- إِذَا سَمِعْتُمُ الرَّجُلَ الَّذِي يَجْحَدُ الْحَقَّ- وَ يُكَذِّبُ بِهِ وَ يَقَعُ فِي الْأَئِمَّةِ- فَقُمْ مِنْ عِنْدِهِ وَ لَا تُقَاعِدْهُ- كَائِناً مَنْ كَانَ.

را و دور کند به تو نزدیک را، بپرهیز از همراهی فاسق و بدکار، زیرا اوست که تو را به یک خوراکی بفروشد یا به کمتر از آن، مبادا با بخیل رفاقت کنی، زیرا او مالش را از تو دریغ می‌دارد، به تو کمک مالی ندهد در وقتی که بی نهایت بدان نیازمندی، مبادا با احمق رفاقت کنی، زیرا او می‌خواهد به تو سود برساند ولی از نفهمی به تو زیان می‌رساند. مبادا با کسی که قاطع رحم است رفاقت کنی، زیرا من او را سه جا از قرآن یافتم که به او لعن شده است: خدای عز و جل فرماید: «پس آیا امید دارید که هرگاه به سرپرستی گماشته شدید در زمین تباهی به بار آورید و قطع رحم کنید: آنهایند آن کسانی که خدا لعنتشان کرده است و آنها را از گوش و چشم هایشان کور نموده است (محمد / ۲۳ - ۲۴)»
و نیز فرموده است: «آن کسانی که پس از انعقاد پیمان با خدا آن را بشکنند و آنچه که خداوند به آن فرمان داده ببرند و تبهکاری کنند برای آنان در زمین لعن و در آخرت برایشان جایگاه بدی است (رعد / ۲۴)»
و باز فرموده است: «آن کسانی که عهد و پیمان با خدا را پس از بستن بشکنند و ببرند آنچه را خدا فرمان به پیوستن آن داده و در زمین فساد کنند همانا آنان از زیانکارانند (بقره / ۲۷)»

۸- «شُعیب عقرقوفی» گوید: از امام صادق عليه‌السلام از قول خدای عز و جل پرسیدم: «و بر شما قرآن نازل کرد کفرورزیده یا مورد استهزاء قرار گیرد با آنها منشینید تا به سخن دیگر بپردازند وگرنه شما مانند آنها خواهید بود و بدانید براستی که خدا منافقان و کافران را در جهنم جمع خواهد کرد(نساء/۱۴۰)» در پاسخ فرمود: همانا مقصود از این آیه این است که وقتی شنیدید که مردی حق را انکار می‌کند و دروغ می‌شمرد و به ائمه عليهم‌السلام بد می‌گوید، از نزد او برخیز و با او همنشین مشو، هرکس که باشد.

۲۸۲۴-۹- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى بْنِ أَعْيَنَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ- فَلَا يَجْلِسْ مَجْلِساً يُنْتَقَصُ فِيهِ إِمَامٌ- أَوْ يُعَابُ فِيهِ مُؤْمِنٌ.

۲۸۲۵-۱۰- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ﷺ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ- فَلَا يَقُومُ مَكَانَ رِيبَةٍ.

۲۸۲۶-۱۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ يَقُولُ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ- فَلَا يَقْعُدَنَّ فِي مَجْلِسٍ يُعَابُ فِيهِ إِمَامٌ- أَوْ يُنْتَقَصُ فِيهِ مُؤْمِنٌ.

۲۸۲۷-۱۲- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ مُوسَى قَالَ:

حَدَّثَنِي أَخِي وَ عَمِّي عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ ثَلَاثَةُ مَجَالِسَ يَمْقُتُهَا اللَّهُ- وَ يُرْسِلُ نَقِمَتَهُ عَلَى أَهْلِهَا- فَلَا تُقَاعِدُوهُمْ وَ لَا تُجَالِسُوهُمْ- مَجْلِساً فِيهِ مَنْ يَصِفُ لِسَانُهُ كَذِباً فِي فُتْيَاهُ- وَ مَجْلِساً ذِكْرُ أَعْدَائِنَا فِيهِ جَدِيدٌ- وَ ذِكْرُنَا فِيهِ رَثٌّ- وَ مَجْلِساً فِيهِ مَنْ يَصُدُّ عَنَّا وَ أَنْتَ تَعْلَمُ

۹- امام صادق عليه السلام، فرمود:
هرکس ایمان به خدا و روز رستاخیز دارد، در مجلسی که امام را مزمت کنند و یا عیبجوئی نمایند ننشینید.

* * *

۱۰- و نیز فرمود: که امیرالمؤمنین عليه السلام فرمود:
هرکس ایمان به خدا و روز قیامت دارد در محل ریبه و تهمت نایستد.

* * *

۱۱- «عبدالاعلی» گوید: شنیدم امام صادق عليه السلام می‌فرمود:
هرکس ایمان به خدا و روز قیامت دارد، نباید در مجلسی بنشیند که در آن امام یا مؤمن عیبجوئی یا تحقیر کنند.

* * *

۱۲- فرمود عليه السلام: سه مجلس است که خدا دشمنشان دارد و عذاب بر اهل آن بیارد، شما با آنها ننشینید و هم مجلس نشوید:
۱- مجلسی که در آن کسی نشسته باشد که در فتوای خود دروغ بافد.
۲- مجلسی که ذکر دشمنان ما در آن تازه و خرم است و ذکر ما در آن فرسوده و کهنه است.
۳- مجلسی که در آن کسی ما را شکست می‌دهد (از پیروزی ما باز می‌دارد) و تو می‌دانی، سپس امام صادق عليه السلام سه آیه از کتاب خدا را

قَالَ ثُمَّ تَلَا أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ ثَلَاثَ آيَاتٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ - كَأَنَّمَا كُنَّ فِي فِيهِ - أَوْ قَالَ فِي كَفِّهِ - وَ لاٰ تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللهِ فَيَسُبُّوا اللهَ عَدْواً بِغَيْرِ عِلْمٍ وَ إِذٰا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيٰاتِنٰا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتّٰى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَ لاٰ تَقُولُوا لِمٰا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هٰذٰا حَلاٰلٌ وَ هٰذٰا حَرٰامٌ لِتَفْتَرُوا عَلَى اللهِ الْكَذِبَ.

۲۸۲۸-۱۳- وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ دَاوُدَ بْنِ فَرْقَدٍ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدٍ الْجُمَحِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي هِشَامُ بْنُ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

إِذَا ابْتُلِيتَ بِأَهْلِ النَّصْبِ وَ مُجَالَسَتِهِمْ - فَكُنْ كَأَنَّكَ عَلَى الرَّضْفِ حَتَّى تَقُومَ - فَإِنَّ اللَّهَ يَمْقُتُهُمْ وَ يَلْعَنُهُمْ - فَإِذَا رَأَيْتَهُمْ يَخُوضُونَ فِي ذِكْرِ - إِمَامٍ مِنَ الْأَئِمَّةِ فَقُمْ - فَإِنَّ سَخَطَ اللَّهِ يَنْزِلُ هُنَاكَ عَلَيْهِمْ.

۲۸۲۹-۱۴- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

مَنْ قَعَدَ عِنْدَ سَبَّابٍ لِأَوْلِيَاءِ اللَّهِ - فَقَدْ عَصَى اللَّهَ تَعَالَى.

۲۸۳۰-۱۵- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ زُرَارَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ﷺ قَالَ:

مَنْ قَعَدَ فِي مَجْلِسٍ - يُسَبُّ فِيهِ إِمَامٌ مِنَ الْأَئِمَّةِ - يَقْدِرُ عَلَى الِانْتِصَافِ - فَلَمْ يَفْعَلْ أَلْبَسَهُ اللَّهُ الذُّلَّ فِي الدُّنْيَا - وَ عَذَّبَهُ فِي الْآخِرَةِ وَ سَلَبَهُ صَالِحَ مَا مَنَّ بِهِ - عَلَيْهِ مِنْ مَعْرِفَتِنَا.

خواند که گویا در دست او بودند:

۱- «به کسانی که غیر خدا را می‌خوانند دشنام ندهید تا (آنها نیز) خدا را به نادانی دشنام دهند(انعام / ۱۰۸)»

۲- «و هرگاه دیدی آن کسانی که در آیات ما فرو روند پس از آنها رو را بگردان تا در داستانی دیگر وارد شوند (انعام / ۶۸)»

۳- «زبان خود را به دروغ میالائید که این حلال است و این حرام تا به دروغ بر خدا افتراء ببندید (نحل / ۱۷۶)»

۱۳- امام صادقعليه‌السلام، فرمود: هرگاه به دست ناصبی‌ها گرفتار شدی در همنشینی با آنها همچون کسی باش که روی سنگ سرخ شده در آتش باشد تا برخیزی، زیرا خدا آنها را دشمن می‌دارد و لعنت می‌کند و چون دیدی دربارهٔ یکی از امامان بدگویند، بی درنگ برخیز که خشم خدا در این جا بر آن‌ها فرود آید.

۱۴- امام صادقعليه‌السلام فرمود: هر کس نزد دشنام گوئی به اولیاء خدا بنشیند، خدای تعالی را نافرمانی کرده است.

۱۵- امام باقرعليه‌السلام، فرمود:

هر کس در مجلسی بنشیند که به امامی از ائمه دشنام گویند و می‌تواند برخیزد و برنخیزد، خدا در دنیا او را خوار گرداند و در آخرت او را کیفر دهد، و معرفت خوب ما را که بدان بر او منّت نهاده است از او بگیرد.

۲۸۳۱-۱٦ -الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ وَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ قَالَ:

حَدَّثَنِي أَبِي عَلِيُّ بْنُ النُّعْمَانِ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنِ الْيَمَانِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ رَأَيْتُ يَحْيَى ابْنَ أُمِّ الطَّوِيلِ - وَقَفَ بِالْكُنَاسَةِ - ثُمَّ نَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ - مَعْشَرَ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ - إِنَّا بُرَآءُ مِمَّا تَسْمَعُونَ - مَنْ سَبَّ عَلِيّاً عليه السلام فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ - وَ نَحْنُ بُرَآءُ مِنْ آلِ مَرْوَانَ - وَ مَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ - ثُمَّ يَخْفِضُ صَوْتَهُ فَيَقُولُ - مَنْ سَبَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ فَلَا تُقَاعِدُوهُ - وَ مَنْ شَكَّ فِيمَا نَحْنُ عَلَيْهِ فَلَا تُفَاتِحُوهُ - وَ مَنِ احْتَاجَ إِلَى مَسْأَلَتِكُمْ - مِنْ إِخْوَانِكُمْ فَقَدْ خُنْتُمُوهُ - ثُمَّ يَقْرَأُ - إِنَّا أَعْتَدْنا لِلظَّالِمِينَ ناراً أَحاطَ بِهِمْ سُرادِقُها وَ إِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغاثُوا بِماءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرابُ وَ ساءَتْ مُرْتَفَقاً.

بَابُ أَصْنَافِ النَّاسِ

۲۸۳۲-۱ -عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ سُلَيْمٍ مَوْلَى طِرْبَالٍ قَالَ حَدَّثَنِي هِشَامٌ عَنْ حَمْزَةَ بْنِ الطَّيَّارِ قَالَ:

قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام النَّاسُ عَلَى سِتَّةِ أَصْنَافٍ - قَالَ قُلْتُ أَ تَأْذَنُ لِي أَنْ أَكْتُبَهَا - قَالَ نَعَمْ قُلْتُ مَا أَكْتُبُ قَالَ - اكْتُبْ أَهْلَ الْوَعِيدِ - مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَ أَهْلِ النَّارِ - وَ اكْتُبْ وَ آخَرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلًا صالِحاً وَ آخَرَ سَيِّئاً قَالَ - قُلْتُ مَنْ هَؤُلَاءِ - قَالَ وَحْشِيٌّ مِنْهُمْ قَالَ وَ اكْتُبْ وَ آخَرُونَ مُرْجَوْنَ لِأَمْرِ اللهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَ إِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ

۱۶- «یمان بن عبدالله» گوید: یحیی پسر ام طویل را دیدم در کناسه (میدان بزرگ کوفه) ایستاده است و سپس با بلند ترین آوازش فریاد می‌زد: ای گروه اولیاء الله! راستی که ما از آنچه شما می‌شنوید بیزاریم، هر کس علی علیه السلام را لعن کند، لعنت خدا بر او باد. ما از آل مروان بیزاریم و آنچه جز از خدا می‌پرستند، سپس آهسته تر می‌گفت: هر کس به اولیاء خدا بد می‌گوید با او همنشینی نکنید، و هر کس شک کند در آنچه ما بدان عقیده داریم با او هماهنگی نکنید، و هر کس از برادران دینی شما نیازمند گردد که از شما خواهش و گدائی کند، به او خیانت کرده‌اید، سپس این آیه را می‌خواند: «ما برای ستمکاران آتشی را فراهم کردیم که سرا پرده هایشان را فرا گرفته و اگر فریادرسی خواهند به کمک آنها شتافته شود و با آبی سوزان چون سرب گداخته که چهره‌ها را کباب کند، چه بد نوشابه‌ای است و چه بد تکیه گاهی است (کهف / ۲۹)»

توضیح: «یحیی بن ام طویل مطعمی» از اصحاب امام سجاد است و فضل بن شاذان در این باره گفته است در اول کار علی بن الحسین جز پنج تن نبودند که از آن جمله یحیی بن ام طویل است و از امام صادق علیه السلام روایت شده است که پس از شهادت امام حسین هم برگشتند جز سه تن که یکی از آنها یحیی بن ام طویل بود و از امام باقر علیه السلام روایت شده است که چون حجّاج او را خواست که به حضرت علی علیه السلام لعن کند و چون این کار را نکرد حجاج او را کشت.

اصناف مردم

۱- حمزه بن طیّار، گوید: امام صادق علیه السلام به من فرمود:

مردم شش گروه‌اند، گوید: عرض کردم: به من اجازه می‌دهید که بنویسم؟ فرمود: آری، گفتم: چه بنویسم؟ فرمود: بنویس: ۱- اهل وعید از اهل بهشت و دوزخ - و بنویس: ۲- «و دیگران که به گناهانشان اعتراف کردند و کردار خوب با کردار بد به هم درآمیختند (توبه / ۱۰۲)» گوید: عرض کردم: اینان کیانند؟

فرمود: وحشی (از کشنده حمزه در جنگ احد) از اینهاست - فرمود: و بنویس: ۳- «و دیگران که به امید خدایند یا آنها را عذاب کند و یا از آنها در گذرد و ببخشد (توبه/۱۰۶)» گوید: فرمود: و بنویس:

قَالَ وَ اُكْتُبْ إِلاَّ الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَ النِّسَاءِ وَ الْوِلْدَانِ لاَ يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَ لاَ يَهْتَدُونَ سَبِيلاً لاَ يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً إِلَى الْكُفْرِ وَ لاَ يَهْتَدُونَ سَبِيلاً إِلَى الْإِيمَانِ - فَأُولَئِكَ عَسَى اللهُ أَنْ يَعْفُوَ عَنْهُمْ قَالَ وَ اُكْتُبْ أَصْحَابَ الْأَعْرَافِ - قَالَ قُلْتُ وَ مَا أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ - قَالَ قَوْمٌ اِسْتَوَتْ حَسَنَاتُهُمْ وَ سَيِّئَاتُهُمْ - فَإِنْ أَدْخَلَهُمُ النَّارَ فَبِذُنُوبِهِمْ - وَ إِنْ أَدْخَلَهُمُ الْجَنَّةَ فَبِرَحْمَتِهِ.

۲۸۳۳- ۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ حَمْزَةَ بْنِ الطَّيَّارِ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﵇ النَّاسُ عَلَى سِتِّ فِرَقٍ - يَئُولُونَ كُلُّهُمْ إِلَى ثَلاَثِ فِرَقٍ - الْإِيمَانِ وَ الْكُفْرِ وَ الضَّلاَلِ - وَ هُمْ أَهْلُ الْوَعْدَيْنِ - الَّذِينَ وَعَدَهُمُ اللَّهُ الْجَنَّةَ وَ النَّارَ - الْمُؤْمِنُونَ وَ الْكَافِرُونَ وَ الْمُسْتَضْعَفُونَ وَ الْمُرْجَوْنَ لِأَمْرِ اللَّهِ - إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَ إِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ - وَ الْمُعْتَرِفُونَ بِذُنُوبِهِمْ - خَلَطُوا عَمَلاً صَالِحاً - وَ آخَرَ سَيِّئاً وَ أَهْلُ الْأَعْرَافِ.

۲۸۳۴- ۳- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ زُرَارَةَ قَالَ دَخَلْتُ أَنَا وَ حُمْرَانُ - أَوْ أَنَا وَ بُكَيْرٌ - عَلَى أَبِي جَعْفَرٍ ﵇ قَالَ:

قُلْتُ لَهُ إِنَّا نَمُدُّ الْمِطْمَارَ - قَالَ وَ مَا الْمِطْمَارُ - قُلْتُ التُّرُّ فَمَنْ وَافَقَنَا مِنْ عَلَوِيٍّ - أَوْ غَيْرِهِ تَوَلَّيْنَاهُ - وَ مَنْ خَالَفَنَا مِنْ عَلَوِيٍّ - أَوْ غَيْرِهِ بَرِئْنَا مِنْهُ - فَقَالَ لِي يَا زُرَارَةُ - قَوْلُ اللَّهِ أَصْدَقُ مِنْ قَوْلِكَ - فَأَيْنَ الَّذِينَ

۴-«مگر آن گروه از مردان و زنان و کودکان که به راستی ناتوان بودند که راهی برای گریز از آن محیط کفر نداشتند (نساء/۹۸)» ۵- «آنها امیدوار به عفو و بخشش خداوندند که گناهانشان را ببخشد (نساء/۹۹)» فرمود بنویس: ۶-اصحاب اعراف را، گوید: عرض کردم: اصحاب اعراف کیانند؟ فرمود: مردمی که حسنات و سیئات آنها برابر باشد، و اگر آنها را به دوزخ برد، به کیفر گناهان آنهاست و اگر آنها را به بهشت برد از رحمت و مهربانی اوست.

توضیح: انحصار مردم به شش گروه به این خاطر است که مردم یا کافر باشند و یا مؤمن یا نه این و نه آن یعنی نه حق را فهمیده و نه انکارش کرده و مؤمن خود چهار نوع است: ۱ -مؤمن کامل که گناهی نکرده و اهل بهشت است ۲-مؤمن گنهکاری که توبه کرده و خوب و بدش را به هم آمیخته ۳-مؤمن گنهکاری که توبه نکرده و کار خوبش بیش از کار بد اوست و کارش با خداست ۴-کسی که کار خوبش نمی‌چربد و توبه هم نکرده و از گروه اعراف است.

۲-«حمزة بن طیّار» روایت کرده که امام صادق علیه السلام فرمود: مردم شش گروه‌اند که به سه دسته برگردند: ایمان، کفر، گمراهی، و ایشان اهل دو عده‌اند، آن کسانی که خدا به آنها وعدهٔ بهشت و دوزخ داده است: مؤمنان و کافران و مستضعفان و آنان که کارشان با خداست یا عذابشان کند و یا توبهٔ آنها را بپذیرد و آنان که به گناهان خود اعتراف کنند و کارهای خوب خود با کارهای بد خویش به هم آمیخته‌اند و دیگر اهل اعراف‌اند.

توضیح: جمعی بر این باورند که گمراهان چهار دسته‌اند که با اهل ایمان شش دسته شوند: ۱ - اهل بهشت که مؤمنانند ۲- اهل دوزخ که کافرانند ۳- ناتوانان و مستضعفان که ایمان و کفر را فهمیده‌اند و مانند کودکان و دیوانگان‌اند ۴-کسانی که در دین تکلیفی ندارند و کارشان با خداست یا عذابشان کند و یا از آنها در گذرد ۵- فاسقان و بدکاران از مؤمنان اند که کار خوب و بد هر دو دارند و به گناهان خود اعتراف می‌کنند و ممکن است مورد عفو و بخشش خداوند قرار گیرند ۶- اصحاب اعراف‌اند که گناه و ثوابشان نسبت به هم برتری و اضافه ندارند که یا به بهشت روند و یا به جهنم و در اعراف بمانند تا خداوند تکلیفشان را روشن کند.

۳-«زراره» گوید: من با حمران - یا بابکیر - نزد امام باقر علیه السلام رفتیم، من به آن حضرت عرض کردم: ما خود را تراز کنیم و بسنجیم فرمود: تراز چیست؟ عرض کردم: ریسمان بناهاست پس هر کس با ما در عقیده موافق باشد چه علوی باشد و چه از دیگران، با او دوست شویم و در آمیزیم و هرکس مخالف ما باشد چه علوی باشد یا دیگری، از او بیزاریم، در پاسخ فرمود: ای زراره! گفتهٔ خدا درست است از گفتهٔ تو پس کجایند آنها که خدای عزوجل فرماید: «جز مستضعفین از مردان و زنان و

قالَ اللّٰهُ عَزَّ وَ جَلَّ - إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجالِ وَ النِّساءِ وَ الْوِلْدانِ لا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَ لا يَهْتَدُونَ سَبِيلاً أَيْنَ الْمُرْجَوْنَ لِأَمْرِ اللّٰهِ - أَيْنَ الَّذِينَ خَلَطُوا - عَمَلاً صالِحاً وَ آخَرَ سَيِّئاً - أَيْنَ أَصْحابُ الْأَعْرافِ أَيْنَ الْمُؤَلَّفَةُ قُلُوبُهُمْ وَ زادَ حَمّادٌ فِي الْحَدِيثِ قالَ فَارْتَفَعَ صَوْتُ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام وَ صَوْتِي - حَتَّى كانَ يَسْمَعُهُ مَنْ عَلَى بابِ الدّارِ وَ زادَ فِيهِ جَمِيلٌ عَنْ زُرارَةَ فَلَمّا كَثُرَ الْكَلامُ بَيْنِي وَ بَيْنَهُ - قالَ لِي يا زرارة حقاً على الله أنّ (لا) يدخل الضلال الجنّة.

بابُ الْكُفْرِ

٢٨٣٥ - ١ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحابِنا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ داوُدَ ابْنِ كَثِيرٍ الرَّقِّيِّ قالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللّٰهِ عليه السلام سُنَنُ رَسُولِ اللّٰهِ صلى الله عليه وآله كَفَرائِضِ اللّٰهِ عَزَّ وَ جَلَّ - فَقالَ إِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَ جَلَّ - فَرَضَ فَرائِضَ مُوجَباتٍ عَلَى الْعِبادِ - فَمَنْ تَرَكَ فَرِيضَةً مِنَ الْمُوجَباتِ - فَلَمْ يَعْمَلْ بِها وَ جَحَدَها - كانَ كافِراً وَ أَمَرَ رَسُولُ اللّٰهِ - بِأُمُورٍ كُلُّها حَسَنَةٌ - فَلَيْسَ مَنْ تَرَكَ بَعْضَ - ما أَمَرَ اللّٰهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ - عِبادَهُ مِنَ الطّاعَةِ بِكافِرٍ - وَلكِنَّهُ تارِكٌ لِلْفَضْلِ مَنْقُوصٌ مِنَ الْخَيْرِ.

٢٨٣٦ - ٢ - عَلِيُّ بْنُ إِبْراهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ حَرِيزٍ عَنْ زُرارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قالَ:

وَ اللّٰهِ إِنَّ الْكُفْرَ لَأَقْدَمُ - مِنَ الشِّرْكِ وَ أَخْبَثُ وَ أَعْظَمُ - قالَ ثُمَّ ذَكَرَ

کودکان که نه چاره دارند و نه راه به جائی برند».
حماد از قول زراره در حدیث افزوده است، که صدای من و امام بلند شد تا آن‌جا که هر کس بر در خانه بود آن را شنید. جمیل از قول زراره در آن افزوده که: چون سخن میان من و امام به درازا کشید به من فرمود: آیا بر خدا لازم است که گمراهان را به بهشت نبرد؟.

توضیح: شاید منظور حضرت باقر علیه السلام این بوده که زراره را به اشتباه خود آگاه سازد که میزان در خوبی و بدی و اهل بهشت و دوزخ بودن فقط هم عقیدگی با شیعه نیست بلکه چه بسا که ناتوانان در دین و مستضعفین که مخالف‌اند ولی عناد و دشمنی ندارند و یا دیگران، خداوند آنها را به بهشت برد زیرا خداوند به آنها وعده رحمت و آمرزش داده است و نباید از آنها بیزار بود.

کفر

۱- «داود بن کثیر رقی» گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: آیا سنّتهای رسول خدا صلی الله علیه و آله مانند واجبات و مقررات خدای عز و جل است؟ در پاسخ فرمود: به راستی خدای عز و جل واجباتی معین کرده که بر بنده‌ها لازم شده‌اند، پس هر کس واجبی از واجبات ترک کند و به آن عمل ننماید و یا آن را انکار کند، کافر شود، (رسول خدا) به اموری فرمان داده که همهٔ آنها خوبند و کسی که برخی از آنچه خدای عز و جل به بنده‌های خود امر کرده است از طاعتش ترک کند، کافر نیست ولی ترک فضیلت کرده است و از خیر کاسته است.
توضیح: شاید منظور حضرت این باشد که همه دستورات چه واجب و فرائض و سنت رسول خدا همه دستورات خداوند اند که باید به آن‌ها عمل شود ولی بعضی از آن‌ها واجب است که ترک یا انکار آنها سبب کفر می‌شود و بعضی فضیلت و سنت است که ترک آن سبب کفر نمی‌شود ولی از خیر بهرهٔ کمی دارد.

۲- زراره می‌گوید: امام باقر علیه السلام، فرمود: به خدا که کفر قدیم‌تر از شرک است

كُفْرَ إِبْلِيسَ - حِينَ قَالَ اللَّهُ لَهُ - اُسْجُدْ لِآدَمَ فَأَبَى أَنْ يَسْجُدَ - فَالْكُفْرُ أَعْظَمُ مِنَ الشِّرْكِ - فَمَنِ اخْتَارَ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - وَ أَبَى الطَّاعَةَ وَ أَقَامَ عَلَى الْكَبَائِرِ فَهُوَ كَافِرٌ - وَ مَنْ نَصَبَ دِيناً غَيْرَ دِينِ الْمُؤْمِنِينَ فَهُوَ مُشْرِكٌ.

۲۸۳۷-۳- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُكَيْرٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

ذُكِرَ عِنْدَهُ سَالِمُ بْنُ أَبِي حَفْصَةَ - وَ أَصْحَابُهُ فَقَالَ - إِنَّهُمْ يُنْكِرُونَ أَنْ يَكُونَ - مَنْ حَارَبَ عَلِيّاً عليه السلام مُشْرِكِينَ - فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام فَإِنَّهُمْ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ كُفَّارٌ - ثُمَّ قَالَ لِي - إِنَّ الْكُفْرَ أَقْدَمُ مِنَ الشِّرْكِ - ثُمَّ ذَكَرَ كُفْرَ إِبْلِيسَ حِينَ قَالَ لَهُ - اُسْجُدْ فَأَبَى أَنْ يَسْجُدَ - وَ قَالَ الْكُفْرُ أَقْدَمُ مِنَ الشِّرْكِ - فَمَنِ اجْتَرَى عَلَى اللَّهِ فَأَبَى الطَّاعَةَ - وَ أَقَامَ عَلَى الْكَبَائِرِ فَهُوَ كَافِرٌ - يَعْنِي مُسْتَخِفٌّ كَافِرٌ.

۲۸۳۸-۴- عَنْهُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُكَيْرٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ حُمْرَانَ بْنِ أَعْيَنَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام عَنْ قَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ:

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِراً وَ إِمَّا كَفُوراً قَالَ إِمَّا آخِذٌ فَهُوَ شَاكِرٌ وَ إِمَّا تَارِكٌ فَهُوَ كَافِرٌ.

و پلیدتر و بزرگتر، گوید: سپس کفر ابلیس را یاد آور شد هنگامی که خدا به او فرمود: برای آدم سجده کن ولی از سجده خودداری کرد، پس کفر بزرگتر از شرک است، پس هر کس دیگری را برخدای عز و جل برگزیند و از طاعت و فرمانبری سرباز زند و بر ارتکاب گناهان کبیره ایستادگی کند، او کافر است و هر کس دینی جز دین و کیش مؤمنان بر پا دارد پس او مشرک است.

توضیح: به قول مرحوم مجلسی آنچه که از اخبار به دست می آید مراد کفر کسی است که از روی عناد و دشمنی ولایت حضرت علی علیه السلام را انکار کند که چنین افرادی از مشرکین بدترند زیرا معنی کفر ترک طاعت خداوند از روی عناد و لجبازی است ولی شریک قرار دادن برای خدا در عبادت و طاعت چه از روی عناد باشد یا بخاطر گمراهی و نادانی چنین شخصی مانند شیطان است که از روی آگاهی مخالفت الهی را کرده و زبان به اعتراض گشوده است.

۳- زراره می گوید نزد امام باقر علیه السلام از سالم بن ابی حفصه و اصحابش سخنی به میان آمد حضرت فرمود: راستی آنها منکرند زراه گفت: هر کس با علی علیه السلام جنگید مشرک باشد؟ امام فرمود: آنها معتقدند که محاربین با علی علیه السلام کافرند، سپس به من فرمود: به راستی کفر از شرک جلوتر است، سپس کفر ابلیس را یاد آور شد که وقتی خداوند به او فرمود: سجده کن او سرباز زد و سجده نکرد و فرمود: کفر جلوتر از شرک است پس هر کس بر خدا جسارت ورزد و از طاعت او سرباز زند و بر ارتکاب گناهان کبیره ایستادگی کند او کافر است زیرا دستور خداوند را سبک شمرده است.

توضیح: مرحوم مجلسی فرماید: سالم بن ابی حفصه از جمله کسانی است که از حضرت باقر و صادق علیهما السلام روایت نقل کرده ولی زیدی مذهب بوده و از سران آنها به شمار می‌رفته و امام صادق علیه السلام او را لعن و تکفیر کرده است و در مذهب او روایات فراوانی از ائمه علیهم السلام رسیده است.

۴- «حمران بن اعین» گوید: از امام صادق علیه السلام از قول خدای عز و جل پرسیدم: «به راستی که او را به راه رهبری کردیم یا شکرگزار و قدردان باشد یا ناسپاس و کفران ورز (دهر/۳)»

در پاسخ فرمود: یا عمل کند که شکرگزار است یا عمل نکند که ناسپاس و کافراست.

۲۸۳۹ - ۵ - الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ عُبَيْدٍ عَنْ زُرَارَةَ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - وَ مَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ قَالَ تَرْكُ الْعَمَلِ الَّذِي أَقَرَّ بِهِ - مِنْ ذَلِكَ أَنْ يَتْرُكَ الصَّلَاةَ - مِنْ غَيْرِ سُقْمٍ وَ لَا شُغُلٍ.

۲۸۴۰ - ۶ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ مُوسَى بْنِ بُكَيْرٍ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ ﷺ عَنِ الْكُفْرِ وَ الشِّرْكِ أَيُّهُمَا أَقْدَمُ - قَالَ فَقَالَ لِي مَا عَهْدِي بِكَ تُخَاصِمُ النَّاسَ - قُلْتُ أَمَرَنِي هِشَامُ بْنُ سَالِمٍ - أَنْ أَسْأَلَكَ عَنْ ذَلِكَ - فَقَالَ لِي - الْكُفْرُ أَقْدَمُ وَ هُوَ الْجُحُودُ - قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - إِلَّا إِبْلِيسَ أَبى وَ اسْتَكْبَرَ وَ كانَ مِنَ الْكافِرِينَ.

۲۸۴۱ - ۷ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ زُرَارَةَ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ ﷺ يَدْخُلُ النَّارَ مُؤْمِنٌ - قَالَ لَا وَ اللَّهِ قُلْتُ - فَمَا يَدْخُلُهَا إِلَّا كَافِرٌ - قَالَ لَا إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ - فَلَمَّا رَدَدْتُ عَلَيْهِ مِرَاراً قَالَ لِي أَيْ زُرَارَةُ إِنِّي أَقُولُ - لَا وَ أَقُولُ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ - وَ أَنْتَ تَقُولُ لَا وَ لَا تَقُولُ - إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ قَالَ فَحَدَّثَنِي هِشَامُ بْنُ الْحَكَمِ وَ حَمَّادٌ عَنْ زُرَارَةَ قَالَ قُلْتُ فِي نَفْسِي شَيْخٌ لَا عِلْمَ لَهُ بِالْخُصُومَةِ - قَالَ فَقَالَ لِي يَا

۵- «زراره» می‌گوید: از امام صادقعليه‌السلام از قول خدای عز و جل پرسیدم: «و هرکس به ایمان کفر ورزد همانا عملش تباه شده است (مائده / ۵)» در پاسخ فرمود: یعني ترک کند عملی را که بدان اعتراف کرده است، و از این جمله است ترک نماز بدون کسالت و بیماری و نه از روی اشتغال به کاری.

توضیح: مرحوم مجلسی می‌فرماید: بعضی با را در **فمن یکفر بالایمان** به معنای عوض گرفته‌اند یعني هرکس بجای ایمان کفر ورزد یا برای مصاحبت و همراهی است یعني به همراه ایمان در اینصورت بنا به معني اول کفر بعد از ایمان است و بنا به معني دوم در ظاهر اقرار به ایمان کند و در دل منکر شود.

۶- موسي بن بکیر، گوید: از ابوالحسنعليه‌السلام از کفر و شرک پرسیدم که کدام جلوتر است فرمود: من از تو سابقه ستیز و بحث با مردم نداشتم عرض کردم: هشام بن سالم به من دستور داده که: این را از شما بپرسم، به من فرمود: کفر جلوتر است و آن به معني انکار است، خدای عز و جل فرموده است: «جز ابلیس که سر پیچید و کبر ورزید و از کفّار گردید (بقره/۳۴)»

۷- زراره، گوید: به امام باقرعليه‌السلام عرض کردم: مؤمن به دوزخ می‌رود؟ فرمود: نه به خدا سوگند، عرض کردم: پس به دوزخ نرود جز کافر؟ فرمود: نه، مگر آنکه خدا خواهد و چون چند بار تکرار کردم، به من فرمود: ای زراره! من می‌گویم: نه، و می‌گویم: مگر آنکه خدا خواهد و تو می‌گوئی: نه، و نمي‌گوئي: مگر آنکه خدا خواهد. (راوی) گوید: هشام بن حکم و حماد از زراره برایم حدیث کردند که زراره گفت: من با خود گفتم این شخص استادي است که علم بحث و مناظره را ندارد، گوید: همینقدر که این مطلب در دل من خطور کرد به من فرمود: ای زراره! چه می‌گوئی

زُرَارَةُ مَا تَقُولُ- فِيمَنْ أَقَرَّ لَكَ بِالْحُكْمِ أَتَقْتُلُهُ- مَا تَقُولُ فِي خَدَمِكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ أَتَقْتُلُهُمْ قَالَ- فَقُلْتُ أَنَا وَ اللَّهِ الَّذِي- لَا عِلْمَ لِي بِالْخُصُومَةِ.

۲۸۴۲-۸- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ قَالَ:
سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ وَ سُئِلَ عَنِ الْكُفْرِ وَ الشِّرْكِ أَيُّهُمَا أَقْدَمُ- فَقَالَ الْكُفْرُ أَقْدَمُ- وَ ذَلِكَ أَنَّ إِبْلِيسَ أَوَّلُ مَنْ كَفَرَ- وَ كَانَ كُفْرُهُ غَيْرَ شِرْكٍ لِأَنَّهُ لَمْ يَدْعُ إِلَى عِبَادَةِ غَيْرِ اللَّهِ- وَ إِنَّمَا دَعَا إِلَى ذَلِكَ بَعْدُ فَأَشْرَكَ.

۲۸۴۳-۹- هَارُونُ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ قَالَ:
سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ وَ سُئِلَ مَا بَالُ الزَّانِي لَا تُسَمِّيهِ كَافِراً - وَ تَارِكُ الصَّلَاةِ قَدْ سَمَّيْتَهُ كَافِراً - وَ مَا الْحُجَّةُ فِي ذَلِكَ- فَقَالَ لِأَنَّ الزَّانِيَ وَ مَا أَشْبَهَهُ- إِنَّمَا يَفْعَلُ ذَلِكَ لِمَكَانِ الشَّهْوَةِ- لِأَنَّهَا تَغْلِبُهُ وَ تَارِكُ الصَّلَاةِ لَا يَتْرُكُهَا- إِلَّا اسْتِخْفَافاً بِهَا- وَ ذَلِكَ لِأَنَّكَ لَا تَجِدُ الزَّانِيَ- يَأْتِي الْمَرْأَةَ إِلَّا وَ هُوَ مُسْتَلِذٌّ- لِإِتْيَانِهِ إِيَّاهَا قَاصِداً إِلَيْهَا- وَ كُلُّ مَنْ تَرَكَ الصَّلَاةَ قَاصِداً إِلَيْهَا- فَلَيْسَ يَكُونُ قَصْدُهُ لِتَرْكِهَا اللَّذَّةَ- فَإِذَا نُفِيَتِ اللَّذَّةُ وَقَعَ الِاسْتِخْفَافُ- وَ إِذَا وَقَعَ الِاسْتِخْفَافُ وَقَعَ الْكُفْرُ - قَالَ وَ سُئِلَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ وَ قِيلَ لَهُ مَا الْفَرْقُ بَيْنَ- مَنْ نَظَرَ إِلَى امْرَأَةٍ فَزَنَى بِهَا- أَوْ خَمْرٍ فَشَرِبَهَا- وَ بَيْنَ مَنْ تَرَكَ الصَّلَاةَ- حَتَّى لَا يَكُونَ الزَّانِي- وَ شَارِبُ الْخَمْرِ مُسْتَخِفّاً- كَمَا يَسْتَخِفُّ تَارِكُ الصَّلَاةِ- وَ مَا الْحُجَّةُ فِي ذَلِكَ- وَ مَا

دربارهٔ کسی که برای تو اعتراف کرده که بر مذهب تو است و هر چه بگوئی بدان عقیده‌مند و متدّین است، آیا او را می‌کشی؟ چه می‌گوئی دربارهٔ خدمتکاران و خانوادهٔ خودتان، آیا آنها را می‌کشی؟ گوید: پس من عرض کردم: به خدا منم که علم بحث و مناظره را ندارم.

توضیح: از حدیث چنین به دست می‌آید که زراره که بر این باور بوده که مردم دو دسته‌اند یا عادل‌اند و شیعه دوازده امامی و یا کافر و امام با سخنان خود این نظر را رد کرده که در بین این دو گروه گروهی هم هستند مستضعف و ناآگاه که حجت بر آنها تمام نشده که واسطه میان مؤمن بر کافرند و ممکن است به بهشت برده شوند و یا به جهنم.

۸- «مسعدة بن صدقه» گوید: از امام صادقؑ شنیدم که در جواب این پرسش: که کدام یک از کفر و شرک جلوتر است؟ فرمود کفر جلوتر است و آن به این خاطر است که ابلیس اوّل کسی بود که کفر ورزید و کفر او غیر از شرک بود همانا پس از آن، مردم را به پرستش غیر خدا دعوت کرد و مشرک شد.

۹- «مسعدة بن صدقه» گوید: شنیدم امام صادقؑ در پاسخ این پرسش که: چرا شما زنا کار را کافر نمی‌نامی و تارک نماز را کافر می‌خوانی، دلیل فرق میان این دو چیست؟ فرمود: برای آن که زنا کار و هر کس که مانند اوست این کار را به خاطر غلبه شهوت می‌کند، ولی تارک نماز بخاطر سبک شمردن آن، این کار را می‌کند ولی زنا کار بخاطر نزدیک شدن با زن لذت می‌برد و هر کس که نماز را ترک کند و قصد ترک آن را داشته باشد برایش لذتی ندارد جز آنکه قصدش خوار شمردن نماز است و وقتی سبک شدن نماز در کار باشد کفر به وجود می‌آید.

گوید: از امام صادقؑ سؤال شد، به او گفته شد: چه فرق است میان کسی که به زنی نگاه کند و با او زنا کند و یا شرابی نوشد و میان کسی که نماز را نخواند تا زنا کننده و می خوار و استخفاف کننده نباشند چنانکه نماز نخوان استخفاف کن و خوار شمارنده است و حجّت و دلیل در این

الْعِلَّةُ الَّتِي تَفْرُقُ بَيْنَهُمَا- قَالَ الْحُجَّةُ أَنَّ كُلَّمَا- أَدْخَلْتَ أَنْتَ نَفْسَكَ فِيهِ- لَمْ يَدْعُكَ إِلَيْهِ دَاعٍ- وَ لَمْ يَغْلِبْكَ غَالِبُ شَهْوَةٍ- مِثْلَ الزِّنَى وَ شُرْبِ الْخَمْرِ- وَ أَنْتَ دَعَوْتَ نَفْسَكَ إِلَى تَرْكِ الصَّلَاةِ- وَ لَيْسَ ثَمَّ شَهْوَةٌ فَهُوَ الِاسْتِخْفَافُ بِعَيْنِهِ- وَ هَذَا فَرْقُ مَا بَيْنَهُمَا.

۲۸۴۴- ۱۰- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ؑ قَالَ:

مَنْ شَكَّ فِي اللَّهِ- وَ فِي رَسُولِهِ ﷺ فَهُوَ كَافِرٌ.

۲۸۴۵- ۱۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ حَازِمٍ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ ؑ مَنْ شَكَّ فِي رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ كَافِرٌ قُلْتُ فَمَنْ شَكَّ فِي كُفْرِ الشَّاكِّ فَهُوَ كَافِرٌ- فَأَمْسَكَ عَنِّي فَرَدَدْتُ عَلَيْهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ- فَاسْتَبَنْتُ فِي وَجْهِهِ الْغَضَبَ.

۲۸۴۶- ۱۲- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ زُرَارَةَ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ؑ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ مَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ فَقَالَ مَنْ تَرَكَ الْعَمَلَ الَّذِي أَقَرَّ بِهِ- قُلْتُ فَمَا مَوْضِعُ تَرْكِ الْعَمَلِ- حَتَّى يَدَعَهُ أَجْمَعَ قَالَ- مِنْهُ الَّذِي يَدَعُ الصَّلَاةَ مُتَعَمِّداً- لَا مِنْ سُكْرٍ وَ لَا مِنْ عِلَّةٍ.

باره چیست؟ و چه علّتی دارد که تو میان آنها فرق گذاری؟ فرمود: حجت و دلیل در این جا این است که هر آنچه تو خود را در آن وارد کنی داعی و غلبه شهوت، تو را بر آن وانداشته که در مورد زناو شرابخواری وجود دارد و تو خودت باشی که خویش را به ترک نماز بخوانی و در این جا شهوت نیست و این همان استخفاف و بی اعتنائی است و این است فرق میان آن دو.

توضیح: مرحوم مجلسی فرماید: کفر در اینجا نه به آن صورتی است که سبب خلود در آتش و باز شدن احکام کفر که عبارت نجاست بدن و محرومیت از نکاح وارث باشد بلکه مراد درجه‌ای است از درجات کفر زیرا کفر هم مانند ایمان دارای درجاتی است.

۱۰- امام صادقؑ، فرمود: هرکس در خدا و رسولش شک کند، کافر است.

توضیح: مرحوم مجلسی فرماید: از این حدیث استفاده می‌شود که شک در اصول دین سبب کفر می‌شود و مراد از کفر در برابر ایمان است و کفر به این معنی مستلزم خلود در جهنم نمی‌باشد.

۱۱- منصور بن حازم، می‌گوید: به امام صادقؑ عرض کردم: کسی که شک دارد در رسول خداﷺ، فرمود: کافر است، گفتم: کسی که شک دارد در کفر شاک، او هم کافر است؟ پاسخی به من داد و من تا سه بار پرسش خود را باز گفتم و از چهرهٔ او خشم دریافتم.

توضیح: مرحوم فیض می‌فرماید: اینکه حضرت پاسخش را نداد و از او در خشم شد برای آن است که سؤال او مورد نداشت و بدیهی است که این شک سبب کفر نمی‌شود زیرا خود سؤال کننده درباره کفر او شک داشته و لذا سؤال نموده است.

۱۲- «عبید بن زراره» می‌گوید: از امام صادقؑ از تفسیر قول خدای عزوجل پرسیدم: «هر کس به ایمان کفر ورزد بیقین عملش سقوط کند(مائده / ۵)» در پاسخ فرمود: مقصود، کسی است که عملی را ترک کرد که به آن اقرار و اعتراف داشته، گفتم: زمینه ترک عمل چیست؟ همه آن را وانهد و از دست بدهد؟ فرمود: مربوط به کسی است که عمداً بدون مستی و یا علتی آن را ترک کند.

۲۸۴۷-۱۳ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَكِيمٍ وَ حَمَّادٍ عَنْ أَبِي مَسْرُوقٍ قَالَ:

سَأَلَنِي أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ عَنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ فَقَالَ لِي مَا هُمْ- قُلْتُ مُرْجِئَةٌ وَ قَدَرِيَّةٌ وَ حَرُورِيَّةٌ - فَقَالَ لَعَنَ اللَّهُ تِلْكَ الْمِلَلَ الْكَافِرَةَ - الْمُشْرِكَةَ الَّتِي لَا تَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى شَيْءٍ.

۲۸۴۸-۱۴ - عَنْهُ عَنِ الْخَطَّابِ بْنِ مَسْلَمَةَ وَ أَبَانٍ عَنِ الْفُضَيْلِ قَالَ:

دَخَلْتُ عَلَى أَبِي جَعْفَرٍ ﷺ وَ عِنْدَهُ رَجُلٌ- فَلَمَّا قَعَدْتُ قَامَ الرَّجُلُ فَخَرَجَ- فَقَالَ لِي يَا فُضَيْلُ مَا هَذَا عِنْدَكَ- قُلْتُ وَ مَا هُوَ قَالَ حَرُورِيٌّ قُلْتُ كَافِرٌ قَالَ إِي وَ اللَّهِ مُشْرِكٌ.

۲۸۴۹-۱۵ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ ﷺ يَقُولُ كُلُّ شَيْءٍ يَجُرُّهُ الْإِقْرَارُ وَ التَّسْلِيمُ- فَهُوَ الْإِيمَانُ وَ كُلُّ شَيْءٍ يَجُرُّهُ- الْإِنْكَارُ وَ الْجُحُودُ فَهُوَ الْكُفْرُ.

۲۸۵۰-۱۶ - الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْوَشَّاءِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ ﷺ يَقُولُ إِنَّ عَلِيّاً ﷺ بَابٌ فَتَحَهُ اللَّهُ- مَنْ دَخَلَهُ كَانَ مُؤْمِناً- وَ مَنْ خَرَجَ مِنْهُ كَانَ كَافِراً.

۱۳- «ابی مسروق» گوید: امام صادق﷣ از من وضع مذهبی اهل بصره را پرسید، فرمود: چه مذهبی دارند؟ گفتم: مرجئه هستند و قدریّه و حروریّه، در پاسخ فرمود: خدا لعنت کند این ملتهای کافر و مشرک را که به هیچوجه خداپرست نیستند.

توضیح: مرحوم مجلسی می‌فرماید: مرجئه کسانی هستند که معتقدند ایمان همان علم و آگاهی به آنچه که پیامبر آورده و قدریّه کسانی که جبری مذهب‌اند یا تفویض که بنده را در افعال خود مستقل می‌دانند و حروریّه گروهی از خوارج اند که به حروراء محلی در نزدیکی کوفه منسوب‌اند.

۱۴- «فُضیل» می‌گوید: نزد امام باقر﷣ رفتم و مردی خدمت او بود و چون نشستم، او برخاست و رفت و امام به من فرمود: ای فضیل! این چه کسی بود؟ عرض کردم: چه مذهبی داشت؟ فرمود: حروری بود. عرض کردم: او کافر است؟ فرمود: آری به خدا سوگند، که او مشرک است.

* * *

۱۵- «محمد بن مسلم» گوید: از امام باقر﷣ شنیدم می‌فرمود:
هر چه را اقرار و تسلیم به بار آورد ایمان است، و هر چه را انکار به بار آورد کفر است.

* * *

۱٦- «ابی حمزه» گوید: شنیدم امام باقر﷣ می‌فرمود:
راستی علی﷣ دری است که خدا گشوده، هر کس از آن وارد شود مؤمن است و هر کس از آن خارج شود کافر است.

۲۸۵۱-۱۷ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ جَبَلَةَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ وَ ابْنِ سِنَانٍ وَ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله طَاعَةُ عَلِيٍّ عليه السلام ذُلٌّ - وَ مَعْصِيَتُهُ كُفْرٌ بِاللَّهِ - قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ - وَ كَيْفَ يَكُونُ طَاعَةُ عَلِيٍّ عليه السلام ذُلّاً - وَ مَعْصِيَتُهُ كُفْراً بِاللَّهِ - قَالَ إِنَّ عَلِيّاً عليه السلام يَحْمِلُكُمْ عَلَى الْحَقِّ - فَإِنْ أَطَعْتُمُوهُ ذَلَلْتُمْ - وَ إِنْ عَصَيْتُمُوهُ كَفَرْتُمْ بِاللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

۲۸۵۲-۱۸ - الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْوَشَّاءِ قَالَ حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ مُوسَى عليه السلام يَقُولُ إِنَّ عَلِيّاً عليه السلام بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْهُدَى - فَمَنْ دَخَلَ مِنْ بَابِ عَلِيٍّ كَانَ مُؤْمِناً - وَ مَنْ خَرَجَ مِنْهُ كَانَ كَافِراً - وَ مَنْ لَمْ يَدْخُلْ فِيهِ - وَ لَمْ يَخْرُجْ مِنْهُ - كَانَ فِي الطَّبَقَةِ الَّذِينَ - لِلَّهِ فِيهِمُ الْمَشِيئَةُ.

۲۸۵۳-۱۹ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

لَوْ أَنَّ الْعِبَادَ إِذَا جَهِلُوا وَقَفُوا - وَ لَمْ يَجْحَدُوا لَمْ يَكْفُرُوا.

۱۷- رسول خدا ﷺ فرمود: طاعت علی علیه السلام خواری دارد و نافرمانی او کفر به بار آورد، گفته شد: یا رسول الله! چگونه فرمانبری علی علیه السلام خواری دارد و نافرمانیش کفر به بار آورد؟ فرمود: علی علیه السلام شما را به حق وا می‌دارد، اگر فرمان او ببرید خوار می‌شوید (یعنی در دنیا و در نظر خودتان) و اگر نافرمانی او کنید، به خدای عز و جل سوگند که کافر می‌شوید.

توضیح: شاید منظوراز خواری، نداری در دنیاست زیرا فرمانبرداری از علم سبب ترک دنیا و بی توجهی به آن است و حکوت ناتوانان بر قدر تمندان است و تساوی و برابری در زندگی و تقسیم ثروت و توجه به تواضع و فروتنی و ترک تکبر و خود خواهی است.

۱۸- امام کاظم علیه السلام می‌فرمود:

راستی علی علیه السلام دری است از درهای هدایت، هر کس از راه علی علیه السلام وارد شود مؤمن است هرکس از آن بیرون رود کافر است و هرکس در آن وارد نشود و بدان پشت ندهد در آن طبقه‌ای باشد که کار آنها با خداست (و خدا هر چه خواهد درباره آنها انجام خواهد داد).

* * *

۱۹- امام صادق علیه السلام، فرمود: اگر بندگان در هنگامی که نمی‌دانستند، توقف می‌کردند و به انکار نمی‌پرداختند، کافر نبودند.

توضیح: از این حدیث استفاده می‌شود که شخص جاهل و نادان همیشه معذور است و اگر در مورد امامت حضرت علی علیه السلام چیزی را نداند و انکار نکند کافر نخواهد بود و در زمره مستضعفین خواهد بود.

* * *

۲۸۵۴- ۲۰ -عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ فُضَيْلِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ- نَصَبَ عَلِيّاً عليه السلام عَلَماً -بَيْنَهُ وَ بَيْنَ خَلْقِهِ- فَمَنْ عَرَفَهُ كَانَ مُؤْمِناً- وَ مَنْ أَنْكَرَهُ كَانَ كَافِراً - وَ مَنْ جَهِلَهُ كَانَ ضَالاًّ وَ مَنْ نَصَبَ مَعَهُ شَيْئاً كَانَ مُشْرِكاً- وَ مَنْ جَاءَ بِوَلَايَتِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ وَ مَنْ جَاءَ بِعَدَاوَتِهِ دَخَلَ النَّارَ.

۲۸۵۵-۲۱- يُونُسُ عَنْ مُوسَى بْنِ بَكْرٍ عَنْ أَبِي إِبْرَاهِيمَ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ عَلِيّاً عليه السلام بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ - فَمَنْ دَخَلَ بَابَهُ كَانَ مُؤْمِناً- وَ مَنْ خَرَجَ مِنْ بَابِهِ كَانَ كَافِراً - وَ مَنْ لَمْ يَدْخُلْ فِيهِ- و لم يخرج منه كان فى الطبقة الّتى الله فيهم المشيئة..

بَابُ وُجُوهِ الْكُفْرِ

۲۸۵۶-۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ بَكْرِ بْنِ صَالِحٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي عَمْرٍو الزُّبَيْرِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قُلْتُ لَهُ أَخْبِرْنِي عَنْ وُجُوهِ الْكُفْرِ - فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ قَالَ الْكُفْرُ فِي كِتَابِ اللَّهِ - عَلَى خَمْسَةِ أَوْجُهٍ- فَمِنْهَا كُفْرُ الْجُحُودِ- وَ الْجُحُودُ عَلَى وَجْهَيْنِ- وَ الْكُفْرُ بِتَرْكِ مَا أَمَرَ اللَّهُ- وَ كُفْرُ الْبَرَاءَةِ- وَ كُفْرُ النِّعَمِ.

فَأَمَّا كُفْرُ الْجُحُودِ- فَهُوَ الْجُحُودُ بِالرُّبُوبِيَّةِ- وَ هُوَ قَوْلُ مَنْ يَقُولُ- لَا رَبَّ وَ لَا جَنَّةَ وَ لَا نَارَ- وَ هُوَ قَوْلُ صِنْفَيْنِ مِنَ الزَّنَادِقَةِ - يُقَالُ لَهُمُ

۲۰- امام باقرعليه السلام، فرمود:
خدای عز و جل علیعليه السلام را میان خود و خلقش برای رهبری برپا داشته، هر کس او را بشناسد مؤمن است و هرکس او را انکار کند کافر است و هر کس او را نشناسد گمراه است و هر کس با او امام دیگری را بر پا کند مشرک است و هر کس با ولایت و دولت او همراه باشد به بهشت می‌رود و هر کس با دشمن او همراه باشد به دوزخ خواهد رفت.

۲۱- امام کاظمعليه السلام فرمود:
به راستی که علیعليه السلام یکی از درهای بهشت است و هر کس به آستانش وارد شود مؤمن است و هر کس از آن خارج شود کافر است و هر کس که نه در آن وارد شود و نه خارج گردد در طبقه‌ای باشد که کارشان با خداست (و هر طور که بخواهد با آن‌ها رفتار خواهد کرد).

اقسام کفر

۱- «ابی عمرو زبیری» روایت کرده که به امام صادقعليه السلام، عرض کردم: به من خبر ده کفر در قرآن کریم چند وجه دارد؟ فرمود: کفر در کتاب خدا پنج قسم است: کفر جهود (انکار خداوند) که آن به دو قسم است و کفر به ترک آنچه که خداوند به آن دستور داده و کفر برائت (بیزاری جستن) و کفر نعمتهای الهی اما کفر جحود همان انکار ربوبیّت است و آن قول کسانی است که می‌گویند: نه پروردگاری است و نه بهشتی و نه دوزخی و آن قول دو دسته از زنادقه است که به آنها دهری مذهب می‌گویند، و هم کسانی اند که گویند «ما را جز دهر هلاک نکند(جاثیه / ۲۳)» و آن دینی

الدَّهْرِيَّةُ - وَ هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ - وَ مَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَ هُوَ دِينٌ وَضَعُوهُ لِأَنْفُسِهِمْ - بِالاِسْتِحْسَانِ عَلَى غَيْرِ تَثَبُّتٍ مِنْهُمْ - وَ لَا تَحْقِيقٍ لِشَيْءٍ مِمَّا يَقُولُونَ

قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ أَنَّ ذَلِكَ كَمَا يَقُولُونَ وَ قَالَ - إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ يَعْنِي بِتَوْحِيدِ اللَّهِ تَعَالَى - فَهَذَا أَحَدُ وُجُوهِ الْكُفْرِ -.

وَ أَمَّا الْوَجْهُ الْآخَرُ - مِنَ الْجُحُودِ عَلَى مَعْرِفَةٍ - وَ هُوَ أَنْ يَجْحَدَ الْجَاحِدُ - وَ هُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ حَقٌّ - قَدِ اسْتَقَرَّ عِنْدَهُ

وَ قَدْ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - وَ جَحَدُوا بِهَا وَ اسْتَيْقَنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلْماً وَ عُلُوًّا

وَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - وَ كَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللهِ عَلَى الْكَافِرِينَ فَهَذَا تَفْسِيرُ وَجْهَيِ الْجُحُودِ.

وَ الْوَجْهُ الثَّالِثُ مِنَ الْكُفْرِ - كُفْرُ النِّعَمِ وَ ذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى - يَحْكِي قَوْلَ سُلَيْمَانَ عليه السلام هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي أَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ وَ مَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَ مَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ

وَ قَالَ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَ لَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ

وَ قَالَ فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَ اشْكُرُوا لِي وَ لَا تَكْفُرُونِ.

وَ الْوَجْهُ الرَّابِعُ مِنَ الْكُفْرِ - تَرْكُ مَا أَمَرَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ - وَ هُوَ قَوْلُ

است که برای خود از روی سلیقه و پسند خویش معین کردند بدون بررسی و تحقیق و کاوش در اطراف آنچه می‌گویند و خدا (دربارهٔ آنها) فرماید: «به راستی آن کسانی که کافر اند برای آنها فرق ندارد که بیمشان دهی یا بیمشان ندهی، ایمان نمی‌آورند» مقصود کفر نسبت به توحید و شناسائی خدای تعالی است، این یکی از دو وجه کفر است. و وجه دیگرش: انکار با معرفت است و آن این است که منکر بداند حق است و مطلب نزد او ثابت باشد در عین حال انکار کند خداوند در این باره فرموده است: «و آن را از روی ستم و گردن کشی انکارکنند با اینکه در دل به آن یقین دارند(نمل / ۱۴)» و نیز خداوند فرموده است: «و بودند (یهود مدینه) که پیش از (هجرت پیامبر به مدینه) در آرزوی پیروزی بر کفّار به سر می‌بردند (به وسیلهٔ پیروی از پیامبر و چون آنچه را شناخته بودند نزد آنها آمد بدان کفر ورزیدند لعنت خدا بر کفّار باد(بقره / ۸۹)» این است تفسیر دو وجه انکار.

وجه سوم از وجوه کفر، کفر به نعمت است و این گفتار خدای تعالی است از سلیمان نقل می‌کند: «این است فضل پروردگار من است تا مرا بیازماید که شکرگزار یا سپاسگزارم هر کس شکرگزاری کند همانا برای خود شکرگزاری کرده است و هر کس ناسپاسی کند براستی که پروردگارم بی نیاز و کریم است(نمل / ۴۰)» و فرموده است: «اگر شکر کنید هر آینه برای شما (نعمت را) بیفزاییم و اگر ناسپاسی کنید براستی کیفر من سخت است(ابراهیم / ۷)» و فرموده است: «مرا یاد کنید تا شما را یاد کنم و مرا شکر کنید و نسبت به من ناسپاسی نکنید(بقره / ۱۵۲) وجه چهارم ترک آنچه خدای‌عزو جل به آن دستور داده و آن است قول خدای عز و جل «وهنگامی که از شما پیمان گرفتیم که خون یکدیگر رانریزید و آنها را از

اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - وَ إِذْ أَخَذْنا مِيثاقَكُمْ لا تَسْفِكُونَ دِماءَكُمْ وَ لا تُخْرِجُونَ أَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَ أَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ثُمَّ أَنْتُمْ هٰؤُلاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ وَ تُخْرِجُونَ فَرِيقاً مِنْكُمْ مِنْ دِيارِهِمْ تَظاهَرُونَ عَلَيْهِمْ بِالْإِثْمِ وَ الْعُدْوانِ وَ إِنْ يَأْتُوكُمْ أُسارىٰ تُفادُوهُمْ وَ هُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْراجُهُمْ فَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتابِ وَ تَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَما جَزاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذٰلِكَ مِنْكُمْ فَكَفَّرَهُمْ بِتَرْكِ مَا أَمَرَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ - وَ نَسَبَهُمْ إِلَى الْإِيمَانِ - وَ لَمْ يَقْبَلْهُ مِنْهُمْ - وَ لَمْ يَنْفَعْهُمْ عِنْدَهُ

فَقالَ فَما جَزاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذٰلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَياةِ الدُّنْيا وَ يَوْمَ الْقِيامَةِ يُرَدُّونَ إِلىٰ أَشَدِّ الْعَذابِ وَ مَا اللّٰهُ بِغافِلٍ عَمّا تَعْمَلُونَ.

وَ الْوَجْهُ الْخامِسُ مِنَ الْكُفْرِ كُفْرُ - الْبَراءَةِ وَ ذٰلِكَ قَوْلُهُ عَزَّ وَ جَلَّ يَحْكِي قَوْلَ إِبْراهِيمَ ؑ كَفَرْنا بِكُمْ وَ بَدا بَيْنَنا وَ بَيْنَكُمُ الْعَداوَةُ وَ الْبَغْضاءُ أَبَداً حَتّٰى تُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَحْدَهُ يَعْنِي تَبَرَّأْنا مِنْكُمْ

وَ قالَ يَذْكُرُ إِبْلِيسَ وَ تَبْرِئَتَهُ - مِنْ أَوْلِيائِهِ مِنَ الْإِنْسِ يَوْمَ الْقِيامَةِ إِنِّي كَفَرْتُ بِما أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ وَ قالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ أَوْثاناً مَوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِي الْحَياةِ الدُّنْيا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُمْ بِبَعْضٍ وَ يَلْعَنُ بَعْضُكُمْ بَعْضاً يَعْنِي يَتَبَرَّأُ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ.

خانه خود بیرون نکنید سپس اعتراف کردید و شما بر آن گواه شدید (۸۵) سپس شما یکدیگر را کشتید و گروهی آنها را از خانه‌هایشان بیرون کردید و به کینه‌ورزی و دشمنی با آن‌ها تظاهر و کمک کردید و اگر آنها را اسیر نزد شما آوردند برای آنها فدیه دهید در جائی که بیرون کردن آنها از خانه شان بر شما حرام است آیا بر بعضی از مقررات کتاب (تورات) ایمان می آورید و به بعضی کافر می‌شوید، چیست کیفر کسی از ما که چنین کاری را می‌کند(بقره / ۸۴ - ۸۵)»

پس خداوند بخاطر ترک فرمان او آنها را کافر دانسته و نسبت ایمان به آنها داده ولی از آنها نپذیرفته است و آن ایمان نزد خداوند برایشان سودی ندهد سپس فرمود: «پس کیفر آنکس از شما که چنین کاری کند چیست جز خواری در دنیا و در روز قیامت به سخت‌ترین کیفر دچار شود هر آینه خداوند از آنچه که می کنید غافل نیست(بقره / ۸۵)»

وجه پنجم از وجوه کفر، کفر برائت است و این است قول خدای عز و جل که از قول ابراهیم علیه السلام نقل می‌کند: «ما به شما کافریم و میان ما و شما دشمنی و کینه برای همیشه پدیدار شد تا وقتی که شما به خدای یگانه ایمان بیاورید(ممتحنه / ۴)» یعنی ما از شما بیزاریم و خداوند در جریان داستان شیطان و بیزاری او از دوستان خود از انسانها در قیامت یاد می‌کند و فرماید: «همانا من کفر ورزیدم به آن‌چه که از پیش مرا شریک قرار دادید(ابراهیم / ۲۲)» و باز فرموده است: «همانا شما در برابر خدا بتانی را میان خودتان در زندگی (چند روزه) دنیا به پرستش گرفتید سپس روز رستاخیز به یکدیگر کافر شوید و یکدیگر را لعن کنید(عنکبوت / ۲۵)»
یعنی از یکدیگر بی زاری و دوری جوئید.

بَابُ دَعَائِمِ الْكُفْرِ وَ شُعَبِهِ

۲۸۵۷-۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُمَرَ الْيَمَانِيِّ عَنْ عُمَرَ بْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ أَبَانِ بْنِ أَبِي عَيَّاشٍ عَنْ سُلَيْمِ بْنِ قَيْسٍ الْهِلَالِيِّ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام قَالَ:

بُنِيَ الْكُفْرُ عَلَى أَرْبَعِ دَعَائِمَ- الْفِسْقِ وَ الْغُلُوِّ- وَ الشَّكِّ وَ الشُّبْهَةِ وَ الْفِسْقُ عَلَى أَرْبَعِ شُعَبٍ- عَلَى الْجَفَاءِ وَ الْعَمَى- وَ الْغَفْلَةِ وَ الْعُتُوِّ فَمَنْ جَفَا احْتَقَرَ الْحَقَّ- وَ مَقَتَ الْفُقَهَاءَ- وَ أَصَرَّ عَلَى الْحِنْثِ الْعَظِيمِ وَ مَنْ عَمِيَ نَسِيَ الذِّكْرَ- وَ اتَّبَعَ الظَّنَّ- وَ بَارَزَ خَالِقَهُ- وَ أَلَحَّ عَلَيْهِ الشَّيْطَانُ- وَ طَلَبَ الْمَغْفِرَةَ بِلَا تَوْبَةٍ- وَ لَا اسْتِكَانَةٍ وَ لَا غَفْلَةٍ- وَ مَنْ غَفَلَ جَنَى عَلَى نَفْسِهِ- وَ انْقَلَبَ عَلَى ظَهْرِهِ- وَ حَسِبَ غَيَّهُ رُشْداً وَ غَرَّتْهُ الْأَمَانِيُّ- وَ أَخَذَتْهُ الْحَسْرَةُ وَ النَّدَامَةُ- إِذَا قُضِيَ الْأَمْرُ وَ انْكَشَفَ عَنْهُ الْغِطَاءُ- وَ بَدَا لَهُ مَا لَمْ يَكُنْ يَحْتَسِبُ- وَ مَنْ عَتَا عَنْ أَمْرِ اللَّهِ شَكَّ- وَ مَنْ شَكَّ تَعَالَى اللَّهُ عَلَيْهِ- فَأَذَلَّهُ بِسُلْطَانِهِ وَ صَغَّرَهُ بِجَلَالِهِ- كَمَا اغْتَرَّ بِرَبِّهِ الْكَرِيمِ- وَ فَرَّطَ فِي أَمْرِهِ.

وَ الْغُلُوُّ عَلَى أَرْبَعِ شُعَبٍ- عَلَى التَّعَمُّقِ بِالرَّأْيِ- وَ التَّنَازُعِ فِيهِ- وَ الزَّيْغِ وَ الشِّقَاقِ- فَمَنْ تَعَمَّقَ لَمْ يُنِبْ إِلَى الْحَقِّ- وَ لَمْ يَزْدَدْ إِلَّا غَرَقاً فِي الْغَمَرَاتِ- وَ لَمْ تَنْحَسِرْ عَنْهُ فِتْنَةٌ- إِلَّا غَشِيَتْهُ أُخْرَى- وَ انْخَرَقَ دِينُهُ- فَهُوَ يَهْوِي فِي أَمْرٍ مَرِيجٍ- وَ مَنْ نَازَعَ فِي الرَّأْيِ- وَ خَاصَمَ شُهِرَ بِالْعَثَلِ مِنْ طُولِ اللَّجَاجِ- وَ مَنْ زَاغَ قَبُحَتْ عِنْدَهُ الْحَسَنَةُ- وَ حَسُنَتْ عِنْدَهُ

ستون‌های کفر و شعبه‌های آن

۱- امیر المؤمنین علیه السلام، فرمود: کفر بر چهار پایه است: فسق و غلوّ و شک و شبهه. فسق نیز چهار شعبه دارد: جفا و کوری و غفلت و سرکشی، هر کس جفا کند، حق را خوار دارد و فقهاء را دشمن و بر گناهان بزرگ اصرار ورزد و هر کس کور دل گردد، ذکر را خاموش کند و پیرو گمان گردد و با آفرینندهٔ خود بستیزد و شیطان بر او چیره شود و بی توبه و تواضع برای خدا آمرزش خواهد و از گناه، غفلت نکند و هر کس غفلت کند به خود خیانت کرده و به پشت برگشته و گمراهی خود را رشد و صلاح دانسته و آرزوهایش او را فریب داده‌اند و افسوس و پشیمانی یقهٔ او راگرفته‌اند هنگامی که کار از کار گذشته و پرده برداشته شده و آنچه نمی‌پنداشت برای او رخ داده است هر کس از فرمان خدا سرکشی کند، به شک افتاده و هر کس به شک افتد، خداوند بر او غضب کند و او را با قدرت خود خوار سازد و نزد مردم با عظمت خود، او را کوچک و بی مقدار سازد چنانچه به پروردگارش که کریم است فریفته و مغرور شده و در فرمان حضرت او تقصیر داشته.

غلو بر چهار شعبه است: تعمّق در رأی، تنازع در رأی و کج دلی بر شقاق و دشمنی با حق پرستان پس هر کس بسیار خرده بینی کند، به حق نگراید و جز بر غرق شدن در امواج خروشان (شبهات) بیفزاید فتنه از او دور شود جز اینکه فتنه دیگری را منکرش شود و پردهٔ دیانت او بدرد و در کار در هم و برهمی فرو افتد. هر کس در رأی، نزاع و و ستیزه کند به حماقت مشهود گردد و این بخاطر لجبازی دنباله دار، اوست و هر کس کج دل شد خوبی در نزد او زشت باشد و بدی در چشم او زیبا گردد

السَّيِّئَةُ- وَ مَنْ شَاقَّ إِعْوَرَّتْ عَلَيْهِ طُرُقُهُ- وَ إِعْتَرَضَ عَلَيْهِ أَمْرُهُ فَضَاقَ عَلَيْهِ مَخْرَجُهُ- إِذَا لَمْ يَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُؤْمِنِينَ- وَ الشَّكُّ عَلَى أَرْبَعِ شُعَبٍ- عَلَى الْمِرْيَةِ وَ الْهَوَى- وَ التَّرَدُّدِ وَ الاِسْتِسْلَامِ- وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكَ تَتَمَارَى وَ فِي رِوَايَةٍ أُخْرَى عَلَى الْمِرْيَةِ وَ الْهَوْلِ مِنَ الْحَقِّ- وَ التَّرَدُّدِ وَ الاِسْتِسْلَامِ- لِلْجَهْلِ وَ أَهْلِهِ- فَمَنْ هَالَهُ مَا بَيْنَ يَدَيْهِ- نَكَصَ عَلَى عَقِبَيْهِ- وَ مَنِ امْتَرَى فِي الدِّينِ- تَرَدَّدَ فِي الرَّيْبِ- وَ سَبَقَهُ- الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ- وَ أَدْرَكَهُ الْآخَرُونَ وَ وَطِئَتْهُ سَنَابِكُ الشَّيْطَانِ- وَ مَنِ اسْتَسْلَمَ لِهَلَكَةِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ- هَلَكَ فِيمَا بَيْنَهُمَا- وَ مَنْ نَجَا مِنْ ذَلِكَ فَمِنْ فَضْلِ الْيَقِينِ- وَ لَمْ يَخْلُقِ اللَّهُ خَلْقاً أَقَلَّ مِنَ الْيَقِينِ.

وَ الشُّبْهَةُ عَلَى أَرْبَعِ شُعَبٍ- إِعْجَابٍ بِالزِّينَةِ- وَ تَسْوِيلِ النَّفْسِ وَ تَأَوُّلِ الْعِوَجِ- وَ لَبْسِ الْحَقِّ بِالْبَاطِلِ- وَ ذَلِكَ بِأَنَّ الزِّينَةَ تَصْدِفُ عَنِ الْبَيِّنَةِ- وَ أَنَّ تَسْوِيلَ النَّفْسِ يُقَحِّمُ عَلَى الشَّهْوَةِ- وَ أَنَّ الْعِوَجَ يَمِيلُ بِصَاحِبِهِ مَيْلاً عَظِيماً- وَ أَنَّ اللَّبْسَ ظُلُمَاتٌ- بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ فَذَلِكَ الْكُفْرُ- وَ دَعَائِمُهُ وَ شُعَبُهُ.

بَابُ صِفَةِ النِّفَاقِ وَ الْمُنَافِقِ

۲۸۵۸- ۱- قَالَ:

وَ النِّفَاقُ عَلَى أَرْبَعِ دَعَائِمَ- عَلَى الْهَوَى وَ الْهُوَيْنَا- وَ الْحَفِيظَةِ

و هر کس برامام بر حق بشورد و از میان مسلمانان کناره گیرد، راه زندگی بر او تیره گردد و کارش در هم شود و در تنگنا افتد و نتواند از آن بر آید زیرا از غیر راه مؤمنان پیروی کرده است.

شک بر چهار شعبه است: مِرْیَه و تردید، هوی، تردد، استسلام یعنی گردن نهادن و این است گفتار خداوند: «پس به کدام نعمت‌های پروردگارت ستیزه جوئی داری؟(نجم / ۵۵)»

در روایت دیگر است که (شک) بر مریه است و هراس از حق و تردد و استسلام در برابر جهل و اهل آن، هر کس از آنچه در پیش اوست بهراسد، به پشت سر (به سوی باطل) برگردد و هر کس در دیانت ستیزه جو باشد، در شک بچرخد و پیشتازان او سبقت جویند و دیگران او را در یابند و لگد مال شیاطین گردد و هر کس دل بر هلاکت دنیا و آخرت نهد، در این میان به هلاکت رسد، و هر کس از آن رهائی یابد، از فضل یقین باشد، و خدا چیزی کمتر از یقین نیافریده است.

توضیح: مرحوم مجلسی فرماید: منظور از شک و تشکیک از اصول دین است به ویژه در امر امامت حضرت علی علیه‌السلام از آنجا که قرآن فرماید: «سوگند به ستاره در آن زمان که فرود آمد» مراد اختر ولایت حضرت علی علیه‌السلام است که منافقان تشکیک کردند و خداوند توجیهشان کرد و به آنها گفت: که پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله از روی هوی و هوس سخن نگوید بلکه آنچه که می‌گوید وحی است. و شبهه بر چهار شعبه است: شادمان شدن به زینت دنیا و خود آرائی به باطل و باز گرداندن کج را به راست و به هم آمیختن حق را به باطل، و این برای آن است که آرایش و زینت انسان را از بینه و برهان باز می‌دارد و خود آرائی مایهٔ افتادن در شهوت است، کجی صاحب خود را بسیار منحرف سازد، و آمیختن حق به باطل تاریکیهائی است که روی هم انباشته شده‌اند این است کفر و ستون‌ها و شعبه‌هایش.

صفت نفاق و منافق

۱- (امیرالمؤمنین علیه‌السلام فرمود: نفاق بر چهار ستون قرار دارد: بر هوس رانی و سهل انگاری و کینه توزی و طمع ورزی.

وَ الطَّمَعِ - فَالْهَوَى عَلَى أَرْبَعِ شُعَبٍ - عَلَى الْبَغْيِ وَ الْعُدْوَانِ وَ الشَّهْوَةِ وَ الطُّغْيَانِ - فَمَنْ بَغَى كَثُرَتْ غَوَائِلُهُ - وَ تُخُلِّيَ مِنْهُ وَ قُصِرَ عَلَيْهِ - وَ مَنِ اعْتَدَى لَمْ يُؤْمَنْ بَوَائِقُهُ - وَ لَمْ يَسْلَمْ قَلْبُهُ - وَ لَمْ يَمْلِكْ نَفْسَهُ عَنِ الشَّهَوَاتِ - وَ مَنْ لَمْ يَعْذِلْ نَفْسَهُ فِي الشَّهَوَاتِ - خَاضَ فِي الْخَبِيثَاتِ - وَ مَنْ طَغَى ضَلَّ عَلَى عَمْدٍ بِلَا حُجَّةٍ - وَ الْهُوَيْنَا عَلَى أَرْبَعِ شُعَبٍ - عَلَى الْغِرَّةِ وَ الْأَمَلِ - وَ الْهَيْبَةِ وَ الْمُمَاطَلَةِ - وَ ذَلِكَ بِأَنَّ الْهَيْبَةَ تَرُدُّ عَنِ الْحَقِّ - وَ الْمُمَاطَلَةَ تُفَرِّطُ فِي الْعَمَلِ - حَتَّى يَقْدَمَ عَلَيْهِ الْأَجَلُ - وَ لَوْ لَا الْأَمَلُ عَلِمَ الْإِنْسَانُ - حَسَبَ مَا هُوَ فِيهِ - وَ لَوْ عَلِمَ حَسَبَ مَا هُوَ فِيهِ مَاتَ خُفَاتاً مِنَ الْهَوْلِ وَ الْوَجَلِ - وَ الْغِرَّةَ تَقْصُرُ بِالْمَرْءِ عَنِ الْعَمَلِ.

وَ الْحَفِيظَةُ عَلَى أَرْبَعِ شُعَبٍ - عَلَى الْكِبْرِ وَ الْفَخْرِ - وَ الْحَمِيَّةِ وَ الْعَصَبِيَّةِ - فَمَنِ اسْتَكْبَرَ أَدْبَرَ عَنِ الْحَقِّ - وَ مَنْ فَخَرَ فَجَرَ - وَ مَنْ حَمِيَ أَصَرَّ عَلَى الذُّنُوبِ - وَ مَنْ أَخَذَتْهُ الْعَصَبِيَّةُ جَارَ - فَبِئْسَ الْأَمْرُ أَمْرٌ بَيْنَ إِدْبَارٍ وَ فُجُورٍ - وَ إِصْرَارٍ وَ جَوْرٍ عَلَى الصِّرَاطِ.

وَ الطَّمَعُ عَلَى أَرْبَعِ شُعَبٍ - الْفَرَحِ وَ الْمَرَحِ - وَ اللَّجَاجَةِ وَ التَّكَاثُرِ فَالْفَرَحُ مَكْرُوهٌ عِنْدَ اللَّهِ - وَ الْمَرَحُ خُيَلَاءُ - وَ اللَّجَاجَةُ بَلَاءٌ لِمَنِ اضْطَرَّتْهُ إِلَى حَمْلِ الْآثَامِ - وَ التَّكَاثُرُ لَهْوٌ وَ لَعِبٌ - وَ شُغُلٌ وَ اسْتِبْدَالُ الَّذِي هُوَ أَدْنَى بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ - فَذَلِكَ النِّفَاقُ وَ دَعَائِمُهُ وَ شُعَبُهُ - وَ اللَّهُ قَاهِرٌ فَوْقَ عِبَادِهِ - تَعَالَى ذِكْرُهُ وَ جَلَّ وَجْهُهُ - وَ أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ وَ انْبَسَطَتْ يَدَاهُ - وَ وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَتُهُ - وَ ظَهَرَ أَمْرُهُ - وَ أَشْرَقَ

هوس‌رانی بر چهار شعبه استوار است: بر ستم و دست اندازی و شهوت رانی و سرکشی، هرکس ستم کرد و سرکشی نمود از سختی‌ها نیاساید و دلش آرام نگیرد از او کناره گیری کند و بر او بتازند و هرکس دست اندازی و تجاوز کرد، از هلاکت‌ها نیاساید و دلش درست نماند و از شهوت رانی‌ها خوددار نباشد و هرکس شهوت خود را تعدیل نکند، در پلیدی‌ها فرو رود و هرکس سرکشی کند از روی عمد و بی دلیل، خود را به گمراهی افکند.

و سهل انگاری بر چهار شعبه استوار است: بر فریب و آرزو و ترس و بیم از غیر خدا و امروز و فردا کردن موجب کوتاهی در عمل می‌شود تا آنگاه که مرگ او فرا رسد و اگر آرزو نباشد انسان اندازه کار و کردار خود را بداند و اگر انسان اندازه وضعی را که در آن است بداند و بفهمد، ناگهان از هراس و ترس بمیرد، (و فریب رحمت من خوردن) دست انسان را از عمل کوتاه سازد.

وخشم ورزی بر چهار شعبه استوار است: بر کبر و فخر و حمّیت و تعصّب، هرکس کبر ورزد، به حق پشت کند و هرکس بر خود بنازد، نافرمانی کرده و هرکس حمّیت کشد، به گناهان اقرار ورزد و هرکس تعصّب کشد، ستم کند، و چه بد وضعی است خشم ورزی که میان پشت کردن به حق و نابکاری و اصرار بر گناه ستم است در گذشت از راه راست.

و طمع بر چهار شعبه است: شادی و خوش گذرانی و لجبازی و فزون‌طلبی پس شادی نزد خداوند خوش نیست و بد است و شاد کامی و خودپسندی و سرسختی بلائی است که اگر کسی دچار شد او را به کشیدن بار گناهان وادار می‌سازد، فزون‌طلبی سرگرمی و بازی و دلدادگی است و پذیرفتن به دل پستی است به جای آنچه که بهتر و خوب است.

این است نفاق و ستون‌ها و پره هایش، و خدا بر بنده هایش غالب

نُورُهُ- وَ فَاضَتْ بَرَكَتُهُ وَ اِسْتَضَاءَتْ حِكْمَتُهُ- وَ هَيْمَنَ كِتَابُهُ وَ فَلَجَتْ حُجَّتُهُ- وَ خَلَصَ دِينُهُ- وَ اِسْتَظْهَرَ سُلْطَانُهُ- وَ حَقَّتْ كَلِمَتُهُ وَ أَقْسَطَتْ مَوَازِينُهُ- وَ بَلَّغَتْ رُسُلُهُ- فَجَعَلَ السَّيِّئَةَ ذَنْباً- وَ الذَّنْبَ فِتْنَةً- وَ الْفِتْنَةَ دَنَساً- وَ جَعَلَ الْحُسْنَى عُتْبَى- وَ الْعُتْبَى تَوْبَةً- وَ التَّوْبَةَ طَهُوراً- فَمَنْ تَابَ اِهْتَدَى- وَ مَنِ اُفْتُتِنَ غَوَى- مَا لَمْ يَتُبْ إِلَى اللَّهِ وَ يَعْتَرِفْ بِذَنْبِهِ- وَ لاَ يَهْلِكُ عَلَى اللَّهِ إِلاَّ هَالِكٌ- اللَّهَ اللَّهَ فَمَا أَوْسَعَ مَا لَدَيْهِ مِنَ التَّوْبَةِ- وَ الرَّحْمَةِ وَ الْبُشْرَى- وَ الْحِلْمِ الْعَظِيمِ- وَ مَا أَنْكَلَ مَا عِنْدَهُ مِنَ الْأَنْكَالِ- وَ الْجَحِيمِ وَ الْبَطْشِ الشَّدِيدِ- فَمَنْ ظَفِرَ بِطَاعَتِهِ اِجْتَلَبَ كَرَامَتَهُ- وَ مَنْ دَخَلَ فِي مَعْصِيَتِهِ- ذَاقَ وَبَالَ نَقِمَتِهِ- وَ عَمَّا قَلِيلٍ لَيُصْبِحُنَّ نَادِمِينَ.

۲۸۵۹-۲-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَهْزِيَارَ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ وَ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ جَمِيعاً عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَيْلِ قَالَ:

كَتَبْتُ إِلَى أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام أَسْأَلُهُ عَنْ مَسْأَلَةٍ فَكَتَبَ إِلَيَّ- إِنَّ الْمُنافِقِينَ يُخادِعُونَ اللّهَ وَ هُوَ خادِعُهُمْ وَ إِذا قامُوا إِلَى الصَّلاةِ قامُوا كُسالى يُراؤُنَ النّاسَ وَ لا يَذْكُرُونَ اللّهَ إِلاّ قَلِيلاً مُذَبْذَبِينَ بَيْنَ ذلِكَ لا إِلى هؤُلاءِ وَ لا إِلى هؤُلاءِ وَ مَنْ يُضْلِلِ اللّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلاً لَيْسُوا مِنَ الْكَافِرِينَ وَ لَيْسُوا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ- وَ لَيْسُوا مِنَ الْمُسْلِمِينَ - يُظْهِرُونَ الْإِيمَانَ وَ يَصِيرُونَ إِلَى الْكُفْرِ - وَ التَّكْذِيبِ لَعَنَهُمُ اللَّهُ.

است، نامش بلند است و ذاتش بالاست و زیبا و نیکو ساخته، هر چه را آفریده است دو دست جودش گشاده است و وسعت رحمت همه چیز را فراگرفته است، امر او عیان است و نورش تابان، برکتش در جریان است و حکمتش فروزان، کتابش پا برجاست و حجّتش پیروز و هویدا! دینش پاک و سلطنتش محکم و تابناک، سخنش حق و برجا و موازینش عادلانه و رسولانش رساننده بودند، بد کرداری را گناه شمرده و گناه را فتنه و فتنه را چرکینی و خوش کرداری را رضامندی دانسته و رضامندی را توبه و توبه را پاک کننده،

پس هرکس توبه کرد، به راه حق رفت و هرکس فتنه برانگیخت، گمراه شد مادامی که به خدا بازگشت و به گناهش اعتراف نکرد، و دلیری نکند برابر خدا مگر هلاک شونده.

خدا را باش خدا را باش، وه چه اندازه باب توبه به درگاهش وسیع است و رحمت مژدگانی وبردباریش بزرگ است، وه چه کیفر و دوزخ جانکاه است و ضربتش سخت است، هرکس به فرمانبرش پیروز گردد و کرامتش به خود جلب کند و هرکس در نافرمانیش در آید ناگواری و سختی پاداش کیفر او را چشد و به زودی روز پشیمانیش فرا رسد.

۲- «محمد بن فضیل» گوید: به ابی الحسن علیه السلام نوشتم و از او مسأله‌ای پرسیدم، در پاسخ نوشت: «راستی منافقان با خدا فریب کاری کنند و او هم با آنها فریب به کار برد و هرگاه به نماز ایستند تنبلی کنند و به مردم خود نمائی کنند و جز اندکی به یاد خدا نباشند در این میانه آویزانند و نه اینانند و نه از آنانند هرکس را خدا گمراه سازد هرگز راه را برای او در نیابی» نه از کفّارند و نه از مؤمنان و نه از مسلمانان، اظهار ایمان کنند و به کفر و تکذیب رو کنند، خدا آنها را لعنت کند.

۲۸۶۰-۳-الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُمْهُورٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَصَمِّ عَنِ الْهَيْثَمِ بْنِ وَاقِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ إِنَّ الْمُنَافِقَ يَنْهَى وَ لَا يَنْتَهِي- وَ يَأْمُرُ بِمَا لَا يَأْتِي- وَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ اعْتَرَضَ- قُلْتُ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ وَ مَا الِاعْتِرَاضُ- قَالَ الِالْتِفَاتُ وَ إِذَا رَكَعَ رَبَضَ- يُمْسِي وَ هَمُّهُ الْعَشَاءُ وَ هُوَ مُفْطِرٌ- وَ يُصْبِحُ وَ هَمُّهُ النَّوْمُ وَ لَمْ يَسْهَرْ- إِنْ حَدَّثَكَ كَذَبَكَ- وَ إِنِ ائْتَمَنْتَهُ خَانَكَ- وَ إِنْ غِبْتَ اغْتَابَكَ- وَ إِنْ وَعَدَكَ أَخْلَفَكَ.

۲۸۶۱-۴-عَنْهُ عَنِ ابْنِ جُمْهُورٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ ابْنِ بَحْرٍ:

رَفَعَهُ مِثْلَ ذَلِكَ وَ زَادَ فِيهِ إِذَا رَكَعَ رَبَضَ وَ إِذَا سَجَدَ نَقَرَ وَ إِذَا جَلَسَ شَغَرَ.

۲۸۶۲-۵-أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْكُوفِيِّ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَثَلُ الْمُنَافِقِ مَثَلُ جِذْعِ النَّخْلِ- أَرَادَ صَاحِبُهُ أَنْ يَنْتَفِعَ بِهِ فِي بَعْضِ بِنَائِهِ- فَلَمْ يَسْتَقِمْ لَهُ فِي الْمَوْضِعِ الَّذِي أَرَادَ- فَحَوَّلَهُ فِي مَوْضِعٍ آخَرَ- فَلَمْ يَسْتَقِمْ لَهُ- فَكَانَ آخِرُ ذَلِكَ أَنْ أَحْرَقَهُ بِالنَّارِ.

۳- «ابی حمزه» روایت کرده که علی بن الحسینؑ، فرمود: منافق آنکس است که از کاری نهی می‌کند ولی او از آن کار دست نمی‌کشد و فرمان دهد به آنچه که خود نمی‌کند و چون به نماز ایستد اعتراض کند عرض کردم: یابن رسول الله! اعتراض چیست؟ فرمود: روی برگردانیدن، و هرگاه به رکوع رود، چون گوسفند خود را به زمین اندازد (یعنی قیام بعد از رکوع را نکند)، چون شب کند همّی چون صرف شام ندارد با اینکه روزه هم نبوده است، و چون صبح شود همّتش این است که با اینکه شب را بیدار نمانده، اگر به تو حدیثی گوید، دروغ گوید، و اگر به تو چیزی بسپارد به تو خیانت کند و اگر از او نهان شوی به تو بدگوئی کند و اگر به تو وعده‌ای دهد خلف وعده نماید.

* * *

۴- «عبدالملک بن بحر» که سند حدیث را تا امام رسانیده و این را هم بدان افزوده است: هرگاه رکوع کند، چون گوسفند بخوابد، و هرگاه به سجده رود چون کلاغی نوک به زمین زند (یعنی سجده را بسیار کوتاه بجا آورد) و چون بنشیند، مانند سگی باشد که بر سرِ دُم نشیند.

* * *

۵- امام صادقؑ روایت کرده که رسول خدا ﷺ فرمود:
منافق به مانند تنه درخت خرمائی است که صاحبش خواهد در قسمتی از ساختمانش از آن بهره‌مند شود و سود برد در آنجا که خواسته قرار نگیرد پس به جای دیگرش برد آنجا نیز قرار نگیرد و سرانجامش این است که آن را به آتش بسوزاند.

۲۸۶۳-۶- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شَمُّونٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ مِسْمَعِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَا زَادَ خُشُوعُ الْجَسَدِ- عَلَى مَا فِي الْقَلْبِ فَهُوَ عِنْدَنَا نِفَاقٌ.

بَابُ الشِّرْكِ

۲۸۶۴-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ بُرَيْدٍ الْعِجْلِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

سَأَلْتُهُ عَنْ أَدْنَى مَا يَكُونُ الْعَبْدُ بِهِ مُشْرِكاً- قَالَ فَقَالَ مَنْ قَالَ لِلنَّوَاةِ- إِنَّهَا حَصَاةٌ وَ لِلْحَصَاةِ- إِنَّهَا نَوَاةٌ ثُمَّ دَانَ بِهِ.

۲۸۶۵-۲- عَنْهُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مُسْكَانَ عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام عَنْ أَدْنَى مَا يَكُونُ بِهِ الْإِنْسَانُ مُشْرِكاً- قَالَ فَقَالَ مَنِ ابْتَدَعَ رَأْياً- فَأَحَبَّ عَلَيْهِ أَوْ أَبْغَضَ عَلَيْهِ.

۲۸۶۶-۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ ابْنِ جَبَلَةَ عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ وَ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ:

وَ مَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللهِ إِلَّا وَ هُمْ مُشْرِكُونَ قَالَ- يُطِيعُ الشَّيْطَانَ مِنْ حَيْثُ- لَا يَعْلَمُ فَيُشْرِكُ.

۶- و نیز رسول خدا ﷺ فرموده است:
هر آن اندازه که خشوع تن و اندام بدن از آنچه در دل است بیشتر باشد نزد ما نفاق محسوب گردد.

توضیح: مجلسی فرماید این حدیث دلالت دارد که هرگاه خشوع تن بیش از خشوع قلب باشد نشانگر ریا و نفاق است.

شرک و دوگانگی

۱- «برید عجلی» گوید: از امام باقر علیه السلام پرسیدم از کمترین چیزی که بنده بدان مشرک گردد؟ فرمود: هر کس به هسته‌ای گوید: سنگریزه، و یا به سنگ ریزه‌ای گوید: هسته است سپس به آن معتقد شود.

توضیح: مرحوم فیض فرماید: یعنی به قلب خود به آن معتقد شود و آن را دین خود قرار دهد و علت شرک آن به این جهت است که به پیروی از هوای نفس بینجامد و صاحب آن هر چند خدا را عبادت کند ولی مطیع هوای نفس است و برای خدا شریک قرار داده است.

۲- «ابی العباس» گوید: از امام صادق علیه السلام پرسیدم از کمترین چیزی که انسان بدان مشرک گردد؟ فرمود: هر کس رأی را بدعت گذارد چه به واسطهٔ آن محبوب گردد و چه مبغوض شود. (مرحوم مجلسی فرماید: چون بدعت گزار فتوا و نظری بدون دلیل شرعی داده و خود را در قانونگذاری با خداوند شریک ساخته است).

۳- امام صادق علیه السلام در تفسیر قول خدای عز و جل: «و بیشتر آنان به خدا ایمان ندارند جز آنکه آنها از مشرکانند(یوسف / ۱۰۶)» فرمود: ندانسته از شیطان فرمان برد و مشرک گردد.

۲۸۶۷-٤- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ ضُرَيْسٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ:

وَ مَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللهِ - إِلَّا وَ هُمْ مُشْرِكُونَ قَالَ - شِرْكُ طَاعَةٍ وَ لَيْسَ شِرْكَ عِبَادَةٍ - وَ عَنْ قَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ - وَ مِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللهَ عَلىٰ حَرْفٍ قَالَ إِنَّ الْآيَةَ تَنْزِلُ فِي الرَّجُلِ - ثُمَّ تَكُونُ فِي أَتْبَاعِهِ - ثُمَّ قُلْتُ كُلُّ مَنْ نَصَبَ دُونَكُمْ شَيْئاً - فَهُوَ مِمَّنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ - فَقَالَ نَعَمْ وَ قَدْ يَكُونُ مَحْضاً.

۲۸۶۸-٥- يُونُسُ عَنْ دَاوُدَ بْنِ فَرْقَدٍ عَنْ حَسَّانَ الْجَمَّالِ عَنْ عَمِيرَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ أُمِرَ النَّاسُ بِمَعْرِفَتِنَا - وَ الرَّدِّ إِلَيْنَا وَ التَّسْلِيمِ لَنَا - ثُمَّ قَالَ وَ إِنْ صَامُوا وَ صَلَّوْا - وَ شَهِدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - وَ جَعَلُوا فِي أَنْفُسِهِمْ أَنْ لَا يَرُدُّوا إِلَيْنَا - كَانُوا بِذَلِكَ مُشْرِكِينَ.

۲۸۶۹-٦- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ يَحْيَى الْكَاهِلِيِّ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام لَوْ أَنَّ قَوْماً عَبَدُوا اللَّهَ وَحْدَهُ - لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَقَامُوا الصَّلَاةَ - وَ آتَوُا الزَّكَاةَ وَ حَجُّوا الْبَيْتَ - وَ صَامُوا شَهْرَ رَمَضَانَ - ثُمَّ قَالُوا لِشَيْءٍ صَنَعَهُ اللَّهُ - أَوْ صَنَعَهُ النَّبِيُّ صلی الله علیه و آله أَلَّا صَنَعَ خِلَافَ الَّذِي صَنَعَ - أَوْ وَجَدُوا ذَلِكَ فِي قُلُوبِهِمْ - لَكَانُوا بِذَلِكَ مُشْرِكِينَ - ثُمَّ تَلَا هَذِهِ

۴- «ضریس» از امام صادق علیه السلام در قول خدای عز و جل: «بیشتر آنان به خدا ایمان نیاورند جز اینکه آنها مشرک باشند» فرمود: مراد از شرک در طاعت است نه در عبادت و از قول خدای عز و جل سؤال شد فرمود: «و برخی مردمند که خدا را به حرف پرستند(حج / ۱۱)» به راستی آیه‌ای دربارهٔ مردی نازل شود و سپس دربارهٔ پیروان او هم باشد، سپس عرض کردم: هر کس در برابر شما چیزی بر پا دارد، او از کسانی است که خدا را به حرف می‌پرستد؟ در پاسخ فرمود: آری، و بسا که شرک محض باشد.

توضیح: مرحوم مجلسی فرماید: مراد از شرک در اینجا شرک در طاعت غیر خداست نه شرک در عبادت زیرا هر کس غیر خدا را فرمان برد شیطان است زیرا پیروی از هوای نفس است گرچه دیگری را سجده نکرده باشد.

۵- «عمیره» گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم می فرمود:
مردم مأمورند ما را بشناسند و به ما مراجعه کنند و تسلیم ما باشند، سپس فرمود: و اگر چه روزه دارند و نماز گزارند و شهادت دهند که جز خدا معبود شایسته‌ای نیست ولی تصمیم دارند که به ما مراجعه نکنند، بدین سبب مشرک می‌باشند.

توضیح: زیرا در صورت عدم مراجعه به معصومین و گرفتن احکام الهی از آنها، ناگزیر به بدعت می‌شوند و از طرف خود حکم می‌آورند که خود سبب شرک و قانونگذاری است که خدا فرماید: «همانا حکم و قانونگذاری مخصوص خداوند است».

۶- «عبد الله بن یحیی کاهلی» گوید: امام صادق علیه السلام فرمود:
اگر چنانچه مردمی خدای یگانه و بی شریک را بپرستند و نماز را برپا دارند و زکات را بپردازند و حج خانهٔ خدا را به جا آورند و ماه رمضان را روزه گیرند و سپس بدان چیزی که خدا و پیامبر ساخته اعتراض کنند و بگویند: چرا بر خلاف آن نساخته‌اید؟ یا در دل خود چنین تصوّری

الْآيَةَ- فَلاَ وَ رَبِّكَ لاَ يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لاَ يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجاً مِمَّا قَضَيْتَ وَ يُسَلِّمُوا تَسْلِيماً ثُمَّ قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام فَعَلَيْكُمْ بِالتَّسْلِيمِ.

۲۸۷۰-۷- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مُسْكَانَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- اِتَّخَذُوا أَحْبارَهُمْ وَ رُهْبانَهُمْ أَرْباباً مِنْ دُونِ اللهِ فَقَالَ أَمَا وَ اللَّهِ مَا دَعَوْهُمْ إِلَى عِبَادَةِ أَنْفُسِهِمْ- وَ لَوْ دَعَوْهُمْ إِلَى عِبَادَةِ أَنْفُسِهِمْ- لَمَا أَجَابُوهُمْ وَ لَكِنْ أَحَلُّوا لَهُمْ حَرَاماً- وَ حَرَّمُوا عَلَيْهِمْ حَلاَلاً- فَعَبَدُوهُمْ مِنْ حَيْثُ لاَ يَشْعُرُونَ.

۲۸۷۱-۸- عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي حَمَّادٍ وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ أَطَاعَ رَجُلاً فِي مَعْصِيَةٍ- فَقَدْ عَبَدَهُ.

بَابُ الشَّكِّ

۲۸۷۲-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ الْحَكَمِ قَالَ:

كَتَبْتُ إِلَى الْعَبْدِ الصَّالِحِ عليه السلام أُخْبِرُهُ أَنِّي شَاكٌّ- وَ قَدْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ عليه السلام رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِ الْمَوْتىٰ وَ أَنِّي أُحِبُّ أَنْ تُرِيَنِي شَيْئاً- فَكَتَبَ عليه السلام إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ مُؤْمِناً- وَ أَحَبَّ أَنْ يَزْدَادَ إِيمَاناً- وَ أَنْتَ شَاكٌّ وَ الشَّاكُّ لاَ

نمایند (گرچه به زبان نیاورند)، مشرک گردند، سپس این آیه را خواند: «نه چنین است به پروردگار تو سوگند که آن‌ها ایمان نیاورند تا تو را به داوری در آن‌چه از آنها سرزده برگزینند سپس در دل‌های خویش چاره‌ای از آنچه که تو داوری کرده‌ای نیابند و تسلیم شوند تسلیم شدنی(نساء / ۶۴)»

سپس امام صادق علیه السلام فرمود: بر شما لازم است که تسلیم باشید.

توضیح: مرحوم مجلسی فرماید: این حدیث بر این دلالت دارد که نارضایتی از کار خداوند و عدم تسلیم به سخنان معصومین شرک است.

۷- ابی بصیر، گوید: از امام صادق علیه السلام پرسیدم از قول خدای عز و جل: «دانشمندان و عابدان خود را در برابر خدا ارباب و پروردگار خود گرفتند(توبه / ۳۲)» در پاسخ فرمود:

همانا به خدا سوگند که این دانشمندان و عبّاد، آنها را به پرستش خودشان دعوت نکردند و اگر هم دعوت می‌کردند آنها نمی‌پذیرفتند ولی به نظر خودشان حرام خدا را برای آنها حلال و حلال خدا را برای آنان حرام کردند و آنان را ندانسته و نفهمیده از این راه پرستش کردند.

توضیح: مرحوم مجلسی فرماید: سرّ این مطلب آن است که پرستش چیزی جز تسلیم و فرمانبری نیست به همین خاطر خداوند پیروی از هوای نفس را اطاعت از شیطان نامیده در آنجا که فرماید: «آیا به شما بنی آدم سفارش نکردیم که شیطان را مپرستید که برای شما دشمنی آشکاراست(یس / ۶۰)»

۸- امام صادق علیه السلام، فرمود: هرکس مردی را در نافرمانی خدا فرمان برد، به یقین او را پرستیده است.

شکّ و تردید

۱- «حسین بن حکم» گوید: به امام کاظم علیه السلام نوشتم و به او خبر دادم که من دچار شک و تردید شده‌ام و ابراهیم علیه السلام هم گفته است: «پروردگارا به من بنمایان که چگونه مرده‌ها را زنده می‌کنی(بقره / ۲۶۰)» و من دوست دارم که شما معجزه‌ای به من بنمایانی در پاسخم نوشت: به درستی ابراهیم مؤمن و معتقد بود و دوست داشت که بر ایمان او افزوده شود و تو در شکی

خَيْرَ فِيهِ- وَكَتَبَ إِنَّمَا الشَّكُّ مَا لَمْ يَأْتِ الْيَقِينُ- فَإِذَا جَاءَ الْيَقِينُ لَمْ يَجُزِ الشَّكُّ- وَكَتَبَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ- وَ مَا وَجَدْنَا لِأَكْثَرِهِمْ مِنْ عَهْدٍ وَ إِنْ وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ قَالَ نَزَلَتْ فِي الشَّاكِّ.

٢٨٧٣- ٢- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْخُرَاسَانِيِّ قَالَ:

كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام يَقُولُ فِي خُطْبَتِهِ لَا تَرْتَابُوا فَتَشُكُّوا- وَ لَا تَشُكُّوا فَتَكْفُرُوا.

٢٨٧٤- ٣- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ خَلَفِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْخَزَّازِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ:

كُنْتُ عِنْدَ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام جَالِساً عَنْ يَسَارِهِ وَ زُرَارَةُ عَنْ يَمِينِهِ فَدَخَلَ عَلَيْهِ أَبُو بَصِيرٍ فَقَالَ- يَا أَبَا عَبْدِاللَّهِ مَا تَقُولُ فِيمَنْ شَكَّ فِي اللَّهِ- فَقَالَ كَافِرٌ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ- قَالَ فَشَكَّ فِي رَسُولِ اللَّهِ- فَقَالَ كَافِرٌ قَالَ- ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَى زُرَارَةَ فَقَالَ- إِنَّمَا يَكْفُرُ إِذَا جَحَدَ.

٢٨٧٥- ٤- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ عِمْرَانَ الْحَلَبِيِّ عَنْ هَارُونَ بْنِ خَارِجَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- الَّذِينَ آمَنُوا وَ لَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ قَالَ: بِشَكٍّ.

و در شک کننده چیزی وجود ندارد و نوشت: شک تا آنجاست که یقین نیامده و چون یقین آمد، شک روا نباشد، و نوشت که: براستی که خدای عز و جل فرماید: «در بیشترشان عهد و وفا نیافتیم و راستش دریافتیم که بیشترشان فاسق و نابکارند(اعراف / ۱۰۱)» فرمود: این آیه درباره شک کننده نازل شده است.

توضیح: مرحوم مجلسی فرماید: غرض از نقل داستان حضرت ابراهیم در این روایت عذر تراشی برای شک بوده ولی حضرت آن را ابطال کرده به اینکه ابراهیم شک نداشت زیرا او علم یقین داشت و می‌خواست به عین الیقین برسد و تو شک داری و خیری در شک نیست زیرا هر چه خیر است در ایمان است و ایمان جز با یقین به دست نمی‌آید.

۲- امیرالمؤمنین علیه السلام در خطبه‌اش فرمود: دو دلی و تردید به خود راه ندهید تا به شک افتید و شک نکنید تا کافر شوید.

۳- «محمد بن مسلم» گوید: من نزد امام صادق علیه السلام در سمت چپ آن حضرت و زراره در سمت راستش نشسته بود و ابو بصیر به آن حضرت وارد شد و عرض کرد: یا ابا عبدالله! چه می‌گوئی دربارهٔ کسی که در خدا شک دارد؟ در پاسخ فرمود: ای ابا محمد! کافر است، گفت: دربارهٔ رسول خدا صلی الله علیه و آله شک دارد؟ فرمود: کافر است، گوید: سپس رو به زراره کرد و فرمود: همانا کافر باشد در صورتی که انکار کند.

توضیح: شاید غرض امام از اینکه پس از انکار کافر می‌شود تعریض بر زراره بوده که واسطه میان ایمان و کفر قبول نداشته و امام می‌خواسته به او توجه دهد که بمجرد شک کافر نشود و شک هنگامی کفر آور است که با انکار همراه باشد.

۴- ابی بصیر، گوید: از امام صادق علیه السلام از تفسیر قول خدای عز و جل پرسیدم: «آن کسانی که گرویدند و ایمانشان آلوده به ظلم و ستم نشده است(انعام/۸۲)» فرمود: یعنی آلوده به شک نشده است.

۲۸۷۶-۵- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الشَّكَّ وَ الْمَعْصِيَةَ فِي النَّارِ - لَيْسَا مِنَّا وَ لَا إِلَيْنَا.

۲۸۷۷-۶- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ شَكَّ فِي اللَّهِ بَعْدَ مَوْلِدِهِ عَلَى الْفِطْرَةِ - لَمْ يَفِئْ إِلَى خَيْرٍ أَبَداً.

۲۸۷۸-۷- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ رَفَعَهُ إِلَى أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

لَا يَنْفَعُ مَعَ الشَّكِّ وَ الْجُحُودِ عَمَلٌ.

۲۸۷۹-۸- وَ فِي وَصِيَّةِ الْمُفَضَّلِ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ مَنْ شَكَّ أَوْ ظَنَّ وَ أَقَامَ - عَلَى أَحَدِهِمَا أَحْبَطَ اللَّهُ عَمَلَهُ - إِنَّ حُجَّةَ اللَّهِ هِيَ الْحُجَّةُ الْوَاضِحَةُ.

۲۸۸۰-۹- عَنْهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ رَزِينٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا عليهما السلام قَالَ:

قُلْتُ إِنَّا لَنَرَى الرَّجُلَ لَهُ عِبَادَةٌ - وَ اجْتِهَادٌ وَ خُشُوعٌ - وَ لَا يَقُولُ بِالْحَقِّ - فَهَلْ يَنْفَعُهُ ذَلِكَ شَيْئاً - فَقَالَ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ إِنَّمَا مَثَلُ أَهْلِ الْبَيْتِ مَثَلُ أَهْلِ بَيْتٍ كَانُوا فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ - كَانَ لَا يَجْتَهِدُ أَحَدٌ مِنْهُمْ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً - إِلَّا دَعَا فَأُجِيبَ - وَ إِنَّ رَجُلاً مِنْهُمُ اجْتَهَدَ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً - ثُمَّ دَعَا

۵- امام صادقؑ فرمود: براستی شک کننده ؤ گنهکار در آتشند، نه از ما هستند و نه به آنها توجه دارند.

٦- امام صادقؑ فرمود:
هر کس با فطرت توحید و از پدر و مادر خداپرست بزاید و در بارهٔ خدا شک کند، هرگز به خیر باز نگردد.

توضیح: مرحوم مجلسی فرماید: شاید ظاهر این حدیث این باشد که همانطور که مشهور است توبه شخص مرتدفطری قبول نیست و همانطور که شهید ثانی می‌فرماید: توبه مرتدفطری بصورت ظاهر قبول نیست ولی در باطن نزد خداوند قبول است زیرا اگر مکلف به احکام اسلامی باشد، توبه‌اش پذیرفته نشود بر خلاف عقل است.

۷- امام باقرؑ، فرمود: با شک و انکار هیچ عملی سودمند نیست.

۸- در وصیّت مفضل است که: شنیدم امام صادقؑ می‌فرمود:
هر کس شک کند و یا گمان برد و بر یکی از آن دو بایستد خداوند عمل او را حبط کند و هدر برد و ساقط نماید، براستی که حجت خدا همان حجت واضح و روشن است. (زیرا در اصول دین علم و یقین لازم است و حبط در عمل یعنی عدم قبول عمل)

۹- «محمد بن مسلم»، گوید: از امام باقر و یا امام صادقؑ پرسیدم که ما می‌بینیم مردی عبادت و کوشش در امر دین و خشوع دارد و معتقد به حق (در امر امامت) نیست آیا از این کردار خود سودی می‌برد؟
در پاسخ فرمود: ای ابا محمد! همان مثل اهل بیت همچون اهل بیتی است در بنی اسرائیل، هیچکدام از آنها چهل شب کوشش نمی‌کرد جز آنکه دعا

فَلَمْ يُسْتَجَبْ لَهُ- فَأَتَى عِيسَى اِبْنَ مَرْيَمَ عليه السلام - يَشْكُوا إِلَيْهِ مَا هُوَ فِيهِ وَ يَسْأَلُهُ الدُّعَاءَ قَالَ- فَتَطَهَّرَ عِيسَى وَ صَلَّى- ثُمَّ دَعَا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيْهِ- يَا عِيسَى إِنَّ عَبْدِي أَتَانِي مِنْ غَيْرِ الْبَابِ الَّذِي أُوتَى مِنْهُ- إِنَّهُ دَعَانِي وَ فِي قَلْبِهِ شَكٌّ مِنْكَ- فَلَوْ دَعَانِي حَتَّى يَنْقَطِعَ عُنُقُهُ- وَ تَنْتَثِرَ أَنَامِلُهُ مَا اِسْتَجَبْتُ لَهُ- قَالَ فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ عِيسَى عليه السلام فَقَالَ تَدْعُو رَبَّكَ- وَ أَنْتَ فِي شَكٍّ مِنْ نَبِيِّهِ- فَقَالَ يَا رُوحَ اللَّهِ وَكَلِمَتَهُ- قَدْ كَانَ وَ اللَّهِ مَا قُلْتَ- فَادْعُ اللَّهَ لِي أَنْ يَذْهَبَ بِهِ عَنِّي قَالَ فَدَعَا لَهُ عِيسَى عليه السلام فَتَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَ قَبِلَ مِنْهُ- وَ صَارَ فِي حَدِّ أَهْلِ بَيْتِهِ.

بَابُ الضَّلَالِ

۲۸۸۱-۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ اِبْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ هَاشِمٍ صَاحِبِ الْبَرِيدِ قَالَ:

كُنْتُ أَنَا وَ مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ - وَ أَبُو الْخَطَّابِ مُجْتَمِعِينَ- فَقَالَ لَنَا أَبُو الْخَطَّابِ - مَا تَقُولُونَ فِيمَنْ لَمْ يَعْرِفْ هَذَا الْأَمْرَ- فَقُلْتُ مَنْ لَمْ يَعْرِفْ هَذَا الْأَمْرَ فَهُوَ كَافِرٌ - فَقَالَ أَبُو الْخَطَّابِ - لَيْسَ بِكَافِرٍ حَتَّى تَقُومَ عَلَيْهِ الْحُجَّةُ- فَإِذَا قَامَتْ عَلَيْهِ الْحُجَّةُ- فَلَمْ يَعْرِفْ فَهُوَ كَافِرٌ - فَقَالَ لَهُ مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ - سُبْحَانَ اللَّهِ مَا لَهُ- إِذَا لَمْ يَعْرِفْ وَ لَمْ يَجْحَدْ يَكْفُرُ- لَيْسَ بِكَافِرٍ إِذَا لَمْ يَجْحَدْ- قَالَ فَلَمَّا حَجَجْتُ- دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ فَأَخْبَرْتُهُ بِذَلِكَ فَقَالَ- إِنَّكَ قَدْ حَضَرْتَ وَ غَابَا- وَ لَكِنْ مَوْعِدُكُمْ

می‌کرد و دعای او اجابت می‌شد، ولی یک مرد از میان آنها چهل شب کوشش کرد و سپس دعا کرد و دعای او مستجاب نشد و نزد عیسی بن مریم علیهما السلام آمد و از حال خود شکایت کرد و از او خواست که برایش دعا کند، فرمود: عیسی علیه السلام تطهیر کرد و نماز خواند و به درگاه خدای عز و جل دعا کرد، خدای عز و جل به او وحی کرد: ای عیسی! راستی که بندهٔ من نزد من آمد به غیر از دری که باید از آن وارد شود او به درگاه من دعا کرد و دربارهٔ تو شک داشت (پس با این وضع) اگر دعا کند تا گردنش ببرد و انگشتانش بریزند، برای او مستجاب نکنم، عیسی رو بدان کرد و فرمود: به درگاه پروردگارت دعا کنی و دربارهٔ پروردگارش شک داری؟ گفت: یا روح الله و کلمته! محققاً آنچه فرمودی درست است، از خدا بخواه که شک را از دل من ببرد، فرمود: عیسی برای او دعا کرد و خدا توبه او را پذیرفت و ازاو قبول کرد و در شمار خاندان خود قرار گرفت.

گمراهی و گمراهان

۱ - «هاشم صاحب برید» گوید: من با محمد بن مسلم و ابو الخطاب با هم بودیم، ابو الخطاب به ما گفت: چه می‌گوئید دربارهٔ کسی که امامت را نشناسد؟ گفتم: هر کس امامت را نشناسد کافر است، ابو الخطاب گفت: کافر نیست تا حجت بر او تمام گردد و چون حجت بر او اقامه شود و آن را نپذیرد پس او کافر است، محمد بن مسلم گفت: سبحان الله! اگر نپذیرد و انکار هم نکند، چرا کافر باشد؟ هر گاه انکار نکند کافر نیست، گوید: به حج رفتم خدمت امام صادق علیه السلام رسیدم و این موضوع را به او گزارش دادم، فرمود: تو حاضری و آنها غایب، موعد شما امشب نزد جمرهٔ وسطیٰ در منیٰ باشد (که در حضور همه مسئله مطرح شود)، چون شب شد همه نزد او گرد آمدیم، ابو الخطاب و محمد بن مسلم هم بودند و آن حضرت بالشی گرفت و به سینه نهاد (به رسم عرب که بالش به سینه نهند و بر آن تکیه دهند) سپس به ما فرمود: دربارهٔ خدمت کاران و زنان

اللَّيْلَةَ - الْجَمْرَةُ الْوُسْطَى بِمِنًى - فَلَمَّا كَانَتِ اللَّيْلَةُ - اِجْتَمَعْنَا عِنْدَهُ - وَ أَبُو الْخَطَّابِ - وَ مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ - فَتَنَاوَلَ وِسَادَةً فَوَضَعَهَا فِي صَدْرِهِ - ثُمَّ قَالَ لَنَا مَا تَقُولُونَ فِي خَدَمِكُمْ - وَ نِسَائِكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ - أَلَيْسَ يَشْهَدُونَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - قُلْتُ بَلَى قَالَ لَيْسَ يَشْهَدُونَ - أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قُلْتُ بَلَى قَالَ أَلَيْسَ - يُصَلُّونَ وَ يَصُومُونَ وَ يَحُجُّونَ قُلْتُ بَلَى قَالَ - فَيَعْرِفُونَ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ - قُلْتُ لَا قَالَ فَمَا هُمْ عِنْدَكُمْ قُلْتُ - مَنْ لَمْ يَعْرِفْ هَذَا الْأَمْرَ فَهُوَ كَافِرٌ - قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ - أَمَا رَأَيْتَ أَهْلَ الطَّرِيقِ وَ أَهْلَ الْمِيَاهِ - قُلْتُ بَلَى قَالَ أَلَيْسَ يُصَلُّونَ - وَ يَصُومُونَ وَ يَحُجُّونَ - أَلَيْسَ يَشْهَدُونَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - وَ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ قُلْتُ بَلَى قَالَ فَيَعْرِفُونَ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ - قُلْتُ لَا قَالَ فَمَا هُمْ عِنْدَكُمْ - قُلْتُ مَنْ لَمْ يَعْرِفْ هَذَا الْأَمْرَ فَهُوَ كَافِرٌ - قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ - أَمَا رَأَيْتَ الْكَعْبَةَ وَ الطَّوَافَ - وَ أَهْلَ الْيَمَنِ وَ تَعَلُّقَهُمْ بِأَسْتَارِ الْكَعْبَةِ - قُلْتُ بَلَى قَالَ أَلَيْسَ يَشْهَدُونَ - أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - وَ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَ يُصَلُّونَ وَ يَصُومُونَ وَ يَحُجُّونَ - قُلْتُ بَلَى قَالَ فَيَعْرِفُونَ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ - قُلْتُ لَا قَالَ فَمَا تَقُولُونَ فِيهِمْ - قُلْتُ مَنْ لَمْ يَعْرِفْ فَهُوَ كَافِرٌ - قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ - هَذَا قَوْلُ الْخَوَارِجِ ثُمَّ قَالَ - إِنْ شِئْتُمْ أَخْبَرْتُكُمْ - فَقُلْتُ أَنَا لَا فَقَالَ - أَمَا إِنَّهُ شَرٌّ عَلَيْكُمْ - أَنْ تَقُولُوا بِشَيْءٍ مَا لَمْ تَسْمَعُوهُ مِنَّا - قَالَ فَظَنَنْتُ أَنَّهُ يُدِيرُنَا - عَلَى قَوْلِ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ.

و خاندان خود چه می‌گوئید؟ آیا اقرار به یگانگی خداوند ندارند؟ گفتم: چرا، فرمود: محمد ﷺ را رسول خدا ندانند؟ گفتم: چرا، فرمود: نماز نمی‌خوانند و روزه نمی‌گیرند و حج نمی‌کنند؟ گفتم: چرا، فرمود: آنچه را عقیده دارید نمی‌فهمند و معتقدند؟ گفتم: نه، فرمود: آنها در نزد شما چه وضعی دارند؟ گفتم: هر کس امامت را نشناسد کافر است، فرمود: سبحان الله! آیا این مردمی که در راه‌های (مکه و جای دیگر هستند) ندیدی؟ گفتم: آری، فرمود: آیا چنین نیست که اینها نماز می‌خوانند و روزه گیرند و حج می‌روند؟ آیا چنین نیست که خدا را یگانه و محمد ﷺ را رسول خدا می‌دانند؟ گفتم: آری، فرمود: می‌فهمند آنچه را شما عقیده دارید؟ گفتم: نه، فرمود: آنها نزد شما چه حالی دارند؟ گفتم: هر کس امامت را نداند کافر است. فرمود: سبحان الله! تو خانهٔ کعبه را نبینی و آن همه طواف کنندگان بر آن را و اهل یمن را و این که همه به پردهٔ کعبه چسبیده‌اند؟ گفتم: چرا، فرمود: همه نمی‌گویند: اشهد ان لااله‌الاالله و اشهد ان محمداً رسول الله و نماز می‌خوانند؟ و روزه می‌دارند و به حج می‌روند؟ گفتم: چرا، گفت: اینها می‌دانند آنچه را شماها عقیده دارید؟ گفتم: نه، فرمود: دربارهٔ آنها چه گوئی؟ گفتم: هر کس امامت را نداند کافر است، فرمود: سبحان الله! این عقیدهٔ خوارج است، سپس فرمود: اگر بخواهید به شما خبر دهم، من گفتم: نه، پس فرمود: همانا برای شما بد است که چیزی را بگوئید تا از ما نشنوید، گوید: من پنداشتم که او ما را به گفتهٔ محمد بن مسلم می‌چرخاند.

توضیح: مرحوم مجلسی فرماید: عقیدهٔ صاحب برید این بوده که هر کس امر امامت را نشناسد و حجت و دلیل داشته یا نداشته باشد چه انکار کند یا نکند کافر است ولی عقیده محمد بن مسلم این بود که کفر نیاز به انکار دارد و وقتی انکار نکند کافر نیست و مستضعف و گمراه است که حکم او با خداوند است و حضرت که فرمود این عقیدهٔ خوارج است به این خاطر است که آنها هر کس گناه کبیره کند و بر صغایر اصرار ورزد کافر می‌دانند.

۲۸۸۲-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه‌السلام قَالَ:

قُلْتُ لَهُ مَا تَقُولُ فِي مُنَاكَحَةِ النَّاسِ- فَإِنِّي قَدْ بَلَغْتُ مَا تَرَاهُ- وَ مَا تَزَوَّجْتُ قَطُّ فَقَالَ- وَ مَا يَمْنَعُكَ مِنْ ذَلِكَ- فَقُلْتُ مَا يَمْنَعُنِي إِلَّا أَنَّنِي أَخْشَى- أَنْ لَا تَحِلَّ لِي مُنَاكَحَتُهُمْ فَمَا تَأْمُرُنِي- فَقَالَ فَكَيْفَ تَصْنَعُ وَ أَنْتَ شَابٌّ- أَتَصْبِرُ قُلْتُ أَتَّخِذُ الْجَوَارِيَ.

قَالَ فَهَاتِ الْآنَ فَبِمَا تَسْتَحِلُّ الْجَوَارِيَ- قُلْتُ إِنَّ الْأَمَةَ لَيْسَتْ بِمَنْزِلَةِ الْحُرَّةِ- إِنْ رَابَتْنِي بِشَيْءٍ بِعْتُهَا وَ اعْتَزَلْتُهَا- قَالَ فَحَدِّثْنِي بِمَا اسْتَحْلَلْتَهَا قَالَ فَلَمْ يَكُنْ عِنْدِي جَوَابٌ- فَقُلْتُ لَهُ فَمَا تَرَى أَتَزَوَّجُ- فَقَالَ مَا أُبَالِي أَنْ تَفْعَلَ- قُلْتُ أَرَأَيْتَ قَوْلَكَ- مَا أُبَالِي أَنْ تَفْعَلَ- فَإِنَّ ذَلِكَ عَلَى جِهَتَيْنِ- تَقُولُ لَسْتُ أُبَالِي أَنْ تَأْثَمَ- مِنْ غَيْرِ أَنْ آمُرَكَ- فَمَا تَأْمُرُنِي أَفْعَلُ ذَلِكَ بِأَمْرِكَ- فَقَالَ لِي قَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى‌الله‌عليه‌وآله تَزَوَّجَ وَ قَدْ كَانَ مِنْ أَمْرِ- امْرَأَةِ نُوحٍ وَ امْرَأَةِ لُوطٍ مَا قَدْ كَانَ- إِنَّهُمَا قَدْ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ- مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ- فَقُلْتُ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى‌الله‌عليه‌وآله لَيْسَ فِي ذَلِكَ بِمَنْزِلَتِي- إِنَّمَا هِيَ تَحْتَ يَدِهِ- وَ هِيَ مُقِرَّةٌ بِحُكْمِهِ- مُقِرَّةٌ بِدِينِهِ قَالَ فَقَالَ لِي- مَا تَرَى مِنَ الْخِيَانَةِ فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- فَخانَتاهُما مَا يَعْنِي بِذَلِكَ- إِلَّا الْفَاحِشَةَ وَ قَدْ زَوَّجَ- رَسُولُ اللَّهِ صلى‌الله‌عليه‌وآله فُلَاناً.

قَالَ قُلْتُ أَصْلَحَكَ اللَّهُ- مَا تَأْمُرُنِي أَنْطَلِقُ فَأَتَزَوَّجُ بِأَمْرِكَ- فَقَالَ لِي إِنْ كُنْتَ فَاعِلاً- فَعَلَيْكَ بِالْبَلْهَاءِ مِنَ النِّسَاءِ- قُلْتُ وَ مَا الْبَلْهَاءُ

۲- زراره، گوید: به امام باقر علیه السلام گفتم:
چه می‌فرمائید در زناشوئی با این مردم، راستی که من به این سن رسیدم که می‌بینی و هرگز زن نگرفتم، فرمود: چه تو را از آن منع کرده است؟ گفتم: چیزی مرا مانع نشده جز اینکه می‌ترسم ازدواج با آنها، برای من حلال نباشد شما چه دستور می‌فرمائید؟ فرمود: با اینکه جوانی چه می‌کنی، آیا شکیبائی می‌کنی؟ گفتم: کنیز برای خود می‌گیرم، فرمود: اکنون بیاور آنچه داری، به چه دلیل کنیزان را بر خود حلال می‌شماری؟ گفتم: راستی کنیز چون زن آزاد نیست که گرفتاری داشته باشد، اگر چیزی از او دیدم که مرا به شک انداخت او را می‌فروشم و از او کناره می‌گیرم، فرمود: به من بگو که به چه دلیل او را بر خود حلال می‌دانی؟ گوید: پاسخی نداشتم که به او بدهم.

توضیح: علت اینکه بر خود حلال نمی‌داشته چون زراره معتقد به واسطه میان ایمان و کفر نبوده و فرقه غیر شیعه را کافر می‌دانسته.

پس به آن حضرت گفتم: پس رای شما در زن گرفتن من چیست؟ فرمود: من باکی ندارم که زن بگیری، گفتم: اینکه می فرمائید: من باکی ندارم که تو زن بگیری، دو معنی دارد: اینکه من باک ندارم تو گناهی مرتکب شوی بی آنکه من به تو فرمان دهم پس شما چه دستوری به من می‌دهی که آن را به فرمان شما اجراء کنم؟ در پاسخ من فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله زن گرفت و داستان زن نوح و زن لوط هم که همان بوده است و قرآن می‌فرماید: «در تحت سرپرستی دو بنده از بنده‌های خوب ما بودند(تحریم / ۱۰)» من در پاسخ گفتم: رسول خدا صلی الله علیه و آله به مانند من نبوده، زن زیر دست آن حضرت و به حکم او نبوده است و به دین او اقرار داشته، گوید: به من فرمود: تو چه نظر داری دربارهٔ آن خیانت که در قول خدای عز و جل آمده است: «پس خیانت کردند آن دو زن» مقصودی ندارد از آن جز هرزگی (یعنی شرک و کفر و گناه بزرگ) و حال اینکه رسول خدا صلی الله علیه و آله به فلانی زن داد، گوید: اصلحک الله! شما به من می‌فرمائید که بروم و به امر شما زن بگیرم؟ در پاسخم فرمود: اگر تو این

قَالَ ذَوَاتُ الْخُدُورِ الْعَفَائِفُ- فَقُلْتُ مَنْ هِيَ عَلَى دِينِ سَالِمِ بْنِ أَبِي حَفْصَةَ - قَالَ لَا فَقُلْتُ- مَنْ هِيَ عَلَى دِينِ رَبِيعَةِ الرَّأْيِ - فَقَالَ لَا وَ لَكِنَّ الْعَوَاتِقَ اللَّوَاتِي- لَا يَنْصِبْنَ كُفْراً- وَ لَا يَعْرِفْنَ مَا تَعْرِفُونَ- قُلْتُ وَ هَلْ تَعْدُو- أَنْ تَكُونَ مُؤْمِنَةً أَوْ كَافِرَةً - فَقَالَ تَصُومُ وَ تُصَلِّي وَ تَتَّقِي اللَّهَ وَ لَا تَدْرِي مَا أَمْرُكُمْ- فَقُلْتُ قَدْ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كافِرٌ وَ مِنْكُمْ مُؤْمِنٌ لَا وَ اللَّهِ لَا يَكُونُ أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ لَيْسَ بِمُؤْمِنٍ وَ لَا كَافِرٍ - قَالَ فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام قَوْلُ اللَّهِ أَصْدَقُ مِنْ قَوْلِكَ يَا زُرَارَةُ -أَ رَأَيْتَ قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- خَلَطُوا عَمَلاً صالِحاً وَ آخَرَ سَيِّئاً عَسَى اللهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ فَلِمَ قَالَ عَسَى - فَقُلْتُ مَا هُمْ إِلَّا مُؤْمِنِينَ أَوْ كَافِرِينَ -.

قَالَ فَقَالَ مَا تَقُولُ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ- إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجالِ وَ النِّساءِ وَ الْوِلْدانِ لا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَ لا يَهْتَدُونَ سَبِيلاً إِلَى الْإِيمَانِ فَقُلْتُ- مَا هُمْ إِلَّا مُؤْمِنِينَ أَوْ كَافِرِينَ - فَقَالَ وَ اللَّهِ مَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ وَ لَا كَافِرِينَ - ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيَّ فَقَالَ- مَا تَقُولُ فِي أَصْحَابِ الْأَعْرَافِ - فَقُلْتُ مَا هُمْ إِلَّا مُؤْمِنِينَ أَوْ كَافِرِينَ- إِنْ دَخَلُوا الْجَنَّةَ فَهُمْ مُؤْمِنُونَ- وَ إِنْ دَخَلُوا النَّارَ فَهُمْ كَافِرُونَ - فَقَالَ وَ اللَّهِ مَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ وَ لَا كَافِرِينَ وَ لَوْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ لَدَخَلُوا الْجَنَّةَ -كَمَا دَخَلَهَا الْمُؤْمِنُونَ- وَ لَوْ كَانُوا كَافِرِينَ - لَدَخَلُوا النَّارَ كَمَا دَخَلَهَا الْكَافِرُونَ - وَ لَكِنَّهُمْ قَوْمٌ قَدِ اسْتَوَتْ حَسَنَاتُهُمْ وَ سَيِّئَاتُهُمْ- فَقَصُرَتْ بِهِمُ الْأَعْمَالُ- وَ أَنَّهُمْ لَكَمَا قَالَ

کار را می‌کنی، بر تو باد که از زنهای ساده بگیری، گفتم: زن‌های ساده چه کسانیند؟ فرمود: پرده نشینان پارسا، پس گفتم: آن زنی که بر کیش سالم بن ابی حفصه است؟ فرمود: نه، گفتم: آن زنی که بر کیش ربیعة الرأی است؟ فرمود: نه. ولی تزویج کن از دخترهای جوان که تحت سرپرستی پدرانند و اظهار کفر نمی‌کنند و آنچه را هم که شما از مذهب می‌دانید نمی‌دانند، گفتم: جز این است که یا مؤمنند یا کافر؟ در پاسخ فرمود: آن دختر روزه می‌دارد و نماز می‌خواند و از خدا می‌ترسد و با تقوی است ولی مذهب و عقیدهٔ شما را نمی‌داند (مانند شما معتقد به امامت ما نیستند) گفتم: خدای عز و جل فرموده است: «اوست آن‌کس که شما را آفرید پس برخی از شما کافر و برخی از شما مؤمن‌اند(تغابن / ۲)» نه به خدا احدی از مردم نیست که مؤمن نباشد یا کافر نباشد (واسطه‌ای در میان نیست) گوید: پس امام باقر علیه السلام فرمود: ای زراره! قول خدا از گفته او راست‌تر است، ندانی که خدای عز و جل می‌فرماید: «کردار شایسته را با کردار بد در آمیختند امید است که خداوند توبهٔ آنها را بپذیرد(توبه / ۱۰۲)» چون فرمود: عسی، یعنی امید است، من گفتم: آن‌ها هم نیستند جز مؤمن و یا کافر. گوید: پس فرمود: چه گوئی در قول خدای عز و جل: «جز مستضعفان از مردان و زنان و کودکانی که نه چاره‌ای توانند و نه راه را می‌دانند(نساء / ۹۸)» که به ایمان رسند، من در پاسخ گفتم: آنان هم نیینند جز مؤمن یا کافر، امام علیه السلام فرمود: به خدا سوگند که آن‌ها نه مؤمن باشند و نه کافر، سپس رو به من کرد و فرمود: چه گوئی در بارهٔ اصحاب اعراف؟ (اعراف نام دیواری است بین بهشت و جهنم) من گفتم: آنان هم نیستند جز مؤمن یا کافر اگر به بهشت روند مؤمن باشند و اگر به دوزخ روند کافرند، فرمود: به خدا نه مؤمن باشند و نه کافر، اگر مؤمن بودند مانند دیگر مؤمنان به بهشت می‌رفتند و اگر کافر بودند همچون کافران دیگر به دوزخ می‌رفتند ولی آنها مردمی هستند که کارهای خوب و بدشان با هم برابرند و کردار آن‌ها را به بهشت نرساند و به راستی آنها

اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- فَقُلْتُ أَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ - هُمْ أَمْ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَقَالَ أُتْرُكْهُمْ حَيْثُ تَرَكَهُمُ اللَّهُ- قُلْتُ أَ فَتُرْجِئُهُمْ- قَالَ نَعَمْ أُرْجِئُهُمْ كَمَا أَرْجَأَهُمُ اللَّهُ- إِنْ شَاءَ أَدْخَلَهُمُ الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِهِ- وَ إِنْ شَاءَ سَاقَهُمْ إِلَى النَّارِ بِذُنُوبِهِمْ وَ لَمْ يَظْلِمْهُمْ- فَقُلْتُ هَلْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ كَافِرٌ - قَالَ لَا قُلْتُ- فَهَلْ يَدْخُلُ النَّارَ إِلَّا كَافِرٌ - قَالَ فَقَالَ لَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ- يَا زُرَارَةُ إِنَّنِي أَقُولُ مَا شَاءَ اللَّهُ وَ أَنْتَ لَا تَقُولُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَمَا إِنَّكَ إِنْ كَبِرْتَ رَجَعْتَ وَ تَحَلَّلَتْ عَنْكَ عُقَدُكَ.

بَابُ الْمُسْتَضْعَفِ

۲۸۸۳-۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ زُرَارَةَ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام عَنِ الْمُسْتَضْعَفِ- فَقَالَ هُوَ الَّذِي لَا يَهْتَدِي حِيلَةً إِلَى الْكُفْرِ- فَيَكْفُرَ وَ لَا يَهْتَدِي سَبِيلاً إِلَى الْإِيمَانِ- لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُؤْمِنَ- وَ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَكْفُرَ فَهُمُ الصِّبْيَانُ- وَ مَنْ كَانَ مِنَ الرِّجَالِ وَ النِّسَاءِ- عَلَى مِثْلِ عُقُولِ الصِّبْيَانِ- مَرْفُوعٌ عَنْهُمُ الْقَلَمُ.

۲۸۸۴-۲-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

الْمُسْتَضْعَفُونَ الَّذِينَ لا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَ لا يَهْتَدُونَ سَبِيلاً قَالَ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً إِلَى الْإِيمَانِ- وَ لَا يَكْفُرُونَ الصِّبْيَانُ- وَ أَشْبَاهُ عُقُولِ الصِّبْيَانِ- مِنَ الرِّجَالِ وَ النِّسَاءِ.

همان کسانی اند که خداوند در باره ایشان سخن گفته است گفتم: آیا آنها از اهل بهشتند یا از اهل دوزخند؟ فرمود: آنها را در همانجا قرار ده که خداوند قرارشان داده است، گفتم: آیا دربارهٔ آنها با رجاء رأی می‌دهی؟ (یعنی کارشان با خداست) فرمود: آری، عاقبت کارشان را با خدا می‌دانم همچنانکه خداوند آنها را به سرانجام نا معلوم خودشان سپرده است، اگر خواهد آنها را از رحمت خود به بهشت ببرد و اگر هم بخواهد بخاطر گناهانشان آنها را به دوزخ بکشاند و ستمی هم به آنها نکرده است، گفتم: آیا کافر، به بهشت می‌رود؟ فرمود: نه، گفتم: آیا جز کافر به دوزخ می‌روند؟ فرمود: نه، جز آنکه خدا خواهد، ای زراره! من می‌گویم آنچه خدا خواهد می‌شود و تو نمی‌گوئی آنچه که خدا بخواهد انجام پذیرد و همانا اگر تو بزرگ شوی، از این عقیده برمی‌گردی و گره‌های دل تو گشوده شوند.

توضیح: مرحوم مجلسی فرماید: شاید منظور این باشد که چون پیر شوی گره شبهه‌ها از دلت باز خواهد شد و خشمت نسبت به مخالفان فرو کش خواهد کرد.

مستضعف و ناتوان در دین

۱- «زراره» گوید: از امام باقر علیه السلام پرسیدم از مستضعف؟ فرمود: او کسی است که راهی به کفر ندارد تا کافر شود و راهی هم به ایمان ندارد و نتواند مؤمن شود، آنان کودکان نو رسند و هر مرد و زنی که مانند کودکان باشد در خردمندی قلم از آنها بر داشته است و مکلف نیستند.

توضیح: تعبیر کفر به حیله و ایمان به راه، به این جهت است که کفر متکي به دلیل و برهان نیست صرفاً یک نوع حیله و نیرنگ است که انسان به سوی آن کشیده می‌شود و تعبیر آن‌ها به کودک به این خاطر است که بخاطر کم خردی نه در راه کفرند و نه در مسیر ایمان بلکه به هر چه برایشان پیش آید می‌گروند.

۲- امام باقر علیه السلام، فرمود: «مستضعفان کسانی اند که حیله نتوانند و راه به جائی نبرند» فرمود: آنها کسانی اند که نه راهی به سوی ایمان دارند و نه کفر، آنها همانند کودکان و اشخاصی هستند که عقلشان بیش از این توانائی ندارد.

۲۸۸۵-۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ ابْنِ رِئَابٍ عَنْ زُرَارَةَ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام عَنِ الْمُسْتَضْعَفِ- فَقَالَ هُوَ الَّذِي لَا يَسْتَطِيعُ حِيلَةً- يَدْفَعُ بِهَا عَنْهُ الْكُفْرَ- وَ لَا يَهْتَدِي بِهَا إِلَى سَبِيلِ الْإِيمَانِ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُؤْمِنَ وَ لَا يَكْفُرَ- قَالَ وَ الصِّبْيَانُ وَ مَنْ كَانَ مِنَ الرِّجَالِ وَ النِّسَاءِ عَلَى مِثْلِ عُقُولِ الصِّبْيَانِ.

۲۸۸۶- ٤- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُنْدَبٍ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ السِّمْطِ الْبَجَلِيِّ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام مَا تَقُولُ فِي الْمُسْتَضْعَفِينَ- فَقَالَ لِي شَبِيهاً بِالْفَزِعِ- فَتَرَكْتُمْ أَحَداً يَكُونُ مُسْتَضْعَفاً- وَ أَيْنَ الْمُسْتَضْعَفُونَ- فَوَ اللَّهِ لَقَدْ مَشَى بِأَمْرِكُمْ- هَذَا الْعَوَاتِقُ إِلَى الْعَوَاتِقِ- فِي خُدُورِهِنَّ وَ تَحَدَّثُ بِهِ السَّقَّايَاتُ- فِي طَرِيقِ الْمَدِينَةِ.

۲۸۸۷- ٥- عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَيُّوبَ عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبَانٍ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام عَنِ الْمُسْتَضْعَفِينَ- فَقَالَ هُمْ أَهْلُ الْوَلَايَةِ فَقُلْتُ أَيُّ وَلَايَةٍ- فَقَالَ أَمَا إِنَّهَا لَيْسَتْ بِالْوَلَايَةِ فِي الدِّينِ- وَ لَكِنَّهَا الْوَلَايَةُ فِي الْمُنَاكَحَةِ- وَ الْمُوَارَثَةِ وَ الْمُخَالَطَةِ- وَ هُمْ لَيْسُوا بِالْمُؤْمِنِينَ وَ لَا بِالْكُفَّارِ- وَ مِنْهُمُ الْمُرْجَوْنَ- لِأَمْرِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

۳- زراره، می‌گوید: از امام باقر؈ معنی مستضعف را پرسیدم، فرمود: کسی است که چاره‌ای ندارد تا بدان کفر را از خود دور سازد و چاره‌ای ندارد که به سوی ایمان برود نه می‌تواند مؤمن باشد و نه کافر، فرمود: همچون کودکان و هر کس از مردان و زنان که عقلشان چون کودکان باشد محکوم به آنانند.

* * *

۴- «سفیان بن سمط بجلی» گوید: به امام صادق؈ عرض کردم: چه می‌گوئی دربارهٔ مستضعفین؟ در پاسخ من با چهرهٔ هراسناکی فرمود: یکی را سراغ دارید که مستضعف باشد، کجایند مستضعفان؟ به خدا سوگند که عقیدهٔ شما را دوشیزه‌ها در پشت پرده به هم می‌رسانند و همهٔ سقاها در راه مدینه (پیرامون مذهب شما) با هم گفتگو می‌کنند.

توضیح: مرحوم مجلسی فرماید: این اضطراب و ناراحتی حضرت از دست شیعیانی بوده که تقیّه نکرده‌اند و اسرار اهل بیت را آشکار نموده‌اند بطوری که به همه مردم رسیده و دشمنان کاملاً آگاه شده‌اند.

۵- «عمر بن ابان» گوید: از امام صادق؈ دربارهٔ مستضعفین پرسیدم، در پاسخ فرمود: آنان اهل ولایت هستند، گفتم: کدام ولایت؟ در پاسخ فرمود: ولایت در دیانت و مذهب نیست ولی ولایت و همبستگی در زناشوئی و ارث و معاشرت است و آنان نه مؤمن باشند و نه کافر کارشان با خداست هر طور که بخواهد با آنها رفتار می‌کند.

* * *

۲۸۸۸-۶- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْوَشَّاءِ عَنْ مُثَنًّى عَنْ إِسْمَاعِيلَ الْجُعْفِيِّ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام عَنِ الدِّينِ- الَّذِي لَا يَسَعُ الْعِبَادَ جَهْلُهُ- فَقَالَ الدِّينُ وَاسِعٌ- وَلَكِنَّ الْخَوَارِجَ ضَيَّقُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ مِنْ جَهْلِهِمْ- قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ- فَأُحَدِّثُكَ بِدِينِيَ الَّذِي أَنَا عَلَيْهِ- فَقَالَ بَلَى فَقُلْتُ- أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ- وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ- وَالْإِقْرَارَ بِمَا جَاءَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ- وَأَتَوَلَّاكُمْ وَأَبْرَأُ مِنْ عَدُوِّكُمْ- وَمَنْ رَكِبَ رِقَابَكُمْ وَتَأَمَّرَ عَلَيْكُمْ وَظَلَمَكُمْ حَقَّكُمْ- فَقَالَ مَا جَهِلْتَ شَيْئاً- هُوَ وَاللَّهِ الَّذِي نَحْنُ عَلَيْهِ- قُلْتُ فَهَلْ سَلِمَ أَحَدٌ لَا يَعْرِفُ هَذَا الْأَمْرَ- فَقَالَ لَا إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ- قُلْتُ مَنْ هُمْ قَالَ- نِسَاؤُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ ثُمَّ قَالَ- أَرَأَيْتَ أُمَّ أَيْمَنَ فَإِنِّي- أَشْهَدُ أَنَّهَا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ- وَمَا كَانَتْ تَعْرِفُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ.

۲۸۸۹-۷- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مَنْ عَرَفَ اخْتِلَافَ النَّاسِ- فَلَيْسَ بِمُسْتَضْعَفٍ.

۲۸۹۰-۸- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِنِّي رُبَّمَا ذَكَرْتُ هَؤُلَاءِ الْمُسْتَضْعَفِينَ- فَأَقُولُ

۶- «اسماعیل جعفی» می‌گوید: از امام باقر علیه السلام پرسیدم از دینی که برای بندگان روا نیست بدان نادان بمانند، در پاسخ فرمود: دین وسیع و رساست و خوارج از نادانی برخود تنگ گرفتند، گفتم: قربانت! من دین خودم را که بدان معتقدم باز گویم؟ فرمود: آری، گفتم: گواهم که تنها معبود شایسته خداست و گواهم که محمد بنده و رسول اوست و آنچه از جانب خدا آورده قبول دارم و شما را دوست دار و پیروم، از دشمن شما بیزارم و نیز از هرکس که بر گردن شما سوار شود و بر شما به زور فرمانروایی کند و حق شما را به ستم ببرد، فرمود: چون تو چیزی هم نداری و نادان نیستی، سوگند به خدا همان است که ما هم به آن معتقدیم، گفتم: آیا کسی که این امر را نداند سلامت بماند؟ فرمود: نه، مگر مستضعفان، گفتم: آنها کیانند؟ فرمود: زنان و فرزندان شماها سپس فرمود: تو ام ایمن را می‌دانی (آزاد کرده رسول خدا بوده و از گواهان فدک است) به راستی من گواهم که او از اهل بهشت است و او هم نمی‌فهمید این مذهب و عقیده‌ای که شما دارید (یعنی امامت سائر ائمه جز امیرالمؤمنین را نمی‌دانست و نسبت به آن معذور بود).

* * *

۷- امام صادق علیه السلام فرمود: هرکس اختلاف مردم را بفهمد مستضعف نباشد.

* * *

۸- «جمیل بن درّاج» گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: راستی بسا که من به یاد این مستضعفان می‌افتم و می‌گویم ما و آنها در منازل بهشت

نَحْنُ وَ هُمْ فِي مَنَازِلِ الْجَنَّةِ - فَقَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ لَا يَفْعَلُ اللَّهُ ذَلِكَ بِكُمْ أَبَداً.

۲۸۹۱-۹-عَنْهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ التَّيْمِيِّ عَنْ أَخَوَيْهِ مُحَمَّدٍ وَ أَحْمَدَ ابْنَيِ الْحَسَنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ مَرْوَانَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ الْحُرِّ قَالَ:

قَالَ رَجُلٌ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ وَ نَحْنُ عِنْدَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ - إِنَّا نَخَافُ أَنْ نَنْزِلَ بِذُنُوبِنَا مَنَازِلَ الْمُسْتَضْعَفِينَ - قَالَ فَقَالَ لَا وَ اللَّهِ لَا يَفْعَلُ اللَّهُ ذَلِكَ بِكُمْ أَبَداً عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ مِثْلَهُ.

۲۸۹۲-۱۰-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي الْمَغْرَاءِ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

مَنْ عَرَفَ اخْتِلَافَ النَّاسِ فَلَيْسَ بِمُسْتَضْعَفٍ.

۲۸۹۳-۱۱-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ الْخُزَاعِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى ﷺ قَالَ:

سَأَلْتُهُ عَنِ الضُّعَفَاءِ فَكَتَبَ إِلَيَّ الضَّعِيفُ - مَنْ لَمْ تُرْفَعْ إِلَيْهِ حُجَّةٌ وَ لَمْ يَعْرِفِ الِاخْتِلَافَ - فَإِذَا عَرَفَ الِاخْتِلَافَ - فَلَيْسَ بِمُسْتَضْعَفٍ.

همراهیم؟ امام صادق علیه السلام فرمود: خدا هرگز با شماها چنین برخوردی ندارد.

* * *

۹- «ایوب بن حُرّ» می‌گوید: ما حاضر بودیم که مردی به امام صادق علیه السلام گفت: قربانت! ما نگرانیم که به واسطه گناهان خود، به درجه مستضعفان تنزّل کنیم، در پاسخ فرمود: نه به خدا هرگز خدا با شما این کار را نمی‌کند.

* * *

۱۰- حدیث ۱۰ مانند حدیث ۷ می‌باشد.

* * *

۱۱- «علی بن سوید» گوید: از امام کاظم علیه السلام پرسیدم از ضعفا، در پاسخ من نوشت:

ضعیف و ناتوان کسی است که حجت به او نرسیده و اختلاف را نفهمیده و هرگاه اختلاف را فهمید، مستضعف نیست.

* * *

۲۸۹۴-۱۲- بَعْضُ أَصْحَابِنَا عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَبِيبٍ الْخَثْعَمِيِّ عَنْ أَبِي سَارَةَ إِمَامِ مَسْجِدِ بَنِي هِلَالٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

لَيْسَ الْيَوْمَ مُسْتَضْعَفٌ أَبْلَغَ - الرِّجَالُ الرِّجَالَ - وَ النِّسَاءُ النِّسَاءَ.

بَابُ الْمُرْجَوْنَ لِأَمْرِ اللَّهِ

۲۸۹۵-۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ مُوسَى بْنِ بَكْرٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ:

وَ آخَرُونَ مُرْجَوْنَ لِأَمْرِ اللهِ قَالَ قَوْمٌ كَانُوا مُشْرِكِينَ - فَقَتَلُوا مِثْلَ حَمْزَةَ وَ جَعْفَرٍ - وَ أَشْبَاهَهُمَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ - ثُمَّ إِنَّهُمْ دَخَلُوا فِي الْإِسْلَامِ فَوَحَّدُوا اللَّهَ وَ تَرَكُوا الشِّرْكَ - وَ لَمْ يَعْرِفُوا الْإِيمَانَ بِقُلُوبِهِمْ - فَيَكُونُوا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ - فَتَجِبَ لَهُمُ الْجَنَّةُ - وَ لَمْ يَكُونُوا عَلَى جُحُودِهِمْ - فَيَكْفُرُوا فَتَجِبَ لَهُمُ النَّارُ - فَهُمْ عَلَى تِلْكَ الْحَالِ - إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَ إِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ.

۲۸۹۶-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَسَّانَ عَنْ مُوسَى بْنِ بَكْرٍ الْوَاسِطِيِّ عَنْ رَجُلٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام الْمُرْجَوْنَ قَوْمٌ كَانُوا مُشْرِكِينَ - فَقَتَلُوا مِثْلَ حَمْزَةَ وَ جَعْفَرٍ - وَ أَشْبَاهَهُمَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ - ثُمَّ إِنَّهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ دَخَلُوا فِي الْإِسْلَامِ فَوَحَّدُوا اللَّهَ وَ تَرَكُوا الشِّرْكَ - وَ لَمْ يَكُونُوا يُؤْمِنُونَ - فَيَكُونُوا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ - وَ لَمْ يُؤْمِنُوا فَتَجِبَ لَهُمُ الْجَنَّةُ - وَ لَمْ يَكْفُرُوا فَتَجِبَ لَهُمُ النَّارُ فَهُمْ عَلَى تِلْكَ الْحَالِ مُرْجَوْنَ لِأَمْرِ اللَّهِ.

۱۲- امام صادق علیه السلام فرمود: امروز دیگر مستضعفی وجود ندارد، مردان به مردان ابلاغ کرده و زنان به زنان رسانده‌اند.

آنهاکه کارشان با خدا و امیدشان به اوست

۱- زراره، از امام باقر علیه السلام در قول خدای عز و جل: «و دیگرانی که کارشان با خدا است(توبه / ۱۰۷)» فرمود: مردمی بودند مشرک و چون حمزه و جعفر و مانند آنها را کشتند که از مؤمنان بودند، سپس همان‌ها مسلمان شدند و خدا را به یگانگی شناختند و شرک را به دور انداختند و ایمان در دل آنها ننشست تا از مؤمنان باشند و بهشت بر آنها واجب شود و بر انکار خود نماندند تا کافر باشند و دوزخ بر آنها لازم شد آنها به همان صورت اند یا خدا آنها را عذاب می‌کند و یا آنکه توبه آنها را می‌پذیرد و از آنها می‌گذرد.

* * *

۲- مردی که گوید: امام باقر علیه السلام فرمود: مرجون لأمر الله مردمی بودند که مشرک بودند و حمزه و جعفر و مانند آنها از مؤمنان را کشتند، سپس مسلمان شدند و خدا را به یگانگی پذیرفتند و شرک را رها نمودند ولی قلباً مؤمن نشدند تا در شمار مؤمنان باشند و بهشت بر آنها لازم شود و کافر هم نشدند تا به دوزخ روند و آنها در این حال کارشان با خداست.

* * *

بَابُ أَصْحَابِ الْأَعْرَافِ

۲۸۹۷-۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ وَ عَلِيُّ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ رَجُلٍ جَمِيعاً عَنْ زُرَارَةَ قَالَ:

قَالَ لِي أَبُو جَعْفَرٍ ﷺ مَا تَقُولُ فِي أَصْحَابِ الْأَعْرَافِ - فَقُلْتُ مَا هُمْ إِلَّا مُؤْمِنُونَ أَوْ كَافِرُونَ - إِنْ دَخَلُوا الْجَنَّةَ فَهُمْ مُؤْمِنُونَ - وَ إِنْ دَخَلُوا النَّارَ فَهُمْ كَافِرُونَ - فَقَالَ وَ اللَّهِ مَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ وَ لَا كَافِرِينَ - وَ لَوْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ دَخَلُوا الْجَنَّةَ - كَمَا دَخَلَهَا الْمُؤْمِنُونَ - وَ لَوْ كَانُوا كَافِرِينَ لَدَخَلُوا النَّارَ - كَمَا دَخَلَهَا الْكَافِرُونَ - وَ لَكِنَّهُمْ قَوْمٌ اسْتَوَتْ حَسَنَاتُهُمْ وَ سَيِّئَاتُهُمْ - فَقَصُرَتْ بِهِمُ الْأَعْمَالُ - وَ إِنَّهُمْ لَكَمَا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فَقُلْتُ أَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ - هُمْ أَوْ مِنْ أَهْلِ النَّارِ - فَقَالَ اتْرُكْهُمْ حَيْثُ تَرَكَهُمُ اللَّهُ - قُلْتُ أَفَتُرْجِئُهُمْ قَالَ - نَعَمْ أُرْجِئُهُمْ كَمَا أَرْجَأَهُمُ اللَّهُ - إِنْ شَاءَ أَدْخَلَهُمُ الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِهِ - وَ إِنْ شَاءَ سَاقَهُمْ إِلَى النَّارِ - بِذُنُوبِهِمْ وَ لَمْ يَظْلِمْهُمْ - فَقُلْتُ هَلْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ كَافِرٌ - قَالَ لَا قُلْتُ هَلْ يَدْخُلُ النَّارَ إِلَّا كَافِرٌ - قَالَ فَقَالَ لَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ - يَا زُرَارَةُ إِنَّنِي أَقُولُ - مَا شَاءَ اللَّهُ وَ أَنْتَ لَا تَقُولُ مَا شَاءَ اللَّهُ - أَمَا إِنَّكَ إِنْ كَبِرْتَ رَجَعْتَ - وَ تَحَلَّلَتْ عَنْكَ عُقَدُكَ.

۲۸۹۸-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَسَّانَ عَنْ مُوسَى بْنِ بَكْرٍ عَنْ رَجُلٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ﷺ الَّذِينَ خَلَطُوا عَمَلاً صَالِحاً وَ آخَرَ سَيِّئاً فَأُولَئِكَ

اصحاب اعراف

۱- زراره، گوید: امام باقر علیه السلام به من فرمود: چه می‌گویی درباره اصحاب اعراف؟ گفتم: آنها یا مؤمن باشند و یا کافر، اگر به بهشت روند مؤمنند و اگر به دوزخ روند کافرند، فرمود: به خدا نه مؤمن باشند و نه کافر، اگر مؤمن بودند مانند مؤمنان به بهشت می‌رفتند و اگر کافر بودند وارد دوزخ می‌شدند همانند کافران که به دوزخ روند ولی آنها مردمی بودند که نیک و بدشان برابر بود و کار نیک، آنها را به بهشت نبرد و راستی که آنان چنانند که خدای عز و جل فرموده است، من گفتم: آنها از اهل بهشتند یا از اهل دوزخ؟ فرمود: آنها را به حال خود واگذار همانطور که خداوند آنها را واگذاشته (یعنی کارشان با خداست) من عرض کردم آیا شما کار آنها را به تأخیر می‌اندازید فرمود: آری، من کار آنها را به خدا وا می‌گذارم چنانچه خدا کار آنها را با خود واگذاشته، اگر خواهد به رحمت خود، آنان را به بهشت برد و اگر خواهد، به سزای گناهانشان، آنان را به دوزخ کشاند و ستمی هم به آنها نکرده است. گفتم: آیا کافر به بهشت می‌رود؟ فرمود: نه، گفتم: آیا جز کافر به دوزخ می‌رود؟ گوید: در پاسخ فرمود: نه، جز آنچه خدا می‌خواهد. ای زراره! راستش این است که من می‌گویم آنچه هست که خدا خواهد و تو نمی‌گویی آنچه هست که خدا خواهد، همانا اگر تو سال خورده شوی (از این اندیشه که آنها به جهنم روند) برگردی و گره‌های دلت گشوده شوند.

۲- مردی گوید که: امام باقر علیه السلام فرمود: «آن کسانیکه کردار خوب و بد به هم در آمیختند(توبه / ۱۰۲)» پس آنان مردمی مؤمن بودند که در حال ایمان

قَوْمٌ مُؤْمِنُونَ يُحْدِثُونَ - فِي إِيْمَانِهِمْ مِنَ الذُّنُوبِ الَّتِي يَعِيبُهَا الْمُؤْمِنُون وَ يَكْرَهُونَهَا فَاُولٰئِكَ عَسَى اللّٰهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ.

بَابٌ فِي صُنُوفِ أَهْلِ الْخِلَافِ وَ ذِكْرِ الْقَدَرِيَّةِ وَ الْخَوَارِجِ وَ الْمُرْجِئَةِ وَ أَهْلِ الْبُلْدَانِ

٢٨٩٩-١ـ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مَرْوَكِ بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللّٰهِ عليه السلام قَالَ:

لَعَنَ اللّٰهُ الْقَدَرِيَّةَ - لَعَنَ اللّٰهُ الْخَوَارِجَ - لَعَنَ اللّٰهُ الْمُرْجِئَةَ - لَعَنَ اللّٰهُ الْمُرْجِئَةَ - قَالَ قُلْتُ لَعَنْتَ هٰؤُلَاءِ مَرَّةً مَرَّةً - وَ لَعَنْتَ هٰؤُلَاءِ مَرَّتَيْنِ - قَالَ إِنَّ هٰؤُلَاءِ يَقُولُونَ - إِنَّ قَتَلَتَنَا مُؤْمِنُونَ فَدِمَاؤُنَا - مُتَلَطِّخَةٌ بِثِيَابِهِمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ - إِنَّ اللّٰهَ حَكَى عَنْ قَوْمٍ فِي كِتَابِهِ - أَلَّا نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ حَتّٰى يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَأْكُلُهُ النَّارُ قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ وَ بِالَّذِي قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ قَالَ كَانَ بَيْنَ الْقَاتِلِينَ وَ الْقَائِلِينَ خَمْسُمِائَةِ عَامٍ - فَأَلْزَمَهُمُ اللّٰهُ الْقَتْلَ - بِرِضَاهُمْ مَا فَعَلُوا.

٢٩٠٠-٢ـ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَكِيمٍ وَ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أَبِي مَسْرُوقٍ قَالَ:

سَأَلَنِي أَبُو عَبْدِاللّٰهِ عليه السلام عَنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ مَا هُمْ - فَقُلْتُ مُرْجِئَةٌ وَ قَدَرِيَّةٌ وَ حَرُورِيَّةٌ - فَقَالَ لَعَنَ اللّٰهُ تِلْكَ الْمِلَلَ الْكَافِرَةَ - الْمُشْرِكَةَ الَّتِي لَا تَعْبُدُ اللّٰهَ عَلَى شَيْءٍ.

خود، گناهانی پدید آورند که مؤمنان آنها را بد می‌شمردند و بد می‌داشتند، پس امید می‌رود که خداوند توبه آنها را بپذیرد و از آنها درگذرد.

در بیان اصناف مخالفان و ذکر قدریّه
و خوارج و مرجئه و بیان حال اهالی کشورها و بلاد

۱- مردی از امام صادق علیه‌السلام حدیث می‌کند که حضرت فرمود: خدا لعنت کند قدریّه را خدا لعنت کند خوارج را خدا لعنت کند مرجئه را خدا لعنت کند مرجئه را عرض کردم آنها را یک بار لعن فرمودید ولی مرجئه را دو بار فرمود: اینان می‌گویند: کشنده‌های ما مؤمنند و دامنشان به خون ما آلوده است تا روز قیامت، راستی خدا در کتاب خود از مردمی نام برده و فرموده: «هرگز به رسولی ایمان نیاوریم تا برای ما قربانی آورد که آتش آن را بسوزاند، بگو محققاً پیش از من رسولانی برای شما آمدند با معجزات و با همان دستوری که شما گفتید پس چرا آنها را کشتید اگر شما از راستگویانید» فرمود: میان قاتلان و قائلان پانصد سال فاصله بود و خدا قتل را به عهده آنها دانست برای آنکه بدان راضی و خشنود بودند.

توضیح: خوارج گروهی بودند که در جنگ صفّین بر علی شوریدند و او را متهم به کفر کردند و قدریّه قائلین به جبر و تفویض‌اند و مرجئه که به معنی تأخیر است به کسانی اطلاق می‌شود که حضرت علی علیه‌السلام را در خلافت به تأخیر انداختند و او را خلیفه چهارم دانستند و حروریه گروهی از خوارج‌اند که منسوب به حوراء محلی در نزدیکی کوفه است.

۲- «ابی مسروق» گوید: امام صادق علیه‌السلام از من پرسید که اهل بصره چه عقیده‌ای دارند؟ من در پاسخ گفتم که: مرجئه و قدریّه و حروریّه‌اند، فرمود: خدا لعنت کند این ملّت‌های کافر و مشرکی را که به هیچ وجه خداپرست نیستند.

۲۹۰۱-۳- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ يُونُسَ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

أَهْلُ الشَّامِ شَرٌّ مِنْ أَهْلِ الرُّومِ - وَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ شَرٌّ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ وَ أَهْلُ مَكَّةَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ جَهْرَةً.

۲۹۰۲-۴- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَحَدِهِمَا عليهما السلام قَالَ:

إِنَّ أَهْلَ مَكَّةَ لَيَكْفُرُونَ بِاللَّهِ جَهْرَةً - وَ إِنَّ أَهْلَ الْمَدِينَةِ أَخْبَثُ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ - أَخْبَثُ مِنْهُمْ سَبْعِينَ ضِعْفاً.

۲۹۰۳-۵- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَيُّوبَ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرٍ الْحَضْرَمِيِّ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام أَهْلُ الشَّامِ شَرٌّ أَمْ أَهْلُ الرُّومِ - فَقَالَ إِنَّ الرُّومَ كَفَرُوا وَ لَمْ يُعَادُونَا - وَ إِنَّ أَهْلَ الشَّامِ كَفَرُوا وَ عَادَوْنَا.

۲۹۰۴-۶- عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنِ النَّضْرِ بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبَانِ بْنِ عُثْمَانَ عَنِ الْفُضَيْلِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

لَا تُجَالِسُوهُمْ يَعْنِي الْمُرْجِئَةَ - لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَ لَعَنَ اللَّهُ مِلَلَهُمُ الْمُشْرِكَةَ الَّذِينَ لَا يَعْبُدُونَ اللَّهَ عَلَى شَيْءٍ مِنَ الْأَشْيَاءِ.

۳- امام صادق عليه السلام فرمود:

اهل شام از مردم روم بد ترند و اهل مدینه از اهل مکه بد ترند و اهل مکه آشکارا به خدا کفر می‌ورزند.

توضیح: مرحوم مجلسی فرماید: ممکن است این حدیث در زمان بنی امیه صادر شده باشد که اهل شام از پیروان بنی امیه بودند و همگی منافق و به ضرر اسلام کار می‌کردند و در دل کافر بودند زیرا منافق از کافر بد تر است.

۴- «ابی بصیر» می‌گوید که امام باقر یا امام صادق عليه السلام فرمود:

راستی اهل مکه آشکارا به خدا کفر می‌ورزند و به راستی که اهل مدینه از اهل مکه خبیث‌ترند، هفتاد برابر خبیث‌تر.

* * *

۵- «ابی بکر حضرمی» گوید: به امام صادق عليه السلام گفتم: اهل شام بد ترند یا اهل روم؟ در پاسخ فرمود: رومیان کافرند و با ما دشمنی نمی‌کنند و اهل شام هم کافرند و هم دشمن ما هستند.

* * *

٦- «فضیل بن یسار» گوید که امام صادق عليه السلام فرمود:

با آنها هم نشین نشوید - یعنی با مرجئه - خدا آنها و مردمان مشرکی را که خداوند در هیچ چیز پرستش نمی‌کنند و او را مؤثر نمی‌دانند لعنت کند.

بَابُ الْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ

۲۹۰۵-۱-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ مُوسَى بْنِ بَكْرٍ وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ رَجُلٍ جَمِيعاً عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

الْمُؤَلَّفَةُ قُلُوبُهُمْ قَوْمٌ- وَحَّدُوا اللَّهَ- وَ خَلَعُوا عِبَادَةَ مَنْ يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ- وَ لَمْ تَدْخُلِ الْمَعْرِفَةُ قُلُوبَهُمْ- أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ- وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يَتَأَلَّفُهُمْ- وَ يُعَرِّفُهُمْ لِكَيْمَا يَعْرِفُوا وَ يُعَلِّمُهُمْ.

۲۹۰۶-۲-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ الْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ قَالَ- هُمْ قَوْمٌ وَحَّدُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ خَلَعُوا عِبَادَةَ مَنْ يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَ شَهِدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ- وَ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله وَ هُمْ فِي ذَلِكَ شُكَّاكٌ فِي بَعْضِ- مَا جَاءَ بِهِ مُحَمَّدٌ صلى الله عليه وآله فَأَمَرَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ نَبِيَّهُ صلى الله عليه وآله أَنْ يَتَأَلَّفَهُمْ بِالْمَالِ وَ الْعَطَاءِ- لِكَيْ يَحْسُنَ إِسْلَامُهُمْ- وَ يَثْبُتُوا عَلَى دِينِهِمُ- الَّذِي دَخَلُوا فِيهِ وَ أَقَرُّوا بِهِ- وَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يَوْمَ حُنَيْنٍ تَأَلَّفَ رُؤَسَاءَ الْعَرَبِ- مِنْ قُرَيْشٍ وَ سَائِرِ مُضَرَ- مِنْهُمْ أَبُو سُفْيَانَ بْنُ حَرْبٍ- وَ عُيَيْنَةُ بْنُ حُصَيْنٍ الْفَزَارِيُّ- وَ أَشْبَاهُهُمْ مِنَ النَّاسِ فَغَضِبَتِ الْأَنْصَارُ- وَ اجْتَمَعَتْ إِلَى سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ فَانْطَلَقَ- بِهِمْ- إِلَى

دل به دست آورده شدگان

۱- امام باقر علیه السلام فرمود: «المؤلّفة قلوبهم» مردمی بودند که خدا را یگانه می‌دانستند و دست از پرستش بت‌ها برداشته بودند ولی شناختی نسبت به پیامبر و اسلام نداشتند و توجه نداشتند که شیوه پیامبر اسلام این بود که با آنها انس می‌گرفت و به خود، نزدیکشان می‌ساخت و سعی داشت به آنها بفهماند و آموزش دهد و تربیتشان کند.

توضیح: مرحوم مجلسی فرماید: و المؤلفه قلوبهم گروهی از مسلمانان مستضعف بودند که در دین استوار نبودند در نتیجه یا منافق بودند و یا شک و تردید داشتند خداوند سهمی از زکات برای آنها معیّن کرد تا دلشان را به اسلام نرم کند و اعتقادشان به دین اسلام استوار سازد و در جنگ با مشرکین از آنها کمک بگیرد.

۲- زراره، می‌گوید: از امام باقر علیه السلام در تفسیر قول خدای عز و جل و المؤلّفة قلوبهم را پرسیدم، در پاسخ فرمود:
آنها مردمی بودند که خدای عز و جل را یگانه دانسته و دست از بت‌ها برداشته و اقرار داشتند به خدای یگانه معبود بر حق است و محمد صلی الله علیه و آله رسول اوست با این حال در برخی از آنچه پیامبر صلی الله علیه و آله آورده بود شک داشتند و خدای عزّ و جل به پیامبرش صلی الله علیه و آله دستور داد که با بخشش مال، دل آنها را به اسلام نزدیک‌تر سازد تا در دین استوار گردند و از آن دفاع نمایند.
و راستی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در جنگ حنین رؤسای قریش و سائر قبایل مضر تألیف قلوب کرد از آن جمله «ابوسفیان بن حرب» و «عیینه بن حصین فزاری» و مانند آنها را از مردم می‌توان نام برد، انصار از این کار خشمگین شدند و نزد «سعد بن عباده» رفتند و وی آنها را در «جعرانه»

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْجِعْرَانَةِ - فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ - أَتَأْذَنُ لِي فِي الْكَلَامِ فَقَالَ - نَعَمْ فَقَالَ إِنْ كَانَ هَذَا الْأَمْرُ - مِنْ هَذِهِ الْأَمْوَالِ الَّتِي قَسَمْتَ - بَيْنَ قَوْمِكَ شَيْئاً أَنْزَلَهُ اللَّهُ رَضِينَا - وَ إِنْ كَانَ غَيْرَ ذَلِكَ لَمْ نَرْضَ - قَالَ زُرَارَةُ - وَ سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام يَقُولُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ أَكُلُّكُمْ - عَلَى قَوْلِ سَيِّدِكُمْ سَعْدٍ - فَقَالُوا سَيِّدُنَا اللَّهُ وَ رَسُولُهُ - ثُمَّ قَالُوا فِي الثَّالِثَةِ - نَحْنُ عَلَى مِثْلِ قَوْلِهِ وَ رَأْيِهِ - قَالَ زُرَارَةُ فَسَمِعْتُ - أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام يَقُولُ فَحَطَّ اللَّهُ نُورَهُمْ - وَ فَرَضَ اللَّهُ لِلْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ - سَهْماً فِي الْقُرْآنِ.

۲۹۰۷ - ۳ - عَلِيٌّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

الْمُؤَلَّفَةُ قُلُوبُهُمْ لَمْ يَكُونُوا قَطُّ - أَكْثَرَ مِنْهُمُ الْيَوْمَ.

۲۹۰۸ - ۴ - عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ إِسْحَاقَ ابْنِ غَالِبٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَا إِسْحَاقُ كَمْ تَرَى أَهْلَ هَذِهِ الْآيَةِ - فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَ إِنْ لَمْ يُعْطَوْا مِنْهَا إِذَا هُمْ يَسْخَطُونَ قَالَ ثُمَّ قَالَ هُمْ أَكْثَرُ مِنْ ثُلُثَيِ النَّاسِ.

خدمت رسول خدا ﷺ برد (محلی است میان مکه و طائف و هفت میل به مکه مانده است) و عرض کرد: یا رسول الله! به من اجازه می‌دهید سخن گویم؟ فرمود: آری، سعد بن عباده گفت: اگر این اموال را طبق دستوری که از طرف خدا رسیده میان قوم خود تقسیم کردی، ما رضایت داریم و اگر چنین نیست رضایت نداریم، زراره گوید: شنیدم که امام باقر علیه السلام فرمود: رسول خدا ﷺ فرمود: ای گروه انصار! شما همه با گفتار سیّد و بزرگ خود، سعد هماهنگ هستید؟ گفتند: سیّد و آقای ما، خدا و رسول اوست و دربار سوم گفتند: آری، ما همان قول و رأی او را داریم زراره گفت: شنیدم امام باقر علیه السلام فرمود: خدا هم نور و ایمان آنها را تنزّل داد و برای مؤلّفة قلوبهم در قرآن سهمی مقرّر ساخت.

توضیح: حنین سرزمینی میان دو کوه بود که قوم ثقیف و هوازن در آنجا زندگی می‌کردند، آنها مردمی مشرک و جنگجو بودند و با مسلمانان آماده نبرد شدند و چون این جنگ در محل حنین واقع شد به این نام معروف گشت در آغاز جنگ پیروزی با مشرکان بود ولی بخاطر پایداری و استقامت مسلمانان بر آنها پیروز شدند و غنائم زیادی به دست آوردند.

۳- امام باقر علیه السلام فرمود: مؤلّفة قلوبهم هرگز به فراوانی امروز نبوده‌اند.

* * *

۴- اسحاق بن غالب، گوید: امام صادق علیه السلام فرمود:

ای اسحاق! به نظر تو اهل این آیه چندند: «اگر از آن صدقات به آنها داده شود خشنود شوند و اگر به آنها داده نشود ناگهان خشم ببرند(توبه/۵۸)»

فرمود: آنان از دو سوم مردم بیشتر بودند.

۲۹۰۹-۵-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَسَّانَ عَنْ مُوسَى بْنِ بَكْرٍ عَنْ رَجُلٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام مَا كَانَتِ الْمُؤَلَّفَةُ قُلُوبُهُمْ قَطُّ- أَكْثَرَ مِنْهُمُ الْيَوْمَ وَ هُمْ قَوْمٌ وَحَّدُوا اللَّهَ- وَ خَرَجُوا مِنَ الشِّرْكِ- وَ لَمْ تَدْخُلْ مَعْرِفَةُ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله قُلُوبَهُمْ- وَ مَا جَاءَ بِهِ فَتَأَلَّفَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله وَ تَأَلَّفَهُمُ الْمُؤْمِنُونَ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله لِكَيْمَا يَعْرِفُوا.

بَابٌ فِي ذِكْرِ الْمُنَافِقِينَ وَ الضُّلَّالِ وَ إِبْلِيسَ فِي الدَّعْوَةِ

۲۹۱۰-۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلٍ قَالَ:

كَانَ الطَّيَّارُ يَقُولُ لِي إِبْلِيسُ لَيْسَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ- وَ إِنَّمَا أُمِرَتِ الْمَلَائِكَةُ بِالسُّجُودِ- لِآدَمَ عليه السلام فَقَالَ- إِبْلِيسُ لَا أَسْجُدُ فَمَا لِإِبْلِيسَ يَعْصِي- حِينَ لَمْ يَسْجُدْ- وَ لَيْسَ هُوَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ- قَالَ فَدَخَلْتُ أَنَا وَ هُوَ- عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ- فَأَحْسَنَ وَ اللَّهِ فِي الْمَسْأَلَةِ- فَقَالَ جُعِلْتُ فِدَاكَ- رَأَيْتَ مَا نَدَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيْهِ- الْمُؤْمِنِينَ مِنْ قَوْلِهِ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَ دَخَلَ فِي ذَلِكَ الْمُنَافِقُونَ مَعَهُمْ- قَالَ نَعَمْ وَ الضُّلَّالُ- وَ كُلُّ مَنْ أَقَرَّ بِالدَّعْوَةِ الظَّاهِرَةِ- وَ كَانَ إِبْلِيسُ مِمَّنْ أَقَرَّ بِالدَّعْوَةِ الظَّاهِرَةِ مَعَهُمْ.

۵- امام باقر علیه السلام فرمود:
مؤلفة قلوبهم هرگز از امروز بیشتر نبودند، آنان مردمی بودند که خدا را یگانه می‌دانستند و از شرک دوری می‌کردند ولی پیامبر را به خوبی نمی‌شناختند و قلباً معتقد نبودند که هرچه پیامبر آورده از جانب خداست و رسول خدا صلی الله علیه و آله به آنها نزدیک شد تا از آنها دلجوئی کند و مؤمنین هم پس از رسول خدا از آنها دلجوئی نمودند تا شناخت آنان نسبت به اسلام و پیامبرش بیشتر شود.

در اشتراک منافقین و گمراهان و شیطان

در دعوت الهیه

۱- «جمیل» گوید: طیّار به من می‌گفت: شیطان که از فرشته‌ها نبود و همانا فرشته‌ها مأمور شدند به آدم سجده کنند و ابلیس گفت: من سجده نمی‌کنم، چرا ابلیس گناه کار شد که سجده نکرد با اینکه از فرشته‌ها نبود (و دستور سجده به او متوجه نبود)؟ گوید: من به همراه او خدمت امام صادق علیه السلام رسیدیم و گوید: به خدا به طرز خوبی سؤال را مطرح کرد، به آن حضرت گفت: قربانت! بفرمائید آنچه را که خدای عز و جل مؤمنان را بدان خوانده است از اینکه فرموده: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید» آیا منافقان را هم شامل می‌شود و منافقان هم به همراه مؤمنان در این خطاب وارد می‌شوند؟ فرمود: آری و شامل گمراهان و اهل ضلال هم می‌شود و شامل هرکس که اعتراف به مسلمانی در ظاهر کرده خواهد شد، و ابلیس هم از آن کسانی است که به همراه آنان اعتراف کرده است.

بَابٌ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى وَ مِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللهَ عَلىٰ حَرْفٍ

۲۹۱۱-۱ـعَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أُذَيْنَةَ عَنِ الْفُضَيْلِ وَ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ:

وَ مِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللهَ عَلىٰ حَرْفٍ فَإِنْ أَصابَهُ خَيْرٌ اِطْمَأَنَّ بِهِ وَ إِنْ أَصابَتْهُ فِتْنَةٌ اِنْقَلَبَ عَلىٰ وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيا وَ الْآخِرَةَ قَالَ زُرَارَةُ سَأَلْتُ عَنْهَا- أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام فَقَالَ- هَؤُلَاءِ قَوْمٌ عَبَدُوا اللَّهَ- وَ خَلَعُوا عِبَادَةَ مَنْ يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ- وَ شَكُّوا فِي مُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله وَ مَا جَاءَ بِهِ فَتَكَلَّمُوا بِالْإِسْلَامِ - وَ شَهِدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ- وَ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ وَ أَقَرُّوا بِالْقُرْآنِ - وَ هُمْ فِي ذَلِكَ شَاكُّونَ- فِي مُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله وَ مَا جَاءَ بِهِ وَ لَيْسُوا شُكَّاكاً فِي اللَّهِ- قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ مِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللهَ عَلىٰ حَرْفٍ يَعْنِي عَلَى شَكٍّ فِي مُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله وَ مَا جَاءَ بِهِ- فَإِنْ أَصابَهُ خَيْرٌ يَعْنِي عَافِيَةً فِي نَفْسِهِ- وَ مَالِهِ وَ وُلْدِهِ- اِطْمَأَنَّ بِهِ- وَ رَضِيَ بِهِ وَ إِنْ أَصابَتْهُ فِتْنَةٌ يَعْنِي بَلَاءً فِي جَسَدِهِ أَوْ مَالِهِ- تَطَيَّرَ وَ كَرِهَ الْمُقَامَ- عَلَى الْإِقْرَارِ بِالنَّبِيِّ صلی الله علیه و آله فَرَجَعَ إِلَى الْوُقُوفِ وَ الشَّكِّ- فَنَصَبَ الْعَدَاوَةَ لِلَّهِ وَ لِرَسُولِهِ - وَ الْجُحُودَ بِالنَّبِيِّ وَ مَا جَاءَ بِهِ.

در بیان قول خدای تعالی: بعضی از مردم خدا را با حرف پرستش می‌کنند

۱- «زراره» از امام باقر(ع) در تفسیر قول خدای عز و جل: «برخی مردمند که خدا را با حرف می‌پرستند و اگر خوبی دید آسوده خاطر است و اگر آزمایش و فتنه‌ای به او رسید روی برگرداند او در دنیا و آخرت زیان کار است(حج / ۱۱)» نقل می‌کند که حضرت فرمود: «اینان مردمی هستند که خدا را می‌پرستیدند و از پرستش هرکس جز خدا برکنار شده بودند و درباره محمد(ص) و آنچه آورده بود شک داشتند و زمانی مسلمان شدند و گفتند:
أشهد أن لا اله الاّ الله و ان محمداً رسول الله و به قرآن هم اعتراف کردند. با این حال درباره محمد و آنچه آورده بود شک داشتند ولی درباره خدا شک نداشتند، خدای عز و جل فرماید: «برخی مردمند که خدا را به حرف می‌پرستند» یعنی با شرک درباره محمد(ص) و آنچه آورده است «و اگر به او خوبی رسد» یعنی عافیت در خود و مال و فرزندش ببیند «بدان آسوده خاطر و دلبسته شود» و بدان خشنود گردد «و اگر فتنه‌ای به او رسد» یعنی بلایی در تنش یا مالش برسد به فال بد می‌گیرد و از ادامه اقرار بر پیامبر(ص) بدش می‌آید و به توقّف و شک بر می‌گردد و به دشمنی خدا و رسول و انکار به پیامبر و آنچه آورده است برخیزد.

۲۹۱۲-۲-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ مُوسَى بْنِ بَكْرٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ مِنَ النّٰاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللهَ عَلىٰ حَرْفٍ قَالَ هُمْ قَوْمٌ وَحَّدُوا اللَّهَ- وَ خَلَعُوا عِبَادَةَ مَنْ يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَخَرَجُوا مِنَ الشِّرْكِ وَ لَمْ يَعْرِفُوا- أَنَّ مُحَمَّداً صلى الله عليه وآله رَسُولُ اللَّهِ- فَهُمْ يَعْبُدُونَ اللَّهَ عَلَى شَكٍّ- فِي مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وآله وَ مَا جَاءَ بِهِ- فَأَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله وَ قَالُوا نَنْظُرُ فَإِنْ كَثُرَتْ أَمْوَالُنَا- وَ عُوفِينَا فِي أَنْفُسِنَا وَ أَوْلَادِنَا عَلِمْنَا أَنَّهُ صَادِقٌ- وَ أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ - وَ إِنْ كَانَ غَيْرَ ذَلِكَ نَظَرْنَا- قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- فَإِنْ أَصٰابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ يَعْنِي عَافِيَةً فِي الدُّنْيَا- وَ إِنْ أَصٰابَتْهُ فِتْنَةٌ يَعْنِي بَلَاءً فِي نَفْسِهِ وَ مَالِهِ- اِنْقَلَبَ عَلىٰ وَجْهِهِ اِنْقَلَبَ عَلَى شَكِّهِ إِلَى الشِّرْكِ- خَسِرَ الدُّنْيٰا وَ الْآخِرَةَ ذٰلِكَ هُوَ الْخُسْرٰانُ الْمُبِينُ يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللهِ مٰا لاٰ يَضُرُّهُ وَ مٰا لاٰ يَنْفَعُهُ قَالَ يَنْقَلِبُ مُشْرِكاً- يَدْعُو غَيْرَ اللَّهِ وَ يَعْبُدُ غَيْرَهُ- فَمِنْهُمْ مَنْ يَعْرِفُ- وَ يَدْخُلُ الْإِيمَانُ قَلْبَهُ- فَيُؤْمِنُ وَ يُصَدِّقُ- وَ يَزُولُ عَنْ مَنْزِلَتِهِ- مِنَ الشَّكِّ إِلَى الْإِيمَانِ- وَ مِنْهُمْ مَنْ يَثْبُتُ عَلَى شَكِّهِ- وَ مِنْهُمْ مَنْ يَنْقَلِبُ إِلَى الشِّرْكِ.

عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى، عَنْ يُونس، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ زُرَارَةَ مِثْلَه.

۲- «زراره» گوید: از امام باقر علیه السلام در تفسیر قول خدای عز و جل پرسیدم: «و برخی مردمند که خدا را به حرف می‌پرستند»
فرمود: آنان مردمی بودند که خدا را یگانه می‌دانستند و از پرستش معبودان دیگر دست برداشتند و از شرک بیرون آمدند و نفهمیدند که محمد صلی الله علیه و آله رسول خدا است و آنها خدا را می‌پرستیدند با این حال درباره نبوت محمد صلی الله علیه و آله و آنچه آورده بود شک داشتند و نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله آمدند و گفتند که: ما ملاحظه می‌کنیم، اگر اموال ما بسیار شد و تن ما سالم ماند و فرزندان ما سالم ماندند، می‌دانیم که او راست می‌گوید و براستی که رسول خداست و اگر جز این باشد تأمل می‌کنیم.
خدای عز و جل فرمود: «اگر به او خوبی رسد بدان مطمئن شود» یعنی عافیت در دنیا «و اگر به او فتنه‌ای رسد» یعنی بلائی در جان و مالش برسد «رو برگرداند» یعنی به شک و شرک برگردد «در دنیا و آخرت زیانکار باشد و این خود زیان آشکاری است، در برابر خدا کسی را بخواند که زیان و سودی برایش ندارد» فرموده که: به شرک برگردد و جز خدا را بخواند و جز خدا را بپرستد، پس برخی از آنهایند که بفهمند و ایمان در دل آنها نشیند و بگروند و باور کنند و از مقام شک در آیند و به ایمان گرایش پیدا کنند و برخی به حال شک بمانند و برخی هم به شرک برگردند.

* * *

بَابُ أَدْنَى مَا يَكُونُ بِهِ الْعَبْدُ مُؤْمِناً أَوْ كَافِراً أَوْ ضَالاًّ

۲۹۱۳-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُمَرَ الْيَمَانِيِّ عَنِ ابْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ أَبَانِ بْنِ عَيَّاشٍ عَنْ سُلَيْمِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ:

سَمِعْتُ عَلِيّاً عليه السلام يَقُولُ وَ أَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ لَهُ- مَا أَدْنَى مَا يَكُونُ بِهِ الْعَبْدُ مُؤْمِناً- وَ أَدْنَى مَا يَكُونُ بِهِ الْعَبْدُ كَافِراً وَ أَدْنَى مَا يَكُونُ بِهِ الْعَبْدُ ضَالاًّ- فَقَالَ لَهُ قَدْ سَأَلْتَ فَافْهَمِ الْجَوَابَ- أَمَّا أَدْنَى مَا يَكُونُ بِهِ الْعَبْدُ مُؤْمِناً- أَنْ يُعَرِّفَهُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى نَفْسَهُ- فَيُقِرَّ لَهُ بِالطَّاعَةِ وَ يُعَرِّفَهُ نَبِيَّهُ صلى الله عليه وآله فَيُقِرَّ لَهُ بِالطَّاعَةِ- وَ يُعَرِّفَهُ إِمَامَهُ وَ حُجَّتَهُ فِي أَرْضِهِ وَ شَاهِدَهُ عَلَى خَلْقِهِ فَيُقِرَّ لَهُ بِالطَّاعَةِ- قُلْتُ لَهُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ- وَ إِنْ جَهِلَ جَمِيعَ الْأَشْيَاءِ- إِلَّا مَا وَصَفْتَ قَالَ- نَعَمْ إِذَا أُمِرَ أَطَاعَ وَ إِذَا نُهِيَ انْتَهَى- وَ أَدْنَى مَا يَكُونُ بِهِ الْعَبْدُ كَافِراً- مَنْ زَعَمَ أَنَّ شَيْئاً نَهَى اللَّهُ عَنْهُ- أَنَّ اللَّهَ أَمَرَ بِهِ- وَ نَصَبَهُ دِيناً- يَتَوَلَّى عَلَيْهِ وَ يَزْعُمُ- أَنَّهُ يَعْبُدُ الَّذِي أَمَرَهُ بِهِ- وَ إِنَّمَا يَعْبُدُ الشَّيْطَانَ- وَ أَدْنَى مَا يَكُونُ بِهِ الْعَبْدُ ضَالاًّ- أَنْ لَا يَعْرِفَ حُجَّةَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى- وَ شَاهِدَهُ عَلَى عِبَادِهِ- الَّذِي أَمَرَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- بِطَاعَتِهِ وَ فَرَضَ وَلَايَتَهُ- قُلْتُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ صِفْهُمْ لِي- فَقَالَ الَّذِينَ قَرَنَهُمُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- بِنَفْسِهِ وَ نَبِيِّهِ فَقَالَ- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ قُلْتُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ- جَعَلَنِيَ اللَّهُ فِدَاكَ- أَوْضِحْ لِي فَقَالَ- الَّذِينَ قَالَ

کمتر چیزی که بنده به خاطر آن

مؤمن یا کافر یا گمراه شود

۱- «سلیم بن قیس» می‌گوید: شنیدم که علی ﷺ می‌فرمود: مردی خدمت او آمده بود و به او می‌گفت: کمتر چیزی که مرد بخاطر آن مؤمن شود چیست؟ و کمتر چیزی که مرد بخاطر آن کافر می‌شود چیست؟ و یا کمتر چیزی که مرد با آن گمراه شود چیست؟ در پاسخش فرمود: پرسیدی پس جواب را بفهم، کمتر چیزی که بنده به آن ایمان دارد این است که خداوند خود را به آن بنده بشناساند پس آن بنده به فرمانبر داری از او اقرار کند و سپس پیامبرش را به او بشناساند و فرمان او را هم بپذیرد و امام و حجت و شاهد خود را در روی زمین به او بشناساند و به فرمان او هم اعتراف کند، من به او گفتم: یا امیرالمؤمنین! و اگرچه همه چیز را جز آنچه وصف کردی نداند؟ فرمود: آری، هرگاه در وضعی باشد که چون فرمانی به او دهند بپذیرند و چون او را نهی کنند باز ایستد. و کمتر چیزی که بنده بدان کافر است این است که کسی حجت خدای تعالی و کسی خداوند فرمانش را بر او واجب کرده نشناسد سلیم گوید: به حضرت عرض کردم حجت وگواهان را برایم توصیف کن فرمود آنها کسانی هستند که خداوند آنها را قرین و همنشین با خود و پیامبرش قرار داده: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید خدا و رسول واولیاء امر خود را فرمانبرید(نساء / ۵۹)» عرض کردم: یا امیرالمؤمنین! خدا مرا قربانت کند، برای من توضیح ده، پس فرمود: همان کسانی اند که پیامبر ﷺ در آخرین خطبه خود در روزی که خدای عز و جل جان او راگرفت فرمود:

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي آخِرِ خُطْبَتِهِ يَوْمَ قَبَضَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيْهِ - إِنِّي قَدْ تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ - لَنْ تَضِلُّوا بَعْدِي - مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا كِتَابَ اللَّهِ وَ عِتْرَتِي أَهْلَ بَيْتِي - فَإِنَّ اللَّطِيفَ الْخَبِيرَ - قَدْ عَهِدَ إِلَيَّ أَنَّهُمَا - لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ - كَهَاتَيْنِ وَ جَمَعَ بَيْنَ مُسَبِّحَتَيْهِ - وَ لَا أَقُولُ كَهَاتَيْنِ - وَ جَمَعَ بَيْنَ الْمُسَبِّحَةِ وَ الْوُسْطَى فَتَسْبِقَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى - فَتَمَسَّكُوا بِهِمَا - لَا تَزِلُّوا وَ لَا تَضِلُّوا - وَ لَا تَقَدَّمُوهُمْ فَتَضِلُّوا.

بَابٌ

۲۹۱۴-۱ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْمِنْقَرِيِّ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ:

إِنَّ بَنِي أُمَيَّةَ أَطْلَقُوا - لِلنَّاسِ تَعْلِيمَ الْإِيمَانِ - وَ لَمْ يُطْلِقُوا تَعْلِيمَ الشِّرْكِ - لِكَيْ إِذَا حَمَلُوهُمْ عَلَيْهِ لَمْ يَعْرِفُوهُ.

بَابُ ثُبُوتِ الْإِيمَانِ وَ هَلْ يَجُوزُ أَنْ يَنْقُلَهُ اللَّهُ

۲۹۱۵-۱ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ نُعَيْمٍ الصَّحَّافِ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ لِمَ يَكُونُ الرَّجُلُ عِنْدَ اللَّهِ مُؤْمِناً - قَدْ ثَبَتَ لَهُ الْإِيمَانُ عِنْدَهُ - ثُمَّ يَنْقُلُهُ اللَّهُ بَعْدُ مِنَ الْإِيمَانِ إِلَى الْكُفْرِ - قَالَ

به راستی من در میان شما دو چیز به جا می‌گذارم که هرگز پس از من گمراه نشوید تا بدان‌ها چنگ زنید: یکی کتاب خدا و دیگر عترت خودم که خاندان منند، زیرا خدای لطیف و نازک بین و آگاه، به من سفارش کرده که آنها از هم جدا نشوند تا سر حوض کوثر بر من وارد شوند مانند این دو انگشت (که با هم برابرند) و نمی‌گویم مانند این دو انگشت (انگشت سبابه و وسطی) که به هم چسبانید یعنی با هم برابرند اما نه اینطور که یکی بر دیگری جلو افتد پس باید به آنها چنگ زنید تا نلغزید وگمراه نشوید واز آنها جلو نیفتید تاگمراه نشوید.

باب

۱- امام صادق علیه السلام، فرمود: راستی بنی امیه برای مردم تعلیم ایمان را آزاد گذاشتند و تعلیم شرک را آزاد نکردند و برنامهٔ خود ننمودند برای آن‌که اگر مردم را بر آن وادار می‌کردند، آنها را نمی‌شناختند و نمی‌پذیرفتند.

ثبوت ایمان و اینکه آیا رواست که خداوند ایمان را ازکسی بگیرد؟

۱- «حسین بن نعیم صحّاف» گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم: چرا مردی گاهی نزد خدا مؤمن است و سپس خداوند او را به سوی کفر می‌برد؟ امام در پاسخ فرمود: به راستی خدا عادل است، همانا مردم را دعوت به ایمان کرده است نه به کفر، و احدی را دعوت به کفر نکرده و هرکس به خدا ایمان آورد و سپس ایمان او در پیشگاه خدا ثابت شود، خدای عز و جل پس از آن او را از ایمان به کفر منتقل نسازد. من به آن حضرت گفتم: مردی کافر است و کفرش نزد خداوند ثابت است سپس پس از

فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ- هُوَ الْعَدْلُ إِنَّمَا دَعَا الْعِبَادَ- إِلَى الْإِيمَانِ بِهِ لَا إِلَى الْكُفْرِ- وَ لَا يَدْعُو أَحَداً إِلَى الْكُفْرِ بِهِ- فَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ- ثُمَّ ثَبَتَ لَهُ الْإِيمَانُ عِنْدَ اللَّهِ- لَمْ يَنْقُلْهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- بَعْدَ ذَلِكَ مِنَ الْإِيمَانِ إِلَى الْكُفْرِ- قُلْتُ لَهُ فَيَكُونُ الرَّجُلُ كَافِراً- قَدْ ثَبَتَ لَهُ الْكُفْرُ عِنْدَ اللَّهِ- ثُمَّ يَنْقُلُهُ بَعْدَ ذَلِكَ- مِنَ الْكُفْرِ إِلَى الْإِيمَانِ- قَالَ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ خَلَقَ النَّاسَ كُلَّهُمْ- عَلَى الْفِطْرَةِ الَّتِي فَطَرَهُمْ عَلَيْهَا- لَا يَعْرِفُونَ إِيمَاناً بِشَرِيعَةٍ- وَ لَا كُفْراً بِجُحُودٍ- ثُمَّ بَعَثَ اللَّهُ الرُّسُلَ- تَدْعُوا الْعِبَادَ إِلَى الْإِيمَانِ بِهِ- فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ- وَ مِنْهُمْ مَنْ لَمْ يَهْدِهِ اللَّهُ.

بَابُ الْمُعَارِينَ

۲۹۱۶-۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا عليهما السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ- خَلَقَ خَلْقاً لِلْإِيمَانِ لَا زَوَالَ لَهُ وَ خَلَقَ خَلْقاً لِلْكُفْرِ لَا زَوَالَ لَهُ- وَ خَلَقَ خَلْقاً بَيْنَ ذَلِكَ- وَ اسْتَوْدَعَ بَعْضَهُمُ الْإِيمَانَ- فَإِنْ يَشَأْ أَنْ يُتِمَّهُ لَهُمْ أَتَمَّهُ- وَ إِنْ يَشَأْ أَنْ يَسْلُبَهُمْ إِيَّاهُ سَلَبَهُمْ وَ كَانَ فُلَانٌ مِنْهُمْ مُعَاراً.

آن، او را از کفر به ایمان منتقل می‌سازد؟ گوید: در پاسخ فرمود: راستی خدای عزوجل همهٔ مردم را بر فطرت توحید آفریده است، ایمان به شریعتی را به خودی خود نمی‌فهمند و کفر و انکار به حق را هم ندارند سپس خداوند رسولان را فرستاد تا بنده‌های خدا را به ایمان دعوت کنند، برخی را خدا (توسط پیامبران) هدایت کرد برخی هم از هدایت خدا بهره‌مند نشدند.

توضیح: مرحوم مجلسی می‌فرماید: منظور از اینکه خداوند بعضی از مردم را از ایمان به سوی کفر می‌برد این است که آنها در باطن مؤمن نبوده‌اند سؤال کننده شاید چنین پنداشته است که ایمان و کفر از افعال خداوند است و امام پاسخ می‌دهد که خداوند عادل است و مردم را به ایمان می‌خواند نه به کفر هر مؤمنی که در ایمان خود پایدار باشد توفیق و لطف الهی شامل حال او می‌شود و مؤمن از دنیا می‌رود و اگر بصورت ظاهر مؤمنی کافر شود خود از این حکایت دارد که ایمان او عاریه‌ای بوده است.

کسانی که ایمانشان عاریه‌یی است

۱- محمد بن مسلم روایت کرده که از امام باقر و یا امام صادق (ع) شنیدم می‌فرمود: راستی خدای عز و جل خلقی را برای ایمان ثابت آفریده که زوالی برای ایمانشان نیست و خلقی را هم برای کفر ثابت آفریده که زوالی برای کفرشان نیست و خلقی را هم میان این دو آفریده و به برخی ایمان را به عاریت داده که اگر بخواهد برای آنها به پایان رساند می‌رساند و اگر خواهد آن را از آنها بگیرد می‌گیرد و فلانی از آنها بود که ایمانش عاریت بود.

توضیح: خلق خلقاً للایمان لام ایمان برای بیان عاقبت است یعنی خلقی را آفرید که در علم ازلی سرانجام کار آنها ایمان بود مانند پیامبران و اولیاء آنها و خلقی هم در علم ازلی سرانجام کار آنها کفر خواهد بود و گروهی هم در این میان مرددند و ایمان آنها عاریه‌ای است البته این مطلب نه به آن معنی است که مقدر هرکس مشخص است و هیچ کس توانائی تغییر آن را ندارد تا قانون جبر حکومت کند و ایراد شود که در اینصورت پس بهشت و جهنّم برای چیست؟

۲۹۱۷-۲-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ فَضَالَةَ ابْنِ أَيُّوبَ وَ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْجَوْهَرِيِّ عَنْ كُلَيْبِ بْنِ مُعَاوِيَةَ الْأَسَدِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الْعَبْدَ يُصْبِحُ مُؤْمِناً - وَ يُمْسِي كَافِراً - وَ يُصْبِحُ كَافِراً - وَ يُمْسِي مُؤْمِناً - وَ قَوْمٌ يُعَارُونَ الْإِيمَانَ - ثُمَّ يُسْلَبُونَهُ وَ يُسَمَّوْنَ الْمُعَارِينَ. ثُمَّ قَالَ فُلَانٌ مِنْهُمْ.

۲۹۱۸-۳-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ الْبَخْتَرِيِّ وَ غَيْرِهِ عَنْ عِيسَى شَلَقَانَ قَالَ:

كُنْتُ قَاعِداً - فَمَرَّ أَبُو الْحَسَنِ مُوسَى عليه السلام وَ مَعَهُ بَهْمَةٌ قَالَ قُلْتُ - يَا غُلَامُ مَا تَرَى مَا يَصْنَعُ أَبُوكَ - يَأْمُرُنَا بِالشَّيْءِ ثُمَّ يَنْهَانَا عَنْهُ - أَمَرَنَا أَنْ نَتَوَلَّى أَبَا الْخَطَّابِ - ثُمَّ أَمَرَنَا أَنْ نَلْعَنَهُ وَ نَتَبَرَّأَ مِنْهُ - فَقَالَ أَبُو الْحَسَنِ عليه السلام وَ هُوَ غُلَامٌ - إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ خَلْقاً - لِلْإِيمَانِ لَا زَوَالَ لَهُ - وَ خَلَقَ خَلْقاً لِلْكُفْرِ - لَا زَوَالَ لَهُ - وَ خَلَقَ خَلْقاً بَيْنَ ذَلِكَ - أَعَارَهُ الْإِيمَانَ يُسَمَّوْنَ الْمُعَارِينَ - إِذَا شَاءَ سَلَبَهُمْ - وَ كَانَ أَبُو الْخَطَّابِ مِمَّنْ أُعِيرَ الْإِيمَانَ - قَالَ فَدَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام فَأَخْبَرْتُهُ مَا قُلْتُ لِأَبِي الْحَسَنِ عليه السلام - وَ مَا قَالَ لِي - فَقَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِنَّهُ نَبْعَةُ نُبُوَّةٍ.

۲- «کُلیبِ بْن مُعاویه اَسَدی» روایت می‌کند که امام صادقعليه‌السلام فرمود: راستی بنده صبح کند در حالی که مؤمن است و روز را به شب آرد در حالی که کافر شود، و مردمی باشند که ایمان را به عاریت دارند و سپس از آنها گرفته شود و آنها را «مُعارین» نامند. سپس فرمود: فلانی از آنها است.

۳- «عیسی شلقان» گوید: من نشسته بودم و امام کاظمعليه‌السلام عبور کرد و با او بره‌ای بود. گوید: عرض کردم: ای پسر! می‌بینی پدرت چه می‌کند؟ ما را به چیزی فرمان می‌دهد و سپس از آن نهی می‌کند، به ما فرمان داد با ابی الخطاب دوستی کنیم و سپس به ما دستور داد او را لعن کنیم و از او بیزاری جوئیم.

امام کاظمعليه‌السلام که پسر بچه‌ای بود فرمود: راستی خدا خلقی را برای ایمانی آفرید که زوال ندارد و خلقی را برای کفری که زوال ندارد و خلقی را هم میان این دو دسته آفرید و ایمان را برای آنها عاریه قرار داد و آنان را «معارین» نامند و هر گاه خواهد، ایمان آن‌ها را بازستاند، ابو الخطاب از آنها بود که ایمانی به عاریت داشت. و ظاهر آن است که مقصود «ابو الخطاب محمد بن مقلاس اسدی» است که امام صادق بخاطر غُلوّش او را لعن کرد گوید: سپس خدمت امام صادقعليه‌السلام رسیدم و آنچه را به ابوالحسن عليه‌السلام فرزندش گفته بودم و آنچه را که به من گفته بود به آن حضرت گزارش دادم و امام صادقعليه‌السلام فرمود که: آن از جوشش نبوّت است (یعنی از سرچشمهٔ نبوّت جوشیده است).

۲۹۱۹-٤- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مَرَّارٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ النَّبِيِّينَ عَلَى النُّبُوَّةِ- فَلَا يَكُونُونَ إِلَّا أَنْبِيَاءَ- وَ خَلَقَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْإِيمَانِ- فَلَا يَكُونُونَ إِلَّا مُؤْمِنِينَ- وَ أَعَارَ قَوْماً إِيمَاناً فَإِنْ شَاءَ تَمَّمَهُ لَهُمْ- وَ إِنْ شَاءَ سَلَبَهُمْ إِيَّاهُ- قَالَ وَ فِيهِمْ جَرَتْ- فَمُسْتَقَرٌّ وَ مُسْتَوْدَعٌ وَ قَالَ لِي إِنَّ فُلَاناً كَانَ مُسْتَوْدَعاً إِيمَانُهُ- فَلَمَّا كَذَبَ عَلَيْنَا سُلِبَ إِيمَانُهُ ذَلِكَ.

۲۹۲۰-٥- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ حَبِيبٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ جَبَلَ النَّبِيِّينَ عَلَى نُبُوَّتِهِمْ- فَلَا يَرْتَدُّونَ أَبَداً- وَ جَبَلَ الْأَوْصِيَاءَ عَلَى وَصَايَاهُمْ- فَلَا يَرْتَدُّونَ أَبَداً- وَ جَبَلَ بَعْضَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْإِيمَانِ- فَلَا يَرْتَدُّونَ أَبَداً- وَ مِنْهُمْ مَنْ أُعِيرَ الْإِيمَانَ عَارِيَّةً- فَإِذَا هُوَ دَعَا وَ أَلَحَّ فِي الدُّعَاءِ- مَاتَ عَلَى الْإِيمَانِ.

بَابٌ فِي عَلَامَةِ الْمُعَارِ

۲۹۲۱-۱- عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ الْمُفَضَّلِ الْجُعْفِيِّ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام إِنَّ الْحَسْرَةَ وَ النَّدَامَةَ وَ الْوَيْلَ- كُلَّهُ لِمَنْ لَمْ يَنْتَفِعْ بِمَا أَبْصَرَهُ- وَ لَمْ يَدْرِ مَا الْأَمْرُ الَّذِي هُوَ عَلَيْهِ مُقِيمٌ- أَنَفْعٌ لَهُ أَمْ ضَرٌّ قُلْتُ لَهُ فَبِمَ يُعْرَفُ النَّاجِي- مِنْ هَؤُلَاءِ جُعِلْتُ فِدَاكَ- قَالَ مَنْ كَانَ فِعْلُهُ لِقَوْلِهِ مُوَافِقاً فَأُثْبِتَ لَهُ الشَّهَادَةُ بِالنَّجَاةِ وَ مَنْ لَمْ يَكُنْ فِعْلُهُ لِقَوْلِهِ مُوَافِقاً فَإِنَّمَا ذَلِكَ مُسْتَوْدَعٌ...

۴- از برخی از اصحاب ما حدیث شده است که حضرت ابوالحسن علیه السلام فرمود: راستی خدا پیامبران را به پیامبری آفریده و جز پیامبر نباشند، و مؤمنان را به گرویدن آفریده جز مؤمن نباشند، و به مردمی هم ایمان به عاریت داده و اگر خواهد برای آنها به پایان رساند و اگر خواهد آن را از آنها بازستاند، فرمود: دربارهٔ آنها حکم جاری شده است: «پس پایدار باشد و ناپایدار» و به من فرمود: راستی فلانی مستودع و امانت دار بود و چون بر ما دروغ بست، آن ایمان عاریه‌اش سلب شد.

۵- امام صادق علیه السلام فرمود:
راستی خدا پیامبران را به سرشت نبوّت آفریده و هرگز برنمی‌گردند و اوصیاء را به سرشت وصایت آفریده و هرگز بر نمی‌گردند و مؤمنان را به سرشت ایمان آفریده و هرگز بر نمی‌گردند و برخی باشند که ایمانی به عاریت دارند و هرگاه دعا کند و در دعا اصرار ورزد با ایمان بمیرد.

در نشانهٔ عاریت دارِ ایمان

۱- مفضل، از امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که فرمود:
به راستی حسرت و پشیمانی و ویل برای کسی است که بدانچه ببیند سود نبرد و نداند بر چه روش و مذهبی عمر می‌گذارند، سود می‌برد یا زیان؟ من به آن حضرت عرض کردم: قربانت شوم: بفرمائید پیروزمند از ایشان به چه چیزی شناخته می‌شود؟ فرمود: هر کس کردارش با گفتارش همراه است گواهی نجات برایش ثبت شده، و هر کس کردارش با گفتارش هماهنگ نیست ایمان او عاریه‌ای است.

بَابُ سَهْوِ الْقَلْبِ

۲۹۲۲-۱ـ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ وَ غَيْرِهِ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه‌السلام إِنَّ الْقَلْبَ لَيَكُونُ السَّاعَةَ- مِنَ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ مَا فِيهِ كُفْرٌ وَ لَا إِيمَانٌ كَالثَّوْبِ الْخَلَقِ- قَالَ ثُمَّ قَالَ لِي- أَمَا تَجِدُ ذَلِكَ مِنْ نَفْسِكَ- قَالَ ثُمَّ تَكُونُ النُّكْتَةُ مِنَ اللَّهِ فِي الْقَلْبِ- بِمَا شَاءَ مِنْ كُفْرٍ وَ إِيمَانٍ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ مِثْلَهُ.

۲۹۲۳-۲ -مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ الْمُخْتَارِ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عليه‌السلام يَقُولُ يَكُونُ الْقَلْبُ مَا فِيهِ إِيمَانٌ وَ لَا كُفْرٌ- شِبْهَ الْمُضْغَةِ أَمَا يَجِدُ أَحَدُكُمْ ذَلِكَ.

۲۹۲۴-۳ -مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنِ الْعَمْرَكِيِّ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى عليه‌السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ قُلُوبَ الْمُؤْمِنِينَ- مَطْوِيَّةً مُبْهَمَةً عَلَى الْإِيمَانِ- فَإِذَا أَرَادَ اسْتِنَارَةَ مَا فِيهَا- نَضَحَهَا بِالْحِكْمَةِ- وَ زَرَعَهَا بِالْعِلْمِ- وَ زَارِعُهَا وَ الْقَيِّمُ عَلَيْهَا- رَبُّ الْعَالَمِينَ.

سهو دل

۱- «ابو بصیر» و دیگران از امام صادق علیه السلام روایت کنند که فرمود:
به راستی ساعتی از شب و روز بر دل می‌گذرد که نه کفر در آن است و نه ایمان و به مانند یک پارچه کهنه است، گوید: سپس به من فرمود: آیا تو از خود چیزی را درک نکرده‌ای؟ فرمود: سپس از طرف خدا است که هر طور خواهد به دل نقطه‌ای زند کفر باشد یا ایمان.

* * *

۲- «ابو بصیر» گوید: شنیدم که امام باقر علیه السلام می‌فرمود:
گاهی دل مانند یک تکه گوشت در او نه از ایمان خبری است و نه از کفر آیا هیچ یک از شما این را درک نکرده است؟

* * *

۳- موسی بن جعفر علیه السلام فرمود:
به راستی خدا دل‌های مؤمنان را پیچیده و در هم بر ایمان آفریده (یعنی ایمان در لابه لای آنهاست) و چون خواهد که آنچه در آن است بدرخشد، به باران حکمت آبیاریش کند و بذر علم دانش در آن بکارد و زارع و سرپرست آن پروردگار جهانیان است.

۲۹۲۵-۴-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ الْمُخْتَارِ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الْقَلْبَ لَيَتَرَجَّجُ-فِيمَا بَيْنَ الصَّدْرِ وَ الْحَنْجَرَةِ-حَتَّى يُعْقَدَ عَلَى الْإِيمَانِ-فَإِذَا عُقِدَ عَلَى الْإِيمَانِ قَرَّ-وَ ذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ-وَ مَنْ يُؤْمِنْ بِاللهِ يَهْدِ قَلْبَهُ.

۲۹۲۶-۵-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ عَنْ مُحَمَّدٍ الْحَلَبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الْقَلْبَ لَيَتَجَلْجَلُ فِي الْجَوْفِ-يَطْلُبُ الْحَقَّ فَإِذَا أَصَابَهُ-اطْمَأَنَّ وَ قَرَّ-ثُمَّ تَلَا أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام-هَذِهِ الْآيَةَ فَمَنْ يُرِدِ اللهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ إِلَى قَوْلِهِ كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَاءِ.

۲۹۲۷-۶-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ أَبِي الْمَغْرَاءِ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ الْقَلْبَ يَكُونُ فِي السَّاعَةِ-مِنَ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ-لَيْسَ فِيهِ إِيمَانٌ وَ لَا كُفْرٌ-أَمَا تَجِدُ ذَلِكَ ثُمَّ تَكُونُ بَعْدَ ذَلِكَ-نُكْتَةٌ مِنَ اللَّهِ فِي قَلْبِ عَبْدِهِ-بِمَا شَاءَ إِنْ شَاءَ بِإِيمَانٍ-وَ إِنْ شَاءَ بِكُفْرٍ.

۲۹۲۸-۷-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شَمُّونٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ يُونُسَ بْنِ ظَبْيَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ قُلُوبَ الْمُؤْمِنِينَ-مُبْهَمَةً عَلَى الْإِيمَانِ-فَإِذَا أَرَادَ اسْتِنَارَةَ

۴- امام صادق علیه السلام فرمود: که دل میان سینه و گلوگاه، لرزان است تا به ایمان بسته شود و چون به ایمان بسته شد، آرامش یابد، و این است تفسیر گفتار خدای عز و جل: «و هر کس به خدا ایمان آورد دلش آرام گیرد(تغابن/۱۱)»

* * *

۵- محمد حلبی، از امام صادق علیه السلام روایت می‌کند که فرمود: دل پریشان و لرزان است، در درون انسان به جستجوی حق است و چون به آن رسد، آرام و قرار گیرد سپس امام صادق علیه السلام این آیه را خواند: «هر کس که خدا بخواهد او را راهنمائی کند سینه‌اش را برای پذیرش اسلام بگشاید تا آنجا که فرماید: چنانکه گوئی به آسمان بالا رود(انعام / ۱۲۵)»

* * *

۶- ابو بصیر گوید: شنیدم که امام صادق علیه السلام می‌فرمود:
به راستی ساعتی در شب و روز باشد که دل نه ایمان دارد و نه کفر، آیا تو از خود چنین درکی نداشته‌ای سپس پس از آن نقطه‌ای از طرف خداوند در دل بنده‌اش بیفتد که نقطه ایمان باشد یا کفر.

* * *

۷- امام صادق علیه السلام فرمود: به راستی خدا دلهای مؤمنان را وابسته به ایمان آفریده و چون بخواهد آنچه که در آنهاست به نور حکمت بگشاید و

مَا فِيهَا- فَتَحَهَا بِالْحِكْمَةِ- وَ زَرَعَهَا بِالْعِلْمِ- وَ زَارِعُهَا وَ الْقَيِّمُ عَلَيْهَا رَبُّ الْعَالَمِينَ.

بَابٌ فِي ظُلْمَةِ قَلْبِ الْمُنَافِقِ وَ إِنْ أُعْطِيَ اللِّسَانَ وَ نُورِ قَلْبِ الْمُؤْمِنِ وَ إِنْ قَصَّرَ بِهِ لِسَانُهُ

۲۹۲۹-۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ فَضَّالٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ عَمْرٍو عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ لَنَا ذَاتَ يَوْمٍ تَجِدُ الرَّجُلَ لَا يُخْطِئُ بِلَامٍ وَ لَا وَاوٍ- خَطِيباً مِصْقَعاً- وَ لَقَلْبُهُ أَشَدُّ ظُلْمَةً مِنَ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ- وَ تَجِدُ الرَّجُلَ لَا يَسْتَطِيعُ يُعَبِّرُ- عَمَّا فِي قَلْبِهِ بِلِسَانِهِ- وَ قَلْبُهُ يَزْهَرُ كَمَا يَزْهَرُ الْمِصْبَاحُ.

۲۹۳۰-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ هَارُونَ بْنِ الْجَهْمِ عَنِ الْمُفَضَّلِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الْقُلُوبَ أَرْبَعَةٌ- قَلْبٌ فِيهِ نِفَاقٌ وَ إِيمَانٌ- وَ قَلْبٌ مَنْكُوسٌ وَ قَلْبٌ مَطْبُوعٌ- وَ قَلْبٌ أَزْهَرُ أَجْرَدُ- فَقُلْتُ مَا الْأَزْهَرُ- قَالَ فِيهِ كَهَيْئَةِ السِّرَاجِ- فَأَمَّا الْمَطْبُوعُ فَقَلْبُ الْمُنَافِقِ- وَ أَمَّا الْأَزْهَرُ فَقَلْبُ الْمُؤْمِنِ- إِنْ أَعْطَاهُ شَكَرَ- وَ إِنِ ابْتَلَاهُ صَبَرَ وَ- أَمَّا الْمَنْكُوسُ فَقَلْبُ الْمُشْرِكِ- ثُمَّ قَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ- أَفَمَنْ يَمْشِي مُكِبًّا عَلى وَجْهِهِ أَهْدى أَمَّنْ يَمْشِي سَوِيًّا عَلى صِراطٍ مُسْتَقِيمٍ فَأَمَّا الْقَلْبُ الَّذِي فِيهِ إِيمَانٌ وَ نِفَاقٌ- فَهُمْ قَوْمٌ كَانُوا بِالطَّائِفِ- فَإِنْ أَدْرَكَ أَحَدَهُمْ- أَجَلُهُ عَلَى نِفَاقِهِ هَلَكَ- وَ إِنْ أَدْرَكَهُ عَلَى إِيمَانِهِ نَجَا.

بذر علم و دانش در آن بپاشد و زارع و سرپرست بر آن پروردگار جهانیان است این حدیث مانند حدیث سوم است با اندک اختلافی.

در تیرگی دل منافق گرچه سخنور باشد
و روشنی دل مؤمن گرچه کوته زبان باشد

۱- «عمرو» می‌گوید روزی امام صادق علیه السلام به ماه فرمود:
گاهی اوقات مردی را می‌بینی که در سخنوری یک لام یا واو خطا نکند، سخنوری است زبردست، و راستی که دلش از شب تار، تیره و تارتر است و مردی را می‌بینی که نمی‌تواند آنچه را در دل دارد به زبان آورد و دلش چون چراغ روشن و پرفروغ است.

۲- «سعد» از امام باقر علیه السلام روایت کرده که فرمود: دلها بر چهار قسم است:
۱ـ دلی که در آن نفاق و ایمان است. ۲ـ دلی که وارونه است. ۳ـ دلی که مهر خورده (زنگار روی آن پوشانده)
۴ـ دلی که پاک و پاکیزه است. عرض کردم دل تابناک چگونه است؟
فرمود: دلی که چراغ فروزانی در آن است که آن دل مؤمن است که اگر خداوند به او دهد شکرگزار باشد و اگر گرفتارش سازد شکیبایی کند.
و اما دل وارونه دل مشرک است سپس این آیه را قرائت فرمود: «آیا آن کس که (در کفر) سرنگون به رو درافتاده یا آن کس که به راه راست است کدام بهتر هدایت یافته‌اند؟» (ملک / ۲۲)
و اما آن دلی که در آن ایمان و نفاق است دل مردمی است که بر طائف زندگی می‌کردنه (که گاهی مؤمن و گاهی منافق بودنه) پس اگر در حال نفاق جانش گرفته می‌شد از نظر ایمان نابود بود و اگر در حال ایمان جانش گرفته می‌شد پیروز و رستگار بود (بکار گرفتن شهر طائف به عنوان مثال بوده و منظور همه کسانی است که در حال شک و تردیدند).

۲۹۳۱-۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

الْقُلُوبُ ثَلَاثَةٌ- قَلْبٌ مَنْكُوسٌ لَا يَعِي شَيْئاً مِنَ الْخَيْرِ- وَ هُوَ قَلْبُ الْكَافِرِ- وَ قَلْبٌ فِيهِ نُكْتَةٌ سَوْدَاءُ- فَالْخَيْرُ وَ الشَّرُّ فِيهِ يَعْتَلِجَانِ- فَأَيُّهُمَا كَانَتْ مِنْهُ غَلَبَ عَلَيْهِ- وَ قَلْبٌ مَفْتُوحٌ فِيهِ مَصَابِيحُ تَزْهَرُ- وَ لَا يُطْفَأُ نُورُهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ- وَ هُوَ قَلْبُ الْمُؤْمِنِ.

بَابٌ فِي تَنَقُّلِ أَحْوَالِ الْقَلْبِ

۲۹۳۲-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ النُّعْمَانِ الْأَحْوَلِ عَنْ سَلَّامِ بْنِ الْمُسْتَنِيرِ قَالَ:

كُنْتُ عِنْدَ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام فَدَخَلَ عَلَيْهِ حُمْرَانُ بْنُ أَعْيَنَ- وَ سَأَلَهُ عَنْ أَشْيَاءَ- فَلَمَّا هَمَّ حُمْرَانُ بِالْقِيَامِ- قَالَ لِأَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام أُخْبِرُكَ أَطَالَ اللَّهُ بَقَاءَكَ لَنَا- وَ أَمْتَعَنَا بِكَ- أَنَّا نَأْتِيكَ فَمَا نَخْرُجُ مِنْ عِنْدِكَ- حَتَّى تَرِقَّ قُلُوبُنَا- وَ تَسْلُوَ أَنْفُسُنَا عَنِ الدُّنْيَا- وَ يَهُونَ عَلَيْنَا مَا فِي أَيْدِي النَّاسِ مِنْ هَذِهِ الْأَمْوَالِ- ثُمَّ نَخْرُجُ مِنْ عِنْدِكَ- فَإِذَا صِرْنَا مَعَ النَّاسِ وَ التُّجَّارِ أَحْبَبْنَا الدُّنْيَا- قَالَ فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام إِنَّمَا هِيَ الْقُلُوبُ مَرَّةً تَصْعُبُ- وَ مَرَّةً تَسْهُلُ- ثُمَّ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام أَمَا إِنَّ أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه و آله قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ- نَخَافُ عَلَيْنَا النِّفَاقَ- قَالَ

۳- ابی حمزه ثمالی، از امام باقر؈ حدیث می‌کند که فرمود: دلها سه گونه‌اند: دلی وارونه که هیچ عقیده خوبی در آن جا نگیرد و این دل کافر است و دلی که در آن نقطهٔ سیاهی است و خیر و شرّ درآن با هم در گیرند و هر کدام از آنِ آن دل و موافق او باشند، بر دیگری چیره گردد (و هر کدام بر دل برآیند بر دیگری چیره شود) و دلی باز و گشاده که در آن چراغ‌های فروزنده‌اند و تا رستاخیز روشنی آن خاموشی نگرددو آن دل مؤمن است.

در تغییرات احوال دل

۱- «سَلامِ بْنِ مُسْتَنِیرٍ» گوید: من خدمت امام باقر؈ بودم که حِمْرانِ بْنِ اَعْیَن بر او وارد شد و چیزهائی از او پرسید و چون خواست برخیزد، به امام باقر؈ گفت: من به شما گزارش می‌دهم (خدا عمر شما را پاینده دارد و ما را به وجود شما بهره‌مند سازد) که ما خدمت شما می‌رسیم و از نزد شما بیرون نمی‌روم تا دل ما نرم شود و دلها در تسلی و آرامش قرار گیرند و آن‌چه که از مال و دارائی در دست مردم است در نظر ما بی ارزش باشد سپس از نزد شما که بیرون می‌رویم پیش مردم و تجّار، دنیا دوست می‌شویم؟ گوید: امام باقر؈ در پاسخ فرمود: همانا این دلهاست که گاهی سخت و سرکش باشند و گاهی هموار و راهوار، سپس امام باقر؈ فرمود: اما یاران محمد ﷺ گفتند: یا رسول الله! ما از نفاق بر خود می‌ترسیم پیامبر ﷺ فرمود که: چرا از آن ترس دارید؟ گفتند: تا در خدمت شما هستیم و شما به ما یادآوری می‌کنید و ما را به آخرت تشویق می‌کنید، از خدا می‌ترسیم و دنیا را فراموش می‌کنیم و در آن بی رغبت می‌شویم تا آنجا که گویا آخرت و شب دوزخ را با چشم خود

فَقَالَ وَ لِمَ تَخَافُونَ ذَلِكَ- قَالُوا إِذَا كُنَّا عِنْدَكَ فَذَكَّرْتَنَا- وَ رَغَّبْتَنَا وَجِلْنَا- وَ نَسِينَا الدُّنْيَا وَ زَهِدْنَا- حَتَّى كَأَنَّا نُعَايِنُ الْآخِرَةَ- وَ الْجَنَّةَ وَ النَّارَ وَ نَحْنُ عِنْدَكَ- فَإِذَا خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِكَ- وَ دَخَلْنَا هَذِهِ الْبُيُوتَ وَ شَمِمْنَا الْأَوْلَادَ- وَ رَأَيْنَا الْعِيَالَ وَ الْأَهْلَ- يَكَادُ أَنْ نُحَوَّلَ عَنِ الْحَالِ الَّتِي كُنَّا عَلَيْهَا عِنْدَكَ- وَ حَتَّى كَأَنَّا لَمْ نَكُنْ عَلَى شَيْءٍ- أَفَتَخَافُ عَلَيْنَا أَنْ يَكُونَ ذَلِكَ نِفَاقاً- فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَلَّا إِنَّ هَذِهِ خُطُوَاتُ الشَّيْطَانِ- فَيُرَغِّبُكُمْ فِي الدُّنْيَا- وَ اللَّهِ لَوْ تَدُومُونَ عَلَى الْحَالَةِ- الَّتِي وَصَفْتُمْ أَنْفُسَكُمْ بِهَا- لَصَافَحَتْكُمُ الْمَلَائِكَةُ- وَ مَشَيْتُمْ عَلَى الْمَاءِ- وَ لَوْ لَا أَنَّكُمْ تُذْنِبُونَ فَتَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ- لَخَلَقَ اللَّهُ خَلْقاً حَتَّى يُذْنِبُوا.

ثُمَّ يَسْتَغْفِرُوا اللَّهَ فَيَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ- إِنَّ الْمُؤْمِنَ مُفَتَّنٌ تَوَّابٌ- أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- (إِنَّ اللهَ يُحِبُّ التَّوَّابِيْنَ وَ يُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِيْنَ) وَ قَالَ: (اِسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْه).

بَابُ الْوَسْوَسَةِ وَ حَدِيثِ النَّفْسِ

۲۹۲۳-۱ـ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْوَشَّاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حُمْرَانَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ؑ عَنِ الْوَسْوَسَةِ وَ إِنْ كَثُرَتْ- فَقَالَ لَا شَيْءَ فِيهَا- تَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.

می‌بینیم و این زمانی است که در خدمت شما هستیم و چون از نزد شما بیرون می‌رویم و به خانه‌های خود بر می‌گردیم و بوی فرزندان می‌شنویم و نان خوران و خانواده را می‌نگریم و نزدیک است از آن حالی که در خدمت شما داشتیم برگردیم و تا آنجا که گویا هیچ عقیده و ایمانی نداریم، آیا شما هم از اینکه این تغییر وضع، نفاق باشد، بر ما ترس دارید؟ رسول خدا ﷺ در پاسخ آن‌ها فرمود: هرگز، این بددلیها نیرنگ‌های شیطان است که به وسیلهٔ آنها شماها را به دنیا تشویق می‌کند، به خدا سوگند اگر شما بر همان حالی که برای خود شرح دادید پیوسته می‌ماندید، هر آینه فرشته‌ها با شما دست می‌دادند و به‌روی آب راه می‌رفتید و اگر نبود که شما گناه می‌کنید و از شما آمرزش می‌خواهید هر آینه خدا خلقی را می‌آفرید تا گناه کنند و سپس از خدا آمرزش خواهند و خدا آنها را بیامرزد، به راستی در گناه رفته و بسیار توبه کند آیا نشنیدی گفتار خدای عز و جل را: «و آمرزش خواهید از پروردگار خود سپس به سوی او بازگشت خواهید کرد(بقره / ۲۲۲)»
و فرموده است: «از پروردگار خود آمرزش بخواهید و به او بازگشت کنید(هود / ۳)»

وسوسه و حدیث نفس

۱- «محمد بن حمران» می‌گوید: از امام صادق علیه السلام از وسوسه‌های هر چند که بسیار باشد پرسیدم در پاسخ فرمود: چیزی نیست می‌گوئی لااله‌الاالله (یعنی توجه و تکیه بر خدا وسوسه را از بین می‌برد).

۲۹۳۴ - ۲ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قُلْتُ لَهُ إِنَّهُ يَقَعُ فِي قَلْبِي أَمْرٌ عَظِيمٌ - فَقَالَ قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - قَالَ جَمِيلٌ فَكُلَّمَا وَقَعَ فِي قَلْبِي شَيْءٌ - قُلْتُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَيَذْهَبُ عَنِّي.

۲۹۳۵ - ۳ - ابْنُ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكْتُ - فَقَالَ لَهُ عليه السلام أَتَاكَ الْخَبِيثُ فَقَالَ لَكَ - مَنْ خَلَقَكَ فَقُلْتَ اللَّهُ - فَقَالَ لَكَ اللَّهُ مَنْ خَلَقَهُ - فَقَالَ إِي وَ الَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ - لَكَانَ كَذَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله ذَاكَ وَ اللَّهِ مَحْضُ الْإِيمَانِ قَالَ ابْنُ أَبِي عُمَيْرٍ - فَحَدَّثْتُ بِذَلِكَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ الْحَجَّاجِ - فَقَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله إِنَّمَا عَنَى بِقَوْلِهِ هَذَا - وَ اللَّهِ مَحْضُ الْإِيمَانِ - خَوْفَهُ أَنْ يَكُونَ قَدْ هَلَكَ - حَيْثُ عَرَضَ لَهُ ذَلِكَ فِي قَلْبِهِ.

۲۹۳۶ - ۴ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَهْزِيَارَ قَالَ:

كَتَبَ رَجُلٌ إِلَى أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام - يَشْكُو إِلَيْهِ لَمَماً - يَخْطُرُ عَلَى بَالِهِ فَأَجَابَهُ فِي بَعْضِ كَلَامِهِ - إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ إِنْ شَاءَ ثَبَّتَكَ - فَلَا يَجْعَلُ لِإِبْلِيسَ عَلَيْكَ طَرِيقاً - قَدْ شَكَا قَوْمٌ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله لَمَماً يَعْرِضُ لَهُمْ لَأَنْ تَهْوِيَ بِهِمُ الرِّيحُ - أَوْ يُقَطَّعُوا أَحَبُّ إِلَيْهِمْ - مِنْ أَنْ يَتَكَلَّمُوا بِهِ

۲- «جَمیلِ بْن دُرّاج» می‌گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: راستش این است که در دل من تصور بزرگی به وجود می‌آید در پاسخ فرمود: بگو لااله‌الاّالله، جمیل گوید: هرگاه در دلم چیزی خطور می‌کرد و می‌گفتم: لااله‌الاّالله از دلم بیرون می‌رفت و آرام می‌گرفت.

۳- «مُحمدِ بْن مُسلمٍ» می‌گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: مردی نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و گفت: یا رسول الله! هلاک می‌شوم، در پاسخ او گفت: آن خبیث نزدت آمده و گفته: چه کسی تو را آفریده و تو پاسخ گفتی: خدا و به تو گفته است: چه کسی خدا را آفریده؟ آن مرد گفت: آری، بدان به حق آن کس که تو را به نبوت و راستی فرستاده چنین بوده است سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله به او گفت: به خدا که این ایمان محض است.
«ابن ابی عُمیر» می‌گوید این حدیث را برای عبد الرحمن بن حجاج گفتم و او گفت: امام صادق علیه السلام برای من باز گفت که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: به خدا سوگند که این ایمان محض است (زیرا کافر از این خاطره‌ها ترس به دل راه ندارد) در آن وقت که در دلش خطور می‌کند که هلاک شده است (یعنی همین هراس از هلاکت برای این خاطرهٔ نابجا دلیل بر ایمان و یا عین ایمان است).

۴- «علی بن مهزیار»، گوید: مردی به ابی جعفر علیه السلام نوشت و از آنچه به خاطرش خطور می‌کند شکایت کرد، امام در ضمن سخنش به او پاسخ داد: راستی خدا اگر بخواهد تو را ثابت قدم سازد، شیطان را به خود راه مده، مردمی هم به پیامبر صلی الله علیه و آله شکایت بردند که خاطره هائی در دل آنها می‌آید که اگر باد آنها را سر به نیست کند و یا قطعه قطعه شوند دوست‌تر

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله أَتَجِدُونَ ذَلِكَ قَالُوا- نَعَمْ فَقَالَ وَ الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ- إِنَّ ذَلِكَ لَصَرِيحُ الْإِيمَانِ- فَإِذَا وَجَدْتُمُوهُ فَقُولُوا- آمَنَّا بِاللَّهِ وَ رَسُولِهِ- وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ.

۲۹۳۷- ۵- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ بَكْرِ بْنِ جَنَاحٍ عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي الْيَسَعِ دَاوُدَ الْأَبْزَارِيِّ عَنْ حُمْرَانَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ رَجُلًا أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّنِي نَافَقْتُ- فَقَالَ وَ اللَّهِ مَا نَافَقْتَ- وَ لَوْ نَافَقْتَ مَا أَتَيْتَنِي- تُعْلِمُنِي مَا الَّذِي رَابَكَ- أَظُنُّ الْعَدُوَّ الْحَاضِرَ- أَتَاكَ فَقَالَ لَكَ مَنْ خَلَقَكَ- فَقُلْتَ اللَّهُ خَلَقَنِي- فَقَالَ لَكَ مَنْ خَلَقَ اللَّهَ- قَالَ إِي وَ الَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَكَانَ كَذَا- فَقَالَ إِنَّ الشَّيْطَانَ أَتَاكُمْ- مِنْ قِبَلِ الْأَعْمَالِ فَلَمْ يَقْوَ عَلَيْكُمْ- فَأَتَاكُمْ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ لِكَيْ يَسْتَزِلَّكُمْ- فَإِذَا كَانَ كَذَلِكَ فَلْيَذْكُرْ أَحَدُكُمُ- اللَّهَ وَحْدَهُ.

بَابُ الِاعْتِرَافِ بِالذُّنُوبِ وَ النَّدَمِ عَلَيْهَا

۲۹۳۸- ۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَلِيٍّ الْأَحْمَسِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

وَ اللَّهِ مَا يَنْجُو مِنَ الذَّنْبِ- إِلَّا مَنْ أَقَرَّ بِهِ قَالَ وَ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام كَفَى بِالنَّدَمِ تَوْبَةً.

دارند از اینکه آنها را به زبان آورند، رسول خدا ﷺ فرمود: این را دریافت می‌کنید؟ گفتند: آری، در پاسخ فرمود: سوگند به آنکه جانم در دست اوست، به راستی که این عین ایمان است و چون برای شما رخ داد بگوئید: آمنّا بالله و رسوله و لا حول و لا قوّة الا بالله.

۵- امام باقر علیه السلام فرمود: که مردی نزد رسول خدا ﷺ آمد و گفت: یا رسول الله! من منافق شدم، فرمود: به خدا منافق نشدی و اگر منافق شده بودی، نزد من نمی‌آمدی به من اعلام کنی، چه باعث شکّت شده؟ به گمانم که آن دشمن در خاطرت نفوذ کرده و به تو گفته چه کسی تو را آفریده؟ و تو به او گفتی: خدا مرا آفریده پس به تو گفته: چه کسی خدا را آفریده؟ گفت: آری، سوگند که آن کس که تو را به راستی فرستاده چنین شده است، فرمود: شیطان در جهت مخالف در رفتار به شما حمله ور می‌شود و تا شما را بلغزاند و هرگاه چنین نشد هر کدام از شما خدا را به یگانگی یاد کند. (این حدیث مشابه حدیث شماره ۳ صفحه ۲۵۳ می‌باشد).

اعتراف به گناه و پشیمانی از آن

۱- امام باقر علیه السلام، فرمود: به خدا از گناه رها نشود جز کسی که بدان اعتراف کند. گوید: و امام باقر علیه السلام فرمود: پشیمانی بخاطر توبه کافیست.

۲۹۳۹ - ۲ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

لَا وَ اللَّهِ مَا أَرَادَ اللَّهُ تَعَالَى - مِنَ النَّاسِ إِلَّا خَصْلَتَيْنِ - أَنْ يُقِرُّوا لَهُ بِالنِّعَمِ فَيَزِيدَهُمْ - وَ بِالذُّنُوبِ فَيَغْفِرَهَا لَهُمْ.

۲۹۴۰ - ۳ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ الرَّجُلَ لَيُذْنِبُ الذَّنْبَ - فَيُدْخِلُهُ اللَّهُ بِهِ الْجَنَّةَ - قُلْتُ يُدْخِلُهُ اللَّهُ بِالذَّنْبِ الْجَنَّةَ - قَالَ نَعَمْ إِنَّهُ لَيُذْنِبُ - فَلَا يَزَالُ مِنْهُ خَائِفاً مَاقِتاً لِنَفْسِهِ - فَيَرْحَمُهُ اللَّهُ فَيُدْخِلُهُ الْجَنَّةَ.

۲۹۴۱ - ۴ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَقُولُ إِنَّهُ وَ اللَّهِ مَا خَرَجَ عَبْدٌ مِنْ ذَنْبٍ بِإِصْرَارٍ - وَ مَا خَرَجَ عَبْدٌ مِنْ ذَنْبٍ إِلَّا بِإِقْرَارٍ.

۲۹۴۲ - ۵ - الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِمْرَانَ بْنِ الْحَجَّاجِ السَّبِيعِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ وَلِيدٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَنْ أَذْنَبَ ذَنْباً - فَعَلِمَ أَنَّ اللَّهَ مُطَّلِعٌ عَلَيْهِ - إِنْ شَاءَ عَذَّبَهُ وَ إِنْ شَاءَ غَفَرَ لَهُ - غَفَرَ لَهُ وَ إِنْ لَمْ يَسْتَغْفِرْ.

۲- امام صادق علیه السلام فرمود: نه به خدا خداوند تعالی از مردم نخواسته است جز دو خصلت: اعتراف به نعمت‌ها برای او تا برنعمتشان بیفزاید و اعتراف به گناهان خود، تا آنها را بیامرزد.

۳- یکی از اصحاب امام صادق علیه السلام می‌گوید: شنیدم حضرت فرمود: راستی مرد گناهی می‌کند و خدا به وسیلهٔ آن او را به بهشت می‌برد، عرض کردم: خدا بخاطر گناه، او را به بهشت می‌برد؟ فرمود: آری، راستش این است که گناهی می‌کند و بدنبالش ترسان و بر خود خشمگین است از این رو خدا بر او ترحم می‌کند و او را به بهشت می‌برد. (زیرا گناهی که سبب خضوع می‌شود بهتر است از عبادتی که سبب عجب و خودبینی می‌شود).

۴- «مُعاویة بْنِ عَمّار»، می‌گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود: راستش این است که هیچ بنده‌ای به اصرار از گناه بیرون نیاید جز به اقرار و اعتراف.

۵- «یونس بن یعقوب» گوید شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود: هر کس گناهی کند و بداند که خدا بر کارش آگاه است، اگر خواهد عذابش می‌کند و اگر خواهد بیامرزد، خدا او را بیامرزد اگر چه استغفار نکند.

توضیح: مرحوم مجلسی (ره) می‌گوید: شاید مراد علمی باشد که در نفس او اثر کند و ثمره‌اش عمل باشد (یعنی سبب دست کشیدن از گناه شود).

۲۹۴۳-۶-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي هَاشِمٍ عَنْ عَنْبَسَةَ الْعَابِدِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعَبْدَ- أَنْ يَطْلُبَ إِلَيْهِ فِي الْجُرْمِ الْعَظِيمِ- وَ يُبْغِضُ الْعَبْدَ أَنْ يَسْتَخِفَّ بِالْجُرْمِ الْيَسِيرِ.

۲۹۴۴-۷-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَهْلٍ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ رِبْعِيٍّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام إِنَّ النَّدَمَ عَلَى الشَّرِّ- يَدْعُو إِلَى تَرْكِهِ.

۲۹۴۵-۸-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ الدَّقَّاقِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ عَنْ زَيْدٍ الْقَتَّاتِ عَنْ أَبَانِ بْنِ تَغْلِبَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ مَا مِنْ عَبْدٍ أَذْنَبَ ذَنْباً- فَنَدِمَ عَلَيْهِ إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ- قَبْلَ أَنْ يَسْتَغْفِرَ- وَ مَا مِنْ عَبْدٍ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ نِعْمَةً فَعَرَفَ أَنَّهَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ- إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ قَبْلَ أَنْ يَحْمَدَهُ.

بَابُ سَتْرِ الذُّنُوبِ

۲۹۴۶-۱-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنِ الْعَبَّاسِ مَوْلَى الرِّضَا عليه السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ عليه السلام يَقُولُ الْمُسْتَتِرُ بِالْحَسَنَةِ- يَعْدِلُ سَبْعِينَ حَسَنَةً- وَ الْمُذِيعُ بِالسَّيِّئَةِ مَخْذُولٌ- وَ الْمُسْتَتِرُ بِالسَّيِّئَةِ مَغْفُورٌ لَهُ.

۶- امام صادق علیه السلام، فرمود:
به راستی خدا دوست دارد که بنده‌ای به خاطر جرم و گناه از خداوند تقاضای عفو و گذشت کند و در نظرش بد می‌دارد که جرم اندک را خوار و بی اعتبار شمارد (و در مقام توبه و تدارک آن نباشد).

* * *

۷- امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: راستی پشیمانی از گناه و بدی به اعراض و دوری از آن وا می‌دارد.

* * *

۸- «ابان بن تغلب» می‌گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود:
هیچ بنده‌ای نیست که گناهی کند و از آن پشیمان گردد جز اینکه پیش از استغفار خدا او را بیامرزد و هیچ بنده‌ای نباشد که خدا به او نعمتی دهد و بداند که آن از طرف خداست جز اینکه خدا پیش از آنکه او را حمد گوید، وی را بیامرزد.

پنهان داشتن گناه

۱- عباس غلام امام رضا علیه السلام، می‌گوید: شنیدم که حضرت فرمود:
نهان داشتن کردار نیک برابر هفتاد حسنه است و آنکه بد کرداری را فاش سازد سرافکنده است و آنکه کردار بد را پنهان سازد آمرزیده‌است.

۲۹۴۷-۲- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ صَنْدَلٍ عَنْ يَاسِرٍ عَنِ الْيَسَعِ بْنِ حَمْزَةَ عَنِ الرِّضَا عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله الْمُسْتَتِرُ بِالْحَسَنَةِ يَعْدِلُ سَبْعِينَ حَسَنَةً- وَ الْمُذِيعُ بِالسَّيِّئَةِ مَخْذُولٌ- وَ الْمُسْتَتِرُ بِهَا مَغْفُورٌ لَهُ.

بَابُ مَنْ يَهُمُّ بِالْحَسَنَةِ أَوِ السَّيِّئَةِ

۲۹۴۸-۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَدِيدٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَحَدِهِمَا عليهما السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى- جَعَلَ لِآدَمَ فِي ذُرِّيَّتِهِ- مَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ وَ لَمْ يَعْمَلْهَا- كُتِبَتْ لَهُ حَسَنَةٌ- وَ مَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ وَ عَمِلَهَا- كُتِبَتْ لَهُ بِهَا عَشْراً- وَ مَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ وَ لَمْ يَعْمَلْهَا- لَمْ تُكْتَبْ عَلَيْهِ سَيِّئَةٌ- وَ مَنْ هَمَّ بِهَا وَ عَمِلَهَا- كُتِبَتْ عَلَيْهِ سَيِّئَةٌ.

۲۹۴۹-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيَهُمُّ بِالْحَسَنَةِ- وَ لَا يَعْمَلُ بِهَا- فَتُكْتَبُ لَهُ حَسَنَةٌ- وَ إِنْ هُوَ عَمِلَهَا كُتِبَتْ لَهُ عَشْرُ حَسَنَاتٍ- وَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيَهُمُّ بِالسَّيِّئَةِ- أَنْ يَعْمَلَهَا فَلَا يَعْمَلُهَا- فَلَا تُكْتَبُ عَلَيْهِ.

۲- امام رضاؑ نقل می‌کند که رسول خدا ﷺ فرمود:
نهان داشتن حسنه برابر هفتاد حسنه است و فاش کنندهٔ گناه مخذول است و نهان کنندهٔ آن آمرزیده است. (زیرا فاش کنندهٔ گناه خود بی شرمی و بی باکی است که سبب سلب توفیق خواهد شد).

کسی که آهنگ کار نیک یا بد کند

۱- زراره، از امام باقر و یا امام صادقؑ نقل می‌کند که فرمود:
به راستی که خدای تبارک و تعالی برای آدم دربارهٔ فرزندانش مقرر ساخته که هر کس آهنگ کار نیک کند و موفق به انجام آن نشود برایش یک حسنه نوشته می‌شود و هر کس آهنگ آن کند و موفق به انجام آن شود ده حسنه برایش می‌نویسند و هر کس آهنگ بدی کند و آن را انجام ندهد چیزی برای او نوشته نشود و هر کس آهنگ آن کند و آن را انجام دهد یک گناه برای او می‌نویسند.

توضیح: این حدیث براین دلالت دارد که قصد گناه تا زمانی که به مرحله عمل در نیاید از او بازخواست نمی‌شود زیرا ثواب و گناه بر اساس عمل است و محقق طوسی در کتاب تجرید می‌گوید: قصد گناه و کار قبیح، خود قبیح است سپس کلامی از شهید و شیخ بهائی نقل می‌کند که شهید گفته قصد گناه تا مرتکب آن نشود گناهی ندارد و مرحوم شیخ گفته شکی در این نیست که قصد گناه حرام است ولی چون اخبار در عفو آن رسیده و کیفری بر او نیست.

۲- امام صادقؑ، فرمود: راستی مؤمن اگر قصد کار خوب کند ولی به آن عمل ننماید، برای او یک حسنه نوشته شود و اگر به آن عمل کند، برایش ده حسنه نوشته شود و اگر مؤمن قصد کار بد کند و آن را نکند بر او چیزی نوشته نشود.

۲۹۵۰-۳- عَنْهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَفْصٍ الْعَوْسِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ السَّائِحِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ:

سَأَلْتُهُ عَنِ الْمَلَكَيْنِ- هَلْ يَعْلَمَانِ بِالذَّنْبِ- إِذَا أَرَادَ الْعَبْدُ أَنْ يَفْعَلَهُ أَوِ الْحَسَنَةِ- فَقَالَ رِيحُ الْكَنِيفِ- وَ رِيحُ الطِّيبِ سَوَاءٌ- قُلْتُ لَا قَالَ- إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا هَمَّ بِالْحَسَنَةِ- خَرَجَ نَفَسُهُ طَيِّبَ الرِّيحِ- فَقَالَ صَاحِبُ الْيَمِينِ لِصَاحِبِ الشِّمَالِ- قُمْ فَإِنَّهُ قَدْ هَمَّ بِالْحَسَنَةِ فَإِذَا فَعَلَهَا كَانَ لِسَانُهُ قَلَمَهُ وَ رِيقُهُ مِدَادَهُ فَأَثْبَتَهَا لَهُ- وَ إِذَا هَمَّ بِالسَّيِّئَةِ- خَرَجَ نَفَسُهُ مُنْتِنَ الرِّيحِ فَيَقُولُ صَاحِبُ الشِّمَالِ- لِصَاحِبِ الْيَمِينِ- قِفْ فَإِنَّهُ قَدْ هَمَّ بِالسَّيِّئَةِ فَإِذَا هُوَ فَعَلَهَا كَانَ لِسَانُهُ قَلَمَهُ- وَ رِيقُهُ مِدَادَهُ وَ أَثْبَتَهَا عَلَيْهِ.

۲۹۵۱-۴- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ فَضْلِ بْنِ عُثْمَانَ الْمُرَادِيِّ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ (ع) يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ لَمْ يَهْلِكْ عَلَى اللَّهِ بَعْدَهُنَّ إِلَّا هَالِكٌ- يَهُمُّ الْعَبْدُ بِالْحَسَنَةِ فَيَعْمَلُهَا- فَإِنْ هُوَ لَمْ يَعْمَلْهَا- كَتَبَ اللَّهُ لَهُ حَسَنَةً بِحُسْنِ نِيَّتِهِ- وَ إِنْ هُوَ عَمِلَهَا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ عَشْراً- وَ يَهُمُّ بِالسَّيِّئَةِ أَنْ يَعْمَلَهَا- فَإِنْ لَمْ يَعْمَلْهَا- لَمْ يُكْتَبْ عَلَيْهِ شَيْءٌ- وَ إِنْ هُوَ عَمِلَهَا أُجِّلَ سَبْعَ سَاعَاتٍ- وَ قَالَ صَاحِبُ الْحَسَنَاتِ لِصَاحِبِ السَّيِّئَاتِ- وَ هُوَ صَاحِبُ الشِّمَالِ- لَا تَعْجَلْ عَسَى أَنْ يُتْبِعَهَا بِحَسَنَةٍ تَمْحُوهَا- فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ- إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ أَوِ الِاسْتِغْفَارِ فَإِنْ هُوَ قَالَ- أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

۳- «عبدالله بن موسی بن جعفرعليه‌السلام» روایت می‌کند که از پدرم موسی کاظم‌عليه‌السلام راجع به دو فرشته موکّل بر انسان پرسیدم که وقتی انسان قصد گناه یا قصد نیک نماید می‌دانند؟ در پاسخ فرمود: آیا بوی مستراح و بوی عطر یکی است؟ گفتم: نه، فرمود: راستی چون بنده قصد کار خوب کند، نفس او خوش بو باشد و فرشته دست راست به فرشته دست چپ گوید: برخیز، زیرا او قصد کار خوب دارد و چون آن کار خوب را انجام دهد، زبانش قلم او باشد و آب دهانش مداد او و آن را برای او ثبت می‌کند و چون قصد گناه کند از وجود او بوی بد بلند می‌شود و فرشتهٔ دست چپ به فرشتهٔ دست راست می‌گوید: توقف کن، او قصد کار بد دارد و چون آن کار را بکند، زبانش قلم او باشد و آب دهانش مداد او و آن را برای او ثبت می‌کند.

۴- «فضل بن عثمان مرادی»، گوید: شنیدم امام صادق‌عليه‌السلام می‌فرمود که: رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است:
چهار خصلت است که در هر کس باشد موجب هلاکت اوست پس آنها هلاک نسازند جز کسی که مستحق هلاکت باشد هر گاه بنده‌ای قصد کار خیر کند و آن را انجام دهد، اگر آن را هم نکند، خدا برایش بر اثر حسنِ نیت حسنه‌ای نویسد و اگر آن را به جا آورد، خدا برایش ده حسنه می‌نویسد و هرگاه قصد کار بد کند اگر آن را نکند چیزی برای او نوشته نشود و اگر آن کار بد انجام دهد هفت ساعت به او مهلت می‌دهند و فرشتهٔ کاتب حسنات، به فرشتهٔ سیئات که بر دست چپ است می‌گوید: شتاب مکن، بسا باشد که دنبال آن، کار خیری کند که آن را محو سازد زیرا خدای عز و جل فرماید: «به راستی حسنات سیئات را از بین

عَالِمَ الْغَيْبِ وَ الشَّهَادَةِ- الْعَزِيزَ الْحَكِيمَ- الْغَفُورَ الرَّحِيمَ- ذَا الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ - لَمْ يُكْتَبْ عَلَيْهِ شَيْءٌ- وَ إِنْ مَضَتْ سَبْعُ سَاعَاتٍ- وَ لَمْ يُتْبِعْهَا بِحَسَنَةٍ وَ اسْتِغْفَارٍ- قَالَ صَاحِبُ الْحَسَنَاتِ لِصَاحِبِ السَّيِّئَاتِ- اُكْتُبْ عَلَى الشَّقِيِّ الْمَحْرُومِ.

بَابُ التَّوْبَةِ

۲۹۵۲-۱ـ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ إِذَا تَابَ الْعَبْدُ تَوْبَةً نَصُوحاً- أَحَبَّهُ اللَّهُ فَسَتَرَ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ- فَقُلْتُ وَ كَيْفَ يَسْتُرُ عَلَيْهِ- قَالَ يُنْسِي مَلَكَيْهِ مَا كَتَبَا عَلَيْهِ- مِنَ الذُّنُوبِ وَ يُوحِي إِلَى جَوَارِحِهِ- اُكْتُمِي عَلَيْهِ ذُنُوبَهُ- وَ يُوحِي إِلَى بِقَاعِ الْأَرْضِ- اُكْتُمِي مَا كَانَ يَعْمَلُ عَلَيْكِ مِنَ الذُّنُوبِ- فَيَلْقَى اللَّهَ حِينَ يَلْقَاهُ- وَ لَيْسَ شَيْءٌ يَشْهَدُ عَلَيْهِ- بِشَيْءٍ مِنَ الذُّنُوبِ.

۲۹۵۳-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْخَزَّازِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا عليهما السلام فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ:

فَمَنْ جاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهى فَلَهُ ما سَلَفَ قَالَ الْمَوْعِظَةُ التَّوْبَةُ.

ببرند(هود / ۱۱۵)» یا آنکه استغفار کند و آمرزش بخواهد و اگر او در دنبال آن گناه بگوید: «از آن خدا آمرزش خواهم که نیست معبود شایسته‌ای جز او که دانای پنهان و آشکار است، عزیز و حکیم و آمرزنده و مهربان و صاحب جلال و اکرام است و به سوی او بازخواهیم گشت(هود / ۱۱۵)» بر او چیزی نوشته و اگر هفت ساعت بگذرد و حسنه‌ای دنبالش نیاورد و استغفار هم نکند، کاتب حسنات به کاتب سیئات گوید: گناه را بر این بدبخت محروم بنویس.

باب توبه

۱- «معاویه بن وهب» گوید: شنیدم که امام صادق علیه السلام می‌فرمود:

چون بنده توبهٔ نصوح کند، خدا او را دوست دارد و در دنیا و آخرت راز او را بپوشاند، من گفتم: چگونه از او پرده پوشی کند؟ فرمود: هر چه از گناهان که دو فرشته موکّل بر او برایش نوشته‌اند از یادشان ببرد و به اعضای بدنش وحی کند که گناهان او را پنهان دارند و به هر قسمتی از زمین وحی کند که آنچه بنده بر روی تو گناه کرده است بپوشان و در وقت ملاقات او با خدا هیچ گواهی بر گناهانش اقامه نشود.

توضیح: توبه نصوح عبارت از توبه خالص و پاکی است که بخاطر رضای خدا انجام دهد بقصد آنکه دیگر به سوی آن گناه باز نگردد در اینصورت چنین توبه یی بخاطر ترس از دوزخ و یا طمع از بهشت نیست و محقق طوسی گفته است که پشیمانی از گناه بخاطر ترس از دوزخ و توبه نیست.

۲- محمد بن مسلم، از امام باقر یا امام صادق علیه السلام در تفسیر قول خدای عزوجل: «پس هر کس را پندی از طرف پروردگارش رسد و باز ایستد از آن اوست آنچه که در پیش گذشته است(بقره / ۲۷۵)» فرمود: مقصود از اندرز و موعظه توبه است.

۲۹۵۴-۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَيْلِ عَنْ أَبِي الصَّبَّاحِ الْكِنَانِيِّ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللهِ تَوْبَةً نَصُوحاً قَالَ يَتُوبُ الْعَبْدُ مِنَ الذَّنْبِ- ثُمَّ لَا يَعُودُ فِيهِ قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْفُضَيْلِ سَأَلْتُ عَنْهَا أَبَا الْحَسَنِ عليه السلام فَقَالَ يَتُوبُ مِنَ الذَّنْبِ- ثُمَّ لَا يَعُودُ فِيهِ- وَ أَحَبُّ الْعِبَادِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى الْمُفَتَّنُونَ التَّوَّابُونَ.

۲۹۵۵-۴- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللهِ تَوْبَةً نَصُوحاً قَالَ هُوَ الذَّنْبُ- الَّذِي لَا يَعُودُ فِيهِ أَبَداً- قُلْتُ وَ أَيُّنَا لَمْ يَعُدْ فَقَالَ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ- مِنْ عِبَادِهِ الْمُفَتَّنَ التَّوَّابَ.

۲۹۵۶-۵- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا رَفَعَهُ قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ أَعْطَى التَّائِبِينَ- ثَلَاثَ خِصَالٍ لَوْ أَعْطَى خَصْلَةً مِنْهَا- جَمِيعَ أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ- لَنَجَوْا بِهَا قَوْلُهُ عَزَّ وَ جَلَّ- إِنَّ اللهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَ يُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ فَمَنْ أَحَبَّهُ اللَّهُ لَمْ يُعَذِّبْهُ- وَ قَوْلُهُ الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَ مَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَ يَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَ عِلْماً فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تابُوا وَ اتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَ قِهِمْ عَذابَ الْجَحِيمِ رَبَّنا وَ أَدْخِلْهُمْ جَنَّاتِ عَدْنٍ الَّتِي

۳- «ابی الصباح کنانی»، گوید: از امام صادق علیه السلام از قول خدای عز و جل: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید با توبه نصوح باز گردید(تحریم / ۸)» پرسیدم فرمود: یعنی از گناهان توبه کند و به آن باز نگردد. محمد بن فضیل گفته: من تفسیر آن را از ابوالحسن (امام کاظم علیه السلام) پرسیدم، فرمود: یعنی از گناه توبه کند و سپس به آن باز نگردد و دوست‌ترین بنده‌ها نزد خدای تعالی کسانی هستند که وقتی در گناه واقع می‌شوند بسیار توبه کنند.

۴- «ابی بصیر»، گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم: «أیا آن کسانی که گرویدید، به درگاه خدا توبه نصوح کنید» (یعنی چه؟) فرمود: آن توبه از گناهی است که هرگز به آن باز نگردد، عرض کردم: کدام یک از ما هست که باز نمی‌گردد؟ در پاسخ فرمود: ای ابا محمد! براستی که خداوند دوست دارد بندگانی که وقتی در گناه قرار می‌گیرند بسیار توبه کنند.

۵- یکی از اصحاب ما حدیث را تا معصوم رسانیده که فرموده است: به راستی خدای عز و جل به توبه کنندگان سه خصلت داده که اگر یک خصلت از آنها را به همهٔ اهل آسمان‌ها و زمین بدهد نجات یابند:

۱- قول خدای عز و جل: «براستی خداوند توبه کنندگان و پاکیزگان را دوست دارد(بقره / ۲۲۲)»

هر کس خدا را دوست دارد هرگز او را عذاب نکند.

۲- قول او: «آن کسانی که عرش را به دوش بر می‌دارند و آن کسانی که در گرد عرش باشند همه بر حمد و ستایش پروردگار خود تسبیح می‌گویند و برای کسانی که گرویدند آمرزش می‌طلبند (و گویند). پروردگارا رحمت و دانشت همه چیز را فراگرفته و بیامرز کسانی که توبه کردند و از راه تو پیروی نمودند آن‌ها را از عذاب دوزخ نگه دار

وَعَدْتَهُمْ وَ مَنْ صَلَحَ مِنْ آبائِهِمْ وَ أَزْواجِهِمْ وَ ذُرِّيّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ وَ قِهِمُ السَّيِّئاتِ وَ مَنْ تَقِ السَّيِّئاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَ ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ وَ قَوْلُهُ عَزَّ وَ جَلَّ - وَ الَّذِينَ لا يَدْعُونَ مَعَ اللهِ إِلٰهاً آخَرَ وَ لا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَ لا يَزْنُونَ وَ مَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ يَلْقَ أَثاماً يُضاعَفْ لَهُ الْعَذابُ يَوْمَ الْقِيامَةِ وَ يَخْلُدْ فِيهِ مُهاناً إِلَّا مَنْ تابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ عَمَلاً صالِحاً فَأُولٰئِكَ يُبَدِّلُ اللهُ سَيِّئاتِهِمْ حَسَناتٍ وَكانَ اللهُ غَفُوراً رَحِيماً.

۲۹۵۷-٦- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ الْعَلاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قالَ:

يا مُحَمَّدَ بْنَ مُسْلِمٍ - ذُنُوبُ الْمُؤْمِنِ إِذا تابَ مِنْها - مَغْفُورَةٌ لَهُ فَلْيَعْمَلِ الْمُؤْمِنُ - لِما يَسْتَأْنِفُ بَعْدَ التَّوْبَةِ وَ الْمَغْفِرَةِ - أَما وَ اللَّهِ إِنَّها لَيْسَتْ - إِلَّا لِأَهْلِ الْإِيمانِ - قُلْتُ فَإِنْ عادَ بَعْدَ التَّوْبَةِ وَ الاِسْتِغْفارِ - مِنَ الذُّنُوبِ وَ عادَ فِي التَّوْبَةِ - فَقالَ يا مُحَمَّدَ بْنَ مُسْلِمٍ - أَتَرَى الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ - يَنْدَمُ عَلَى ذَنْبِهِ - وَ يَسْتَغْفِرُ مِنْهُ وَ يَتُوبُ - ثُمَّ لا يَقْبَلُ اللَّهُ تَوْبَتَهُ - قُلْتُ فَإِنَّهُ فَعَلَ ذٰلِكَ مِراراً - يُذْنِبُ ثُمَّ يَتُوبُ وَ يَسْتَغْفِرُ اللَّهَ فَقالَ كُلَّما عادَ الْمُؤْمِنُ بِالاِسْتِغْفارِ - وَ التَّوْبَةِ عادَ اللَّهُ عَلَيْهِ بِالْمَغْفِرَةِ وَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ - يَقْبَلُ التَّوْبَةَ وَ يَعْفُو عَنِ السَّيِّئاتِ - فَإِيّاكَ أَنْ تُقَنِّطَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ.

پروردگارا آنها را به بهشت عدنی وارد کن که به آنها وعده دادی با هرکس که شایسته باشد از پدرانشان و همسرانشان و فرزندانشان زیرا توئی عزیز و حکیم و برکنار دار آنها از بد کرداری‌ها و در آن روز، هر کس را که از بدکرداری نگه بداری محققاً به او مهر ورزیده‌یی و این است آن کامروائی بزرگ(مؤمن / ۷)».

۳- قول او: «و آن کسانی که نخوانند به همراه خدا معبود دیگری و نکشند نفسی را که خدا حرام کرده است جز به حق و درستی و زنا نکنند و هر که چنین کند گرفتار گناه را باشد و عذابش دو چندان باشد و در روز قیامت و خواری در آن، جاویدان بماند جز آنکه توبه نماید و کار شایسته کندو آنانند که خدا بد کرداری‌های آن‌ها را به خوش کرداری بدل کند همانا خداوند آمرزنده و مهربان است(فرقان / ۶۸)».

۶- «محمد بن مسلم»، از امام باقر علیه السلام حدیث می‌کند که فرمود: ای محمد بن مسلم! گناهان مؤمن که از آن توبه کرده آمرزیده است و باید برای آینده پس از توبه و آمرزش، کار خوب کند، همانا به خدا این فضیلت نیست مگر برای آن‌ها که ایمان دارند، من گفتم: اگر بعد از توبه و استغفار از گناهان، باز گناه کرد و باز توبه کرد؟ در پاسخ فرمود: ای محمد بن مسلم! تو پنداری که بندهٔ مؤمن از گناه خود پشیمان گردد و از آن آمرزش خواهد و توبه کند سپس خدا از او توبه‌اش را نپذیرد؟ گفتم: راستش این است که چند بار این کار کرده است، گناه می‌کند و باز هم توبه می‌کند و از خدا آمرزش می‌خواهد فرمود: هر آنچه که مؤمن به آمرزش خواهی و توبه باز گردد، خدا به آمرزش او بر می‌گردد و به راستی که خدا بسیار آمرزنده و مهربان است، توبه را می‌پذیرد و از بد کرداری‌ها می‌گذرد، مبادا تو مؤمن را از رحمت خدا ناامید سازی.

۲۹۵۸-۷-أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- إِذا مَسَّهُمْ طائِفٌ مِنَ الشَّيْطانِ تَذَكَّرُوا فَإِذا هُمْ مُبْصِرُونَ قَالَ هُوَ الْعَبْدُ يَهُمُّ بِالذَّنْبِ- ثُمَّ يَتَذَكَّرُ فَيُمْسِكُ فَذَلِكَ- قَوْلُهُ تَذَكَّرُوا فَإِذا هُمْ مُبْصِرُونَ.

۲۹۵۹-۸- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ الْحَذَّاءِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام يَقُولُ:

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَشَدُّ فَرَحاً- بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ مِنْ رَجُلٍ أَضَلَّ رَاحِلَتَهُ وَ زَادَهُ فِي لَيْلَةٍ ظَلْمَاءَ- فَوَجَدَهَا فَاللَّهُ أَشَدُّ فَرَحاً- بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ مِنْ ذَلِكَ الرَّجُلِ- بِرَاحِلَتِهِ حِينَ وَجَدَهَا.

۲۹۶۰-۹-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعَبْدَ الْمُفَتَّنَ التَّوَّابَ- وَ مَنْ لَمْ يَكُنْ ذَلِكَ مِنْهُ- كَانَ أَفْضَلَ.

۲۹۶۱-۱۰-عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ يُوسُفَ بْنِ أَبِي يَعْقُوبَ بَيَّاعِ الْأَرُزِّ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ- كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ- وَ الْمُقِيمُ عَلَى الذَّنْبِ وَ هُوَ مُسْتَغْفِرٌ- مِنْهُ كَالْمُسْتَهْزِئِ.

۷- ابی بصیر، گوید: از امام صادقعليه‌السلام از قول خدای عز و جل: «و چون یک شیطان رهگذری خود را به آنها ساید یاد آور شوند و به ناگاه چشم خود را باز کنند(اعراف / ۲۰۲)».

پرسیدم فرمود: او بنده‌ای است که آهنگ گناه کند و سپس خدا را یاد آور شود و از گناه خودداری کند و این است قول او «یاد آور شوند به ناگاه بینا گردند».

* * *

۸- «ابی عبیده حذاء»، گوید: شنیدم امام باقرعليه‌السلام می‌فرمود:

راستی خدای تعالی به توبه و بازگشت بندهٔ خود، شادتر باشد از مردی که در شب تار، شتر و توشهٔ خود را گم کرده باشد و آن را به دست آورد پس خدارا به توبهٔ بندهٔ خود از چنین مردی که راحله گم شده خود را پیدا کند شادتر است.

* * *

۹- امام صادقعليه‌السلام فرمود:

راستی خدا بندهٔ گول خورده و توبه کار را دوست می‌دارد و آنکه این گناه از او سرنزده از آنکه گناه کرده و توبه کرده برتر است.

* * *

۱۰ - «جابر»، گوید: شنیدم که امام باقرعليه‌السلام می‌فرمود:

توبه کار از گناه، چون بی گناه است و آنکه در گناه بماند با آن‌که آمرزش بخواهد چون مسخره چی است.

۲۹۶۲-۱۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ- أَوْحَى إِلَى دَاوُدَ عليه السلام أَنِ ائْتِ عَبْدِي دَانِيَالَ فَقُلْ لَهُ إِنَّكَ عَصَيْتَنِي فَغَفَرْتُ لَكَ- وَ عَصَيْتَنِي فَغَفَرْتُ لَكَ- وَعَصَيْتَنِي فَغَفَرْتُ لَكَ- فَإِنْ أَنْتَ عَصَيْتَنِي الرَّابِعَةَ لَمْ أَغْفِرْ لَكَ- فَأَتَاهُ دَاوُدُ عليه السلام فَقَالَ يَا دَانِيَالُ- إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكَ- وَ هُوَ يَقُولُ لَكَ- إِنَّكَ عَصَيْتَنِي فَغَفَرْتُ لَكَ- وَ عَصَيْتَنِي فَغَفَرْتُ لَكَ- وَ عَصَيْتَنِي فَغَفَرْتُ لَكَ- فَإِنْ أَنْتَ عَصَيْتَنِي الرَّابِعَةَ لَمْ أَغْفِرْ لَكَ- فَقَالَ لَهُ دَانِيَالُ- قَدْ أَبْلَغْتَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ- فَلَمَّا كَانَ فِي السَّحَرِ- قَامَ دَانِيَالُ فَنَاجَى رَبَّهُ- فَقَالَ يَا رَبِّ إِنَّ دَاوُدَ نَبِيَّكَ - أَخْبَرَنِي عَنْكَ أَنَّنِي- قَدْ عَصَيْتُكَ فَغَفَرْتَ لِي وَ عَصَيْتُكَ فَغَفَرْتَ لِي وَ عَصَيْتُكَ فَغَفَرْتَ لِي وَ أَخْبَرَنِي عَنْكَ أَنَّنِي إِنْ عَصَيْتُكَ الرَّابِعَةَ لَمْ تَغْفِرْ لِي- فَوَ عِزَّتِكَ لَئِنْ لَمْ تَعْصِمْنِي لَأَعْصِيَنَّكَ- ثُمَّ لَأَعْصِيَنَّكَ ثُمَّ لَأَعْصِيَنَّكَ.

۲۹۶۳-۱۲-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُوسَى بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ جَدِّهِ الْحَسَنِ بْنِ رَاشِدٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ إِذَا تَابَ الْعَبْدُ تَوْبَةً نَصُوحاً- أَحَبَّهُ اللَّهُ فَسَتَرَ عَلَيْهِ- فَقُلْتُ وَ كَيْفَ يَسْتُرُ عَلَيْهِ- قَالَ يُنْسِي مَلَكَيْهِ مَا كَانَا يَكْتُبَانِ عَلَيْهِ- وَ يُوحِي اللَّهُ إِلَى جَوَارِحِهِ- وَ إِلَى بِقَاعِ الْأَرْضِ أَنِ اكْتُمِي عَلَيْهِ ذُنُوبَهُ- فَيَلْقَى اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ حِينَ يَلْقَاهُ- وَ لَيْسَ شَيْءٌ يَشْهَدُ عَلَيْهِ- بِشَيْءٍ مِنَ الذُّنُوبِ.

۱۱- «ابی حمزه»، از امام باقر علیه السلام حدیث کند که فرمود: راستی خدای عز و جل به داود علیه السلام وحی کرد که نزد بنده‌ام دانیال برو و به او بگو که: تو مرا نافرمانی کردی ومن تو را آمرزیدم و اگر در بار چهارم، مرا نافرمانی کنی، تو را نیامرزم. داود نزد او آمد و گفت: ای دانیال! من فرستادهٔ خدایم به سوی تو، و خدا به تو می‌فرماید که: تو مرا نافرمانی کردی و تو را آمرزیدم، و نافرمانی کردی و تو را آمرزیدم، و نافرمانی کردی و تو را آمرزیدم، و اگر بار چهارم نافرمانی کنی تو را نیامرزم. دانیال به او گفت: ای پیامبر خدا هر آینه پیغام خدا را به من رسانیدی، و چون هنگام سحر شد، دانیال برخاست و با پروردگار خود راز گفت و چنین گفت: پروردگارا! به راستی داود پیامبرت از سوی تو به من گزارش داده که من تو را نافرمانی کردم و تو مرا آمرزیدی و به من گزارش داده از سوی تو که: اگر بار چهارم تو را نافرمانی کنم، مرا نمی آمرزی، به عزّتت سوگند اگر تو مرا نگه نداری و معصوم نسازی هر آینه تو را نافرمانی کنم و سپس نافرمانی کنم و باز هم نافرمانی کنم. (نافرمانی در مورد دانیال پیامبر ترک اولی است نه گناه زیرا پیامبران معصومند و از گناه به دور می‌باشند).

۱۲- «معاویة بن وهب» گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم می‌فرمود: هر گاه بنده توبهٔ نصوح کند، خدایش دوست بدارد و گناه او را پنهان سازد، گفتم: چگونه نهان سازد؟ فرمود: آنچه را دو فرشتهٔ او بر وی می‌نوشتند، از یاد آنها ببرد و به اندامش و قسمتهای زمین وحی کند که: گناهانش را پنهان سازند و خدا را چنان ملاقات کند که گواهی بر هیچ گناه او نباشد.

۲۹۶۴-۱۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ اللهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَفْرَحُ بِتَوبَةِ عَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ إِذَا تَابَ كَمَا يَفْرَحُ أَحَدُكُم بِضَالَّتِهِ إِذَا وَجَدَهَا.

بَابُ الاِسْتِغْفَارِ مِنَ الذَّنْبِ

۲۹۶۵-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حُمْرَانَ عَنْ زُرَارَةَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا أَذْنَبَ ذَنْباً- أُجِّلَ مِنْ غُدْوَةٍ إِلَى اللَّيْلِ- فَإِنِ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ لَمْ يُكْتَبْ عَلَيْهِ.

۲۹۶۶-۲- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ وَ أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً- أُجِّلَ فِيهَا سَبْعَ سَاعَاتٍ مِنَ النَّهَارِ- فَإِنْ قَالَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ- الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ- ثَلَاثَ مَرَّاتٍ لَمْ تُكْتَبْ عَلَيْهِ.

۲۹۶۷-۳- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ وَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى جَمِيعاً عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَهْزِيَارَ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَيُّوبَ عَنْ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ إِذَا أَذْنَبَ ذَنْباً- أَجَّلَهُ اللَّهُ سَبْعَ سَاعَاتٍ- فَإِنِ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ- لَمْ يُكْتَبْ عَلَيْهِ شَيْءٌ- وَ إِنْ مَضَتِ السَّاعَاتُ- وَ لَمْ يَسْتَغْفِرْ كُتِبَتْ

۱۳- امام صادق علیه‌السلام فرمود:
به راستی خدای عز و جل به توبه و بازگشت بندهٔ مؤمن خود، شاد شود هنگامی که توبه کند همانند یکی از شما وقتی که به گمشدهٔ خود دسترسی پیدا می‌کند شاد می‌شود.

باب استغفار از گناه

۱- «زراره»، می‌گوید: از امام صادق علیه‌السلام شنیدم می‌فرمود که:
به راستی وقتی بنده گناهی می‌کند، از صبح تا شب به او مهلت توبه داده شود و اگر از خدا آمرزش خواست بر او نوشته نشود.

* * *

۲- امام صادق علیه‌السلام فرمود: هر کس گناهی کند هفت ساعت از روز به او مهلت دهند، و اگر سه بار گوید: «از آن خدائی که معبود شایسته‌ای جز او نیست من آمرزش می‌طلبم خدائی که زنده و نگاه دارنده است» در این حال بر او گناهی نوشته نشود.

* * *

۳- امام صادق علیه‌السلام فرمود: چون بندهٔ مؤمن گناهی کند، خدا هفت ساعت به او مهلت دهد و اگر از خدا آمرزش خواست، چیزی بر او نوشته نشود و اگر این ساعت‌ها گذشت و آمرزش نخواست، این گناه بر او نوشته شود، به راستی که مؤمن تا پس از بیست سال هم یاد آور گناه خویش است

عَلَيْهِ سَيِّئَةٌ - وَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيُذْكَرُ ذَنْبُهُ - بَعْدَ عِشْرِينَ سَنَةً - حَتَّى يَسْتَغْفِرَ رَبَّهُ فَيَغْفِرَ لَهُ - وَ إِنَّ الْكَافِرَ لَيَنْسَاهُ مِنْ سَاعَتِهِ.

۲۹۶۸ - ٤ - حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ عَنْ أَبَانٍ عَنْ زَيْدٍ الشَّحَّامِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - فِي كُلِّ يَوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً - فَقُلْتُ أَكَانَ يَقُولُ - أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ - قَالَ لَا وَ لَكِنْ كَانَ يَقُولُ - أَتُوبُ إِلَى اللَّهِ قُلْتُ - إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله كَانَ يَتُوبُ وَ لَا يَعُودُ وَ نَحْنُ نَتُوبُ وَ نَعُودُ - فَقَالَ اللَّهُ الْمُسْتَعَانُ.

۲۹۶۹ - ٥ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً - أُجِّلَ فِيهَا سَبْعَ سَاعَاتٍ مِنَ النَّهَارِ - فَإِنْ قَالَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ - وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ - لَمْ تُكْتَبْ عَلَيْهِ.

۲۹۷۰ - ٦ - عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ بَيَّاعِ الْأَكْسِيَةِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيُذْنِبُ الذَّنْبَ - فَيُذَكَّرُ بَعْدَ عِشْرِينَ سَنَةً - فَيَسْتَغْفِرُ اللَّهَ مِنْهُ فَيَغْفِرُ لَهُ - وَ إِنَّمَا يُذَكِّرُهُ لِيَغْفِرَ لَهُ - وَ إِنَّ الْكَافِرَ لَيُذْنِبُ الذَّنْبَ فَيَنْسَاهُ مِنْ سَاعَتِهِ.

تا از آن به درگاه پروردگارش آمرزش بخواهد در این حال او را بیامرزد و کافر همان ساعت آن را فراموش کند.

توضیح: لطف الهی در این است که گناه را به یاد مؤمن می‌آورد تا موفق به توبه شود و از خاطره کافر محو می‌شود تا آن را فراموش کند.

۴- «یزید شحّام»، از امام صادق علیه‌السلام نقل می‌کند که رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله در هر روز هفتاد بار به درگاه خدای عز و جل توبه می‌کرد، گفتم: می‌فرمود که: استغفر الله و اتوب الیه، فرمود: نه، ولی می‌فرمود: اتوب الی الله (به خدا باز می‌گردم)، گفتم: راستی رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله توبه می‌کرد و برنمی‌گشت و ما توبه می‌کنیم و بر می‌گردیم، در پاسخ فرمود: خدا یاری کننده است.

توضیح: باید توجه داشت که بنابر اعتقاد امامیه و شیعه پیامبران معصوم و عاری از هر خطا و گناهی هستند و مراد از توبه در حق آنان در حقیقت باز گشت از عملی است که گناه نیست ولی ترک اولی است و مراد از هفت روز یا هفت بار یا هفتاد بار یا از صبح تا شب که در آنها زمان ذکر شده است مربوط به اشخاص و احوال و گناهان متفاوتی است که مهلت دارند.

۵- امام صادق علیه‌السلام فرمود: هر کس گناهی کند، تا هفت ساعت از روز مهلت دارد و اگر سه بار گوید: «از خدا آمرزش خواهم که جز او معبود حقی نیست، زنده و پاینده است و به او باز گردم» بر او نوشته نشود.

۶- امام صادق علیه‌السلام فرمود: بسا که مؤمن گناهی کند و پس از بیست سال به یادش آید و از خدا آمرزش بخواهد و خدایش بیامرزد و همانا به یادش آورد تا او را بیامرزد و راستی کافر گناه می‌کند و همان ساعت آن را فراموش می‌نماید.

۲۹۷۱-۷- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يُقَارِفُ- فِي يَوْمِهِ وَ لَيْلَتِهِ أَرْبَعِينَ كَبِيرَةً- فَيَقُولُ وَ هُوَ نَادِمٌ- أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ- بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ- ذُو الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ- وَ أَسْأَلُهُ أَنْ يُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ يَتُوبَ عَلَيَّ- إِلَّا غَفَرَهَا اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ- وَ لَا خَيْرَ فِيمَنْ يُقَارِفُ فِي يَوْمٍ أَكْثَرَ مِنْ أَرْبَعِينَ كَبِيرَةً.

۲۹۷۲-۸- عَنْهُ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا رَفَعُوهُ قَالُوا:

قَالَ لِكُلِّ شَيْءٍ دَوَاءٌ- وَ دَوَاءُ الذُّنُوبِ الِاسْتِغْفَارُ.

۲۹۷۳-۹- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ وَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى جَمِيعاً عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ إِسْحَاقَ وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَهْزِيَارَ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ حَفْصٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يُذْنِبُ ذَنْباً- إِلَّا أَجَّلَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- سَبْعَ سَاعَاتٍ مِنَ النَّهَارِ- فَإِنْ هُوَ تَابَ- لَمْ يُكْتَبْ عَلَيْهِ شَيْءٌ- وَ إِنْ هُوَ لَمْ يَفْعَلْ- كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِ سَيِّئَةً- فَأَتَاهُ عَبَّادٌ الْبَصْرِيُّ فَقَالَ لَهُ- بَلَغَنَا أَنَّكَ قُلْتَ- مَا مِنْ عَبْدٍ يُذْنِبُ ذَنْباً- إِلَّا أَجَّلَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- سَبْعَ سَاعَاتٍ مِنَ النَّهَارِ- فَقَالَ لَيْسَ هَكَذَا قُلْتُ- وَ لَكِنِّي قُلْتُ مَا مِنْ مُؤْمِنٍ- وَ كَذَلِكَ كَانَ قَوْلِي.

۷- امام صادق علیه السلام فرمود: مؤمنی نباشد که در شبانه روز چهل گناه کبیره کند و با پشیمانی می‌گوید: «از خدائی آمرزش می‌خواهم که جز او شایستهٔ پرستش نیست، زنده و پاینده است و نگه دارندهٔ آسمان‌ها و زمین است، صاحب جلالت و کرامت است و از او خواستارم که بر محمد و آلش رحمت فرستد و توبهٔ مرا بپذیرد» جز اینکه خدای عز و جل او را بیامرزد و اگر کسی در یک روز بیش از چهل گناه کبیره کند، خیری در او نیست (عقیده و ایمانی ندارد).

* * *

۸- از جمعی اصحاب، که حدیث را بالا برند (تا معصوم علیه السلام) فرمود: هر چیزی را داروئی است، و داروی گناه آمرزش خواهی است.

* * *

۹- «حفص»، گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می‌فرمود:
هیچ مؤمنی نباشد که گناهی کند جز اینکه تا هفت ساعت از روز، خدای عز و جل به او مهلت دهد و اگر توبه کند بر او نوشته نشود و اگر توبه نکند، خدا یک گناه بر او بنویسد، «عبّاد بصری» نزد آن حضرت آمد و گفت: به ما خبر رسیده است که شما فرمودید: بنده‌ای نیست که گناهی کند جز اینکه خدای عز و جل هفت ساعت از روز به او مهلت دهد؟ فرمود: من چنین نگفتم، من گفتم: هیچ مؤمنی نباشد و چنین بوده است، گفتهٔ من (دلالت دارد که مهلت، خاص مؤمن است و شامل مخالف و کافر نیست).

۲۹۷۴- ۱۰ـ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ مَرْوَانَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مَنْ قَالَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ مِائَةَ مَرَّةٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ غَفَرَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ سَبْعَمِائَةِ ذَنْبٍ- وَ لَا خَيْرَ فِي عَبْدٍ يُذْنِبُ- فِي كُلِّ يَوْمٍ سَبْعَمِائَةِ ذَنْبٍ.

بَابُ فِيمَا أَعْطَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ آدَمَ عليه السلام وَقْتَ التَّوْبَةِ

۲۹۷۵- ۱ـ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ أَوْ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ آدَمَ عليه السلام قَالَ- يَا رَبِّ سَلَّطْتَ عَلَيَّ الشَّيْطَانَ- وَ أَجْرَيْتَهُ مِنِّي مَجْرَى الدَّمِ- فَاجْعَلْ لِي شَيْئاً- فَقَالَ يَا آدَمُ جَعَلْتُ لَكَ- أَنَّ مَنْ هَمَّ مِنْ ذُرِّيَّتِكَ- بِسَيِّئَةٍ لَمْ تُكْتَبْ عَلَيْهِ- فَإِنْ عَمِلَهَا كُتِبَتْ عَلَيْهِ سَيِّئَةٌ- وَ مَنْ هَمَّ مِنْهُمْ بِحَسَنَةٍ- فَإِنْ لَمْ يَعْمَلْهَا كُتِبَتْ لَهُ حَسَنَةٌ- فَإِنْ هُوَ عَمِلَهَا كُتِبَتْ لَهُ عَشْراً- قَالَ يَا رَبِّ زِدْنِي- قَالَ جَعَلْتُ لَكَ أَنَّ مَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ سَيِّئَةً ثُمَّ اسْتَغْفَرَ لَهُ غَفَرْتُ لَهُ- قَالَ يَا رَبِّ زِدْنِي- قَالَ جَعَلْتُ لَهُمُ التَّوْبَةَ- أَوْ قَالَ بَسَطْتُ لَهُمُ التَّوْبَةَ- حَتَّى تَبْلُغَ النَّفْسُ هَذِهِ- قَالَ يَا رَبِّ حَسْبِي.

۲۹۷۶- ۲ـ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله مَنْ تَابَ قَبْلَ مَوْتِهِ- بِسَنَةٍ قَبِلَ اللَّهُ تَوْبَتَهُ

۱۰ - امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس در هر روز صد بار بگوید: استغفر الله، خدای عز و جل هفتصد گناه او را بیامرزد و در بنده‌ای که هر روز هفتصد گناه کند، خیری نباشد.

در آنچه که خدای عز و جل هنگام توبه به آدم داد

۱- «اِبْنِ بُکَیر»، از امام صادق یا از امام باقر علیه السلام نقل می‌کند که فرمود:
به راستی آدم علیه السلام عرض کرد: پروردگارا! شیطان را بر من همچون خونی که در رگهای من جریان دارد چیره ساختی، برای من هم چیزی مقرر فرما، در پاسخ فرمود: ای آدم! برای تو چنین قرار دادم که هر کدام از فرزندانت آهنگ گناهی کند بر او چیزی نوشته نشود و اگر آن را انجام دهد برای او یک گناه نوشته شود و هر گاه قصد کار خوب کند برای او یک حسنه نوشته شود و اگر آن را انجام دهد ده حسنه نوشته شود، عرض کرد: پروردگارا! بر من بیفزا، فرمود: برای تو مقرر کردم که هر کدامشان گناهی کرد و سپس آمرزش خواست، او را بیامرزم، عرض کرد: پرودگارا! برایم بیفزا، فرمود: برای آن‌ها توبه را مقرر داشتم یا آنکه توبه را به میان گذاشتم تا آنکه نفس به اینجا رسد (یعنی به گلوگاه).
عرض کرد: پروردگارا! برای من بس است.

توضیح: مراد از اینکه شیطان چون خون در رگ‌های من جریان دارد بمعنی این است که هانطور که خون از آدمی تا هنگام مرگ جدا نیست و در بدن جریان دارد شیطان هم هیچ گاه از آدمی جدا نیست و مرتب انسان را وسوسه می‌کند تا او را منحرف بسازد.

۲- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس یک سال پیش از مرگ خود، توبه کند، خدا توبه‌اش را بپذیرد سپس فرمود: یک سال هر آینه بسیار است، هر

ثُمَّ قَالَ إِنَّ السَّنَةَ لَكَثِيرَةٌ - مَنْ تَابَ قَبْلَ مَوْتِهِ بِشَهْرٍ - قَبِلَ اللَّهُ تَوْبَتَهُ - ثُمَّ قَالَ إِنَّ الشَّهْرَ لَكَثِيرٌ - مَنْ تَابَ قَبْلَ مَوْتِهِ بِجُمْعَةٍ - قَبِلَ اللَّهُ تَوْبَتَهُ - ثُمَّ قَالَ إِنَّ الْجُمْعَةَ لَكَثِيرٌ مَنْ تَابَ قَبْلَ مَوْتِهِ بِيَوْمٍ - قَبِلَ اللَّهُ تَوْبَتَهُ - ثُمَّ قَالَ إِنَّ يَوْماً لَكَثِيرٌ - مَنْ تَابَ قَبْلَ أَنْ يُعَايِنَ - قَبِلَ اللَّهُ تَوْبَتَهُ.

۲۹۷۷ - ۳ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِذَا بَلَغَتِ النَّفْسُ هَذِهِ - وَ أَهْوَى بِيَدِهِ إِلَى حَلْقِهِ - لَمْ يَكُنْ لِلْعَالِمِ تَوْبَةٌ وَ كَانَتْ لِلْجَاهِلِ تَوْبَةٌ.

۲۹۷۸ - ۴ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ قَالَ:

خَرَجْنَا إِلَى مَكَّةَ - وَ مَعَنَا شَيْخٌ مُتَأَلِّهٌ مُتَعَبِّدٌ - لَا يَعْرِفُ هَذَا الْأَمْرَ يُتِمُّ الصَّلَاةَ فِي الطَّرِيقِ - وَ مَعَهُ ابْنُ أَخٍ لَهُ مُسْلِمٌ - فَمَرِضَ الشَّيْخُ فَقُلْتُ لِابْنِ أَخِيهِ - لَوْ عَرَضْتَ هَذَا الْأَمْرَ - عَلَى عَمِّكَ لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُخَلِّصَهُ فَقَالَ كُلُّهُمْ دَعُوا الشَّيْخَ - حَتَّى يَمُوتَ عَلَى حَالِهِ - فَإِنَّهُ حَسَنُ الْهَيْئَةِ - فَلَمْ يَصْبِرِ ابْنُ أَخِيهِ حَتَّى قَالَ لَهُ - يَا عَمِّ إِنَّ النَّاسَ - ارْتَدُّوا بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه و آله إِلَّا نَفَراً يَسِيراً - وَ كَانَ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام مِنَ الطَّاعَةِ مَا كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه و آله وَ كَانَ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ الْحَقُّ وَ الطَّاعَةُ

کس یک ماه پیش از مرگش توبه کند، خدا توبه‌اش را بپذیرد، سپس فرمود: یک ماه بسیار است، هر کس یک هفته پیش از مرگش توبه کند، خدا توبه‌اش را بپذیرد سپس فرمود: یک هفته بسیار است، هر کس یک روز پیش از مرگش توبه کند، خدا توبه‌اش را بپذیرد سپس فرمود: یک روز هم بسیار است، هر کس پیش از دیدار آخرت (و ملک الموت) توبه کند، خدا توبه‌اش را بپذیرد.

* * *

۳-امام باقر عليه السلام، فرمود: چون جان به یک جا رسد (با دستش اشاره به گلویش کرد) برای دانشمند توبه سزاوار نباشد ولی برای نادان توبه روا باشد.

* * *

۴-معاویه بن وهب، می‌گوید: سالی ما به سوی مکه می‌رفتیم همراه ما پیری خداپرست بود ولی به مذهب شیعه اعتقادی نداشت و در سفر نماز را تمام می‌خواند (به مذهب سنّی‌ها که تمام خواندن نماز را برای مسافر روا می‌دانند) و برادرزادهٔ مسلمانی (شیعه مذهبی) با خود همراه داشت، آن پیرمرد بیمار شد و من به او گفتم: کاش مذهب شیعه را به عموی خود پیشنهاد می‌کردی شاید خدا او را نجات دهد و همهٔ آنان گفتند: بگزارید این پیر به حال خود بمیرد که وضع خوبی دارد، برادرزاده‌اش تاب نیاورد و به او گفت: عموجان! راستی که مردم پس از رسول خدا صلى الله عليه وآله همه مرتد شدند جز چند تن و علی بن ابی طالب عليه السلام مانند خود رسول خدا صلى الله عليه وآله حق اطاعت داشت و پس از رسول خدا صلى الله عليه وآله حق و طاعت از آن او بود، گوید: آن پیرمرد نفسی کشید و فریاد زد و گفت: من هم بر همین عقیده‌ام

لَهُ- قَالَ فَتَنَفَّسَ الشَّيْخُ وَ شَهَقَ- وَ قَالَ أَنَا عَلَى هَذَا وَ خَرَجَتْ نَفْسُهُ- فَدَخَلْنَا عَلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام فَعَرَضَ عَلِيُّ بْنُ السَّرِيِّ - هَذَا الْكَلَامَ عَلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام فَقَالَ هُوَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ - قَالَ لَهُ عَلِيُّ ابْنُ السَّرِيِّ - إِنَّهُ لَمْ يَعْرِفْ شَيْئاً مِنْ هَذَا غَيْرَ سَاعَتِهِ تِلْكَ؟ قَالَ: فَتُرِيدُونَ مِنْهُ مَاذَا؟ قَدْ دَخَلَ وَ اللَّهِ الْجَنَّةَ..

بَابُ اللَّمَمِ

۲۹۷۹-۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قُلْتُ لَهُ أَرَأَيْتَ قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَ الْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ قَالَ هُوَ الذَّنْبُ يُلِمُّ بِهِ الرَّجُلُ- فَيَمْكُثُ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ يُلِمُّ بِهِ بَعْدُ.

۲۹۸۰-۲-أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنِ الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا عليهما السلام قَالَ:

قُلْتُ لَهُ الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَ الْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ قَالَ الْهَنَةُ بَعْدَ الْهَنَةِ- أَيِ الذَّنْبُ بَعْدَ الذَّنْبِ- يُلِمُّ بِهِ الْعَبْدُ.

و جانش بر آمد و مرد و ما شرفیاب حضور امام صادق‌ؑ شدیم و «علی بن سری» این گزارش را به امام صادقؑ داد و در پاسخ فرمود: او مردی است از اهل بهشت، علی بن سری به آن حضرت گفت: راستش که او از مذهب شیعه هیچ سابقه‌ای نداشت جز هنگام مرگ؟ فرمود: دیگر از او چه می‌خواهید، به خدا سوگند او وارد بهشت شد.

گناهان خرد و سبک

۱- محمد بن مسلم می‌گوید: به امام صادقؑ عرض کردم: دربارهٔ قول خدای عز و جل مطلبی بفرمائید: «آن کسانی که از گناهان کبیره و زشتیها جز لَمَمَ کناره گیری می‌کنند (نجم / ۳۲)» فرمود: لمم: گناهی است که شخص به آن دست زند سپس برای مدتی که خدا خواهد از آن دست بکشد و باز دوباره به طرف آن رود.

***

۲- «محمد بن مسلم»، از امام باقر یا امام صادقؑ نقل می‌کند که دربارهٔ گفتار خداوند: «آن کسانی که از گناهان بزرگ و زشتیها جز لمم کناره گیری نمی‌کنند» فرمود: مقصود از لمم، چیرگی از گناه پس از چیرگی دیگر است یعنی گناهی به دنبال گناهی که بنده بدان دست می‌زند و نزدیک می‌شود.

۲۹۸۱-۳- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ مَا مِنْ مُؤْمِنٍ إِلَّا وَ لَهُ ذَنْبٌ - يَهْجُرُهُ زَمَاناً ثُمَّ يُلِمُّ بِهِ - وَ ذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَّا اللَّمَمَ وَ سَأَلْتُهُ - عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَ الْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ قَالَ - الْفَوَاحِشُ الزِّنَى وَ السَّرِقَةُ وَ اللَّمَمُ - الرَّجُلُ يُلِمُّ بِالذَّنْبِ - فَيَسْتَغْفِرُ اللَّهَ مِنْهُ.

۲۹۸۲-٤- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ بَهْرَامَ عَنْ عَمْرِو بْنِ جُمَيْعٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ مَنْ جَاءَنَا يَلْتَمِسُ الْفِقْهَ وَ الْقُرْآنَ - وَ تَفْسِيرَهُ فَدَعُوهُ - وَ مَنْ جَاءَنَا يُبْدِي عَوْرَةً - قَدْ سَتَرَهَا اللَّهُ فَنَحُّوهُ - فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ - جُعِلْتُ فِدَاكَ وَ اللَّهِ - إِنِّي لَمُقِيمٌ عَلَى ذَنْبٍ مُنْذُ دَهْرٍ أُرِيدُ أَنْ أَتَحَوَّلَ عَنْهُ إِلَى غَيْرِهِ - فَمَا أَقْدِرُ عَلَيْهِ فَقَالَ لَهُ - إِنْ كُنْتَ صَادِقاً فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّكَ - وَ مَا يَمْنَعُهُ أَنْ يَنْقُلَكَ مِنْهُ إِلَى غَيْرِهِ - إِلَّا لِكَيْ تَخَافَهُ.

۲۹۸۳-٥- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ حَرِيزٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

مَا مِنْ ذَنْبٍ إِلَّا وَ قَدْ طُبِعَ عَلَيْهِ - عَبْدٌ مُؤْمِنٌ يَهْجُرُهُ الزَّمَانَ - ثُمَّ يُلِمُّ بِهِ - وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَ الْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ قَالَ اللَّمَّامُ الْعَبْدُ الَّذِي يُلِمُّ الذَّنْبَ - بَعْدَ الذَّنْبِ لَيْسَ مِنْ سَلِيقَتِهِ - أَيْ مِنْ طَبِيعَتِهِ.

۳- اسحق بن عمار می‌گوید: امام صادق‌ علیه‌السلام فرمود:
هیچ مؤمنی نباشد جز اینکه گناهی دارد که مدتی آن را ترک کند و سپس به آن دست زند و این است منظور گفتهٔ خداوند عز و جل: «مگر گناهان صغیره» و من از او راجع به تفسیر قول خدای عز و جل: «آن کسانی که از گناهان کبیره و زشتیها جز لمم کناره گیری نکنند» مقصود از فواحش، زنا و دزدی است و لمم این است که شخص دست به گناه زند و از آن آمرزش جوید (یعنی بی درنگ پشیمان شود و استغفار کند).

۴- «عمرو بن جمیع» حدیث کند که امام صادق‌ علیه‌السلام فرمود:
هر کس نزد ما آید و فقه و قرآن و تفسیر آن بخواهد، از او دست بردارید و هر کس نزد ما آید تا عیبی که خدا پوشیده، فاش کند، او را دور کنید، یکی از آن مردم به او عرض کرد: قربانت! راستش این است که من عمری است دچار گناهی هستم و مرتب می‌خواستم که از آن دوری کنم و به کار دیگری بپردازم ولی نتوانستم در پاسخ فرمود: اگر راست می‌گوئی خدا تو را دوست دارد و بر او دریغ نیست که تو را از آن به کار دیگری مشغول سازد جز اینکه از او در ترس باشی.

۵- امام صادق‌ علیه‌السلام، فرمود:
هیچ گناهی نیست جز آنکه بندهٔ مؤمنی به آن مایل است، مدتی آن را ترک کند و سپس به آن دست یابد و آن قول خدای عز و جل است: «آن کسانی که از گناهان کبیره و از هرزگیها جز لمم کناره گیری می‌کنند» فرمود: لَمّام آن بنده‌ای است که بنده‌ای به گناهی پس از گناهی دست زند که موافق با طبیعت و سلیقه او نیست.

۲۹۸۴-٦- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ ابْنِ رِئَابٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَا يَكُونُ- سَجِيَّتُهُ الْكَذِبَ وَ الْبُخْلَ وَ الْفُجُورَ- وَ رُبَّمَا أَلَمَّ مِنْ ذَلِكَ شَيْئاً- لَا يَدُومُ عَلَيْهِ قِيلَ فَيَزْنِي قَالَ نَعَمْ وَ لَكِنْ لَا يُولَدُ لَهُ- مِنْ تِلْكَ النُّطْفَةِ.

بَابٌ فِي أَنَّ الذُّنُوبَ ثَلَاثَةٌ

۲۹۸۵-١- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ رَفَعَهُ قَالَ:

صَعِدَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام بِالْكُوفَةِ الْمِنْبَرَ فَحَمِدَ اللَّهَ- وَ أَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ- أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ الذُّنُوبَ ثَلَاثَةٌ- ثُمَّ أَمْسَكَ فَقَالَ لَهُ حَبَّةُ الْعُرَنِيُّ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ قُلْتَ- الذُّنُوبُ ثَلَاثَةٌ ثُمَّ أَمْسَكْتَ- فَقَالَ مَا ذَكَرْتُهَا إِلَّا وَ أَنَا- أُرِيدُ أَنْ أُفَسِّرَهَا وَ لَكِنْ- عَرَضَ لِي بُهْرٌ حَالَ بَيْنِي وَ بَيْنَ الْكَلَامِ نَعَمْ الذُّنُوبُ ثَلَاثَةٌ فَذَنْبٌ مَغْفُورٌ- وَ ذَنْبٌ غَيْرُ مَغْفُورٍ- وَ ذَنْبٌ نَرْجُو لِصَاحِبِهِ وَ نَخَافُ عَلَيْهِ- قَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فَبَيِّنْهَا لَنَا- قَالَ نَعَمْ أَمَّا الذَّنْبُ الْمَغْفُورُ- فَعَبْدٌ عَاقَبَهُ اللَّهُ عَلَى ذَنْبِهِ فِي الدُّنْيَا- فَاللَّهُ أَحْلَمُ وَ أَكْرَمُ- مِنْ أَنْ يُعَاقِبَ عَبْدَهُ مَرَّتَيْنِ- وَ أَمَّا الذَّنْبُ الَّذِي لَا يُغْفَرُ- فَظَالِمُ الْعِبَادِ بَعْضِهِمْ لِبَعْضٍ- إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى- إِذَا بَرَزَ لِخَلْقِهِ- أَقْسَمَ قَسَماً عَلَى نَفْسِهِ- فَقَالَ وَ عِزَّتِي وَ جَلَالِي- لَا يَجُوزُنِي ظُلْمُ ظَالِمٍ- وَ لَوْ

۶- «ابن رئاب» می‌گوید: از امام صادق‌علیه السلام شنیدم می‌فرمود: راستی که سرشت مؤمن دروغ و بخل و هرزگی نیست، و بسا اوقات که دست خود را به آن بیالاید ولی ادامه ندهد به او عرض شد ممکن است که زنا کند فرمود: ولی از آن نطفه، فرزندی به وجود نیاید.

گناهان سه گونه‌اند

۱- امیر المؤمنین‌علیه السلام در کوفه به منبر رفت و پس از سپاس و ستایش از خداوند فرمود: ای مردم! به راستی گناهان سه نوع اند سپس خاموش شد حبّهٔ عرنیّ (یکی از اصحاب آن حضرت) گفت: یا امیرالمؤمنین! فرمودی: گناهان سه گونه‌اند آنگاه ساکت شدی؟ فرمود: من آنها را یاد نکردم جز برای اینکه شرح دهم ولی تنگی نفس عارضم شد، آری گناهان سه نوع اند: گناهی که آمرزیده است و گناهی که آمرزیده نشود و گناهی که دربارهٔ مرتکب آن امیدوار و بیمناک شود، گفتند: یا امیرالمؤمنین! آنها را برای ما بیان کن، فرمود: آری، اما گناه آمرزیده آن است که خداوند بنده خود را در دنیا کیفر داده است و خدا بردبار و کریم است از اینکه بنده خود را دو بار کیفر کند، اما گناهی که آمرزیده نشود: ستمهائی است که مردم به یکدیگر کنند، زیرا چون خدای تبارک و تعالی (توسط پیامبران و بیان احکام شریعت خود) بر خلق خود آشکار شد به خودش سوگند یاد کرد و فرمود: به عزت و جلال خود سوگند که ستم هیچ ستمکاری را نگذرم گو اینکه زدن مشتی باشد یا مالیدن دستی یا شاخ زدن شاخداری به بی شاخی پس برای بندگان از یکدیگر قصاص کرد تا حقی از کسی بر کسی نماند و سپس آنها را به پای حساب آورد و اما گناه سوم گناهی است که خدا آن را به خلقش نهفته و به گنهکار توبه

كَفٌّ بِكَفٍّ - وَ لَوْ مَسْحَةٌ بِكَفٍّ - وَ لَوْ نَطْحَةٌ مَا بَيْنَ الْقَرْنَاءِ إِلَى الْجَمَّاءِ - فَيَقْتَصُّ لِلْعِبَادِ بَعْضِهِمْ مِنْ بَعْضٍ - حَتَّى لَا تَبْقَى لِأَحَدٍ عَلَى أَحَدٍ مَظْلِمَةٌ - ثُمَّ يَبْعَثُهُمْ لِلْحِسَابِ - وَ أَمَّا الذَّنْبُ الثَّالِثُ - فَذَنْبٌ سَتَرَهُ اللَّهُ عَلَى خَلْقِهِ - وَ رَزَقَهُ التَّوْبَةَ مِنْهُ - فَأَصْبَحَ خَائِفاً مِنْ ذَنْبِهِ - رَاجِياً لِرَبِّهِ فَنَحْنُ لَهُ كَمَا هُوَ لِنَفْسِهِ - نَرْجُو لَهُ الرَّحْمَةَ - وَ نَخَافُ عَلَيْهِ الْعَذَابَ.

۲۹۸۶ - ۲ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ حُمْرَانَ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام عَنْ رَجُلٍ أُقِيمَ عَلَيْهِ الْحَدُّ فِي الرَّجْمِ - أَ يُعَاقَبُ عَلَيْهِ فِي الْآخِرَةِ - قَالَ إِنَّ اللَّهَ أَكْرَمُ مِنْ ذَلِكَ.

بَابُ تَعْجِيلِ عُقُوبَةِ الذَّنْبِ

۲۹۸۷ - ۱ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ حَمْزَةَ بْنِ حُمْرَانَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - إِذَا كَانَ مِنْ أَمْرِهِ - أَنْ يُكْرِمَ عَبْداً - وَ لَهُ ذَنْبٌ ابْتَلَاهُ بِالسُّقْمِ - فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ ذَلِكَ - لَهُ ابْتَلَاهُ بِالْحَاجَةِ - فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ بِهِ ذَلِكَ - شَدَّدَ عَلَيْهِ الْمَوْتَ لِيُكَافِيَهُ بِذَلِكَ الذَّنْبِ - قَالَ وَ إِذَا كَانَ مِنْ أَمْرِهِ - أَنْ يُهِينَ عَبْداً وَ لَهُ - عِنْدَهُ حَسَنَةٌ صَحَّحَ بَدَنَهُ - فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ بِهِ ذَلِكَ - وَسَّعَ عَلَيْهِ فِي رِزْقِهِ - فَإِنْ هُوَ لَمْ يَفْعَلْ ذَلِكَ - بِهِ - هَوَّنَ عَلَيْهِ الْمَوْتَ لِيُكَافِيَهُ - بِتِلْكَ الْحَسَنَةِ.

از آن را روزی کرده است و به وضعی در آمده که از گناهش بیمناک و به پروردگارش امیدوار است و ما برای او همان حال را داریم که او برای خود دارد، برای او امید به رحمت داریم و عذاب هم بر او بیم داریم.

* * *

۲- «حمران»، گوید: از امام باقر(ع) پرسیدم از مردی که حدّ بر او خورده است و سنگسار شده است، آیا در آخرت هم کیفری دارد، فرمود: خدا از آن کریم تر است.

شتاب در کیفر گناه

۱- امام باقر(ع) فرمود:
براستی که چون بنای خدای عز و جل بر این خواهد بود که هرگاه بخواهد بنده گنهکاری را گرامی بدارد او را به بیماری گرفتار کند و اگر نکند نیازمندش سازد و اگر نکند، به سختی جانش را گیرد تا گناهش را جبران سازد و چون بخواهد بنده‌ای که حسنه‌ای دارد خوار کند تندرستش دارد و اگر چنین نکند به او روزی فراوان دهد و اگر آن را نکند، به آسانی جانش را بگیرد تا بجای آن حسنه باشد.

* * *

۲۹۸۸-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُتَيْبَةَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﵇ إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا كَثُرَتْ ذُنُوبُهُ- وَ لَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ مِنَ الْعَمَلِ مَا يُكَفِّرُهَا- ابْتَلَاهُ بِالْحُزْنِ لِيُكَفِّرَهَا.

۲۹۸۹-۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﵇ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ عِزَّتِي وَ جَلَالِي- لَا أُخْرِجُ عَبْداً مِنَ الدُّنْيَا- وَ أَنَا أُرِيدُ أَنْ أَرْحَمَهُ- حَتَّى أَسْتَوْفِيَ مِنْهُ- كُلَّ خَطِيئَةٍ عَمِلَهَا- إِمَّا بِسُقْمٍ فِي جَسَدِهِ- وَ إِمَّا بِضِيقٍ فِي رِزْقِهِ- وَ إِمَّا بِخَوْفٍ فِي دُنْيَاهُ- فَإِنْ بَقِيَتْ عَلَيْهِ بَقِيَّةٌ- شَدَّدْتُ عَلَيْهِ عِنْدَ الْمَوْتِ- وَ عِزَّتِي وَ جَلَالِي- لَا أُخْرِجُ عَبْداً مِنَ الدُّنْيَا- وَ أَنَا أُرِيدُ أَنْ أُعَذِّبَهُ- حَتَّى أُوَفِّيَهُ كُلَّ حَسَنَةٍ عَمِلَهَا- إِمَّا بِسَعَةٍ فِي رِزْقِهِ- وَ إِمَّا بِصِحَّةٍ فِي جِسْمِهِ- وَ إِمَّا بِأَمْنٍ فِي دُنْيَاهُ- فَإِنْ بَقِيَتْ عَلَيْهِ بَقِيَّةٌ- هَوَّنْتُ عَلَيْهِ بِهَا الْمَوْتَ.

۲۹۹۰-۴- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبَانِ بْنِ تَغْلِبَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﵇ إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيُهَوَّلُ عَلَيْهِ فِي نَوْمِهِ- فَيُغْفَرُ لَهُ ذُنُوبُهُ- وَ إِنَّهُ لَيُمْتَهَنُ فِي بَدَنِهِ- فَيُغْفَرُ لَهُ ذُنُوبُهُ.

۲- امام صادق عليه السلام، فرمود:
راستی که چون گناه بنده بسیار شود و کاری که جبران آن شود برداشته باشد خداوند او را به غم و اندوه گرفتارش کند تا کفّاره گناهانش گردد.

* * *

۳- رسول خدا صلى الله عليه وآله فرمود:
خدای عز و جل می‌فرماید: به عزت و جلال خودم، هر گاه بخواهم بنده‌ای را رحمت کنم از دنیا بیرون نبرم تا آن‌که هر گناهی که کرده به وسیله بیماری در تنش یا به تنگی در رزویش یا با ترس و هراس در دنیایش استیفاء کنم و اگر باز هم چیزی بماند مرگ را بر او سخت بگیرم، و به عزت و جلالم، هر بنده‌ای که بخواهد کیفرش کنم از دنیا بیرونش ببرم تا هر کار نیکی که انجام داده عوض کاملش را به او بدهم یا به گشایش در روزی یا سلامتی در تن یا به آسودگی خاطر در دنیا و اگر بازهم چیزی بماند مرگ را بر او آسان کنم.

* * *

۴- امام صادق عليه السلام فرمود:
به راستی مؤمن خواب‌های پریشان ببیند و بترسد و بخاطر ترسش گناهانش را بیامرزد و تنش در رنج افتد پس گناهش آمرزیده شود.

* * *

۲۹۹۱-۵-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ السَّرِيِّ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا أَرَادَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِعَبْدٍ خَيْراً- عَجَّلَ لَهُ عُقُوبَتَهُ فِي الدُّنْيَا- وَ إِذَا أَرَادَ بِعَبْدٍ سُوءاً- أَمْسَكَ عَلَيْهِ ذُنُوبَهُ- حَتَّى يُوَافِيَ بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

۲۹۹۲-۶-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شَمُّونٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ مِسْمَعِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ ما أَصابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِما كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَ يَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ لَيْسَ مِنِ الْتِوَاءِ عِرْقٍ- وَ لَا نَكْبَةِ حَجَرٍ- وَ لَا عَثْرَةِ قَدَمٍ- وَ لَا خَدْشِ عُودٍ إِلَّا بِذَنْبٍ- وَ لَمَا يَعْفُو اللَّهُ أَكْثَرُ- فَمَنْ عَجَّلَ اللَّهُ عُقُوبَةَ ذَنْبِهِ فِي الدُّنْيَا- فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ أَجَلُّ وَ أَكْرَمُ وَ أَعْظَمُ- مِنْ أَنْ يَعُودَ فِي عُقُوبَتِهِ فِي الْآخِرَةِ.

۲۹۹۳-۷-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ مُوسَى الْوَرَّاقِ عَنْ عَلِيٍّ الْأَحْمَسِيِّ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه وآله مَا يَزَالُ الْهَمُّ وَ الْغَمُّ- بِالْمُؤْمِنِ حَتَّى مَا يَدَعُ لَهُ ذَنْباً.

۲۹۹۴-۸-عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ بَهْرَامَ عَنْ عَمْرِو بْنِ جُمَيْعٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ إِنَّ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ لَيَهْتَمُّ فِي الدُّنْيَا- حَتَّى يَخْرُجَ مِنْهَا- وَ لَا ذَنْبَ عَلَيْهِ.

۵- امام صادق علیه السلام فرمود: چون خدای عز و جل خیر بنده‌ای را بخواهد، به کیفر او در دنیا بشتابد و چون بد بنده‌ای را بخواهد، گناهانش را نگهدارد تا در روز قیامت همه به او پرداخت کند.

* * *

۶- امام صادق علیه السلام فرمود که: امیر المؤمنین علیه السلام در تفسیر قول خدای عز و جل: «هر مصیبتی به شما رسد به خاطر آن است که به دست خود کسب کرده‌اید و خدا از بسیاری از گناهان بگذرد(شوریٰ / ۳۰)»

فرمود: هیچ و پیچ خوردن رگی نیست و نه برخورد به سنگی و نه لغزش گامی و نه خراش دادن چوبی جز به خاطر گناهی و هر آینه آنچه را خدا عفو می‌کند و می‌گذرد بیشتر است پس کسی که خداوند در دنیا عجله در کیفرش دارد کریم‌تر و بزرگوارتر از این است که دوباره او را در آخرت کیفر نماید.

* * *

۷- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: پیوسته غم و اندوه گریبان‌گیر مؤمن باشند تا برای او گناهی به جا نگذارند.

* * *

۸- «عمرو بن جمیع»، می‌گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود:

راستی بندهٔ مؤمن در دنیا غمگین و اندوهناک شود تا آنکه از دنیا بیرون رود و گناهی بر او نباشد.

۲۹۹۵-۹- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَلِيٍّ الْأَحْمَسِيِّ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ﷺ قَالَ:

لَا يَزَالُ الْهَمُّ وَ الْغَمُّ بِالْمُؤْمِنِ - حَتَّى مَا يَدَعُ لَهُ مِنْ ذَنْبٍ.

۲۹۹۶-۱۰- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - مَا مِنْ عَبْدٍ أُرِيدُ أَنْ أُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ - إِلَّا ابْتَلَيْتُهُ فِي جَسَدِهِ - فَإِنْ كَانَ ذَلِكَ كَفَّارَةً لِذُنُوبِهِ - وَ إِلَّا شَدَّدْتُ عَلَيْهِ عِنْدَ مَوْتِهِ - حَتَّى يَأْتِيَنِي وَ لَا ذَنْبَ لَهُ - ثُمَّ أُدْخِلُهُ الْجَنَّةَ وَ مَا مِنْ عَبْدٍ - أُرِيدُ أَنْ أُدْخِلَهُ النَّارَ - إِلَّا صَحَّحْتُ لَهُ جِسْمَهُ - فَإِنْ كَانَ ذَلِكَ تَمَاماً لِطَلِبَتِهِ عِنْدِي - وَ إِلَّا آمَنْتُ خَوْفَهُ مِنْ سُلْطَانِهِ - فَإِنْ كَانَ ذَلِكَ تَمَاماً لِطَلِبَتِهِ عِنْدِي - وَ إِلَّا وَسَّعْتُ عَلَيْهِ فِي رِزْقِهِ - فَإِنْ كَانَ ذَلِكَ تَمَاماً لِطَلِبَتِهِ عِنْدِي - وَ إِلَّا هَوَّنْتُ عَلَيْهِ مَوْتَهُ - حَتَّى يَأْتِيَنِي وَ لَا حَسَنَةَ لَهُ عِنْدِي - ثُمَّ أُدْخِلُهُ النَّارَ.

۲۹۹۷-۱۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أُورَمَةَ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ دُرُسْتَ بْنِ أَبِي مَنْصُورٍ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ﷺ قَالَ:

مَرَّ نَبِيٌّ مِنْ أَنْبِيَاءِ بَنِي إِسْرَائِيلَ - بِرَجُلٍ بَعْضُهُ تَحْتَ حَائِطٍ - وَ بَعْضُهُ خَارِجٌ مِنْهُ - قَدْ شَعَّثَتْهُ الطَّيْرُ وَ مَزَّقَتْهُ الْكِلَابُ - ثُمَّ مَضَى فَرُفِعَتْ لَهُ

۹- امام باقر علیه السلام فرمود:

پیوسته غم و اندوه مؤمن را فراگیرد تا گناهی برایش بجا نگذارند.

* * *

۱۰ - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است:

خدای عز و جل فرماید: هیچ بنده‌یی نباشد که بخواهم او را به بهشت برم جز آنکه در تنش گرفتاری به وجود آورم و اگر کفارهٔ گناهانش شود (او را بس است) وگرنه مرگ را بر او سخت گیرم تا نزد من آید و گناهی نداشته باشد، سپس او را به بهشت برم و هیچ بنده‌ای نباشد که بخواهم او را به دوزخ برم جز آنکه تنش را سالم سازم و اگر هرچه از من بخواهد به پایان رسد (او را بس باشد) وگرنه روزیش را فراوان سازم در صورتی که طلبش از من تمام شود وگرنه مرگش را آسان سازم تا نزد من آید و از من حسنه‌ای بستانکار نباشد سپس او را به دوزخ برم.

* * *

۱۱- امام باقر علیه السلام، فرمود: یکی از پیامبران بنی اسرائیل به مردی گذر کرد که نیمی از او زیر دیواری بود و نیمی بیرون از دیوار، مرغان پرنده، او را

مَدِينَةٌ- فَدَخَلَهَا فَإِذَا هُوَ بِعَظِيمٍ مِنْ عُظَمَائِهَا- مَيِّتٍ عَلَى سَرِيرٍ مُسَجًّى بِالدِّيبَاجِ حَوْلَهُ الْمِجْمَرُ- فَقَالَ يَا رَبِّ أَشْهَدُ أَنَّكَ- حَكَمٌ عَدْلٌ لَا تَجُورُ- هَذَا عَبْدُكَ لَمْ يُشْرِكْ- بِكَ طَرْفَةَ عَيْنٍ أَمَتَّهُ بِتِلْكَ الْمِيتَةِ وَ هَذَا عَبْدُكَ لَمْ يُؤْمِنْ بِكَ- طَرْفَةَ عَيْنٍ أَمَتَّهُ بِهَذِهِ الْمِيتَةِ- فَقَالَ عَبْدِي أَنَا كَمَا قُلْتَ- حَكَمٌ عَدْلٌ لَا أَجُورُ ذَلِكَ عَبْدِي كَانَتْ لَهُ عِنْدِي- سَيِّئَةٌ أَوْ ذَنْبٌ أَمَتُّهُ بِتِلْكَ الْمِيتَةِ- لِكَيْ يَلْقَانِي وَ لَمْ يَبْقَ عَلَيْهِ شَيْءٌ- وَ هَذَا عَبْدِي كَانَتْ لَهُ عِنْدِي حَسَنَةٌ- فَأَمَتُّهُ بِهَذِهِ الْمِيتَةِ لِكَيْ يَلْقَانِي وَ لَيْسَ لَهُ عِنْدِي حَسَنَةٌ.

۲۹۹۸-۱۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي الصَّبَّاحِ الْكِنَانِيِّ قَالَ:

كُنْتُ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ فَدَخَلَ عَلَيْهِ شَيْخٌ فَقَالَ- يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ أَشْكُو إِلَيْكَ وُلْدِي- وَ عُقُوقَهُمْ وَ إِخْوَانِي- وَ جَفَاهُمْ عِنْدَ كِبَرِ سِنِّي- فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ﷺ يَا هَذَا إِنَّ لِلْحَقِّ دَوْلَةً- وَ لِلْبَاطِلِ دَوْلَةً- وَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا- فِي دَوْلَةِ صَاحِبِهِ ذَلِيلٌ- وَ إِنَّ أَدْنَى مَا يُصِيبُ الْمُؤْمِنَ- فِي دَوْلَةِ الْبَاطِلِ- الْعُقُوقُ مِنْ وُلْدِهِ- وَ الْجَفَاءُ مِنْ إِخْوَانِهِ- وَ مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يُصِيبُهُ شَيْءٌ- مِنَ الرَّفَاهِيَةِ فِي دَوْلَةِ الْبَاطِلِ- إِلَّا ابْتُلِيَ قَبْلَ مَوْتِهِ- إِمَّا فِي بَدَنِهِ وَ إِمَّا فِي وُلْدِهِ- وَ إِمَّا فِي مَالِهِ حَتَّى يُخَلِّصَهُ اللَّهُ مِمَّا اكْتَسَبَ فِي دَوْلَةِ الْبَاطِلِ- وَ يُوَفِّرَ لَهُ حَظَّهُ فِي دَوْلَةِ الْحَقِّ- فَاصْبِرْ وَ أَبْشِرْ

ژولیده کرده بودند و سگان لباس او را دریده بودند و از آن گذشت و به شهری بر آمد، دید که یکی از بزرگان آنها مرده است و بر تختی خفته و با پارچهٔ ابریشمین کفن شده و در آن تخت منقل‌های عود است که می‌سوزد عرض کرد: پروردگارا! من گواهم که تو حاکم عادل و به حقی و ستم روا نداری، آن بندهٔ تو است که چشم به هم زدنی به تو شرک نورزیده و چنانش می‌راندی و این هم بندهٔ تو است که چشم به هم زدنی به تو ایمان نداشته، چنینش می‌راندی، در پاسخش فرمود: ای بندهٔ من! من چنانم که گفتی، حاکمی عادل هستم و ستم نکنم، آن بنده‌ام نزد من گناهی داشت و یا کردار بدی با آن وضع او را می‌راندم تا به هنگام ملاقات با من گناهی نداشته باشد و این بنده نزدم حسنه‌ای داشت و او را چنین می‌راندم تا مرا بگونه‌ای ملاقات کند که از من حسنه‌ای را نخواهد.

۱۲- «ابی الصباح کنانی»، گفت: من نزد امام صادق‌ؑ بودم، پیرمردی بر آن حضرت وارد شد و گفت: یا اباعبدالله من از فرزندان خود و ناسپاسی آنان و از برادران خود و جفاکاریشان با این سالخوردگی به شما شکایت دارم، امام صادق‌ؑ فرمود: ای فلانی! راستی، حق، دولتی و باطل هم دولتی دارد و هر کدام در دولت رفیق خود، خوار باشند، راستی کمتر چیزی که در دولتی باطل به مؤمن می‌رسد ناسپاسی فرزندان او و جفا کاری برادران اوست و مؤمنی نباشد که در دولت باطل آسایشی ببیند جز اینکه پیش از مرگش در تنش و یا در فرزندش و یا در مالش بلا کشد تا خدا او را با این وسیله از آنچه در دولت باطل کسب کرده رها سازد و بهرهٔ او را در دولت حق زیاد گرداند سپس صبر کند و مژده گیرد.

بَابٌ فِي تَفْسِيرِ الذُّنُوبِ

۲۹۹۹-۱- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ الْعَلَاءِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

الذُّنُوبُ الَّتِي تُغَيِّرُ النِّعَمَ الْبَغْيُ- وَ الذُّنُوبُ الَّتِي تُورِثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَ الَّتِي تُنْزِلُ النِّقَمَ الظُّلْمُ- وَ الَّتِي تَهْتِكُ السِّتْرَ شُرْبُ الْخَمْرِ- وَ الَّتِي تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزِّنَا- وَ الَّتِي تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِيعَةُ الرَّحِمِ- وَ الَّتِي تَرُدُّ الدُّعَاءَ- وَ تُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ.

۳۰۰۰-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ كَانَ أَبِي عليه السلام يَقُولُ نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الذُّنُوبِ- الَّتِي تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ وَ تُقَرِّبُ الْآجَالَ- وَ تُخْلِي الدِّيَارَ- وَ هِيَ قَطِيعَةُ الرَّحِمِ- وَ الْعُقُوقُ وَ تَرْكُ الْبِرِّ.

۳۰۰۱-۳- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ نُوحٍ أَوْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنِي بَعْضُ أَصْحَابِنَا قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِذَا فَشَا أَرْبَعَةٌ ظَهَرَتْ أَرْبَعَةٌ- إِذَا فَشَا الزِّنَا ظَهَرَتِ الزَّلْزَلَةُ- وَ إِذَا فَشَا الْجَوْرُ فِي الْحُكْمِ- احْتُبِسَ الْقَطْرُ- وَ إِذَا خُفِرَتِ الذِّمَّةُ أُدِيلَ- لِأَهْلِ الشِّرْكِ مِنْ أَهْلِ الْإِسْلَامِ- وَ إِذَا مُنِعَتِ الزَّكَاةُ- ظَهَرَتِ الْحَاجَةُ.

در تفسیر گناهان

۱- امام صادق علیه السلام، فرمود: گناهانی که نعمت‌ها را دگرگون سازند تجاوز به دیگران است و گناهانی که پشیمانی بار آورند مانند آدمکشی و گناهانی که سبب نزول بلا است ستم است و آنها که پرده درند، شرابخوری است، و آن‌ها که روزی را بند آورند، زناست و گناهانی که مرگ زودرس را بیار آورند قطع رحم است و گناهانی که دعا را برمی‌گردانند و فضای زندگی را تیره و تار می‌سازند نافرمانی از پدر و مادر است.

* * *

۲- امام صادق علیه السلام فرمود: پدرم را شیوه بر این بود که می‌فرمود: پناه می‌بریم به خدا از گناهانی که نابودی به همراه دارند و مرگ را نزدیک می‌سازند و خانه‌ها را ویران می‌کنند و آنها عبارتند از قطع رحم و ناسپاسی از پدر و مادر و ترک احسان و نیکوکاری.

* * *

۳- امام صادق علیه السلام فرمود: وقتی چهار چیز شایع شوند، چهار چیز دیگر ظاهر شوند: چون زنا فاش شود زلزله ظاهر گردد، و چون حکم به ناحق فاش و شایع شود باران بند آید، و چون پیمان با ذمیان شکسته شود و طبق مقررات از آنها نگهداری نشود مشرکین بر مسلمین چیره شوند و چون از زکات دریغ شود نیاز و فقر آشکار گردد.

بَابُ نَادِرٍ

۳۰۰۲-۱ـمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْعَبْدِيِّ عَنِ ابْنِ أَبِي يَعْفُورٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - إِنَّ الْعَبْدَ مِنْ عَبِيدِيَ الْمُؤْمِنِينَ - لَيُذْنِبُ الذَّنْبَ الْعَظِيمَ - مِمَّا يَسْتَوْجِبُ بِهِ عُقُوبَتِي - فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ - فَأَنْظُرُ لَهُ فِيمَا فِيهِ صَلَاحُهُ فِي آخِرَتِهِ - فَأُعَجِّلُ لَهُ الْعُقُوبَةَ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا لِأُجَازِيَهُ بِذَلِكَ الذَّنْبِ - وَ أُقَدِّرُ عُقُوبَةَ ذَلِكَ الذَّنْبِ وَ أَقْضِيهِ وَ أَتْرُكُهُ عَلَيْهِ مَوْقُوفاً - غَيْرَ مُمْضًى وَ لِي فِي إِمْضَائِهِ الْمَشِيئَةُ - وَ مَا يَعْلَمُ عَبْدِي بِهِ - فَأَتَرَدَّدُ فِي ذَلِكَ مِرَاراً عَلَى إِمْضَائِهِ - ثُمَّ أُمْسِكُ عَنْهُ - فَلَا أُمْضِيهِ كَرَاهَةً لِمَسَاءَتِهِ - وَ حَيْداً عَنْ إِدْخَالِ الْمَكْرُوهِ عَلَيْهِ فَأَتَطَوَّلُ عَلَيْهِ بِالْعَفْوِ عَنْهُ وَ الصَّفْحِ - مَحَبَّةً لِمُكَافَاتِهِ لِكَثِيرِ نَوَافِلِهِ - الَّتِي يَتَقَرَّبُ بِهَا إِلَيَّ - فِي لَيْلِهِ وَ نَهَارِهِ - فَأَصْرِفُ ذَلِكَ الْبَلَاءَ عَنْهُ - وَ قَدْ قَدَّرْتُهُ وَ قَضَيْتُهُ - وَ تَرَكْتُهُ مَوْقُوفاً - وَ لِي فِي إِمْضَائِهِ الْمَشِيئَةُ - ثُمَّ أَكْتُبُ لَهُ عَظِيمَ أَجْرِ نُزُولِ ذَلِكَ الْبَلَاءِ - وَ أَدَّخِرُهُ وَ أُوَفِّرُ لَهُ أَجْرَهُ - وَ لَمْ يَشْعُرْ بِهِ وَ لَمْ يَصِلْ إِلَيْهِ أَذَاهُ - وَ أَنَا اللَّهُ الْكَرِيمُ - الرَّءُوفُ الرَّحِيمُ.

نوادر

۱- ابن ابی یعفور می‌گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم می‌فرمود:
خدای عز و جل می‌فرماید: راستی بنده‌ای از بنده‌های مؤمن من گناهی بزرگ کند که موجب عقوبت در دنیا و آخرت باشد و من مصلحت آخرت او را در نظر بگیرم و در کیفر دنیایش شتاب کنم تا وعده این طاوان گناه، کیفر دهم یا آنکه اندازهٔ کیفر او را معین کنم و حکم آن را صادر نمایم و آن را متوقف سازم، و اجرای آن را موکول به خواسته خود کنم و بندهٔ من آن را نمی‌داند و بارها در مقام اجرای آن برایم و دچار تردید گردم و خودداری کنم برای آنکه از بد کردن با او بدم می‌آید و از بد کردن به او کناره گیرم و در نتیجه به گذشت و صرف نظر از آن گناه بر او منت گزارم و بالا خره او را ببخشم بخاطر پاداش دادن به بسیاری از نمازهای نافلهٔ او که در شب و روز به نیت تقرّب به من می‌خواند و من این بلا را از او دور سازم با این که آن را مقدر کردم و حکم آن را صادر نمودم و آن را بی اجراء وانهادم و اجرای آن را به خواست من وابسته است، سپس اجرای نزول همان بلائی را که از آن معاف شده است برای او بنویسم و ذخیره کنم و اجر فراوان به او دهم با اینکه متوجه آن نشده است و آزار آن را ندیده و منم خداوند کریم و مهربان و رحیم.

بَابُ نَادِرٌ أَيْضاً

۳۰۰۳-۱ـ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ مَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ فَقَالَ هُوَ وَ يَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ قَالَ قُلْتُ لَيْسَ هَذَا أَرَدْتُ- أَرَأَيْتَ مَا أَصَابَ عَلِيّاً- وَ أَشْبَاهَهُ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ ﷺ مِنْ ذَلِكَ- فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ فِي كُلِّ يَوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً مِنْ غَيْرِ ذَنْبٍ.

۳۰۰۴-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ رِئَابٍ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ مَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ رَأَيْتَ مَا أَصَابَ عَلِيّاً- وَ أَهْلَ بَيْتِهِ: مِنْ بَعْدِهِ- هُوَ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيهِمْ- وَ هُمْ أَهْلُ بَيْتِ طَهَارَةٍ مَعْصُومُونَ فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ- وَ يَسْتَغْفِرُهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَ لَيْلَةٍ- مِائَةَ مَرَّةٍ مِنْ غَيْرِ ذَنْبٍ- إِنَّ اللَّهَ يَخُصُّ أَوْلِيَاءَهُ بِالْمَصَائِبِ لِيَأْجُرَهُمْ عَلَيْهَا مِنْ غَيْرِ ذَنْبٍ.

نادر دیگری

۱- ابن بکیر می‌گوید: از امام صادق علیه السلام از تفسیر قول خدای عز و جل: «و آنچه مصیبت به شما رسد بخاطر آن است که خود کرده‌اید(شوری / ۳۰ پرسیدم امام علیه السلام فرمود: «و بگذرد از بسیاری گناهان» (یعنی دنبالهٔ آیه را خواند) من گفتم: مقصودم دنبالهٔ آیه نبود، بفرمائید آنچه که بر سر علی علیه السلام و یارانش و خاندانش رسید از همین باب بود؟ در پاسخ فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله در هر روز بدون اینکه گناهی مرتکب شود، هفتاد بار استغفار می‌کرد.

توضیح: مرحوم مجلسی می‌فرماید: پاسخ حضرت به این که رسول خدا روزی هفتاد بار استغفار می‌کرد دو احتمال در بر دارد یکی آنکه استغفار پیامبر برای از بین بردن گناهی نبود بلکه برای بالا رفتن درجه خود بوده و دیگر اینکه مقصود از استغفار پیامبر برای ترک ادنی یا عدول حضرت از عبادت افضل به ادنی بوده است.

۲- «علی بن رئاب»، گوید: از امام صادق علیه السلام در تفسیر قول خدای عز و جل: «آنچه بر شما رسد بخاطر کاری است که خود کرده‌اید» پرسیدم بفرمایید آنچه هم به علی علیه السلام و خاندانش بعد از او رسید در برابر آن چه بود که خود آنها کرده بودند با اینکه آنان از خاندان طهارت و معصوم بودند، در پاسخ فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله در هر شبانه روزی، گناه نکرده، صد بار به درگاه خدا آمرزش می‌خواست و استغفار می‌کرد، راستی خدا دوستانش را مصیبت زده و گرفتار می‌کند تا بدان‌ها اجر و ثواب دهد بی آنکه گناهی کرده باشد.

۳۰۰۵-۳- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ رَفَعَهُ قَالَ:

لَمَّا حُمِلَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليه السلام إِلَى يَزِيدَ بْنِ مُعَاوِيَةَ - فَأُوقِفَ بَيْنَ يَدَيْهِ - قَالَ يَزِيدُ لَعَنَهُ اللَّهُ - وَ مَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ فَقَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليه السلام لَيْسَتْ هَذِهِ الْآيَةُ فِينَا - إِنَّ فِينَا قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - (مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَ لاَ فِي أَنْفُسِكُمْ إِلاَّ فِي كِتَابٍ - مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَالِكَ عَلَى اللهِ يَسِيرٌ).

بَابُ أَنَّ اللَّهَ يَدْفَعُ بِالْعَامِلِ عَنْ غَيْرِ الْعَامِلِ

۳۰۰۶-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَعْبَدٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ يُونُسَ بْنِ ظَبْيَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ لَيَدْفَعُ بِمَنْ يُصَلِّي مِنْ شِيعَتِنَا - عَمَّنْ لاَ يُصَلِّي مِنْ شِيعَتِنَا وَ لَوْ أَجْمَعُوا عَلَى تَرْكِ الصَّلاَةِ لَهَلَكُوا - وَ إِنَّ اللَّهَ لَيَدْفَعُ بِمَنْ يُزَكِّي - مِنْ شِيعَتِنَا عَمَّنْ لاَ يُزَكِّي - وَ لَوْ أَجْمَعُوا عَلَى تَرْكِ الزَّكَاةِ لَهَلَكُوا - وَ إِنَّ اللَّهَ لَيَدْفَعُ بِمَنْ يَحُجُّ - مِنْ شِيعَتِنَا عَمَّنْ لاَ يَحُجُّ - وَ لَوْ أَجْمَعُوا عَلَى تَرْكِ الْحَجِّ لَهَلَكُوا - وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - وَ لَوْ لاَ دَفْعُ اللهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَ لٰكِنَّ اللهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ فَوَ اللَّهِ مَا نَزَلَتْ إِلاَّ فِيكُمْ - وَ لاَ عَنَى بِهَا غَيْرَكُمْ.

۳- فرموده است که: چون علی بن حسین علیه السلام را نزد یزید بن معاویه بردند و نزد او نگهداشتند، یزید لعنه الله گفت: «و آنچه مصیبت به شما رسید بخاطر کاری بوده که خود کردی» علی بن الحسین علیه السلام در پاسخش فرمود: این آیه درباره ماها نیست، درباره ما گفتار خدای عز و جل است که: «هیچ مصیبتی در زمین به جان کسی نرسد جز اینکه در کتاب ماست پیش از آنکه آنها را بیافرینیم راستی که این بر خدا آسان است(حدید / ۲۲)»

خداوند به وسیله عمل کننده (بلا را) از تارک عمل دور می‌کند

۱- امام صادق علیه السلام، فرمود:

به راستی خداوند به وسیلهٔ شیعیانی که نماز می‌خوانند بلا را از شیعیانی که نماز نمی‌خوانند دور می‌سازد و اگر همگی نماز را ترک کنند و خداوند بخاطر شیعیانی که زکات می‌دهند بلا را از شیعیانی که زکات را نمی‌دهند دفع سازد و اگر جملگی زکات را پرداخت نکنند هلاک می‌شوند و به راستی خدا به هر کس از شیعیان ما که حج کنند بلا را دفع کند از آنها که حج نکنند و اگر به ترک حج اتفاق کنند هلاک خواهند شد و این است قول خدای عز و جل: «و اگر خدا دفاع نکند دربارهٔ برخی مردم به برخی دیگر هر آینه زمین تباه گردد و خداوند بر همهٔ جهانیان دارای برتری است (بقره / ۲۰۲)» به خدا سوگند این آیه جز دربارهٔ شما نازل نشده و دیگری جز شما از آن مقصود نیست.

بَابُ أَنَّ تَرْكَ الْخَطِيئَةِ أَيْسَرُ مِنْ طَلَبِ التَّوْبَةِ

۳۰۰۷-۱-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ الْبَقْبَاقِ قَالَ قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام تَرْكُ الْخَطِيئَةِ أَيْسَرُ مِنْ طَلَبِ التَّوْبَةِ- وَكَمْ مِنْ شَهْوَةِ سَاعَةٍ- أَوْرَثَتْ حُزْناً طَوِيلاً- وَ الْمَوْتُ فَضَحَ الدُّنْيَا- فَلَمْ يَتْرُكْ لِذِي لُبٍّ فَرَحاً.

بَابُ الِاسْتِدْرَاجِ

۳۰۰۸-۱-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ جُنْدَبٍ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ السِّمْطِ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِنَّ اللَّهَ إِذَا أَرَادَ بِعَبْدٍ خَيْراً- فَأَذْنَبَ ذَنْباً أَتْبَعَهُ بِنَقِمَةٍ- وَ يُذَكِّرُهُ الِاسْتِغْفَارَ- وَ إِذَا أَرَادَ بِعَبْدٍ شَرّاً- فَأَذْنَبَ ذَنْباً أَتْبَعَهُ بِنِعْمَةٍ- لِيُنْسِيَهُ الِاسْتِغْفَارَ- وَ يَتَمَادَى بِهَا- وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لا يَعْلَمُونَ بِالنِّعَمِ عِنْدَ الْمَعَاصِي.

۳۰۰۹-۲-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ ابْنِ رِئَابٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ قَالَ سُئِلَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام عَنِ الِاسْتِدْرَاجِ فَقَالَ:

هُوَ الْعَبْدُ يُذْنِبُ الذَّنْبَ فَيُمْلَى لَهُ- وَ تُجَدَّدُ لَهُ عِنْدَهَا النِّعَمُ- فَتُلْهِيهِ عَنِ الِاسْتِغْفَارِ مِنَ الذُّنُوبِ- فَهُوَ مُسْتَدْرَجٌ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُ.

گناه نکردن آسان‌تر از توبه کردن است

۱- امام صادق علیه السلام فرمود: امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است:
ترک خطا آسان‌تر است از طلب توبه و بسا شهوترانی در یک لحظه اندوه فراوانی بر جای خواهند گذاشت، مرگ دنیا را رسوا کرده و برای هیچ خردمندی جای شادی نگذاشته است.

•

غافلگیری به تدریج

۱- امام صادق علیه السلام، فرمود:
به راستی چون خدا خیر بنده‌ای را بخواهد و او گناهی مرتکب شود خداوند به دنبال آن او را کیفر دهد و استغفار را به یاد او آورد و چون بد بنده‌ای را بخواهد و آن بنده گناهی کند، به دنبال آن خداوند به او نعمتی دهد تا استغفار را از یاد او ببرد و به آن گناه ادامه دهد و این است معنی قول خدای عز و جل: «محققاً آنها را نعمت گیر کنیم از راهی که ندانند(اعراف / ۱۸۲)» یعنی به وسیلۀ نعمت دادن هنگام ارتکاب گناه.

* * *

۲- از امام صادق علیه السلام از معنی استدراج سؤال شد در پاسخ فرمود:
معنی آن این است که بنده چون گناهی کند، به او مهلت داده شود

۳۰۱۰-۳-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ سَمَاعَةَ بْنِ مِهْرَانَ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ-سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لاَ يَعْلَمُونَ قَالَ هُوَ الْعَبْدُ يُذْنِبُ الذَّنْبَ- فَتُجَدَّدُ لَهُ النِّعْمَةُ مَعَهُ تُلْهِيهِ تِلْكَ النِّعْمَةُ عَنِ الاِسْتِغْفَارِ- مِنْ ذَلِكَ الذَّنْبِ

۳۰۱۱-۴- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ الْمِنْقَرِيِّ عَنْ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَمْ مِنْ مَغْرُورٍ بِمَا قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ- وَ كَمْ مِنْ مُسْتَدْرَجٍ بِسَتْرِ اللَّهِ عَلَيْهِ- وَ كَمْ مِنْ مَفْتُونٍ بِثَنَاءِ النَّاسِ عَلَيْهِ.

بَابُ مُحَاسَبَةِ الْعَمَلِ

۳۰۱۲-۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ جَمِيعاً عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ رِئَابٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام يَقُولُ إِنَّمَا الدَّهْرُ ثَلاَثَةُ أَيَّامٍ- أَنْتَ فِيمَا بَيْنَهُنَّ مَضَى أَمْسِ بِمَا فِيهِ- فَلاَ يَرْجِعُ أَبَداً- فَإِنْ كُنْتَ عَمِلْتَ فِيهِ خَيْراً- لَمْ تَحْزَنْ لِذَهَابِهِ- وَ فَرِحْتَ بِمَا اسْتَقْبَلْتَهُ مِنْهُ- وَ إِنْ كُنْتَ قَدْ فَرَّطْتَ فِيهِ فَحَسْرَتُكَ شَدِيدَةٌ لِذَهَابِهِ- وَ تَفْرِيطِكَ فِيهِ- وَ أَنْتَ فِي يَوْمِكَ الَّذِي أَصْبَحْتَ فِيهِ مِنْ غَدٍ- فِي غِرَّةٍ وَ لاَ تَدْرِي لَعَلَّكَ لاَ تَبْلُغُهُ- وَ إِنْ بَلَغْتَهُ

و هنگام آن گناه نعمت او تجدید گردد و او را از استغفار باز دارد پس او از راهی که نداند غافلگیر شده است.

۳- «سماعة بن مهران»، گوید: از امام صادق علیه السلام تفسیر قول خدای عز و جل: «محققاً آنان را نعمت گیر کنیم از راهی که ندانند» پرسیدم فرمود: آن بنده‌ای است که گناهی کند و نعمت او با آن گناه تجدید شود و آن نعمت او را از استغفار از این گناه باز دارد.

۴- امام صادق علیه السلام، فرمود:
چه بسا کسی که بخاطر نعمتی که خداوند به او داده فریب خورده و به دنبال آن غافلگیر شده به اینکه خداوند از او پرده پوشی کند و بسا کسی که بخاطر ستایش مردم از او فریفته شود.

حساب اعمال

۱- علی بن الحسین علیه السلام حدیث کند که امیرالمؤمنین علیه السلام پیوسته می‌فرمود: همانا روزگار سه روز است و تو در میانهٔ آنهائی: دیروزی که با تمام مسائل آن گذشته و هرگز بر نمی‌گردد و اگر تو در آن، کار خوبی کردی برای رفتنش غمی نداری و با آنچه به وی با آن روبرو شدی شادی و اگر در آن تقصیر روا داشتی افسوس سختی بر رفتن آن داری و بر تقصیری که کردی و تو در آن روزی که هستی دربارهٔ فردا در خطر و تردیدی، نمی‌دانی چه بشود؟ شاید بدان نرسیدی و اگر هم برسی شاید بهره‌ات در آن رخسارت باشد چون بهره ات در دیروز گذشته. یکی از این سه روز

لَعَلَّ حَظَّكَ فِيهِ فِي التَّفْرِيطِ - مِثْلُ حَظِّكَ فِي الْأَمْسِ - الْمَاضِي عَنْكَ فَيَوْمٌ مِنَ الثَّلَاثَةِ - قَدْ مَضَى أَنْتَ فِيهِ مُفَرِّطٌ - وَ يَوْمٌ تَنْتَظِرُهُ لَسْتَ أَنْتَ مِنْهُ - عَلَى يَقِينٍ مِنْ تَرْكِ التَّفْرِيطِ - وَ إِنَّمَا هُوَ يَوْمُكَ الَّذِي أَصْبَحْتَ فِيهِ - وَ قَدْ يَنْبَغِي لَكَ أَنْ عَقَلْتَ - وَ فَكَّرْتَ فِيمَا فَرَّطْتَ فِي الْأَمْسِ الْمَاضِي - مِمَّا فَاتَكَ فِيهِ مِنْ حَسَنَاتٍ - أَلَّا تَكُونَ اكْتَسَبْتَهَا - وَ مِنْ سَيِّئَاتٍ أَلَّا تَكُونَ أَقْصَرْتَ عَنْهَا - وَ أَنْتَ مَعَ هَذَا مَعَ اسْتِقْبَالِ غَدٍ - عَلَى غَيْرِ ثِقَةٍ مِنْ أَنْ تَبْلُغَهُ - وَ عَلَى غَيْرِ يَقِينٍ مِنِ اكْتِسَابِ حَسَنَةٍ - أَوْ مُرْتَدَعٍ عَنْ سَيِّئَةٍ مُحْبِطَةٍ - فَأَنْتَ مِنْ يَوْمِكَ الَّذِي - تَسْتَقْبِلُ عَلَى مِثْلِ يَوْمِكَ الَّذِي اسْتَدْبَرْتَ - فَاعْمَلْ عَمَلَ رَجُلٍ لَيْسَ يَأْمُلُ مِنَ الْأَيَّامِ - إِلَّا يَوْمَهُ الَّذِي أَصْبَحَ فِيهِ وَ لَيْلَتَهُ - فَاعْمَلْ أَوْ دَعْ - وَ اللَّهُ الْمُعِينُ عَلَى ذَلِكَ.

۳۰۱۳-۲ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُمَرَ الْيَمَانِيِّ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْمَاضِي ٩ قَالَ:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يُحَاسِبْ نَفْسَهُ - فِي كُلِّ يَوْمٍ فَإِنْ عَمِلَ حَسَناً - اسْتَزَادَ اللَّهَ وَ إِنْ عَمِلَ سَيِّئاً اسْتَغْفَرَ اللَّهَ مِنْهُ وَ تَابَ إِلَيْهِ.

۳۰۱۴-۳ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي النُّعْمَانِ الْعِجْلِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

يَا أَبَا النُّعْمَانِ لَا يَغُرَّنَّكَ النَّاسُ مِنْ نَفْسِكَ - فَإِنَّ الْأَمْرَ يَصِلُ إِلَيْكَ دُونَهُمْ - وَ لَا تَقْطَعْ نَهَارَكَ بِكَذَا وَ كَذَا - فَإِنَّ مَعَكَ مَنْ يَحْفَظُ عَلَيْكَ

گذشته و تو در آن تقصیر کردی و روز آینده هم منتظر آنی و یقین نداری که ترک تقصیر در آن کنی و همان تونی با آن روزی که در آنی و تو را سزد، اگر خردمندی کنی و در تقصیر گذشته بیندیشی که چه حسناتی از دستت رفته که در آن کوتاهی نکنی و چه گناهانی مرتکب شدی که در آن کوتاهی کنی و با اینکه رو به فردا هستی اطمینانی نداری که بدان برسی، و یقین نداری که در آن کسب حسنه‌ای کنی یا از گناهی تباه کن خود را نگهداری و تو دربارهٔ روزی که بدان رو داری چون روزی باشی که بدان پشت کردی و از آن گذشتی و باید همچون مردی کار کنی که از همه روزها امیدی ندارد جز به همان روزی که در آن است و شبش کار کن یا دست از کار بکش و خدا کمک کار است بر این (وضع تو).

توضیح: مرحوم مجلسی گوید: مراد از سه روز عبادت است از
۱ - روزی که در آن و سزاوار است که مشغول کار باشی
۲- روزی که پیش از آن است و همه روز گذشته است
۳- روزی که بیاید و همه آینده تو فرداست.

۲- امام کاظم علیه السلام فرمود:
از ما نیست کسی که هر روز حساب خود را نکشد و اگر کار خوب کرده است، از خدا افزایش آن را خواهد و اگر کار بد کرده است، از خدا آمرزش آن را بخواهد و از آن توبه کند.

۳- امام باقر علیه السلام، فرمود: ای ابا نعمان! مردم به واسطه ستایش و تعریف تو را مغرور نکنند زیرا نتیجه کارت به خودت خواهد رسید نه به آنان

عَمَلَكَ- وَ أَحْسِنْ فَإِنِّي لَمْ أَرَ شَيْئاً- أَحْسَنَ دَرَكاً وَ لاَ أَسْرَعَ طَلَباً مِنْ حَسَنَةٍ مُحْدَثَةٍ لِذَنْبٍ قَدِيمٍ.

عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي النُّعْمَانِ مِثْلَهُ.

٣٠١٥-٤- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ اِصْبِرُوا عَلَى الدُّنْيَا- فَإِنَّمَا هِيَ سَاعَةٌ- فَمَا مَضَى مِنْهُ- فَلاَ تَجِدُ لَهُ أَلَماً وَ لاَ سُرُوراً- وَ مَا لَمْ يَجِئْ فَلاَ تَدْرِي مَا هُوَ- وَ إِنَّمَا هِيَ سَاعَتُكَ الَّتِي أَنْتَ فِيهَا- فَاصْبِرْ فِيهَا عَلَى طَاعَةِ اللَّهِ- وَ اِصْبِرْ فِيهَا عَنْ مَعْصِيَةِ اللَّهِ.

٣٠١٦-٥- عَنْهُ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا رَفَعَهُ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام اِحْمِلْ نَفْسَكَ لِنَفْسِكَ- فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ لَمْ يَحْمِلْكَ غَيْرُكَ.

٣٠١٧-٦- عَنْهُ رَفَعَهُ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام لِرَجُلٍ إِنَّكَ قَدْ جُعِلْتَ طَبِيبَ نَفْسِكَ- وَ بُيِّنَ لَكَ الدَّاءُ- وَ عُرِّفْتَ آيَةَ الصِّحَّةِ- وَ دُلِلْتَ عَلَى الدَّوَاءِ- فَانْظُرْ كَيْفَ قِيَامُكَ عَلَى نَفْسِكَ.

و روزیت را با سخنان بیهوده به پایان مبر زیرا همراه تو کسی است که کردار تو را به حسابت گذارد و یادداشت کند و نیکی کن زیرا به راستی من برای تدارک و جبران گناه پیشین و برای باشتاب طلب کردن چیزی را بهتر از آن ندادم که کردار خوب تازه‌ای باشد.

* * *

۴- امام صادق علیه السلام، فرمود:

بر دنیا شکیبا باشید، همانا که در آن در برابر آنچه گذشته ساعتی بیش نیست که از آن نه دردی یابی و نه شادمانی و آنچه هم نیامده، ندانی که چیست؟ همانا دنیای تو همان ساعتی باشد که در آنی، در آن یک ساعت بر طاعت خدا صبر کن و از نافرمانی خدا شکیبائی کن.

* * *

۵- امام صادق علیه السلام فرمود:

برای خود، بار بردار و اگر بر نداری، دیگری برای تو برندارد.

* * *

٦- امام صادق علیه السلام فرمود:

به مردی که تو را طبیب خود نمودند و درد را برایت بیان کردند و نشانهٔ سلامتی را به تو یاد دادند و تو را به دارو راهنمائی کرده‌اند، تو بنگر که چگونه در پرستاری خود قیام کنی.

* * *

۳۰۱۸-۷- عَنْهُ رَفَعَهُ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام لِرَجُلٍ اِجْعَلْ قَلْبَكَ قَرِيناً بَرّاً- أَوْ وَلَداً وَاصِلاً وَ اِجْعَلْ عَمَلَكَ وَالِداً تَتَّبِعُهُ- وَ اِجْعَلْ نَفْسَكَ عَدُوّاً تُجَاهِدُهَا- وَ اِجْعَلْ مَالَكَ عَارِيَّةً تَرُدُّهَا.

۳۰۱۹-۸- وَ عَنْهُ رَفَعَهُ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام أُقْصُرْ نَفْسَكَ عَمَّا يَضُرُّهَا- مِنْ قَبْلِ أَنْ تُفَارِقَكَ- وَ اِسْعَ فِي فَكَاكِهَا- كَمَا تَسْعَى فِي طَلَبِ مَعِيشَتِكَ- فَإِنَّ نَفْسَكَ رَهِينَةٌ بِعَمَلِكَ.

۳۰۲۰-۹- عَنْهُ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ رَفَعَهُ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام كَمْ مِنْ طَالِبٍ لِلدُّنْيَا لَمْ يُدْرِكْهَا- وَ مُدْرِكٍ لَهَا قَدْ فَارَقَهَا- فَلَا يَشْغَلَنَّكَ طَلَبُهَا عَنْ عَمَلِكَ- وَ اِلْتَمِسْهَا مِنْ مُعْطِيهَا وَ مَالِكِهَا- فَكَمْ مِنْ حَرِيصٍ عَلَى الدُّنْيَا- قَدْ صَرَعَتْهُ وَ اِشْتَغَلَ بِمَا أَدْرَكَ مِنْهَا عَنْ طَلَبِ آخِرَتِهِ- حَتَّى فَنِيَ عُمُرُهُ- وَ أَدْرَكَهُ أَجَلُهُ وَ قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام الْمَسْجُونُ مَنْ سَجَنَتْهُ- دُنْيَاهُ عَنْ آخِرَتِهِ.

۳۰۲۱-۱۰- وَ عَنْهُ رَفَعَهُ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

قَالَ إِذَا أَتَتْ عَلَى الرَّجُلِ أَرْبَعُونَ سَنَةً- قِيلَ لَهُ خُذْ حِذْرَكَ- فَإِنَّكَ غَيْرُ مَعْذُورٍ- وَ لَيْسَ اِبْنُ الْأَرْبَعِينَ- بِأَحَقَّ بِالْحِذْرِ مِنِ اِبْنِ الْعِشْرِينَ فَإِنَّ الَّذِي يَطْلُبُهُمَا وَاحِدٌ وَ لَيْسَ بِرَاقِدٍ.

۷- امام صادق علیه‌السلام به مردی فرمود: قلب خویش را نزد رفیق خوش کردار یا فرزندی سپاسگذار قرار ده و کردارت را نزد پدری که از او پیروی کنی و نفس آماده خود را به جای دشمنی که با او نبرد کنی. مالت را نزد عاریتی که برگردانی.

۸- امام صادق علیه‌السلام فرمود: خود را از آنچه به زیان باشد بازگیر پیش از آنکه از دستش بدهی و از آن جدا شوی (یعنی بمیری) و در رهائی آن بکوش زیرا نفس تو در گرو کردار توست.

۹- امام صادق علیه‌السلام فرمود: چه بسا جوینده دنیا که به آن نرسیده و چه بسا کسانی که به آن رسیده و جدا شده‌اند پس مبادا دنیا تو را از کار آخرت باز دارد آن را بخشنده و مالکش (که خداست) بخواه، چه بسا آزمند به دنیا که دینایش او را هلاک ساخته و به آنچه از آن به دست آورده از آخرتش باز مانده تا عمرش تمام شده و مرگش فرا رسیده است امام صادق علیه‌السلام فرمود: زندانی آن کس است که دنیا او را از طلب آخرت به زندان خود افکنده است.

۱۰ - امام صادق علیه‌السلام، فرمود: همینکه مرد به سن چهل سالگی رسد به او گفته شود خود را بر حذر دار که معذور نباشی، و چهل ساله به حذر کردن سزاوارتر از بیست ساله معذور نباشد، و چهل ساله به حذر کردن سزاوارتر از بیست ساله نیست، زیرا آنچه را که به دنبال اوست (مرگ) یکی است و او در خواب نیست (که غفلت ورزد) پس برای آن بیمی که در پیش داری کار کن و از گفتار بیهوده کنار برو (زیرا با سخن کار اصلاح نمی‌شود.

۳۰۲۲-۱۱- عَنْهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ حَسَّانَ عَنْ زَيْدٍ الشَّحَّامِ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام خُذْ لِنَفْسِكَ مِنْ نَفْسِكَ- خُذْ مِنْهَا فِي الصِّحَّةِ قَبْلَ السُّقْمِ- وَ فِي الْقُوَّةِ قَبْلَ الضَّعْفِ- وَ فِي الْحَيَاةِ قَبْلَ الْمَمَاتِ.

۳۰۲۳-۱۲- عَنْهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ النَّهَارَ إِذَا جَاءَ قَالَ- يَا ابْنَ آدَمَ اعْمَلْ فِي يَوْمِكَ هَذَا خَيْراً- أَشْهَدْ لَكَ بِهِ عِنْدَ رَبِّكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ- فَإِنِّي لَمْ آتِكَ فِيمَا مَضَى وَ لَا آتِيكَ فِيمَا بَقِيَ وَ إِذَا جَاءَ اللَّيْلُ قَالَ مِثْلَ ذَلِكَ.

۳۰۲۴-۱۳- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ شُعَيْبِ ابْنِ عَبْدِاللَّهِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ رَفَعَهُ قَالَ:

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام فَقَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَوْصِنِي بِوَجْهٍ مِنْ وُجُوهِ الْبِرِّ أَنْجُو بِهِ- قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام - أَيُّهَا السَّائِلُ اسْتَمِعْ- ثُمَّ اسْتَفْهِمْ ثُمَّ اسْتَيْقِنْ- ثُمَّ اسْتَعْمِلْ وَ اعْلَمْ أَنَّ النَّاسَ ثَلَاثَةٌ زَاهِدٌ وَ صَابِرٌ وَ رَاغِبٌ- فَأَمَّا الزَّاهِدُ فَقَدْ خَرَجَتِ الْأَحْزَانُ- وَ الْأَفْرَاحُ مِنْ قَلْبِهِ- فَلَا يَفْرَحُ بِشَيْءٍ مِنَ الدُّنْيَا- وَ لَا يَأْسَى عَلَى شَيْءٍ مِنْهَا فَاتَهُ فَهُوَ مُسْتَرِيحٌ- وَ أَمَّا الصَّابِرُ فَإِنَّهُ يَتَمَنَّاهَا بِقَلْبِهِ- فَإِذَا نَالَ مِنْهَا أَلْجَمَ نَفْسَهُ عَنْهَا- لِسُوءِ عَاقِبَتِهَا وَ شَنَآنِهَا- لَوِ اطَّلَعْتَ عَلَى قَلْبِهِ- عَجِبْتَ مِنْ عِفَّتِهِ- وَ تَوَاضُعِهِ وَ حَزْمِهِ- وَ أَمَّا الرَّاغِبُ فَلَا يُبَالِي- مِنْ أَيْنَ

۱۱- امام صادق علیه السلام فرمود: از خودت برای به خودت بازگیر و پس انداز کن، از خود بازگیر از تندرستی خود پیش از آن‌که بیمار شوی، و از توانائی خود پیش از آنکه ناتوان گردی، و از زندگی خود پیش از آن‌که بمیری.

* * *

۱۲- امام صادق علیه السلام فرمود: چون روز آید گوید: ای آدمی زاده! در این روز، کار خوبی کن تا من در روز رستاخیز نزد پروردگارت برایت گواهی دهم، زیرا من در گذشته پیش تو نیامدم و پس از این هم نزدت نیایم، و چون شب آید، همین سخن را گوید.

* * *

۱۳- «از شعیب بن عبد الله»، از یکی از اصحابش که حدیث را تا معصوم رسانیده است، فرمود علیه السلام: مردی نزد امیر المؤمنین علیه السلام آمد و گفت: یا امیرالمؤمنین علیه السلام! به من سفارشی کن درباره راه خیری که توسط آن نجات یابم، امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: ای سائل! خوب گوش کن، و سپس بفهم و سپس یقین کن و سپس به کار بند و بدان که: مردم سه دسته‌اند: زاهد و پارسا - و صابر و شکیبا - و راغب و خواهان دنیا - اما زاهد آن است که هر اندوه و شادی از دلش رفته نه به چیزی از دنیا شاد شود و نه بر چیزی که ازدست بدهد افسوس خورد، او آسوده خاطر است و اما صابر آن است که آرزوی دنیا را در دل دارد و چون به چیزی از آن دست یابد، بخاطر سرانجام بد آن خود را از آن به یک سو کشد که اگر از دلش آگاه شوی از پارسائی و فروتنی و دور اندیشی او در شگفت شوی و اما راغب و مشتاق به دنیا باک ندارد که از چه راهی به دست او آید، از

جَاءَتْهُ الدُّنْيَا - مِنْ حِلِّهَا أَوْ مِنْ حَرَامِهَا - وَ لَا يُبَالِي مَا دَنَّسَ فِيهَا عِرْضَهُ - وَ أَهْلَكَ - نَفْسَهُ وَ أَذْهَبَ مُرُوءَتَهُ - فَهُمْ فِي غَمْرَةٍ يَضْطَرِبُونَ.

۱۴-۳۰۲۵ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَكِيمٍ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام لَا يَصْغُرُ مَا يَنْفَعُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - وَ لَا يَصْغُرُ مَا يَضُرُّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - فَكُونُوا فِيمَا أَخْبَرَكُمُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - كَمَنْ عَايَنَ.

۱۵-۳۰۲۶ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقَاسَانِيِّ جَمِيعاً عَنِ الْقَاسِمِ ابْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ الْمِنْقَرِيِّ عَنْ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ يَقُولُ إِنْ قَدَرْتَ أَنْ لَا تُعْرَفَ فَافْعَلْ - وَ مَا عَلَيْكَ أَلَّا يُثْنِيَ عَلَيْكَ النَّاسُ - وَ مَا عَلَيْكَ أَنْ تَكُونَ مَذْمُوماً عِنْدَ النَّاسِ - إِذَا كُنْتَ مَحْمُوداً عِنْدَ اللَّهِ - ثُمَّ قَالَ قَالَ أَبِي - عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام - لَا خَيْرَ فِي الْعَيْشِ إِلَّا لِرَجُلَيْنِ - رَجُلٍ يَزْدَادُ كُلَّ يَوْمٍ خَيْراً - وَ رَجُلٍ يَتَدَارَكُ مَنِيَّتَهُ بِالتَّوْبَةِ - وَ أَنَّى لَهُ بِالتَّوْبَةِ - وَ اللَّهِ لَوْ سَجَدَ حَتَّى يَنْقَطِعَ عُنُقُهُ - مَا قَبِلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى مِنْهُ - إِلَّا بِوَلَايَتِنَا أَهْلَ الْبَيْتِ - أَلَا وَ مَنْ عَرَفَ حَقَّنَا - وَ رَجَا الثَّوَابَ فِينَا - وَ رَضِيَ بِقُوتِهِ نِصْفِ مُدٍّ فِي كُلِّ يَوْمٍ - وَ مَا سَتَرَ عَوْرَتَهُ وَ مَا أَكَنَّ رَأْسَهُ - وَ هُمْ وَ اللَّهِ فِي ذَلِكَ خَائِفُونَ وَجِلُونَ - وَدُّوا أَنَّهُ حَظُّهُمْ مِنَ الدُّنْيَا - وَ كَذَلِكَ وَصَفَهُمُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فَقَالَ - وَ الَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَ قُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَى رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ

حلال باشد یا از حرام و باکی ندارد که برای آن، آبرویش چرکین شود و خود را هلاک سازد و مردانگی خود را ببازد، پس آنهایند که در گرداب سخت (دنیا) مضطرب و نگران باشند.

۱۴- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:
آنچه در قیامت سود دهد و به کار آید کوچک شمرده نشود و آنچه که در قیامت زیان رساند کوچک شمرده نشود.

۱۵- «حفص بن غیاث»، گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود: اگر بتوانی که شناخته نشوی و گمنام بمانی، همان کار را بکن و بر تو باکی نیست که مردم تو را نستایند و بر تو باکی نیست که نزد مردم نکوهیده باشی وقتی که نزد خدا پسندیده باشی، سپس فرمود: پدرم علی بن ابی طالب علیه السلام فرموده است که: زندگی خوب نیست جز برای یکی از دو مرد:
۱- مردی که هر روز کار خیری به کارهای خیر خود بیفزاید
۲- مردی که با توبه در تدارک مرگ خود باشد و از کجا توبه برای او میسر شود؟ به خدا اگر سجده کند تا گردن او ببرد و بیفتد، خدای تبارک و تعالی آن را از وی نپذیرد جز به ولایت و پیروی از ما خاندان، همانا مردی که حق ما را بشناسد و امید ثواب به ما داشته باشد، به خوراک نیم مد (پنج سیر تقریباً) در هر روزی خشنود باشد و بدانچه که جامه که عورتش را بپوشد و سرش را بپوشاند راضی باشد و با اینکه آنها در همین هم ترسان و هراسان باشند، دوست دارند بهره ایشان از دنیا همین باشد، و همچنین خدای عز و جل آنها را ستوده و فرموده است: «و آن کسانی که در راه خدا انفاق کنند از آنچه به آنها داده شده و دلشان

ثُمَّ قَالَ مَا الَّذِي آتَوْا- آتَوْا وَ اللَّهِ مَعَ الطَّاعَةِ الْمَحَبَّةَ- وَ الْوَلَايَةَ وَ هُمْ فِي ذَلِكَ خَائِفُونَ- لَيْسَ خَوْفُهُمْ خَوْفَ شَكٍّ- وَ لَكِنَّهُمْ خَافُوا أَنْ يَكُونُوا- مُقَصِّرِينَ فِي مَحَبَّتِنَا وَ طَاعَتِنَا.

۳۰۲۷-۱۶- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مِهْزَمٍ عَنِ الْحَكَمِ بْنِ سَالِمٍ قَالَ:

دَخَلَ قَوْمٌ فَوَعَظَهُمْ- ثُمَّ قَالَ مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ- إِلَّا وَ قَدْ عَايَنَ الْجَنَّةَ- وَ مَا فِيهَا وَ عَايَنَ النَّارَ- وَ مَا فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تُصَدِّقُونَ بِالْكِتَابِ.

۳۰۲۸-۱۷- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ عليه‌السلام يَقُولُ لَا تَسْتَكْثِرُوا كَثِيرَ الْخَيْرِ- وَ تَسْتَقِلُّوا قَلِيلَ الذُّنُوبِ- فَإِنَّ قَلِيلَ الذُّنُوبِ- يَجْتَمِعُ حَتَّى يَصِيرَ كَثِيراً- وَ خَافُوا اللَّهَ فِي السِّرِّ- حَتَّى تُعْطُوا مِنْ أَنْفُسِكُمُ النَّصَفَ- وَ سَارِعُوا إِلَى طَاعَةِ اللَّهِ- وَ أَصْدُقُوا الْحَدِيثَ- وَ أَدُّوا الْأَمَانَةَ- فَإِنَّمَا ذَلِكَ لَكُمْ- وَ لَا تَدْخُلُوا فِيمَا لَا يَحِلُّ لَكُمْ- فَإِنَّمَا ذَلِكَ عَلَيْكُمْ.

۳۰۲۹-۱۸- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه‌السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَا أَحْسَنَ الْحَسَنَاتِ بَعْدَ السَّيِّئَاتِ- وَ مَا أَقْبَحَ السَّيِّئَاتِ بَعْدَ الْحَسَنَاتِ.

ترسان است که آنان به درگاه پروردگارش بازگشت کنند(مؤمنون / ۶۲)»
سپس فرمود: چه چیزی به آن‌ها داده شده است؟ به خدا با طاعت خدا محبت و ولایت (ائمهٔ معصومین) و آنان با این هم ترسانند، ترسشان از راه شک و تردید نیست ولی ترسانند که مبادا در دوستی و فرمان برداری از ما، مقصر باشند؟.

۱۶- «حکم بن سالم»، گوید: مردمی وارد شدند (نزد امام باقر و یا امام صادق علیه‌السلام) و آنها را پند داد و موعظه کرد و سپس فرمود: اگر قرآن را باور دارید هیچ کدام شماها نیست جز اینکه بهشت و آنچه در آن است به چشم خود دیده، و دوزخ و آنچه در آن است به چشم خود دیده است.

توضیح: مراد امام این است که اگر انسان به قرآن ایمان داشته باشد و یقین کند که قرآن آنچه را که از نعمت‌های بهشتی و عذاب‌های آخرت خواهد دید چنین کسی مانند آن است که با چشم خود همه آنها را دیده است.

۱۷- «سماعه»، گوید: از ابوالحسن (امام کاظم علیه‌السلام) شنیدم می‌فرمود: هر چه کار خیر کنید، بسیار می‌شمارید، و کمی گناه را هم کم به حساب نیاورید، زیرا گناهان با هم جمع شوند تا بزرگ و بسیار جلوه کنند و از خدا در نهانی بترسد تا از طرف خود انصاف و عدالت کرده باشی و به طاعت خدا بشتابید و راست بگوئید و امامت را به صاحبش رد کنید که آن به سود شماست، و آنچه برای شما روا نیست وارد مشوید که همانا به زیان شماست.

۱۸- محمد بن مسلم، گوید: شنیدم امام باقر علیه‌السلام می‌فرمود:
چه بسیار خوب است حسنات دنبال سیئات، و چه بسیار بد است سیئات به دنبال حسنات.

۳۰۳۰-۱۹- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّكُمْ فِي آجَالٍ مَقْبُوضَةٍ- وَ أَيَّامٍ مَعْدُودَةٍ- وَ الْمَوْتُ يَأْتِي بَغْتَةً- مَنْ يَزْرَعْ خَيْراً يَحْصُدْ غِبْطَةً- وَ مَنْ يَزْرَعْ شَرّاً يَحْصِدْ نَدَامَةً- وَ لِكُلِّ زَارِعٍ مَا زَرَعَ- وَ لَا يَسْبِقُ الْبَطِيءَ مِنْكُمْ حَظُّهُ- وَ لَا يُدْرِكُ حَرِيصٌ مَا لَمْ يُقَدَّرْ لَهُ- مَنْ أُعْطِيَ خَيْراً فَاللَّهُ أَعْطَاهُ- وَ مَنْ وُقِيَ شَرّاً فَاللَّهُ وَقَاهُ.

۳۰۳۱-۲۰- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنِ الْحَسَنِ ابْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي عُثْمَانَ عَنْ وَاصِلٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى أَبِي ذَرٍّ- فَقَالَ يَا أَبَا ذَرٍّ مَا لَنَا نَكْرَهُ الْمَوْتَ- فَقَالَ لِأَنَّكُمْ عَمَرْتُمُ الدُّنْيَا- وَ أَخْرَبْتُمُ الْآخِرَةَ- فَتَكْرَهُونَ أَنْ تُنْقَلُوا مِنْ عُمْرَانٍ إِلَى خَرَابٍ- فَقَالَ لَهُ فَكَيْفَ تَرَى قُدُومَنَا عَلَى اللَّهِ- فَقَالَ أَمَّا الْمُحْسِنُ مِنْكُمْ- فَكَالْغَائِبِ يَقْدَمُ عَلَى أَهْلِهِ- وَ أَمَّا الْمُسِيءُ مِنْكُمْ فَكَالْآبِقِ يُرَدُّ عَلَى مَوْلَاهُ- قَالَ فَكَيْفَ تَرَى حَالَنَا عِنْدَ اللَّهِ- قَالَ اعْرِضُوا أَعْمَالَكُمْ عَلَى الْكِتَابِ- إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ- إِنَّ الْأَبْرارَ لَفِي نَعِيمٍ وَ إِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ قَالَ فَقَالَ الرَّجُلُ- فَأَيْنَ رَحْمَةُ اللَّهِ قَالَ- رَحْمَةُ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ- قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام وَ كَتَبَ رَجُلٌ إِلَى أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَا أَبَا ذَرٍّ- أَطْرِفْنِي بِشَيْءٍ مِنَ الْعِلْمِ- فَكَتَبَ إِلَيْهِ أَنَّ الْعِلْمَ كَثِيرٌ- وَ لَكِنْ إِنْ قَدَرْتَ- أَنْ لَا تُسِيءَ إِلَى مَنْ تُحِبُّهُ فَافْعَلْ- قَالَ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ- وَ هَلْ رَأَيْتَ أَحَداً- يُسِيءُ إِلَى مَنْ يُحِبُّهُ

۱۹- امام صادق علیه السلام فرمود: راستی شما عمری را می‌گذرانید که پیوسته آن را از شما می‌گیرند و روزهای عمر شما شمارش شده است در این میان ناگهان مرگ شما فرا می‌رسد آنکه خوبی را کشت کند غبطه و آرزوی زیاد داشتن را درو کند و هر کس بدی را کشت کند پشیمانی بچیند برای هر شخص کشتکاری همان است که کشت کند، آنکه در تحصیل روزی کندی می‌کند، به بهرهٔ او پیشدستی نکنند، و آنکه آزمندی کند آنچه مقدورش نیست به دست نیاورد به هر کس خیری رسد خداست که به او عطا کرده است و هر کس از بدی نگهداری شود، خداست که او را نگه داشته است.

۲۰- امام صادق علیه السلام فرمود: مردی نزد ابوذر آمد و گفت: ای ابوذر! چرا مرگ را ناخوش داریم؟ در پاسخ گفت: برای آن‌که شما در دنیا آباد کردید و آخرت خود را ویران نمودید، و خوش ندارید که از آبادانی به ویرانی توجه کنید از او پرسش شد که ورود ما را به درگاه خدا چگونه می‌بینی؟ در پاسخ گفت: اما کسانی از شما که نیکوکارند چون مسافری باشند که به خاندان خود وارد شوند و اما کسانی ازشما که بد کردارند، چون بندهٔ گریخته‌ای باشد که او را نزد اربابش برگردانند، گفت: شما حال ما را نزد خدا چگونه می‌بینی؟ در پاسخ گفت: کردار خود را بر قرآن عرضه کنید و با آن بسنجید، راستی خدا می‌فرماید: «همان نیکان در نعمتند و بدکاران در دوزخند» فرمود که: آن مردگفت: پس رحمت خدا در کجاست؟ در پاسخ گفت: رحمت خدا به نیکوکاران نزدیک است امام صادق علیه السلام فرمود: و مردی به ابوذر (رض) نوشت: ای اباذر! چیزی از دانش به من شیرینی ده در پاسخ او نوشت: راستی دانش بسیار است ولی

فَقَالَ لَهُ نَعَمْ- نَفْسُكَ أَحَبُّ الْأَنْفُسِ إِلَيْكَ- فَإِذَا أَنْتَ عَصَيْتَ اللَّهَ فَقَدْ أَسَأْتَ إِلَيْهَا.

۳۰۳۲-۲۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ اِصْبِرُوا عَلَى طَاعَةِ اللَّهِ- وَ تَصَبَّرُوا عَنْ مَعْصِيَةِ اللَّهِ فَإِنَّمَا الدُّنْيَا سَاعَةٌ- فَمَا مَضَى فَلَيْسَ تَجِدُ لَهُ سُرُوراً وَ لَا حُزْناً وَ مَا لَمْ يَأْتِ فَلَيْسَ تَعْرِفُهُ- فَاصْبِرْ عَلَى تِلْكَ السَّاعَةِ الَّتِي أَنْتَ فِيهَا- فَكَأَنَّكَ قَدِ اغْتَبَطْتَ.

۳۰۳۳-۲۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ الْخَضِرُ لِمُوسَى عليه السلام - يَا مُوسَى إِنَّ أَصْلَحَ يَوْمَيْكَ- الَّذِي هُوَ أَمَامَكَ فَانْظُرْ- أَيُّ يَوْمٍ هُوَ وَ أَعِدَّ لَهُ الْجَوَابَ- فَإِنَّكَ مَوْقُوفٌ وَ مَسْئُولٌ- وَ خُذْ مَوْعِظَتَكَ مِنَ الدَّهْرِ- فَإِنَّ الدَّهْرَ طَوِيلٌ قَصِيرٌ فَاعْمَلْ كَأَنَّكَ تَرَى ثَوَابَ عَمَلِكَ- لِيَكُونَ أَطْمَعَ لَكَ فِي الْآخِرَةِ- فَإِنَّ مَا هُوَ آتٍ مِنَ الدُّنْيَا- كَمَا هُوَ قَدْ وَلَّى مِنْهَا.

۳۰۳۴-۲۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قِيلَ لِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام عِظْنَا وَ أَوْجِزْ فَقَالَ- الدُّنْيَا حَلَالُهَا حِسَابٌ

اگر بتوانی به آنکه دوستش داری بدی نکنی، آن را بکن، فرمود: آن مرد به او گفت: آیا کسی را دیدی که به دوست خود بدی کند؟ فرمود: آری تو خود را از همه دوست‌تر داری و چون نافرمانی خدا می‌کنی، هر آینه به او بدی کرده‌ای.

۲۱- «سماعه» حدیث کند که امام صادق علیه السلام فرمود:
بر طاعت خدا صبر کنید، و از نافرمانی خدا خودداری و شکیبائی نمائید، زیرا همانا که دنیا یک ساعت است، آنچه که از آن گذشته است شادی و اندوهش از تو رفته است و آن را در می‌یابی و آنچه هم که نیامده است، تو او را نمی‌شناسی و نمی‌دانی (که شادی دارد یا اندوه) و بر همان ساعتی که در آنی صبر کن، پس چنان دان که تو به زودی مورد رشک دیگران واقع می‌شوی.

۲۲- از امام صادق علیه السلام نقل شده که خضر به موسی علیه السلام گفت: ای موسی! بهترین دو روزت همان روزی است که دربرابر تو حاضر است بپا که چه روزی است، و برای آن جواب آماده کن، زیرا تو بازداشت و باز پرسی شدی، تو باید از روزگار پندگیری، زیرا روزگار خیلی دراز است و کوتاه، چنان کار کن که گویا ثواب کار خود را به چشم می‌بینی تا بهتر به آخرت خود امیدوار باشی، راستی آنچه از دنیا می‌آید به مانند همانی است که کشت کرده و رفته است.

۲۳- از امام صادق علیه السلام نقل شده که به امیرمؤمنان علیه السلام گفته شد: به ما پند ده و مختصر کن، در پاسخ فرمود: در حلال دنیا ثواب است و در حرامش

وَ حَرَامُهَا عِقَابٌ - وَ أَنَّى لَكُمْ بِالرَّوْحِ - وَ لَمَّا تَأَسَّوا بِسُنَّةِ نَبِيِّكُمْ تَطْلُبُونَ مَا يَطْغِيكُمْ وَ لاَ تَرْضَوْنَ مَا يَكْفِيكُمْ..

بَابُ مَنْ يَعِيبُ النَّاسَ

۳۰۳۵-۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ أَسْرَعَ الْخَيْرِ ثَوَاباً الْبِرُّ - وَ إِنَّ أَسْرَعَ الشَّرِّ عُقُوبَةً الْبَغْيُ - وَكَفَى بِالْمَرْءِ عَيْباً - أَنْ يُبْصِرَ مِنَ النَّاسِ - مَا يَعْمَى عَنْهُ مِنْ نَفْسِهِ - أَوْ يُعَيِّرَ النَّاسَ - بِمَا لاَ يَسْتَطِيعُ تَرْكَهُ - أَوْ يُؤْذِيَ جَلِيسَهُ - بِمَا لاَ يَعْنِيهِ.

۳۰۳۶-۲-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ:

سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ عليه السلام يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله كَفَى بِالْمَرْءِ عَيْباً أَنْ يُبْصِرَ مِنَ النَّاسِ - مَا يَعْمَى عَلَيْهِ مِنْ نَفْسِهِ - وَ أَنْ يُؤْذِيَ جَلِيسَهُ بِمَا لاَ يَعْنِيهِ.

۳۰۳۷-۳-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَهْزِيَارَ عَنْ حَمَّادِ ابْنِ عِيسَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُخْتَارٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

كَفَى بِالْمَرْءِ عَيْباً - أَنْ يَتَعَرَّفَ مِنْ عُيُوبِ النَّاسِ - مَا يَعْمَى عَلَيْهِ مِنْ

عقاب، از کجا برای شماها آسایش و رهائی فراهم شود؟ با اینکه به روش پیامبر خود در نیامدید، آنچه شما را به سرکشی کشاند می‌جوئید و به آنچه که شما را کفایت کند خشنود نیستید.

کسی که عیب مردم می‌گوید

۱- امام باقر علیه السلام فرمود:
همانا ثواب خوشرفتاری زودتر از هر کار خیری رسد و کیفر شورش و دست اندازی زودتر از هر کار بدی باشد و همین عیب برای مرد بس که به کاری که خودش نتواند آن را ترک کند مردم را سرزنش نماید یا همنشین خود را آزار دهد به آنچه که برایش سودی ندارد.

***

۲- «ابی حمزه»، گوید: از علی بن الحسین علیه السلام شنیدم که فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده: همین عیب برای مرد بس که ببیند در مردم آنچه را که در خود نبیند و همنشین خود را به آنچه که برای او محکم نیست و سودش ندهد بیازارد.

***

۳- امام باقر علیه السلام فرمود: برای مرد همین عیب بس که در مردم عیب هائی را جستجو کند و ببیند که برای دیدن آن عیب‌ها در خود کور است یا مردم

أَمْرِ نَفْسِهِ - أَوْ يَعِيبَ عَلَى النَّاسِ أَمْراً هُوَ فِيهِ - لَا يَسْتَطِيعُ التَّحَوُّلَ عَنْهُ إِلَى غَيْرِهِ - أَوْ يُؤْذِيَ جَلِيسَهُ بِمَا لَا يَعْنِيهِ.

۳۰۳۸ - ٤ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ وَ عُمَرَ بْنِ أَبَانٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ وَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عليهما السلام قَالَا:

إِنَّ أَسْرَعَ الْخَيْرِ ثَوَاباً الْبِرُّ - وَ أَسْرَعَ الشَّرِّ عُقُوبَةً الْبَغْيُ - وَ كَفَى بِالْمَرْءِ عَيْباً - أَنْ يَنْظُرَ فِي عُيُوبِ غَيْرِهِ - مَا يَعْمَى عَلَيْهِ مِنْ عَيْبِ نَفْسِهِ - أَوْ يُؤْذِيَ جَلِيسَهُ بِمَا لَا يَعْنِيهِ - أَوْ يَنْهَى النَّاسَ عَمَّا لَا يَسْتَطِيعُ تَرْكَهُ.

بَابُ أَنَّهُ لَا يُؤَاخَذُ الْمُسْلِمُ بِمَا عَمِلَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ

۳۰۳۹ - ۱ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ صَالِحٍ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ نَاساً أَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله بَعْدَ مَا أَسْلَمُوا فَقَالُوا - يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُؤْخَذُ الرَّجُلُ مِنَّا - بِمَا كَانَ عَمِلَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ بَعْدَ إِسْلَامِهِ - فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ حَسُنَ إِسْلَامُهُ - وَ صَحَّ يَقِينُ إِيمَانِهِ - لَمْ يُؤَاخِذْهُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى - بِمَا عَمِلَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ - وَ مَنْ سَخُفَ إِسْلَامُهُ - وَ لَمْ يَصِحَّ يَقِينُ إِيمَانِهِ - أَخَذَهُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى - بِالْأَوَّلِ وَ الْآخِرِ.

را عیب کند به آن‌چه در خود او هم هست نتواند آن را تغییر دهد یا هم نشین خود را به آنچه که سودش نبخشد و برای او مهم نیست میازارد.

* * *

۴- ابی حمزه، از امام باقر﷣ و علی بن الحسین﷣ نقل می‌کند که فرمودند: راستی که ثواب احسان از همه خیرها زودتر به انسان می‌رسد و عقوبت و کیفر ظلم و ستمکاری از همه بدی‌ها زودتر می‌رسد و همین عیب برای مردم بس است که در عیوب دیگران بنگرد آنچه راکه در خود نسبت به آن کور باشد و نبیند یا همنشین خود را به آن‌چه که او را سود ندهد و به کارش نخورد بیازارد یا مردم را از آنچه خود نتواند ترک کند نهی نماید.

مسلمان به آنچه که در جاهلیت (پیش از مسلمانی) کرده باز خواست نشود

۱- امام باقر﷣ فرمود: گروهی نزد رسول خدا ﷺ آمدند، پس از آنکه مسلمان شدند گفتند: یا رسول الله! آیا شخص مسلمان از آنچه که در زمان جاهلیت خود کرده باز خواست می‌شود؟ رسول خدا ﷺ در پاسخ آن فرمود: هر کس قلباً مسلمان شده و در ایمان خود به مرتبه یقین رسیده باشد خداوند او را به آنچه که در زمان جاهلیت انجام داده باز خواست نخواهد کرد و هر کس قلباً مسلمان نشده و در ایمان خود به یقین نرسیده خداوند او را از آغاز تا پایان عمرش بازخواست خواهد کرد.

۳۰۴۰-۲-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْجَوْهَرِيِّ عَنِ الْمِنْقَرِيِّ عَنْ فُضَيْلِ بْنِ عِيَاضٍ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام -عَنِ الرَّجُلِ يُحْسِنُ فِي الْإِسْلَامِ - أَيُؤَاخَذُ بِمَا عَمِلَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ - فَقَالَ قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وآله - مَنْ أَحْسَنَ فِي الْإِسْلَامِ لَمْ يُؤَاخَذْ بِمَا عَمِلَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ - وَ مَنْ أَسَاءَ فِي الْإِسْلَامِ - أُخِذَ بِالْأَوَّلِ وَ الْآخِرِ.

بَابُ أَنَّ الْكُفْرَ مَعَ التَّوْبَةِ لَا يُبْطِلُ الْعَمَلَ

۳۰۴۱-۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ وَ غَيْرِهِ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ رَزِينٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مَنْ كَانَ مُؤْمِناً - فَعَمِلَ خَيْراً فِي إِيمَانِهِ - ثُمَّ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ فَكَفَرَ - ثُمَّ تَابَ بَعْدَ كُفْرِهِ كُتِبَ لَهُ - وَ حُسِبَ بِكُلِّ شَيْءٍ - كَانَ عَمِلَهُ فِي إِيمَانِهِ وَ لَا يُبْطِلُهُ الْكُفْرُ - إِذَا تَابَ بَعْدَ كُفْرِهِ.

بَابُ الْمُعَافَيْنَ مِنَ الْبَلَاءِ

۳۰۴۲-۱-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ وَ غَيْرِهِ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - ضَنَائِنَ يَضَنُّ بِهِمْ عَنِ الْبَلَاءِ - فَيُحْيِيهِمْ فِي عَافِيَةٍ - وَ يَرْزُقُهُمْ فِي عَافِيَةٍ - وَ يُمِيتُهُمْ فِي عَافِيَةٍ - وَ يَبْعَثُهُمْ فِي عَافِيَةٍ وَ يُسْكِنُهُمُ الْجَنَّةَ فِي عَافِيَةٍ.

۲- فضیل بن عیاض، گوید: از امام صادق عليه السلام پرسیدم از مردی که در مسلمانی خود خوب باشد، به آن‌چه که در دوران جاهلیت کرده است بازخواست خواهد شد؟

در پاسخ فرمود: پیامبر صلى الله عليه وآله فرموده است که: هر کس در اسلام خوب کار کند و خوب مسلمانی کند، به آنچه که در جاهلیت انجام داده بازخواست نخواهد شد و هر کس در اسلام بد عمل بوده و به اسلام خود پایبند نبوده از آغاز تا پایان عمرش مؤاخذه و باز خواست خواهد شد (مقصود از بد کرداری در اسلام آن است که منجر به سلب ایمان شود).

کفر پس از ایمان و توبه از آن، کارهای پیش از کفر را باطل نمی‌کند

۱- امام باقر عليه السلام فرمود: هر مؤمنی که با ایمان خود کارهای خوب کند و دچار فتنه گردد و کافر شود و باز توبه کند و از کفر به ایمان برگردد، برایش آنچه در دوران ایمان گذشته کار خوب کرده است نوشته شود و به حساب آید و این کفری که از آن توبه کرده، کارهای خیر گذشته او را باطل نخواهد کرد.

کسانی که از بلا معاف باشند

۱- امام باقر عليه السلام، فرمود: راستی برای خدای عز و جل بنده‌های بیمه شده‌ای است که آنها را به بلا مبتلا نمی‌سازد و آنها را در سلامت و عافیت زنده نگه دارد و روزی رساند و بمیراند و برانگیخته سازد و او را به بهشت برد.

۳۰۴۳-۲ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - خَلَقَ خَلْقاً ضَنَّ بِهِمْ عَنِ الْبَلَاءِ خَلَقَهُمْ فِي عَافِيَةٍ - وَ أَحْيَاهُمْ فِي عَافِيَةٍ - وَ أَمَاتَهُمْ فِي عَافِيَةٍ - وَ أَدْخَلَهُمُ الْجَنَّةَ فِي عَافِيَةٍ.

۳۰۴۴-۳ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ جَمِيعاً عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - ضَنَائِنَ مِنْ خَلْقِهِ - يَغْذُوهُمْ بِنِعْمَتِهِ - وَ يَحْبُوهُمْ بِعَافِيَتِهِ - وَ يُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِهِ - تَمُرُّ بِهِمُ الْبَلَايَا وَ الْفِتَنُ لَا تَضُرُّهُمْ شَيْئاً.

بَابُ مَا رُفِعَ عَنِ الْأُمَّةِ

۳۰۴۵-۱ - الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي دَاوُدَ الْمُسْتَرِقِّ قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ مَرْوَانَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله رُفِعَ عَنْ أُمَّتِي أَرْبَعُ خِصَالٍ - خَطَأُهَا وَ نِسْيَانُهَا - وَ مَا أُكْرِهُوا عَلَيْهِ - وَ مَا لَمْ يُطِيقُوا وَ ذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - رَبَّنا لا تُؤاخِذْنا إِنْ نَسِينا أَوْ أَخْطَأْنا رَبَّنا وَ لا تَحْمِلْ عَلَيْنا إِصْراً كَما حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنا رَبَّنا وَ لا تُحَمِّلْنا ما لا طاقَةَ لَنا بِهِ وَ قَوْلُهُ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَ قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمانِ.

۲- «اسحاق بن عمار»، می‌گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم می‌فرمود: به راستی خدای عز و جل خلقی را آفریدکه از ابتلاء آنها به بلا دریغ ورزد زیرا آنها با سلامتی آفریده و ناسلامتی آن‌ها را زنده نگه داشته و با سلامتی آن‌ها را بمیراند و به بهشتشان ببرد.

۳- امام صادق علیه السلام، فرمود: به راستی که خواصی از بندگان خدا هستند که به نعمت خود آنها را خوراک دهد و به عافیت خود، به آنها بخشش نماید و با رحمت خود، آنان را به بهشت برد، بلاها و فتنه‌ها بر آنها بگذرند ولی هیچگونه زیانی به آن‌ها نرسانند.

آنچه که از امت برداشته شده است

۱- «عمرو بن مروان»، می‌گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است: از امت من چهار خصلت برداشته شده است:

۱ - خطاء

۲- فراموشی

۳- آنچه با زور به آنها وادار شوند.

۴- آنچه که توان انجام آن‌راندارند و این معنی قول خدای عز و جل است: «پروردگارا اگر ما فراموش کردیم یا خطا نمودیم از ما بازخواست مکن و بار تکلیف‌های سنگین به دوش ما مگذار چنانچه به دوش آنها که پیش از ما بودند گذاردی، پروردگارا آنچه که ما تاب عملش را نداریم برما تحمیل مکن (بقره / ۲۸۶)» و نیز خداوند فرمود: «(کسی که پس از ایمانش به کفر گراید) جز کسی که به زور وادار شود و دلش مطمئن به ایمان است (نحل / ۱۰۶)» (و اظهار کفرش تنها با زبان است).

۳۰۴۶-۲- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ النَّهْدِيِّ رَفَعَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله وُضِعَ عَنْ أُمَّتِي تِسْعُ خِصَالٍ- الْخَطَأُ وَ النِّسْيَانُ وَ مَا لَا يَعْلَمُونَ وَ مَا لَا يُطِيقُونَ- وَ مَا اضْطُرُّوا إِلَيْهِ- وَ مَا اسْتُكْرِهُوا عَلَيْهِ- وَ الطِّيَرَةُ وَ الْوَسْوَسَةُ فِي التَّفَكُّرِ فِي الْخَلْقِ- وَ الْحَسَدُ مَا لَمْ يُظْهَرْ بِلِسَانٍ أَوْ يَدٍ.

بَابُ أَنَّ الْإِيمَانَ لَا يَضُرُّ مَعَهُ سَيِّئَةٌ وَ الْكُفْرَ لَا يَنْفَعُ مَعَهُ حَسَنَةٌ

۳۰۴۷-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ شُعَيْبٍ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام هَلْ لِأَحَدٍ عَلَى مَا عَمِلَ- ثَوَابٌ عَلَى اللَّهِ مُوجَبٌ- إِلَّا الْمُؤْمِنِينَ قَالَ لَا.

۳۰۴۸-۲- عَنْهُ عَنْ يُونُسَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ مُوسَى لِلْخَضِرِ عليه السلام قَدْ تَحَرَّمْتُ بِصُحْبَتِكَ فَأَوْصِنِي- قَالَ لَهُ الْزَمْ مَا لَا يَضُرُّكَ مَعَهُ شَيْءٌ- كَمَا لَا يَنْفَعُكَ مَعَ غَيْرِهِ شَيْءٌ.

۳۰۴۹-۳- عَنْهُ عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ أَبِي أُمَيَّةَ يُوسُفَ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ لَا يَضُرُّ مَعَ الْإِيمَانِ عَمَلٌ- وَ لَا يَنْفَعُ مَعَ الْكُفْرِ عَمَلٌ- أَلَا تَرَى أَنَّهُ قَالَ- وَ مَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَاتُهُمْ إِلَّا

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: نُه خصلت از امتم برداشته شده است: خطاء، فراموشی، آنچه ندانند، آنچه نتوانند، آنچه بدان بیچاره باشند، آنچه به زور برآن وادار شوند، طیره، وسوسه دربارهٔ اندیشه در آفرینش، حسد تا با زبان یا دست آشکار نشود.

هیچ گناهی با وجود ایمان زیان ندارد و هیچ حسنه‌ای به کفر سود نمی‌رساند

۱- «یعقوب بن شعیب»، می‌گوید: به امام صادق ؑ عرض کردم: آیا برای کسی در برابر آنچه بکند، ثوابی برخدا لازم است جز برای مؤمنان؟ فرمود: نه.

۲- امام صادق ؑ، فرمود:
«موسی» به «خضر» گفت: من به واسطهٔ مصاحبت با تو، حق و رحمتی پیدا کردم و باید به من سفارش و نصیحت کنی، در پاسخ او گفت: به آن چیزی توجه کن که با وجود آن، هیچ چیز به تو زیان نمی‌رساند چنانچه با چیز دیگری جز آن، هیچ چیز تو را سودی نرساند (و آن ایمان است).

۳-«یوسف بن ثابت»، گوید: من از امام صادق ؑ شنیدم می‌فرمود: با وجود ایمان هیچ عملی زیان نرساند و با وجود کفر، هیچ عملی سود ندهد، آیا نمی‌بینی که خداوند می‌فرماید: «و باز ندارد آنها را از اینکه خرج‌های آنها (در راه خدا) پذیرفته شود جز اینکه آنها را باز نداشت از اینکه بخششهایشان پذیرفته شود جز اینکه ایشان به خدا و پیامبرش کافر شدند

أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَ بِرَسُولِهِ وَ مَاتُوا وَ هُمْ كَافِرُونَ.

۳۰۵۰ - ۴ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ ثَعْلَبَةَ عَنْ أَبِي أُمَيَّةَ يُوسُفَ بْنِ ثَابِتِ بْنِ أَبِي سَعْدَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ الْإِيمَانُ لَا يَضُرُّ مَعَهُ عَمَلٌ - وَ كَذَلِكَ الْكُفْرُ - لَا يَنْفَعُ مَعَهُ عَمَلٌ.

۳۰۵۱ - ۵ - أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ زُرَارَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَارِدٍ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام حَدِيثٌ رُوِيَ لَنَا أَنَّكَ قُلْتَ إِذَا عَرَفْتَ فَاعْمَلْ مَا شِئْتَ - فَقَالَ قَدْ قُلْتُ ذَلِكَ - قَالَ قُلْتُ وَ إِنْ زَنَوْا أَوْ سَرَقُوا أَوْ شَرِبُوا الْخَمْرَ فَقَالَ لِي - إِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ - وَ اللَّهِ مَا أَنْصَفُونَا أَنْ نَكُونَ أُخِذْنَا - بِالْعَمَلِ وَ وُضِعَ عَنْهُمْ - إِنَّمَا قُلْتُ إِذَا عَرَفْتَ فَاعْمَلْ مَا شِئْتَ مِنْ قَلِيلِ الْخَيْرِ وَ كَثِيرِهِ - فَإِنَّهُ يُقْبَلُ مِنْكَ.

۳۰۵۲ - ۶ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الرَّيَّانِ بْنِ الصَّلْتِ رَفَعَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام كَثِيراً مَا يَقُولُ فِي خُطْبَتِهِ يَا أَيُّهَا النَّاسُ دِينَكُمْ دِينَكُمْ - فَإِنَّ السَّيِّئَةَ فِيهِ خَيْرٌ مِنَ الْحَسَنَةِ فِي غَيْرِهِ - وَ السَّيِّئَةُ فِيهِ تُغْفَرُ - وَ الْحَسَنَةُ فِي غَيْرِهِ لَا تُقْبَلُ - هَذَا آخِرُ كِتَابِ الْإِيمَانِ وَ الْكُفْرِ وَ الطَّاعَاتِ وَ الْمَعَاصِي - مِنْ كِتَابِ الْكَافِي.

(تا آنکه فرماید) و مردند در حالی که کافر بودند».

* * *

۴- امام صادق علیه السلام، فرمود: با ایمان هیچ کرداری زیان ندارد و همچنین با کفر هیچ کرداری سود نمی‌دهد.

* * *

۵- «محمد بن مارد»، می‌گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: برای ما حدیثی روایت شده که شما فرمودید:

چون معرفت پیدا کردی، هر چه خواهی بکن، فرمود: آری، من این را گفته‌ام، گوید: عرض کردم: اگر چه زنا کند و دزدی کند و یا می بنوشد؟ در پاسخ فرمود: «انا لله و انا الیه راجعون» با ما به انصاف رفتار نشده که چنین چیزی از کلام ما برداشت شود همانا من گفتم: چون امام خود را شناختی، هر کار خیری را از کم و بیش بکن، زیرا از تو پذیرفته شود.

* * *

۶- امام صادق علیه السلام فرمود: امیرالمؤمنین علیه السلام در سخنرانی خود بسیار می‌فرمود: ای مردم! به دین خود بچسبید، به دین خود بچسبید، زیرا گناه در آن بهتر است از کار خوب و ثواب در غیر آن، کار بد در آن آمرزیده شود و کردار خوب در غیر آن پذیرفته نباشد.

كِتَابُ الدُّعَاءِ بَابُ فَضْلِ الدُّعَاءِ وَ الْحَثِّ عَلَيْهِ

۳۰۵۳-۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ حَرِيزٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ- إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ داخِرِينَ قَالَ هُوَ الدُّعَاءُ- وَ أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ الدُّعَاءُ قُلْتُ إِنَّ إِبْراهِيمَ لَأَوّاهٌ حَلِيمٌ قَالَ الْأَوَّاهُ هُوَ الدَّعَّاءُ.

۳۰۵۴-۲- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ وَ ابْنِ مَحْبُوبٍ جَمِيعاً عَنْ حَنَانِ بْنِ سَدِيرٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام أَيُّ الْعِبَادَةِ أَفْضَلُ- فَقَالَ مَا مِنْ شَيْءٍ أَفْضَلَ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- مِنْ أَنْ يُسْأَلَ وَ يُطْلَبَ مِمَّا عِنْدَهُ- وَ مَا أَحَدٌ أَبْغَضَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- مِمَّنْ يَسْتَكْبِرُ عَنْ عِبَادَتِهِ- وَ لَا يَسْأَلُ مَا عِنْدَهُ.

۳۰۵۵-۳-أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ مُيَسِّرِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ لِي يَا مُيَسِّرُ ادْعُ وَ لَا تَقُلْ إِنَّ الْأَمْرَ قَدْ فُرِغَ مِنْهُ إِنَّ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَنْزِلَةً لَا تُنَالُ إِلَّا بِمَسْأَلَةٍ وَ لَوْ أَنَّ عَبْداً سَدَّ فَاهُ وَ لَمْ يَسْأَلْ لَمْ يُعْطَ شَيْئاً فَسَلْ تُعْطَ يَا مُيَسِّرُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ بَابٍ يُقْرَعُ إِلَّا يُوشِكُ أَنْ يُفْتَحَ لِصَاحِبِهِ.

در فضیلت دعا و تشویق به آن

۱- امام باقر علیه السلام فرمود:
به راستی خدای عزّوجلّ می‌فرماید:«به راستی کسانی که از عبادت و پرستش من سرفرازی کنند بزودی سرافکنده به دوزخ درآیند (مؤمن / ۶۰)» فرمود: «مقصود از آن دعاء است، وبهترین عبادت دعاء است، من گفتم: «به راستی که ابراهیم بسیار اواه و بردبار بود.»(یعنی چه؟) فرمود: «اواه»(یعنی بسیار به درگاه خدا دعا می‌کرد).

۲- «سدیر» گوید: به امام باقر علیه السلام عرض کردم: کدام عبادت بهتر است؟ در پاسخ فرمود:
چیزی نزد خدای عزّوجلّ بهتر از این نیست که از او درخواست و از آنچه نزد اوست خواسته شود و کسی نزد خدای عزّوجلّ مبغوض‌تر از این نیست که از عبادت او تکبر ورزد و از آنچه که نزد اوست درخواست نکند.

۳- «میسر بن عبدالعزیز» گوید: حضرت امام صادق علیه السلام به من فرمود:
ای میسر! دعا کن و مگو که کار گذشته است، راستی در نزد خدای عزّوجلّ مقامی است که به آن جز با درخواست نتوان رسید، اگر چنانچه بنده‌ای دهان خود را ببندد و درخواستی نکند چیزی به او داده نشود، تو درخواست کن تا به تو بدهند، ای میسر! هیچ دری کوبیده نشود جز آنکه به روی کوبندهٔ خود باز شود

۳۰۵۶- ۴- حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْخَشَّابِ عَنِ ابْنِ بَقَّاحٍ عَنْ مُعَاذٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ جُمَيْعٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ لَمْ يَسْأَلِ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - مِنْ فَضْلِهِ فَقَدِ افْتَقَرَ.

۳۰۵۷- ۵- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ ادْعُ وَ لَا تَقُلْ - قَدْ فُرِغَ مِنَ الْأَمْرِ - فَإِنَّ الدُّعَاءَ هُوَ الْعِبَادَةُ - إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ - إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ داخِرِينَ وَ قَالَ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ.

۳۰۵۸- ۶- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنِ ابْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ سَيْفٍ التَّمَّارِ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ عَلَيْكُمْ بِالدُّعَاءِ - فَإِنَّكُمْ لَا تَقَرَّبُونَ بِمِثْلِهِ - وَ لَا تَتْرُكُوا صَغِيرَةً - لِصِغَرِهَا أَنْ تَدْعُوا بِهَا - إِنَّ صَاحِبَ الصِّغَارِ هُوَ صَاحِبُ الْكِبَارِ.

۳۰۵۹- ۷- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ زُرَارَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ رَجُلٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ - الَّتِي قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبادَتِي الْآيَةَ ادْعُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَا تَقُلْ - إِنَّ الْأَمْرَ قَدْ فُرِغَ مِنْهُ قَالَ زُرَارَةُ إِنَّمَا يَعْنِي لَا يَمْنَعْكَ - إِيمَانُكَ بِالْقَضَاءِ

۴- امام صادق ﷺ، فرمود: هر کس از فضل خدای عزّوجلّ چیزی نخواهد، محققاً نیازمند و فقیر گردد.

* * *

۵- «حماد بن عیسی»، گوید: شنیدم امام صادقﷺ فرمود: دعا کن و مگو کارها تمام شده است، زیرا دعا، همان عبادت است، زیرا خدای عزّوجلّ می‌فرماید: «راستی آن کسانی که از عبادتم تکبر ورزند به زودی خوار و زبون به دوزخ می‌روند.(مؤمن / ۶۰)» و هم فرموده است: «مرا بخوانید تا شما را اجابت کنم.(مؤمن / ۶۰)»

* * *

٦- «سیف تمّار» گوید: شنیدم امام صادقﷺ می‌فرمود: دعا کنید زیرا شما با هیچ کاری مانند آن به خدا نزدیک نمی‌شوید و هیچ حاجت کوچکی را برای آنکه کوچک است وانگذارید که برای آن به درگاه خدا دعا کنید! زیرا آنکس که حاجتهای کوچک در دست اوست همانی است که حاجتهای بزرگ نزد اوست.

* * *

۷- امام صادقﷺ فرمود: به راستی دعا، همان عبادات است که خدای عزّوجلّ فرماید: «راستی آن کسانی که از عبادتم تکبر ورزنده به زودی خوار و زبون در دوزخ درآیند.
به درگاه خدای عزّوجلّ دعا کن و مگو که کارها تمام شده، زراره گفت: یعنی عقیدهٔ تو به قضا و قدر تو را از اینکه

وَ الْقَدَرِ أَنْ تُبَالِغَ بِالدُّعَاءِ وَ تَجْتَهِدَ فِيهِ- أَوْ كَمَا قَالَ.

۳۰۶۰-۸- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- فِي الْأَرْضِ الدُّعَاءُ وَ أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ الْعَفَافُ- قَالَ وَ كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام رَجُلاً دَعَّاءً.

بَابُ أَنَّ الدُّعَاءَ سِلَاحُ الْمُؤْمِنِ

۳۰۶۱-۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَيُّوبَ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله الدُّعَاءُ سِلَاحُ الْمُؤْمِنِ- وَ عَمُودُ الدِّينِ- وَ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ.

۳۰۶۲-۲- وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام الدُّعَاءُ مَفَاتِيحُ النَّجَاحِ- وَ مَقَالِيدُ الْفَلَاحِ وَ خَيْرُ الدُّعَاءِ مَا صَدَرَ- عَنْ صَدْرٍ نَقِيٍّ وَ قَلْبٍ تَقِيٍّ- وَ فِي الْمُنَاجَاةِ سَبَبُ النَّجَاةِ- وَ بِالْإِخْلَاصِ يَكُونُ الْخَلَاصُ- فَإِذَا اشْتَدَّ الْفَزَعُ- فَإِلَى اللَّهِ الْمَفْزَعُ.

با اصرار دعا کنی و تلاش نمائی باز ندارد.

* * *

۸- امام صادق علیه السلام فرمود: امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده:
دوست‌ترین کارها در زمین از برای خدای عزّوجلّ، دعاء است و بهترین عبادت، پارسائی است و فرمود: امیرالمؤمنین علیه السلام بسیار دعا می‌کرد.

دعاء سلاح مؤمن است

۱- امام صادق علیه السلام، فرمود:
دعاء سلاح مؤمن و ستون دین و نور آسمانها و زمین است.

* * *

۲- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:
دعاء، کلیدهای نجات و کامیابی و گنجینه‌های رستگاری است و بهترین دعاء آن دعاء است که از سینه‌ای پاک و دلی پرهیزکار برآید، در مناجات سبب نجات است و با اخلاص خلاصی آید و چون بی تابی سخت گردد، پناه جوئی به درگاه خداست.

* * *

۳۰۶۳-۳- وَ بِإِسْنَادِهِ قَالَ:

قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى سِلَاحٍ- يُنْجِيكُمْ مِنْ أَعْدَائِكُمْ وَ يُدِرُّ أَرْزَاقَكُمْ- قَالُوا بَلَى قَالَ- تَدْعُونَ رَبَّكُمْ بِاللَّيْلِ وَ النَّهَارِ- فَإِنَّ سِلَاحَ الْمُؤْمِنِ الدُّعَاءُ.

۳۰۶۴-۴- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ﷺ الدُّعَاءُ تُرْسُ الْمُؤْمِنِ- وَ مَتَى تُكْثِرْ قَرْعَ الْبَابِ يُفْتَحْ لَكَ.

۳۰۶۵-۵- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنِ الرِّضَا ﷺ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ:

لِأَصْحَابِهِ عَلَيْكُمْ بِسِلَاحِ الْأَنْبِيَاءِ- فَقِيلَ وَ مَا سِلَاحُ الْأَنْبِيَاءِ- قَالَ الدُّعَاءُ.

۳۰۶۶-۶- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْبَجَلِيِّ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ﷺ إِنَّ الدُّعَاءَ أَنْفَذُ مِنَ السِّنَانِ.

۳۰۶۷-۷- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ:

الدُّعَاءُ أَنْفَذُ مِنَ السِّنَانِ الْحَدِيدِ.

۳- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:
آیا شما را به سلاحی رهنمائی نکنم که شما را از دشمن نجات بخشد و روزی شما را فراوان و سرشار کند؟
گفتند: چرا،
فرمود: به درگاه پروردگارتان در شب و روز دعا کنید، زیرا سلاح مؤمن دعاء است.

* * *

۴- امام صادق علیه السلام، فرمود: دعاء، سپر مؤمن است و هر زمانی که بسیار در را کوبیدی به روی تو باز خواهد شد.

* * *

۵- امام رضا علیه السلام به یاران خود می‌فرمود:
بچسبید به اسلحهٔ پیامبران، به او عرض شد که: سلاح پیامبران چیست؟
فرمود: دعاء است.

* * *

۶- امام صادق علیه السلام فرمود: دعا از نیزهٔ آهنین نافذتر است.

* * *

۷- امام صادق علیه السلام فرمود: دعاء نافذتر است از نیزهٔ آهنین.

* * *

بَابُ أَنَّ الدُّعَاءَ يَرُدُّ الْبَلاءَ وَ الْقَضَاءَ

۳۰۶۸-۱ـ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ الدُّعَاءَ يَرُدُّ الْقَضَاءَ- يَنْقُضُهُ كَمَا يُنْقَضُ السِّلْكُ وَ قَدْ أُبْرِمَ إِبْرَاماً.

۳۰۶۹-۲- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ عليه السلام يَقُولُ إِنَّ الدُّعَاءَ يَرُدُّ مَا- قَدْ قُدِّرَ وَ مَا لَمْ يُقَدَّرْ قُلْتُ وَ مَا قَدْ قُدِّرَ عَرَفْتُهُ فَمَا لَمْ يُقَدَّرْ- قَالَ حَتَّى لَا يَكُونَ.

۳۰۷۰-۳- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ بِسْطَامَ الزَّيَّاتِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الدُّعَاءَ يَرُدُّ الْقَضَاءَ- وَ قَدْ نَزَلَ مِنَ السَّمَاءِ- وَ قَدْ أُبْرِمَ إِبْرَاماً.

۳۰۷۱-۴- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي هَمَّامٍ إِسْمَاعِيلَ بْنِ هَمَّامٍ عَنِ الرِّضَا عليه السلام قَالَ:

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليه السلام إِنَّ الدُّعَاءَ وَ الْبَلَاءَ لَيَتَرَافَقَانِ- إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ- إِنَّ الدُّعَاءَ لَيَرُدُّ الْبَلَاءَ- وَ قَدْ أُبْرِمَ إِبْرَاماً.

دعا، بلا و قضاء را از بین می‌برد

۱- «حماد بن عثمان»، گوید: شنیدم که می‌فرمود:
همانطور که رشتهٔ نخ به سختی تابیده شده از هم باز می‌شود دعا قضا را برمی‌گرداند.

* * *

۲- «عمر بن یزید»، گوید: از ابی الحسن علیه السلام شنیدم می‌فرمود:
به راستی دعا آنچه را مقدر شده و آنچه را هم مقدر نشده برمی گرداند، گفتم: آنچه را مقدر شده فهمیده‌ام، بفرمائید آنچه را مقدر نشده است چیست؟
فرمود: تا اینکه تقدیری برای آن نشود.

* * *

۳- امام صادق علیه السلام، فرمود:
به راستی دعا قضائی است که از آسمان فرود آمده و به سختی ابرام شده است برمی‌گرداند.

* * *

۴- امام رضا علیه السلام نقل می‌کند که علی بن الحسین علیه السلام فرمود:
به راستی که دعاء و بلاء تا روز قیامت با یکدیگر رفیق باشند و بیقین دعاء بلای مبرم را برمی گرداند.

۵-۳۰۷۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْوَشَّاءِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليه السلام يَقُولُ الدُّعَاءُ يَدْفَعُ الْبَلَاءَ- النَّازِلَ وَ مَا لَمْ يَنْزِلْ.

۶-۳۰۷۳- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ حَرِيزٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

قَالَ لِي أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى شَيْءٍ- لَمْ يَسْتَثْنِ فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله قُلْتُ بَلَى قَالَ الدُّعَاءُ- يَرُدُّ الْقَضَاءَ وَ قَدْ أُبْرِمَ إِبْرَاماً- وَ ضَمَّ أَصَابِعَهُ.

۷-۳۰۷۴- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْوَشَّاءِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَقُولُ الدُّعَاءُ يَرُدُّ الْقَضَاءَ- بَعْدَ مَا أُبْرِمَ إِبْرَاماً- فَأَكْثِرْ مِنَ الدُّعَاءِ- فَإِنَّهُ مِفْتَاحُ كُلِّ رَحْمَةٍ- وَ نَجَاحُ كُلِّ حَاجَةٍ وَ لَا يُنَالُ مَا عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَّا بِالدُّعَاءِ- وَ إِنَّهُ لَيْسَ بَابٌ يُكْثَرُ قَرْعُهُ- إِلَّا يُوشِكُ أَنْ يُفْتَحَ لِصَاحِبِهِ.

۸-۳۰۷۵- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي وَلَّادٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو الْحَسَنِ مُوسَى عليه السلام عَلَيْكُمْ بِالدُّعَاءِ- فَإِنَّ الدُّعَاءَ- لِلَّهِ وَ الطَّلَبَ إِلَى اللَّهِ يَرُدُّ الْبَلَاءَ- وَ قَدْ قُدِّرَ وَ قُضِيَ وَ لَمْ يَبْقَ إِلَّا إِمْضَاؤُهُ- فَإِذَا دُعِيَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ سُئِلَ صَرْفَ الْبَلَاءِ صَرْفَهُ.

۵- ابی الحسن علیه السلام، فرمود: علی بن الحسین علیه السلام می‌فرمود:
دعاء، بلائی را که نازل شده و نازل نشده دفع می‌کند.

* * *

۶- زراره، از امام باقر علیه السلام نقل می‌کند که فرمود:
تو را راهنمائی نکنم به چیزی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در آن استثنائی نکرده است؟ عرض کردم،: چرا، فرمود: دعاء است که قضاء سخت و مبرم را بر می‌گرداند سپس انگشتانش را به هم چسبانید.

* * *

۷- «عبدالله بن سنان»، گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود: دعاء، قضائی که سخت مبرم شده بر می‌گرداند، بسیار دعا کن که کلید هر رحمت و کامیابی و برای هر حاجت است و به آنچه که نزد خدا عزّوجلّ است نتوان رسید جز با دعاء و راستش این است که هیچ دری را فراوان نکوبند جز اینکه زمینه‌یی فراهم شود تا به روی کوبنده‌اش باز گردد.

* * *

۸- «ابی ولاد»، گوید: امام کاظم علیه السلام می‌فرمود:
به دعا بچسبید، زیرا دعاء به درگاه خدا و دست طلب به آستان خدا بلائی را که مقدر شده و بدان حکم صادر شده و جز اجرای آن نمانده است بر می‌گرداند و چون خدای عزّوجلّ خوانده شود و از او درخواست گردد یک باره آن را بر می‌گرداند.

۳۰۷۶-۹- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ رَفَعَهُ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ؏ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَيَدْفَعُ بِالدُّعَاءِ- الْأَمْرَ الَّذِي عَلِمَهُ أَنْ يُدْعَى لَهُ- فَيَسْتَجِيبُ وَ لَوْ لَا مَا وُفِّقَ الْعَبْدُ مِنْ ذَلِكَ الدُّعَاءِ لَأَصَابَهُ مِنْهُ مَا يَجُثُّهُ مِنْ جَدِيدِ الْأَرْضِ.

بَابُ أَنَّ الدُّعَاءَ شِفَاءٌ مِنْ كُلِّ دَاءٍ

۳۰۷۷-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَسْبَاطِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ عَلَاءِ ابْنِ كَامِلٍ قَالَ:

قَالَ لِي أَبُو عَبْدِاللَّهِ ؏ عَلَيْكَ بِالدُّعَاءِ- فَإِنَّهُ شِفَاءٌ مِنْ كُلِّ دَاءٍ.

بَابُ أَنَّ مَنْ دَعَا اسْتُجِيبَ لَهُ

۳۰۷۸-۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَيْمُونٍ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ؏ قَالَ:

الدُّعَاءُ كَهْفُ الْإِجَابَةِ- كَمَا أَنَّ السَّحَابَ كَهْفُ الْمَطَرِ.

۳۰۷۹-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ؏ قَالَ:

مَا أَبْرَزَ عَبْدٌ يَدَهُ- إِلَى اللَّهِ الْعَزِيزِ الْجَبَّارِ- إِلَّا اسْتَحْيَا اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- أَنْ يَرُدَّهَا- صِفْراً حَتَّى يَجْعَلَ فِيهَا- مِنْ فَضْلِ رَحْمَتِهِ مَا يَشَاءُ، فَإِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ فَلَا يَرُدَّ يَدَهُ حَتَّى يَمْسَحَ عَلَى وَجْهِهِ وَ رَأْسِهِ.

۹- امام صادق علیه السلام، فرمود: به راستی خدای عزّوجلّ توسط دعا آنچه را که می‌داند بر می‌گرداند، در صورتی که به درگاه او دعا شود خواهد پذیرفت و اگر نباشد که بنده موفق شود برای دعاء و خواهش، دفاع از آن به درگاه خدا، به او بلائی رسد که او را از روی زمین ریشه کن کند.

دعا درمان هر دردی است

۱- «علاء بن کامل»، گوید: امام صادق علیه السلام به من فرمود: بچسب به دعاء، زیرا دعاء درمان هر دردی است.

هر کس دعا کند به اجابت رسد

۱- امام صادق علیه السلام، فرمود: دعا، گنجینه اجابت است چنانچه ابر مخزن باران است.

۲- امام صادق علیه السلام فرمود: هیچ بندهٔ دست به درگاه خدای عزیز جبار برنیاورد جز اینکه خدای عزّوجلّ شرم دارد از اینکه آن را تهی برگرداند تا از فضل رحمت خود در آن بنهد و هر گاه یکی از شماها دعاء کرد، دستش را بر نگرداند تا آن را به سر و روی خود بکشد.

توضیح: اگر پرسشگری بپرسد که اینهمه روایات و احادیث که در اجابت دعا از طرف خداوند رسیده، پس چگونه بسیاری از دعاها مستجاب نمی‌شود در پاسخ باید گفت که این وعده بستگی به مشیت و خواسته الهی دارد و دیگر آنکه خداوند دعاها فوراً اجابت نمی‌کند تا باز بندهٔ نیازمند او را بخواند و دیگر آنکه اجابت بستگی به مصلحت دعا کننده دارد زیرا خدای حکیم هر چه بمصلحت شخص باشد برآورده می‌سازد و دیگر آنکه بعضی از دعاها درست مثل دانه‌های بذر زود رس و بعضی دیر رس است پاره‌ای از دعاها سریعاً به اجابت می‌رسد و بعضی از آنها بعکس باید سالها و قرنها بگذرد تا اجابت شود.

بَابُ إِلْهَامِ الدُّعَاءِ

۳۰۸۰-۱ـعَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام هَلْ تَعْرِفُونَ طُولَ الْبَلَاءِ مِنْ قِصَرِهِ-قُلْنَا لَا قَالَ إِذَا أُلْهِمَ أَحَدُكُمُ الدُّعَاءَ- عِنْدَ الْبَلَاءِ فَاعْلَمُوا أَنَّ الْبَلَاءَ قَصِيرٌ.

۳۰۸۱-۲ -مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي وَلَّادٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو الْحَسَنِ مُوسَى عليه السلام مَا مِنْ بَلَاءٍ يَنْزِلُ عَلَى عَبْدٍ مُؤْمِنٍ فَيُلْهِمُهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ الدُّعَاءَ-إِلَّا كَانَ كَشْفُ ذَلِكَ الْبَلَاءِ وَشِيكاً- وَ مَا مِنْ بَلَاءٍ يَنْزِلُ عَلَى عَبْدٍ مُؤْمِنٍ -فَيُمْسِكُ عَنِ الدُّعَاءِ-إِلَّا كَانَ ذَلِكَ الْبَلَاءُ طَوِيلاً فَإِذَا نَزَلَ الْبَلَاءُ فَعَلَيْكُمْ بِالدُّعَاءِ- وَ التَّضَرُّعِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

بَابُ التَّقَدُّمِ فِي الدُّعَاءِ

۳۰۸۲-۱ـمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ تَقَدَّمَ فِي الدُّعَاءِ اسْتُجِيبَ لَهُ- إِذَا نَزَلَ بِهِ الْبَلَاءُ- وَ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ- صَوْتٌ مَعْرُوفٌ- وَ لَمْ يُحْجَبْ عَنِ السَّمَاءِ- وَ مَنْ لَمْ يَتَقَدَّمْ فِي الدُّعَاءِ- لَمْ يُسْتَجَبْ لَهُ إِذَا نَزَلَ بِهِ الْبَلَاءُ- وَ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ إِنَّ ذَا الصَّوْتَ لَا نَعْرِفُهُ.

الهام دعا

۱- «هشام بن سالم»، گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: آیا می‌دانید بلاء، طولانی یا کوتاه است؟ گفتم: نه، فرمود: چون به هر کدام شما که مبتلا شدید، الهام شد که دعا کنید، بدانید که مدت بلاء کوتاه است.

۲- «ابی ولاد»، گوید: امام کاظم علیه السلام فرمود: هیچ بلائی بر بندهٔ مؤمن نازل نشود که خدای عزّوجلّ به او الهام نماید تا دعا کند جز اینکه بزودی بلا برطرف شود و هیچ بلائی بر بندهٔ مؤمن نازل نشود که از دعا کردن خودداری کند جز اینکه بلا طولانی باشد، پس هر گاه بلا نازل شد، بر شما باد که به درگاه خدای عزّوجلّ زاری و دعا کنید.

* * *

پیشدستی در دعا

۱- امام صادق علیه السلام، فرمود: هر کس در دعا پیشدستی کند، بلا که به او نازل شد دعایش مستجاب گردد و فرشته‌ها گویند: ما این آواز را می‌شناسیم و از بالا رفتن بطرف آسمان ممنوع نگردد، و هر کس در دعا پیشدستی نکند، وقتی بلا به او نازل شود و دعا کند دعایش مستجاب نگردد و فرشته‌ها گویند: راستی ما این آواز را نشناسیم.

* * *

۳۰۸۳-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ عَنْبَسَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ تَخَوَّفَ مِنْ بَلَاءٍ يُصِيبُهُ- فَتَقَدَّمَ فِيهِ بِالدُّعَاءِ- لَمْ يُرِهِ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- ذَلِكَ الْبَلَاءَ أَبَداً.

۳۰۸۴-۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ يُونُسَ عَنْ هَارُونَ بْنِ خَارِجَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الدُّعَاءَ فِي الرَّخَاءِ- يَسْتَخْرِجُ الْحَوَائِجَ فِي الْبَلَاءِ.

۳۰۸۵-۴- عَنْهُ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُسْتَجَابَ لَهُ فِي الشِّدَّةِ- فَلْيُكْثِرِ الدُّعَاءَ فِي الرَّخَاءِ.

۳۰۸۶-۵- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ يَحْيَى عَنْ رَجُلٍ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ غَوَّاصٍ الطَّائِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ جَدِّي يَقُولُ تَقَدَّمُوا فِي الدُّعَاءِ- فَإِنَّ الْعَبْدَ إِذَا كَانَ دَعَّاءً- فَنَزَلَ بِهِ الْبَلَاءُ فَدَعَا- قِيلَ صَوْتٌ مَعْرُوفٌ- وَ إِذَا لَمْ يَكُنْ دَعَّاءً فَنَزَلَ بِهِ بَلَاءٌ- فَدَعَا قِيلَ أَيْنَ كُنْتَ قَبْلَ الْيَوْمِ.

۲- امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس از بلائی بترسد که به او رسد ولی پیش از رسیدن آن بلا، پیشدستی کند و دعا نماید خداوند هرگز او را به آن بلا مبتلا نسازد.

* * *

۳- امام صادق علیه السلام فرمود:

راستی دعا در حال آسایش و عافیت، نیازمندیهای حال بلا را، بر می‌آورند (یعنی گرفتاریهای آن زمان را برطرف می‌کند.)

* * *

۴- امام صادق علیه السلام فرمود:

هر کس را خوش آید (و خواهان این باشد) که در حال سختی دعایش مستجاب شود، باید در حال راحتی بسیار دعا کند.

* * *

۵- امام صادق علیه السلام حدیث کند که جدم می‌فرمود:

به دعا پیشدستی کنید (یعنی تا گرفتار نشدید دعا کنید) زیرا هرگاه بنده‌ای بسیار دعا کند و بلائی به او رسد و دعا کند، گفته شود: آواز معروفی است، و هرگاه زیاد دعا نکند و بلائی به او رسد و برای رفع آن دعا کند، گفته شود: تا امروز کجا بودی؟

* * *

۳۰۸۷-۶- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْوَشَّاءِ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْأَوَّلِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليه السلام يَقُولُ الدُّعَاءُ بَعْدَ مَا يَنْزِلُ الْبَلَاءُ - لَا يُنْتَفَعُ بِهِ.

بَابُ الْيَقِينِ فِي الدُّعَاءِ

۳۰۸۸-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ سُلَيْمٍ الْفَرَّاءِ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا دَعَوْتَ فَظُنَّ - أَنَّ حَاجَتَكَ بِالْبَابِ.

بَابُ الْإِقْبَالِ عَلَى الدُّعَاءِ

۳۰۸۹-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَمْرٍو قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَا يَسْتَجِيبُ - دُعَاءً بِظَهْرِ قَلْبٍ سَاهٍ - فَإِذَا دَعَوْتَ فَأَقْبِلْ بِقَلْبِكَ - ثُمَّ اسْتَيْقِنْ بِالْإِجَابَةِ.

۳۰۹۰-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام لَا يَقْبَلُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ دُعَاءَ قَلْبٍ لَاهٍ - وَ كَانَ عَلِيٌّ عليه السلام يَقُولُ - إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ لِلْمَيِّتِ - فَلَا يَدْعُو لَهُ وَ قَلْبُهُ لَاهٍ عَنْهُ وَ لَكِنْ لِيَجْتَهِدْ لَهُ فِي الدُّعَاءِ.

۶- امام کاظم علیه السلام نقل می‌کند که علی بن الحسین علیه السلام بسیار می‌فرمود:
دعا کردن پس از نازل شدن بلاء، سودی ندارد.

یقین داشتن به اجابت در حال دعا

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:
هرگاه دعا کردی چنین فکر کنی که حاجتت بر در خانه آمده است.

رو کردن به دعا

۱- «سلیمان بن عمرو»، می‌گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می‌فرمود:
به راستی خداوند دعا کسی را که از روی دل غافل برخیزد نپذیزد و در اینصورت هرگاه دعا کردی از دلت بخواه و سپس دعا کن و یقین داشته باش که پذیرفته می‌شود.

۲- امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است: خدای عزّوجلّ دعای دل غافل را که مشغول خیالات باطل است نپذیرد، و علی علیه السلام را شیوه این بود که می‌فرمود: هرگاه یکی از شماها برای مرده‌ای دعا کند، در حالی که دلش از او غفلت دارد دعا نکند بلکه در دعای به او، سعی کند که از عمق دل دعا کند.

توضیح: اینکه دستور داده شده که در دعا برای زنده‌ها مانند دعا بر مردگان که بدون توجه قلبی است انجام ندهید به این خاطر است که طبق معمول برای مرده‌ها بطور عموم و بدون توجه قلبی است و شاید به این خاطر باشد که مرده‌ها بیشتر نیازمند دعا هستند.

۳۰۹۱-۳-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ سُلَيْمٍ الْفَرَّاءِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا دَعَوْتَ فَأَقْبِلْ بِقَلْبِكَ- وَ ظُنَّ حَاجَتَكَ بِالْبَابِ.

۳۰۹۲-۴-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ- لَا يَسْتَجِيبُ دُعَاءً بِظَهْرِ قَلْبٍ قَاسٍ.

۳۰۹۳-۵-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

لَمَّا اسْتَسْقَى رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله وَ سُقِيَ النَّاسُ حَتَّى قَالُوا- إِنَّهُ الْغَرَقُ وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله بِيَدِهِ- وَ رَدَّهَا اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَ لَا عَلَيْنَا - قَالَ فَتَفَرَّقَ السَّحَابُ فَقَالُوا- يَا رَسُولَ اللَّهِ اسْتَسْقَيْتَ لَنَا- فَلَمْ نُسْقَ ثُمَّ اسْتَسْقَيْتَ لَنَا فَسُقِينَا- قَالَ إِنِّي دَعَوْتُ وَ لَيْسَ لِي فِي ذَلِكَ نِيَّةٌ- ثُمَّ دَعَوْتُ وَ لِي فِي ذَلِكَ نِيَّةٌ

بَابُ الْإِلْحَاحِ فِي الدُّعَاءِ وَ التَّلَبُّثِ

۳۰۹۴-۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ الطَّوِيلِ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا دَعَا- لَمْ يَزَلِ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى- فِي

۳- امام صادق‌عليه السلام فرمود: هر گاه دعا کردی، دل را متوجه کن و چنین بیندیش که حاجتت بر در خانه آمده است.

* * *

۴- امام صادق‌عليه السلام فرمود: به راستی خدای عزّوجلّ دعای کسی را که از روی دلی سخت و با قساوت برخیزد نمی‌پذیرد.

* * *

۵- امام صادق‌عليه السلام فرمود:
چون رسول خداصلى الله عليه وآله برای طلب باران دعا کرد آنقدر بارید که مردم گفتند: غرق می‌شویم و رسول خداصلى الله عليه وآله با دست اشاره کرد و ابرها را باز گرداند و فرمود: بر ما مبار بلکه در اطراف ما ببار. پس ابرها متفرق شدند، مردم عرض کردند: یا رسول الله! یک بار برای ما طلب باران کردی و باران بر ما نبارید و سپس طلب باران کردی و بر ما بارید. فرمود: راستی من دعا کردم ولی توجهی قلبی به آن نداشتم و سپس که دعا کردم از عمق دل بود.

پافشاری در دعا و انتظار اجابت

۱- امام صادق‌عليه السلام فرمود: به راستی هر گاه بنده‌ای دعا کند، پیوسته خدای

حَاجَتِهِ مَا لَمْ يَسْتَعْجِلْ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ الطَّوِيلِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مِثْلَهُ.

۳۰۹۵-۲- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ وَ حَفْصِ بْنِ الْبَخْتَرِيِّ وَ غَيْرِهِمَا عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا عَجَّلَ فَقَامَ - لِحَاجَتِهِ يَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى - أَمَا يَعْلَمُ عَبْدِي أَنِّي - أَنَا اللَّهُ الَّذِي أَقْضِي الْحَوَائِجَ.

۳۰۹۶-۳- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ عُقْبَةَ الْهَجَرِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ يَقُولُ:

وَ اللَّهِ لَا يُلِحُّ عَبْدٌ مُؤْمِنٌ - عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِي حَاجَتِهِ - إِلَّا قَضَاهَا لَهُ.

۳۰۹۷-۴- عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَجَّالِ عَنْ حَسَّانَ عَنْ أَبِي الصَّبَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ كَرِهَ إِلْحَاحَ النَّاسِ - بَعْضِهِمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الْمَسْأَلَةِ وَ أَحَبَّ ذَلِكَ لِنَفْسِهِ - إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُحِبُّ - أَنْ يُسْأَلَ وَ يُطْلَبَ مَا عِنْدَهُ.

تبارک و تعالی در تدارک خواسته اوست مادامی که بنده شتاب نکند.

توضیح: باید بنده در دعاهای خود مبالغه کند و به پروردگار زمین و آسمان خوشبین باشد و بخاطر تأخیر در اجابت دعا مأیوس و ناامید نگردد. زیرا بسا اوقات که خداوند صدای بنده خود را دوست دارد و برای مصلحت او اجابت را به تأخیر می‌اندازد زیرا شتاب زدگی کار شیطان است و خداوند از آن خواسته نهی کرده است.

۲- امام صادق علیه السلام فرمود:
به راستی چون بنده شتاب کند و برای خود برخیزد، خدای تبارک و تعالی می‌فرماید: آیا بنده‌ام به راستی نمی‌داند که منم آن خدائی که حاجتها را برآورده می‌کنم.

* * *

۳- «ولید بن عقبه هجری»، می‌گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود:
به خدا هیچ بنده‌ای در دعای خود به درگاه خداوند برای برآورده شدن حاجتش اصرار نکند جز آنکه آن را برایش برآورده سازد.

* * *

۴- امام صادق علیه السلام فرمود: خداوند بد دارد که بنده‌ها نسبت به هم در انجام حاجت خود اصرار ورزند ولی اصرار نسبت به خود دوست دارد.
خداوند دوست دارد که از او درخواست شود نسبت به آنچه که نزد اوست.

۳۰۹۸-۵- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حُسَيْنٍ الْأَحْمَسِيِّ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

لَا وَ اللَّهِ لَا يُلِحُّ عَبْدٌ- عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- إِلَّا اسْتَجَابَ اللَّهُ لَهُ.

۳۰۹۹-۶- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه و آله رَحِمَ اللَّهُ عَبْداً طَلَبَ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- حَاجَةً فَأَلَحَّ فِي الدُّعَاءِ- اسْتُجِيبَ لَهُ أَوْ لَمْ يُسْتَجَبْ لَهُ- وَ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ وَ أَدْعُوا رَبِّي عَسى أَلَّا أَكُونَ بِدُعاءِ رَبِّي شَقِيًّا.

بَابُ تَسْمِيَةِ الْحَاجَةِ فِي الدُّعَاءِ

۳۱۰۰-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْفَرَّاءِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى- يَعْلَمُ مَا يُرِيدُ الْعَبْدُ إِذَا دَعَاهُ- وَ لَكِنَّهُ يُحِبُّ أَنْ تُبَثَّ إِلَيْهِ الْحَوَائِجُ- فَإِذَا دَعَوْتَ فَسَمِّ حَاجَتَكَ وَ فِي حَدِيثٍ آخَرَ قَالَ قَالَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَعْلَمُ حَاجَتَكَ- وَ مَا تُرِيدُ وَ لَكِنْ يُحِبُّ- أَنْ تُبَثَّ إِلَيْهِ الْحَوَائِجُ

۵- امام باقر علیه السلام، فرمود: نه به خدا سوگند که هیچ بنده‌ای به درگاه خدا اصرار نورزد جز اینکه خداوند برای او اجابت کند.

٦- امام صادق علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده:
خداوند بنده‌ای را رحمت کند که از خدای عزّوجلّ حاجتی را بخواهند و دربارهٔ آن اصرار ورزد، چه اجابت شود و چه نشود و سپس آیه را خواند: «و به درگاه پروردگارم دعا کنم به امید اینکه در دعا به درگاه پروردگارم بدبخت نباشم(مریم / ۴۸)»

توضیح: شاید نظر ابراهیم این باشد که دوری من از شما و زاری در برابر خدای خود برای این است که باد عا و زاری به درگاه او بدبخت نشدم همانطور که شما با زاری در برابر بتها، خود را بدبخت ساخته‌اید و کلمه «عسی» که به کار برده منظورش این است که به این امید که طاعت و عبادتم را بپذیر و ناامید و سرگردانم مساز.

نام بردن حاجت در دعا

۱- امام صادق علیه السلام فرمود: به راستی خدای تبارک و تعالی می‌داند که بنده هرگاه به درگاهش دعا کند چه می‌خواهد ولی او دوست دارد که حوائج به درگاه او شرح داده شود، پس چون به درگاه او دعا کردی، حاجتت را نام ببر. و در حدیث دیگر فرمود: به راستی خدای عزّوجلّ حاجت تو و آنچه را که می‌خواهی می‌داند ولی دوستدار این است که بنده حاجت خود را برایش شرح دهد.

* * *

بَابُ إِخْفَاءِ الدُّعَاءِ

۳۱۰۱-۱ـ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي هَمَّامٍ إِسْمَاعِيلَ ابْنِ هَمَّامٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا ﷺ قَالَ:

دَعْوَةُ الْعَبْدِ سِرّاً دَعْوَةً وَاحِدَةً- تَعْدِلُ سَبْعِينَ دَعْوَةً عَلَانِيَةً وَ فِي رِوَايَةٍ أُخْرَى دَعْوَةٌ تُخْفِيهَا أَفْضَلُ عِنْدَ اللَّهِ- من سبعين دعوة تظهرها.

بَابُ الْأَوْقَاتِ وَ الْحَالاتِ الَّتِي تُرْجَى فِيهَا الْإِجَابَةُ

۳۱۰۲-۱ـ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ إِبْرَاهِيمَ ابْنِ أَبِي الْبِلَادِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ زَيْدٍ الشَّحَّامِ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ أُطْلُبُوا الدُّعَاءَ فِي أَرْبَعِ سَاعَاتٍ- عِنْدَ هُبُوبِ الرِّيَاحِ- وَ زَوَالِ الْأَفْيَاءِ- وَ نُزُولِ الْقَطْرِ- وَ أَوَّلِ قَطْرَةٍ مِنْ دَمِ الْقَتِيلِ الْمُؤْمِنِ- فَإِنَّ أَبْوَابَ السَّمَاءِ تُفَتَّحُ- عِنْدَ هَذِهِ الْأَشْيَاءِ.

۳۱۰۳-۲ـ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ وَ غَيْرِهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ فَضْلِ الْبَقْبَاقِ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ يُسْتَجَابُ الدُّعَاءُ فِي أَرْبَعَةِ مَوَاطِنَ- فِي الْوَتْرِ وَ بَعْدَ الْفَجْرِ- وَ بَعْدَ الظُّهْرِ وَ بَعْدَ الْمَغْرِبِ.

۳۱۰۴-۳ـ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ﷺ اِغْتَنِمُوا الدُّعَاءَ عِنْدَ أَرْبَعٍ- عِنْدَ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ- وَ عِنْدَ الْأَذَانِ- وَ عِنْدَ نُزُولِ الْغَيْثِ- وَ عِنْدَ الْتِقَاءِ الصَّفَّيْنِ لِلشَّهَادَةِ.

پنهان داشتن دعا

۱- امام رضاعليه السلام، فرمود:
دعای بنده در پنهانی برابر است با هفتاد دعای علنی و آشکار.
و در روایت دیگر است که: یک دعای پنهانی نزد خداوند بهتر است از هفتاد دعای آشکار.

در اوقاتی که امید اجابت دارند

۱- امام صادق‌عليه السلام فرمود: دعا را در چهار وقت بخوانید:
۱- هنگام وزیدن بادها.
۲- وقت زوال سایه‌ها (هنگام ظهر).
۳- وقت فرود آمدن باران
۴- هنگام ریختن اول قطرهٔ خون مؤمن در راه خدا (در جبههٔ جهاد)
زیرا در این چیزهاست که درهای آسمان گشوده شوند.

۲- امام صادق‌عليه السلام فرمود: دعاء، در چهار مورد به اجابت رسد: در نماز وتر و پس از نماز سپیده دم و بعد از ظهر و پس از مغرب.

۳- امیرالمؤمنین‌عليه السلام فرمود: دعا را در چهار جا غنیمت شمارید: وقت قرائت قرآن، وقت گفتن اذان، وقت فرود آمدن باران، وقت برخورد دو صف (حق و باطل) برای شهادت و جانبازی.

۳۱۰۵-۴- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَطَاءٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

كَانَ أَبِي إِذَا كَانَتْ لَهُ إِلَى اللَّهِ حَاجَةٌ- طَلَبَهَا فِي هَذِهِ السَّاعَةِ- يَعْنِي زَوَالَ الشَّمْسِ.

۳۱۰۶-۵- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ حُسَيْنِ بْنِ الْمُخْتَارِ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا رَقَّ أَحَدُكُمْ فَلْيَدْعُ- فَإِنَّ الْقَلْبَ لَا يَرِقُّ- حَتَّى يَخْلُصَ.

۳۱۰۷-۶- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ شَرِيفِ بْنِ سَابِقٍ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ أَبِي قُرَّةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله خَيْرُ وَقْتٍ دَعَوْتُمُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فِيهِ الْأَسْحَارُ وَ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ فِي قَوْلِ يَعْقُوبَ عليه السلام سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي وَ قَالَ أَخَّرَهُمْ إِلَى السَّحَرِ.

۳۱۰۸-۷- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ سَعْدَانَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ أَبِي إِذَا طَلَبَ الْحَاجَةَ- طَلَبَهَا عِنْدَ زَوَالِ الشَّمْسِ- فَإِذَا أَرَادَ ذَلِكَ- قَدَّمَ شَيْئاً فَتَصَدَّقَ بِهِ- وَ شَمَّ شَيْئاً مِنْ طِيبٍ- وَ رَاحَ إِلَى الْمَسْجِدِ- وَ دَعَا فِي حَاجَتِهِ بِمَا شَاءَ اللَّهُ.

۴- امام باقرعليه‌السلام، فرمود: شیوهٔ پدرم این بود که وقتی حاجتی از خداوند می‌خواست آن را هنگام زوال ظهر می‌خواست.

* * *

۵- امام صادقعليه‌السلام، فرمود: چون برای یکی از شما، رقّت قلب، پیدا شود دعا کنید زیرا دل تا پاک نشود، رقیق نگردد (رقت دل نشان پاکی و دوری آن از ریاست).

* * *

٦- امام صادقعليه‌السلام فرمود: بهترین وقتی که به درگاه خدای عزّوجلّ در آن دعا کنید، هنگام سحر است و سپس این آیه را خواند که نقل قول یعقوبعليه‌السلام است: «به زودی برای شما از پروردگارم آمرزش خواهم(یوسف / ۹۸)» و فرمود: تا به وقت سحر آنها را به تأخیر انداخت.

* * *

۷- امام صادقعليه‌السلام فرمود: شیوه پدرم این بود که چون حاجتی داشت آن را هنگام ظهر طلب می‌کرد و چون آهنگ آن می‌نمود قبلاً چیزی به عنوان صدقه به مستحق می‌داد و قدری عطر می‌زد و به مسجد می‌رفت و برای خواسته خود آنچه را می‌خواست طلب می‌کرد.

۳۱۰۹-۸-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَدِيدٍ رَفَعَهُ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ:

إِذَا اقْشَعَرَّ جِلْدُكَ وَ دَمَعَتْ عَيْنَاكَ - فَدُونَكَ دُونَكَ - فَقَدْ قُصِدَ قَصْدُكَ قَالَ وَ رَوَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنْ أَبِي إِسْمَاعِيلَ السَّرَّاجِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ سَعِيدٍ مِثْلَهُ.

۳۱۱۰-۹-عَنْهُ عَنِ الْجَامُورَانِيِّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ صَنْدَلٍ عَنْ أَبِي الصَّبَّاحِ الْكِنَانِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ﷺ قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - يُحِبُّ مِنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ - كُلَّ عَبْدٍ دَعَّاءٍ فَعَلَيْكُمْ بِالدُّعَاءِ - فِي السَّحَرِ إِلَى طُلُوعِ الشَّمْسِ - فَإِنَّهَا سَاعَةٌ تُفَتَّحُ فِيهَا أَبْوَابُ السَّمَاءِ - وَ تُقَسَّمُ فِيهَا الْأَرْزَاقُ - وَ تُقْضَى فِيهَا الْحَوَائِجُ الْعِظَامُ.

۳۱۱۱-۱۰-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أُذَيْنَةَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِنَّ فِي اللَّيْلِ لَسَاعَةً - مَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ - ثُمَّ يُصَلِّي وَ يَدْعُو اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فِيهَا - إِلَّا اسْتَجَابَ لَهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ - قُلْتُ أَصْلَحَكَ اللَّهُ وَ أَيُّ سَاعَةٍ هِيَ مِنَ اللَّيْلِ - قَالَ إِذَا مَضَى نِصْفُ اللَّيْلِ - وَ هِيَ السُّدُسُ الْأَوَّلُ مِنْ أَوَّلِ النِّصْفِ.

۸- امام صادق علیه السلام، فرمود: چون پوست بدنت لرزید و چشمت گریان شد، توجه داشته باش که بیقین از طرف خداوند به تو توجهی شده است.

* * *

۹- امام باقر علیه السلام، فرمود:

به راستی خد ای عزّوجلّ از میان بنده‌های مؤمن خود، دوستدار کسی است که زیاد دعا کند از وقت سحر تا برآمدن آفتاب.

زیرا این وقتی است که درهای آسمان در آن باز شود و روزی‌ها را پخش کنند و حاجتهای بزرگ را بر آورند.

* * *

۱۰- «عمر بن اذینه» می‌گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود:

به راستی در شب چند وقت است که هیچ بندهٔ مسلمانی موفق به درک آنها نمی‌شود که نماز بخواند و به درگاه خدای عزّوجلّ دعا کند جز اینکه خداوند هر شب حاجت او را برآورده کند. عرض کردم: اصلحک الله! و آن کدام ساعت از شب است؟ فرمود: چون نیمی از شب گذرد، آن ساعت ششم نخست از نیمه اول باشد.

* * *

بَابُ الرَّغْبَةِ وَ الرَّهْبَةِ وَ التَّضَرُّعِ وَ التَّبَتُّلِ وَ الِابْتِهَالِ وَ الِاسْتِعَاذَةِ وَ الْمَسْأَلَةِ

۳۱۱۲-۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

الرَّغْبَةُ أَنْ تَسْتَقْبِلَ- بِبَطْنِ كَفَّيْكَ إِلَى السَّمَاءِ- وَ الرَّهْبَةُ أَنْ تَجْعَلَ ظَهْرَ كَفَّيْكَ إِلَى السَّمَاءِ وَ قَوْلُهُ وَ تَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلاً قَالَ الدُّعَاءُ بِإِصْبَعٍ وَاحِدَةٍ تُشِيرُ بِهَا- وَ التَّضَرُّعُ تُشِيرُ بِإِصْبَعَيْكَ وَ تُحَرِّكُهُمَا- وَ الِابْتِهَالُ رَفْعُ الْيَدَيْنِ وَ تَمُدُّهُمَا- وَ ذَلِكَ عِنْدَ الدَّمْعَةِ- ثُمَّ ادْعُ.

۳۱۱۳-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- فَمَا اسْتَكانُوا لِرَبِّهِمْ وَ ما يَتَضَرَّعُونَ فَقَالَ الِاسْتِكَانَةُ هُوَ الْخُضُوعُ- وَ التَّضَرُّعُ هُوَ رَفْعُ الْيَدَيْنِ وَ التَّضَرُّعُ بِهِمَا.

۳۱۱۴-۳- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ وَ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ جَمِيعاً عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ يَحْيَى الْحَلَبِيِّ عَنْ أَبِي خَالِدٍ عَنْ مَرْوَكٍ بَيَّاعِ اللُّؤْلُؤِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

ذَكَرَ الرَّغْبَةَ- وَ أَبْرَزَ بَاطِنَ رَاحَتَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ- وَ هَكَذَا الرَّهْبَةُ وَ جَعَلَ ظَهْرَ كَفَّيْهِ إِلَى السَّمَاءِ- وَ هَكَذَا التَّضَرُّعُ- وَ حَرَّكَ أَصَابِعَهُ يَمِيناً

رغبت، رهبت، تضرع، ابتهال، استعاذه و مسألت

توضیح: رغبت به معنی میل و رهبت بمعنی ترس و تضرع، فروتنی و تتبل بمعنی بریدگی از درگاه خداوند و ابتهال بمعنی زاری به درگاه خداوند و استعاذه بمعنی پناه بردن به درگاه خداوند و مسئلت بمعنی درخواست از خداوند. اینها معانی فارسی آنهاست و در ضمن روایات معانی دیگری هم دارند.

۱- امام صادق علیه السلام، فرمود:
رغبت این است که دو کف دست خود را به سوی آسمان بلند کنی، رهبت این است که پشت دو دست خود را به سوی آسمان بلند کنی. و قول خداوند: «و تبتل جو به درگاه او تبتلی» فرمود: تبتل دعا کردن به یک انگشت است و تضرع و زاری دعا کردن با اشاره به دو انگشت است و حرکت دادن آنها، و ابتهال بالا بردن هر دو دست است و آنها را بکشی به بالا، و این موقع اشک ریختن است و سپس دعا کنی.

۲- «محمد بن مسلم»، گوید: از امام باقر علیه السلام پرسیدم از قول خدای عزّوجلّ: «کوچکی نکردند برای پروردگارشان و زاری نکردند به درگاه او(مؤمنون / ۷۵)» در پاسخ فرمود: استکانت همان کوچکی و فروتنی است و تضرع بلند کردن هر دو دست است و زاری کردن.

۳- امام صادق علیه السلام، گوید: رغبت بمعنی درون دو کف را به آسمان بلند کردن سپس فرمود: رهبت چنین است آنگاه دو پشت دستها را به آسمان نمود و تضرع چنین است و انگشتانش را به راست و چپ جنبانید و تبتل

وَ شِمَالاً - وَ هٰكَذَا التَّبَتُّلُ - وَ يَرْفَعُ أَصَابِعَهُ مَرَّةً - وَ يَضَعُهَا مَرَّةً وَ هٰكَذَا الِابْتِهَالُ - وَ مَدَّ يَدَهُ تِلْقَاءَ وَجْهِهِ إِلَى الْقِبْلَةِ - وَ لَا يَبْتَهِلُ حَتَّى تَجْرِيَ الدَّمْعَةُ.

٣١١٥-٤- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ فَضَالَةَ عَنِ الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللّٰهِ عليه‌السلام يَقُولُ مَرَّ بِي رَجُلٌ - وَ أَنَا أَدْعُو فِي صَلَاتِي بِيَسَارِي - فَقَالَ يَا أَبَا عَبْدِاللّٰهِ بِيَمِينِكَ - فَقُلْتُ يَا عَبْدَ اللّٰهِ إِنَّ لِلّٰهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى - حَقّاً عَلَى هٰذِهِ كَحَقِّهِ عَلَى هٰذِهِ - وَ قَالَ الرَّغْبَةُ تَبْسُطُ يَدَيْكَ وَ تُظْهِرُ بَاطِنَهُمَا - وَ الرَّهْبَةُ تَبْسُطُ يَدَيْكَ - وَ تُظْهِرُ ظَهْرَهُمَا - وَ التَّضَرُّعُ تُحَرِّكُ السَّبَّابَةَ - الْيُمْنَى يَمِيناً وَ شِمَالاً - وَ التَّبَتُّلُ تُحَرِّكُ السَّبَّابَةَ الْيُسْرَى - تَرْفَعُهَا فِي السَّمَاءِ رِسْلاً وَ تَضَعُهَا - وَ الِابْتِهَالُ تَبْسُطُ يَدَيْكَ - وَ ذِرَاعَيْكَ إِلَى السَّمَاءِ - وَ الِابْتِهَالُ حِينَ تَرَى أَسْبَابَ الْبُكَاءِ.

٣١١٦-٥- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ أَوْ غَيْرِهِ عَنْ هَارُونَ بْنِ خَارِجَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللّٰهِ عليه‌السلام قَالَ:

سَأَلْتُهُ عَنِ الدُّعَاءِ وَ رَفْعِ الْيَدَيْنِ - فَقَالَ عَلَى أَرْبَعَةِ أَوْجُهٍ - أَمَّا التَّعَوُّذُ فَتَسْتَقْبِلُ - الْقِبْلَةَ بِبَاطِنِ كَفَّيْكَ - وَ أَمَّا الدُّعَاءُ فِي الرِّزْقِ فَتَبْسُطُ كَفَّيْكَ وَ تُفْضِي - بِبَاطِنِهِمَا إِلَى السَّمَاءِ - وَ أَمَّا التَّبَتُّلُ فَإِيمَاءٌ بِإِصْبَعِكَ السَّبَّابَةِ - وَ أَمَّا الِابْتِهَالُ فَرَفْعُ يَدَيْكَ - تُجَاوِزُ بِهِمَا رَأْسَكَ

چنین است و انگشتانش را به بالا برد و یک باره به پائین آورد و ابتهال چنین است، دست خود را برابر رویش به سوی قبله کشید و ابتهال نباشد تا اشک روان گردد.

* * *

۴- «محمد بن مسلم»، گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود:
مردی به من گذر کرد و من در نمازم دست چپ را برای دعا بلند کرده بودم، پس گفت: یا ابا عبدالله! با دست راستت دعا کن، من گفتم: ای بندهٔ خدا! راستی که خدای تبارک و تعالی بر این هم حقی دارد مانند حق او بدان.
و فرمود: در رغبت، هر دو دست را بگشائی و باطن آنها را بنمائی، و در رهبت، هر دو دست را بگشائی و پشت آنها را آشکار کنی و در تضرع، انگشت سبابهٔ راست را به راست و چپ بجنبانی، و در تبتل، انگشت سبابهٔ چپ را بجنبانی و به آرامی آن را به بالا و پائین ببری و بیاوری، و ابتهال این است که هر دو دست و هر دو ذراع را به سوی آسمان بلند کنی. ابتهال وقتی است که موجبات گریه فراهم شده است.

* * *

۵- «ابی بصیر»، گوید: از امام صادق علیه السلام از دعا کردن و بلند کردن دو دست پرسیدم. در پاسخ فرمود: بر چهار وجه باشد: اما برای پناه بردن به خدا، باطن دو کف را به سوی قبله کنی، و در دعای برای طلب رزق، دو کف بگشائی و باطن آنها را به سوی آسمان بداری، و اما در تبتّل و توجه به خدا، با انگشت سبّابه اشاره کنی، و اما در حال ابتهال، دو دست را بلند

وَ دُعَاءُ التَّضَرُّعِ أَنْ تُحَرِّكَ -إِصْبَعَكَ السَّبَّابَةَ- مِمَّا يَلِي وَجْهَكَ وَ هُوَ دُعَاءُ الْخِيفَةِ.

۳۱۱۷-۶-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ وَ مَا يَتَضَرَّعُونَ قَالَ الِاسْتِكَانَةُ هِيَ الْخُضُوعُ- وَ التَّضَرُّعُ رَفْعُ الْيَدَيْنِ وَ التَّضَرُّعُ بِهِمَا.

۳۱۱۸-۷- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ حَرِيزٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ وَ زُرَارَةَ قَالا:

قُلْنَا لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام كَيْفَ الْمَسْأَلَةُ إِلَى اللَّهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى- قَالَ تَبْسُطُ كَفَّيْكَ- قُلْنَا كَيْفَ الِاسْتِعَاذَةُ- قَالَ تُفْضِي بِكَفَّيْكَ- وَ التَّبَتُّلُ الْإِيمَاءُ بِالْإِصْبَعِ- وَ التَّضَرُّعُ تَحْرِيكُ الْإِصْبَعِ- وَ الِابْتِهَالُ أَنْ تَمُدَّ يَدَيْكَ جَمِيعاً.

بَابُ الْبُكَاءِ

۳۱۱۹-۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ يُونُسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَا مِنْ شَيْءٍ إِلَّا وَ لَهُ كَيْلٌ وَ وَزْنٌ- إِلَّا الدُّمُوعُ فَإِنَّ الْقَطْرَةَ- تُطْفِئُ بِحَاراً مِنْ نَارٍ- فَإِذَا اغْرَوْرَقَتِ الْعَيْنُ بِمَائِهَا- لَمْ يَرْهَقْ وَجْهاً قَتَرٌ وَ لَا ذِلَّةٌ فَإِذَا فَاضَتْ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ- وَ لَوْ أَنَّ بَاكِياً بَكَى فِي أُمَّةٍ لَرُحِمُوا.

کنی تا از سر، آنها را بگذرانی، و دعای تضرع و زاری این است که انگشت سبّابه را در برابر رویت بجنبانی و آن دعای ترس و هراس است.

۶- «محمد بن مسلم»، گوید: از امام باقرعليه‌السلام پرسیدم از قول خدای عزّوجلّ: «کوچکی نکردند برای پروردگار خود و به درگاهش زاری نکردند(مؤمنون / ۷۵)» فرمود: استکانه همان خضوع است، و تضرع بلند کردن هر دو دست و زاری با آنها.

۷- «محمد بن مسلم و زراره»، گویند: به امام صادقعليه‌السلام گفتیم: چگونه باید از درگاه خدای تبارک و تعالی درخواست کرد؟ فرمود: هر دو دست خود را می‌گشائی، گفتم: پناه جوئی چگونه است؟ فرمود: هر دو دستت را در برابر قبله می‌گیری (چنانچه آنها را به دیوار می‌گذاری)، و تبتل اشاره با انگشت است، و تضرع جنبانیدن انگشت است، و ابتهال این است هر دو دست را با هم بالا بری و به سوی بالا بکشی.

گریه و زاری

۱- امام صادقعليه‌السلام، فرمود:

هیچ چیزی نیست جز اینکه پیمانه و وزنی دارد جز گریه که یک قطره‌اش دریاهائی از آتش را خاموش کند و چون در دیده اشکی جمع شود و اشک در آن حلقه زند آن چهره هرگز خواری نبیند و چون اشک بریزد، خدا آن را بر دوزخ حرام گرداند و راستی اگر در میان امتی یک نفر گریان باشد، همه مورد ترحم واقع شوند.

۳۱۲۰-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ وَ مَنْصُورِ بْنِ يُونُسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَا مِنْ عَيْنٍ إِلَّا وَ هِيَ- بَاكِيَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - إِلَّا عَيْناً بَكَتْ مِنْ خَوْفِ اللَّهِ- وَ مَا اغْرَوْرَقَتْ عَيْنٌ بِمَائِهَا- مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- سَائِرَ جَسَدِهِ عَلَى النَّارِ - وَ لَا فَاضَتْ عَلَى خَدِّهِ- فَرَهِقَ ذَلِكَ الْوَجْهَ قَتَرٌ وَ لَا ذِلَّةٌ- وَ مَا مِنْ شَيْءٍ إِلَّا- وَ لَهُ كَيْلٌ وَ وَزْنٌ إِلَّا الدَّمْعَةُ- فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ- يُطْفِئُ بِالْيَسِيرِ مِنْهَا- الْبِحَارَ مِنَ النَّارِ فَلَوْ أَنَّ عَبْداً بَكَى فِي أُمَّةٍ- لَرَحِمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- تِلْكَ الْأُمَّةَ بِبُكَاءِ ذَلِكَ الْعَبْدِ.

۳۱۲۱-۳- عَنْهُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ مُثَنًّى الْحَنَّاطِ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مَا مِنْ قَطْرَةٍ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- مِنْ قَطْرَةِ دُمُوعٍ فِي سَوَادِ اللَّيْلِ- مَخَافَةً مِنَ اللَّهِ لَا يُرَادُ بِهَا غَيْرُهُ.

۳۱۲۲-۴- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ يُونُسَ عَنْ صَالِحِ بْنِ رَزِينٍ وَ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ وَ غَيْرِهِمَا عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كُلُّ عَيْنٍ بَاكِيَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - إِلَّا ثَلَاثَةً عَيْنٌ غُضَّتْ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ وَ عَيْنٌ سَهِرَتْ فِي طَاعَةِ اللَّهِ- وَ عَيْنٌ بَكَتْ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ مِنْ خشية الله.

۲- امام صادق علیه السلام، فرمود:
هیچ چشمی نیست جز اینکه روز رستاخیز گریان است مگر چشمی که از ترس خدا گریسته است، و هیچ چشم از ترس خدا اشک دار نشود جز اینکه همهٔ آن بدن را بر آتش حرام کند، و آن اشک بر هیچ گونه‌ای روان نگردد که خواری بیند و هیچ چیزی نیست جز آنکه پیمانه و وزنی دارد جز اشک، راستی خدای عزّوجلّ به اندکی از آن، دریاهائی از آتش را خاموش کند و اگر چنانچه بنده در امتی بگرید، خدای عزّوجلّ برای گریهٔ آن یک بنده، به همهٔ آن امت رحم کند.

* * *

۳- امام باقر علیه السلام، فرمود: هیچ قطره‌ای نزد خدا محبوب‌تر از یک قطرهٔ اشک که در سیاهی شب از ترس خدا باشد نیست و جز خداوند چیز دیگری مورد نظر نباشد.

* * *

۴- امام صادق علیه السلام، فرمود: هر چشمی در قیامت گریان است جز سه چشم: چشمی که از آنچه خدا حرام کرده برهم نهاده شده و چشمی که در راه طاعت خدا بیداری کشیده و چشمی که در دل شب از ترس خدا گریسته.

۳۱۲۳-۵- اِبْنُ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ وَ دُرُسْتَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ قَالَ:
سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ يَقُولُ مَا مِنْ شَيْءٍ إِلَّا وَ لَهُ كَيْلٌ- وَ وَزْنٌ إِلَّا الدُّمُوعُ- فَإِنَّ الْقَطْرَةَ مِنْهَا- تُطْفِئُ بِحَاراً مِنَ النَّارِ- فَإِذَا اغْرَوْرَقَتِ الْعَيْنُ بِمَائِهَا- لَمْ يَرْهَقْ وَجْهَهُ قَتَرٌ وَ لَا ذِلَّةٌ- فَإِذَا فَاضَتْ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ- وَ لَوْ أَنَّ بَاكِياً بَكَى فِي أُمَّةٍ- لَرُحِمُوا.

۳۱۲۴-۶- اِبْنُ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِهِ قَالَ:
قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- إِلَى مُوسَى ﷺ أَنَّ عِبَادِي لَمْ يَتَقَرَّبُوا إِلَيَّ- بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ ثَلَاثِ خِصَالٍ- قَالَ مُوسَى يَا رَبِّ وَ مَا هُنَّ- قَالَ يَا مُوسَى الزُّهْدُ فِي الدُّنْيَا- وَ الْوَرَعُ عَنِ الْمَعَاصِي- وَ الْبُكَاءُ مِنْ خَشْيَتِي- قَالَ مُوسَى يَا رَبِّ فَمَا لِمَنْ صَنَعَ ذَا فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيْهِ- يَا مُوسَى أَمَّا الزَّاهِدُونَ فِي الدُّنْيَا فَفِي الْجَنَّةِ -وَ أَمَّا الْبَكَّاءُونَ مِنْ خَشْيَتِي- فَفِي الرَّفِيعِ الْأَعْلَى- لَا يُشَارِكُهُمْ أَحَدٌ وَ أَمَّا الْوَرِعُونَ عَنْ مَعَاصِيَّ- فَإِنِّي أُفَتِّشُ النَّاسَ وَ لَا أُفَتِّشُهُمْ.

۳۱۲۵-۷- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ:
قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ أَكُونُ أَدْعُو فَأَشْتَهِي الْبُكَاءَ- وَ لَا يَجِيئُنِي وَ رُبَّمَا ذَكَرْتُ- بَعْضَ مَنْ مَاتَ مِنْ أَهْلِي- فَأَرِقُّ وَ أَبْكِي فَهَلْ يَجُوزُ ذَلِكَ- فَقَالَ نَعَمْ فَتَذَكَّرْهُمْ- فَإِذَا رَقَقْتَ فَابْكِ- وَ ادْعُ رَبَّكَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى.

۵- «محمد بن مروان»، گوید: شنیدم امام صادقعليه‌السلام می‌فرمود:
هیچ چیزی نیست مگر آنکه پیمانه و وزنی دارد جز اشکها، زیرا یک قطره از آنها دریاهائی از آتش را خاموش می‌کند، و چون چشم به آب خود تر شود چهرهٔ او را هیچ تیرگی و خواری بر نگیرد و چون روان گردد، خدا آن را بر آتش حرام کند و اگر یکی باشد که در امتی بگرید (از ترس خدا) به همه رحم شود.

۶- امام صادقعليه‌السلام فرمود: همانا خداوند عزّوجلّ به موسی وحی کرد: بندگانم به چیزی که برایم محبوبتر باشد از سه خصلت تقرب نجستند، موسی عرض کرد: پروردگارا! آنها کدامند؟ فرمود: ای موسی! زهد در دنیا و ورع از نافرمانیها و گریه از ترس من، موسی عرض کرد: پروردگارا! هر که اینها را به جا آورد چه پاداشی دارد؟ خدای عزّوجلّ به موسی وحی کرد:
ای موسی! اما زاهدان در دنیا، در بهشت باشند و آنان که از ترس من گریه کنند، در مقام بالاترند و احدی با آنها شریک نباشد و اما آنها که از نافرمانیها بپرهیزند، من که همهٔ مردم را (در قیامت) بازرسی می‌کنم آنان را از بازرسی معاف بدارم.

۷- «اسحاق بن عمار»، گوید: به امام صادقعليه‌السلام عرض کردم: من دعا می‌کنم و می‌خواهم گریه کنم ولی گریه‌ام نمی‌آید و بسا به یاد برخی از مرده‌های فامیلم می‌افتم و رقت می‌کنم و می‌خواهم بگریم، آیا این کار برایم سزاوار است؟ درپاسخ فرمود: آری، آنان را به یاد آور و هر گاه رقتی به تو دست داد گریه کن و به درگاه پروردگارت دعا کن.

۳۱۲۶-۸- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَنْبَسَةَ الْعَابِدِ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه‌السلام إِنْ لَمْ تَكُنْ بِكَ بُكَاءٌ فَتَبَاكَ.

۳۱۲۷-۹- عَنْهُ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ بَيَّاعِ السَّابِرِيِّ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه‌السلام إِنِّي أَتَبَاكَى فِي الدُّعَاءِ- وَلَيْسَ لِي بُكَاءٌ قَالَ- نَعَمْ وَلَوْ مِثْلَ رَأْسِ الذُّبَابِ.

۳۱۲۸-۱۰- عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه‌السلام لِأَبِي بَصِيرٍ إِنْ خِفْتَ أَمْراً يَكُونُ- أَوْ حَاجَةً تُرِيدُهَا- فَابْدَأْ بِاللَّهِ وَ مَجِّدْهُ وَ أَثْنِ عَلَيْهِ- كَمَا هُوَ أَهْلُهُ وَ صَلِّ عَلَى النَّبِيِّ صلى‌الله‌عليه‌وآله وَ سَلْ حَاجَتَكَ وَ تَبَاكَ- وَ لَوْ مِثْلَ رَأْسِ الذُّبَابِ- إِنَّ أَبِي عليه‌السلام كَانَ يَقُولُ- إِنَّ أَقْرَبَ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ- مِنَ الرَّبِّ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هُوَ سَاجِدٌ بَاكٍ.

۳۱۲۹-۱۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ الْبَجَلِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه‌السلام قَالَ:

إِنْ لَمْ يَجِئْكَ الْبُكَاءُ فَتَبَاكَ- فَإِنْ خَرَجَ مِنْكَ مِثْلُ- رَأْسِ الذُّبَابِ فَبَخْ بَخْ.

۸- امام صادق علیه السلام فرمود: اگر گریه نداری، خود را به گریه وادار مانند گریه کننده خود را بنمایان.

۹- «سعید بن یسار» گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: من در حال دعا خود را به گریه وادار سازم گر چه گریه نداشته باشم؟
فرمود: آری، گرچه به اندازهٔ سر مگسی باشد.

۱۰- «علی بن ابی حمزه»، گوید: امام صادق علیه السلام به ابی بصیر فرمود:
اگر از وقوع چیزی ترسیدی و یا حاجتی خواستی به نام خداوند دعا را آغاز کن و همانطور که شایسته است او را تمجید و ستایش کن و بر محمد صلی الله علیه و آله درود فرست و حاجت خود را بخواه و خود را به گریه وادار کن گرچه به اندازهٔ سر مگسی باشد، زیرا پدرم علیه السلام همیشه می‌فرمود: نزدیکترین حال بنده به خداوند وقتی است که او در سجده و گریان باشد.

۱۱- امام صادق علیه السلام، فرمود:
اگر گریه‌ات نیاید، خود را به گریه وادار کن و اگر از دیده ات به اندازه سر مگسی هم اشک بیرون آید خوشا بحالت.

بَابُ الثَّنَاءِ قَبْلَ الدُّعَاءِ

۳۱۳۰-۱-أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنِ الْحَارِثِ بْنِ الْمُغِيرَةِ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه‌السلام يَقُولُ إِيَّاكُمْ إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ- أَنْ يَسْأَلَ مِنْ رَبِّهِ شَيْئاً- مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ- حَتَّى يَبْدَأَ بِالثَّنَاءِ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ الْمَدْحِ لَهُ وَ الصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ صلى‌الله‌عليه‌وآله ثُمَّ يَسْأَلَ اللَّهَ حَوَائِجَهُ.

۳۱۳۱-۲-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه‌السلام إِنَّ فِي كِتَابِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عليه‌السلام إِنَّ الْمِدْحَةَ قَبْلَ الْمَسْأَلَةِ- فَإِذَا دَعَوْتَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فَمَجِّدْهُ- قُلْتُ كَيْفَ أُمَجِّدُهُ- قَالَ تَقُولُ- يَا مَنْ هُوَ أَقْرَبُ إِلَيَّ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ- يَا فَعَّالاً لِمَا يُرِيدُ- يَا مَنْ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَ قَلْبِهِ- يَا مَنْ هُوَ بِالْمَنْظَرِ الْأَعْلَى- يَا مَنْ هُوَ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ.

۳۱۳۲-۳-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه‌السلام قَالَ:

إِنَّمَا هِيَ الْمِدْحَةُ ثُمَّ الثَّنَاءُ- ثُمَّ الْإِقْرَارُ بِالذَّنْبِ ثُمَّ الْمَسْأَلَةُ- إِنَّهُ وَ اللَّهِ مَا خَرَجَ عَبْدٌ مِنْ ذَنْبٍ- إِلَّا بِالْإِقْرَارِ.

ستایش و ثناء پیش از دعا

۱- حارث بن مغیره، گوید: شنیدم امام صادقعليه السلام می‌فرمود:
مبادا چون یکی از شماها از پرودگار خود حاجتی برای دنیا و آخرت خود بخواهد به آن پیشدستی کند تا آنکه به ستایش او و درود بر پیامبر آغاز کند و سپس حاجت خود را بخواهد.

۲- «محمد بن مسلم» می‌گوید: امام صادقعليه السلام می‌فرمود:
راستی در کتاب امیرالمؤمنینعليه السلام است که مدح پیش از درخواست است و هرگاه بخواهی به درگاه خدای عزّوجلّ دعا کنی، ابتدا او را تمجید کن، گفتم: چگونه تمجیدش کنم؟ فرمود:
می‌گوئی: ای کسی که به من از رگ گردن نزدیکتری، ای که کسی که هر گاه بخواهی کاری انجام دهی به خوبی انجامش می‌دهی، ای کسی که میان مرد و دلش حائل می‌شوی، ای کسی که به برترین نظر انداز برتری و ای آنکه چیزی همانندش نیست.

توضیح: مرحوم مجلسی (ره) در جمله **یَا مَنْ یَحُولُ بَیْنَ الْمَرْءِ وَ قَلْبِهِ** به چند وجه اشاره کرده است، اول آنکه کنایه از نزدیکی خداوند به بنده است، دوم اینکه به راز دلهای بنده آگاه است سوم اینکه با مرگ بین انسان و دلش جدائی می‌افتد، چهارم اینکه کنایه است از اینکه خداوند مالک دلهای بندگان است پنجم آنکه حایل بودنش بگونه‌ای است که بنده بتواند بین حق و باطل تشخیص دهد، ششم آنکه او را از هر چه درونش می‌گذرد غافل سازد.

۳- امام صادقعليه السلام، فرمود: همانا که آن (یعنی آداب دعا) همان مدح و ستایش و سپس اقرار به گناه و سپس درخواست است راستش این است که به خدا هیچ بنده‌ای از گناه بیرون نمی‌شود جز به اقرار و اعتراف به آن.
(شاید مقصود از مدح، بیان بزرگواری ذات او بدون توجه به نعمت و مراد به ستایش، اعتراف به نعمتهای او و شکرگزاری از آنهاست.)

۳۱۳۳- ٤ - وَعَنْهُ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ ثَعْلَبَةَ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ:

ثُمَّ الثَّنَاءُ ثُمَّ الِاعْتِرَافُ بِالذَّنْبِ.

۳۱۳٤- ٥ - الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ حَمَّادِ ابْنِ عُثْمَانَ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ الْمُغِيرَةِ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَدْعُوَ - فَمَجِّدِ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ احْمَدْهُ وَ سَبِّحْهُ وَ هَلِّلْهُ - وَ أَثْنِ عَلَيْهِ وَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَ آلِهِ - ثُمَّ سَلْ تُعْطَ.

۳۱۳٥- ٦ - أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ عِيصِ بْنِ الْقَاسِمِ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ إِذَا طَلَبَ أَحَدُكُمُ الْحَاجَةَ - فَلْيُثْنِ عَلَى رَبِّهِ وَ لْيَمْدَحْهُ - فَإِنَّ الرَّجُلَ إِذَا طَلَبَ الْحَاجَةَ - مِنَ السُّلْطَانِ هَيَّأَ لَهُ مِنَ الْكَلَامِ - أَحْسَنَ مَا يَقْدِرُ عَلَيْهِ - فَإِذَا طَلَبْتُمُ الْحَاجَةَ - فَمَجِّدُوا اللَّهَ الْعَزِيزَ الْجَبَّارَ - وَ امْدَحُوهُ وَ أَثْنُوا عَلَيْهِ تَقُولُ - يَا أَجْوَدَ مَنْ أَعْطَى وَ يَا خَيْرَ مَنْ سُئِلَ - يَا أَرْحَمَ مَنِ اسْتُرْحِمَ - يَا أَحَدُ يَا صَمَدُ - يَا مَنْ لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ - وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُواً أَحَدٌ - يَا مَنْ لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَ لَا وَلَداً - يَا مَنْ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ - وَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ - وَ يَقْضِي مَا أَحَبَّ يَا مَنْ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَ قَلْبِهِ - يَا مَنْ هُوَ بِالْمَنْظَرِ الْأَعْلَى - يَا مَنْ لَيْسَ

۴- از امام صادق علیه السلام مانند همین روایت ۳ رسیده (با این تفاوت) که فرمود: سپس ثناء و سپس اعتراف به گناه کن و سپاسگزار و تسبیح و تهلیل بگو و بر او ستایش کن و بر محمد و آل محمد صلی الله علیه و آله درود فرست سپس درخواست کن تا به تو داده شود.

۵- امام صادق علیه السلام فرمود: هر گاه می‌خواهی دعا کنی، خدای عزّوجلّ را تمجید کن و سپاسگزار و تسبیح و تهلیل بگو او را ستایش کن و بر محمد و آل محمد صلی الله علیه و آله درود فرست و درخواست کن تا به تو داده شود.

٦- امام صادق علیه السلام فرمود: هرگاه یکی از شماها حاجتی خواهد، باید پروردگارش را ستایش کند و مدح گوید، زیرا چون مردی حاجتی از سلطان جوید، برای او سخنی آماده سازد که بهتر از آن نتواند، پس هرگاه حاجت خواستید، خدای عزیز جبار را تمجید کنید و مدح نمائید و بر او ستایش کنید، می‌گوئی: ای بخشنده‌ترین که عطا کردی و بهترین کسی که از او خواهش شده، ای مهربان‌تر از هر کس که از او مهر خواهند، ای یگانه، ای بی نیاز، ای کسی که نزاده‌ای و زائیده نشدی و برای او همتائی نیست، ای کسی که نه همسری داری و نه فرزندی، ای کسی که هر چه می‌خواهد، می‌کند، و هر چه اراده سازد، بدان حکم می‌دهد و هر چه را دوست دارد، اجراء می‌نماید، ای کسی که میان مرد و دلش حائل می‌شود، ای کسی که در جایگاه بالاست، ای کسی که همانندش چیزی

كَمِثْلِهِ شَيْءٌ يَا سَمِيعُ يَا بَصِيرُ - وَ أَكْثِرْ مِنْ أَسْمَاءِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - فَإِنَّ أَسْمَاءَ اللَّهِ كَثِيرَةٌ - وَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ قُلِ - اللَّهُمَّ أَوْسِعْ عَلَيَّ مِنْ رِزْقِكَ الْحَلَالِ - مَا أَكُفُّ بِهِ وَجْهِي - وَ أُؤَدِّي بِهِ عَنْ أَمَانَتِي - وَ أَصِلُ بِهِ رَحِمِي - وَ يَكُونُ عَوْناً لِي - فِي الْحَجِّ وَ الْعُمْرَةِ - وَ قَالَ إِنَّ رَجُلاً دَخَلَ الْمَسْجِدَ - فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ - ثُمَّ سَأَلَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَجَّلَ الْعَبْدُ رَبَّهُ - وَ جَاءَ آخَرُ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ - ثُمَّ أَثْنَى عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - وَ صَلَّى عَلَى النَّبِيِّ وَ آلِهِ - فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَلْ تُعْطَ.

۳۱۳۶-۷- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبِي كَهْمَسٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ دَخَلَ رَجُلٌ الْمَسْجِدَ - فَابْتَدَأَ قَبْلَ الثَّنَاءِ عَلَى اللَّهِ - وَ الصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ - فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَاجَلَ الْعَبْدُ رَبَّهُ - ثُمَّ دَخَلَ آخَرُ فَصَلَّى - وَ أَثْنَى عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - وَ صَلَّى عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَلْ تُعْطَهُ - ثُمَّ قَالَ إِنَّ فِي كِتَابِ عَلِيٍّ ﷺ - إِنَّ الثَّنَاءَ عَلَى اللَّهِ - وَ الصَّلَاةَ عَلَى رَسُولِهِ قَبْلَ الْمَسْأَلَةِ - وَ إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَأْتِي الرَّجُلَ يَطْلُبُ الْحَاجَةَ - فَيُحِبُّ أَنْ يَقُولَ لَهُ خَيْراً - قَبْلَ أَنْ يَسْأَلَهُ حَاجَتَهُ.

نیست، ای شنوا، ای بینا، و از نامهای خدای عزّ و جلّ بسیار بیاور، زیرا نامهای خدا بسیار است و بر محمدﷺ و آلش درود فرست و بگو: بار خدایا از روزی حلالت بر من توسعه ده و به اندازه‌ای که آبروی خود را نگهدارم و آنچه بر من سپرده است بپردازم، و رحم خود را پیوست دارم و کمک کنم و برایم در حج و عمره کمک باشد.

و فرمود: مردی به مسجد درآمد و دو رکعت نماز خواند و از خدای عزّوجلّ درخواست کرد، سپس رسول خداﷺ فرمود: این بنده شتابانه به درگاه پروردگارش رفت و دیگری آمد و نمازگزارد و سپس خدای عزّوجلّ را ستایش کرد و صلوات بر پیامبر و آلش فرستاد پس رسول خداﷺ فرمود :درخواست کن تا به تو عطا شود.

* * *

۷- امام صادقؑ می‌فرمود:

مردی به مسجد آمد و هنوز ستایش خدا نکرده و صلوات بر پیامبرﷺ نفرستاده تقاضای خود را از خداوند آغاز کرد، پس رسول خداﷺ فرمود: این بنده شتابانه به درگاه پروردگارش رفت، سپس دیگری آمد و ستایش خدای عزّوجلّ نمود و بر پیامبر خداﷺ درود فرستاد و رسول خداﷺ فرمود: درخواست کن تا به تو عطا شود، سپس فرمود: در کتاب علیؑ است که ستایش بر خدا و درود بر پیامبرش پیش از درخواست است و مقدمه آن است و راستی یکی از شماها که نزد مردی آید و حاجتی بخواهد، دوست دارد که پیش از درخواست حاجتش، برای او سخن خوبی بگوید.

* * *

۳۱۳۷-۸- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قُلْتُ آيَتَانِ فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- أَطْلُبُهُمَا فَلَا أَجِدُهُمَا- قَالَ وَ مَا هُمَا- قُلْتُ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ فَنَدْعُوهُ وَ لَا نَرَى إِجَابَةً- قَالَ أَفَتَرَى اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ- أَخْلَفَ وَعْدَهُ قُلْتُ لَا- قَالَ فَمِمَّ ذَلِكَ قُلْتُ لَا أَدْرِي- قَالَ لَكِنِّي أُخْبِرُكَ- مَنْ أَطَاعَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فِيمَا أَمَرَهُ ثُمَّ دَعَاهُ مِنْ جِهَةِ الدُّعَاءِ أَجَابَهُ- قُلْتُ وَ مَا جِهَةُ الدُّعَاءِ قَالَ- تَبْدَأُ فَتَحْمَدُ اللَّهَ- وَ تَذْكُرُ نِعَمَهُ عِنْدَكَ- ثُمَّ تَشْكُرُهُ- ثُمَّ تُصَلِّي عَلَى النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله ثُمَّ تَذْكُرُ ذُنُوبَكَ- فَتُقِرُّ بِهَا- ثُمَّ تَسْتَعِيذُ مِنْهَا- فَهَذَا جِهَةُ الدُّعَاءِ- ثُمَّ قَالَ وَ مَا الْآيَةُ الْأُخْرَى- قُلْتُ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ ما أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَ هُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ وَ إِنِّي أُنْفِقُ وَ لَا أَرَى خَلَفاً- قَالَ أَفَتَرَى اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ أَخْلَفَ وَعْدَهُ- قُلْتُ لَا قَالَ فَمِمَّ ذَلِكَ- قُلْتُ لَا أَدْرِي قَالَ- لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمُ اكْتَسَبَ الْمَالَ- مِنْ حِلِّهِ وَ أَنْفَقَهُ فِي حِلِّهِ- لَمْ يُنْفِقْ دِرْهَماً إِلَّا أُخْلِفَ عَلَيْهِ.

۳۱۳۸-۹- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُسْتَجَابَ لَهُ دَعْوَتُهُ- فَلْيُطِبْ مَكْسَبَهُ.

۸- «عثمان بن عیسی»، از کسی که برای او حدیث کرد، نقل قول می‌کند: که بحضرت امام صادقؑ عرض کردم: دو آیه در قرآن است که آنها را می‌جوئیم و نمی‌یابیم، فرمود: آن دو کدامند؟ گفتم: قول خدای عزّوجلّ: «مرا بخوانید تا شما را اجابت کنم (مؤمن / ۶۰)»، ما او را می‌خوانیم و اجابتی دریافت نمی‌کنیم، فرمود: به نظر تو خداوند وعده خلافی می‌کند؟ گفتم: نه، فرمود: پس این از چیست؟ گفتم: نمی‌دانم، فرمود: ولی من به تو خبر می‌دهم که هرکس خدای عزّوجلّ را در آنچه به او فرمان داده فرمان برد و سپس او را بخواند ،خدا او را اجابت کند، عرض کردم: جهت دعا چیست؟ فرمود: راه دعا این است که خدا را سپاسگزاری و حمد کنی و نعمتی که به تو داده است یادآور شوی و سپس او را شکرگزاری و سپس بر محمدﷺ و آلش درود فرستی و سپس از گناهان خود یاد کنی و به آنها اعتراف نمائی و سپس از آنها به خدا پناه بری، این راه دعاست، سپس فرمود: آیهٔ دیگر چیست؟ گفتم: قول خدای عزّوجلّ: «و هر آنچه را از چیزی بدهید و خرج کنید خداوند عوضش را می‌دهد و او بهترین روزی دهنده‌هاست (زمر / ۳۹)»، من خرج می‌کنم و عوضش را نمی‌بینم، فرمود: به نظر تو خدای عزّوجلّ خلف وعده می‌کند؟ عرض کردم: نه، فرمود: پس این از چیست؟ گفتم: نمی‌دانم، فرمود: اگر چنانچه هر یک از شماها مالی از راه حلالش به دست آورد و آن را در راه حلالش خرج کند و هیچ درهمی (ریالی) خرج نکند جز آنکه به او عوض داده شود.

۹- امام صادقؑ فرمود: هرکس شاد شود که دعایش به اجابت رسد، بایدکسب خود را پاک و حلال سازد.

بَابُ الاِجْتِمَاعِ فِي الدُّعَاءِ

۳۱۳۹-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَعْبَدٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ الْوَاسِطِيِّ عَنْ دُرُسْتَ بْنِ أَبِي مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي خَالِدٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ مَا مِنْ رَهْطٍ أَرْبَعِينَ رَجُلاً - اِجْتَمَعُوا فَدَعَوُا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - فِي أَمْرٍ إِلَّا اِسْتَجَابَ اللَّهُ لَهُمْ - فَإِنْ لَمْ يَكُونُوا أَرْبَعِينَ فَأَرْبَعَةٌ يَدْعُونَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - عَشْرَ مَرَّاتٍ إِلَّا اِسْتَجَابَ اللَّهُ لَهُمْ - فَإِنْ لَمْ يَكُونُوا أَرْبَعَةً - فَوَاحِدٌ يَدْعُو اللَّهَ أَرْبَعِينَ مَرَّةً - فَيَسْتَجِيبُ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ لَهُ.

۳۱۴۰-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

مَا اِجْتَمَعَ أَرْبَعَةٌ رَهْطٍ قَطُّ - عَلَى أَمْرٍ وَاحِدٍ فَدَعَوُا اللَّهَ - إِلَّا تَفَرَّقُوا عَنْ إِجَابَةٍ.

۳۱۴۱-۳- عَنْهُ عَنِ الْحَجَّالِ عَنْ ثَعْلَبَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

كَانَ أَبِي ﷺ إِذَا حَزَنَهُ أَمْرٌ - جَمَعَ النِّسَاءَ وَ الصِّبْيَانَ - ثُمَّ دَعَا وَ أَمَّنُوا.

۳۱۴۲-۴- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ، عن أبى عبدالله قال::

اَلدَّاعِيُ وَ الْمُؤَمِّنُ فِي الْأَجْرِ شَرِيكَانِ..

اجتماع برای دعا کردن

۱- امام صادق علیه السلام، فرمود:
هیچ چهل تن مرد برای دعا گرد هم جمع نشوند و به درگاه خدای عزّوجلّ برای امری بخوانند جز اینکه آنها را اجابت کند و اگر چهل تن نباشند، چهار تن باشند که خدا را ده بار بخوانند و دعا کنند و خدا برای آنها اجابت کند و اگر چهار تن هم فراهم نشوند، یکی باشد که چهل بار به درگاه خدا دعا کند و خدای عزیز و جبّار برایش اجابت کند.

* * *

۲- امام صادق علیه السلام فرمود:
چهار تن گرد هم نیایند و برای کاری به درگاه خدا دعا کنند جز اینکه با اجابت دعا از هم جدا شوند.

* * *

۳- امام صادق علیه السلام فرمود: شیوهٔ پدرم این بود که چون از امری غمناک می‌شد، زنان و کودکان را جمع آوری می‌کرد و سپس دعا می‌نمود و آنها آمین می‌گفتند.

* * *

۴- امام صادق علیه السلام فرمود: دعا کننده و آمین گو در مزد و ثواب برابرند.

بَابُ الْعُمُومِ فِي الدُّعَاءِ

۳۱۴۳-۱-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ فَلْيَعُمَّ- فَإِنَّهُ أَوْجَبُ لِلدُّعَاءِ.

بَابُ مَنْ أَبْطَأَتْ عَلَيْهِ الْإِجَابَةُ

۳۱۴۴-۱-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرٍ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي الْحَسَنِ عليه السلام -جُعِلْتُ فِدَاكَ إِنِّي قَدْ سَأَلْتُ اللَّهَ حَاجَةً- مُنْذُ كَذَا وَ كَذَا سَنَةً- وَ قَدْ دَخَلَ قَلْبِي مِنْ إِبْطَائِهَا شَيْءٌ

فَقَالَ يَا أَحْمَدُ إِيَّاكَ وَ الشَّيْطَانَ- أَنْ يَكُونَ لَهُ عَلَيْكَ سَبِيلٌ- حَتَّى يُقَنِّطَكَ- إِنَّ أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام كَانَ يَقُولُ إِنَّ الْمُؤْمِنَ- يَسْأَلُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ حَاجَةً- فَيُؤَخِّرُ عَنْهُ تَعْجِيلَ إِجَابَتِهِ- حُبّاً لِصَوْتِهِ وَ اسْتِمَاعِ نَحِيبِهِ- ثُمَّ قَالَ وَ اللَّهِ مَا أَخَّرَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- عَنِ الْمُؤْمِنِينَ مَا يَطْلُبُونَ مِنْ هَذِهِ الدُّنْيَا- خَيْرٌ لَهُمْ مِمَّا عَجَّلَ لَهُمْ فِيهَا- وَ أَيُّ شَيْءٍ- الدُّنْيَا- إِنَّ أَبَاجَعْفَرٍ عليه السلام كَانَ يَقُولُ- يَنْبَغِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يَكُونَ- دُعَاؤُهُ فِي الرَّخَاءِ نَحْواً- مِنْ دُعَائِهِ فِي الشِّدَّةِ- لَيْسَ إِذَا أُعْطِيَ فَتَرَ- فَلَا تَمَلَّ الدُّعَاءَ فَإِنَّهُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بِمَكَانٍ- وَ عَلَيْكَ بِالصَّبْرِ وَ طَلَبِ الْحَلَالِ

دعا برای همیشه

۱- امام صادقعليه‌السلام، فرمود: رسول خداصلى‌الله‌عليه‌وآله فرموده است: هر گاه یکی از شماها دعا کند، برای همه دعا کند، زیرا که به اجابت نزدیکتر است.

کسی که اجابت دعایش به تأخیر افتد

۱- «احمد بن محمد بن ابی نصر» گوید: به ابی الحسن (امام رضاعليه‌السلام گفتم: قربانت، به راستی چند سال است که از خداوند حاجتی خواسته‌ام که اجابت او به تأخیر افتاده و از این بابت دل نگرانم، فرمود: ای احمد! مبادا شیطان را بر خود راه دهی تا تو را به ناامیدی کشاند، راستی امام باقرعليه‌السلام بارها می‌فرمود: مؤمن از خدا حاجتی می خواهد ولی در اجابتش شتابی نیست زیرا شنیدن آواز و صدای گریه‌اش نزد خداوند محبوبیت دارد، سپس فرمود: به خدا سوگند خدا هر چه از این دنیا را که مؤمنان بخواهند به تأخیر اندازد، برای آنها بهتر است از آنچه زود به آنها دهد و دنیا چیست؟ به راستی امام باقرعليه‌السلام بارها می‌فرمود: برای مؤمن شایسته است که دعایش در حال فراوانی نعمت و آسایش به همان نحو باشد که در حال تنگی و سختی است و چون به او داده شود سست نگردد، تو از دعا خسته مشو که دعا نزد خداوند دارای مقامی، (بس بزرگ) است.بر تو باد که شکیبا باشی و روزی حلال بجوئی و صلهٔ رحم کنی و مبادا با مردم یک روئی و اظهار دشمنی کنی زیرا ما خاندانی هستیم که به هر کس که از ما ببرد صله دهیم و نیکی کنیم به هر کس که به ما بدی کند و به خدا در

وَ صِلَةِ الرَّحِمِ وَ إِيَّاكَ وَ مُكَاشَفَةَ النَّاسِ- فَإِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ نَصِلُ مَنْ قَطَعَنَا- وَ نُحْسِنُ إِلَى مَنْ أَسَاءَ إِلَيْنَا- فَنَرَى وَ اللَّهِ فِي ذَلِكَ الْعَاقِبَةَ الْحَسَنَةَ- إِنَّ صَاحِبَ النِّعْمَةِ فِي الدُّنْيَا- إِذَا سَأَلَ فَأُعْطِيَ طَلَبَ- غَيْرَ الَّذِي سَأَلَ- وَ صَغُرَتِ النِّعْمَةُ فِي عَيْنِهِ- فَلَا يَشْبَعُ مِنْ شَيْءٍ- وَ إِذَا كَثُرَتِ النِّعَمُ- كَانَ الْمُسْلِمُ مِنْ ذَلِكَ عَلَى خَطَرٍ- لِلْحُقُوقِ الَّتِي تَجِبُ عَلَيْهِ- وَ مَا يُخَافُ مِنَ الْفِتْنَةِ فِيهَا- أَخْبِرْنِي عَنْكَ لَوْ أَنِّي- قُلْتُ لَكَ قَوْلاً أَكُنْتَ تَثِقُ بِهِ مِنِّي- فَقُلْتُ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ- إِذَا لَمْ أَثِقْ بِقَوْلِكَ- فَبِمَنْ أَثِقُ وَ أَنْتَ حُجَّةُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ- قَالَ فَكُنْ بِاللَّهِ أَوْثَقَ- فَإِنَّكَ عَلَى مَوْعِدٍ مِنَ اللَّهِ- أَلَيْسَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ- وَ إِذا سَأَلَكَ عِبادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذا دَعانِ وَ قَالَ لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللهِ وَ قَالَ وَ اللهُ يَعِدُكُمْ مَغْفِرَةً مِنْهُ وَ فَضْلاً فَكُنْ بِاللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- أَوْثَقَ مِنْكَ بِغَيْرِهِ- وَ لَا تَجْعَلُوا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا خَيْراً- فَإِنَّهُ مَغْفُورٌ لَكُمْ.

٣١٤٥-٢- عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ مَنْصُورٍ الصَّيْقَلِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ - رُبَّمَا دَعَا الرَّجُلُ بِالدُّعَاءِ- فَاسْتُجِيبَ لَهُ ثُمَّ أُخِّرَ ذَلِكَ إِلَى حِينٍ- قَالَ فَقَالَ نَعَمْ قُلْتُ وَ لِمَ ذَاكَ- لِيَزْدَادَ مِنَ الدُّعَاءِ قَالَ نَعَمْ.

این کار سرانجام خوشی می‌بینم (چه در دنیا و چه در آخرت) همانا کسی که د راین دنیا دارای نعمت است هرگاه از خداوند درخواست چیزی کند که به او داده شود مریض گردد و غیر از آن نیز بخواهد در نتیجه نعمت الهی در نظر او کوچک و بی مقدار شود و از هیچ چیزی سیر نگردد و چون نعمت فراوان شود مسلمان از آن راه به خطر افتد بخاطر حقوقی که باید بپردازد و برای آنچه که بیم فتنه در آن می‌رود، به من بگو اگر من به تو چیزی گفتم، بدان اعتماد داری؟ من گفتم: قربانت! اگر به گفتار شما اعتماد و اطمینان نکنم، به قول چه کسی اعتماد کنم با اینکه شما حجت خدا بر خلق هستید؟ فرمود: پس تو باید به گفتهٔ خدا و وعده‌های او اعتماد بیشتری داشته باشی، خداوند به تو وعده اجابت داده، آیا خدا نیست که می‌فرماید: «و هرگاه بندگانم راجع به من از تو بپرسند به راستی که من نزدیکم دعوت خواننده را هرگاه مرا بخواند پاسخ دهم (بقره / ۱۸۶)» و فرموده است: «از رحمت خداوند ناامید مباشید(زمر / ۵۳)».
و باز فرموده است: «و خدا است که به شما وعدهٔ آمرزش و فضل می‌دهد (بقره / ۲۶۸)» تو به خدا بیشتر از دیگران اعتماد داشته باش و در دل خود جز خوبی راه مده، راستش این است که شماها آمرزیده‌اید.

۲- «منصور صیقل»، گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم:
بسیار که مردی دعائی کند و برای او اجابت شود و سپس تا مدتی (اثر او) به تأخیر افتد؟ فرمود: آری! عرض کردم: این برای چیست؟ فرمود: برای این است که بیشتر دعا کند؟ فرمود: آری.

٣١٤٦-٣- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ أَبِي هِلَالٍ الْمَدَائِنِيِّ عَنْ حَدِيدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الْعَبْدَ لَيَدْعُو - فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِلْمَلَكَيْنِ - قَدِ اسْتَجَبْتُ لَهُ وَ لَكِنِ احْبِسُوهُ بِحَاجَتِهِ - فَإِنِّي أُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَ صَوْتَهُ - وَ إِنَّ الْعَبْدَ لَيَدْعُو - فَيَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى - عَجِّلُوا لَهُ حَاجَتَهُ - فَإِنِّي أُبْغِضُ صَوْتَهُ.

٣١٤٧-٤- ابْنُ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ سُلَيْمَانَ صَاحِبِ السَّابِرِيِّ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ يُسْتَجَابُ لِلرَّجُلِ الدُّعَاءُ - ثُمَّ يُؤَخَّرُ قَالَ نَعَمْ عِشْرِينَ سَنَةً.

٣١٤٨-٥- ابْنُ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ بَيْنَ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - قَدْ أُجِيبَتْ دَعْوَتُكُمَا وَ بَيْنَ أَخْذِ فِرْعَوْنَ أَرْبَعِينَ عَاماً.

٣١٤٩-٦- ابْنُ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيَدْعُو - فَيُؤَخَّرُ إِجَابَتُهُ إِلَى يَوْمِ الْجُمُعَةِ.

۳- از حدید، نقل شده که امام صادق علیه السلام فرمود:
راستی بنده دعا می‌کند و خدای عزّوجلّ به دو فرشته می‌فرماید:
من دعای او را اجابت کردم ولی حاجت او را نگهدارید تا او باز هم دعا کند، زیرا من دوست دارم آوازش را بشنوم و راستی بنده‌ای هم هست که دعا می‌کند و خدای تبارک و تعالی می‌فرماید:
خواسته‌اش را زود برآورید، زیرا من از آوازش بدم می‌آید.

* * *

۴- «اسحاق بن عمار» می‌گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم:
دعاء مردی اجابت شود و سپس به تأخیر افتد؟ فرمود: آری! تا بیست سال (ممکن است به تأخیر افتد)

* * *

۵- امام صادق علیه السلام، فرمود: میان گفتهٔ خدای عزّوجلّ (در برابر تقاضای نابودی فرعون از طرف موسی و هارون) فرمود: «هر آینه دعاء شما به اجابت رسید (یونس / ۸۹)» و میان نابودی فرعون، چهل سال طول کشید.

* * *

۶- «ابی بصیر»، گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم می‌فرمود:
راستی مؤمن دعا می‌کند و اجابت او تا روز جمعه به تأخیر می‌افتد.

۳۱۵۰-۷- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِنَا قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِنَّ الْعَبْدَ الْوَلِيَّ لِلَّهِ- يَدْعُو اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فِي الْأَمْرِ- يَنُوبُهُ فَيَقُولُ لِلْمَلَكِ الْمُوَكَّلِ بِهِ- اقْضِ لِعَبْدِي حَاجَتَهُ- وَ لَا تُعَجِّلْهَا فَإِنِّي أَشْتَهِي- أَنْ أَسْمَعَ نِدَاءَهُ وَ صَوْتَهُ- وَ إِنَّ الْعَبْدَ الْعَدُوَّ لِلَّهِ لَيَدْعُو اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ- فِي الْأَمْرِ يَنُوبُهُ- فَيُقَالُ لِلْمَلَكِ الْمُوَكَّلِ بِهِ- اقْضِ لِعَبْدِي حَاجَتَهُ وَ عَجِّلْهَا- فَإِنِّي أَكْرَهُ أَنْ أَسْمَعَ نِدَاءَهُ وَ صَوْتَهُ قَالَ فَيَقُولُ النَّاسُ- مَا أُعْطِيَ هَذَا إِلَّا لِكَرَامَتِهِ- وَ لَا مُنِعَ هَذَا إِلَّا لِهَوَانِهِ.

۳۱۵۱-۸- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

لَا يَزَالُ الْمُؤْمِنُ بِخَيْرٍ وَ رَجَاءٍ- رَحْمَةً مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَا لَمْ يَسْتَعْجِلْ- فَيَقْنَطَ وَ يَتْرُكَ الدُّعَاءَ- قُلْتُ لَهُ كَيْفَ يَسْتَعْجِلُ- قَالَ يَقُولُ قَدْ دَعَوْتُ مُنْذُ- كَذَا وَ كَذَا وَ مَا أَرَى الْإِجَابَةَ.

۳۱۵۲-۹- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ سَعْدَانَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيَدْعُو اللَّهَ- عَزَّ وَ جَلَّ فِي حَاجَتِهِ- فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَخِّرُوا إِجَابَتَهُ- شَوْقاً إِلَى صَوْتِهِ وَ دُعَائِهِ- فَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ- قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- عَبْدِي دَعَوْتَنِي فَأَخَّرْتُ إِجَابَتَكَ- وَ ثَوَابُكَ كَذَا وَ كَذَا

۷- امام صادقعليه السلام فرمود: راستی بنده‌ای که دوست خداست، به درگاه خدای عزّوجلّ بخاطر کاری که برایش پیش آمده است. گرفتار شده دعا می‌کند و خداوند به آن فرشته‌یی که به او موکّل است می فرماید: حاجت بندهٔ مرا برآور و در آن شتاب مکن، زیرا من دوست دارم که فریاد و آوازش را بشنوم و راستی بنده‌ای دشمن خداست و به درگاه خدای عزّوجلّ دعائی می‌کند دربارهٔ پیشامدی که بخاطر آن گرفتار شده است و به آن فرشته‌ای که به او گماشته است گفته می‌شود حاجت بنده‌ام را برآور و شتاب کن، زیرا من خوش ندارم فریاد و آوازش را بشنوم.
فرمود: پس مردم(که از این جریان بی خبرند) می‌گویند: به این (دومی) عطا نشده است، مگر برای ارجمندی او و از آن(اوّلی که دوست خداست) دریغ نشده مگر برای خواری و زبونی او(نزد خدا با اینکه این قضاوت مردم بر خلاف حقیقت است).

۸- امام صادقعليه السلام فرمود:
پیوسته مؤمن در حال خیر و امیدواری است از مهر خدای عزّوجلّ، تا شتاب زدگی نکند و ناامید نشود و دست از دعا برندارد، به آن حضرت عرض کردم: چگونه شتاب زدگی می‌کند؟ فرمود:
می‌گوید: از آغاز فلان سال و فلان ماه دعا کردم و اجابت آن را تاکنون ندیده‌ام؟

۹- امام صادقعليه السلام فرمود: راستی مؤمن برای حاجت خود به درگاه خدای عزّوجلّ دعا می‌کند و خدای عزّوجلّ می‌فرماید: اجابتش را به تأخیر اندازید بخاطر اشتیاق به آواز و دعاء او، و چون روز قیامت شود خدای

وَ دَعَوْتَنِي فِي كَذَا وَ كَذَا- فَأَخَّرْتُ إِجَابَتَكَ- وَ ثَوَابُكَ كَذَا وَ كَذَا قَالَ فَيَتَمَنَّى الْمُؤْمِنُ أَنَّهُ- لَمْ يُسْتَجَبْ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا- مِمَّا يَرَى مِنْ حُسْنِ الثَّوَابِ.

بَابُ الصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ عليهم السلام

۳۱۵۳-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

لَا يَزَالُ الدُّعَاءُ مَحْجُوباً- حَتَّى يُصَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ.

۳۱۵۴-۲- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ دَعَا وَ لَمْ يَذْكُرِ النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله رَفْرَفَ الدُّعَاءُ عَلَى رَأْسِهِ- فَإِذَا ذَكَرَ النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله رُفِعَ الدُّعَاءُ.

۳۱۵۵-۳- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ أَبِي أُسَامَةَ زَيْدٍ الشَّحَّامِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

أَنَّ رَجُلاً أَتَى النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله إِنِّي أَجْعَلُ لَكَ ثُلُثَ صَلَوَاتِي- لَا بَلْ أَجْعَلُ لَكَ نِصْفَ صَلَوَاتِي- لَا بَلْ أَجْعَلُهَا كُلَّهَا لَكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله إِذاً تُكْفَى مَئُونَةَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ.

عزّوجلّ فرماید: ای بندۀ من! دعا کردی و اجابت تو را به تأخیر انداختم، اکنون ثواب تو چنین و چنان است و تو بخاطر مسائل ناقابلی مرا خواندی و من اجابت تو را به تأخیر انداختم ثواب چنین و چنان است، گوید: مؤمن آرزو می‌کند که کاش هیچ دعائی برای او در دنیا به اجابت نرسیده بود (و ثوابش برای آخرت او ذخیره شده بود) برای آن‌چه که از حسن پاداش الهی می‌بیند.

درود و رحمت بر محمدﷺ و خاندانش باد

۱- امام صادقؑ، فرمود: پیوسته دعا محجوب است تا بر محمد و آلش درود فرستاده شود.

توضیح: مرحوم مجلسی (ره) می‌گوید: درود از طرف خدای سبحان، رحمت و از طرف فرشتگان طلب آمرزش و از طرف بندگان دعاء است و در معنی آل گفته است آل پیامبرﷺ نزد شیعه عترت و خانواده پاک و معصوم او هستند و دلیل ندارد که مرحوم شهید تانی (ره) آل را مخصوص به علی و فاطمه و حسن و حسین دانسته

۲- امام صادقؑ فرمود: هرکس دعائی کند و نام پیامبر نبرد، دعایش به دور سرش بچرخد، و هرگاه نام پیامبرﷺ را برد، دعا بالا می‌رود.

۳- مردی نزد پیامبرﷺ آمد و گفت: یا رسول الله! چنین نیست که من یک سوم صلواتم را از آن تو قرار داده باشم بلکه نیمی از صلواتم را از آن تو ساخته باشم بلکه همۀ صلواتم را برای تو قرار داده‌ام.
رسول خداﷺ فرمود: در این صورت، همۀ مخارج دنیا و آخرتت تأمین شده است.

٣١٥٦-٤-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ سَيْفٍ عَنْ أَبِي أُسَامَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مَا مَعْنَى أَجْعَلُ صَلَوَاتِي كُلَّهَا لَكَ - فَقَالَ يُقَدِّمُهُ بَيْنَ يَدَيْ كُلِّ حَاجَةٍ - فَلَا يَسْأَلُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ شَيْئاً - حَتَّى يَبْدَأَ بِالنَّبِيِّ صلى الله عليه وآله - فَيُصَلِّيَ عَلَيْهِ ثُمَّ - يَسْأَلَ اللَّهَ حَوَائِجَهُ.

٣١٥٧-٥-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله لَا تَجْعَلُونِي كَقَدَحِ الرَّاكِبِ - فَإِنَّ الرَّاكِبَ يَمْلَأُ قَدَحَهُ - فَيَشْرَبُهُ إِذَا شَاءَ - اجْعَلُونِي فِي أَوَّلِ الدُّعَاءِ - وَ فِي آخِرِهِ وَ فِي وَسَطِهِ.

٣١٥٨-٦-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِيهِ وَ حُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْعَلَاءِ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ إِذَا ذُكِرَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وآله فَأَكْثِرُوا الصَّلَاةَ عَلَيْهِ - فَإِنَّهُ مَنْ صَلَّى عَلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله صَلَاةً وَاحِدَةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ - أَلْفَ صَلَاةٍ فِي أَلْفِ صَفٍّ مِنَ الْمَلَائِكَةِ - وَ لَمْ يَبْقَ شَيْءٌ مِمَّا خَلَقَهُ اللَّهُ - إِلَّا صَلَّى عَلَى الْعَبْدِ - لِصَلَاةِ اللَّهِ عَلَيْهِ وَ صَلَاةِ مَلَائِكَتِهِ - فَمَنْ لَمْ يَرْغَبْ فِي هَذَا - فَهُوَ جَاهِلٌ مَغْرُورٌ - قَدْ بَرِئَ اللَّهُ مِنْهُ - وَ رَسُولُهُ وَ أَهْلُ بَيْتِهِ.

۴- «ابو بصیر»، گوید: از امام صادق‌علیه‌السلام پرسیدم معنی اینکه همهٔ صلواتم را برای شما قرار داده‌ام چیست؟ در پاسخ فرمود: یعنی او را پیش از هر حاجتی قرار می‌دهد و از خدای عزّوجلّ درخواستی نمی‌کند تا نخست بر پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله درود فرستد و سپس نیازهای خود را بخواهد.

* * *

۵- امام صادق‌علیه‌السلام فرمود: رسول خداصلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است:

مرا چون قدح شتر سوار قرار مدهید، زیرا شتر سوار قدح خود را پر می‌کند و هر وقت خواست می‌نوشد، مرا در آغاز دعا وسط دعا و آخر دعاء خود، قرار دهید.

توضیح: مراد این است که مرا در آخر دعاء خود نیاورید همانطور که شتر سوار بعد از بار کردن بار خود قدح خویش در کنار بار می‌آویزد و آن را پشت سر خود قرار می‌دهد و شتر سوار متوجه آن قدح نمی‌شود مگر آنکه تشنه شود و بسویش رود.

۶- امام صادق‌علیه‌السلام فرمود:

چون پیامبر نامبرده شود، بسیار بر او درود فرستید زیرا هر کس یک بار بر پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله درود فرستد، خدا هزار بار در هزار صف از فرشته‌ها بر او درود فرستد و چیزی نماند از آنچه خدا آفریده است جز اینکه بر آن بنده درود فرستد، برای اینکه خدا و فرشته‌ها بر او درود فرستند هر کس تا یکی در این فضیلت از خود نشان ندهد بسیار نادان و مغرور است و خدا و رسول و اهل بیتش از او بیزارند.

* * *

۳۱۵۹-۷- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ- وَ مَلَائِكَتُهُ وَ مَنْ شَاءَ فَلْيُقِلَّ- وَ مَنْ شَاءَ فَلْيُكْثِرْ.

۳۱۶۰-۸- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله الصَّلَاةُ عَلَيَّ وَ عَلَى أَهْلِ بَيْتِي - تَذْهَبُ بِالنِّفَاقِ.

۳۱۶۱-۹- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَّانَ عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْأَرْدِيِّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَالَ يَا رَبِّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - مِائَةَ مَرَّةٍ قُضِيَتْ لَهُ مِائَةُ حَاجَةٍ- ثَلَاثُونَ لِلدُّنْيَا- وَ الْبَاقِي لِلْآخِرَةِ.

۳۱۶۲-۱۰- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ وَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ جَمِيعاً عَنْ صَفْوَانَ الْجَمَّالِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كُلُّ دُعَاءٍ يُدْعَى اللهَ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ مَحْجُوب عَنِ السَّمَاءِ حَتَّى يُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ..

۳۱۶۳-۱۱- عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرٍ الْحَضْرَمِيِّ قَالَ:

حَدَّثَنِي مَنْ سَمِعَ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله

۷- امام صادق علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است:
هر کس بر من درود فرستد، خدا و فرشته‌ها بر او درود فرستند، هر کس بخواهد زیاد درود فرستد و هر کس خواهد کم.

* * *

۸- امام صادق علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است:
درود بر من و خاندانم نفاق را از بین می‌برد.

* * *

۹- امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس بگوید: «یا رَبِّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّد» صد بار، صد حاجت از او برآورده شود که سی عدد آن از دنیا و بقیه مربوط به آخرت باشد.

* * *

۱۰- امام صادق علیه السلام فرمود: هر دعا که به درگاه خدای عزّوجلّ بکنند، محجوب است از رفتن به آسمان تا بر محمد و آل او درود فرستد.

* * *

۱۱- ابی بکر حضرمی، گفت: برای من باز گفت کسی که از امام صادق علیه السلام

فَقَالَ أَجْعَلُ نِصْفَ صَلَوَاتِي لَكَ - قَالَ نَعَمْ ثُمَّ قَالَ - أَجْعَلُ صَلَوَاتِي كُلَّهَا لَكَ - قَالَ نَعَمْ فَلَمَّا مَضَى قَالَ - رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كُفِيَ - هَمَّ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ.

٣١٦٤-١٢ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُرَازِمٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ؈ إِنَّ رَجُلاً أَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي جَعَلْتُ - ثُلُثَ صَلَوَاتِي لَكَ - فَقَالَ لَهُ خَيْراً فَقَالَ - يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي جَعَلْتُ نِصْفَ صَلَوَاتِي لَكَ - فَقَالَ لَهُ ذَاكَ أَفْضَلُ - فَقَالَ إِنِّي جَعَلْتُ كُلَّ صَلَوَاتِي لَكَ - فَقَالَ إِذاً يَكْفِيَكَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - مَا أَهَمَّكَ مِنْ أَمْرِ دُنْيَاكَ وَ آخِرَتِكَ - فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ - أَصْلَحَكَ اللَّهُ كَيْفَ يَجْعَلُ صَلَاتَهُ لَهُ - فَقَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ؈ لَا يَسْأَلُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ شَيْئاً - إِلَّا بَدَأَ بِالصَّلَاةِ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ؏.

٣١٦٥-١٣ - ابْنُ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ؈ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ارْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ بِالصَّلَاةِ عَلَيَّ - فَإِنَّهَا تَذْهَبُ بِالنِّفَاقِ.

٣١٦٦-١٤ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عَبْدِاللَّهِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ فَرُّوخَ مَوْلَى آلِ طَلْحَةَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ؈ يَا إِسْحَاقَ بْنَ فَرُّوخَ - مَنْ صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ

شنیده بود که می‌فرموده است: مردی نزد رسول خداﷺ آمد و به او گفت که: من نیمی از دعاهای خود را از آن شما بسازم؟ فرمود: آری! سپس عرض کرد: من همهٔ دعاهای خود را به شما اختصاص دهم؟ فرمود: آری! چون آن مرد رفت، رسول خداﷺ فرمود: دنیا و آخرت او تأمین است.

۱۲- امام صادقؑ فرمود:

به راستی مردی نزد رسول خداﷺ آمد و گفت یا رسول الله! من یک سوّم دعاهای خود را برای شما قرار داده‌ام، رسول خداﷺ او را تحسین کرد و او باز عرض کرد: یا رسول الله! من نیمی از دعاهای خود را از آن شما قرار می‌دهم، رسول خداﷺ فرمود: این بهتر است، آن مرد گفت: من همهٔ دعاهای خود را از آن شما قرار می‌دهم، فرمود: در این صورت خدای عزّوجلّ برای تمامی کارهای دنیا و آخرتت کافی است.
مردی به امام صادقؑ عرض کرد: اصلحک الله!چگونه همهٔ دعاهای خود را از آن حضرت سازم؟ امام صادقؑ در پاسخ او فرمود: از خدای عزّوجلّ چیزی درخواست نکند جز اینکه دعای خود را با درود بر محمد و آلش آغاز کند.

۱۳- رسول خداﷺ فرمود:

به من به آواز بلند درود فرستید، زیرا که آن نفاق را بر طرف می‌کند.

۱۴- «اسحاق بن فروخ مولی آل طلحه»، گوید: امام صادقؑ فرمود:

ای اسحاق بن فروخ! هر کس ده بار بر محمد و آل محمد درود

مُحَمَّدٍ عَشْراً- صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ مَلَائِكَتُهُ مِائَةَ مَرَّةٍ- وَ مَنْ صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ مِائَةَ -مَرَّةٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ مَلَائِكَتُهُ أَلْفاً- أَمَا تَسْمَعُ قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَ مَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَ كَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيماً.

۳۱۶۷-۱۵- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا عليهما السلام قَالَ:

مَا فِي الْمِيزَانِ شَيْءٌ- أَثْقَلَ مِنَ الصَّلَاةِ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - وَ إِنَّ الرَّجُلَ لَتُوضَعُ أَعْمَالُهُ- فِي الْمِيزَانِ فَتَمِيلُ بِهِ- فَيُخْرِجُ صلى الله عليه وآله الصَّلَاةَ عَلَيْهِ- فَيَضَعُهَا فِي مِيزَانِهِ فَيَرْجَحُ بِهِ.

۳۱۶۸-۱۶- عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ جُمْهُورٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ رِجَالِهِ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مَنْ كَانَتْ لَهُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حَاجَةٌ- فَلْيَبْدَأْ بِالصَّلَاةِ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ - ثُمَّ يَسْأَلُ حَاجَتَهُ- ثُمَّ يَخْتِمُ بِالصَّلَاةِ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ- أَكْرَمُ مِنْ أَنْ يَقْبَلَ الطَّرَفَيْنِ وَ يَدَعَ الْوَسَطَ إِذَا كَانَتِ الصَّلَاةُ- عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ لَا تُحْجَبُ عَنْهُ.

۳۱۶۹-۱۷- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَسِّنِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ أَبَانٍ الْأَحْمَرِ عَنْ عَبْدِ السَّلَامِ بْنِ نُعَيْمٍ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِنِّي دَخَلْتُ الْبَيْتَ - وَ لَمْ يَحْضُرْنِي شَيْءٌ مِنَ

فرستد، خدا و فرشته‌ها صدبار بر او درود فرستند و هرکس صدبار بر محمد و آل محمد درود فرستد، خدا و فرشته‌ها هزار بار بر او درود فرستند، آیا نشنیده‌ای گفتهٔ خدای عزّوجلّ را: «اوست آن خداوندی که بر شما رحمت فرستد و هم فرشته هائی که برای شما رحمت می‌خواهند تا شما را از تاریکیها بیرون آورده و به سوی روشنی سوق دهند همانا خداوند دربارهٔ مؤمنان مهربان است (احزاب / ۴۳)».

* * *

۱۵- محمد بن مسلم، از امام باقر یا امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که فرمود: در میزان، چیزی سنگین‌تر از درود بر محمد و آل محمد نیست، و به راستی مردی باشد که اعمالش را در میزان گذارند و به نظر سبک آید و ثواب درود او وارد شود و آن را در میزان او نهند و سنگین گردد و به سود او بچرخد.

* * *

۱۶- امام صادق علیه السلام، فرمود: هر کس نسبت به خداوند حاجتی داشته باشد باید بر محمد و آل او درود فرستد و سپس حاجت خود را بخواهد و باز هم در پایان، بر محمد و آلش درود فرستد زیرا خدای عزّوجلّ از آن کریم‌تر است که دو طرف را بپذیرد و میانه را واگذارد زیرا درود بر محمد و آلش از او محجوب نباشد.

۱۷- «عبدالسلام بن نعیم» گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: من وارد خانه (کعبه) شدم و چیزی در خاطرم نبود جز درود بر محمد و آل محمد صلی الله علیه و آله.

الدُّعَاءِ - إِلَّا الصَّلَاةُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - فَقَالَ أَمَا إِنَّهُ لَمْ يَخْرُجْ أَحَدٌ - بِأَفْضَلَ مِمَّا خَرَجْتَ بِهِ.

۳۱۷۰-۱۸ - عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الرَّيَّانِ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ الدِّهْقَانِ قَالَ:

دَخَلْتُ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا عليه السلام فَقَالَ لِي مَا مَعْنَى قَوْلِهِ - وَ ذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى قُلْتُ كُلَّمَا ذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ قَامَ فَصَلَّى - فَقَالَ لِي لَقَدْ كَلَّفَ اللَّهُ - عَزَّ وَ جَلَّ هَذَا شَطَطاً - فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ فَكَيْفَ هُوَ - فَقَالَ كُلَّمَا ذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ - صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ.

۳۱۷۱-۱۹ - عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ مُفَضَّلِ بْنِ صَالِحٍ الْأَسَدِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هَارُونَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

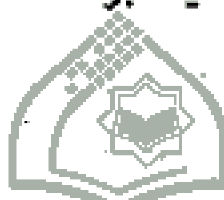
إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ - وَ لَمْ يَذْكُرِ النَّبِيَّ وَ آلَهُ صلى الله عليه وآله فِي صَلَاتِهِ يُسْلَكُ بِصَلَاتِهِ - غَيْرَ سَبِيلِ الْجَنَّةِ - وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ ذُكِرْتُ عِنْدَهُ - فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ - دَخَلَ النَّارَ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ - وَ قَالَ صلى الله عليه وآله وَ مَنْ ذُكِرْتُ عِنْدَهُ - فَنَسِيَ الصَّلَاةَ عَلَيَّ - خُطِئَ بِهِ طَرِيقَ الْجَنَّةِ.

۳۱۷۲-۲۰ - أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عُبَيْسِ بْنِ هِشَامٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ ذُكِرْتُ عِنْدَهُ فَنَسِيَ - أَنْ يُصَلِّيَ عَلَيَّ خَطَأَ اللَّهُ - بِهِ طَرِيقَ الْجَنَّةِ.

فـرمود: هـمانا کسـی از خـانه بـیرون نـرفته بـا بـهتر از آنـچه کـه تـو بیرون شدی.

۱۸- «عبیدالله بن عبدالله دهقان»، گوید: نزد امام رضاؑ رفتم و به من معنی قول خدای عزّوجلّ فرمود: «و یاد کرد نام پروردگار خود را و صلوة به جا آورد. (اعلی / ۱۵) چیست؟
عرض کردم: یعنی هر وقت به یاد خدا آمد برخاست و نماز خوانـد، در پاسخم فرمود: در این صورت خدا تکلیف نـابجا و زوری کـرده است، پس من عرض کردم: پس چگونه است معنی آن؟
فرمود: هر وقتی به یاد پروردگارش آید، بر محمد و آلش درود فرستد.

۱۹- امام صادقؑ، فرمود:
هرگاه یکی از شماها نماز بخواند و در نـمازش نـام پـیامبرﷺ را نـبرد، نمازش او را به راه غیر بهشت برد.
و رسول خداﷺ فرمود: من در نزد هرکس نام برده شوم و بر من درود نـفرستد، بـه دوزخ رود و خـدا او را دور کـند، و فـرمودﷺ مـن نـزد هرکسی نام برده شوم و درود بر من را فراموش کند، از راه بهشت دور افتاده باشد.

۲۰- امام صادقؑ فرمود که: رسول خداﷺ فرموده:
هرکس نام مرا نزد او برند و فراموش کند بر من درود فرستد، خداوند او را به راه غیر بهشت ببرد.

۳۱۷۳-۲۱ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

سَمِعَ أَبِي رَجُلاً - مُتَعَلِّقاً بِالْبَيْتِ وَ هُوَ يَقُولُ - اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ فَقَالَ لَهُ أَبِي يَا عَبْدَ اللَّهِ - لَا تَبْتُرْهَا لَا تَظْلِمْنَا حَقَّنَا - قُلِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ.

بَابُ مَا يَجِبُ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِي كُلِّ مَجْلِسٍ

۳۱۷۴-۱ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ خَلَفِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْجَارُودِ الْهُذَلِيِّ عَنِ الْفُضَيْلِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مَا مِنْ مَجْلِسٍ - يَجْتَمِعُ فِيهِ أَبْرَارٌ وَ فُجَّارٌ فَيَقُومُونَ عَلَى غَيْرِ ذِكْرِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - إِلَّا كَانَ حَسْرَةً عَلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

۳۱۷۵-۲ - حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ وُهَيْبِ بْنِ حَفْصٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَا اجْتَمَعَ فِي مَجْلِسٍ قَوْمٌ - لَمْ يَذْكُرُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - وَ لَمْ يَذْكُرُونَا إِلَّا كَانَ ذَلِكَ الْمَجْلِسُ - حَسْرَةً عَلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - ثُمَّ قَالَ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام إِنَّ ذِكْرَنَا مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ - وَ ذِكْرَ عَدُوِّنَا مِنْ ذِكْرِ الشَّيْطَانِ.

۲۱- امام صادق علیه السلام فرمود:
پدرم شنید که مردی به پردهٔ خانهٔ کعبه چسبیده و می‌گوید:
بار خدایا! بر محمد درود فرست، پس پدرم به او فرمود:
ای بندهٔ خدا! آن را دنباله بریده مکن ،حق ما را به ستم مبر، بگو: اللَّـهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ

آنچه که از ذکر خدای عزّوجلّ در هر مجلس لازم است

۱- امام صادق علیه السلام، فرمود: هیچ مجلسی از نیکان و بدکاران فراهم نشود که بدون یاد خدای عزّوجلّ از آن برخیزد جز اینکه در روز قیامت مایه حسرت و افسوس باشد.

***

۲- امام صادق علیه السلام فرمود: مجلسی از مردم فراهم نشود که در آن ذکر خدای عزّوجلّ و ذکر ما نباشد جز اینکه چنین مجلسی در قیامت مایهٔ افسوس آنان گردد، سپس فرمود: امام باقر علیه السلام فرموده است: ذکر ما در شمار ذکر خداست و ذکر دشمن ما در شمار ذکر شیطان.

***

۳۱۷۶-۳- وَ بِإِسْنَادِهِ قَالَ:

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام مَنْ أَرَادَ أَنْ يَكْتَالَ بِالْمِكْيَالِ الْأَوْفَى- فَلْيَقُلْ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ مِنْ مَجْلِسِهِ- سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ- عَمَّا يَصِفُونَ وَ سَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ- وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

۳۱۷۷-۴- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مَكْتُوبٌ فِي التَّوْرَاةِ الَّتِي لَمْ تُغَيَّرْ- أَنَّ مُوسَى عليه السلام سَأَلَ رَبَّهُ- فَقَالَ يَا رَبِّ أَقَرِيبٌ أَنْتَ مِنِّي- فَأُنَاجِيَكَ أَمْ بَعِيدٌ فَأُنَادِيَكَ- فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيْهِ- يَا مُوسَى أَنَا جَلِيسُ مَنْ ذَكَرَنِي- فَقَالَ مُوسَى- فَمَنْ فِي سِتْرِكَ يَوْمَ- لَا سِتْرَ إِلَّا سِتْرُكَ- فَقَالَ الَّذِينَ يَذْكُرُونَنِي فَأَذْكُرُهُمْ- وَ يَتَحَابُّونَ فِيَّ فَأُحِبُّهُمْ- فَأُولَئِكَ الَّذِينَ إِذَا أَرَدْتُ- أَنْ أُصِيبَ أَهْلَ الْأَرْضِ بِسُوءٍ ذَكَرْتُهُمْ فَدَفَعْتُ عَنْهُمْ بِهِمْ.

۳۱۷۸-۵- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ حُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه و آله مَا مِنْ قَوْمٍ اجْتَمَعُوا فِي مَجْلِسٍ- فَلَمْ يَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ لَمْ يُصَلُّوا عَلَى نَبِيِّهِمْ- إِلَّا كَانَ ذَلِكَ الْمَجْلِسُ- حَسْرَةً وَ وَبَالًا عَلَيْهِمْ.

۳- امام باقر علیه السلام فرمود:

هر کس بخواهد اجر تمام ببرد باید وقتی از مجلس خود بر می‌خیزد، بگوید: «سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ- عَمَّا يَصِفُونَ وَ سَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ- وَ الْحَمْدُلِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ» «منزه باد پروردگارت پروردگار عزت از آنچه وصف می‌کنند (ملحدان و جاهلان) درود بر رسولان و سپاس از آن پروردگار جهانیان»

۴- امام باقر علیه السلام فرمود:

در توراتی که تحریف نشده است نوشته است که: موسی علیه السلام از پروردگارش درخواست کرد و گفت: پروردگارا! تو به من نزدیکی، تا با تو راز گویم؟ یا دوری تا در برابرت فریاد کنم؟ خدای عزّوجلّ به او وحی کرد: ای موسی! من همنشین هر کسی هستم که از من یاد کند، پس موسی عرض کرد: کیست در پناه تو روزی که جز پناهت پناهی نیست، فرمود: آن کسانی که مرا یاد می‌کنند و من هم آنها را یاد می‌کنم و بخاطر من با هم دوست می‌شوند کسانی اند که وقتی می‌خواهم بلائی برای مردم روی زمین فرستم بخاطر آنان از تمامی آنها دفاع می‌کنم.

۵- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

هیچ مردمی نباشند که با هم در مجلسی جمع شوند و ازخدای عزّوجلّ نامی نبرند و بر پیامبر خود درود نفرستند جز اینکه آن مجلس بر ایشان مایه زیان و تأسف باشد.

۳۱۷۹-۶- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ ابْنِ رِئَابٍ عَنِ الْحَلَبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

لَا بَأْسَ بِذِكْرِ اللَّهِ وَ أَنْتَ تَبُولُ- فَإِنَّ ذِكْرَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- حَسَنٌ عَلَى كُلِّ حَالٍ- فَلَا تَسْأَمْ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ.

۳۱۸۰-۷- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- إِلَى مُوسَى عليه السلام يَا مُوسَى عليه السلام لَا تَفْرَحْ بِكَثْرَةِ الْمَالِ- وَ لَا تَدَعْ ذِكْرِي عَلَى كُلِّ حَالٍ- فَإِنَّ كَثْرَةَ الْمَالِ تُنْسِي الذُّنُوبَ وَ إِنَّ تَرْكَ ذِكْرِي يُقْسِي الْقُلُوبَ.

۳۱۸۱-۸- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مَكْتُوبٌ فِي التَّوْرَاةِ الَّتِي لَمْ تُغَيَّرْ- أَنَّ مُوسَى سَأَلَ رَبَّهُ- فَقَالَ إِلَهِي إِنَّهُ يَأْتِي عَلَيَّ مَجَالِسُ- أُعِزُّكَ وَ أُجِلُّكَ أَنْ أَذْكُرَكَ فِيهَا- فَقَالَ يَا مُوسَى إِنَّ ذِكْرِي- حَسَنٌ عَلَى كُلِّ حَالٍ.

۳۱۸۲-۹- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِمُوسَى - أَكْثِرْ ذِكْرِي بِاللَّيْلِ وَ النَّهَارِ- وَ كُنْ عِنْدَ ذِكْرِي خَاشِعاً- وَ عِنْدَ بَلَائِي صَابِراً- وَ اطْمَئِنَّ عِنْدَ ذِكْرِي- وَ اعْبُدْنِي وَ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئاً- إِلَيَّ الْمَصِيرُ يَا مُوسَى - اجْعَلْنِي ذُخْرَكَ وَ ضَعْ عِنْدِي- كَنْزَكَ مِنَ الْبَاقِيَاتِ الصَّالِحَاتِ.

٦- امام صادق علیه‌السلام فرمود: ذکر خدا به هنگام بول کردنت ایرادی ندارد، زیرا ذکر خدا در هر حال خوب است،؟ از ذکر خدا خسته مشو.

* * *

۷- امام صادق علیه‌السلام فرمود: خدای عزّوجلّ به موسی علیه‌السلام وحی کرد:
ای موسی! به زیادی مال شاد مباش و بر خود مبال و یاد مرا در هر حال کنار مگذار زیرا جمع کردن مال، گناهان را فراموش سازد و رها کردن یاد من دلها را سخت و تیره کند.

* * *

۸- امام باقر علیه‌السلام، فرمود: در توراتی که تغییر داده نشده است، نوشته شده است که موسی علیه‌السلام از پروردگارش پرسید و چنین گفت: معبودا! راستش این است که مجلسی برایم فراهم می‌شود که من تو را عزیزتر و والاتر بدانم از آنکه در آن‌ها نامت را ببرم.
خداوند در پاسخ فرمود: نام بردن از من در هر حال خوب است.

* * *

۹- امام صادق علیه‌السلام نقل می‌کند که خدای عزّوجلّ به موسی فرمود:
در شبانه روز از من زیاد یاد کن و وقتی به یاد منی خاشع باش و هنگام بلا شکیبا و به درگاهم آسوده باش و مرا بپرست و چیزی را با من شریک قرار مده سرانجام بازگشت تو به سوی من است، ای موسی! مرا ذخیرهٔ خود ساز و گنج کردارهای پاینده و شایستهٔ خود را به من بسپار.

۳۱۸۳- ۱۰ـ وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِمُوسَى - اِجْعَلْ لِسَانَكَ مِنْ وَرَاءِ قَلْبِكَ- تَسْلَمْ وَ أَكْثِرْ ذِكْرِي بِاللَّيْلِ وَ النَّهَارِ- وَ لاَ تَتَّبِعِ الْخَطِيئَةَ فِي مَعْدِنِهَا فَتَنْدَمَ- فَإِنَّ الْخَطِيئَةَ مَوْعِدُ أَهْلِ النَّارِ.

۳۱۸۴-۱۱ـ وَ بِإِسْنَادِهِ قَالَ فِيمَا نَاجَى اللَّهُ بِهِ مُوسَى عليه السلام - قَالَ:

يَا مُوسَى لاَ تَنْسَنِي عَلَى كُلِّ حَالٍ- فَإِنَّ نِسْيَانِي يُمِيتُ الْقَلْبَ.

۳۱۸۵-۱۲- عَنْهُ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ غَالِبِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ بَشِيرٍ الدَّهَّانِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- يَا ابْنَ آدَمَ اذْكُرْنِي فِي مَلَإٍ- أَذْكُرْكَ فِي مَلَإٍ- خَيْرٍ مِنْ مَلَئِكَ.

۳۱۸۶-۱۳- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قال:

قال الله عزَّ وَ جَلّ: مَنْ ذَكَرَنِي فِي مَلأ مِنَ النَاسِ ذَكَرْتُهُ فَى مَلأٍ مِن الْمَلائِكة.

بَابُ ذِكْرِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ كَثِيراً

۳۱۸۷-۱ـ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَا مِنْ شَيْءٍ إِلاَّ وَ لَهُ حَدٌّ- يَنْتَهِي إِلَيْهِ إِلاَّ الذِّكْرَ- فَلَيْسَ لَهُ حَدٌّ يَنْتَهِي

۱۰- امام صادقؑ، فرمود: خدای عزّوجلّ به موسی فرموده است: زبانت را دنبال دلت قرار ده تا سالم بمانی و در شبانه روز از من بسیار یاد کنی و دنبال گناه مرو تا پشیمان شوی، زیرا گناه وعده گاه اهل دوزخ است.

۱۱- امام صادقؑ فرمود:
در خلال مناجات خداوند با موسی این بود که فرمود: ای موسی! مرا در هیچ حالی فراموش مکن، زیرا که فراموش کردن من، دل را بمیراند.

۱۲- امام صادقؑ، فرمود:
خدای عزّوجلّ می‌فرماید: ای آدمی زاده! مرا در میان مردم یاد کن تا تو را در میان گروه بهتری از فرشته‌ها یاد کنم.

۱۳- امام صادقؑ فرمود:
خداوند عزّوجلّ فرماید: هر کس مرا در میان جمعی از مردم یادآوری کند. من او را در میان جمعی از اشراف فرشته‌ها یادآوری کنم.

ذکر خدای عزّوجلّ بسیار باشد

۱- امام صادقؑ، فرمود: چیزی نیست جز آنکه برای آن حدّی است که پایان می‌پذیرد جز ذکر خداوند که پایانی ندارد، خدای عزّوجلّ واجباتی دارد که هر کس آنها را انجام دهد همان حدّ و پایان آنهاست و از اینهاست ماه رمضان و هر کس در آن روز روزه بدارد همان حدّ و پایان

إِلَيْهِ - فَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ الْفَرَائِضَ - فَمَنْ أَدَّاهُنَّ فَهُوَ حَدُّهُنَّ وَ شَهْرَ رَمَضَانَ - فَمَنْ صَامَهُ فَهُوَ حَدُّهُ - وَ الْحَجَّ فَمَنْ حَجَّ فَهُوَ حَدُّهُ - إِلَّا الذِّكْرَ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - لَمْ يَرْضَ مِنْهُ بِالْقَلِيلِ - وَ لَمْ يَجْعَلْ لَهُ حَدّاً يَنْتَهِي إِلَيْهِ - ثُمَّ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ - يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْراً كَثِيراً وَ سَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَ أَصِيلاً

فَقَالَ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - لَهُ حَدّاً يَنْتَهِي إِلَيْهِ - قَالَ وَ كَانَ أَبِي عليه السلام كَثِيرَ الذِّكْرِ - لَقَدْ كُنْتُ أَمْشِي مَعَهُ - وَ إِنَّهُ لَيَذْكُرُ اللَّهَ - وَ آكُلُ مَعَهُ الطَّعَامَ وَ إِنَّهُ لَيَذْكُرُ اللَّهَ - وَ لَقَدْ كَانَ يُحَدِّثُ الْقَوْمَ - وَ مَا يَشْغَلُهُ ذَلِكَ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ - وَ كُنْتُ أَرَى لِسَانَهُ لَازِقاً بِحَنَكِهِ - يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ كَانَ يَجْمَعُنَا فَيَأْمُرُنَا بِالذِّكْرِ - حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ - وَ يَأْمُرُ بِالْقِرَاءَةِ مَنْ كَانَ يَقْرَأُ مِنَّا وَ مَنْ كَانَ لَا يَقْرَأُ مِنَّا - أَمَرَهُ بِالذِّكْرِ - وَ الْبَيْتُ الَّذِي يُقْرَأُ فِيهِ الْقُرْآنُ - وَ يُذْكَرُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِيهِ - تَكْثُرُ بَرَكَتُهُ - وَ تَحْضُرُهُ الْمَلَائِكَةُ - وَ تَهْجُرُهُ الشَّيَاطِينُ - وَ يُضِيءُ لِأَهْلِ السَّمَاءِ كَمَا يُضِيءُ الْكَوْكَبُ الدُّرِّيُّ لِأَهْلِ الْأَرْضِ - وَ الْبَيْتُ الَّذِي لَا يُقْرَأُ فِيهِ الْقُرْآنُ وَ لَا يُذْكَرُ اللَّهُ فِيهِ تَقِلُّ بَرَكَتُهُ - وَ تَهْجُرُهُ الْمَلَائِكَةُ - وَ تَحْضُرُهُ الشَّيَاطِينُ وَ قَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخَيْرِ أَعْمَالِكُمْ - لَكُمْ أَرْفَعِهَا فِي دَرَجَاتِكُمْ - وَ أَزْكَاهَا عِنْدَ مَلِيكِكُمْ - وَ خَيْرٍ لَكُمْ مِنَ الدِّينَارِ وَ الدِّرْهَمِ - وَ خَيْرٍ لَكُمْ مِنْ أَنْ تَلْقَوْا عَدُوَّكُمْ - فَتَقْتُلُوهُمْ وَ يَقْتُلُوكُمْ فَقَالُوا بَلَى

آن است و نیز حج واجب کرده است و هرکس آن را به پایان برساند تمام شده جز ذکر خداوند، به راستی که خدای عزّوجلّ به اندک از آن راضی نشده و برای آن پایانی معین نکرده است، سپس این آیه را خواند: «آیا کسانی که گرویدید! خدا را یاد کنید و در صبح و شام او را تسبیح گوئید (احزاب / ۴۲)»

پس فرمود: خدا برای آن حدّی مقرر نکرده که در آن به پایان رسد، فرمود علیه السلام: پدرم بسیار ذکر خدا را می‌کرد، من به همراه او می‌رفتم و او ذکر خدا را می‌گفت، با او غذا می‌خوردم و او ذکر خدا را می‌گفت، و نیز با مردم در گفتگو بود و یک لحظه از ذکر خدا غافل نبود و من می‌دیدم زبانش به کامش چسبیده بود و می‌فرمود: «لا اله الاّ الله» و شیوه‌اش این بود که ماها را در مجلس جمع می‌کرد و دستور می‌داد به ذکر خدا تا آفتاب می‌زد و هر کدام ما که قرائت (قرآن) می‌دانستیم، دستور به قرائت می‌داد و هر کدام که قرائت نمی‌دانستیم، به او دستور به ذکر می‌داد.

در هر خانه قرآن خوانده شود و ذکر خدای عزّوجلّ شود برکتش افزون گردد و فرشته‌ها در آن آیند و شیاطین از آن دوری گزینند و برای اهل آسمان بدرخشند چنانچه ستاره‌های فروزان برای اهل زمین می‌درخشند و در هر خانه که در آن قرآن نخوانند و ذکر خدا نگویند، برکتش کم شود و فرشته‌ها از آن دوری گزینند و شیاطین در آن حاظر شوند و محققاً رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است: آیا به شما خبر ندهم از بهترین کارهای شما که درجهٔ بلندتری برای شما دارد و خداوند شما را بهتر پاک می‌سازد و از پول طلا و نقره برای شما بهتر است و به دشمن خود برخورید و با آنها نبرد کنید و از آنها بکشید و کشته شوید؟ عرض کردند: یا رسول الله! چرا، فرمود: کاری که در آن بسیار ذکر خدا باشد

فَقَالَ - ذِكْرُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ كَثِيراً - ثُمَّ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ - إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ - مَنْ خَيْرُ أَهْلِ الْمَسْجِدِ - فَقَالَ أَكْثَرُهُمْ لِلَّهِ ذِكْراً - وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - مَنْ أُعْطِيَ لِسَاناً ذَاكِراً - فَقَدْ أُعْطِيَ خَيْرَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ - وَ قَالَ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى - وَ لا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ قَالَ لَا تَسْتَكْثِرْ مَا عَمِلْتَ مِنْ خَيْرٍ لِلَّهِ.

۳۱۸۸ - ۲ - حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ ابْنِ سَمَاعَةَ عَنْ وُهَيْبِ بْنِ حَفْصٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

شِيعَتُنَا الَّذِينَ إِذَا خَلَوْا - ذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيراً.

۳۱۸۹ - ۳ - الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ وَ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْوَشَّاءِ عَنْ دَاوُدَ بْنِ سِرْحَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ أَكْثَرَ ذِكْرَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - أَحَبَّهُ اللَّهُ وَ مَنْ ذَكَرَ اللَّهَ كَثِيراً - كُتِبَتْ لَهُ بَرَاءَتَانِ - بَرَاءَةٌ مِنَ النَّارِ - وَ بَرَاءَةٌ مِنَ النِّفَاقِ.

۳۱۹۰ - ٤ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ بَكْرِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَعْيَنَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

تَسْبِيحُ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ عليها السلام مِنَ الذِّكْرِ الْكَثِيرِ - الَّذِي قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - اُذْكُرُوا اللهَ ذِكْراً كَثِيراً.

سپس فرمود: به هر کس که زبان گویا به ذکر خدا داده شده است خیر دنیا و آخرت به او داده شده است و در تفسیر قول خدا تعالی:« و منّت مگذار که کار بیشتری کردی (مدثر / ۶)»
فرمود: آنچه کار خوب است برای خدا کردی آن را بیش مشمار.

* * *

۲- امام صادق علیه السلام، فرمود: شیعیان ما آنهایند که هرگاه تنها باشند ذکر خدا را بسیار کنند.

* * *

۳- امام صادق علیه السلام، فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است:
هر کس زیاد ذکر خدا را گوید خدا او را دوست دارد، و برای او دو برائت نوشته شود، برائتی از دوزخ و برائتی از نفاق.

* * *

۴- امام صادق علیه السلام فرمود: تسبیح فاطمهٔ زهراء (علیهاسلام) از جمله ذکر بسیار است که خدای عزّوجلّ فرموده است: «یاد کنید خدا را یاد کردن بسیار»

* * *

عَنْهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ أَبِي أُسَامَةَ زَيْدٍ الشَّحَّامِ وَ مَنْصُورِ بْنِ حَازِمٍ وَ سَعِيدٍ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مِثْلَهُ.

۳۱۹۱-۵- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْوَشَّاءِ عَنْ دَاوُدَ الْحَمَّارِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ أَكْثَرَ ذِكْرَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- أَظَلَّهُ اللَّهُ فِي جَنَّتِهِ.

بَابُ أَنَّ الصَّاعِقَةَ لَا تُصِيبُ ذَاكِراً

۳۱۹۲-۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَيْلِ عَنْ أَبِي الصَّبَّاحِ الْكِنَانِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

يَمُوتُ الْمُؤْمِنُ بِكُلِّ- مِيتَةٍ إِلَّا الصَّاعِقَةَ- لَا تَأْخُذُهُ وَ هُوَ يَذْكُرُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ.

۳۱۹۳-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ ابْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ مُعَاوِيَةَ الْعِجْلِيِّ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِنَّ الصَّوَاعِقَ لَا تُصِيبُ ذَاكِراً- قَالَ قُلْتُ وَ مَا الذَّاكِرُ- قَالَ مَنْ قَرَأَ مِائَةَ آيَةٍ.

۳۱۹۴-۳- حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ وُهَيْبِ بْنِ حَفْصٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام - عَنْ مِيتَةِ الْمُؤْمِنِ قَالَ- يَمُوتُ الْمُؤْمِنُ بِكُلِّ مِيتَةٍ- يَمُوتُ غَرَقاً وَ يَمُوتُ بِالْهَدْمِ- وَ يُبْتَلَى بِالسَّبُعِ وَ يَمُوتُ

۵- امام صادق علیه السلام فرمود:
هر کس بسیار ذکر خدای عزّوجلّ گوید، خداوند در بهشت خود، او را کاخ نشین سازد و زیر درختان و گنبدهای بهشتی به او جای دهد یا در بهشت خود، او را در سایهٔ رحمت خویش گیرد و مشمول مهر مخصوص خود سازد.

صاعقه ذاکر را نگیرد

۱- امام صادق علیه السلام، فرمود: مؤمن به هر مرگی می‌میرد جز برق زدگی و صاعقه، در حالی که او مشغول ذکر خدای عزّوجلّ است.

* * *

۲- امام صادق علیه السلام فرمود: برقهای آسمانی به کسی که مشغول ذکر خداست نمی‌رسد.
گوید: عرض کردم: ذاکر یعنی چه؟ فرمود: هر کس صد آیه را خوانده است.

* * *

۳- ابی بصیر، گوید: از امام صادق علیه السلام از مردن مؤمن پرسیدم؟ فرمود:
مؤمن به هر مرگی بمیرد: با برق زدگی زیرآوار ماندن یا حیوانات

بِالصَّاعِقَةِ - وَ لَا تُصِيبُ ذَاكِرَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

بَابُ الِاشْتِغَالِ بِذِكْرِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ

۳۱۹۵-۱ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ - مَنْ شُغِلَ بِذِكْرِي عَنْ مَسْأَلَتِي - أَعْطَيْتُهُ أَفْضَلَ مَا أُعْطِي مَنْ سَأَلَنِي.

۳۱۹۶-۲ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ يُونُسَ عَنْ هَارُونَ بْنِ خَارِجَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الْعَبْدَ لَيَكُونُ لَهُ الْحَاجَةُ - إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - فَيَبْدَأُ بِالثَّنَاءِ عَلَى اللَّهِ - وَ الصَّلَاةِ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - حَتَّى يَنْسَى حَاجَتَهُ - فَيَقْضِيهَا اللَّهُ لَهُ - مِنْ غَيْرِ أَنْ يَسْأَلَهُ إِيَّاهَا.

بَابُ ذِكْرِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِي السِّرِّ

۳۱۹۷-۱ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي الْبِلَادِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - مَنْ ذَكَرَنِي سِرّاً - ذَكَرْتُهُ عَلَانِيَةً.

درنده و یا با صاعقه جز آن مؤمنی که مشغول ذکر خدا باشد.

مشغول به ذکر خدای عزّوجلّ

۱- امام صادقعليه‌السلام فرمود: راستی خدای عزّوجلّ می‌فرماید:
هرکس به ذکر من سرگرم شود(و از درخواست حاجت خود غافل ماند) به او ببخشم بهتر از آن کسی که از من درخواست کند.

* * *

۲- امام صادقعليه‌السلام فرمود: به راستی بنده‌ای حاجتی به خدای عزّوجلّ دارد و به ستایش خداوند و درود بر پیامبر و آل او شروع کند تا آنکه حاجت خود را فراموش کند خداوند حاجت اورا بدون درخواست برآورده سازد.

ذکر خدای عزّوجلّ در نهان

۱- امام صادقعليه‌السلام، فرمود:
هرکس در پنهانی مرا یاد کند از او آشکارا یاد کنم.

* * *

۳۱۹۸-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي الْمَغْرَاءِ الْخَصَّافِ رَفَعَهُ قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام مَنْ ذَكَرَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فِي السِّرِّ- فَقَدْ ذَكَرَ اللَّهَ كَثِيراً- إِنَّ الْمُنَافِقِينَ كَانُوا- يَذْكُرُونَ اللَّهَ عَلَانِيَةً- وَ لَا يَذْكُرُونَهُ فِي السِّرِّ- فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- يُرٰاؤُنَ النّٰاسَ- وَ لاٰ يَذْكُرُونَ اللّٰهَ إِلاّٰ قَلِيلاً.

۳۱۹۹-۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ رَفَعَهُ قَالَ:

قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِعِيسَى عليه السلام يَا عِيسَى اذْكُرْنِي فِي نَفْسِكَ- أَذْكُرْكَ فِي نَفْسِي- وَ اذْكُرْنِي فِي مَلَئِكَ أَذْكُرْكَ- فِي مَلَإٍ خَيْرٍ مِنْ مَلَإِ الْآدَمِيِّينَ- يَا عِيسَى أَلِنْ لِي قَلْبَكَ- وَ أَكْثِرْ ذِكْرِي فِي الْخَلَوَاتِ- وَ اعْلَمْ أَنَّ سُرُورِي أَنْ تُبَصْبِصَ إِلَيَّ- وَ كُنْ فِي ذَلِكَ حَيّاً- وَ لَا تَكُنْ مَيِّتاً.

۳۲۰۰-۴- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ حَرِيزٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَحَدِهِمَا قَالَ:

لَا يَكْتُبُ الْمَلَكُ إِلَّا مَا سَمِعَ- وَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ اذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعاً وَ خِيفَةً فَلَا يَعْلَمُ ثَوَابَ ذَلِكَ الذِّكْرِ- فِي نَفْسِ الرَّجُلِ غَيْرُ اللَّهِ- عَزَّ وَ جَلَّ لِعَظَمَتِهِ.

بَابُ ذِكْرِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِي الْغَافِلِينَ

۳۲۰۱-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ الْمُخْتَارِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام الذَّاكِرُ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِي الْغَافِلِينَ كَالْمُقَاتِلِ فِي الْمُحَارِبِينَ.

۲- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: هر کس خدای عزّوجلّ را در نهان یاد کند، خدا رابسیار یاد کرده است زیرا منافقان آشکارا و در نزد مسلمانان خدا را یاد کنند و از او پنهانی یاد ننمایند و برای همین است که خدای عزوجل فرموده است: «در برابر مردم خودنمائی کنند و خدا را جز اندکی یاد نکنند (نساء / ۱۴۲)»

۳- ابن فضائل در حدیثی که سند آن را به معصوم رسانده است می‌گوید،که خداوند به عیسی علیه السلام فرمود: ای عیسی امرا در خاطر خود یاد کن تا تو را در خاطر خود یاد کنم و مرا در میان مردمان یاد کن تا تو را در جمعی بهتر از جمع آدمیان (فرشتگان) یاد کنم. ای عیسی! دلت را برای من نرم و در تنهائی بسیار مرا یاد کن و بدان که شادی من در این است که برای من تواضع کنی و در آن زنده و برازنده باشی و افسرده و دل مرده نباشی.

۴- زراره، از امام باقر علیه السلام و یا امام صادق علیه السلام حدیث کند که فرمود: فرشته ننویسد جز آنچه را بشنود و خدای عزّوجلّ فرموده است: «پروردگار خود را با زاری و ترس یاد کن (اعراف / ۲۰۴)»
و ثواب اینگونه ذکر راکه در پیش خود شخص باشد و نهانی باشد جز خدای عزّوجلّ نداند برای آنکه بسیار بزرگ است.

ذکر خدای عزّوجلّ در میان غفلت بزرگان

و بی خبران از حق

۱- امام صادق علیه السلام فرمود: آنکس که در زمرهٔ عاقلان در یاد خدای عزّوجلّ است مانند کسی است که در زمرهٔ جنگجویان در راه خدا نبرد کند.

۳۲۰۲-۲-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاكِرُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِي الْغَافِلِينَ - كَالْمُقَاتِلِ عَنِ الْفَارِّينَ - وَ الْمُقَاتِلُ عَنِ الْفَارِّينَ لَهُ الْجَنَّةُ

بَابُ التَّحْمِيدِ وَ التَّمْجِيدِ

۳۲۰۳-۱-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْقَمَّاطِ عَنِ الْمُفَضَّلِ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﵇ جُعِلْتُ فِدَاكَ عَلِّمْنِي دُعَاءً جَامِعاً - فَقَالَ لِيَ احْمَدِ اللَّهَ - فَإِنَّهُ لَا يَبْقَى أَحَدٌ - يُصَلِّي إِلَّا دَعَا لَكَ يَقُولُ - سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ.

۳۲۰۴-۲-عَنْهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﵇ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - فَقَالَ أَنْ تَحْمَدَهُ.

۳۲۰۵-۳-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْأَنْبَارِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﵇ قَالَ:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَحْمَدُ اللَّهَ فِي كُلِّ يَوْمٍ - ثَلَاثَمِائَةِ مَرَّةٍ وَ سِتِّينَ مَرَّةً - عَدَدَ عُرُوقِ الْجَسَدِ - يَقُولُ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ - كَثِيراً عَلَى كُلِّ حَالٍ.

۲- رسول خداﷺ فرموده است: کسی که خدا را در میان غافلان یاد کند همچون کسی است که در راه خدا به سود گریخته‌ها نبرد کند و آنکس که به سود گریخته‌ها نبرد کند بهشت از آن اوست.

سپاس گوئی و تمجید

۱- «مفضل»، گوید: به امام صادقؑ عرض کردم: قربانت دعاء جامعی به من بیاموز، به من فرمود:
خدا را سپاس گو زیرا هیچ نمازگزاری نماند جز اینکه برایت دعا کند، می‌گوید خدایا بشنو سخن کسی که تو را سپاس گوید.

* * *

۲- محمد بن مروان می‌گوید: به امام عرض کردم: کدام عمل به درگاه خدای عزّوجلّ محبوب‌تر است؟
در پاسخ فرمود: این است که او را سپاس گوئی.

* * *

۳- امام صادقؑ فرمود: شیوهٔ رسول خداﷺ این بود که هر روز سیصد و شصت بار خدا را حمد می‌کرد به شمارهٔ رگهای تن انسان و می‌فرمود: سپاس از آن پروردگار جهانیان در هر حال بسیار است.

* * *

۳۲۰۶-۴- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ الْمِيثَمِيِّ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ شُعَيْبٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ يَقُولُ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ فِي ابْنِ آدَمَ ثَلَاثَمِائَةٍ وَ سِتِّينَ عِرْقاً- مِنْهَا مِائَةٌ وَ ثَمَانُونَ مُتَحَرِّكَةٌ- وَ مِنْهَا مِائَةٌ وَ ثَمَانُونَ سَاكِنَةٌ- فَلَوْ سَكَنَ الْمُتَحَرِّكُ لَمْ يَنَمْ- وَ لَوْ تَحَرَّكَ السَّاكِنُ لَمْ يَنَمْ- وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَصْبَحَ قَالَ- الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ- كَثِيراً عَلَى كُلِّ حَالٍ - ثَلَاثَمِائَةٍ وَ سِتِّينَ مَرَّةً- وَ إِذَا أَمْسَى قَالَ مِثْلَ ذَلِكَ.

۳۲۰۷-۵- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ الْعَبَّاسِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جَنَاحٍ قَالَ:

حَدَّثَنِي أَبُو مَسْعُودٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ قَالَ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ إِذَا أَصْبَحَ- الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ - فَقَدْ أَدَّى شُكْرَ يَوْمِهِ- وَ مَنْ قَالَهَا إِذَا أَمْسَى- فَقَدْ أَدَّى شُكْرَ لَيْلَتِهِ.

۳۲۰۸-۶- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَسَّانَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

كُلُّ دُعَاءٍ لَا يَكُونُ قَبْلَهُ- تَحْمِيدٌ فَهُوَ أَبْتَرُ- إِنَّمَا التَّحْمِيدُ ثُمَّ الثَّنَاءُ قُلْتُ مَا أَدْرِي مَا يُجْزِي- مِنَ التَّحْمِيدِ وَ التَّمْجِيدِ- قَالَ يَقُولُ- اللَّهُمَّ أَنْتَ الْأَوَّلُ- فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ- وَ أَنْتَ الْآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ

۴- رسول خداﷺ فرموده است که: در آدمی زاده سیصد و شصت رگ است که یکصد و هشتاد از آنها آرام است و اگر رگ جنبنده‌ای آرام شود، خوابش نبرد و اگر رگ آرامی بجنبد، خوابش نبرد و رسول خداﷺ را شیوه چنان بود که چون صبح می‌کرد سیصد و شصت بار می‌فرمود: سپاس از آن پروردگار جهانیان در هر حال بسیار است.

* * *

۵- امام صادقؑ، فرمود:

هر کس در هر صبح چهار بار بگوید: الحمدلله رب العالمین، هر آینه شکر آن روز را گفته است و هر کس آن را در شام بگوید، شکر آن شب را ادا کرده است.

* * *

٦- یکی از یاران امام صادقؑ فرمود:

هر دعائی که پیش از آن حمد خدا نباشد نیمه و دنبال بریده است، حمد خدا را باید و سپس ستایش او، من گفتم: نمی‌دانم چه اندازه از تمحید و تمجید بس است؟

فرمود: می‌گوید: بار خدایا! توئی آغاز و پیش از تو چیزی نیست،

وَ أَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ- وَ أَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ- وَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ.

۳۲۰۹-۷- وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ مَا أَدْنَى مَا يُجْزِي مِنَ التَّحْمِيدِ- قَالَ تَقُولُ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَلَا فَقَهَرَ- وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي مَلَكَ فَقَدَرَ- وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بَطَنَ فَخَبَرَ- وَ الْحَمْدُ للّه الَّذِي (يُمِيتُ الْأَحْيَاء) يُحْيِي الْمَوْتَى وَ هُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ..

بَابُ الِاسْتِغْفَارِ

۳۲۱۰-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَيْرُ الدُّعَاءِ الِاسْتِغْفَارُ.

۳۲۱۱-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ سَيْفٍ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ زُرَارَةَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ إِذَا أَكْثَرَ الْعَبْدُ مِنَ الِاسْتِغْفَارِ- رُفِعَتْ صَحِيفَتُهُ وَ هِيَ تَتَلَأْلَأُ.

۳۲۱۲-۳- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ يَاسِرٍ عَنِ الرِّضَا ﷺ قَالَ:

مَثَلُ الِاسْتِغْفَارِ مَثَلُ وَرَقٍ عَلَى شَجَرَةٍ- تُحَرَّكُ فَيَتَنَاثَرُ- وَ الْمُسْتَغْفِرُ مِنْ ذَنْبٍ- وَ يَفْعَلُهُ كَالْمُسْتَهْزِئِ بِرَبِّهِ.

و توئی انجام و پس از تو چیزی نیست، توئی آشکارا و فرازتر از تو چیزی نیست، و توئی نهان و در برابر تو چیزی نیست، و توئی عزیز و حکیم.

۷- راوی گوید از امام صادقعليه‌السلام پیرامون مقدار تحمید و تمجید از خداوند، پرسیدم؟
فرمود می‌گوئی: سپاس از آن خداست که بر هر چیزی چیره و مسلط است و سپاس از آن خداست که مالک است و توانا و سپاس از آن خداست که درون است و آگاه و حمد از آن خداوندی است که (زنده‌ها را بمیراند) و مرده‌ها را زنده کند و او بر هر چیزی تواناست.

طلب آمرزش

۱- رسول خداصلى‌الله‌عليه‌وآله فرمود: بهترین دعا، آمرزش خواهی است.

۲- «عبید بن زراره»، گوید: امام صادقعليه‌السلام فرمود:
هرگاه بنده آمرزش بسیار خواهد، نامهٔ عملش بالا رود در حالی که می‌درخشد.

۳- امام رضاعليه‌السلام فرمود: مثل استغفار چون برگی است بر درختی که بجنبد و پیاپی فرو ریزد و آنکه از گناهش آمرزش خواهد و باز گناه کند چون مسخره کنندهٔ پروردگار خود باشد.

۳۲۱۳- ٤- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله كَانَ لَا يَقُومُ مِنْ مَجْلِسٍ - وَ إِنْ خَفَّ حَتَّى يَسْتَغْفِرَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - خَمْساً وَ عِشْرِينَ مَرَّةً.

۳۲۱۴- ٥- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يَسْتَغْفِرُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - فِي كُلِّ يَوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً - وَ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ سَبْعِينَ مَرَّةً - قَالَ قُلْتُ كَانَ يَقُولُ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ - قَالَ كَانَ يَقُولُ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ - أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ سَبْعِينَ مَرَّةً - وَ يَقُولُ وَ أَتُوبُ إِلَى اللَّهِ - وَ أَتُوبُ إِلَى اللَّهِ سَبْعِينَ مَرَّةً.

۳۲۱۵- ٦- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ حُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله الاِسْتِغْفَارُ وَ قَوْلُ - لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَيْرُ الْعِبَادَةِ قَالَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ - فَاعْلَمْ أَنَّهُ لا إِلَهَ إِلَّا اللهُ - وَ اسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ.

بَابُ التَّسْبِيحِ وَ التَّهْلِيلِ وَ التَّكْبِيرِ

۳۲۱۶- ١- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ وَ أَبِي أَيُّوبَ الْخَزَّازِ جَمِيعاً عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

جَاءَ الْفُقَرَاءُ - إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ - إِنَّ

۴- امام صادق علیه السلام فرمود:
رسول خدا صلی الله علیه و آله را شیوه چنان بود که از مجلسی برنمی‌خاست گر چه کوتاه بود تا بیست و پنج بار از خدای عزّوجلّ استغفار می‌کرد.

۵- امام صادق علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله در هر روز هفتاد بار از خدای عزّوجلّ آمرزش می‌خواست و به درگاه خدای عزّوجلّ توبه می‌کرد (راوی) گوید: گفتم: او می‌فرمود: استغفرالله ربی و اتوب الیه؟
در پاسخ فرمود: هفتاد بار می‌فرمود: استغفرالله، استغفرالله و هفتاد بار می‌فرمود: اتوب الی الله، اتوب الی الله.

۶- امام صادق علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است:
استغفار و گرفتن کلمهٔ «لا اله الاّ الله» بهترین عبادت است، خداوند عزیز جبّار فرموده است: «بدان که راستش این است که نیست شایستهٔ پرستشی جز خداو آمرزش خواه از گناه خودت (محمد / ۲۲)»

توضیح: همانطور که می‌دانیم استغفار پیامبر و معصومین نه برای آمرزش گناه بوده زیرا آنها معصوم بوده‌اند بلکه بخاطر آمرزش امت و نهایت خلوص در بندگی و اطاعت بوده است.

تسبیح و تهلیل و تکبیر

۱- امام صادق علیه السلام فرمود: مستمندان و فقراء خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله آمدند و گفتند: یا رسول الله راستی توانگران توان این را دارند که بنده‌ای را آزاد

الْأَغْنِيَاءَ لَهُمْ مَا يُعْتِقُونَ- وَ لَيْسَ لَنَا وَ لَهُمْ مَا يَحُجُّونَ- وَ لَيْسَ لَنَا وَ لَهُمْ مَا يَتَصَدَّقُونَ- وَ لَيْسَ لَنَا وَ لَهُمْ مَا يُجَاهِدُونَ وَ لَيْسَ لَنَا- فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ كَبَّرَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ مِائَةَ مَرَّةٍ- كَانَ أَفْضَلَ مِنْ عِتْقِ مِائَةِ رَقَبَةٍ- وَ مَنْ سَبَّحَ اللَّهَ مِائَةَ مَرَّةٍ- كَانَ أَفْضَلَ مِنْ سِيَاقِ مِائَةِ بَدَنَةٍ- وَ مَنْ حَمِدَ اللَّهَ مِائَةَ مَرَّةٍ- كَانَ أَفْضَلَ مِنْ حُمْلَانِ مِائَةِ فَرَسٍ- فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِسُرُجِهَا وَ لُجُمِهَا وَ رُكُبِهَا- وَ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِائَةَ مَرَّةٍ- كَانَ أَفْضَلَ النَّاسِ عَمَلًا ذَلِكَ الْيَوْمَ- إِلَّا مَنْ زَادَ قَالَ- فَبَلَغَ ذَلِكَ الْأَغْنِيَاءَ فَصَنَعُوهُ- قَالَ فَعَادَ الْفُقَرَاءُ- إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله فَقَالُوا- يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ بَلَغَ الْأَغْنِيَاءَ- مَا قُلْتَ فَصَنَعُوهُ فَقَالَ- رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله ذَلِكَ- فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ.

۳۲۱۷-۲- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ رِبْعِيٍّ عَنْ فُضَيْلٍ عَنْ أَحَدِهِمَا قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ أَكْثِرُوا مِنَ التَّهْلِيلِ وَ التَّكْبِيرِ- فَإِنَّهُ لَيْسَ شَيْءٌ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنَ التَّهْلِيلِ وَ التَّكْبِيرِ.

۳۲۱۸-۳- عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام التَّسْبِيحُ نِصْفُ الْمِيزَانِ- وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ يَمْلَأُ الْمِيزَانَ- وَ اللَّهُ أَكْبَرُ يَمْلَأُ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ.

کنند و ما نداریم، آنها می‌توانند بحج بروند و ما نمی‌توانیم، آنها می‌توانند صدقه دهند و ما نداریم، آنها می‌توانند در راه خدا جهاد کنند و ما نمی‌توانیم، رسول خدا ﷺ فرمود: هر کس صد بار «الله اکبر» گوید، نزد خدای عزّوجلّ بهتر از آزاد کردن صد بنده، و هر کس خدا را صد بار تسبیح گوید بهتر است از بردن صد شتر به قربانگاه حج، و هر کس خدا را صد بار حمد گوید بهتر است از دادن یکصد اسب با زین و لجام و سوار برای جهاد در راه خدا و هر کس صد بار بگوید: «لا اله الا الله»، در آن روز از همهٔ مردم بهتر عمل کرده است جز کسی که بر آن افزوده باشد. فرمود: این گزارش به توانگران رسید و آن را به کار بستند، گوید: مستمندان نزد رسول خدا ﷺ برگشتند و گفتند: یا رسول الله! آنچه فرمودید، به توانگران رسیده و آن را به کار بستند، رسول خدا ﷺ فرمود: این فضل خداست، به هر کس خواهد می‌دهد.

* * *

۲- «فضیل»، از یکی از دو امام باقر و یا امام صادق علیه السلام حدیث کند که فرمود: «الله اکبر و لا اله الا الله» بسیار بگوئید زیرا چیزی در نزد خدای عزّوجلّ از الله اکبر گفتن و لا اله الاّ الله گفتن محبوب تر نیست.

* * *

۳- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: «سبحان الله» گفتن، نیمی از میزان اعمال است، و «الحمدلله» همهٔ میزان را پر می‌کند و «الله اکبر» میان آسمان و زمین را پر می‌کند.

۳۲۱۹-۴- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مَالِكِ ابْنِ عَطِيَّةَ عَنْ ضُرَيْسٍ الْكُنَاسِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله بِرَجُلٍ يَغْرِسُ غَرْساً فِي حَائِطٍ لَهُ- فَوَقَفَ لَهُ وَ قَالَ- لَا أَدُلُّكَ عَلَى غَرْسٍ- أَثْبَتَ أَصْلاً وَ أَسْرَعَ إِينَاعاً- وَ أَطْيَبَ ثَمَراً وَ أَبْقَى- قَالَ بَلَى فَدُلَّنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ- فَقَالَ إِذَا أَصْبَحْتَ وَ أَمْسَيْتَ- فَقُلْ سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ- وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ- فَإِنَّ لَكَ إِنْ قُلْتَهُ- بِكُلِّ تَسْبِيحَةٍ عَشْرَ شَجَرَاتٍ- فِي الْجَنَّةِ مِنْ أَنْوَاعِ الْفَاكِهَةِ وَ هُنَّ مِنَ الْبَاقِيَاتِ الصَّالِحَاتِ- قَالَ فَقَالَ الرَّجُلُ فَإِنِّي أُشْهِدُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ- أَنَّ حَائِطِي هَذَا صَدَقَةٌ مَقْبُوضَةٌ- عَلَى فُقَرَاءِ الْمُسْلِمِينَ أَهْلِ الصَّدَقَةِ- فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ آيَاتٍ مِنَ الْقُرْآنِ- فَأَمَّا مَنْ أَعْطى‏ وَ اتَّقى‏ «وَ صَدَّقَ بِالْحُسْنى‏ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرى‏».

۳۲۲۰-۵- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله خَيْرُ الْعِبَادَةِ قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.

بَابُ الدُّعَاءِ لِلْإِخْوَانِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ

۳۲۲۱-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي الْمَغْرَاءِ عَنِ الْفُضَيْلِ ابْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

أَوْشَكُ دَعْوَةٍ- وَ أَسْرَعُ إِجَابَةٍ- دُعَاءُ الْمَرْءِ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ.

۴- امام باقر علیه السلام گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله به مردی گذر کرد که در باغستانی درخت می‌کاشت و نزد او ایستاد و فرمود: تو را دلالت نکنم بر کشت درختانی که ریشه هایشان پا برجاتر و میوه هایش زودرس‌تر و بهتر و پاینده‌تر باشند؟ گفت: یا رسول الله چرا راهنمائی کنید. فرمود:
چون صبح کنی بگو: سبحان الله و الحمدلله و لا اله الاّ الله و الله اکبر، زیرا اگر آن راگوئی به شمارهٔ هر تسبیح ده درخت از انواع میوه‌ها در بهشت دارد و آنها از باقیات صالحات‌اند،
فرمود: آن مرد گفت: پس به راستی یا رسول الله! من شما را گواه گرفتم که این نخلستان من وقف است بر فقراء مسلمانان که مستحقّ صدقه باشند.
بر خداوند آیاتی از قرآن را نازل کرد: «و امّا کسی که عطا کند و پرهیزگار باشد به زودی برایش نعمتهای فراوان آماده سازیم (لیل / ۵)»

۵- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: بهترین عبادت، گفتن: لا اله الاّ الله است.

دعا برای برادران (دینی) در پشت سر آنها

۱- امام باقر علیه السلام، فرمود: دعائی که بیشتر در معرض اجابت است و زودتر مستجاب می‌شود، دعا برای برادران دینی است در پشت سر آنها.

***

۳۲۲۲-۲- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

دُعَاءُ الْمَرْءِ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ- يُدِرُّ الرِّزْقَ وَ يَدْفَعُ الْمَكْرُوهَ.

۳۲۲۳-۳- عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ شِمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام فِي قَوْلِهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى:

وَ يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ يَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ قَالَ- هُوَ الْمُؤْمِنُ يَدْعُو لِأَخِيهِ- بِظَهْرِ الْغَيْبِ فَيَقُولُ لَهُ الْمَلَكُ- آمِينَ وَ يَقُولُ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ- وَ لَكَ مِثْلَا مَا سَأَلْتَ- وَ قَدْ أُعْطِيتَ مَا سَأَلْتَ بِحُبِّكَ إِيَّاهُ.

۳۲۲۴-۴- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَعْبَدٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ الْوَاسِطِيِّ عَنْ دُرُسْتَ بْنِ أَبِي مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي خَالِدٍ الْقَمَّاطِ قَالَ:

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام أَسْرَعُ الدُّعَاءِ نُجْحاً لِلْإِجَابَةِ- دُعَاءُ الْأَخِ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ- يَبْدَأُ بِالدُّعَاءِ لِأَخِيهِ- فَيَقُولُ لَهُ مَلَكٌ مُوَكَّلٌ بِهِ- آمِينَ وَ لَكَ مِثْلَاهُ.

۳۲۲۵-۵- عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ جَعْفَرِ ابْنِ مُحَمَّدٍ التَّمِيمِيِّ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عُلْوَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَا مِنْ مُؤْمِنٍ دَعَا لِلْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ- إِلَّا رَدَّ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَيْهِ- مِثْلَ الَّذِي دَعَا لَهُمْ بِهِ- مِنْ كُلِّ مُؤْمِنٍ وَ مُؤْمِنَةٍ

۲- امام صادق‌علیه‌السلام، فرمود: دعاء مرد در غیاب برادر دینی اش روزی را فراوان می‌کند و از بدی جلوگیری می‌نماید.

۳- امام باقرعلیه‌السلام در تفسیر قول خدای تبارك و تعالی:«و می‌پذیرد از آنانی که ایمان آوردند و کارهای نیک کردند و از فضل خود آنها بیفزاید(شوری/۲۵)»
فرمود: مقصود از آن مؤمنی است که برای برادر خود در پشت سرش دعا می‌کند سپس فرشته‌ای برای دعای او آمین گوید و خدای جبّار عزیز می‌فرماید: برای توست دو برابر آنچه راکه درخواست کردی و به تو عطا شده آنچه درخواست کردی زیرا او را دوست داشتی.

۴- امام باقرعلیه‌السلام فرمود:
دعائی که در اجابت کامیاب‌تر است دعای برادر دینی است در پشت سر برادر خود، وقتی دعا را آغاز می‌کند فرشته‌ای که بر او گماشته شده آمین‌ها را می‌گوید: و برای تو دو برابر آن است.

۵- رسول خداصلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود:
هیچ مؤمنی نیست که برای مردان مؤمن و زنان مؤمنه دعا کند جز اینکه خدای عزّوجلّ مانند آنچه را برای آنان دعا کرده است به او بر می‌گرداند از طرف هر مرد ،مؤمن و هر زن مؤمنه‌ای که از آغاز روزگار درگذشته یا تا روز قیامت به جهان آید، راستی بنده‌ای باشد که روز قیامت دستور دهند که او را به دوزخ برند و او را به سوی دوزخ کشند،

مَضَى مِنْ أَوَّلِ الدَّهْرِ - أَوْ هُوَ آتٍ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ - إِنَّ الْعَبْدَ لَيُؤْمَرُ بِهِ إِلَى النَّارِ - يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُسْحَبُ - فَيَقُولُ الْمُؤْمِنُونَ وَ الْمُؤْمِنَاتُ - يَا رَبِّ هَذَا الَّذِي كَانَ يَدْعُو لَنَا - فَشَفِّعْنَا فِيهِ فَيُشَفِّعُهُمُ - اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِيهِ فَيَنْجُو.

۳۲۲۶-۶- عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ:

رَأَيْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ جُنْدَبٍ فِي الْمَوْقِفِ - فَلَمْ أَرَ مَوْقِفاً - كَانَ أَحْسَنَ مِنْ مَوْقِفِهِ - مَا زَالَ مَادّاً يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ - وَ دُمُوعُهُ تَسِيلُ عَلَى خَدَّيْهِ - حَتَّى تَبْلُغَ الْأَرْضَ - فَلَمَّا صَدَرَ النَّاسُ قُلْتُ لَهُ - يَا أَبَا مُحَمَّدٍ مَا رَأَيْتُ مَوْقِفاً - قَطُّ أَحْسَنَ مِنْ مَوْقِفِكَ - قَالَ وَ اللَّهِ مَا دَعَوْتُ إِلَّا لِإِخْوَانِي - وَ ذَلِكَ أَنَّ أَبَا الْحَسَنِ مُوسَى عليه السلام أَخْبَرَنِي أَنَّ مَنْ دَعَا - لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ - نُودِيَ مِنَ الْعَرْشِ - وَ لَكَ مِائَةُ أَلْفِ ضِعْفٍ - فَكَرِهْتُ أَنْ أَدَعَ مِائَةَ أَلْفٍ مَضْمُونَةٍ - لِوَاحِدَةٍ لَا أَدْرِي تُسْتَجَابُ أَمْ لَا.

۳۲۲۷-۷- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ ابْنِ رِئَابٍ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ ثُوَيْرٍ قَالَ:

سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ عليه السلام يَقُولُ إِنَّ الْمَلَائِكَةَ إِذَا سَمِعُوا الْمُؤْمِنَ - يَدْعُو لِأَخِيهِ الْمُؤْمِنِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ - أَوْ يَذْكُرُهُ بِخَيْرٍ قَالُوا - نِعْمَ الْأَخُ أَنْتَ لِأَخِيكَ - تَدْعُو لَهُ بِالْخَيْرِ وَ هُوَ - غَائِبٌ عَنْكَ وَ تَذْكُرُهُ بِخَيْرٍ - قَدْ أَعْطَاكَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - مِثْلَيْ مَا سَأَلْتَ لَهُ - وَ أَثْنَى عَلَيْكَ مِثْلَيْ - مَا

مؤمنین و مؤمنات می‌گویند: پروردگارا! این شخص برای ما دعا می‌کرد و شفاعت ما را در بارهٔ او بپذیر و خدا شفاعت آنان را دربارهٔ او بپذیرد و نجات یابد.

۶- علی، از پدرش گوید: عبدالله بن جندب را در موقف (عرفات) دیدم و وقوفی بهتر از وقوف او ندیدم، پیوسته دو دستش به سوی آسمان دراز بود و اشکش بر دو گونه‌اش جاری، تا به زمین می‌رسید و چون مردم برگشتند، به او گفتم: ای ابا محمد! من وقوفی بهتراز وقوف تو ندیدم. گفت: به خدا من جز برای برادران دینی خود دعائی نکردم و این برای آن است که ابوالحسن - امام کاظم علیه السلام - به من خبر داد که هر کس در پشت سر برای برادر خود دعا کند، از عرش به او ندا رسد که: برای تو باد صدهزار برابر آن و من بد داشتم که صد هزار دعای تعهد شده را برای یک دعاء از دست بدهم که نمی‌دانم آن یک دعاء اجابت می‌شود یا نه؟

۷- «ثویر»، گوید: شنیدم علی بن الحسین علیه السلام می‌فرمود:
راستی وقتی فرشته‌ها بشنوند که مؤمن در پشت سر برادر مؤمنش دعا می‌کند و یا او را به خوبی یاد می‌کند، گویند: چه خوب برادری هستی، تو برای برادرت در حقّ او دعای خیر می‌کنی با اینکه از تو غائب است و او را به خوبی یاد می‌کنی، هر آینه خدای عزّوجلّ دو برابر آنچه را که برای او درخواست کردی به تو می‌دهد و در برابر آنچه که از او خوبی گفتی از تو خوبی گوید و تو بر او فضیلت داری و هر گاه فرشته‌ها بشنوند از زبان او که برادرش بدگوید و بر او نفرین کند به او بگویند: چه بد برادری هستی تو در حق برادرت دست از این سخنان بردار.

أَثْنَيْتَ عَلَيْهِ - وَ لَكَ الْفَضْلُ عَلَيْهِ - وَ إِذَا سَمِعُوهُ يَذْكُرُ أَخَاهُ بِسُوءٍ وَ يَدْعُو عَلَيْهِ قَالُوا لَهُ - بِئْسَ الْأَخُ أَنْتَ لِأَخِيكَ - كُفَّ أَيُّهَا الْمُسَتَّرُ - عَلَى ذُنُوبِهِ وَ عَوْرَتِهِ - وَ ارْبَعْ عَلَى نَفْسِكَ - وَ احْمَدِ اللَّهَ الَّذِي سَتَرَ عَلَيْكَ وَ اعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - أَعْلَمُ بِعَبْدِهِ مِنْكَ.

بَابُ مَنْ تُسْتَجَابُ دَعْوَتُهُ

۳۲۲۸ - ۱ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عِيسَى بْنِ عَبْدِاللَّهِ الْقُمِّيِّ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ يَقُولُ ثَلَاثَةٌ دَعْوَتُهُمْ مُسْتَجَابَةٌ - الْحَاجُّ فَانْظُرُوا كَيْفَ تَخْلُفُونَهُ - وَ الْغَازِي فِي سَبِيلِ اللَّهِ - فَانْظُرُوا كَيْفَ تَخْلُفُونَهُ - وَ الْمَرِيضُ فَلَا تُغِيظُوهُ - وَ لَا تُضْجِرُوهُ.

۳۲۲۹ - ۲ - الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْوَشَّاءِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

كَانَ أَبِي ﷺ يَقُولُ خَمْسُ دَعَوَاتٍ لَا يُحْجَبْنَ - عَنِ الرَّبِّ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى - دَعْوَةُ الْإِمَامِ الْمُقْسِطِ - وَ دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - لَأَنْتَقِمَنَّ لَكَ وَ لَوْ بَعْدَ حِينٍ - وَ دَعْوَةُ الْوَلَدِ الصَّالِحِ لِوَالِدَيْهِ - وَ دَعْوَةُ الْوَالِدِ الصَّالِحِ لِوَلَدِهِ - وَ دَعْوَةُ الْمُؤْمِنِ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ - فَيَقُولُ وَ لَكَ مِثْلُهُ.

ای کسی که پرده روی گناهان و عیوبش کشیده شده و خود را باش و سپاس کن از آن خدائی که پرده روی تو کشیده و بدان که خدای عزّوجلّ به حال بندۀ خود از تو داناتر است.

کسی که دعایش پذیرفته شود

۱- عیسی بن عبدالله قمی می‌گوید: از امام صادقعليه‌السلام شنیدم می‌فرمود: دعاء سه کس پذیرفته شود:

۱- کسی که به حج رود، با توجه به اینکه چگونه به جای او، نسبت به بازماندگانش رفتار کنید.

۲- جهادگر در راه خدا، با توجه به اینکه چگونه نسبت به بازماندگانش رفتار کنید.

۳- بیمار که، باید او را به خشم نیاورید و دل تنگ نکنید.

۲- امام صادقعليه‌السلام فرمود: پدرم می‌فرمود: پنج دعاء است که از درگاه پروردگار تبارک و تعالی محجوب نشوند.

۱- دعاء امام عادل

۲- دعاء ستم کشیده، خدای عزّوجلّ می‌فرماید: هر آینه انتقام تو را از ستمکار بگیرم گر چه زمانی بر آن بگذرد.

۳- دعاء فرزند صالح برای پدر و مادر

۴- دعاء پدر خوب برای فرزندش

۵- دعاء مؤمن در حق برادر دینی خود در غیاب او که خداوند می‌فرماید: برای تو باد مانند آن.

۳۲۳۰-۳- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِيَّاكُمْ وَ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ- فَإِنَّهَا تُرْفَعُ فَوْقَ السَّحَابِ- حَتَّى يَنْظُرَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيْهَا- فَيَقُولَ ارْفَعُوهَا حَتَّى أَسْتَجِيبَ لَهُ- وَ إِيَّاكُمْ وَ دَعْوَةَ الْوَالِدِ- فَإِنَّهَا أَحَدُّ مِنَ السَّيْفِ.

۳۲۳۱-۴- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَخِيهِ الْحَسَنِ عَنْ زُرْعَةَ عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ؑ قَالَ:

كَانَ أَبِي يَقُولُ اتَّقُوا الظُّلْمَ- فَإِنَّ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ- تَصْعَدُ إِلَى السَّمَاءِ.

۳۲۳۲-۵- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ؑ قَالَ:

مَنْ قَدَّمَ أَرْبَعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ- ثُمَّ دَعَا اسْتُجِيبَ لَهُ.

۳۲۳۳-۶- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ ابْنِ طَلْحَةَ النَّهْدِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ؑ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَرْبَعَةٌ لَا تُرَدُّ لَهُمْ دَعْوَةٌ- حَتَّى تُفَتَّحَ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ- وَ تَصِيرَ إِلَى الْعَرْشِ- الْوَالِدُ لِوَلَدِهِ- وَ الْمَظْلُومُ عَلَى مَنْ ظَلَمَهُ- وَ الْمُعْتَمِرُ حَتَّى يَرْجِعَ- وَ الصَّائِمُ حَتَّى يُفْطِرَ.

۳۲۳۴-۷- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَيْسَ شَيْءٌ أَسْرَعَ إِجَابَةً- مِنْ دَعْوَةِ غَائِبٍ لِغَائِبٍ.

۳- امام صادق علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است:
بپرهیزید از نفرین ستم شده، زیرا تا بالای ابر برآید و خدای عزّوجلّ در آن بنگرد و فرماید: آن را بالا برید تا برای او اجابت کنم، و بپرهیزید از نفرین پدر که از شمشیر برنده‌تر است.

* * *

۴- امام صادق علیه السلام فرمود: پدرم می‌فرمود:
بپرهیزید از ستم، زیرا نفرین ستم رسیده، به آسمان بالا می‌رود.

* * *

۵- امام صادق علیه السلام فرمود: هرکس نخست به چهل مؤمن دعا کند و سپس به خود دعا کند، دعایش مستجاب شود.

* * *

۶-امام صادق علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است: چهار کسند که دعای آنها برگشت ندارد تا آنکه درهای آسمان باز شوند و به عرش برسند: دعای پدر در حق فرزندش، نفرین مظلوم به کسی که به او ستم کرده است، عمره کننده تا به وطن برگردد، دعای روزه دار تا وقتی افطار کند.

* * *

۷- امام صادق علیه السلام فرمودکه: پیامبر فرموده است:
هیچ دعائی زودتر به اجابت نرسد از دعاء شخص غائبی نسبت به شخص غائب دیگر.

۳۲۳۵-۸- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ دَعَا مُوسَى ﷺ وَ أَمَّنَ هَارُونُ ﷺ وَ أَمَّنَتِ الْمَلَائِكَةُ ﷺ فَقَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى - قَدْ أُجِيبَتْ دَعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيمَا وَ مَنْ غَزَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ - اُسْتُجِيبَ لَهُ كَمَا اُسْتُجِيبَ - لَكُمَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

بَابُ مَنْ لَا تُسْتَجَابُ دَعْوَتُهُ

۳۲۳۶-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ حُسَيْنِ بْنِ مُخْتَارٍ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ صَبِيحٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

صَحِبْتُهُ بَيْنَ مَكَّةَ وَ الْمَدِينَةِ - فَجَاءَ سَائِلٌ فَأَمَرَ أَنْ يُعْطَى - ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَأَمَرَ أَنْ يُعْطَى - ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَأَمَرَ أَنْ يُعْطَى - ثُمَّ جَاءَ الرَّابِعُ - فَقَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ يُشْبِعُكَ اللَّهُ ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَيْنَا - فَقَالَ أَمَا إِنَّ عِنْدَنَا مَا نُعْطِيهِ - وَ لَكِنْ أَخْشَى أَنْ نَكُونَ كَأَحَدِ الثَّلَاثَةِ - الَّذِينَ لَا يُسْتَجَابُ لَهُمْ دَعْوَةٌ - رَجُلٌ أَعْطَاهُ اللَّهُ مَالاً - فَأَنْفَقَهُ فِي غَيْرِ حَقِّهِ - ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي فَلَا يُسْتَجَابُ لَهُ - وَ رَجُلٌ يَدْعُو عَلَى امْرَأَتِهِ - أَنْ يُرِيحَهُ مِنْهَا وَ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَمْرَهَا إِلَيْهِ - وَ رَجُلٌ يَدْعُو عَلَى جَارِهِ - وَ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ السَّبِيلَ - إِلَى أَنْ يَتَحَوَّلَ عَنْ جِوَارِهِ وَ يَبِيعَ دَارَهُ.

۳۲۳۷-۲- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ ابْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

أَرْبَعَةٌ لَا تُسْتَجَابُ لَهُمْ دَعْوَةٌ - رَجُلٌ جَالِسٌ فِي بَيْتِهِ - يَقُولُ اللَّهُمَّ

۸- امام صادق﷣ فرمود: رسول خداﷺ فرموده است: موسی دعا کرد و هارون آمین گفت، و فرشته‌ها هم آمین گفتند، پس خدای تبارک وتعالی فرمود: همانا دعاء شما به اجابت رسید، پایداری کنید تا پا برجا باشید و هر کس هم در راه خدا جهاد کند، دعایش تا روز قیامت مستجاب شود.

کسی که دعایش مستجاب نیست

۱- «ولید بن صبیح» می‌گوید میان مکه و مدینه همراه امام صادق﷣ بودم سائلی آمد و فرمان داد به او چیزی داده شود و سپس دیگری آمد و فرمان داد به او چیزی داده شود و سپس دیگری آمد و فرمان داد به او هم چیزی داده شود، چهارمی آمد و آن حضرت فرمود: خدا سیرت کند وسپس به ما رو کرد و فرمود: همانا نزد ما چیزی است که می‌توانیم به او بدهیم ولی می‌ترسیم یکی از آن سه کس باشم که خدا دعاء آنان را مستجاب نکند.

۱- مردی که خدا به او مالی داده که آن را در راه شایسته‌ای خرج نکرده و سپس گوید: بار خدایا! به من روزی بده و دعاء او مستجاب نشود.

۲- مردی که به زن خود نفرین کند تا خداوند او را از شر وی آسوده سازد با اینکه خداوند عزّوجلّ کار طلاقش را به دست او گذاشته.

۳- مردی که بر همسایهٔ خود نفرین کند با اینکه خدای عزّوجلّ برای آسایش او، راهی قرار داده و آن اینکه منزل خود را بفروشد و به جای دیگری برود.

۲- امام صادق﷣ فرمود: چهار کسند که خواسته آنها اجابت نشود:

أُرْزُقْنِي - فَيُقَالُ لَهُ أَلَمْ آمُرْكَ بِالطَّلَبِ - وَ رَجُلٌ كَانَتْ لَهُ اِمْرَأَةٌ فَدَعَا عَلَيْهَا فَيُقَالُ لَهُ - أَلَمْ أَجْعَلْ أَمْرَهَا إِلَيْكَ - وَ رَجُلٌ كَانَ لَهُ مَالٌ فَأَفْسَدَهُ فَيَقُولُ اللَّهُمَّ أُرْزُقْنِي - فَيُقَالُ لَهُ أَلَمْ آمُرْكَ بِالاقْتِصَادِ - أَلَمْ آمُرْكَ بِالْإِصْلَاحِ - ثُمَّ قَالَ وَ الَّذِينَ إِذا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَ لَمْ يَقْتُرُوا وَ كانَ بَيْنَ ذٰلِكَ قَواماً وَ رَجُلٌ كَانَ لَهُ مَالٌ - فَأَدَانَهُ بِغَيْرِ بَيِّنَةٍ - فَيُقَالُ لَهُ أَلَمْ آمُرْكَ بِالشَّهَادَةِ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ أَبِي عَاصِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ مِثْلَهُ.

۳۲۳۸-۳-الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْوَشَّاءِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ ابْنِ سِنَانٍ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ صَبِيحٍ قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ ثَلَاثَةٌ تُرَدُّ عَلَيْهِمْ دَعْوَتُهُمْ - رَجُلٌ رَزَقَهُ اللَّهُ مَالاً فَأَنْفَقَهُ فِي غَيْرِ وَجْهِهِ - ثُمَّ قَالَ يَا رَبِّ أُرْزُقْنِي - فَيُقَالُ لَهُ أَلَمْ أَرْزُقْكَ وَ رَجُلٌ دَعَا عَلَى اِمْرَأَتِهِ - وَ هُوَ لَهَا ظَالِمٌ فَيُقَالُ لَهُ - أَلَمْ أَجْعَلْ أَمْرَهَا بِيَدِكَ وَ رَجُلٌ جَلَسَ فِي بَيْتِهِ - وَ قَالَ يَا رَبِّ أُرْزُقْنِي - فَيُقَالُ لَهُ أَلَمْ أَجْعَلْ لَكَ السَّبِيلَ - إِلَى طَلَبِ الرِّزْقِ.

بَابُ الدُّعَاءِ عَلَى الْعَدُوِّ

۳۲۳۹-۱-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ ابْنِ جَبَلَةَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ:

شَكَوْتُ إِلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ جاراً لِي وَ مَا أَلْقَى مِنْهُ - قَالَ فَقَالَ لِي

۱- مردی که در خانه نشسته و می‌گوید: بار خدایا! مرا روز ی بده، به او گفته شود: آیا به تو دستور ندادم که در جستجوی روزی باشی؟

۲- مردی که زنی دارد و بر او نفرین می‌کند، به او گفته شود: آیا کار طلاق او را به دست تو نگذاشتم ؟

۳- مردی که مالی داشته و آن را از بین برده است و می‌گوید: بار خدایا! به من روزی بده، به او گفته شود: آیا به تو دستور ندادم میانه رو باشی و اقتصاد را رعایت کنی ؟آیا به تو دستور ندادم مالت را اصلاح کنی و نگذاری از بین برود؟

سپس فرمود:«و آن کسانی که هر گاه انفاق کنند اسراف نورزند و به خود تنگ نگیرند و در این میان به حدّ اعتدال باشند (فرقان / ۶۷)».

۴- مردی که مالی داشته و بدون گواه گرفتن وام داده است، به او گفته شود: آیا به تو دستور ندادم که گواه بگیری؟

۳- «ولید بن صبیح» گوید: شنیدم که او می‌فرمود: سه کس اند که دعایشان به خودشان بر می‌گردد و مستجاب نمی‌شود:

۱- مردی که خداوند به او مالی داده و بی‌جا خرج کرده و بازمی‌گوید: پروردگارا! به من روز ی بده، به او گفته شود: آیا به تو روزی ندادم؟

۲- مردی که به همسر ستمکار خود نفرین کند، به او گفته شود: آیا طلاقش را به دست تو ندادم؟

۳- مردی که در خانه نشسته و می‌گوید: پروردگارا! به من روزی بده، به او گفته می‌شود: آیا برای تو راه تحصیل روزی فراهم نکرده‌ام ؟

باب نفرین بر دشمن

۱- «اسحاق بن عمار» گوید: به امام صادق علیه السلام از همسایهٔ خود و آزاری که از

أُدْعُ عَلَيْهِ- قَالَ فَفَعَلْتُ فَلَمْ أَرَ شَيْئاً- فَعُدْتُ إِلَيْهِ فَشَكَوْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ لِي أُدْعُ عَلَيْهِ- قَالَ فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ- قَدْ فَعَلْتُ فَلَمْ أَرَ شَيْئاً فَقَالَ كَيْفَ دَعَوْتَ عَلَيْهِ- فَقُلْتُ إِذَا لَقِيتُهُ دَعَوْتُ عَلَيْهِ- قَالَ فَقَالَ أُدْعُ عَلَيْهِ- إِذَا أَدْبَرَ وَ إِذَا اسْتَدْبَرَ فَفَعَلْتُ- فَلَمْ أَلْبَثْ حَتَّى أَرَاحَ اللَّهُ مِنْهُ.

۳۲۴۰-۲- وَ رُوِيَ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ عَلَى أَحَدٍ- قَالَ اللَّهُمَّ أَطْرُقْهُ بِبَلِيَّةٍ- لَا أُخْتَ لَهَا وَ أَبِحْ حَرِيمَهُ.

۳۲۴۱-۳- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ يُونُسَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِنَّ لِي جَاراً مِنْ قُرَيْشٍ- مِنْ آلِ مُحْرِزٍ قَدْ نَوَّهَ بِاسْمِي- وَ شَهَرَنِي كُلَّمَا مَرَرْتُ بِهِ- قَالَ هَذَا الرَّافِضِيُّ يَحْمِلُ الْأَمْوَالَ- إِلَى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ- فَقَالَ لِي فَادْعُ اللَّهَ عَلَيْهِ- إِذَا كُنْتَ فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ- وَ أَنْتَ سَاجِدٌ فِي السَّجْدَةِ الْأَخِيرَةِ- مِنَ الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ- فَاحْمَدِ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مَجِّدْهُ- وَ قُلِ اللَّهُمَّ إِنَّ فُلَانَ بْنَ فُلَانٍ قَدْ شَهَرَنِي وَ نَوَّهَ بِي- وَ غَاظَنِي وَ عَرَضَنِي لِلْمَكَارِهِ- اللَّهُمَّ اضْرِبْهُ بِسَهْمٍ عَاجِلٍ- تَشْغَلْهُ بِهِ عَنِّي- اللَّهُمَّ وَ قَرِّبْ أَجَلَهُ- وَ اقْطَعْ أَثَرَهُ- وَ عَجِّلْ ذَلِكَ يَا رَبِّ- السَّاعَةَ السَّاعَةَ قَالَ- فَلَمَّا قَدِمْنَا الْكُوفَةَ قَدِمْنَا لَيْلاً- فَسَأَلْتُ أَهْلَنَا عَنْهُ قُلْتُ- مَا فَعَلَ فُلَانٌ فَقَالُوا- هُوَ مَرِيضٌ فَمَا انْقَضَى آخِرُ كَلَامِي- حَتَّى سَمِعْتُ الصِّيَاحَ مِنْ مَنْزِلِهِ- وَ قَالُوا قَدْ مَاتَ.

او می‌کشیدم، شکایت بردم، گوید: به من فرمود: بر او نفرین کن، من کردم و نتیجه‌ای ندیدم و باز به آن حضرت مراجعه کردم و شکایت نمودم، گوید: فرمود: بر او نفرین کن، گفتم: قربانت! من نفرین کردم و چیزی ندیدم، فرمود: چگونه بر او نفرین کردی؟ گفتم: هر گاه به او برخوردم نفرینش کردم، گوید: فرمود: هر گاه به تو پشت کند و از تو رو بگرداند نفرینش کن، من این کار را کردم و درنگی نکرد و خدا مرا از او آسوده کرد.

۲- از ابی الحسن علیه السلام روایت شده که هر گاه یکی از شماها به دشمن نفرین کند، بگوید: «بار خدایا! به بلای شبانه که مانندی ندارد گرفتارش کن و دشمن را بر او چیره ساز».

۳- «یونس بن عمار»، گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم که: من یک همسایهٔ قرشی نژاد دارم از آل محرز که نام مرا فاش کرده و مشهورم ساخته و هرگاه بر او می‌گذرم می‌گوید: این مرد رافضی است و اموالی به جعفر بن محمد می‌پردازد، گوید: به من فرمود: در حال نماز شب به او نفرین کن، وقتی در سجده دوّم دو رکعت اول باشی، خدا را حمد کن و تمجید نما و بگو: «بار خدایا! فلان پسر فلان مرا شهرهٔ مردم ساخته و سرّ مرا فاش کرده و مرا به خشم آورده و در معرض خطر قرار داده، بار خدایا! او را با تیر شتابانی بزن و از من بازش دار، بار خدایا! مرگش را برسان و اثرش را محو کن و در این باره شتاب کن، پروردگارا! هم اکنون هم اکنون»
گوید: چون به کوفه بازگشتیم شبانه وارد شدیم و از خاندان خود از حال آن مرد پرسیدم، گفتم: فلانی چگونه است؟ در پاسخ گفتند: بیمار است، و هنوز سخنم را به پایان نرسانده بودم که فریاد شیون از خانه‌اش برخاست و گفتند که مرده است.

٣٢٤٢- ٤- أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكُوفِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ التَّيْمِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ سَالِمٍ قَالَ:

كُنْتُ عِنْدَ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ فَقَالَ لَهُ الْعَلَاءُ بْنُ كَامِلٍ - إِنَّ فُلَاناً يَفْعَلُ بِي وَ يَفْعَلُ - فَإِنْ رَأَيْتَ أَنْ تَدْعُوَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - فَقَالَ هَذَا ضَعْفٌ بِكَ قُلِ اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَكْفِي مِنْ كُلِّ شَيْءٍ - وَ لَا يَكْفِي مِنْكَ شَيْءٌ - فَاكْفِنِي أَمْرَ فُلَانٍ - بِمَ شِئْتَ وَ كَيْفَ شِئْتَ - وَ مِنْ حَيْثُ شِئْتَ وَ أَنَّى شِئْتَ.

٣٢٤٣- ٥- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ عَنِ الْمِسْمَعِيِّ قَالَ:

لَمَّا قَتَلَ دَاوُدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُعَلَّى بْنَ خُنَيْسٍ قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ لَأَدْعُوَنَّ اللَّهَ عَلَى - مَنْ قَتَلَ مَوْلَايَ وَ أَخَذَ مَالِي - فَقَالَ لَهُ دَاوُدُ بْنُ عَلِيٍّ - إِنَّكَ لَتُهَدِّدُنِي بِدُعَائِكَ - قَالَ حَمَّادٌ قَالَ الْمِسْمَعِيُّ - فَحَدَّثَنِي مُعَتِّبٌ - أَنَّ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ لَمْ يَزَلْ لَيْلَتَهُ رَاكِعاً وَ سَاجِداً - فَلَمَّا كَانَ فِي السَّحَرِ - سَمِعْتُهُ يَقُولُ وَ هُوَ سَاجِدٌ - اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِقُوَّتِكَ الْقَوِيَّةِ - وَ بِجَلَالِكَ الشَّدِيدِ - الَّذِي كُلُّ خَلْقِكَ لَهُ ذَلِيلٌ - أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ - وَ أَنْ تَأْخُذَهُ السَّاعَةَ السَّاعَةَ - فَمَا رَفَعَ رَأْسَهُ - حَتَّى سَمِعْنَا الصَّيْحَةَ فِي دَارِ دَاوُدَ بْنِ عَلِيٍّ - فَرَفَعَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ رَأْسَهُ - وَ قَالَ إِنِّي دَعَوْتُ اللَّهَ بِدَعْوَةٍ - بَعَثَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَيْهِ مَلَكاً - فَضَرَبَ رَأْسَهُ بِمِرْزَبَةٍ مِنْ حَدِيدٍ - انْشَقَّتْ مِنْهَا مَثَانَتُهُ فَمَاتَ.

۴- یعقوب بن سالم، گوید: من نزد امام صادق علیه السلام بودم که علاء بن کامل به آن حضرت گفت: راستی فلانی با من (بدی) می‌کند اگر ممکن است به او نفرین کنید، در پاسخ فرمود: این از ناتوانی توست، بگو: «بار خدایا! راستی تو از هر چیز کفایت کنی و چیزی از تو کفایت نکند، کار فلانی را دربارهٔ من کفایت فرما آنطور که می‌خواهی از هر راهی که صلاح بدانی»

* * *

۵- «حماد»، از مسمعی نقل می‌کند که: چون داود بن علی، معلّی بن خنیس را کشت، امام صادق علیه السلام فرمود: هر آینه به درگاه خدا نفرین کنم بر کسی که دوست مرا کشته و مال مرا ربوده، داود بن علی به او گفت: تو مرا به نفرین تهدید می‌کنی؟ حماد گوید: مسمعی گفت که: معتب (خادم امام صادق علیه السلام برای من باز گفت که: امام صادق علیه السلام در آن شب پیوسته در رکوع و سجود بود و چون هنگام سحر شد از او شنید که در سجده می‌فرمود: «بار خدایا! من از تو به نیرو و جلالت خواستارم که همه آفریده‌های تو در برابر آن خوارند که رحمت فرستی بر محمد و آل محمد و او را هم اکنون بگیری» و سر خود را از سجده برنداشته بود که فریاد شیون از خانه داود بن علی شنیدم و امام صادق علیه السلام سربرداشت و فرمود: راستی که من خدا را به دعائی خواندم و خداوند عزّوجلّ فرشته‌ای را فرستاد که عصای آهنین بر سر او زد طوری که مثانه‌اش ترکید و مُرد.

بابُ الْمُباهَلَةِ

٣٢٤٤-١-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِي مَسْرُوقٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قُلْتُ إِنَّا نُكَلِّمُ النَّاسَ - فَنَحْتَجُّ عَلَيْهِمْ - بِقَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - أَطِيعُوا اللّٰهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَيَقُولُونَ نَزَلَتْ فِي أُمَرَاءِ السَّرَايَا - فَنَحْتَجُّ عَلَيْهِمْ - بِقَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ - إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللّٰهُ وَ رَسُولُهُ إِلَى آخِرِ الْآيَةِ فَيَقُولُونَ نَزَلَتْ فِي الْمُؤْمِنِينَ - وَ نَحْتَجُّ عَلَيْهِمْ - بِقَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ - قُلْ لا أَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْراً إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبىٰ فَيَقُولُونَ نَزَلَتْ فِي قُرْبَى الْمُسْلِمِينَ - قَالَ فَلَمْ أَدَعْ شَيْئاً مِمَّا حَضَرَنِي - ذِكْرُهُ مِنْ هٰذِهِ وَ شِبْهِهِ إِلَّا ذَكَرْتُهُ - فَقَالَ لِي إِذَا كَانَ ذٰلِكَ - فَادْعُهُمْ إِلَى الْمُبَاهَلَةِ - قُلْتُ وَ كَيْفَ أَصْنَعُ - قَالَ أَصْلِحْ نَفْسَكَ ثَلَاثاً وَ أَظُنُّهُ - قَالَ وَ صُمْ وَ اغْتَسِلْ وَ ابْرُزْ أَنْتَ - وَ هُوَ إِلَى الْجَبَّانِ - فَشَبِّكْ أَصَابِعَكَ - مِنْ يَدِكَ الْيُمْنَى فِي أَصَابِعِهِ - ثُمَّ أَنْصِفْهُ وَ ابْدَأْ بِنَفْسِكَ - وَ قُلِ اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ - وَ رَبَّ الْأَرَضِينَ السَّبْعِ - عَالِمَ الْغَيْبِ وَ الشَّهَادَةِ - الرَّحْمٰنَ الرَّحِيمَ - إِنْ كَانَ أَبُو مَسْرُوقٍ جَحَدَ حَقّاً - وَ ادَّعَى بَاطِلاً - فَأَنْزِلْ عَلَيْهِ حُسْبَاناً مِنَ السَّمَاءِ - أَوْ عَذَاباً أَلِيماً - ثُمَّ رُدَّ الدَّعْوَةَ عَلَيْهِ - فَقُلْ وَ إِنْ كَانَ فُلَانٌ جَحَدَ حَقّاً وَ ادَّعَى بَاطِلاً - فَأَنْزِلْ عَلَيْهِ حُسْبَاناً مِنَ السَّمَاءِ - أَوْ عَذَاباً أَلِيماً - ثُمَّ قَالَ لِي فَإِنَّكَ لَا تَلْبَثُ - أَنْ تَرَى ذٰلِكَ فِيهِ - فَوَ اللَّهِ مَا وَجَدْتُ خَلْقاً يُجِيبُنِي إِلَيْهِ..

مباهله

۱- ابی مسرق گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم: راستی ما با مردم دیگر (دربارهٔ مذهب) گفت و گو می‌کنیم و از قول خدای عزّوجلّ در برابر آنها دلیل می‌آوریم: «فرمان برید از خدا و فرمان برید از رسول خدا و صاحب الأمر خودتان (نساء / ۶۲)» در پاسخ گویند: این آیه دربارهٔ فرماندهان قشون‌های گشتی نازل شده است و ما برای آنها از قول خداوند دلیل آوریم: «همانا سرپرست شما خدا و رسول اوست تا آخر آیه» (و آن کسانی که گرویدند آنها را که نماز را بر پا دارند و زکوة را بپردازند و در رکوعند (مائده / ۷۸)» در پاسخ گویند: دربارهٔ همهٔ مؤمنان نازل شده است و دلیل آوریم در برابر آنها به قول خدای عزّوجلّ: «بگو ای پیامبر: من از شما مزدی نخواهم جز دوستی با ذی القربی (خویشان) (شوری / ۳۲)».
در پاسخ گویند: دربارهٔ خویشان اسلامی نازل شده است و از آنچه در خاطر داشتم راجع به این موضوع و مانند آن چیزی نماند که یاد کردم، امام علیه السلام فرمود: هرگاه اینطور باشد، آنها را به مباهله (حکمیّت خداوند) دعوت کن، گفتم: چه کار کنم؟ فرمود: سه روز خود را اصلاح کن و به گمانم که فرمود: روزه بدار و غسل کن و با مدّعی خود به میدان بیرون شهر برو و انگشتان دست راست خود را در انگشتانش بینداز و به او حق بده و به خود آغاز سخن کن و بگو: «بار خدایا! ای پروردگار هفت آسمان و هفت زمین !دانای نهان و عیان ! بخشاینده و مهربان! اگر ابو مسروق حق را انکار کرده و مدّعی باطل است، بر او عذابی دردناک از آسمان فرود آور.» سپس فرمود: پس از آن درنگ نکنی که اثرش را در او به چشم خود ببینی، راوی گوید: به خدا آفریده‌ای نیافتم که پاسخ مثبت به این پیشنهاد من بدهد.

۳۲۴۵-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ مَخْلَدٍ أَبِي الشُّكْرِ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

السَّاعَةُ الَّتِي تُبَاهِلُ فِيهَا- مَا بَيْنَ طُلُوعِ الْفَجْرِ إِلَى طُلُوعِ الشَّمْسِ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ مَخْلَدٍ أَبِي الشُّكْرِ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام مِثْلَهُ.

۳۲۴۶-۳- أَحْمَدُ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا فِي الْمُبَاهَلَةِ قَالَ:

تُشَبِّكُ أَصَابِعَكَ فِي أَصَابِعِهِ- ثُمَّ تَقُولُ اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ فُلَانٌ جَحَدَ حَقّاً- وَ أَقَرَّ بِبَاطِلٍ فَأَصِبْهُ- بِحُسْبَانٍ مِنَ السَّمَاءِ- أَوْ بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِكَ - وَ تُلَاعِنُهُ سَبْعِينَ مَرَّةً.

۳۲۴۷-۴- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام فِي الْمُبَاهَلَةِ قَالَ:

تُشَبِّكُ أَصَابِعَكَ فِي أَصَابِعِهِ- ثُمَّ تَقُولُ اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ فُلَانٌ جَحَدَ حَقّاً- وَ أَقَرَّ بِبَاطِلٍ فَأَصِبْهُ- بِحُسْبَانٍ مِنَ السَّمَاءِ- أَوْ بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِكَ - وَ تُلَاعِنُهُ سَبْعِينَ مَرَّةً.

۳۲۴۸-۵- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ قَالَ:

إِذَا جَحَدَ الرَّجُلُ الْحَقَّ- فَإِنْ أَرَادَ أَنْ تُلَاعِنَهُ- قُلِ اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ- وَ رَبَّ الْأَرَضِينَ السَّبْعِ- وَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ- إِنْ

۲- امام باقر(ع) فرمود: آن ساعتی که در آن مباهله شود: میان سپیده دم تا برآمدن آفتاب است.

* * *

۳- یکی از اصحاب ما دربارهٔ مباهله گفته است: انگشتانت را در انگشتانش بینداز و بگو: «بار خدایا اگر فلانی حقی را انکار کرده است و به باطلی اعتراف کرده، او را به عذابی آسمانی یا به عذابی از پیش خودت گرفتار کن.» و تا هفتاد بار او را لعن و نفرین کنی.

* * *

۴- امام صادق(ع) دربارهٔ لعن فرمود: پنجه به پنجهٔ او افکنی و سپس گوئی: «بار خدایا! اگر فلانی حقی را انکار کرده است و به باطلی اعتراف کرده است، او را به عذابی آسمانی یا به عذابی که خود دانی گرفتار کن.» و هفتاد بار با او نفرین به یکدیگر را ادامه داده.

* * *

۵- ابی جمیله از قول یکی از اصحابش فرمود:
هرگاه مردی حق را انکار کرد و تو بخواهی از در لعن با او وارد شوی، بگو: «بار خدایا! پروردگار هفت آسمان و هفت زمین! و پروردگار عرش بزرگ! اگر فلان کس حق را منکر است و بدان کافر است، بر او از

كَانَ فُلَانٌ جَحَدَ الْحَقَّ - وَكَفَرَ بِهِ فَأَنْزِلْ عَلَيْهِ - حُسْبَاناً مِنَ السَّمَاءِ - أَوْ عَذَاباً أَلِيماً

بَابُ مَا يُمَجِّدُ بِهِ الرَّبُّ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى نَفْسَهُ

۳۲۴۹-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

إِنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ - ثَلَاثَ سَاعَاتٍ فِي اللَّيْلِ وَثَلَاثَ سَاعَاتٍ فِي النَّهَارِ يُمَجِّدُ فِيهِنَّ نَفْسَهُ - فَأَوَّلُ سَاعَاتِ النَّهَارِ - حِينَ تَكُونُ الشَّمْسُ هَذَا الْجَانِبَ - يَعْنِي مِنَ الْمَشْرِقِ مِقْدَارَهَا مِنَ الْعَصْرِ - يَعْنِي مِنَ الْمَغْرِبِ إِلَى الصَّلَاةِ الْأُولَى - وَأَوَّلُ سَاعَاتِ اللَّيْلِ - فِي الثُّلُثِ الْبَاقِي مِنَ اللَّيْلِ - إِلَى أَنْ يَنْفَجِرَ الصُّبْحُ - يَقُولُ إِنِّي أَنَا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ - إِنِّي أَنَا اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ إِنِّي أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ - إِنِّي أَنَا اللَّهُ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ - إِنِّي أَنَا اللَّهُ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ - إِنِّي أَنَا اللَّهُ مَالِكُ يَوْمِ الدِّينِ - إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَمْ أَزَلْ وَلَا أَزَالُ - إِنِّي أَنَا اللَّهُ - خَالِقُ الْخَيْرِ وَالشَّرِّ - إِنِّي أَنَا اللَّهُ خَالِقُ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ - إِنِّي أَنَا اللَّهُ بَدِيءُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيَّ يَعُودُ - إِنِّي أَنَا اللَّهُ الْوَاحِدُ الصَّمَدُ - إِنِّي أَنَا اللَّهُ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ - إِنِّي أَنَا اللَّهُ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ - السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ - إِنِّي أَنَا اللَّهُ الْخَالِقُ - الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ - لِيَ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى - إِنِّي أَنَا اللَّهُ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ - قَالَ ثُمَّ قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ مِنْ عِنْدِهِ وَالْكِبْرِيَاءُ رِدَاؤُهُ فَمَنْ نَازَعَهُ شَيْئاً مِنْ ذَلِكَ - أَكَبَّهُ اللَّهُ فِي النَّارِ - ثُمَّ قَالَ مَا مِنْ عَبْدٍ مُؤْمِنٍ - يَدْعُو بِهِنَّ مُقْبِلاً قَلْبُهُ - إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا قَضَى حَاجَتَهُ - وَلَوْ كَانَ شَقِيّاً رَجَوْتُ - أَنْ يُحَوَّلَ سَعِيداً.

آسمان صاعقه سوزانی یا عذاب دردناکی بفرست.»

آنچه که خداوند خود را با آن ستایش کرده است

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:
همانا برای خداوند سه ساعت در شب و روز است که به تمجید از خود بپردازد، نخست ساعتهای روز و آن وقتی است که خورشید از طرف مشرق سر برآورد و تا نزدیکی غروب ادامه می‌یابد و نخستین ساعات شب ثلث آخر شب است تا طلوع آفتاب که خداوند می‌فرماید:
به راستی که منم پروردگار جهانیان، راستی که منم خداوند فرازنده و بزرگوار، راستی که منم خداوند با عزت و حکمت و به راستی منم خداوند بخشاینده و مهربان، به راستی که منم خداوند مالک روز جزا، به راستی که منم که همیشه بوده و پیوسته هستم، به راستی که منم آفرینندهٔ خیر و شر، به راستی که منم آفرینندهٔ بهشت و دوزخ، به راستی که منم خداوند دانای نهان و عیان، به راستی که منم خداوند مالک قدوس سلام مؤمن مهیمن عزیز جبار متکبر، به راستی که منم خداوند آفرینندهٔ جانبخش صورت گر، از آن من است نام‌های بهتر، راستی که منم خداوند بزرگ و برتر. گوید: سپس امام صادق علیه السلام فرمود: از بیان خودش که کبریاء و بزرگی برازنده حضرت اوست و هر کس دربارهٔ آن با وی ستیز کند به دوزخ سرنگون سازد، سپس فرمود: هیچ بندهٔ مؤمنی نیست که اینها را بخواند و دل به درگاه خدای عزّوجلّ نسپارد جز اینکه خداوند حاجتش را برآورد و اگر شقی باشد امیدوارم که به سعادت برسد.

۳۲۵۰-۲-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ بُكَيْرٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ أَعْيَنَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى - يُمَجِّدُ نَفْسَهُ - فِي كُلِّ يَوْمٍ وَ لَيْلَةٍ - ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَمَنْ مَجَّدَ اللَّهَ - بِمَا مَجَّدَ بِهِ نَفْسَهُ - ثُمَّ كَانَ فِي حَالِ شِقْوَةٍ - حَوَّلَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَى سَعَادَةٍ - يَقُولُ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ - إِلَّا أَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ - إِلَّا أَنْتَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ - أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا - أَنْتَ الْعَزِيزُ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ - أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا - أَنْتَ مَالِكُ يَوْمِ الدِّينِ - أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا - أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ - أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا - أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ - أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا - أَنْتَ مِنْكَ بَدْءُ الْخَلْقِ - وَ إِلَيْكَ يَعُودُ - أَنْتَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا - أَنْتَ لَمْ تَزَلْ وَ لَا تَزَالُ - أَنْتَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ - إِلَّا أَنْتَ خَالِقُ الْخَيْرِ وَ الشَّرِّ - أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا - أَنْتَ خَالِقُ الْجَنَّةِ وَ النَّارِ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا - أَنْتَ أَحَدٌ صَمَدٌ - لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ - وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُواً أَحَدٌ - أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا - أَنْتَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ - السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ - الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ - سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ - هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ - الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى - يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ - وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ - إِلَى آخِرِ السُّورَةِ - أَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْكَبِيرُ وَ الْكِبْرِيَاءُ رِدَاؤُكَ.

۲- امام صادق علیه السلام فرمود: به راستی که خدای تبارک و تعالی خود را در اوقات شب و روز خود را سه بار ستایش و تمجید کند پس هر کس خداوند را به گونه‌ای که خودش تمجید کرده ستایش کند اگر در حال شقاوت باشد خداوند او را سعادتمند سازد، خداوند در تمجید خود می‌فرماید: توئی خدا که نیست شایسته پرستشی جز تو که پروردگار جهانیانی، توئی که شایسته پرستشی نیست جز تو که بخشاینده و مهرورزی، توئی که شایسته پرستشی نیست جز تو که با عزت (والا) و بزرگواری ،توئی که شایسته پرستشی نیست جز تو که مالک روز جزائی، توئی که شایسته پرستشی نیست جز تو که آمرزنده و مهربانی، توئی که شایسته پرستشی نیست جز تو که عزت و حکمت داری، توئی که شایسته پرستشی نیست جز تو که آغاز آفرینش از توست و همه به سوی تو بازمی گردند شایسته پرستشی جز تو نیست همیشه بوده‌ای و پیوسته هستی، توئی که شایسته پرستشی جز تو نیست آفرینندهٔ هر خوب و بدی، توئی که نیست شایسته پرستشی جز تو که آفرینندهٔ بهشت و دوزخی، نیست شایستهٔ پرستشی جز تو یگانه‌ای و بی نیاز، نه زاده است و زائیده نشده است، و برای او همتائی نیست شایستهٔ پرستش نیست جز تو ملک قدوس سلام مؤمن عزیز جبار متکبّر، منزّه باد خدا از آنچه شریک او سازند، اوست خدای آفریننده و جان بخش و صورت گر، از آن اوست همه نام‌های نیکوتر، تسبیح گویدش هر آنچه در آسمانها و زمین است و اوست عزیز و با حکمت (تا آخر سوره) نیست شایستهٔ پرستشی جز تو که بزرگواری و بزرگی برازندهٔ توست.

* * *

بَابُ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

۳۲۵۱- ۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَيْلِ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عليه‌السلام يَقُولُ مَا مِنْ شَيْءٍ أَعْظَمَ ثَوَاباً - مِنْ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَا يَعْدِلُهُ شَيْءٌ - وَ لَا يَشْرَكُهُ فِي الْأُمُورِ أَحَدٌ.

۳۲۵۲- ۲- عَنْهُ عَنِ الْفُضَيْلِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ الْوَلِيدِ الْوَصَّافِيِّ رَفَعَهُ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - غُرِسَتْ لَهُ شَجَرَةٌ فِي الْجَنَّةِ - مِنْ يَاقُوتَةٍ حَمْرَاءَ - مَنْبِتُهَا فِي مِسْكٍ أَبْيَضَ - أَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ - وَ أَشَدُّ بَيَاضاً مِنَ الثَّلْجِ - وَ أَطْيَبُ رِيحاً مِنَ الْمِسْكِ - فِيهَا أَمْثَالُ ثُدِيِّ الْأَبْكَارِ - تَعْلُو عَنْ سَبْعِينَ حُلَّةً وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله خَيْرُ الْعِبَادَةِ قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ قَالَ خَيْرُ الْعِبَادَةِ الِاسْتِغْفَارُ - وَ ذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِي كِتَابِهِ - فَاعْلَمْ أَنَّهُ لا إِلهَ إِلَّا اللهُ وَ اسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ.

بَابُ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ

۳۲۵۳- ۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى رَفَعَهُ عَنْ حَرِيزٍ عَنْ يَعْقُوبَ الْقُمِّيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه‌السلام قَالَ:

ثَمَنُ الْجَنَّةِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ.

کسی که بگوید: لا اله الا الله

۱- ابی حمزه گوید: شنیدم امام باقرعليه‌السلام می‌فرمود:
هیچ چیزی ثوابش بیشتر از گواهی به یگانگی خداوند نیست به اینکه بگوید: «لا اله الاّ الله» یعنی «گواهی دهد به یگانگی خداوند» راستی که چیزی با خدای عزّوجلّ برابر نیست و در هیچ کاری هیچکس با او شریک نیست.

۲- رسول خداصلى‌الله‌عليه‌وآله فرمود: هر کس بگوید: «لا اله الاّ الله» برای او در بهشت درختی از یاقوت سرخ کاسته شود که بنش از مشک سفید برآمده و از عسل شیرین‌تر و از برف سپیدتر و از مشک خوشبوتر است و در آن نمونه‌هائی از پستان دوشیزگان باشد که در زیر هفتاد پیراهن برآمده باشد.
رسول خداصلى‌الله‌عليه‌وآله فرمود: بهترین عبادت گفتن:«لا اله الاّ الله» است.
و فرموده است: بهترین عبادت استغفار است و این است قول خدای عزّوجلّ در آن:«و بدان که راستش این است که نیست شایستۀ پرستشی جز خدا و آمرزش خواه از گناه خود (محمد / ۲۲)».

کسی که گوید: لا اله الاّ الله و الله اکبر

۱- امام صادقعليه‌السلام فرمود: بهای بهشت، گفتن: لا اله الاّ الله و الله اکبر است.

بَابُ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ وَحْدَهُ وَحْدَهُ

۳۲۵۴-۱-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ جَبْرَئِيلُ عليه السلام لِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله طُوبَى لِمَنْ قَالَ مِنْ أُمَّتِكَ - لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ وَحْدَهُ وَحْدَهُ.

بَابُ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ عَشْراً

۳۲۵۵-۱-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ لَيْثٍ الْمُرَادِيِّ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ بْنِ عُتْبَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَنْ قَالَ عَشْرَ مَرَّاتٍ - قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَ قَبْلَ غُرُوبِهَا - لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ - لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَ يُمِيتُ - وَ يُمِيتُ وَ يُحْيِي - وَ هُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ - بِيَدِهِ الْخَيْرُ - وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ - كَانَتْ كَفَّارَةً لِذُنُوبِهِ ذَلِكَ الْيَوْمَ.

۳۲۵۶-۲-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ عُمَرَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ صَلَّى الْغَدَاةَ - فَقَالَ قَبْلَ أَنْ يَنْقُضَ رُكْبَتَيْهِ عَشْرَ مَرَّاتٍ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ - لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَ يُمِيتُ - وَ يُمِيتُ وَ يُحْيِي - وَ هُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ - بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ

کسی که گوید: لا اله الاّ الله وحده وحده

۱- امام صادقعليه‌السلام فرمود که جبرئیل به رسول خداصلى‌الله‌عليه‌وآله گفت: خوشا بحال آنکس از امتت که بگوید: لا اله الاّ الله وحده وحده.

کسی که ده بار بگوید:
لا اله الاّ الله وحده لاشریک له

۱- عبدالکریم بن عتبة گوید: از امام صادقعليه‌السلام شنیدم که فرمود:
هر کس پیش از برآمدن خورشید و غروب آن ده بار بگوید: «نیست شایستهٔ پرستشی جز خدای یگانه، شریک ندارد، از آن اوست ملک و از آن اوست سپاس، زنده کند و بمیراند و بمیراند و زنده کند و اوست زنده‌ای که نمیرد، به دست اوست هر خیری و اوست که به هر چیزی تواناست» کفّارهٔ گناهان آن روزش باشد.

* * *

۲- امام صادقعليه‌السلام فرمود: رسول خداصلى‌الله‌عليه‌وآله فرموده است:
هر کس در بامداد نماز گذارد پیش از آنکه دو زانو را از زمین بردارد ده بار بگوید: «نیست شایستهٔ پرستشی جز خدای یگانه، شریک ندارد، از آن اوست ملک، و از آن اوست سپاس، زنده کند و بمیراند و بمیراند و زنده کند (و اوست زنده‌ای که نمیرد) به دست اوست، هر خیر و اوست به هر چیزی توانا» و در مغرب همچنان ادامه دهد، هیچ بنده‌ای خدای

عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ - وَ فِي الْمَغْرِبِ مِثْلَهَا - لَمْ يَلْقَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ عَبْدٌ بِعَمَلٍ - أَفْضَلَ مِنْ عَمَلِهِ إِلَّا مَنْ جَاءَ بِمِثْلِ عَمَلِهِ.

بَابُ مَنْ قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ

۳۲۵۷- ۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ - وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ - كَتَبَ اللَّهُ لَهُ أَلْفَ أَلْفِ حَسَنَةٍ.

بَابُ مَنْ قَالَ عَشْرَ مَرَّاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ إِلَهاً وَاحِداً أَحَداً صَمَداً لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَ لَا وَلَداً

۳۲۵۸- ۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْعَبْدِيِّ عَنْ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَالَ فِي كُلِّ يَوْمٍ - عَشْرَ مَرَّاتٍ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ - إِلَهاً وَاحِداً أَحَداً صَمَداً - لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَ لَا وَلَداً - كَتَبَ اللَّهُ لَهُ خَمْسَةً وَ أَرْبَعِينَ أَلْفَ حَسَنَةٍ - وَ مَحَا عَنْهُ خَمْسَةً وَ أَرْبَعِينَ أَلْفَ سَيِّئَةٍ وَ رَفَعَ لَهُ خَمْسَةً وَ أَرْبَعِينَ أَلْفَ دَرَجَةٍ وَ فِي رِوَايَةٍ أُخْرَى وَ كُنَّ لَهُ حِرْزاً فِي يَوْمِهِ - مِنَ السُّلْطَانِ وَ الشَّيْطَانِ - وَ لَمْ تُحِطْ بِهِ كَبِيرَةٌ مِنَ الذُّنُوبِ.

عزّوجلّ را به کرداری بهتر از کردار او برخورد نکند مگر کسی که به مانند او کار کند.

کسی که گوید: اشهد ان لااله الاّالله وحده لاشریک له واشهد انّ محمداً عبده و رسوله

۱- امام باقرعليه‌السلام، فرمود: هر کس بگوید: «گواهم که نیست شایستهٔ پرستشی جز خدای یگانه، شریک ندارد، و گواهم که محمّد بنده و رسول اوست» خدا برایش هزار هزار حسنه بنویسد.

هرکس هر روز ده بار بگوید: اشهدا ان لا اله الاّ الله وحده لاشریک له الهاً واحداً احداً صمداً لم یتخذ صاحبة و لا ولداً

۱- امام صادقعليه‌السلام فرمود: هرکس هر روز ده بار بگوید: «من گواهم که نیست شایسته پرستشی جز خدای یگانه، شریک ندارد، معبودی است یکتا، یگانه، بی نیاز، نه همسری گرفته و نه فرزندی» خدا برایش چهل و پنج هزار حسنه بنویسد و چهل و پنج هزار سیئه از او محو کند و چهل و پنج هزار درجه او را بالا رود.

در روایت دیگری است که این ذکرها در برابر سلطان و شیطان حرز او باشد و گناه کبیره‌ای او را در بر نگیرد.

* * *

بَابُ مَنْ قَالَ يَا اللّٰهُ يَا اللّٰهُ عَشْرَ مَرَّاتٍ

۳۲۵۹-۱ ـ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ الْحُرِّ أَخِي أُدَيْمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللّٰهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَالَ يَا اللّٰهُ يَا اللّٰهُ عَشْرَ مَرَّاتٍ - قِيلَ لَهُ لَبَّيْكَ مَا حَاجَتُكَ.

بَابُ مَنْ قَالَ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ حَقّاً حَقّاً

۳۲۶۰-۱ ـ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى الْأَرْمِينِيِّ عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْخَرَّاطِ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللّٰهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَالَ فِي كُلِّ يَوْمٍ - لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ حَقّاً حَقّاً - لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ عُبُودِيَّةً وَ رِقّاً - لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ إِيمَاناً وَ صِدْقاً - أَقْبَلَ اللّٰهُ عَلَيْهِ بِوَجْهِهِ - وَ لَمْ يَصْرِفْ وَجْهَهُ عَنْهُ - حَتَّى يَدْخُلَ الْجَنَّةَ.

بَابُ مَنْ قَالَ يَا رَبِّ يَا رَبِّ

۳۲۶۱-۱ ـ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَيُّوبَ بْنِ الْحُرِّ أَخِي أُدَيْمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللّٰهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَالَ عَشْرَ مَرَّاتٍ يَا رَبِّ يَا رَبِّ - قِيلَ لَهُ لَبَّيْكَ مَا حَاجَتُكَ.

۳۲۶۲-۲ ـ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حُمْرَانَ قَالَ:

مَرِضَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي عَبْدِاللّٰهِ عليه السلام فَقَالَ لَهُ أَبُو عَبْدِاللّٰهِ عليه السلام قُلْ يَا رَبِّ يَا رَبِّ عَشْرَ مَرَّاتٍ - فَإِنَّ مَنْ قَالَ ذٰلِكَ - نُودِيَ لَبَّيْكَ مَا حَاجَتُكَ.

هر کس ده بار بگوید: یا الله یا الله

۱- امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس ده بار بگوید: یا الله یا الله، به او گفته شود: لبیک! چه حاجتی داری ؟

هر کس بگوید: لا اله الاّ الله حقاً حقاً

۱- امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس هر روز بگوید: «نیست شایستهٔ پرستشی جز خدا، حق است، حق است، نیست شایستهٔ پرستشی جز خدا، به او بندگی و رقّیّت تقدیم کنم، نیست شایستهٔ پرستشی جز خدا، با ایمان و راستی گویم.» خدا روی خود به سوی او کند و از او روبرنگرداند تا او را به بهشت وارد سازد.

هر کس یا ربّ یا ربّ گوید

۱- امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس ده بار یا ربّ یا ربّ بگوید، به او گفته شود: لبیک چه حاجتی داری؟

۲- محمد بن حمران گوید: اسماعیل (فرزند امام صادق علیه السلام بیمار شد و امام صادق علیه السلام به او فرمود:

ده بار بگو: یا ربّ یا ربّ، زیرا هر که آن را بگوید، به او ندا رسد: لبیک! چه حاجتی داری؟

٣٢٦٣-٣-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُعَاوِيَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَالَ يَا رَبِّ يَا اللَّهُ- يَا رَبِّ يَا اللَّهُ -حَتَّى يَنْقَطِعَ نَفَسُهُ- قِيلَ لَهُ لَبَّيْكَ مَا حَاجَتُكَ

بَابُ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصاً

٣٢٦٤- ١ـالْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ وَ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ ابْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنِ الْوَشَّاءِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَائِذٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ السَّوَّاقِ عَنْ أَبَانِ بْنِ تَغْلِبَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

يَا أَبَانُ إِذَا قَدِمْتَ الْكُوفَةَ -فَارْوِ هَذَا الْحَدِيثَ- مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصاً وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ- قَالَ قُلْتُ لَهُ إِنَّهُ يَأْتِينِي -مِنْ كُلِّ صِنْفٍ مِنَ الْأَصْنَافِ-فَأَرْوِي لَهُمْ هَذَا الْحَدِيثَ-قَالَ نَعَمْ يَا أَبَانُ -إِنَّهُ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ -وَ جَمَعَ اللَّهُ الْأَوَّلِينَ وَ الْآخِرِينَ-فَتُسْلَبُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِنْهُمْ- إِلَّا مَنْ كَانَ عَلَى هَذَا الْأَمْرِ.

بَابُ مَنْ قَالَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

٣٢٦٥- ١ـمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا دَعَا الرَّجُلُ- فَقَالَ بَعْدَ مَا دَعَا-مَا شَاءَ اللَّهُ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ -قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- اِسْتَبْسَلَ عَبْدِي- وَ اِسْتَسْلَمَ لِأَمْرِي اِقْضُوا حَاجَتَهُ.

۳- امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس بگوید: یا ربّ یا الله یا ربّ یا الله تا نفسش ببرد، به او گفته شود: لبیک! چه حاجتی داری؟

هر کس بگوید: لا اله الاّ الله مخلصاً

۱- امام صادق علیه السلام به ابان فرمود: ای ابان، چون به کوفه رفتی این حدیث را روایت کن:

هر کس از روی اخلاص گواهی دهد که نیست شایستهٔ پرستشی جز خداوند، بهشت بر او واجب شود. گوید: به او گفتم: راستش این است که از هر فرقه‌ای نزد من می‌آیند، برای همهٔ آنان این حدیث را روایت کنم؟ فرمود: آری، ای ابان چون روز رستاخیز شود و خداوند همهٔ اولین و آخرین را جمع کند، خدا لا اله الاّ الله را از آنها بگیرد جز از کسی که بر مذهب حق باشد.

* * *

هر کس بگوید ماشاءالله لا حول و لا قوة الاّ بالله

۱- امام صادق علیه السلام فرمود: هرگاه مردی دعا کند و پس از آن بگوید آنچه باشد که خدا خواهد نیست جنبشی و نه توانی جز به اذن خدا، خداوند عزّوجلّ فرماید: بنده‌ام دلیری کرد و تسلیم امر ما شد، حاجتش را برآورید.

۳۲۶۶-۲-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ جَمِيلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَنْ قَالَ مَا شَاءَ اللَّهُ- لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ - سَبْعِينَ مَرَّةً صَرَفَ عَنْهُ- سَبْعِينَ نَوْعاً مِنْ أَنْوَاعِ الْبَلَاءِ- أَيْسَرُ ذَلِكَ الْخَنْقُ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ وَ مَا الْخَنْقُ- قَالَ لَا يَعْتَلُّ بِالْجُنُونِ فَيُخْنَقَ.

بَابُ مَنْ قَالَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ذُو الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ

۳۲۶۷- ۱-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَبْدِ الصَّمَدِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَالَ فِي دُبُرِ صَلَاةِ الْفَرِيضَةِ- قَبْلَ أَنْ يَثْنِيَ رِجْلَيْهِ- أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي- لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ- ذُو الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ- وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ- غَفَرَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ ذُنُوبَهُ- وَ لَوْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ.

بَابُ الْقَوْلِ عِنْدَ الْإِصْبَاحِ وَ الْإِمْسَاءِ

۳۲۶۸- ۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ غَالِبِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام فِي قَوْلِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى:

وَ ظِلالُهُمْ بِالْغُدُوِّ وَ الْآصالِ قَالَ هُوَ الدُّعَاءُ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَ قَبْلَ غُرُوبِهَا وَ هِيَ سَاعَةُ إِجَابَةٍ.

۲- جمیل گوید: شنیدم که امام صادقعليه السلام می‌فرمود:
هر کس هفتاد بار بگوید: ماشاءالله لا حول و لا قوة الاّ بالله هفتاد نوع بلا از او دفع شود که کمتر از همه خنق و خفه شدن باشد، گفتم: قربانت! خنق چیست؟ فرمود: مقصود این است که دچار دیوانگی نشود تا خفه گردد.

هر کس گوید استغفرالله الذی لا اله الاّ هو الحی القیوم ذوالجلال و الاکرام و اتوب الیه

۱- امام باقرعليه السلام فرمود: هر کس به دنبال نماز واجب پیش از آنکه دو پای خود را تا کند سه بار بگوید: آمرزش خواهم از خداوندی که شایستهٔ پرستشی جز او نیست، زنده و پاینده است، صاحب جلالت و اکرام است و به سوی او باز می‌گردم، خداوند عزّوجلّ گناهانش را بیامرزد گر چه مانند کف دریا باشد.

گفتاری در صبح و شام

۱- «غالب بن عبدالله» از امام صادقعليه السلام در شرح قول خدای تبارک و تعالی: «آنانکه در آسمانها و زمین اند خواه و ناخواه و سایه های آنان در صبح و شام برای خدا سجده کنند (رعد / ۱۵)» فرمود: مقصود از آن، دعاهای پیش از برآمدن آفتاب و پیش از غروب آن است که وقت اجابت دعاست.

۳۲۶۹-۲-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ إِبْلِيسَ عَلَيْهِ لَعَائِنُ اللَّهِ يَبُثُّ جُنُودَ اللَّيْلِ - مِنْ حَيْثُ تَغِيبُ الشَّمْسُ - وَ تَطْلُعُ فَأَكْثِرُوا ذِكْرَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - فِي هَاتَيْنِ السَّاعَتَيْنِ - وَ تَعَوَّذُوا بِاللَّهِ - مِنْ شَرِّ إِبْلِيسَ وَ جُنُودِهِ - وَ عَوِّذُوا صِغَارَكُمْ فِي تِلْكَ السَّاعَتَيْنِ - فَإِنَّهُمَا سَاعَتَا غَفْلَةٍ.

۳۲۷۰-۳-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ رَزِينٍ صَاحِبِ الْأَنْمَاطِ عَنْ أَحَدِهِمَا عليهما السلام قَالَ:

مَنْ قَالَ اللَّهُمَّ إِنِّي أُشْهِدُكَ - وَ أُشْهِدُ مَلَائِكَتَكَ الْمُقَرَّبِينَ - وَ حَمَلَةَ عَرْشِكَ الْمُصْطَفَيْنَ - أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ - لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ وَ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُكَ وَ رَسُولُكَ - وَ أَنَّ فُلَانَ بْنَ فُلَانٍ إِمَامِي - وَ وَلِيِّي وَ أَنَّ أَبَاهُ - رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله وَ عَلِيّاً - وَ الْحَسَنَ وَ الْحُسَيْنَ وَ فُلَاناً وَ فُلَاناً - حَتَّى يَنْتَهِيَ إِلَيْهِ - أَئِمَّتِي وَ أَوْلِيَائِي - عَلَى ذَلِكَ أَحْيَا - وَ عَلَيْهِ أَمُوتُ - وَ عَلَيْهِ أُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - وَ أَبْرَأُ مِنْ فُلَانٍ وَ فُلَانٍ وَ فُلَانٍ - فَإِنْ مَاتَ فِي لَيْلَتِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ.

۳۲۷۱-۴-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَجَّالِ وَ بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الشَّعِيرِيِّ عَنْ يَزِيدَ بْنِ كَلْثَمَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ أَوْ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليهما السلام قَالَ:

تَقُولُ إِذَا أَصْبَحْتَ - أَصْبَحْتُ بِاللَّهِ مُؤْمِناً عَلَى دِينِ مُحَمَّدٍ وَ سُنَّتِهِ

۲- امام صادق علیه السلام فرمود: راستی که ابلیس که لعنت خدا بر او باد لشکرهای شبانه خود را از آنجا که خورشید غروب می‌کند و از آنجا که طلوع می‌کند پراکنده می‌سازد پس در این دو ساعت ذکر خدا را بسیار گوئید و از شرّ ابلیس ولشکریانش به خدا پناه برید و خرسالان خود را در این دو ساعت در پناه خدا بسپارید زیرا که این دو ساعت اوقات غفلت است (یعنی دراین دو ساعت مردم از یاد خدا غافل اند)

* * *

۳- «رزین پتو فروش» از امام باقر و یا امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که فرمود: هر کس بگوید: بار خدایا من تو را گواه گیرم و فرشته‌های مقربت و حاملان عرش تو را که برگزیده شده‌اند گواه‌اند بر اینکه شایستهٔ پرستشی جز تو بخشاینده و مهربانی نیست، و گواهم که محمد بنده و رسول توست، و بر اینکه فلان، امام من و ولی من است و بر بنده و رسول توست، و براینکه فلان، امام من و ولی است و بر اینکه پدرش رسول خدا صلی الله علیه و آله یا علی و حسن و حسین و فلان و فلان تا برسد به او (یعنی امام زمان) امامان و اولیاء منند، بر این عقیده زنده بمانم و بر آن بمیرم و با آن در قیامت مبعوث شوم و بی‌زارم از فلان و فلان و فلان و اگر در همان شب بمیرد به بهشت خواهد رفت.

* * *

۴- «یزید بن کلثمه» از امام صادق علیه السلام و یا از امام باقر علیه السلام نقل می‌کند که فرمود: هرگاه صبح کردی می‌گوئی: من صبح نمودم با ایمان به خدا و بر دین محمد و روش او و دین علی و روش او و دین اوصیاء و روش آنها،

وَ دِينِ عَلِيٍّ وَ سُنَّتِهِ- وَ دِينِ الْأَوْصِيَاءِ وَ سُنَّتِهِمْ- آمَنْتُ بِسِرِّهِمْ وَ عَلَانِيَتِهِمْ- وَ شَاهِدِهِمْ وَ غَائِبِهِمْ- وَ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِمَّا اسْتَعَاذَ مِنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله وَ عَلِيٌّ علیه السلام وَ الْأَوْصِيَاءُ- وَ أَرْغَبُ إِلَى اللَّهِ فِيمَا رَغِبُوا إِلَيْهِ- وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ.

۳۲۷۲- ۵- عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُثْمَانَ الْخَزَّازِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ علیه السلام إِنَّ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ علیه السلام كَانَ إِذَا أَصْبَحَ قَالَ أَبْتَدِئُ يَوْمِي هَذَا- بَيْنَ يَدَيْ نِسْيَانِي وَ عَجَلَتِي- بِسْمِ اللَّهِ وَ مَا شَاءَ اللَّهُ- فَإِذَا فَعَلَ ذَلِكَ الْعَبْدُ- أَجْزَأَهُ مِمَّا نَسِيَ فِي يَوْمِهِ.

۳۲۷۳- ۶- عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ شِهَابٍ وَ سُلَيْمٍ الْفَرَّاءِ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ علیه السلام قَالَ:

مَنْ قَالَ هَذَا حِينَ يُمْسِي- حُفَّ بِجَنَاحٍ مِنْ أَجْنِحَةِ- جَبْرَئِيلَ علیه السلام حَتَّى يُصْبِحَ- أَسْتَوْدِعُ اللَّهَ الْعَلِيَّ الْأَعْلَى- الْجَلِيلَ الْعَظِيمَ- نَفْسِي وَ مَنْ يَعْنِينِي أَمْرُهُ- أَسْتَوْدِعُ اللَّهَ نَفْسِيَ الْمَرْهُوبَ- الْمَخُوفَ الْمُتَضَعْضِعَ- لِعَظَمَتِهِ كُلُّ شَيْءٍ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ.

۳۲۷۴- ۷- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنِ الْحَجَّالِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ وَ غَالِبِ بْنِ عُثْمَانَ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ علیه السلام قَالَ:

إِذَا أَمْسَيْتَ قُلِ- اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ- عِنْدَ إِقْبَالِ لَيْلِكَ- وَ إِدْبَارِ

ایمان دارم به نهان آنان و عیانشان و شاهدشان و غائبشان، و به خدا پناه برم از آنچه رسول خداﷺ از آن پناه خواسته و علی و اوصیاء پناه خواستند و توجه دارم به درگاه خدا در آنچه بدان توجه و رغبت داشتند و نیست جنبش و توانائی جز در سایه لطف خداوند.

* * *

۵- امام صادقؑ فرمود: که علی بن الحسینؑ را شیوه بر این بود که چون صبح می‌کرد، می‌فرمود: من این روز خود را د رمیان فراموشی و شتابم، آغاز می‌کنم بنام خدا و آنچه خدا خواهد، و چون بنده چنین کند او را از آنچه در آن روز فراموش کند بس باشد (یعنی از او بازخواست نشود.)

* * *

۶- امام صادقؑ فرمود: هر کس این ذکرها را هنگام رسیدن شب سه بار بگوید در درون پری از پرهای جبرئیل درآید تا صبح کند: «بخدا سپارم که علی و اعلی و جلیل و عظیم است خودم را و هر کس به کارم می‌خورد، خود را به او سپارم آن خدائیکه هر چیز در برابر بزرگواریش ترسان و لرزان است».

* * *

۷- امام صادقؑ فرمود: چون شب کنی بگو: «بار خدایا هنگام آمدن

نَهَارِكَ- وَ حُضُورِ صَلَوَاتِكَ- وَ أَصْوَاتِ دُعَائِكَ- أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ- وَ ادْعُ بِمَا أَحْبَبْتَ.

۳۲۷۵-۸- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَا مِنْ يَوْمٍ يَأْتِي عَلَى ابْنِ آدَمَ- إِلَّا قَالَ لَهُ ذَلِكَ الْيَوْمُ- يَا ابْنَ آدَمَ أَنَا يَوْمٌ جَدِيدٌ- وَ أَنَا عَلَيْكَ شَهِيدٌ- فَقُلْ فِيَّ خَيْراً- وَ اعْمَلْ فِيَّ خَيْراً أَشْهَدْ لَكَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ- فَإِنَّكَ لَنْ تَرَانِي بَعْدَهَا أَبَداً- قَالَ وَ كَانَ عَلِيٌّ عليه السلام- إِذَا أَمْسَى يَقُولُ- مَرْحَباً بِاللَّيْلِ الْجَدِيدِ- وَ الْكَاتِبِ الشَّهِيدِ اكْتُبَا عَلَى اسْمِ اللَّهِ- ثُمَّ يَذْكُرُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ.

۳۲۷۶-۹- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَالِحِ بْنِ السِّنْدِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ بُكَيْرٍ عَنْ شِهَابِ بْنِ عَبْدِ رَبِّهِ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ إِذَا تَغَيَّرَتِ الشَّمْسُ- فَاذْكُرِ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ إِنْ كُنْتَ مَعَ قَوْمٍ يَشْغَلُونَكَ- فَقُمْ وَ ادْعُ.

۳۲۷۷-۱۰- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ شَرِيفِ بْنِ سَابِقٍ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ أَبِي قُرَّةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

ثَلَاثٌ تَنَاسَخَهَا الْأَنْبِيَاءُ- مِنْ آدَمَ عليه السلام حَتَّى وَصَلْنَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه و آله كَانَ إِذَا أَصْبَحَ يَقُولُ- اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ إِيمَاناً- تُبَاشِرُ بِهِ قَلْبِي- وَ يَقِيناً حَتَّى أَعْلَمَ أَنَّهُ لَا يُصِيبُنِي- إِلَّا مَا كَتَبْتَ لِي- وَ رَضِّنِي بِمَا

شب و روزت و حضور نمازها و آوازهای دعا به درگاهت که بر محمد و آل او رحمت فرستی» و هر چه خواهی دعا کن.

* * *

۸- امام صادق عليه السلام فرمود: روزی نباشد که بر آدمی زاده بگذرد جز اینکه گوید: ای آدمی زاده، من روز نو توام و بر تو گواهم، برایم کار خوب کن تا در روز رستاخیز برای تو گواهی دهم زیرا پس از این، هرگز مرا نبینی؛ فرمود: که علی عليه السلام را شیوه این بود که چون شب می‌کرد می‌فرمود: مرحبا به این شب تازه و نویسنده گواه برای من نام خدا را بنویسد، سپس ذکر خدای عزّوجلّ می‌کرد.

* * *

۹- «شهاب بن عبد ربه» گوید: شنیدم امام صادق عليه السلام می‌فرمود: هر گاه آفتاب بگردد (برآید یا به زوال رسد یا غروب کند) ذکر خدای عزّوجلّ کن و اگر با مردمی باشی که تو را باز می‌دارند از نزد آنان برخیز و دعا کن.

* * *

۱۰- امام صادق عليه السلام فرمود: سه چیز را پیامبران از هم نسخه گرفتند از آدم تا رسیدند به رسول خاتم صلی الله علیه و آله که همیشه هرگاه صبح می‌کرد می‌گفت: «بار خدایا به راستی من از تو ایمانی دلنشین و یقینی واقع بین می‌خواهم تا بدانم که به من نرسد جز آنچه تو بر من نوشتی و مرا بدانچه بهره‌ام کردی خشنودم».

قَسَمْتَ لِي وَ رَوَاهُ بَعْضُ أَصْحَابِنَا وَ زَادَ فِيهِ حَتَّى لَا أُحِبَّ تَعْجِيلَ مَا أَخَّرْتَ - وَ لَا تَأْخِيرَ مَا عَجَّلْتَ - يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ - بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ أَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ - وَ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي - طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَداً - وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ.

۳۲۷۸-۱۱- وَ رُوِيَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَصْبَحْنَا - وَ الْمُلْكُ لَهُ وَ أَصْبَحْتُ عَبْدَكَ وَ ابْنَ عَبْدِكَ - وَ ابْنَ أَمَتِكَ فِي قَبْضَتِكَ - اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي مِنْ فَضْلِكَ - رِزْقاً مِنْ حَيْثُ أَحْتَسِبُ - وَ مِنْ حَيْثُ لَا أَحْتَسِبُ - وَ احْفَظْنِي مِنْ حَيْثُ أَحْتَفِظُ وَ مِنْ حَيْثُ لَا أَحْتَفِظُ - اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي مِنْ فَضْلِكَ - وَ لَا تَجْعَلْ لِي حَاجَةً - إِلَى أَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ - اللَّهُمَّ أَلْبِسْنِي الْعَافِيَةَ - وَ ارْزُقْنِي عَلَيْهَا الشُّكْرَ - يَا وَاحِدُ يَا أَحَدُ يَا صَمَدُ - يَا اللَّهُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ - وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُواً أَحَدٌ - يَا اللَّهُ يَا رَحْمَانُ يَا رَحِيمُ - يَا مَالِكَ الْمُلْكِ - وَ رَبَّ الْأَرْبَابِ - وَ سَيِّدَ السَّادَاتِ - وَ يَا اللَّهُ يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - اشْفِنِي بِشِفَائِكَ مِنْ كُلِّ دَاءٍ - وَ سُقْمٍ فَإِنِّي عَبْدُكَ - وَ ابْنُ عَبْدِكَ أَتَقَلَّبُ فِي قَبْضَتِكَ.

۳۲۷۹-۱۲- عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ رَفَعَهُ إِلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ:

اللَّهُمَّ إِنِّي وَ هَذَا النَّهَارَ - خَلْقَانِ مِنْ خَلْقِكَ - اللَّهُمَّ لَا تَبْتَلِنِي بِهِ - وَ لَا تَبْتَلِهِ بِي - اللَّهُمَّ وَ لَا تُرِهِ مِنِّي - جُرْأَةً عَلَى مَعَاصِيكَ - وَ لَا رُكُوباً

و یکی از اصحاب ما، آن را روایت کرده است و در آن افزوده است:« تا دوست ندارم تعجیل در آنچه را تو پس اندازی و نه تأخیر آنچه را تو پیش اندازی ای زنده! ای پاینده! به رحمت تو دادرسی کنم، همهٔ کار مرا اصلاح کن و مرا هرگز به خودم وامگذار یک چشم برهم زدن و. صلّی الله علی محمد و آله.

۱۱- و از امام صادق ﷺ روایت شده است:«سپاس از آن خداست که ملک را داراست و بنده و بنده زاده توام و کنیز زادهٔ تو در دست تو، بار خدایا! مرا روزی ده از فضل خود، روز ی فراوانی چه از آنجا که گمان برم و از آنجاکه گمان نبرم و مرا نگه دار از آن رو که خود را نگه می‌دارم و از آن رو که نتوانم خود را نگه بدارم، بار خدایا! از فضل خودت روزیم ده و مگذار برای من نیازی به کسی از آفریده هایت، بار خدایا! جامهٔ عافیتم بپوشان و شکرگزاری خود را روزیم کن، ای یکتا! ای یگانه! ای بی نیاز! ای خدائی که نزاده و زاده نیست و احدی با او همتا نیست! ای خدا! ای بخشاینده! ای مهربان! ای مالک الملک! پرورنده پرورنده‌ها و آقای آقایانم! و ای خدا، نیست شایستهٔ پرستشی جز تو، مرا به درمان خود از هر درد و بیماری درمان کن ، زیرا من بنده و بنده زادهٔ تو ام و در دست تو می گردم.

۱۲- از محمد بن علی که آن را به امیرالمؤمنین رسانیده که می‌گفته است: «بار خدایا، من و این روز هر دو از آفریده‌های توایم، بار خدایا مرا بدان میازمای و او را به من آزمایش مکن، بار خدایا به او منما که به نافرمانی تو دلیرم و بدانچه منع کردی اندرم، بار خدایا در این روز تنگی و سختی

لِمَحَارِمِكَ- اللَّهُمَّ اِصْرِفْ عَنِّيَ الْأَزْلَ وَ اللَّأْوَاءَ- وَ الْبَلْوَى وَ سُوءَ الْقَضَاءِ- وَ شَمَاتَةَ الْأَعْدَاءِ- وَ مَنْظَرَ السَّوْءِ فِي نَفْسِي وَ مَالِي- قَالَ وَ مَا مِنْ عَبْدٍ- يَقُولُ حِينَ يُمْسِي وَ يُصْبِحُ- رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبّاً- وَ بِالْإِسْلَامِ دِيناً- وَ بِمُحَمَّدٍ ﷺ نَبِيّاً- وَ بِالْقُرْآنِ بَلَاغاً- وَ بِعَلِيٍّ إِمَاماً- ثَلَاثاً إِلَّا كَانَ حَقّاً عَلَى اللَّهِ- الْعَزِيزِ الْجَبَّارِ- أَنْ يُرْضِيَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

قَالَ وَ كَانَ يَقُولُ ﷺ إِذَا أَمْسَى أَصْبَحْنَا لِلَّهِ شَاكِرِينَ- وَ أَمْسَيْنَا لِلَّهِ حَامِدِينَ- فَلَكَ الْحَمْدُ- كَمَا أَمْسَيْنَا لَكَ مُسْلِمِينَ سَالِمِينَ-.

قَالَ وَ إِذَا أَصْبَحَ قَالَ: (أَمْسَيْنَا لِلَّهِ شَاكِرِينَ وَ أَصْبَحْنَا لِلَّهِ حَامِدِينَ وَ الْحَمْدُ كَمَا أَصْبَحْنَا لَكَ مُسْلِمِينَ سَالِمِينَ).

۳۲۸۰-۱۳ -عَنْهُ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: كَانَ أَبِي ﷺ يَقُولُ إِذَا أَصْبَحَ بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ- وَ إِلَى اللَّهِ وَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ- وَ عَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ اللَّهُمَّ إِلَيْكَ أَسْلَمْتُ نَفْسِي- وَ إِلَيْكَ فَوَّضْتُ أَمْرِي- وَ عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ- اللَّهُمَّ احْفَظْنِي بِحِفْظِ الْإِيمَانِ- مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَ مِنْ خَلْفِي- وَ عَنْ يَمِينِي وَ عَنْ شِمَالِي- وَ مِنْ فَوْقِي وَ مِنْ تَحْتِي وَ مِنْ قِبَلِي- لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ- لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ نَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَ الْعَافِيَةَ- مِنْ كُلِّ سُوءٍ وَ شَرٍّ- فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ- مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ- وَ مِنْ ضَغْطَةِ الْقَبْرِ- وَ مِنْ ضِيقِ الْقَبْرِ- وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ سَطَوَاتِ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ- اللَّهُمَّ رَبَّ

و گرفتاری و پیش آمد بد و سرزنش دشمنان و منظرهٔ بد را در خود و مالم از من بگردان» فرمود: بنده‌ای نباشد که چون شب کند یا صبح نماید سه بار بگوید: «به خدا خشنودم که پروردگارم باشد و به اسلام که دینم باشد و به محمدﷺ که پیامبر باشد و به قرآن برای اینکه تبلیغ من کند و به علی برای اینکه رهبر و پیشوایم باشد» جز اینکه بر خدای عزیز جبّار سزاوار است که در روز رستاخیز او را خشنود سازد.

فرمود: چون شب می‌کرد، می‌فرمود: بامدادان در شکر گزاری خداوند سپری کردیم و شب در سپاس خداوند، خدایا از آن توست سپاس چونانکه صبح نمودیم با تسلیم به تو در حال سلامت.

فرمود: در هر بامداد می‌گفت شب کردیم در شکر گزاری خدا و صبح کردیم در سپاسگزاری خدا، سپاس از آن خداست چونان که صبح کردیم با تسلیم به تو در حال سلامت.

***

۱۳- امام صادقؑ فرمود که: پدرم چون صبح می‌کرد می‌گفت: بنام خدا! بذات خدا! و به سوی خدا و در راه خدا و بر کیش رسول خداﷺ بار خدایا خود را به تو و کارم را به تو واگذارم و بر تو توکل می‌کنم. ای پروردگار جهانیان، بار خدایا در پناه ایمانم نگه دار از پیش روی و پشت سر و از سمت چپم و از بالای سرم و زیر پایم، نیست شایستهٔ پرستشی جز تو، نیست جنبش و نه توانی جز به تو، از تو عفو و عافیت خواهم از هر بدی و از هر شری در دنیا و آخرت، بار خدایا من از عذاب قبر و فشارش به تو پناه می برم. از بلاهائی که در شب و روز فرود آید به تو پناه می‌برم. ای پروردگار مشعرالحرام و پروردگار بلدالحرام (شهر مکه)

الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ - وَ رَبَّ الْبَلَدِ الْحَرَامِ - وَ رَبَّ الْحِلِّ وَ الْحَرَامِ - أَبْلِغْ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ عَنِّي السَّلَامَ - اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِدِرْعِكَ الْحَصِينَةِ وَ أَعُوذُ بِجَمْعِكَ أَنْ تُمِيتَنِي غَرَقاً - أَوْ حَرَقاً أَوْ شَرَقاً - أَوْ قَوَداً أَوْ صَبْراً - أَوْ مَسَمّاً أَوْ تَرَدِّياً - فِي بِئْرٍ أَوْ أَكِيلَ السَّبُعِ - أَوْ مَوْتَ الْفَجْأَةِ - أَوْ بِشَيْءٍ مِنْ مِيتَاتِ السَّوْءِ - وَ لَكِنْ أَمِتْنِي عَلَى فِرَاشِي فِي طَاعَتِكَ - وَ طَاعَةِ رَسُولِكَ ﷺ مُصِيباً لِلْحَقِّ غَيْرَ مُخْطِئٍ - أَوْ فِي الصَّفِّ الَّذِي نَعَتَّهُمْ فِي كِتَابِكَ - كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ أُعِيذُ نَفْسِي وَ وُلْدِي - وَ مَا رَزَقَنِي رَبِّي - بِقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ - حَتَّى يَخْتِمَ السُّورَةَ - وَ أُعِيذُ نَفْسِي وَ وُلْدِي وَ مَا رَزَقَنِي رَبِّي - بِقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ - حَتَّى يَخْتِمَ السُّورَةَ - وَ يَقُولُ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ اللَّهُ - وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ مِثْلَ مَا خَلَقَ اللَّهُ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ مِلْءَ مَا خَلَقَ اللَّهُ - وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ - وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ زِنَةَ عَرْشِهِ - وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رِضَا نَفْسِهِ - وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ - وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ - سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرَضِينَ وَ مَا بَيْنَهُمَا - وَ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ - اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ دَرَكِ الشَّقَاءِ وَ مِنْ شَمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ - وَ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفَقْرِ وَ الْوَقْرِ - وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ سُوءِ الْمَنْظَرِ - فِي الْأَهْلِ وَ الْمَالِ وَ الْوَلَدِ - وَ يُصَلِّي عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ عَشْرَ مَرَّاتٍ.

و پروردگار حل و حرم سلام مرا بر محمد و خاندانش برسان، بار خدایا پناه می‌برم به جوشن نگه دارندهٔ تو (لباس تقوی) و به جامعیت تو (همه صفات کمال تو) پناه می‌برم به تو از اینکه مرا به وسیله غرق شدن یا سوختن یا به قصاص و یا دست بسته به دست دشمن یا به زهر خوردن یا افتادن در چاه یا طعمه درندگان یا مرگ ناگهانی یا به هر یک از مردنهای بد مرا بمیرانی ولی مرا در بستر خود بمیران در فرمان بری از خدمت و فرمان بری از رسولت ﷺ یا اینکه به حق رسیده و راه خطا نرفته باشم یا در صف مجاهدان حق که در قرآنت آنها را ستوده‌ای که: «سازمانی بهم آمیخته‌اند (صف / ۴)» پناه دهم خودم و فرزندانم و هر چه پروردگارم به من روزی کرده است، به قل اعوذ برب الفلق (بخواند تا آخر سوره) و می‌گوید: سپاس از آن خداست به شمارهٔ آنچه خدا آفریده، سپاس از آن خداست بمانند آنچه آفریده و سپاس از آن خداست برآنچه آفریده و سپاس از آن خداست تا کشش کلماتش و سپاس از آن خداست به وزن عرشش و سپاس از آن خداست تا خودش خشنود گردد و نیست شایستهٔ ستایش جز خدای بردبار کریم و نیست شایستهٔ ستایش جز خدای علیّ عظیم، منزه باد پروردگار آسمان‌ها و زمین‌ها و هر چه کیان آنهاست و پروردگار عرش عظیم، بار خدایا به تو پناه می‌برم از دچار شدن به شقاوت و سرزنش دشمن و به تو پناه می‌برم از فقر و بار سنگین و به تو پناه می‌برم از منظرهٔ بد و ناگوا دربارهٔ اهل و مال وده بار صلوات بر محمد و آلش فرستد.

۳۲۸۱-۱۴ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مَا مِنْ عَبْدٍ يَقُولُ - إِذَا أَصْبَحَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ - اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيراً - وَ سُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَ أَصِيلاً - وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ كَثِيراً - لَا شَرِيكَ لَهُ - وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ - إِلَّا ابْتَدَرَهُنَّ مَلَكٌ - وَ جَعَلَهُنَّ فِي جَوْفِ جَنَاحِهِ - وَ صَعِدَ بِهِنَّ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَتَقُولُ الْمَلَائِكَةُ مَا مَعَكَ - فَيَقُولُ مَعِي كَلِمَاتٌ - قَالَهُنَّ رَجُلٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ - وَ هِيَ كَذَا وَ كَذَا فَيَقُولُونَ - رَحِمَ اللَّهُ مَنْ قَالَ - هَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ وَ غَفَرَ لَهُ - قَالَ وَ كُلَّمَا مَرَّ بِسَمَاءٍ - قَالَ لِأَهْلِهَا مِثْلَ ذَلِكَ فَيَقُولُونَ رَحِمَ اللَّهُ - مَنْ قَالَ هَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ - وَ غَفَرَ لَهُ حَتَّى يَنْتَهِيَ بِهِنَّ - إِلَى حَمَلَةِ الْعَرْشِ فَيَقُولُ لَهُمْ - إِنَّ مَعِي كَلِمَاتٍ - تَكَلَّمَ بِهِنَّ رَجُلٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ - وَ هِيَ كَذَا وَ كَذَا فَيَقُولُونَ - رَحِمَ اللَّهُ هَذَا الْعَبْدَ - وَ غَفَرَ لَهُ انْطَلِقْ بِهِنَّ إِلَى - حَفَظَةِ كُنُوزِ مَقَالَةِ الْمُؤْمِنِينَ - فَإِنَّ هَؤُلَاءِ كَلِمَاتُ الْكُنُوزِ - حَتَّى تَكْتُبَهُنَّ فِي دِيوَانِ الْكُنُوزِ.

۳۲۸۲-۱۵ - حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبَانِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ عِيسَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا أَصْبَحْتَ فَقُلْ - اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ - مِنْ شَرِّ مَا خَلَقْتَ - وَ ذَرَأْتَ وَ بَرَأْتَ - فِي بِلَادِكَ وَ عِبَادِكَ - اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِجَلَالِكَ - وَ جَمَالِكَ وَ حِلْمِكَ - وَ كَرَمِكَ كَذَا وَ كَذَا.

۱۴- امام باقر علیه السلام فرمود: بنده‌ای نباشد که چون صبح کند پیش از بالا آمدن خورشید گوید: «الله اکبر الله اکبر کبیراً - منزه باد خدا در بامداد و پسین، و سپاس از آن خداست پرودرگار جهانیان بسیار و فراوان، شریک ندارد، و صلی الله علی محمد و آله» جز اینکه فرشته‌ای آنها را دریابد و میان پر خود نهد و به آسمان دنیا بالا برد فرشته‌ها به او گویند: چه همراه توست؟ در پاسخ گوید: با من چند کلمه است که مردی از مؤمنان گفته و آنها چنین و چنانند، و فرشته‌ها گویند: خدا رحمت کند هر که این کلمات را گفته است و او را بیامرزد و به هر آسمانی که بالا رود به اهل آن گزارش دهد و آنها گویند: خدا رحمت کند آن را که این کلمات را خوانده است و او را بیامرزد تا آنها را به حاملان عرش رساند و به آنها گوید: با من کلماتی است که مردی از مؤمنان گفته است و چنین و چنانند، و حاملان عرش می‌گویند: خدا این بنده را رحمت کند و بیامرزد و آنها را ببر نزد نگهبانان گنجینه‌های گفتار مؤمنان زیرا اینها گنجور کلماتند تا آنها را در دفتر گنجینه‌ها بنویسند.

۱۵- امام صادق علیه السلام فرمود:
چون صبح کنی بگو: بار خدایا من به تو پناه برم از شرّ آنچه آفریدی و برآوردی و جان بخشیدی در همهٔ بلاد و عباد خودت، بار خدایا من از تو خواهم به والائی و زیبائی و بردباری و کرمت چنین و چنان (یعنی حاجات خود را ذکر کند)

۳۲۸۳-۱۶- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام:

أَنَّ عَلِيّاً عليه السلام كَانَ يَقُولُ إِذَا أَصْبَحَ- سُبْحَانَ اللَّهِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ ثَلَاثاً اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ- وَ مِنْ تَحْوِيلِ عَافِيَتِكَ- وَ مِنْ فَجْأَةِ نَقِمَتِكَ- وَ مِنْ دَرَكِ الشَّقَاءِ- وَ مِنْ شَرِّ مَا سَبَقَ فِي اللَّيْلِ- اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِعِزَّةِ مُلْكِكَ- وَ شِدَّةِ قُوَّتِكَ- وَ بِعَظِيمِ سُلْطَانِكَ- وَ بِقُدْرَتِكَ عَلَى خَلْقِكَ - ثُمَّ سَلْ حَاجَتَكَ.

۳۲۸۴-۱۷- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ الْمُخْتَارِ عَنِ الْعَلَاءِ ابْنِ كَامِلٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ وَ اذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ- تَضَرُّعاً وَ خِيفَةً- وَ دُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ عِنْدَ الْمَسَاءِ- لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ- وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ- لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ- يُحْيِي وَ يُمِيتُ- وَ يُمِيتُ وَ يُحْيِي- وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ -قَالَ قُلْتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ- قَالَ إِنَّ بِيَدِهِ الْخَيْرَ- وَ لَكِنْ قُلْ كَمَا أَقُولُ لَكَ عَشْرَ مَرَّاتٍ- وَ أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ- حِينَ تَطْلُعُ الشَّمْسُ- وَ حِينَ تَغْرُبُ عَشْرَ مَرَّاتٍ.

۳۲۸۵-۱۸- عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ حَرِيزٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

يَقُولُ بَعْدَ الصُّبْحِ- الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الصَّبَاحِ- الْحَمْدُ لِلَّهِ فَالِقِ الْإِصْبَاحِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ- اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي- بَابَ الْأَمْرِ الَّذِي فِيهِ الْيُسْرُ

۱۶- امام صادق علیه السلام فرمود:
علی علیه السلام را شیوهٔ این بود که هرگاه صبح می‌کرد می‌فرمود (سه بار): سبحان الله الملک القدّوس، بار خدایا به راستی من به تو پناه می‌برم از زوال نعمت و دگرگونی عافیت و به ناگاه رسیدن بلایت و از دچار شدن به بدبختی و از شرّ هر آنچه در شب پیش آمده، بار خدایا من از تو خواهم به حقّ عزّت ملکت و شدّت نیرویت و به وسیلهٔ تسلط و بزرگواریت و به توانائیت بر خلقت -سپس حاجت خود را بخواه.

* * *

۱۷- علاء بن کامل گوید که: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود: پروردگارت را در نهادت یادآور با زاری و هراس و گفتار آهسته؛ هنگام شب (بگو): نیست شایسته ستایش جز خدا تنهاست، شریک ندارد از آن اوست ملک و از آن اوست سپاس، زنده کند و بمیراند و بمیراند وزنده کند و اوست دانا بر هر چیز.
گوید: گفتم: بیده الخیر، فرمود: درست است که بیده الخیر ولی چنان بگو که من برای تو گفتم تا ده بار، و بگو: پناه برم به خدای شنوا و دانا - هنگامی که آفتاب برآید و هنگامی که غروب کند - ده بار.

* * *

۱۸- امام باقر علیه السلام فرمود: پس از برآمدن بامداد تا سه بار بگو: سپاس از آن خداست که پروردگار صبح است، سپاس از آن خدا شکافندهٔ هر صبح، بار خدایا بر من بگشای دری که در آن خوشی و عافیت است، بار خدایا راهش را برایم آماده ساز و مرا به بیرون شدن از آن بینا گردان، بار خدایا

وَ الْعَافِيَةُ- اللَّهُمَّ هَيِّئْ لِي سَبِيلَهُ- وَ بَصِّرْنِي مَخْرَجَهُ- اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ قَضَيْتَ- لِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ عَلَيَّ- مَقْدُرَةً بِالشَّرِّ فَخُذْهُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ وَ عَنْ يَمِينِهِ- وَ عَنْ شِمَالِهِ وَ مِنْ تَحْتِ قَدَمَيْهِ- وَ مِنْ فَوْقِ رَأْسِهِ وَ اكْفِنِيهِ- بِمَا شِئْتَ وَ مِنْ حَيْثُ شِئْتَ- وَ كَيْفَ شِئْتَ.

۳۲۸۶- ۱۹ - أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ أَبِي إِسْمَاعِيلَ السَّرَّاجِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ الْمُخْتَارِ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ- اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ- فِي ذِمَّتِكَ وَ جِوَارِكَ- اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَوْدِعُكَ- دِينِي وَ نَفْسِي وَ دُنْيَايَ- وَ آخِرَتِي وَ أَهْلِي- وَ مَالِي وَ أَعُوذُ بِكَ يَا عَظِيمُ- مِنْ شَرِّ خَلْقِكَ جَمِيعاً- وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ- مَا يُبْلِسُ بِهِ إِبْلِيسُ وَ جُنُودُهُ- إِذَا قَالَ هَذَا الْكَلَامَ- لَمْ يَضُرَّهُ يَوْمَهُ ذَلِكَ شَيْءٌ- وَ إِذَا أَمْسَى فَقَالَهُ- لَمْ يَضُرَّهُ تِلْكَ اللَّيْلَةَ شَيْءٌ- إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

۳۲۸۷- ۲۰ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ:

إِذَا صَلَّيْتَ الْمَغْرِبَ وَ الْغَدَاةَ- فَقُلْ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ- لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ- الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ سَبْعَ مَرَّاتٍ- فَإِنَّهُ مَنْ قَالَهَا لَمْ يُصِبْهُ جُذَامٌ وَ لَا بَرَصٌ وَ لَا جُنُونٌ- وَ لَا سَبْعُونَ نَوْعاً مِنْ أَنْوَاعِ الْبَلَاءِ- قَالَ

اگر به هر کدام از آفریده هایت دربارهٔ من توانائی به آزار داده‌ای جلو او را از پیش و پس و راست و چپ و از زیر گام و بالای سرش بر بند و شرّ او را از من کفایت کن بدانچه خواهی و از آن راه که خواهی و هر گونه بخواهی.

* * *

۱۹- امام باقر علیه‌السلام فرمود: هر کس صبح کند و بگوید: بار خدایا من صبح کردم در پناه تو و زیر سایهٔ تو، بار خدایا من به تو دینم و خودم و دنیا و آخرتم و اهل و مالم می‌سپارم و به تو پناه می‌برم ای بزرگوار از شرّ همهٔ خلقت و به تو پناه می‌برم از شرّ آنچه ابلیس و لشکرش وسوسه کنند.
چون این کلام را بگوید، در آن روز چیزی به وی زیان نرساند و هر گاه وقت شب فرا رسد آن را بگوید چیزی به او زیان نرساند ان‌شاءالله تعالی.

* * *

۲۰- امام صادق علیه‌السلام فرمود: چون نماز مغرب و بامداد بخوانی، هفت بار بگو: بسم الله الرحمن الرحیم و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم، زیرا هر کس آن را بگوید خوره و پیسی ودیوانگی و هفتاد نوع بلا به او نرسد.
فرمود که در هر صبح و شب که وارد شوی دوبار می‌گوئی: الحمد لربّ الصباح، الحمد لفالق الاصباح - سپاس از آن خدائی است که شب را به نیروی خود برد و روز را به رحمت خود آورد و ما در سلامتی

وَ تَقُولُ إِذَا أَصْبَحْتَ وَ أَمْسَيْتَ - الْحَمْدُ لِرَبِّ الصَّبَاحِ - الْحَمْدُ لِفَالِقِ الْإِصْبَاحِ مَرَّتَيْنِ - الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ اللَّيْلَ بِقُدْرَتِهِ - وَ جَاءَ بِالنَّهَارِ بِرَحْمَتِهِ - وَ نَحْنُ فِي عَافِيَةٍ - وَ يَقْرَأُ آيَةَ الْكُرْسِيِّ - وَ آخِرَ الْحَشْرِ وَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنَ الصَّافَّاتِ - وَ سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَ سَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ - وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ - فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ - وَ حِينَ تُصْبِحُونَ - وَ لَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ عَشِيّاً وَ حِينَ تُظْهِرُونَ - يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ - وَ يُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ - وَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا - وَ كَذَلِكَ تُخْرَجُونَ - سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ - رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ الرُّوحِ - سَبَقَتْ رَحْمَتُكَ غَضَبَكَ - لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - سُبْحَانَكَ إِنِّي عَمِلْتُ سُوءاً - وَ ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي - وَ ارْحَمْنِي وَ تُبْ عَلَيَّ - إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

۳۲۸۸ - ۲۱ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام :

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَحْمَدُكَ - وَ أَسْتَعِينُكَ وَ أَنْتَ رَبِّي وَ أَنَا عَبْدُكَ أَصْبَحْتُ عَلَى عَهْدِكَ وَ وَعْدِكَ - وَ أُومِنُ بِوَعْدِكَ - وَ أُوفِي بِعَهْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ - وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ - وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ - وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ - أَصْبَحْتُ عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ - وَ كَلِمَةِ الْإِخْلَاصِ - وَ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ وَ دِينِ مُحَمَّدٍ - عَلَى ذَلِكَ أَحْيَا - وَ أَمُوتُ إِنْ

هستیم، و آیة الکرسی و آخر سورهٔ حشر را با ده آیه از سورهٔ مبارکه والصافات می‌خواند با «وَ سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَ سَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ» با آیهٔ: «فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَ حِينَ تُصْبِحُونَ وَ لَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ عَشِيّاً وَ حِينَ تُظْهِرُونَ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَ يُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَ كَذَلِكَ تُخْرَجُونَ (روم / ۱۷)» سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ - رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ الرُّوحِ سَبَقَتْ رَحْمَتُكَ غَضَبَكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي عَمِلْتُ سُوءاً وَ ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي وَ ارْحَمْنِي وَ تُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ.

* * *

۲۱- امام صادق علیه السلام فرمود: بار خدایا از آن توست حمد و سپاس، تو را سپاس می‌گویم و از تو یاری می‌جویم و تونی پروردگار ومنم بندهٔ تو، صبح کردم بر عهد تو و وعدهٔ تو و به وعده‌ات ایمان دارم و به پیمانت وفاداری و چنین توانی جز با کمک خدای یگانه بی شریک نیست، و گواهم که محمد صلی الله علیه و آله بنده و رسول اوست، من صبح کردم همراه با فطرت اسلام و کلمهٔ اخلاص و ملت ابراهیم و دین محمد بر این عقیده زنده بمانم و بمیرم انشاءالله، بار خدایا تا مرا زنده خواهی زنده بدار و هر گاه مرگم فرا رسد بمیران و چون مبعوثم کنی بر آن مبعوث کن و من رضای تو و پیروی از راه تو را می‌جویم، وتو را پشتیبان خود ساختم و کارم را به تو واگذاشتم، آل محمد پیشوایان منند و دیگری پیشوای من نیست، از آنها پیروی کنم و آنها را دوست و سرپرست خود می‌دانم و به آنها

شَاءَ اللَّهُ- اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مَا أَحْيَيْتَنِي بِهِ- وَ أَمِتْنِي إِذَا أَمَتَّنِي عَلَى ذَلِكَ وَ ابْعَثْنِي إِذَا بَعَثْتَنِي عَلَى ذَلِكَ- أَبْتَغِي بِذَلِكَ رِضْوَانَكَ- وَ اتِّبَاعَ سَبِيلِكَ- إِلَيْكَ أَلْجَأْتُ ظَهْرِي- وَ إِلَيْكَ فَوَّضْتُ أَمْرِي- آلُ مُحَمَّدٍ أَئِمَّتِي- لَيْسَ لِي أَئِمَّةٌ غَيْرُهُمْ- بِهِمْ أَئْتَمُّ وَ إِيَّاهُمْ- أَتَوَلَّى وَ بِهِمْ أَقْتَدِي اللَّهُمَّ اجْعَلْهُمْ أَوْلِيَائِي- فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ- وَ اجْعَلْنِي.

۳۲۸۹-۲۲- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قُلْتُ لَهُ عَلِّمْنِي شَيْئاً- أَقُولُهُ إِذَا أَصْبَحْتُ وَ إِذَا أَمْسَيْتُ- فَقَالَ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي- يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ- وَ لَا يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ غَيْرُهُ- الْحَمْدُ لِلَّهِ كَمَا يُحِبُّ اللَّهُ أَنْ يُحْمَدَ- الْحَمْدُ لِلَّهِ كَمَا هُوَ أَهْلُهُ- اللَّهُمَّ أَدْخِلْنِي فِي كُلِّ خَيْرٍ- أَدْخَلْتَ فِيهِ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ- وَ أَخْرِجْنِي مِنْ كُلِّ سُوءٍ أَخْرَجْتَ مِنْهُ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ- وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ.

۳۲۹۰-۲۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَمَّادٍ الْكُوفِيِّ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُصْعَبٍ عَنْ فُرَاتِ بْنِ الْأَحْنَفِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ:

مَهْمَا تَرَكْتَ مِنْ شَيْءٍ- فَلَا تَتْرُكْ أَنْ تَقُولَ- فِي كُلِّ صَبَاحٍ وَ مَسَاءٍ اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ- أَسْتَغْفِرُكَ فِي هَذَا الصَّبَاحِ- وَ فِي هَذَا الْيَوْمِ لِأَهْلِ رَحْمَتِكَ- وَ أَبْرَأُ إِلَيْكَ مِنْ أَهْلِ لَعْنَتِكَ- اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ- أَبْرَأُ إِلَيْكَ

اقتداء می‌کنم ، بار خدایا آنان را در دنیا و آخرت دوستان من ساز و مرا توفیق ده تا در دنیا و آخرت با دوستان آنها دوست و با دشمنانشان دشمنی کنم و مرا به صالحان ملحق ساز در حالی که پدرانم با آنان باشند.

* * *

۲۲- راوی به امام صادق علیه السلام گفت: به من چیزی بیاموز که در ابتدای صبح و شام بگویم، فرمود: بگو سپاس از آن خداست که آنچه را که می‌خواهد می‌کند و آنچه که نمی‌خواهد نمی‌کند سپاس از آن خداست چنانچه خداوند دوست دارد که سپاسگزاری شود، سپاس از آن خداست چنانچه او شایسته است، بار خدایا مرا در هر خیری که محمد و آل محمد را در آن در آوردی در آور و از هر بدی که محمد و آل محمد را از آن دور ساختی مرا دور ساز.

* * *

۲۳- امام صادق علیه السلام فرمود: هر آنچه را ترک کنی، این گفتار را در هر صبح و شام ترک مکن:

بارخدایا صبح کردم ودر این صبح از تو آمرزش می‌خواهم و هم برای کسی که خواهان رحمت توست و از هر کس که مورد لعنت توست بیزارم.

بار خدایا من صبح کردم درحالی که بیزارم از مشرکانی که در میان آنهائیم راستی که آنان مردمی بد و نابکارند.

بارالها هر آنچه در این بامداد و این روز از آسمان به زمین فرود آوردی برای ما برکت ده و بر دشمنانت عذاب فرست، بار خدایا

فِي هَذَا الْيَوْمِ - وَ فِي هَذَا الصَّبَاحِ مِمَّنْ نَحْنُ - بَيْنَ ظَهْرَانَيْهِمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ - وَ مِمَّا كَانُوا يَعْبُدُونَ - إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَاسِقِينَ - اللَّهُمَّ اِجْعَلْ مَا - أَنْزَلْتَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ - فِي هَذَا الصَّبَاحِ وَ فِي هَذَا الْيَوْمِ - بَرَكَةً عَلَى أَوْلِيَائِكَ - وَ عِقَاباً عَلَى أَعْدَائِكَ - اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالاكَ - وَ عَادِ مَنْ عَادَاكَ - اللَّهُمَّ اِخْتِمْ لِي بِالْأَمْنِ وَ الْإِيمَانِ - كُلَّمَا طَلَعَتْ شَمْسٌ أَوْ غَرَبَتْ - اللَّهُمَّ اِغْفِرْ لِي وَ لِوَالِدَيَّ - وَ اِرْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيراً - اللَّهُمَّ اِغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ - وَ الْمُسْلِمِينَ وَ الْمُسْلِمَاتِ الْأَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَ الْأَمْوَاتِ - اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ مُنْقَلَبَهُمْ وَ مَثْوَاهُمْ - اللَّهُمَّ اِحْفَظْ إِمَامَ الْمُسْلِمِينَ - بِحِفْظِ الْإِيمَانِ - وَ اُنْصُرْهُ نَصْراً عَزِيزاً - وَ اِفْتَحْ لَهُ فَتْحاً يَسِيراً - وَ اِجْعَلْ لَهُ وَ لَنَا - مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَاناً نَصِيراً - اللَّهُمَّ اِلْعَنْ فُلَاناً وَ فُلَاناً - وَ الْفِرَقَ الْمُخْتَلِفَةَ عَلَى رَسُولِكَ - وَ وُلَاةَ الْأَمْرِ بَعْدَ رَسُولِكَ - وَ الْأَئِمَّةِ مِنْ بَعْدِهِ وَ شِيعَتِهِمْ - وَ أَسْأَلُكَ الزِّيَادَةَ مِنْ فَضْلِكَ وَ الْإِقْرَارَ بِمَا جَاءَ مِنْ عِنْدِكَ - وَ التَّسْلِيمَ لِأَمْرِكَ - وَ الْمُحَافَظَةَ عَلَى مَا أَمَرْتَ بِهِ - لَا أَبْتَغِي بِهِ بَدَلاً - وَ لَا أَشْتَرِي بِهِ ثَمَناً قَلِيلاً - اللَّهُمَّ اِهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ - وَ قِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ - إِنَّكَ تَقْضِي وَ لَا يُقْضَى عَلَيْكَ وَ لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ - تَبَارَكْتَ وَ تَعَالَيْتَ - سُبْحَانَكَ رَبَّ الْبَيْتِ - تَقَبَّلْ مِنِّي دُعَائِي - وَ مَا تَقَرَّبْتُ بِهِ إِلَيْكَ مِنْ خَيْرٍ - فَضَاعِفْهُ لِي أَضْعَافاً مُضَاعَفَةً - كَثِيرَةً وَ آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ - رَحْمَةً وَ أَجْراً عَظِيماً - رَبِّ مَا أَحْسَنَ مَا اِبْتَلَيْتَنِي - وَ أَعْظَمَ مَا أَعْطَيْتَنِي - وَ أَطْوَلَ مَا عَافَيْتَنِي - وَ أَكْثَرَ

دوست‌دار هر کس که دوستت دارد، و دشمن بدار هر کس که تو را دشمن دارد.

بار خدایا این روز را برای من با امنیت و ایمان به پایان رسان از وقتی که آفتاب سربردارد و غروب کند.

بار خدایا مؤمنین و مؤمنات و مسلمین و مسلمات را از زنده و مرده بیامرز.

بار خدایا تو سرانجام و پایگاه آنها را می‌دانی.

بار خدایا امام مسلمانان را در پناه ایمان نگه دار و او را یاری و عزّت‌بخش و آنها را بر دشمن پیروز گردان.

خدایا فلان و فلان را با دستجات مخالف رسولت و مخالف امامان بر حق بعد از رسولت و شیعه‌های آنها لعنت کن، و از تو افزایش فضیلت و توفیق اقرار به درستی آنچه که از نزدت آمده می‌خواهم و تسلیم فرمانت و مراقبت در آنچه که دستور دادی، هستم و نجویم برای آن بدلی و نفروشم آن را به بهای اندکی.

بار خدایا مرا در زمرهٔ آنان که هدایت کردی هدایت فرما و از شرّ آنچه مقدّر کردی نگه دار زیرا تو فرمان دهی و هیچکس بر تو فرمانی ندهد و هر کس که تو را دوست دارد خوار نگردد ای پروردگار خانه کعبه، تو برتری و منزهی، دعایم و هر کار خوبی که به وسیله آن به تو نزدیک شوم بپذیر و آن را دو چندان کن و از نزد خودت رحمت و اجر عظیم به ما ببخش.

پروردگارا چه نیکو مرا آزمایش کردی و چه عطای بزرگی به من دادی و چه عاقبت طولانی به من عنایت کردی و چه بسیار بر من از گناهان پوشاندی پس سپاس فراوان و پاک و بابرکت به اندازه آنچه که در

مَا سَتَرْتَ عَلَيَّ - فَلَكَ الْحَمْدُ يَا إِلَهِي - كَثِيراً طَيِّباً مُبَارَكاً عَلَيْهِ - مِلْءَ السَّمَاوَاتِ وَ مِلْءَ الْأَرْضِ - وَ مِلْءَ مَا شَاءَ رَبِّي - كَمَا يُحِبُّ وَ يَرْضَى وَكَمَا يَنْبَغِي لِوَجْهِ رَبِّي - ذِي الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ.

۳۲۹۱-۲۴- عَنْهُ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ:

مَنْ قَالَ مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ - لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ - الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ مِائَةَ مَرَّةٍ حِينَ يُصَلِّي الْفَجْرَ - لَمْ يَرَ يَوْمَهُ ذَلِكَ شَيْئاً يَكْرَهُهُ.

۳۲۹۲-۲۵- عَنْهُ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَالَ فِي دُبُرِ صَلَاةِ الْفَجْرِ - وَ دُبُرِ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ - سَبْعَ مَرَّاتٍ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ - إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ - دَفَعَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَنْهُ - سَبْعِينَ نَوْعاً مِنْ أَنْوَاعِ الْبَلَاءِ - أَهْوَنُهَا الرِّيحُ وَ الْبَرَصُ - وَ الْجُنُونُ وَ إِنْ كَانَ شَقِيّاً - مُحِيَ مِنَ الشَّقَاءِ وَكُتِبَ فِي السُّعَدَاءِ.

۳۲۹۳-۲۶- وَ فِي رِوَايَةِ سَعْدَانَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام: مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ أَهْوَنُهُ الْجُنُونُ وَ الْجُذَامُ وَ الْبَرَصُ وَ إِنْ كَانَ شَقِيّاً رَجَوْتُ أَنْ يُحَوِّلَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَى السَّعَادَةِ.

آسمان و زمین جای گیرد و بر آنچه که خدای من خواهد هر آن مقدار که دوست دارد و خشنود گردد چنانچه شایسته ذات اوست که صاحب جلالت وو کرامت است.

* * *

۲۴- «حماد بن عثمان» گوید: شنیدم امام صادق﵇ می‌فرمود: هر کس چون نماز بامداد گذارد صد بار بگوید: مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ- لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ-الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ - خدای عزّوجلّ هفتاد نوع بلاء از او بردارد که آسانترین آنها بادهای بد (چون استسقاء و غیره یا مقصود عفونت اعضاء است که بوی بد دهد یا گرفتاری به طوفان که موجب سقوط و هلاک باشد) و پیسی و دیوانگی است، و اگر شقی باشد از شقاوت بدر آید و سعادتمند شود.

* * *

۲۶- «در روایت ابی بصیر» از آن حضرت مانند همین روایت رسیده جز اینکه گوید: آسانترین آن بلاها جنون است و جذام و برص، و اگر شقی باشد من امیدوارم که خدای عزّوجلّ او را به سعادت منتقل سازد.

* * *

۳۲۹۴-۲۷- عَنْهُ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ الْجَهْمِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ:

يَقُولُهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ حِينَ يُصْبِحُ- وَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ حِينَ يُمْسِي لَمْ يَخَفْ شَيْطَاناً- وَ لَا سُلْطَاناً وَ لَا بَرَصاً وَ لَا جُذَاماً- وَ لَمْ يَقُلْ سَبْعَ مَرَّاتٍ قَالَ أَبُو الْحَسَنِ عليه السلام وَ أَنَا أَقُولُهَا مِائَةَ مَرَّةٍ.

۳۲۹۵-۲۸- عَنْهُ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا صَلَّيْتَ الْغَدَاةَ وَ الْمَغْرِبَ- فَقُلْ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ- لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ- الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ - سَبْعَ مَرَّاتٍ- فَإِنَّهُ مَنْ قَالَهَا لَمْ يُصِبْهُ جُنُونٌ وَ لَا جُذَامٌ- وَ لَا بَرَصٌ وَ لَا سَبْعُونَ نَوْعاً- مِنْ أَنْوَاعِ الْبَلَاءِ.

۳۲۹۶-۲۹- عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ سَعْدِ بْنِ زَيْدٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو الْحَسَنِ عليه السلام إِذَا صَلَّيْتَ الْمَغْرِبَ- فَلَا تَبْسُطْ رِجْلَكَ- وَ لَا تُكَلِّمْ أَحَداً- حَتَّى تَقُولَ مِائَةَ مَرَّةٍ- بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ- لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ - وَ مِائَةَ مَرَّةٍ فِي الْغَدَاةِ- فَمَنْ قَالَهَا دَفَعَ اللَّهُ عَنْهُ- مِائَةَ نَوْعٍ مِنْ أَنْوَاعِ الْبَلَاءِ- أَدْنَى نَوْعٍ مِنْهَا الْبَرَصُ- وَ الْجُذَامُ وَ الشَّيْطَانُ وَ السُّلْطَانُ.

۳۲۹۷-۳۰- عَنْهُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْجَعْفَرِيِّ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ عليه السلام يَقُولُ إِذَا أَمْسَيْتَ فَنَظَرْتَ إِلَى الشَّمْسِ- فِي

۲۷- از ابی الحسن علیه السلام هم مانند آن نقل شده است جز اینکه او فرموده است: این ذکر را سه بار در بامداد بگوید: و سه بار در آغاز شب، در اینصورت نترسد از شیطان و نه از سلطان و نه از برص و نه از جذام و در آن هفت بار ذکر نشده، و ابوالحسن علیه السلام فرموده است: من آن را صد بار گویم.

* * *

۲۸- امام صادق علیه السلام فرمود: هرگاه نماز صبح و مغرب را خواندی، هفت بار بگو: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ- لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ- الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ زیرا هر کس آن را بگوید به او جنون و جذام و برص نرسد و نه هفتاد نوع از بلاها.

* * *

۲۹- ابوالحسن علیه السلام فرمود: چون نماز مغرب را خواندی پایت را دراز مکن و با کسی سخن مگو تا صد بار بگوئی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ- لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ- الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

و صد بار هم پس از نماز صبح بگو؛ هر کس آن را بگوید خدا از او صد نوع از انواع بلا دفع کند که از آن جمله است: برص و جذام و شیطان و سلطان.

* * *

۳۰- «عبدالله بن ابراهیم جعفری» گوید: از ابوالحسن علیه السلام شنیدم می‌فرمود: چون بنگری که خورشید غروب کرده و شب فرا رسیده است بگو:

غُرُوبٍ وَ إِدْبَارٍ فَقُلْ - بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَداً - وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ - الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يَصِفُ وَ لَا يُوصَفُ - وَ يَعْلَمُ وَ لَا يُعْلَمُ - يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَ مَا تُخْفِي الصُّدُورُ أَعُوذُ بِوَجْهِ اللَّهِ الْكَرِيمِ - وَ بِاسْمِ اللَّهِ الْعَظِيمِ - مِنْ شَرِّ مَا ذَرَأَ وَ مَا بَرَأَ وَ - مِنْ شَرِّ مَا تَحْتَ الثَّرَى - وَ مِنْ شَرِّ مَا ظَهَرَ وَ مَا بَطَنَ - وَ مِنْ شَرِّ مَا كَانَ فِي اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ - وَ مِنْ شَرِّ أَبِي مُرَّةَ وَ مَا وَلَدَ - وَ مِنْ شَرِّ الرَّسِيسِ - وَ مِنْ شَرِّ مَا وَصَفْتُ وَ مَا لَمْ أَصِفْ - فَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ - ذَكَرَ أَنَّهَا أَمَانٌ مِنَ السَّبُعِ - وَ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ - وَ مِنْ ذُرِّيَّتِهِ قَالَ - وَ كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام يَقُولُ إِذَا أَصْبَحَ - سُبْحَانَ اللَّهِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ - ثَلَاثاً اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ - مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ - وَ مِنْ تَحْوِيلِ عَافِيَتِكَ - وَ مِنْ فَجْأَةِ نَقِمَتِكَ - وَ مِنْ دَرَكِ الشَّقَاءِ - وَ مِنْ شَرِّ مَا سَبَقَ فِي الْكِتَابِ - اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِعِزَّةِ مُلْكِكَ - وَ شِدَّةِ قُوَّتِكَ - وَ بِعَظِيمِ سُلْطَانِكَ - وَ بِقُدْرَتِكَ عَلَى خَلْقِكَ.

۳۲۹۸-۳۱- عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي هَاشِمٍ عَنْ أَبِي خَدِيجَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الدُّعَاءَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ - وَ قَبْلَ غُرُوبِهَا سُنَّةٌ وَاجِبَةٌ - مَعَ طُلُوعِ الْفَجْرِ وَ الْمَغْرِبِ - تَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ - لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ - يُحْيِي وَ يُمِيتُ - وَ يُمِيتُ وَ يُحْيِي - وَ هُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ

«بسم‌الله الرحمن الرحیم، سپاس از آن خداوندی است که فرزندی و شریکی ندارد، سپاس از آن خداوندی است که وصف کند و وصف نشود و بداند و دانسته نشود، خیانت دیدگان ما را و آنچه که در سینه است بداند، پناه برم به وجه الله الکریم و به اسم الله العظیم از شرّ آنچه در شب و روز است و از شرّ ابی مرده (کنیه شیطان است) و آنچه بزاید و از شرّ تباهی و هوس رائی بیهوده و از شرّ آنچه وصف کردم و نکردم، و سپاس از آن پروردگار جهانیان است یادآور شد که این دعا وسیلهٔ امان از درنده و از شیطان رجیم و از ذریهٔ اوست.

فرمود که امیرالمؤمنین عليه السلام می‌فرمود: در آغاز صبح تا سه بار سبحان الله الملک القدوس، بار خدایا به تو پناه برم از زوال نعمتت و دگرگونی عافیتت و از بلای ناگهانیت و از دچار شدن به بدبختی و از شرّ آنچه در کتاب سابقه دارد، بار خدایا از تو خواستارم به عزت ملکت و سختی نیرویت و بزرگواری سلطانت و به قدرتی که بر آفریده‌های خود داری.

* * *

۳۱- امام صادق عليه السلام فرمود:

دعاء پیش از برآمدن آفتاب و پیش از غروب آن روشی است ثابت و واجب هنگام سپیده دم و مغرب می‌گوئی، ده بار: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ- وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ- لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ- يُحْيِي وَ يُمِيتُ- وَ يُمِيتُ وَ يُحْيِي- وَ هُوَ

بِيَدِهِ الْخَيْرُ - وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ - عَشْرَ مَرَّاتٍ وَ تَقُولُ - أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ - مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ - وَ أَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ - إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ - عَشْرَ مَرَّاتٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ - وَ قَبْلَ الْغُرُوبِ فَإِنْ نَسِيتَ - قَضَيْتَ كَمَا تَقْضِي الصَّلَاةَ إِذَا نَسِيتَهَا.

۳۲۹۹-۳۲- عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قُلْ أَسْتَعِيذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ - وَ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ يَحْضُرُونِ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ - وَ قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ يُحْيِي وَ يُمِيتُ - وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ - قَالَ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مَفْرُوضٌ هُوَ قَالَ - نَعَمْ مَفْرُوضٌ مَحْدُودٌ - تَقُولُهُ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَ قَبْلَ الْغُرُوبِ عَشْرَ مَرَّاتٍ - فَإِنْ فَاتَكَ شَيْءٌ فَاقْضِهِ - مِنَ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ.

۳۳۰۰-۳۳- عَنْهُ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنِ الْعَلَاءِ ابْنِ كَامِلٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِنَّ مِنَ الدُّعَاءِ - مَا يَنْبَغِي لِصَاحِبِهِ إِذَا نَسِيَهُ - أَنْ يَقْضِيَهُ يَقُولُ بَعْدَ الْغَدَاةِ - لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ - لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ - يُحْيِي وَ يُمِيتُ - وَ يُمِيتُ وَ يُحْيِي - وَ هُوَ حَيٌّ لَا

حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ- وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. ده بار می‌گوئی: أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ- مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ- وَ أَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ (یعنی پناه برم به خدا از وسوسهٔ شیطان‌ها از اینکه به سراغ من آیند) إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ - پیش از برآمدن خورشید و پیش از غروب آن، و اگر فراموش کنی آن را قضا می‌کنی چنانچه نماز را قضا می‌کنی.

* * *

۳۲- «محمد بن مروان» از امام صادق علیه السلام حدیث می‌کند که فرمود: بگو: أَسْتَعِيذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ- وَ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ يَحْضُرُونِ- إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ. بگو: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ- وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ- يُحْيِي وَ يُمِيتُ- وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، گوید: مردی به آن حضرت گفت: آن مقرر است؟ فرمود: مقرر است و اندازه دارد، پیش از برآمدن آفتاب و پیش از غروب ده بار می‌گوئی، و اگر از تو فوت شد از شب یا از روز، آن را قضا می‌کنی.

* * *

۳۳- امام صادق علیه السلام فرمود: برخی دعاها هست که اگر فراموش کرد سزاوار است آن را قضا کند، می‌گوید پس از بامداد ده بار:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ- وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ- لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ- يُحْيِي وَ يُمِيتُ- وَ يُمِيتُ وَ يُحْيِي- وَ هُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ- بِيَدِهِ الْخَيْرُ كُلُّهُ-

يَمُوتُ - بِيَدِهِ الْخَيْرُ كُلُّهُ - وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ - عَشْرَ مَرَّاتٍ وَ يَقُولُ - أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ - عَشْرَ مَرَّاتٍ فَإِذَا نَسِيَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئاً - كَانَ عَلَيْهِ قَضَاؤُهُ.

۲۳۰۱ - ۳۴ - عَنْهُ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ رَزِينٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام عَنِ التَّسْبِيحِ فَقَالَ - مَا عَلِمْتُ شَيْئاً مُوَظَّفاً - غَيْرَ تَسْبِيحِ فَاطِمَةَ عليها السلام - وَ عَشْرَ مَرَّاتٍ بَعْدَ الْفَجْرِ تَقُولُ - لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ - لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ - يُحْيِي وَ يُمِيتُ - وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ - وَ يُسَبِّحُ مَا شَاءَ تَطَوُّعاً.

۲۳۰۲ - ۳۵ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ جَابِرٍ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ الْحَذَّاءِ قَالَ:

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام مَنْ قَالَ حِينَ يَطْلُعُ الْفَجْرُ - لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ - لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ - يُحْيِي وَ يُمِيتُ - وَ يُمِيتُ وَ يُحْيِي - وَ هُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ - بِيَدِهِ الْخَيْرُ - وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ - عَشْرَ مَرَّاتٍ وَ صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ - مُحَمَّدٍ عَشْرَ مَرَّاتٍ - وَ سَبَّحَ خَمْساً وَ ثَلَاثِينَ مَرَّةً - وَ هَلَّلَ خَمْساً وَ ثَلَاثِينَ مَرَّةً - وَ حَمِدَ اللَّهَ خَمْساً وَ ثَلَاثِينَ مَرَّةً - لَمْ يُكْتَبْ فِي ذَلِكَ الصَّبَاحِ مِنَ الْغَافِلِينَ - وَ إِذَا قَالَهَا فِي الْمَسَاءِ - لَمْ يُكْتَبْ فِي تِلْكَ اللَّيْلَةِ مِنَ الْغَافِلِينَ.

وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ و می گوید (ده بار) أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ. و هر گاه چیزی از آن فراموش کرد بر اوست که قضا کند.

* * *

۳۴- «محمد بن مسلم» می‌گوید: از امام باقر علیه السلام دربارهٔ تسبیح پرسیدم: فرمود: دربارهٔ آن چیز معینی ندانم جز همان تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام و ده بار پس از سپیده دم بگوئی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ- لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ- يُحْيِي وَ يُمِيتُ- وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

و هر چه خواهد تبرعاً تسبیح گوید.

* * *

۳۵- «ابی عبیده حذاء» گوید: امام باقر علیه السلام فرمود: هر کس به هنگام برآمدن سپیده صبح، ده بار بگوید: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ- وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ- لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ- يُحْيِي وَ يُمِيتُ- وَ يُمِيتُ وَ يُحْيِي- وَ هُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ- بِيَدِهِ الْخَيْرُ- وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. و ده بار بگوید: صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ- مُحَمَّدٍ. و سی و پنج بار بگوید: سُبْحانَ الله. و سی و پنج بار بگوید: يا اله الاّ الله. و سی و پنج بار بگوید: حَمِدَللّهِ. در آن صبح جزء غافلان نباشد و اگر آن را در شب بگوید در آن شب از غافلان ثبت نشود.

۳۳۰۳-۳۶- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَيْلِ قَالَ:

كَتَبْتُ إِلَى أَبِي جَعْفَرٍ الثَّانِي ﷺ أَسْأَلُهُ أَنْ يُعَلِّمَنِي دُعَاءً- فَكَتَبَ إِلَيَّ تَقُولُ- إِذَا أَصْبَحْتَ وَ أَمْسَيْتَ- اللَّهُ اللَّهُ اللَّهُ رَبِّيَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ- لَا أُشْرِكُ بِهِ- شَيْئاً - وَ إِنْ زِدْتَ عَلَى ذَلِكَ فَهُوَ خَيْرٌ- ثُمَّ تَدْعُو بِمَا بَدَا لَكَ فِي حَاجَتِكَ- فَهُوَ لِكُلِّ شَيْءٍ بِإِذْنِ اللَّهِ تَعَالَى- يَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ.

۳۳۰۴-۳۷- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ سَعْدَانَ عَنْ دَاوُدَ الرَّقِّيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

لَا تَدَعْ أَنْ تَدْعُوَ بِهَذَا الدُّعَاءِ- ثَلَاثَ مَرَّاتٍ إِذَا أَصْبَحْتَ- وَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ إِذَا أَمْسَيْتَ- اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي فِي دِرْعِكَ الْحَصِينَةِ- الَّتِي تَجْعَلُ فِيهَا مَنْ تُرِيدُ - فَإِنَّ أَبِي ﷺ كَانَ يَقُولُ- هَذَا مِنَ الدُّعَاءِ الْمَخْزُونِ.

۳۳۰۵-۳۸- عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْمُكَارِي عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ﷺ قَالَ:

قُلْتُ لَهُ مَا عَنَى بِقَوْلِهِ- وَ إِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى قَالَ- كَلِمَاتٍ بَالَغَ فِيهِنَّ- قُلْتُ وَ مَا هُنَّ- قَالَ كَانَ إِذَا أَصْبَحَ قَالَ- أَصْبَحْتُ وَ رَبِّي مَحْمُودٌ- أَصْبَحْتُ لَا أُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئاً- وَ لَا أَدْعُو مَعَهُ إِلَهاً- وَ لَا أَتَّخِذُ مِنْ دُونِهِ وَلِيّاً - ثَلَاثاً وَ إِذَا أَمْسَى قَالَهَا ثَلَاثاً- قَالَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِي كِتَابِهِ - وَ إِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى قُلْتُ فَمَا عَنَى بِقَوْلِهِ فِي نُوحٍ - إِنَّهُ كَانَ

۳۶- محمد بن فضيل گويد: به امام جواد عليه السلام نوشتم و خواستم كه دعائى به من بياموزد، در پاسخم نوشت: هر گاه صبح كنى يا شب كنى بگو: اللّٰـهُ رَبِّيَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ- لَا أُشْرِكُ بِهِ-شَيْئاً. و اگر بر آن بيفزائى بهتر است سپس دعا كنى به آنچه كه برايت از حاجت خود پيش آيد كه آن براى هر چيزى به اذن خداوند نافع است و اوست كه هر چه خواهد مى‌كند.

* * *

۳۷- امام صادق عليه السلام فرمود: اين دعا را وامگذار كه سه بار در آغاز صبح و سه بار در آغاز شب بخوانى: بار خدايا مرا در پناه محكم خود بگير كه هر كس را خواهى در آن جاى دهى، زيرا پدرم مى‌فرمود: اين از گنجينهٔ دعاهاست.

* * *

۳۸- و «ابى حمزه» گويد: به امام باقر عليه السلام گفتم: چه معنى دارد قول خداوند «و ابراهيم كه وفادارى كرده (نجم / ۳۷)» فرمود: كلماتى بوده كه در تذكرش مبالغه و كوشش داشته است، گفتم: آنها چيست؟ فرمود: هرگاه صبح مى‌كرد سه بار مى‌فرمود: صبح كردم و پروردگارم ستوده است، صبح كردم و چيزى را شريك او نمى‌دانم و به همراهش معبودى نمى‌خوانم و در برابرش سرپرستى نمى‌گيرم، و چون شب مى‌كرد آنها را سه بار مى‌گفت: فرمود: براى همين خداوند عزّوجلّ در قرآنش نازل كرد: «و ابراهيم كه وفادارى نمود» گفتم: منظورش چه چيزى مى‌باشد آنجا كه فرمود: از گفتهٔ خود دربارهٔ نوح عليه السلام فرمود: كلماتى كه در آنها كوشا بود و مبالغه مى‌كرد. گفتم: آنها چيستند؟ فرمود: چون صبح مى‌كرد مى‌گفت:

عَبْداً شَكُوراً قَالَ كَلِمَاتٍ بَالَغَ فِيهِنَّ- قُلْتُ وَ مَا هُنَّ قَالَ- كَانَ إِذَا أَصْبَحَ قَالَ أَصْبَحْتُ- أُشْهِدُكَ مَا أَصْبَحَتْ بِي- مِنْ نِعْمَةٍ أَوْ عَافِيَةٍ فِي دِينٍ أَوْ دُنْيَا- فَإِنَّهَا مِنْكَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ- فَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى ذَلِكَ- وَ لَكَ الشُّكْرُ كَثِيراً -كَانَ يَقُولُهَا إِذَا أَصْبَحَ ثَلَاثاً- وَ إِذَا أَمْسَى ثَلَاثاً قُلْتُ- فَمَا عَنَى بِقَوْلِهِ فِي يَحْيَى -وَ حَنَاناً مِنْ لَدُنَّا وَ زَكَاةً قَالَ تَحَنُّنَ اللَّهِ قَالَ قُلْتُ- فَمَا بَلَغَ مِنْ تَحَنُّنِ اللَّهِ عَلَيْهِ- قَالَ كَانَ إِذَا قَالَ: يَا رَبِّ، قَالَ اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَبَّيْكَ يَا يَحْيَى.

بَابُ الدُّعَاءِ عِنْدَ النَّوْمِ وَ الِانْتِبَاهِ

۲۳۰۶-۱ـ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ جَمِيعاً عَنْ بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَالَ حِينَ يَأْخُذُ مَضْجَعَهُ- ثَلَاثَ مَرَّاتٍ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَلَا فَقَهَرَ- وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بَطَنَ فَخَبَرَ- وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي مَلَكَ فَقَدَرَ- وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يُحْيِي الْمَوْتَى- وَ يُمِيتُ الْأَحْيَاءَ- وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ- خَرَجَ مِنَ الذُّنُوبِ كَهَيْئَةِ- يَوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ.

۲۳۰۷-۲ -مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ رَفَعَهُ إِلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا أَوَى أَحَدُكُمْ إِلَى فِرَاشِهِ- فَلْيَقُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي احْتَبَسْتُ نَفْسِي عِنْدَكَ فَاحْتَبِسْهَا فِي مَحَلِّ رِضْوَانِكَ وَ مَغْفِرَتِكَ- وَ إِنْ رَدَدْتَهَا إِلَى بَدَنِي فَارْدُدْهَا مُؤْمِنَةً عَارِفَةً- بِحَقِّ أَوْلِيَائِكَ حَتَّى- تَتَوَفَّاهَا عَلَى ذَلِكَ.

صبح کردم و تو را گواه می‌گیرم به آنچه که در این صبح از نعمت و عافیت در دین و دنیا به من دادی که همگی ازآن توست، ای خدا تو تنهایی و شریکی نداری، که هرگاه صبح می‌کرد سه بار آن را می‌گفت، و هرگاه شب می‌کرد سه بار آن را می‌گفت. گفتم: مقصود خداوند از گفتهٔ خود دربارهٔ یحیی چه بوده است؟ «و مهر و رحمت از نزد ما و پاکیزه کردن (مریم / ۱۲)» فرمود: مهر از طرف خدا بود، گوید: گفتم: تا کجا مورد مهر خدا شد؟ فرمود: تا آنجا که وقتی می‌گفت: یا رب، خدای عزّوجلّ می‌فرمود: لبّیک یا یحیی.

دعا هنگام خوابیدن و بیدار شدن

۱- امام صادق علیه السلام فرمود: هرکس وقتی به بستر خواب می‌رود سه بار بگوید: (سپاس از آن خداوندی است که در جایگاه بالائی قرار دارد و مسلط است و سپاس از آن خداوندی است که نهان است و آگاه و سپاس از آن خداوندی است که مالک است و اندازه گیر و سپاس از آن خداوندی است که زنده کننده مردگان و میراننده زنده‌هاست و او بر هر چیزی تواناست) چنین شخصی از گناهان بیرون آید همانند روزی که از مادر زائیده شده است.

۲- امام صادق علیه السلام فرمود: چون یکی از شماها به بستر خود رود باید بگوید: بار خدایا من روح خود را نزد تو بازداشتم و تو آن را در جایگاه رضایت و آمرزش خویش بازدار و اگر به تنم بازگردانیدی، بحق دوستانت او را مؤمن و عارفش بازگردان تا آنکه او را به ایمان و عرفان دریافت کنی.

۲۳۰۸-۳- حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ عَنْ أَبَانِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي الْعَلَاءِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام:

أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ عِنْدَ مَنَامِهِ- آمَنْتُ بِاللَّهِ وَ كَفَرْتُ بِالطَّاغُوتِ- اللَّهُمَّ احْفَظْنِي فِي مَنَامِي وَ فِي يَقَظَتِي.

۲۳۰۹-۴- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام أَلَا أُخْبِرُكُمْ- بِمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يَقُولُ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ قُلْتُ بَلَى قَالَ- كَانَ يَقْرَأُ آيَةَ الْكُرْسِيِّ وَ يَقُولُ بِسْمِ اللَّهِ آمَنْتُ بِاللَّهِ- وَ كَفَرْتُ بِالطَّاغُوتِ- اللَّهُمَّ احْفَظْنِي فِي مَنَامِي وَ فِي يَقَظَتِي.

۲۳۱۰-۵- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام يَقُولُ- اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الِاحْتِلَامِ وَ مِنْ سُوءِ الْأَحْلَامِ- وَ أَنْ يَلْعَبَ بِيَ الشَّيْطَانُ- فِي الْيَقَظَةِ وَ الْمَنَامِ.

۲۳۱۱-۶- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ وَ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ جَمِيعاً عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

تَسْبِيحُ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ عليها السلام إِذَا أَخَذْتَ مَضْجَعَكَ- فَكَبِّرِ اللَّهَ أَرْبَعاً

۳- شیوهٔ حضرت امام صادق عليه السلام این بود که هنگام خواب می‌فرمود: به خدا ایمان دارم و به طاغوت کفر می‌ورزم، بار خدایا مرا در خواب و بیداری حفظ کن.

* * *

۴- محمد بن مروان نقل می‌کند که امام صادق عليه السلام فرمود: آیا به شما گزارش ندهم آنچه را که شیوهٔ رسول خدا صلى الله عليه وآله بود که هر گاه به بستر خود می‌رفت سخنانی می‌فرمود؟ گفتم: چرا، فرمود: آیة‌الکرسی را می‌خواند و می‌گفت: بِسْمِ اللَّهِ آمَنْتُ بِاللَّهِ - وَكَفَرْتُ بِالطَّاغُوتِ، بار خدایا مرا در خواب و بیداری حفظ کن.

* * *

۵- امام صادق عليه السلام فرمود: امیرالمؤمنین عليه السلام می‌گفت: بار خدایا من به تو پناه برم از احتلام و خواب‌های بد و از اینکه شیطان در بیداری و خواب با من بازی کند.

* * *

۶- از امام صادق عليه السلام دربارهٔ تسبیح فاطمه زهراء عليها السلام فرمود: چون به بستر خود رفتی سی و چهار بار الله اکبر بگو و سی و سه بار الحمدلله و سی و سه بار

وَ ثَلَاثِينَ- وَ اِحْمَدْهُ ثَلَاثاً وَ ثَلَاثِينَ- وَ سَبِّحْهُ ثَلَاثاً وَ ثَلَاثِينَ وَ تَقْرَأُ آيَةَ الْكُرْسِيِّ وَ الْمُعَوِّذَتَيْنِ - وَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنْ أَوَّلِ الصَّافَّاتِ وَ عَشْراً مِنْ آخِرِهَا.

۳۳۱۲-۷- عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَيُّوبَ عَنْ دَاوُدَ بْنِ فَرْقَدٍ عَنْ أَخِيهِ أَنَّ شِهَابَ بْنَ عَبْدِ رَبِّهِ سَأَلَهُ أَنْ يَسْأَلَ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام وَ قَالَ:

قُلْ لَهُ إِنَّ اِمْرَأَةً تُفْزِعُنِي فِي الْمَنَامِ بِاللَّيْلِ- فَقَالَ قُلْ لَهُ اِجْعَلْ مِسْبَاحاً وَ كَبِّرِ اللَّهَ أَرْبَعاً وَ ثَلَاثِينَ تَكْبِيرَةً- وَ سَبِّحِ اللَّهَ ثَلَاثاً وَ ثَلَاثِينَ تَسْبِيحَةً- وَ الْحَمْدُلِلَّهِ ثَلَاثاً وَ ثَلَاثِينَ- وَ قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ- وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ- لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ- يُحْيِي وَ يُمِيتُ وَ يُمِيتُ وَ يُحْيِي- بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ لَهُ اِخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ- وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ- عَشْرَ مَرَّاتٍ.

۳۳۱۳-۸- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام:

أَنَّهُ أَتَاهُ اِبْنٌ لَهُ لَيْلَةً- فَقَالَ لَهُ يَا أَبَهْ أُرِيدُ أَنْ أَنَامَ- فَقَالَ يَا بُنَيَّ قُلْ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ- وَ أَنَّ مُحَمَّداً صلى الله عليه و آله عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ- أَعُوذُ بِعَظَمَةِ اللَّهِ- وَ أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللَّهِ- وَ أَعُوذُ بِقُدْرَةِ اللَّهِ- وَ أَعُوذُ بِجَلَالِ اللَّهِ- وَ أَعُوذُ بِسُلْطَانِ اللَّهِ- إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ- وَ أَعُوذُ بِعَفْوِ اللَّهِ- وَ أَعُوذُ بِغُفْرَانِ اللَّهِ- وَ أَعُوذُ بِرَحْمَةِ اللَّهِ- مِنْ شَرِّ السَّامَّةِ وَ

سبحان الله، و آیةالکرسی و دو سورهٔ قل اعوذ را، با ده آیه از اول سورهٔ والصافات، و ده آیه از آخرش بخوان.

* * *

۷- داود بن فرقد از برادرش نقل می‌کند که «شهاب بن عبد ربه» از او درخواست کرد که از امام صادق علیه السلام پرسشی کند، به او گفت که:
زنی است که شب در خواب، مرا به هراس می‌اندازد. امام فرمود:
در پاسخ او بگو: تسبیح بخوان و سی و چهار بار الله اکبر بگو و سی و سه بار سبحان الله و سی و سه بار الحمدلله، و ده بار بگو: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ- وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ- لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ- يُحْيِي وَ يُمِيتُ وَ يُمِيتُ وَ يُحْيِي- بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ لَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ- وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

* * *

۸- «معاوية بن وهب» می‌گوید که شبی یکی از پسران امام صادق علیه السلام نزد آن حضرت آمد و گفت: پدر جان، من می‌خواهم بخوابم، به او فرمود: ای فرزند! بگو: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ- وَ أَنَّ مُحَمَّداً صلی الله علیه و آله عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ پناه می‌برم به بزرگی خدا و پناه می‌برم به عزت خدا و پناه می‌برم به قدرت خدا و پناه می‌برم به جلال خدا و پناه می‌برم به فرمانروائی خدا، راستی که خدا بر هر چیز تواناست، و پناه می‌برم به گذشت خدا و پناه می‌برم به آمرزش خدا و پناه می‌برم به رحمت خدا از شرّ هر گزنده و کشنده و از

الْهَامَّةِ - وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ صَغِيرَةٍ أَوْ كَبِيرَةٍ - بِلَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ - وَ مِنْ شَرِّ فَسَقَةِ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ - وَ مِنْ شَرِّ فَسَقَةِ الْعَرَبِ وَ الْعَجَمِ - وَ مِنْ شَرِّ الصَّوَاعِقِ وَ الْبَرَدِ - اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ - قَالَ مُعَاوِيَةُ فَيَقُولُ الصَّبِيُّ - الطَّيِّبِ عِنْدَ ذِكْرِ النَّبِيِّ - الْمُبَارَكِ قَالَ - نَعَمْ يَا بُنَيَّ الطَّيِّبِ الْمُبَارَكِ.

۳۳۱۴- ۹ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ مُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ قَالَ:

قَالَ لِي أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ إِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ لَا تَبِيتَ لَيْلَةً - حَتَّى تَعَوَّذَ بِأَحَدَ عَشَرَ حَرْفاً - قُلْتُ أَخْبِرْنِي بِهَا قَالَ - قُلْ أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِقُدْرَةِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِجَلَالِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِسُلْطَانِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِجَمَالِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِدَفْعِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِمَنْعِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِجَمْعِ اللَّهِ وَ أَعُوذُ بِمُلْكِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِوَجْهِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ وَ بَرَأَ وَ ذَرَأَ - وَ تَعَوَّذْ بِهِ كُلَّمَا شِئْتَ.

۳۳۱۵- ۱۰ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ خَالِدِ ابْنِ نَجِيحٍ قَالَ:

كَانَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَقُلْ - بِسْمِ اللَّهِ وَضَعْتُ جَنْبِيَ الْأَيْمَنَ - لِلَّهِ عَلَى مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفاً - لِلَّهِ مُسْلِماً وَ مَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ.

شرّ هر جاندار خرد و بزرگ در شب و روز، از شرّ بدکاران جنّ و انس و از شرّ بدکاران عرب و عجم و از شرّ صاعقه‌های سوزان و تگرگ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ. معاویه گوید: آن کودک در یادآوری پیامبرﷺ گفت: (الطیب) المبارک، امام فرمود: آری پسر جانم الطیب المبارک.

* * *

۹- «مفضل بن عمر» گوید که امام صادقؑ به من فرمود: اگر بتوانی هیچ شبی نخوابی تا با یازده جمله خود را در پناه خدا قرار دهی؟ گفتم: آنها را به من بیاموزید.

بگو: أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِقُدْرَةِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِجَلَالِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِسُلْطَانِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِجَمَالِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِدَفْعِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِمَنْعِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِجَمْعِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِمُلْكِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِوَجْهِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ وَ بَرَأَ وَ ذَرَأَ.

و پناه گیر بدان هر وقت بخواهی.

* * *

۱۰- خالد بن نجیح از امام صادقؑ نقل می‌کند که فرمود:

هر گاه به بستر خود رفتی بگو:

به نام خدا، پهلوی راستم را بر بستر نهادم (برای خدا) برکیش ابراهیم، با اخلاص نسبت به خدا با عقیدهٔ مسلمانی ،و من از مشرکان نیستم.

۲۳۱۶-۱۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ حُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ جَرَّاحٍ الْمَدَائِنِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه‌السلام قَالَ:

إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ مِنَ اللَّيْلِ - فَلْيَقُلْ سُبْحَانَ رَبِّ النَّبِيِّينَ - وَ إِلَهِ الْمُرْسَلِينَ وَ رَبِّ الْمُسْتَضْعَفِينَ - وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يُحْيِي الْمَوْتَى - وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ - يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - صَدَقَ عَبْدِي وَ شَكَرَ.

۲۳۱۷-۱۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ حَرِيزٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه‌السلام قَالَ:

إِذَا قُمْتَ بِاللَّيْلِ مِنْ مَنَامِكَ - فَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي رَدَّ عَلَيَّ - رُوحِي لِأَحْمَدَهُ وَ أَعْبُدَهُ - فَإِذَا سَمِعْتَ صَوْتَ الدِّيكِ فَقُلْ - سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ الرُّوحِ - سَبَقَتْ رَحْمَتُكَ غَضَبَكَ - لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ عَمِلْتُ سُوءاً - وَ ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي - فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ - فَإِذَا قُمْتَ فَانْظُرْ فِي آفَاقِ السَّمَاءِ - وَ قُلِ اللَّهُمَّ لَا يُوَارِي مِنْكَ لَيْلٌ دَاجٍ - وَ لَا سَمَاءٌ ذَاتُ أَبْرَاجٍ - وَ لَا أَرْضٌ ذَاتُ مِهَادٍ وَ لَا ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ - وَ لَا بَحْرٌ لُجِّيٌّ تُدْلِجُ بَيْنَ يَدَيِ - الْمُدْلِجِ مِنْ خَلْقِكَ - تَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ - وَ مَا تُخْفِي الصُّدُورُ - غَارَتِ النُّجُومُ وَ نَامَتِ الْعُيُونُ - وَ أَنْتَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ - لَا تَأْخُذُكَ سِنَةٌ وَ لَا نَوْمٌ - سُبْحَانَ رَبِّي رَبِّ الْعَالَمِينَ - وَ إِلَهِ الْمُرْسَلِينَ - وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

۱۱- جرّاح مدائنی نقل می‌کند که امام صادق علیه السلام فرمود:
هر گاه یکی از شماها شب از خواب برخاست باید بگوید:
سُبْحَانَ رَبِّ النَّبِيِّينَ - وَ إِلَهِ الْمُرْسَلِينَ وَ رَبِّ الْمُسْتَضْعَفِينَ - وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يُحْيِي الْمَوْتَى - وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. خدای عزّوجلّ می‌فرماید:
بندهٔ من راست گفت و شکر گزارد.

* * *

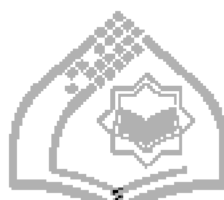
۱۲- امام باقر علیه السلام فرمود:
چون شب از خواب برخاستی بگو: سپاس از آن خداست که جانم را به من بازگردانید تا او را سپاس گویم و پرستش کنم. چون آواز خروس شنیدی، بگو: سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ الرُّوحِ رحمتت بر خشمت پیشدستی کرده است، نیست شایستهٔ پرستشی جز تو، یگانه‌ای، من بد کردم و به خود ستم نمودم، مرا بیامرز زیرا گناهان را جز تو نیامرزد. چون برخاستی، در کرانه‌های آسمان بنگر و بگو: بار خدایا از تو نهان نسازد (چیزی را) شب تار و نه آسمان برج دار و نه زمین بستر گذار و نه تاریکی‌های درهم و برهم و نه دریای ژرف، در پیش شب روان خلقت، شب روی کنی، و بدانی خیانت دیده‌ها و آنچه را نهان سازند سینه‌ها، اختران به سراشیب رفتند و دیده‌ها به خواب اندر شدند و تولی زنده و پاینده، نه چرتت گیرد و نه خوابت برد، منزّه باد پروردگار من پروردگار جهانیان و معبود مرسلان و سپاس از آن خداوند عالمیان.

۳۳۱۸-۱۳- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ وَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ جَمِيعاً عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ قَالَ:

كَانَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ﷺ- إِذَا قَامَ آخِرَ اللَّيْلِ يَرْفَعُ صَوْتَهُ- حَتَّى يُسْمِعَ أَهْلَ الدَّارِ- وَ يَقُولُ اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى هَوْلِ الْمُطَّلَعِ- وَ وَسِّعْ عَلَيَّ ضِيقَ الْمَضْجَعِ- وَ ارْزُقْنِي خَيْرَ مَا قَبْلَ الْمَوْتِ- وَ ارْزُقْنِي خَيْرَ مَا بَعْدَ الْمَوْتِ.

۳۳۱۹-۱۴- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ رَفَعَهُ قَالَ:

تَقُولُ إِذَا أَرَدْتَ النَّوْمَ- اللَّهُمَّ إِنْ أَمْسَكْتَ نَفْسِي فَارْحَمْهَا- وَ إِنْ أَرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا.

۳۳۲۰-۱۵- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ وَ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ جَمِيعاً عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ يَحْيَى الْحَلَبِيِّ عَنْ أَبِي أُسَامَةَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ- مِائَةَ مَرَّةٍ حِينَ يَأْخُذُ مَضْجَعَهُ- غُفِرَ لَهُ مَا عَمِلَ- قَبْلَ ذَلِكَ خَمْسِينَ عَاماً وَ قَالَ يَحْيَى فَسَأَلْتُ سَمَاعَةَ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بَصِيرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ ذَلِكَ وَ قَالَ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ- أَمَا إِنَّكَ إِنْ جَرَّبْتَهُ وَجَدْتَهُ سَدِيداً.

۳۳۲۱-۱۶- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ- إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ قَالَ- اللَّهُمَّ بِاسْمِكَ أَحْيَا

۱۳- عبدالرحمن بن حجاج گفت:
هرگاه امام صادق علیه السلام در پایان شب بر می‌خواست آواز بر می آورد تا اهل خانه همه می‌شنیدند و می‌فرمود:
بار خدایا، مرا بر هراس سرکشی به آخرت یاری کن، و تنگی آرامگاه را بر من گشایش ده، و به من روزی کن خیر پیش از مرگ و پس از مرگ را.

* * *

۱۴- امام صادق علیه السلام فرمود: هنگام خوابیدن می‌گوئی:
بار خدایا، اگر جانم را نگه داشتی بدو مهرورز، و اگر رها کردی آن را حفظ کن.

* * *

۱۵- یحیی حلبی از ابی اسامه نقل می‌کند:
شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود:
هر کس چون به بستر خوابش برود، صدبار قل هوالله را بخواند، خدا تا پنجاه سال پیش از آن هر چه کرده است بیامرزد. یحیی گفت:
من این را از سماعه پرسیدم، در پاسخ گفت:
ابو بصیر به من باز گفت: من شنیدم امام صادق علیه السلام این را می‌فرمود، و گفت: ای ابا محمد، امّا اگر تو آن را بیازمائی دریابی که درست است.

۱۶- «ابن قدّاح» از امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که فرمود: شیوهٔ رسول خدا صلی الله علیه و آله این بود که چون در بستر می آرمید، می‌فرمود: بار خدایا به نام تو زنده‌ام

وَ بِاسْمِكَ أَمُوتُ - فَإِذَا قَامَ مِنْ نَوْمِهِ قَالَ - الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي - أَحْيَانِي بَعْدَ مَا أَمَاتَنِي - وَ إِلَيْهِ النُّشُورُ وَ قَالَ - قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مَنْ قَرَأَ عِنْدَ مَنَامِهِ آيَةَ الْكُرْسِيِّ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ - وَ الْآيَةَ الَّتِي فِي آلِ عِمْرَانَ - شَهِدَ اللهُ أَنَّهُ لا إِلٰهَ - إِلَّا هُوَ وَ الْمَلَائِكَةُ وَ آيَةَ السُّخْرَةِ وَ آيَةَ السَّجْدَةِ - وُكِّلَ بِهِ شَيْطَانَانِ يَحْفَظَانِهِ - مِنْ مَرَدَةِ الشَّيَاطِينِ - شَاءُوا أَوْ أَبَوْا وَ مَعَهُمَا - مِنَ اللَّهِ ثَلَاثُونَ مَلَكاً - يَحْمَدُونَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - وَ يُسَبِّحُونَهُ وَ يُهَلِّلُونَهُ - وَ يُكَبِّرُونَهُ وَ يَسْتَغْفِرُونَ لَهُ - إِلَى أَنْ يَنْتَبِهَ ذَلِكَ الْعَبْدُ مِنْ نَوْمِهِ - وَ ثَوَابُ ذَلِكَ لَهُ.

۳۳۲۲-۱۷ - أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكُوفِيُّ عَنْ حَمْدَانَ الْقَلَانِسِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْوَلِيدِ عَنْ أَبَانٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ بْنِ جُذَاعَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَا مِنْ أَحَدٍ يَقْرَأُ آخِرَ الْكَهْفِ عِنْدَ النَّوْمِ - إِلَّا تَيَقَّظَ فِي السَّاعَةِ الَّتِي يُرِيدُ.

۳۳۲۳-۱۸ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ النَّبِيُّ صلی الله علیه و آله مَنْ أَرَادَ شَيْئاً مِنْ قِيَامِ اللَّيْلِ - وَ أَخَذَ مَضْجَعَهُ فَلْيَقُلْ بِسْمِ اللَّهِ اللَّهُمَّ لَا تُؤْمِنِّي مَكْرَكَ - وَ لَا تُنْسِنِي ذِكْرَكَ - وَ لَا تَجْعَلْنِي مِنَ الْغَافِلِينَ - أَقُومُ سَاعَةَ كَذَا وَ كَذَا - إِلَّا وَكَّلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ.

و به نام تو بمیرم، و چون از خواب بر می‌خواست می‌گفت: سپاس از آن خداست که مرا زنده کرد پس از آنکه مرا میراند و به سوی او است رستاخیز.

و امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس هنگام خوابیدنش سه بار آیة الکرسی را بخواند و آیه‌ای که در سورهٔ آل عمران است: «شهد الله انّه لا اله الّا هو والملائکة» و آیهٔ سخره و آیهٔ سجده را، دو شیطان بر او گمارده شود که او را از مَرَدهٔ شیاطین حفظ کنند، بخواهند یا نخواهند و با آن دو، سی تن فرشته باشند که خدای عزّوجلّ را حمد کنند و او را تسبیح و تهلیل و تکبیر گویند و برای او آمرزش خواهند تا آن بنده از خواب بیدار شود و همه ثوابش از او باشد.

۱۷- امام صادق علیه السلام فرمود:

کسی نیست که آخر سوره کهف را هنگام خوابیدنش بخواند جز اینکه هر ساعتی را که بخواهد بیدار می‌شود (مقصود آیهٔ: «قل اِنَّما اَنا بَشَرٌ مِثْلُکُمْ» است. از مجلسی ره)

۱۸- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس بخواهد شب را به عبادت برخیزد چون در بستر خوابید باید بگوید:

(بسم الله) بار خدایا مرا از مکر خود آسوده مدار و یاد خودت را فراموشم نساز و مرا در گروه غافلان قرار مده، من برخیزم در ساعت کذا و کذا.

و محققاً خدای عزّوجلّ بر او فرشته‌ای گمارد که او را همان ساعت بیدار کند.

بَابُ الدُّعَاءِ إِذَا خَرَجَ الْإِنْسَانُ مِنْ مَنْزِلِهِ

۳۳۲۴-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْخَزَّازِ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ:

رَأَيْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يُحَرِّكُ شَفَتَيْهِ حِينَ أَرَادَ- أَنْ يَخْرُجَ وَ هُوَ قَائِمٌ عَلَى الْبَابِ- فَقُلْتُ إِنِّي رَأَيْتُكَ تُحَرِّكُ شَفَتَيْكَ- حِينَ خَرَجْتَ فَهَلْ قُلْتَ شَيْئاً- قَالَ نَعَمْ إِنَّ الْإِنْسَانَ- إِذَا خَرَجَ مِنْ مَنْزِلِهِ- قَالَ حِينَ يُرِيدُ أَنْ يَخْرُجَ- اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ ثَلَاثاً- بِاللَّهِ أَخْرُجُ وَ بِاللَّهِ أَدْخُلُ- وَ عَلَى اللَّهِ أَتَوَكَّلُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ- اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي فِي وَجْهِي هَذَا بِخَيْرٍ- وَ اخْتِمْ لِي بِخَيْرٍ- وَ قِنِي شَرَّ كُلِّ دَابَّةٍ- أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا- إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ -لَمْ يَزَلْ فِي ضَمَانِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- حَتَّى يَرُدَّهُ اللَّهُ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي كَانَ فِيهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ مِثْلَهُ.

۳۳۲۵-۲- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ قَالَ:

أَتَيْتُ بَابَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عليه السلام فَوَافَقْتُهُ حِينَ خَرَجَ مِنَ الْبَابِ فَقَالَ بِسْمِ اللَّهِ آمَنْتُ بِاللَّهِ- وَ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ - ثُمَّ قَالَ يَا أَبَا حَمْزَةَ إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا خَرَجَ مِنْ مَنْزِلِهِ- عَرَضَ لَهُ الشَّيْطَانُ- فَإِذَا قَالَ بِسْمِ اللَّهِ قَالَ الْمَلَكَانِ- كُفِيتَ فَإِذَا قَالَ- آمَنْتُ بِاللَّهِ قَالَا هُدِيتَ- فَإِذَا قَالَ

دعای وقت بیرون رفتن از منزل

۱- «ابی حمزه» گوید: دیدم امام صادق علیه السلام هنگام بیرون رفتن از خانه دو لب خود را حرکت می‌داد و بر در خانه ایستاده بود، به او عرض کردم که: دیدم دو لب خود را هنگامی که از خانه خارج می‌شدی می‌جنباندی، آیا حرفی زدی؟ فرمود: آری، راستی انسان وقتی می‌خواهد از خانه خود خارج شود سه بار می‌گوید:
الله اکبر، و سه بار می‌گوید: بِاللهِ اَخْرُجُ وَ بِاللهِ اَدْخُلُ وَ عَلَى اللهِ اَتَوَكَّلُ بار خدایا درب خیر را برویم بگشا و کارم را با خیر به پایان رسان و از شرّ هر جنبنده‌ای که کنترلش در دست توست نگه دار، راستی پروردگار من به راه راست است - پیوسته در ضمانت خدای عزّوجلّ است تا خداوند او را بهمان جا برگرداند که در آن قرار داشته است.

* * *

۲- ابی حمزه ثمالی می‌گوید: به درخانهٔ علی بن الحسین علیه السلام آمدم وهنگامی که از خانه خارج می‌شد خود را به آن حضرت رساندم فرمود: بِسْمِ اللهِ آمَنْتُ بِاللهِ وَ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ، سپس فرمود: ای ابا حمزه راستی بنده چون از منزلش خارج شود شیطان سر راهش آید و هرگاه بسم الله گوید آن دو فرشته (که همراه اویند) گویند: کافیست، و هرگاه گوید آمنت بالله گویند:

تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ- قَالا وُقِيتَ فَيَتَنَحَّى الشَّيْطَانُ- فَيَقُولُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ- كَيْفَ لَنَا بِمَنْ هُدِيَ- وَ كُفِيَ وَ وُقِيَ قَالَ- ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ إِنَّ عِرْضِي لَكَ الْيَوْمَ- ثُمَّ قَالَ يَا أَبَا حَمْزَةَ- إِنْ تَرَكْتَ النَّاسَ لَمْ يَتْرُكُوكَ- وَ إِنْ رَفَضْتَهُمْ لَمْ يَرْفُضُوكَ- قُلْتُ فَمَا أَصْنَعُ قَالَ- أَعْطِهِمْ مِنْ عِرْضِكَ لِيَوْمِ فَقْرِكَ وَ فَاقَتِكَ.

۳۳۲۶-۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ:

اِسْتَأْذَنْتُ عَلَى أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام فَخَرَجَ إِلَيَّ وَ شَفَتَاهُ- تَتَحَرَّكَانِ فَقُلْتُ لَهُ فَقَالَ- أَفَطَنْتَ لِذَلِكَ يَا ثُمَالِيُّ- قُلْتُ نَعَمْ جُعِلْتُ فِدَاكَ- قَالَ إِنِّي وَ اللَّهِ تَكَلَّمْتُ بِكَلَامٍ- مَا تَكَلَّمَ بِهِ أَحَدٌ قَطُّ- إِلَّا كَفَاهُ اللَّهُ مَا أَهَمَّهُ- مِنْ أَمْرِ دُنْيَاهُ وَ آخِرَتِهِ- قَالَ قُلْتُ لَهُ أَخْبِرْنِي بِهِ- قَالَ نَعَمْ مَنْ قَالَ حِينَ يَخْرُجُ مِنْ مَنْزِلِهِ- بِسْمِ اللَّهِ حَسْبِيَ اللَّهُ- تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ- اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ أُمُورِي كُلِّهَا- وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ خِزْيِ الدُّنْيَا- وَ عَذَابِ الْآخِرَةِ- كَفَاهُ اللَّهُ مَا أَهَمَّهُ- مِنْ أَمْرِ دُنْيَاهُ وَ آخِرَتِهِ.

۳۳۲۷-۴- عَنْهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَالَ حِينَ يَخْرُجُ مِنْ بَابِ دَارِهِ- أَعُوذُ بِمَا عَاذَتْ بِهِ مَلَائِكَةُ اللَّهِ مِنْ شَرِّ هَذَا الْيَوْمِ الْجَدِيدِ- الَّذِي إِذَا غَابَتْ شَمْسُهُ لَمْ تَعُدْ- مِنْ شَرِّ نَفْسِي

هدایت شدی، و هرگاه گوید: توکلت علی الله گویند: خود را حفظ کردی و شیطانها از او دوری کنند و به یکدیگر گویند: راه نفوذی برای ما نیست به کسی که هدایت شده بی نیاز شده و در تحت حمایت خداوند است.
گوید: سپس امام فرمود: بار خدایا من امروز آبروی خود را به تو واگذاشتم. سپس فرمود: ای ابا حمزه، اگر دست از مردم برداری، مردم از تو دست برندارند و اگر آنهارا ترک کنی آنها تو را ترک نکنند. گفتم: پس من چکنم؟ فرمود: از آبروی خود به آنها بده و آنها را ذخیرهٔ روز فقر و نیاز خود کن.

۳- «ابی حمزه» گوید: اجازهٔ ورود به مجلس امام باقر﷣ خواستم و آن حضرت نزد من آمد در حالیکه دو لبش تکان می‌خورد درباره آن با او سخن گفتم. فرمود: آن را فهمیدی ای ثمالی؟ گفتم: آری قربانت، فرمود: من در کلامی گفتم که هیچکس هرگز بدان سخن نگوید جز اینکه خدا او را کفایت کند از کارهای دنیا و آخرت که برایش مهم باشد.

* * *

۴- «ابی بصیر» از امام باقر﷣ نقل می‌کند که فرمود: هرکس وقتی از منزلش بیرون می‌آید بگوید:
من پناه می‌برم به آنچه که فرشته‌های خدا به آن پناه برند، از شرّ این روز تازه که هرگاه خورشیدش نهان گردد در افق برنگردد، از شرّ خودم و از شرّ جنّ و انس، و از شرّ درنده‌ها و گزنده‌های کشنده، و از شرّ ارتکاب

وَ مِنْ شَرِّ غَيْرِي - وَ مِنْ شَرِّ الشَّيَاطِينِ - وَ مِنْ شَرِّ مَنْ نَصَبَ لِأَوْلِيَاءِ اللَّهِ - وَ مِنْ شَرِّ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ - وَ مِنْ شَرِّ السِّبَاعِ وَ الْهَوَامِّ وَمِنْ شَرِّ رُكُوبِ الْمَحَارِمِ كُلِّهَا - أُجِيرُ نَفْسِي بِاللَّهِ مِنْ كُلِّ شَرٍّ - غَفَرَ اللَّهُ لَهُ وَ تَابَ عَلَيْهِ - وَ كَفَاهُ الْهَمَّ - وَ حَجَزَهُ عَنِ السُّوءِ - وَ عَصَمَهُ مِنَ الشَّرِّ.

۳۳۲۸ - ۵ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا خَرَجْتَ مِنْ مَنْزِلِكَ - فَقُلْ بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ - لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ - اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ - خَيْرَ مَا خَرَجْتُ لَهُ - وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا خَرَجْتُ لَهُ - اللَّهُمَّ أَوْسِعْ عَلَيَّ مِنْ فَضْلِكَ - وَ أَتْمِمْ عَلَيَّ نِعْمَتَكَ وَ اسْتَعْمِلْنِي فِي طَاعَتِكَ - وَ اجْعَلْ رَغْبَتِي فِيمَا عِنْدَكَ - وَ تَوَفَّنِي عَلَى مِلَّتِكَ - وَ مِلَّةِ رَسُولِكَ صلى الله عليه وآله.

۳۳۲۹ - ۶ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي هَاشِمٍ عَنْ أَبِي خَدِيجَةَ قَالَ:

كَانَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِذَا خَرَجَ يَقُولُ - اللَّهُمَّ بِكَ خَرَجْتُ - وَ لَكَ أَسْلَمْتُ - وَ بِكَ آمَنْتُ - وَ عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ - اللَّهُمَّ بَارِكْ لِي فِي يَوْمِي هَذَا - وَ ارْزُقْنِي فَوْزَهُ وَ فَتْحَهُ - وَ نَصْرَهُ وَ طَهُورَهُ - وَ هُدَاهُ وَ بَرَكَتَهُ - وَ اصْرِفْ عَنِّي شَرَّهُ وَ شَرَّ مَا فِيهِ - بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ - وَ اللَّهُ أَكْبَرُ - وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ - اللَّهُمَّ إِنِّي قَدْ خَرَجْتُ - فَبَارِكْ لِي فِي خُرُوجِي وَ انْفَعْنِي بِهِ - قَالَ وَ إِذَا دَخَلَ فِي مَنْزِلِهِ قَالَ ذَلِكَ.

هر حرامی و خود را در پناه خدا از شرّ هر بدی قرار دهم.
خدا او را بیامرزد و توبهٔ او را بپذیرد و کارهای مهم او را اصلاح کند و او را از شرّ بدی نگه دارد.

۵- امام صادقعليه السلام فرمود: هرگاه از منزلت بیرون شدی بگو: بِسْمِ اللهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلاَّ بِاللهِ، بار خدایا من از تو می‌خواهم خیر آنچه را برای آن بیرون شدم، و پناه برم به تو از شرّ آنچه برای آن بیرون شدم، بار خدایا از فضل خود به من وسعت ده و نعمتت را بر من تمام کن و مرا به فرمان بریت وادارساز و مرا مشتاق هر آنچه کن که در نزد توست و مرا به کیش و ملت خود و ملت رسولتصلى الله عليه وآله بمیران.

۶- «ابی خدیجه» گفت: امام صادقعليه السلام را شیوه بر این بود که وقتی از خانهٔ خود خارج می‌شود می‌گفت: بار خدایا به امید تو بیرون شدم و به تو تسلیم گردیدم و به تو ایمان آوردم و بر تو توکل نمودم، بار خدایا در این روزم به من برکت ده، و کامجوئی وگشایش و یاری و پاکیزگی ورهجوئی و برکتش را به من روزی کن و شرّ آن و شرّ هر چه در آن است از من دور ساز، بِسْمِ اللهِ وَ بِاللهِ وَ اللهُ اَكْبَر وَ الْحَمْدُلِلهِ رَبِّ الْعَالَمِين بار خدایا من خارج شدم بیرون شدنم را مبارک گردان و به من سود بخش. گوید: چون به منزلش هم می‌رفت همین را می‌گفت.

۳۳۳۰-۷- مُحَمَّدُبْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِبْنِ سِنَانٍ عَنِ الرِّضَا عليه السلام قَالَ:

كَانَ أَبِي عليه السلام إِذَا خَرَجَ مِنْ مَنْزِلِهِ قَالَ- بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ خَرَجْتُ بِحَوْلِ اللَّهِ وَ قُوَّتِهِ- لَا بِحَوْلٍ مِنِّي وَ لَا قُوَّتِي- بَلْ بِحَوْلِكَ وَ قُوَّتِكَ- يَا رَبِّ مُتَعَرِّضاً لِرِزْقِكَ- فَأْتِنِي بِهِ فِي عَافِيَةٍ.

۳۳۳۱-۸- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ عُمَرَ ابْنِ يَزِيدَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ - حِينَ يَخْرُجُ مِنْ مَنْزِلِهِ عَشْرَ مَرَّاتٍ- لَمْ يَزَلْ فِي حِفْظِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ كِلَاءَتِهِ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَى مَنْزِلِهِ.

۳۳۳۲-۹- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُوسَى بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ صَبَّاحٍ الْحَذَّاءِ قَالَ:

قَالَ أَبُو الْحَسَنِ عليه السلام إِذَا أَرَدْتَ السَّفَرَ- فَقِفْ عَلَى بَابِ دَارِكَ- وَ اقْرَأْ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ أَمَامَكَ- وَ عَنْ يَمِينِكَ وَ عَنْ شِمَالِكَ- وَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ أَمَامَكَ وَ عَنْ يَمِينِكَ وَ عَنْ شِمَالِكَ- وَ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ وَ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ أَمَامَكَ وَ عَنْ يَمِينِكَ وَ عَنْ شِمَالِكَ- ثُمَّ قُلِ اللَّهُمَّ احْفَظْنِي وَ احْفَظْ مَا مَعِي- وَ سَلِّمْنِي وَ سَلِّمْ مَا مَعِي- وَ بَلِّغْنِي وَ بَلِّغْ مَا مَعِي بَلَاغاً حَسَناً ثُمَّ قَالَ- أَمَا رَأَيْتَ الرَّجُلَ- يُحْفَظُ وَ لَا يُحْفَظُ مَا مَعَهُ وَ يَسْلَمُ وَ لَا يَسْلَمُ مَا مَعَهُ- وَ يَبْلُغُ وَ لَا يَبْلُغُ مَا مَعَهُ.

۷- امام رضا علیه السلام فرمود: چون پدرم از منزل خود بیرن می‌شد می‌گفت: بِسْمِ اللهِ الرَّحمَنِ الرَّحيم، خَرَجْتُ بِحَوْلِ اللهِ وَ قُوَّتِهِ لَا بِحَوْلٍ مِنِّي وَ لَا قُوَّتِي بَلْ بِحَوْلِكَ وَ قُوَّتِكَ يَا رَبِّ مُتَعَرِّضاً لِرِزْقِكَ فَأْتِنِي بِهِ فِي عَافِيَةٍ.

۸- امام صادق علیه السلام فرمود: چون کسی از منزلش خارج شود ده بار سورهٔ قل هو الله احد بخواند، پیوسته در حفظ خدای عزّوجلّ باشد و درنگهداری او تا به منزلش برگردد.

۹- از صباح کفشگر که ابوالحسن علیه السلام فرمود: چون آهنگ سفر کردی به در خانه ات بایست و سورهٔ حمد را از پیش رو و از سمت راست و از سمت چپ بخوان، و سورهٔ قل هو الله احد را از پیش رو و از سمت راست و از سمت چپ بخوان و اعوذ بربّ الناس و قل اعوذ بربّ الفلق را از پیش رو و سمت راست و سمت چپ بخوان، سپس بگو: بار خدایامرا حفظ کن و حفظ کن آنچه با من است و مرا سالم دار و سالم دار آنچه که با من است و مرا به مقصد رسان و به مقصد برسان آنچه را با من است، رسانیدن خوب؛ سپس فرمود: آیا نبینی که مردی محفوظ ماند و آنچه با اوست محفوظ نماند و سالم ماند و آنچه با اوست سالم نماند و خودش به مقصد رسد و آنچه با اوست به مقصود نرسد.

۳۳۳۳- ۱۰ـ حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ عَنْ أَبَانٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام:

أَنَّهُ كَانَ إِذَا خَرَجَ مِنَ الْبَيْتِ- قَالَ بِسْمِ اللَّهِ خَرَجْتُ- وَ عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ- لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ.

۳۳۳۴- ۱۱ـ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُوسَى بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ صَبَّاحٍ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام قَالَ:

يَا صَبَّاحُ لَوْ كَانَ الرَّجُلُ مِنْكُمْ- إِذَا أَرَادَ سَفَراً قَامَ- عَلَى بَابِ دَارِهِ- تِلْقَاءَ وَجْهِهِ الَّذِي يَتَوَجَّهُ لَهُ- فَقَرَأَ الْحَمْدَ أَمَامَهُ- وَ عَنْ يَمِينِهِ وَ عَنْ شِمَالِهِ- وَ الْمُعَوِّذَتَيْنِ أَمَامَهُ- وَ عَنْ يَمِينِهِ وَ عَنْ شِمَالِهِ- وَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ أَمَامَهُ- وَ عَنْ يَمِينِهِ وَ عَنْ شِمَالِهِ- وَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ أَمَامَهُ- وَ عَنْ يَمِينِهِ وَ عَنْ شِمَالِهِ- - ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ احْفَظْنِي- وَ احْفَظْ مَا مَعِي- وَ سَلِّمْنِي وَ سَلِّمْ مَا مَعِي- وَ بَلِّغْنِي وَ بَلِّغْ مَا مَعِي- بِبَلَاغِكَ الْحَسَنِ الْجَمِيلِ- لَحَفِظَهُ اللَّهُ- وَ حَفِظَ مَا مَعَهُ- وَ سَلَّمَهُ وَ سَلَّمَ مَا مَعَهُ- وَ بَلَّغَهُ وَ بَلَّغَ مَا مَعَهُ أَمَا رَأَيْتَ الرَّجُلَ- يُحْفَظُ وَ لَا يُحْفَظُ مَا مَعَهُ- وَ يَبْلُغُ وَ لَا يَبْلُغُ مَا مَعَهُ وَ يَسْلَمُ وَ لَا يَسْلَمُ مَا مَعَهُ.

۳۳۳۵- ۱۲- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ الْجَهْمِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا خَرَجْتَ مِنْ مَنْزِلِكَ- فِي سَفَرٍ أَوْ حَضَرٍ فَقُلْ- بِسْمِ اللَّهِ آمَنْتُ

۱۰-ابی حمزه گوید: که چون امام باقر﷣ از خانه بیرون می‌شد می‌گفت:
بِسْمِ اَللهِ خَرَجْتُ، وَ عَلَى اَللهِ تَوَكَّلْتُ، لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلاَّ بِاللهِ.

* * *

۱۱- صباح حذّاء از ابی الحسن﷣ نقل می‌کند که حضرت فرمود:: ای صباح، هر گاه یکی از شما آهنگ سفر کند، به در خانهٔ خود بایستد و در برابر روی خود که به سوی آن می‌رود از پیش رو و از سمت راست و سمت چپ سوره حمد را بخواند و از پیش رو و سمت راست و سمت چپش معوذتین را بخواند و از پیش رو و سمت راست و سمت چپش قل هو الله احد را بخواند و از پیش رو و سمت راست و سمت چپش آیة‌الکرسی را بخواند،، هر آینه خدا او را و هر چه که با اوست حفظ کند و او را با هر که همراه اوست سالم بدارد و او را با هر چه همراه او است به هدف برساند آیا نمی‌بینی مردی را که خود حفظ شود ولی آنچه که با اوست حفظ نشود و خود را بمقصد رسد ولی آنکس که با اوست نرسد و خود سالم باشد ولی کسی که با اوست سالم نماند.

* * *

۱۲- «حسن بن جهم» از ابی الحسن﷣ نقل می‌کند که حضرت فرمود:
چون از منزلت خارج شوی در سفر باشی یا حاضر بگو:
بِسْمِ اَللهِ آمَنْتُ بِاللهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اَللهِ، مَاشَاءَاللهَ، لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلاَّ بِاللهِ

بِاللَّهِ- تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ- مَا شَاءَ اللَّهُ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ فَتَلَقَّاهُ الشَّيَاطِينُ فَتَنْصَرِفُ- وَ تَضْرِبُ الْمَلَائِكَةُ وُجُوهَهَا- وَ تَقُولُ مَا سَبِيلُكُمْ عليه و قد سمّى الله و آمن به و توكّل عليه و قال: ماشاءالله لاحول و لاقوة إلّا بالله..

بَابُ الدُّعَاءِ قَبْلَ الصَّلَاةِ

۳۲۳۶- ۱ ـ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام يَقُولُ مَنْ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ- كَانَ مَعَ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ -إِذَا قَامَ قَبْلَ أَنْ يَسْتَفْتِحَ الصَّلَاةَ- اللَّهُمَّ إِنِّي أَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ- بِمُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - وَ أُقَدِّمُهُمْ بَيْنَ يَدَيْ صَلَاتِي- وَ أَتَقَرَّبُ بِهِمْ إِلَيْكَ- فَاجْعَلْنِي بِهِمْ وَجِيهاً- فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ- مَنَنْتَ عَلَيَّ بِمَعْرِفَتِهِمْ- فَاخْتِمْ لِي بِطَاعَتِهِمْ- وَ مَعْرِفَتِهِمْ وَ وَلَايَتِهِمْ- فَإِنَّهَا السَّعَادَةُ وَ اخْتِمْ لِي بِهَا- فَإِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ - ثُمَّ تُصَلِّي فَإِذَا انْصَرَفْتَ قُلْتَ اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي- مَعَ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - فِي كُلِّ عَافِيَةٍ وَ بَلَاءٍ وَ اجْعَلْنِي مَعَ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - فِي كُلِّ مَثْوًى وَ مُنْقَلَبٍ- اللَّهُمَّ اجْعَلْ مَحْيَايَ مَحْيَاهُمْ- وَ مَمَاتِي مَمَاتَهُمْ- وَ اجْعَلْنِي مَعَهُمْ فِي الْمَوَاطِنِ كُلِّهَا- وَ لَا تُفَرِّقْ بَيْنِي وَ بَيْنَهُمْ- إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

شیاطین به او برخورند و برگردند و فرشته‌ها به روی آنها بزنند و بگویند: شما چه راهی به سوی او دارید با اینکه خدا را نامبرده و به او ایمان دارد و بر او توکل کرده است و گفته است: ماشاءالله، لا حول و لا قوة الّا بالله.

* * *

دعای پیش از نماز

۱- امام صادق علیه السلام فرمود: که امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرمود: هرکس این دعا را هنگام شروع به نماز بخواند با محمد و آل محمد محشور شود:
بار خدایا من به وسیله محمد و آل محمد به تو روی آوردم و آنان را پیش از نماز به درگاهت وسیله قرار دادم و با آنها به حضرت تو تقرّب جستم، مرا به خاطر آنها در دنیا و آخرت آبرومند ساز و از مقربان خود قرار ده، به معرفتشان بر من منت نهادی و به طاعت و معرفت و ولایتشان سرانجام مرا قرار ده زیرا که آن سعادتمندی است، و زندگی مرا با آن به پایان رسان زیرا تو بر هر چیز توانائی. سپس نماز خود را می‌خوانی و چون فارغ شدی می‌گوئی: بار خدایا مرا با محمد و آل محمد در هر عافیتی و هر بلاء همراه کن و مرا با محمد و آل محمد در هر اقامت و حرکتی قرار ده، بار خدایا زندگی مرا زندگی آسان ساز و مردنم را مردن آنان و مرا در هر جا با آنها همراه کن و از آنها جدا مدار زیرا تو بر هر چیزی توانائی.

۳۲۳۷-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا رَفَعَهُ قَالَ:

تَقُولُ قَبْلَ دُخُولِكَ فِي الصَّلَاةِ - اللَّهُمَّ إِنِّي أُقَدِّمُ - مُحَمَّداً نَبِيَّكَ ﷺ بَيْنَ يَدَيْ حَاجَتِي - وَ أَتَوَجَّهُ بِهِ إِلَيْكَ فِي طَلِبَتِي - فَاجْعَلْنِي بِهِمْ وَجِيهاً فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ - اللَّهُمَّ اجْعَلْ - صَلَاتِي بِهِمْ مُتَقَبَّلَةً وَ ذَنْبِي بِهِمْ مَغْفُوراً - وَ دُعَائِي بِهِمْ مُسْتَجَاباً - يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

۳۲۳۸-۳- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ صَفْوَانَ الْجَمَّالِ قَالَ:

شَهِدْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ؑ وَ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ قَبْلَ التَّكْبِيرِ - وَ قَالَ اللَّهُمَّ لَا تُؤْيِسْنِي مِنْ رَوْحِكَ - وَ لَا تُقَنِّطْنِي مِنْ رَحْمَتِكَ - وَ لَا تُؤْمِنِّي مَكْرَكَ فَإِنَّهُ لَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ - إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ - قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ - مَا سَمِعْتُ بِهَذَا مِنْ أَحَدٍ قَبْلَكَ - فَقَالَ إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ الْكَبَائِرِ - عِنْدَ اللَّهِ الْيَأْسَ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ - وَ الْقُنُوطَ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ - وَ الْأَمْنَ مِنْ مَكْرِ اللَّهِ.

بَابُ الدُّعَاءِ فِي أَدْبَارِ الصَّلَوَاتِ

۳۲۳۹-۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ الْبَرْقِيِّ عَنْ عِيسَى بْنِ عَبْدِاللَّهِ الْقُمِّيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ؑ قَالَ:

كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ؑ يَقُولُ إِذَا فَرَغَ مِنَ الزَّوَالِ - اللَّهُمَّ إِنِّي أَتَقَرَّبُ - إِلَيْكَ بِجُودِكَ وَ كَرَمِكَ - وَ أَتَقَرَّبُ إِلَيْكَ - بِمُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ - وَ أَتَقَرَّبُ إِلَيْكَ - بِمَلَائِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ - وَ أَنْبِيَائِكَ الْمُرْسَلِينَ

۲- معصوم علیه السلام فرمود: پیش از دخول در نماز می‌گوئی:
بار خدایا من محمد پیامبرت را با توجه به حاجت خود پیش انداخته‌ام و به وسیلهٔ او به تو روی آوردم، در مطلب خودم مرا به وسیلهٔ آنها در دنیا و آخرت آبرومند ساز و از نزدیکان خود قرار ده نمازم را بپذیر و گناهم را بیامرز و دعایم را مستجاب کن یا ارحم الراحمین.

۳- «صفوان جمّال» گوید: من حضور امام صادق علیه السلام بودم که پیش از تکبیرة الاحرام مقابل قبله ایستاد و گفت:
بار خدایا مرا از رحمت و نوازش خود محروم مساز و از مهر خود ناامیدم مکن و از مکر و مجازات خود آسوده خاطر مساز زیرا از مکر خدا آسوده خاطر نشوند جز زیانکاران. عرض کردم: قربانت، من این دعا را از احدی پیش از شما نشنیدم، فرمود:
از بزرگترین گناهان کبیره نزد خدا ناامیدی از رحمت خداوند و آسوده خاطری از نبود مکر خداست.

دعا به‌دنبال نماز

۱- امام صادق علیه السلام فرمود: وقتی امیرالمؤمنین علیه السلام از نماز ظهر فارغ می‌شد می‌گفت: بار خدایا، به راستی که من بخاطر جود و کرامت به تو تقرب می‌جویم و نیز بخاطر محمد بنده و رسولت به تو تقرب می‌جویم و بخاطر فرشته‌های مقربت و پیامبران مرسلت و بخودت تقرب می‌جویم،

وَ بِكَ - اللَّهُمَّ أَنْتَ الْغَنِيُّ عَنِّي - وَ بِيَ الْفَاقَةُ إِلَيْكَ - أَنْتَ الْغَنِيُّ وَ أَنَا الْفَقِيرُ - إِلَيْكَ أَقَلْتَنِي عَثْرَتِي - وَ سَتَرْتَ عَلَيَّ ذُنُوبِي - فَاقْضِ لِيَ الْيَوْمَ حَاجَتِي - وَ لَا تُعَذِّبْنِي بِقَبِيحِ مَا تَعْلَمُ مِنِّي - بَلْ عَفْوُكَ وَ جُودُكَ يَسَعُنِي قَالَ ثُمَّ يَخِرُّ سَاجِداً - وَ يَقُولُ يَا أَهْلَ التَّقْوَى - وَ يَا أَهْلَ الْمَغْفِرَةِ - يَا بَرُّ يَا رَحِيمُ - أَنْتَ أَبَرُّ بِي مِنْ أَبِي وَ أُمِّي - وَ مِنْ جَمِيعِ الْخَلَائِقِ - اقْبَلْنِي بِقَضَاءِ حَاجَتِي - مُجَاباً دُعَائِي - مَرْحُوماً صَوْتِي - قَدْ كَشَفْتَ أَنْوَاعَ الْبَلَايَا عَنِّي.

۳۳۴۰-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنِ الصَّبَّاحِ بْنِ سَيَابَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَالَ إِذَا صَلَّى الْمَغْرِبَ - ثَلَاثَ مَرَّاتٍ الْحَمْدُ لِلَّهِ - الَّذِي يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ - وَ لَا يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ غَيْرُهُ - أُعْطِيَ خَيْراً كَثِيراً.

۳۳۴۱-۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ رَفَعَهُ قَالَ:

يَقُولُ بَعْدَ الْعِشَاءَيْنِ - اللَّهُمَّ بِيَدِكَ مَقَادِيرُ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ - وَ مَقَادِيرُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ - وَ مَقَادِيرُ الْمَوْتِ وَ الْحَيَاةِ - وَ مَقَادِيرُ الشَّمْسِ وَ الْقَمَرِ - وَ مَقَادِيرُ النَّصْرِ وَ الْخِذْلَانِ - وَ مَقَادِيرُ الْغِنَى وَ الْفَقْرِ - اللَّهُمَّ بَارِكْ لِي فِي دِينِي - وَ دُنْيَايَ وَ فِي جَسَدِي - وَ أَهْلِي وَ وُلْدِي - اللَّهُمَّ ادْرَأْ عَنِّي - شَرَّ فَسَقَةِ الْعَرَبِ وَ الْعَجَمِ - وَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ - وَ اجْعَلْ مُنْقَلَبِي إِلَى خَيْرٍ دَائِمٍ - وَ نَعِيمٍ لَا يَزُولُ.

بار خدایا توئی بی نیاز از من و منم نیازمند به تو، توئی توانگر و منم نیازمند به درگاهت از لغزشم درگذشتی و گناهانم را پوشاندی امروز خواسته‌ام را برآور و مرا به زشتی آنچه خودت می‌دانی کیفر مکن بلکه گذشت وجودت مرا فراگیرد. فرمود: سپس به سجده می‌افتاد و می‌گفت:

يا اَهْلَ التَّقْوى وَ يَا اَهْلَ الْمَغْفِرَه وَ يَا بِرُّ يَا رَحِيم، تو از مادر و پدر و همه کس به من خوشرفتارتری و با برآوردن حاجتم مرا بپذیر و دعایم را قبول فرما و آوازم را بنواز، این تو بودی که انواع بلاها را از من دور ساختی.

۲- امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس پس از نماز مغرب سه بار بگوید:

اَلْحَمْدُلِلّهِ الَّذى يَفْعَلُ ما يَشَاءُ، وَ لَا يَفْعَلُ مَايَشَاءُ غَيْرُه؛ خیر بسیاری به او عطا شود.

۳- به معصوم علیه السلام رسانیده و گفته: می‌گوید: پس از نماز مغرب و عشاء:

بار خدایا به دست تو است اندازه‌های شب و روز و اندازه دنیا و آخرت و اندازهٔ مرگ و زندگی و اندازهٔ خورشید و ماه و اندازهٔ یاری و وانهادن و اندازهٔ توانگری و درویشی، بار خدایا به من در دینم و دنیایم ودر تنم و خاندانم و فرزندم برکت ده، بار خدایا از من شرّ بدکاران عرب و عجم و جن وانس را دفع کن، و برگشت مرا به خیر بی پایان و نعمت پیوسته مقرر ساز.

٣٣٤٢-٤- عَنْهُ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ رَفَعَهُ قَالَ:

مَنْ قَالَ بَعْدَ كُلِّ صَلَاةٍ- وَ هُوَ آخِذٌ بِلِحْيَتِهِ بِيَدِهِ الْيُمْنَى- يَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ- ارْحَمْنِي مِنَ النَّارِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ- وَ يَدُهُ الْيُسْرَى مَرْفُوعَةٌ وَ بَطْنُهَا إِلَى مَا يَلِي السَّمَاءَ- ثُمَّ يَقُولُ أَجِرْنِي مِنَ الْعَذَابِ الْأَلِيمِ- ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ يُؤَخِّرُ يَدَهُ عَنْ لِحْيَتِهِ- ثُمَّ يَرْفَعُ يَدَهُ- وَ يَجْعَلُ بَطْنَهَا مِمَّا يَلِي السَّمَاءَ- ثُمَّ يَقُولُ يَا عَزِيزُ يَا كَرِيمُ- يَا رَحْمَانُ يَا رَحِيمُ- وَ يَقْلِبُ يَدَيْهِ وَ يَجْعَلُ- بُطُونَهُمَا مِمَّا يَلِي السَّمَاءَ- ثُمَّ يَقُولُ أَجِرْنِي مِنَ الْعَذَابِ- الْأَلِيمِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ -وَ الْمَلَائِكَةِ وَ الرُّوحِ -غُفِرَ لَهُ وَ رُضِيَ عَنْهُ- وَ وُصِلَ بِالاسْتِغْفَارِ لَهُ- حَتَّى يَمُوتَ جَمِيعُ الْخَلَائِقِ- إِلَّا الثَّقَلَيْنِ الْجِنَّ وَ الْإِنْسَ -وَ قَالَ إِذَا فَرَغْتَ مِنْ تَشَهُّدِكَ- فَارْفَعْ يَدَيْكَ وَ قُلِ- اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً- عَزْماً جَزْماً لَا تُغَادِرُ ذَنْباً- وَ لَا أَرْتَكِبُ بَعْدَهَا مُحَرَّماً أَبَداً- وَ عَافِنِي مُعَافَاةً لَا بَلْوَى بَعْدَهَا أَبَداً- وَ اهْدِنِي هُدًى لَا أَضِلُّ بَعْدَهُ أَبَداً- وَ انْفَعْنِي يَا رَبِّ بِمَا عَلَّمْتَنِي- وَ اجْعَلْهُ لِي وَ لَا تَجْعَلْهُ عَلَيَّ- وَ ارْزُقْنِي كَفَافاً- وَ رَضِّنِي بِهِ يَا رَبَّاهْ- وَ تُبْ عَلَيَّ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ- يَا رَحْمَانُ يَا رَحْمَانُ يَا رَحْمَانُ- يَا رَحِيمُ يَا رَحِيمُ يَا رَحِيمُ- ارْحَمْنِي مِنَ النَّارِ ذَاتِ السَّعِيرِ- وَ ابْسُطْ عَلَيَّ مِنْ سَعَةِ رِزْقِكَ- وَ اهْدِنِي لِمَا اخْتُلِفَ فِيهِ- مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِكَ- وَ اعْصِمْنِي مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ وَ أَبْلِغْ مُحَمَّداً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ- عَنِّي تَحِيَّةً كَثِيرَةً وَ سَلَاماً- وَ اهْدِنِي بِهُدَاكَ- وَ أَغْنِنِي بِغِنَاكَ- وَ اجْعَلْنِي مِنْ أَوْلِيَائِكَ الْمُخْلَصِينَ

۴- به معصوم علیه‌السلام رسانیده که فرمود:

هر کس پس از هر نمازی دست به ریش خود گیرد با دست راست خود و سه بار گوید: يَاذَا الْجَلالِ وَ الاِكْرَام اَرْحِمْنى مِنَ النَّـارِ، و دست چپ را بلند کند و کف آن را به سوی آسمان قرار دهد و سه بار بگوید: أَجِرْنِي مِنَ الْعَذَابِ الْأَلِيمِ، سپس دست از ریش بردارد و به سوی آسمان بلند کند و کف آن را بدان سوی کند و گوید: يَا عَزِيزُ يَاكَرِيمُ يَا رَحْمَانُ يَا رَحِيمُ، باز هردو دست به سوی آسمان گیرد و سه بار بگوید: أَجِرْنِي مِنَ الْعَذَابِ الْأَلِيمِ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - وَالْـمَلَائِكَةِ وَ الرُّوحِ آمـرزيده شـود و از او رضایت بعمل آید و استغفار برایش حساب شود تا همه خلایق بمیرند و بلکه تا همهٔ انس و جن هم بمیرند. و فرمود: چون از تشهّد فارغ شدی هر دو دست را بردار و بگو: بار خدایا، مرا بیامرز بطور حتم و گناهی را فرو مگذار و من پس از آن هرگز دست به گناهی نیالایم و عافیتی به من بده که هرگز دنبالش بلائی نباشد و مرا چنان رهبری کن که هرگز دنبال آن گمراه نشوم و به آنچه می‌دانی سود برسان و آن را بسود من قرار ده نه آنکه به زیان قرار دهی بلکه به‌اندازه نیاز به من عطا کن و مرا بدان خشنود ساز، پروردگارا، توبه‌ام را بپذیر يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ- يَا رَحْمَانُ يَا رَحْمَانُ يَا رَحْمَانُ- يَا رَحِيمُ يَا رَحِيمُ يَا رَحِـيمُ بـه مـن از دوزخ سوزان ترحّـم کـن و از روزی فـراوانت ارزانـی دار و در آنـچه مـورد اختلاف است مرا به اذن خودت بحق هدایت کن و از شیطان رجیم مرا نگهدار و از من به محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله تحیت فراوان و درود برسان و به هـدایت خود مرا رهبری کن و از غنای خود مرا غنی ساز و مرا از دوستان مخلص

وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ آمِينَ - قَالَ مَنْ قَالَ هَذَا - بَعْدَ كُلِّ صَلَاةٍ رَدَّ اللَّهُ عَلَيْهِ رُوحَهُ فِي قَبْرِهِ - وَ كَانَ حَيّاً مَرْزُوقاً نَاعِماً - مَسْرُوراً إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

۲۳۴۳- ۵ - عَنْهُ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ رَفَعَهُ قَالَ:

تَقُولُ بَعْدَ الْفَجْرِ - اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ - حَمْداً خَالِداً مَعَ خُلُودِكَ - وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمْداً - لَا مُنْتَهَى لَهُ دُونَ رِضَاكَ - وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمْداً - لَا أَمَدَ لَهُ دُونَ مَشِيَّتِكَ - وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمْداً - لَا جَزَاءَ لِقَائِلِهِ إِلَّا رِضَاكَ - اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ - وَ إِلَيْكَ الْمُشْتَكَى - وَ أَنْتَ الْمُسْتَعَانُ - اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ - كَمَا أَنْتَ أَهْلُهُ - الْحَمْدُ لِلَّهِ بِمَحَامِدِهِ كُلِّهَا - عَلَى نَعْمَائِهِ كُلِّهَا - حَتَّى يَنْتَهِيَ الْحَمْدُ إِلَى حَيْثُ مَا يُحِبُّ رَبِّي وَ يَرْضَى - وَ تَقُولُ بَعْدَ الْفَجْرِ - قَبْلَ أَنْ تَتَكَلَّمَ الْحَمْدُ لِلَّهِ مِلْءَ الْمِيزَانِ - وَ مُنْتَهَى الرِّضَا وَ زِنَةَ الْعَرْشِ - وَ سُبْحَانَ اللَّهِ مِلْءَ الْمِيزَانِ - وَ مُنْتَهَى الرِّضَا وَ زِنَةَ الْعَرْشِ - وَ اللَّهُ أَكْبَرُ مِلْءَ الْمِيزَانِ - وَ مُنْتَهَى الرِّضَا وَ زِنَةَ الْعَرْشِ - وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِلْءَ الْمِيزَانِ وَ مُنْتَهَى الرِّضَا وَ زِنَةَ الْعَرْشِ - تُعِيدُ ذَلِكَ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ - ثُمَّ تَقُولُ (اللَّهُمَّ أَسْأَلُكَ - مَسْأَلَةَ الْعَبْدِ الذَّلِيلِ - أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تَغْفِرَ لَنَا ذُنُوبَنَا - وَ تَقْضِيَ لَنَا حَوَائِجَنَا - فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ - فِي يُسْرٍ مِنْكَ وَ عَافِيَةٍ).

خود ساز وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ آمِينَ.
فرمود: هر کس این دعا را پس از هر نمازی بخواند خدا جانش را در گور او به وی برگرداند و زنده کند و روزی خورد و تا روز قیامت در نعمت و شادی بسر برد.

۵- حدیث را به معصوم ﷺ رسانیده که فرمود:
پس از نماز بامداد، می‌گوئی: بارخدایا از آن توست سپاس، سپاسی جاویدان تا پاینده‌ای، و از آن توست سپاس، سپاسی که پایان ندارد تا به خشنودیت گراید، و از آن توست سپاس، سپاسی که تمام نشود تا بخواست تورسد، و از آن توست سپاس، سپاسی که گوینده‌اش پاداشی ندارد جز رضای تو، بار خدایا از آن توست سپاس و به درگاه توست شکایت و توئی یاور، بارخدایا از آن توست سپاس چنانت که سزاست، سپاس از آن خداست به همهٔ انواع سپاسش برابر همهٔ نعمت‌هایش تا سپاست برسد بدانجا که پروردگارم دوست دارد و خشنود شود.
و بعد از نماز بامداد پیش از سخن گفتن می‌گوئی: سپاس از آن خداست پر میزان و به نهایت رضاها و به وزن عرش و منزّه باد خدا پر میزان و به نهایت رضا و به وزن عرش لا اله الّا الله ملؤ المیزان و منتهی الرضا وزنة العرش، چهار بار آن را می‌گوئی و سپس می‌گوئی: بار خدایا از تو خواهش می‌کنم خواهش بنده‌ای خوار که رحمت فرستی بر محمد و آل محمد و بیامرزی گناهان مرا و حاجت مرا در دنیا و آخرت به آسانی و عافیت خود.

* * *

٣٣٤٤-٦- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَرَجِ قَالَ:

كَتَبَ إِلَيَّ أَبُو جَعْفَرٍ ابْنُ الرِّضَا عليه السلام - بِهَذَا الدُّعَاءِ وَ عَلَّمَنِيهِ - وَ قَالَ مَنْ قَالَ فِي دُبُرِ صَلَاةِ الْفَجْرِ - لَمْ يَلْتَمِسْ حَاجَةً - إِلَّا تَيَسَّرَتْ لَهُ - وَ كَفَاهُ اللَّهُ مَا أَهَمَّهُ - بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ - وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ - وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ - إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ - فَوَقَاهُ اللَّهُ سَيِّئَاتِ مَا مَكَرُوا - لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ - فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَ نَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ - وَ كَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ - حَسْبُنَا اللَّهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ - فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ - وَ فَضْلٍ لَمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ - مَا شَاءَ اللَّهُ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ - الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ - مَا شَاءَ اللَّهُ لَا مَا شَاءَ النَّاسُ - مَا شَاءَ اللَّهُ وَإِنْ كَرِهَ النَّاسُ - حَسْبِيَ الرَّبُّ مِنَ الْمَرْبُوبِينَ - حَسْبِيَ الْخَالِقُ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ حَسْبِيَ الرَّازِقُ مِنَ الْمَرْزُوقِينَ - حَسْبِيَ الَّذِي لَمْ يَزَلْ حَسْبِي مُنْذُ قَطُّ حَسْبِيَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ - عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ - وَ قَالَ إِذَا انْصَرَفْتَ مِنْ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ - فَقُلْ رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبّاً - وَ بِمُحَمَّدٍ نَبِيّاً - وَ بِالْإِسْلَامِ دِيناً - وَ بِالْقُرْآنِ كِتَاباً - وَ بِفُلَانٍ وَ فُلَانٍ أَئِمَّةً - اللَّهُمَّ وَلِيُّكَ فُلَانٌ - فَاحْفَظْهُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ - وَ مِنْ خَلْفِهِ وَ عَنْ يَمِينِهِ - وَ عَنْ شِمَالِهِ وَ مِنْ فَوْقِهِ - وَ مِنْ تَحْتِهِ وَ امْدُدْ لَهُ فِي عُمُرِهِ وَ اجْعَلْهُ الْقَائِمَ بِأَمْرِكَ - وَ الْمُنْتَصِرَ لِدِينِكَ - وَ أَرِهِ مَا يُحِبُّ - وَ مَا تَقَرُّ بِهِ عَيْنُهُ فِي نَفْسِهِ - وَ ذُرِّيَّتِهِ وَ فِي أَهْلِهِ وَ مَالِهِ - وَ فِي شِيعَتِهِ وَ فِي عَدُوِّهِ

۶- از محمد بن الفرج گوید: امام جوادعليه‌السلام این دعا را برای من نوشت و آن را به من آموخت،وگوید: فرمود: هرکس دنبال نماز بامداد آن را بخواند هیچ حاجتی نخواهد جز آنکه برایش میسر گردد و هر کار مهمی که داشته باشد خدا برای او کفایت کند و آن دعا این است: بِسْمِ اللهِ وَ بِاللهِ وَ صَلَّى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللهِ إِنَّ اللهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ. یعنی واگذارم کار خود را به خدا زیرا خداوند به بنده‌های خود بیناست و خدا او را از بدکرداری‌های هر چه نیرنگ ریختن نگهداشت، نیست شایسته پرستشی جز تو، منزهی تو براستی من بودم از گروه ستمکاران، ما او را اجابت کردیم و از غمش رها ساختیم و مؤمنان را اینچنین رها کنیم خداوند ما را کافیست و چه خوب وکیلی است، پس برگشتند با نعمت و فضل او و نرسید به آنها بدی هر چه خدا خواهد است، نیست جنبش و نه توانی جز به خدا(بلند مقام و بزرگوار) آنچه شود که خدا خواهد نه آنچه را مردم خواهند، آنچه شود که خدا خواهد گرچه مردم آنرا بد بدانند، بس است مرا پروردگار از پرورده شده‌ها، بس است مرا آفریدگار از آفریده شده‌ها، بس است مرا روزی ده از روزی خورها، بس است مرا آنکه پیوسته بس بوده مرا از آغاز هرگز، بس است مرا خدا که نیست شایسته پرستشی جز او، بر او توکل دارم و اوست پروردگار عرش بزرگ.

و فرمودعليه‌السلام: چون از نماز واجب فراغت یافتی بگو: خشنودم به خدا که پروردگار باشد و به محمد که پیامبر باشد و به اسلام که دینم باشد و به قرآن که کتاب مذهبم باشد و به فلان و فلان که امامم باشند (نام ائمه را برد)، بار خدایا ولی تو فلان (نام امام زمان را برد) او را از جلو و دنبال سرش و از سمت راست و چپش و از بالای سر و زیر پایش او را نگه دار و عمرش را دراز دار و اورا به امر خود بگمار و یاری کنندهٔ دینت

وَ أَرِهِمْ مِنْهُ مَا يَحْذَرُونَ - وَ أَرِهِ فِيهِمْ مَا يُحِبُّ - وَ تَقَرُّ بِهِ عَيْنُهُ - وَ اشْفِ صُدُورَنَا - وَ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ - قَالَ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ إِذَا فَرَغَ مِنْ صَلَاتِهِ - اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَ مَا أَخَّرْتُ - وَ مَا أَسْرَرْتُ وَ مَا أَعْلَنْتُ - وَ إِسْرَافِي عَلَى نَفْسِي - وَ مَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي - اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمُقَدِّمُ - وَ أَنْتَ الْمُؤَخِّرُ - لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بِعِلْمِكَ الْغَيْبَ - وَ بِقُدْرَتِكَ عَلَى الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ - مَا عَلِمْتَ الْحَيَاةَ خَيْراً لِي فَأَحْيِنِي وَ تَوَفَّنِي إِذَا عَلِمْتَ الْوَفَاةَ خَيْراً لِي - اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ - خَشْيَتَكَ فِي السِّرِّ وَ الْعَلَانِيَةِ - وَكَلِمَةَ الْحَقِّ فِي الْغَضَبِ وَ الرِّضَا - وَ الْقَصْدَ فِي الْفَقْرِ وَ الْغِنَى - وَ أَسْأَلُكَ نَعِيماً لَا يَنْفَدُ - وَ قُرَّةَ عَيْنٍ لَا يَنْقَطِعُ - وَ أَسْأَلُكَ الرِّضَا بِالْقَضَاءِ - وَ بَرَكَةَ الْمَوْتِ بَعْدَ الْعَيْشِ - وَ بَرْدَ الْعَيْشِ بَعْدَ الْمَوْتِ وَ لَذَّةَ الْمَنْظَرِ إِلَى وَجْهِكَ - وَ شَوْقاً إِلَى رُؤْيَتِكَ - وَ لِقَائِكَ مِنْ غَيْرِ ضَرَّاءَ مُضِرَّةٍ - وَ لَا فِتْنَةٍ مُضِلَّةٍ - اللَّهُمَّ زَيِّنَّا بِزِينَةِ الْإِيمَانِ - وَ اجْعَلْنَا هُدَاةً مَهْدِيِّينَ - اللَّهُمَّ اهْدِنَا فِيمَنْ هَدَيْتَ - اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عَزِيمَةَ الرَّشَادِ - وَ الثَّبَاتَ فِي الْأَمْرِ وَ الرُّشْدِ - وَ أَسْأَلُكَ شُكْرَ نِعْمَتِكَ وَ حُسْنَ عَافِيَتِكَ - وَ أَدَاءَ حَقِّكَ - وَ أَسْأَلُكَ يَا رَبِّ قَلْباً سَلِيماً - وَ لِسَاناً صَادِقاً - وَ أَسْتَغْفِرُكَ لِمَا تَعْلَمُ - وَ أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا تَعْلَمُ - وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَعْلَمُ - فَإِنَّكَ تَعْلَمُ وَ لَا نَعْلَمُ - وَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ.

قرار ده و به او بنمایان آنچه را دوست دارد و آنچه مایه روشنی چشم اوست دربارهٔ خودش و نژادش و دربارهٔ خاندانش و مالش و دربارهٔ شیعیانش و دشمنانش و به دشمنانش بنمایان چیزی را که با آن بترسند و به او بنمایان دربارهٔ دشمنانش چیزی که او دوست دارد و مایه چشم روشنی اوست و شفا بخش سینه‌های ما و سینه‌های مردم با ایمان را.

فرمود: چون پیامبرﷺ از نمازش فراغ می‌شد می‌گفت: بار خدایا بیامرز برایم آنچه از قبل کرده‌ام و آنچه از بعد و آنچه نهان و آشکار کرده‌ام و بیامرز اسرافم را دربارهٔ خودم و آنچه را که تو بدان از خود من داناتری، بار خدایا تو پیش داری و تو پس اندازی و نیز شایستهٔ پرستشی جز تو به حق علم غیبت و توانائی ات بر همهٔ خلقت تا زندگی رابرای بهتر دانی، مرا زنده دار و چون وفاتم را بهتر داری جانم را بگیر، بار خدایا من از تو خواستارم ترس از تو را در نهان و آشکار و سخن حق را در حال خشم و خشنودی و میانه روی در زندگی را درحال فقر و توانگری و از تو خواهم نعمتی فنا ناپذیر و روشنی چشمی که دنباله‌اش نبرد و از تو خواهم رضا به قضا و برکت و میمنت مرگ را بعد از زندگی و زندگی خوش و خرّم پس از مرگ و لذّت نگاه به سوی رویت و شیفتگی به دیدار و لقایت بی زیان کاهنده و بی فتنهٔ گمراه کننده، بار خدایا ما را به ایمان بیارای و بر ایمان رهبرانی درست مقرر ساز، بار خدایا رهبری کن ما را با کسانی که رهبری کردی، بار خدایا راستی که من از تو خواهم تصمیم به درست روی و پایداری در کار و رهجوئی را و از تو خواهم توفیق شکرگزاری نعمت و حسن عافیت و پرداخت حقت، پروردگارا از توخواهم دلی سالم و زبانی راستگو و از تو خواهم آمرزش آنچه را که می‌دانی و از تو خواهم بهتر آنچه را که می‌دانی و به تو پناه برم از شرّ آنچه می‌دانی زیرا تو میدانی و ما نمی‌دانیم و تو علّام الغیوبی.

۳۳۴۵-۷- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمانَ عَنْ سَيْفِ ابْنِ عَمِيرَةَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ جَاءَ جَبْرَئِيلُ عليه السلام - إِلَى يُوسُفَ وَ هُوَ فِي السِّجْنِ - فَقَالَ لَهُ يَا يُوسُفُ - قُلْ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ - اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي فَرَجاً وَ مَخْرَجاً - وَ ارْزُقْنِي مِنْ حَيْثُ أَحْتَسِبُ - وَ مِنْ حَيْثُ لَا أَحْتَسِبُ.

۳۳۴۶-۸- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَمَّنْ رَوَاهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَالَ هَذِهِ الْكَلِمَاتِ - عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ - حُفِظَ فِي نَفْسِهِ وَ دَارِهِ - وَ مَالِهِ وَ وُلْدِهِ - أُجِيرُ نَفْسِي وَ مَالِي - وَ وُلْدِي وَ أَهْلِي وَ دَارِي وَ كُلَّ مَا هُوَ مِنِّي - بِاللَّهِ الْوَاحِدِ الْأَحَدِ - الصَّمَدِ الَّذِي لَمْ يَلِدْ - وَ لَمْ يُولَدْ - وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُواً أَحَدٌ - وَ أُجِيرُ نَفْسِي وَ مَالِي - وَ وُلْدِي وَ كُلَّ مَا هُوَ مِنِّي - بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ إِلَى آخِرِهَا - وَ بِرَبِّ النَّاسِ إِلَى آخِرِهَا - وَ آيَةِ الْكُرْسِيِّ إِلَى آخِرِهَا.

۳۳۴۷-۹- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ:

مَنْ قَالَ فِي دُبُرِ الْفَرِيضَةِ - يَا مَنْ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ - وَ لَا يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ أَحَدٌ غَيْرُهُ ثَلَاثاً - ثُمَّ سَأَلَ أُعْطِيَ مَا سَأَلَ.

۳۳۴۸-۱۰- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ سَعْدَانَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِذَا صَلَّيْتَ الْمَغْرِبَ - فَأَمِرَّ يَدَكَ عَلَى جَبْهَتِكَ

۷- «سیف بن عمیره» گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم می‌فرمود:
جبرئیل در زندان نزد یوسف علیه السلام آمد و به او گفت: ای یوسف در دنبال هر نمازی بگو:
بار خدایا به من فرج و گشایشی بده و روزیم را برسان از آنجا که گمان برم و از آنجا که گمان نبرم.

۸- امام صادق علیه السلام فرمود: هر که این کلمات را در هنگام هر نماز واجبی بخواند خودش و خانه‌اش و مالش و فرزندش محفوظ بماند:
پناه می‌دهم خودم و مالم و فرزندانم و اهلم و خانه‌ام و هر چه دارم به خدای یگانه و یکتا آن بی‌نیازی که نه زاده و زائیده نشده واحدی همتایش نیست و پناه می‌دهم خود و مال و فرزند و هر چه دارم بربّ الفلق از شرّ آنچه آفریده (تا آخر سوره) و بربّ الناس (تا آخر سوره) و آیة الکرسی (تا آخر).

۹- «معاویة بن عمار» گوید:
هر کس در دنبال نماز فریضه و واجب سه بار بگوید: **یَا مَنْ یَفْعَل مَا یَشَاء وَ لَا یَفْعَلُ مَا یَشَاء اَحَدٌ غَیْرُه** یعنی ای کسی که هر چه خواهد می‌کند و دیگری نباشد جز او که هر چه را خواهد بتواند کرد ـ سپس خواهش کند به او داده شود هرچه را خواهش کرده.

۱۰- امام صادق علیه السلام فرمود:
هرگاه نماز مغرب را خواندی، دست بر پیشانی خود بکش و سه بار

وَ قُلْ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ- عَالِمِ الْغَيْبِ وَ الشَّهَادَةِ- الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ- اللَّهُمَّ أَذْهِبْ- عَنِّي الْهَمَّ- وَ الْغَمَّ وَ الْحَزَنَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ.

٣٣٤٩- ١١- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدٍ الْجُعْفِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ:

كُنْتُ كَثِيراً مَا أَشْتَكِي عَيْنِي- فَشَكَوْتُ ذَلِكَ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ- فَقَالَ أَلَا أُعَلِّمُكَ دُعَاءً لِدُنْيَاكَ- وَ آخِرَتِكَ وَ بَلَاغاً لِوَجَعِ عَيْنَيْكَ- قُلْتُ بَلَى قَالَ- تَقُولُ فِي دُبُرِ الْفَجْرِ وَ دُبُرِ الْمَغْرِبِ- اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ- عَلَيْكَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ- وَ اجْعَلِ النُّورَ فِي بَصَرِي- وَ الْبَصِيرَةَ فِي دِينِي- وَ الْيَقِينَ فِي قَلْبِي- وَ الْإِخْلَاصَ فِي عَمَلِي- وَ السَّلَامَةَ فِي نَفْسِي- وَ السَّعَةَ فِي رِزْقِي- وَ الشُّكْرَ لَكَ أَبَداً مَا أَبْقَيْتَنِي.

٣٣٥٠- ١٢- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو جَعْفَرٍ الشَّامِيُّ قَالَ:

حَدَّثَنِي رَجُلٌ بِالشَّامِ يُقَالُ لَهُ هِلْقَامُ بْنُ أَبِي هِلْقَامٍ قَالَ أَتَيْتُ أَبَا إِبْرَاهِيمَ ﷺ فَقُلْتُ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ- عَلِّمْنِي دُعَاءً جَامِعاً- لِلدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ أَوْجِزْ- فَقَالَ قُلْ فِي دُبُرِ الْفَجْرِ- إِلَى أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ وَ بِحَمْدِهِ- أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ أَسْأَلُهُ مِنْ فَضْلِهِ قَالَ هِلْقَامٌ لَقَدْ كُنْتُ مِنْ أَسْوَإِ أَهْلِ بَيْتِي حَالاً- فَمَا عَلِمْتُ حَتَّى أَتَانِي- مِيرَاثٌ مِنْ

بگو: بِسْمِ اَللهِ اَلَّذِي لَا إِلَهَ إِلاَّ هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَ الشَّهَادَةِ اَلرَّحْمٰنُ الرَّحِيم، اَللَّهُمَّ إِذْهَبْ عَنِّي اَللَّهُمَّ (والغم) والحزن.

* * *

۱۱- «محمد جعفی» از پدرش نقل می‌کند که گفت: من بسیار از چشم خود شکایت داشتم و شکایتش را نزد امام صادق﷣ بردم، فرمود: آیا می‌خواهی به تو دعائی بیاموزم که برای دنیا و آخرت و درد چشمت سودمند باشد؟

گفتم: آری، فرمود: به دنبال نماز صبح و نماز مغرب می‌گویی: بار خدایا به حق محمد و آل محمد از تو خواهم که رحمت فرستی به محمد و آل محمد و نور در دیدهٔ من گزاری و بینائی در دینم و یقین در دلم و اخلاص در عملم و سلامت در جانم و وسعت در روزیم و شکرگزاری برای تو تا زنده‌ام قرار دهی.

* * *

۱۲- ابوجعفر شامی باز گفته است که: مردی در شام به نام «هلقام بن ابی هلقام» گفت: من نزد امام کاظم﷣ رفتم و به او گفتم: قربانت گردم دعائی کوتاه به من بیاموز که جامع دنیا و آخرت باشد.

در پاسخم فرمود: به دنبال نماز صبح تا برآمدن آفتاب بگو: سُبْحَانَ اَللهِ اَلْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ وَ اَسْتَغْفِرُ اَللهَ وَ اَسْأَلُهُ مِنْ فَضْلِهِ.

هلقام گوید: من میان خاندانم از همه گرفتارتر بودم و بر اثر این دعا،

قِبَلِ رَجُلٍ - مَا ظَنَنْتُ أَنَّ بَيْنِي وَ بَيْنَهُ قَرَابَةً - وَ إِنِّي الْيَوْمَ لَمِنْ أَيْسَرِ أَهْلِ بَيْتِي - وَ مَا ذٰلِكَ إِلَّا بِمَا عَلَّمَنِي - مَوْلَايَ الْعَبْدُ الصَّالِحُ عليه‌السلام.

بَابُ الدُّعَاءِ لِلرِّزْقِ

۳۳۵۱ - ۱ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ وَ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ جَمِيعاً عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه‌السلام أَنْ يُعَلِّمَنِي دُعَاءً لِلرِّزْقِ - فَعَلَّمَنِي دُعَاءً مَا رَأَيْتُ - أَجْلَبَ مِنْهُ لِلرِّزْقِ - قَالَ قُلِ اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي - مِنْ فَضْلِكَ الْوَاسِعِ الْحَلَالِ الطَّيِّبِ - رِزْقاً وَاسِعاً - بَلَاغاً لِلدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ صَبّاً صَبّاً هَنِيئاً مَرِيئاً - مِنْ غَيْرِ كَدٍّ وَ لَا مَنٍّ مِنْ أَحَدِ خَلْقِكَ - إِلَّا سَعَةً مِنْ فَضْلِكَ الْوَاسِعِ - فَإِنَّكَ قُلْتَ وَ سْئَلُوا اللهَ مِنْ فَضْلِهِ فَمِنْ فَضْلِكَ أَسْأَلُ - وَ مِنْ عَطِيَّتِكَ أَسْأَلُ - وَ مِنْ يَدِكَ الْمَلْأَى أَسْأَلُ.

۳۳۵۲ - ۲ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه‌السلام لَقَدِ اسْتَبْطَأْتُ الرِّزْقَ - فَغَضِبَ ثُمَّ قَالَ لِي قُلِ اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَكَفَّلْتَ بِرِزْقِي - وَ رِزْقِ كُلِّ دَابَّةٍ - يَا خَيْرَ مَدْعُوٍّ - وَ يَا خَيْرَ مَنْ أَعْطَى - وَ يَا خَيْرَ مَنْ سُئِلَ - وَ يَا أَفْضَلَ مُرْتَجًى افْعَلْ بِي كَذَا وَ كَذَا.

ندانسته میراث مردی به من رسید که گمان نمی‌کردم با من خویشاوند باشد و من امروزه در خاندانم از همه توانگرترم و سببی برای آن نمی‌دانم جز همان دعائی که مولایم عبد صالح به من آموخت.

دعا برای روزی

۱- «معاویة بن عمّار» گوید: از امام صادق علیه السلام خواستم که به من دعائی برای روزی بیاموزد و به من دعائی آموخت که برای روزی از آن بهتر ندیدم، فرمود: اَللّهُمَّ ارْزُقْنی مِنْ فَضْلِكَ الْواسِعِ الْطَیِّب، رِزْقاً واسِعاً حَلالاً طَیِّباً بَلاغاً لِلدُّنیا وَ الْآخِرَة صَبّاً هَنیئاً مَریئاً مِنْ غَیْرِ کَدٍّ وَ لا مَنٍّ مِنْ اَحَدٍ خَلْقِكَ اِلاّ سِعَةً مِنْ فَضْلِكَ الْواسِعِ فَاِنَّكَ قُلْتُ: «وَ اسْأَلُ اللهَ مِنْ فَضْلِه» (بار خدایا از فضل واسع خود روزی پاک و حلال به من برسان آن روزی که گوارا و بی‌رنج و منّت باشد زیرا تو خود گفتی: «از فضل او روزی بخواهید(نساء/ ۳۱)» و من از فضل و کرمت و از دست پربرکتت روزی را خواستارم)

* * *

۲- ابی بصیر گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم: آمدن روزیم را کند می‌شمارم. به خشم شد و فرمود:

بگو: بار خدایا تو کفیل رزق من و هر جنبنده‌ای، ای بهترین خوانده شده و ای بهترین عطا بخش، ای بهترین کسی که از او خواهش شود و ای برتر از هر کسی که به او امید دارند با من چنین و چنان کن.

۳۳۵۳-۳- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ الْخَالِقِ قَالَ:

أَبْطَأَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ عَنْهُ ثُمَّ أَتَاهُ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - مَا أَبْطَأَ بِكَ عَنَّا - فَقَالَ السُّقْمُ وَ الْفَقْرُ - فَقَالَ لَهُ أَفَلَا أُعَلِّمُكَ دُعَاءً يَذْهَبُ اللَّهُ عَنْكَ بِالسُّقْمِ وَ الْفَقْرِ - قَالَ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ - فَقَالَ قُلْ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ - الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ - تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ - وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ - صَاحِبَةً وَ لَا وَلَداً - وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ - وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ - وَ كَبِّرْهُ تَكْبِيراً - قَالَ فَمَا لَبِثَ أَنْ عَادَ - إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ - يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ أَذْهَبَ اللَّهُ - عَنِّي السُّقْمَ وَ الْفَقْرَ.

۳۳۵۴-۴- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُمَرَ الْيَمَانِيِّ عَنْ زَيْدٍ الشَّحَّامِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ﷺ قَالَ:

ادْعُ فِي طَلَبِ الرِّزْقِ فِي الْمَكْتُوبَةِ - وَ أَنْتَ سَاجِدٌ يَا خَيْرَ الْمَسْئُولِينَ وَ يَا خَيْرَ الْمُعْطِينَ - ارْزُقْنِي وَ ارْزُقْ عِيَالِي - مِنْ فَضْلِكَ الْوَاسِعِ فَإِنَّكَ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ.

۳۳۵۵-۵- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

شَكَوْتُ إِلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ الْحَاجَةَ وَ سَأَلْتُهُ أَنْ يُعَلِّمَنِي - دُعَاءً فِي

۳- «اسماعیل بن عبدالله الخالق» گوید: مردی از اصحاب پیامبرﷺ دیر به خدمت او رسید و سپس نزد آن حضرت آمد، پس رسول خداﷺ به او فرمود: چه چیزی سبب دیرکردنت شد؟ عرض کرد: بیماری و نداری، فرمود: آیا به تو دعائی یاد ندهم که خدا به وسیلهٔ آن بیماری و نداری را از تو بردارد؟ عرض کردم: آری یا رسول الله،
فرمود: بگو: لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَ لَا وَلَداً وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ و لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَ كَبِّرْهُ تَكْبِيراً. گوید: درنگی نکرد که نزد پیامبرﷺ بازگشت و عرض کرد: یا رسول الله خداوند بیماری و نداری را از من برداشت.

* * *

۴- امام باقرؑ فرمود: برای طلب رزق در سجدهٔ نماز واجب بگو:
يَا خَيْرَ الْمَسْئُولِينَ وَ يَا خَيْرَ الْمُعْطِينَ اُرْزُقْنِي وَارْزُقْ عِيَالِي مِنْ فَضْلِكَ الْوَاسِعِ فَإِنَّكَ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ.

* * *

۵- ابی بصیر گوید: به امام صادقؑ از نیازمندی شکایت کردم و از او

طَلَبِ الرِّزْقِ- فَعَلِّمْنِي دُعَاءً مَا احْتَجْتُ مُنْذُ دَعَوْتُ بِهِ- قَالَ قُلْ فِي دُبُرِ صَلَاةِ اللَّيْلِ- وَ أَنْتَ سَاجِدٌ يَا خَيْرَ مَدْعُوٍّ- وَ يَا خَيْرَ مَسْئُولٍ- وَ يَا أَوْسَعَ مَنْ أَعْطَى - وَ يَا خَيْرَ مُرْتَجًى- ارْزُقْنِي وَ أَوْسِعْ عَلَيَّ مِنْ رِزْقِكَ- وَ سَبِّبْ لِي رِزْقاً مِنْ قِبَلِكَ- إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

۳۳۵۶-۶ -مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي دَاوُدَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ﵇ قَالَ:

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ - إِنِّي ذُو عِيَالٍ- وَ عَلَيَّ دَيْنٌ- وَ قَدِ اشْتَدَّتْ حَالِي- فَعَلِّمْنِي دُعَاءً- أَدْعُو اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ لِيَرْزُقَنِي مَا أَقْضِي بِهِ دَيْنِي- وَ أَسْتَعِينُ بِهِ عَلَى عِيَالِي- فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا عَبْدَ اللَّهِ تَوَضَّأْ- وَ أَسْبِغْ وُضُوءَكَ- ثُمَّ صَلِّ رَكْعَتَيْنِ- تُتِمُّ الرُّكُوعَ وَ السُّجُودَ- ثُمَّ قُلْ يَا مَاجِدُ يَا وَاحِدُ- يَا كَرِيمُ يَا دَائِمُ- أَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِمُحَمَّدٍ - نَبِيِّكَ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ ﷺ يَا مُحَمَّدُ يَا رَسُولَ اللَّهِ - إِنِّي أَتَوَجَّهُ بِكَ إِلَى اللَّهِ- رَبِّكَ وَ رَبِّي- وَ رَبِّ كُلِّ شَيْءٍ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ - وَ أَسْأَلُكَ نَفْحَةً كَرِيمَةً مِنْ نَفَحَاتِكَ وَ فَتْحاً يَسِيراً وَ رِزْقاً وَاسِعاً- أَلُمُّ بِهِ شَعْثِي وَ أَقْضِي بِهِ دَيْنِي- وَ أَسْتَعِينُ بِهِ عَلَى عِيَالِي.

۳۳۵۷-۷ -مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبَانٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْمُكَارِي وَ غَيْرِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﵇ قَالَ:

عَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هَذَا الدُّعَاءَ يَا رَازِقَ الْمُقِلِّينَ- يَا رَاحِمَ

خواستم که به من دعائی در طلب روزی بیاموزد و دعائی به من آموخت که از وقتی با آن دعا کردم محتاج نشدم.

فرمود: به دنبال نماز شب در حال سجده بگو:

یَا خَیْرَ مَدْعُوّ وَ یَا خَیْرَ مَسْئُول وَ یَا اَوْسَعَ مَنْ اَعْطَی وَ یَا خَیْر مُرْتَجَیٰ اُرْزُقْنِی وَ اَوْسِعْ عَلَیّ مِنْ رِزْقِكَ وَ سَبِّبْ لِی رِزْقاً مِنْ قِبَلِكَ اِنَّكَ عَلَی كُلِ شَيٍء قَدِیر.

* * *

۶- امام باقر علیه السلام فرمود که مردی نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و گفت: یا رسول الله من عیال مندم و قرض دار و حالم سخت شده، به من دعائی بیاموز که با آن به درگاه خدا دعا کنم تا به من روزی دهد و قرضم را بپرداز و با آن به عیال خود کمکی کرده باشم، رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: ای بندهٔ خدا، وضوء کامل بساز و سپس دو رکعت نماز با رکوع و سجود کامل انجام ده سپس بگو: یَا مَاجِدُ یَا وَاحِدُ یَا کَرِیم (یا دائم) اَتَوَجَّهُ اِلَیْكَ بِمُحَمَّدٍ نَبِیكَ نَبِی الرَّحْمه، یَا مُحَمَّد یَا رَسُولَ اَللهِ اِنِی اَتَوَجَّهُ بِكَ اِلَی اللهِ رَبِّكَ وَ رَبِّی وَ رَبَّ كُلِ شَیءٍ اَنْ تُصَلِی عَلَی مُحَمَّدٍ وَ اَهْلِ بَیْتِهِ وَ اَسْئَلُكَ نَفْحَةً كَرِیمَةً مِنْ نَفَحاتِكَ وَ فَتْحاً یَسْیراً وَ رِزْقاً وَاسِعاً اَلَمَّ بِهِ شَعْثِی وَاقضِ بِهِ دِیْنِی وَاَسْتَعِینُ بِهِ عَلَی عیالی.

* * *

۷- امام صادق علیه السلام فرمود: که رسول خدا صلی الله علیه و آله این دعا را تعلیم داد:

الْمَسَاكِينِ- يَا وَلِيَّ الْمُؤْمِنِينَ- يَا ذَا الْقُوَّةِ الْمَتِينِ- صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ -وَ ارْزُقْنِي وَ عَافِنِي- وَ اكْفِنِي مَا أَهَمَّنِي.

۳۳۵۸-۸- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَمَّرِ بْنِ خَلَّادٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ نَظَرَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام إِلَى رَجُلٍ وَ هُوَ يَقُولُ- اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ رِزْقِكَ الْحَلَالِ - فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام سَأَلْتَ قُوتَ النَّبِيِّينَ قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ رِزْقاً حَلَالاً- وَاسِعاً طَيِّباً مِنْ رِزْقِكَ.

۳۳۵۹-۹- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرٍ قَالَ:

قُلْتُ لِلرِّضَا عليه السلام جُعِلْتُ فِدَاكَ- ادْعُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ- أَنْ يَرْزُقَنِيَ الْحَلَالَ- فَقَالَ أَتَدْرِي مَا الْحَلَالُ- قُلْتُ الَّذِي عِنْدَنَا الْكَسْبُ الطَّيِّبُ فَقَالَ كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليه السلام يَقُولُ- الْحَلَالُ هُوَ قُوتُ الْمُصْطَفَيْنَ- ثُمَّ قَالَ قُلْ أَسْأَلُكَ مِنْ رِزْقِكَ الْوَاسِعِ.

۳۳۶۰-۱۰- عَنْهُ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ مُفَضَّلِ بْنِ مَزْيَدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قُلِ اللَّهُمَّ أَوْسِعْ عَلَيَّ فِي رِزْقِي- وَ امْدُدْ لِي فِي عُمُرِي- وَ اجْعَلْنِي مِمَّنْ يَنْتَصِرُ بِهِ لِدِينِكَ- وَ لَا تَسْتَبْدِلْ بِي غَيْرِي.

یَا رَازِقَ الْمُقِلِّین (روزی ده ندارها) یَا رَاحِمَ الْمَسَاكِینْ یَا وَلِیَّ الْمُؤمِنِینْ، یَا ذَاالْقُوَّةِ الْمَتِینِ صَلِّ عَلَی مُحَمَّد وَ اَهْلِ بَیْتِهِ وَ اَرْزُقْنِی وَ عَافَنِی وَ اکْفِنِی مَا اَهمَّنِی.

* * *

۸- «معمّر بن خلّاد» گوید: شنیدم ابوالحسن علیه السلام می‌فرمود: امام باقر (ع به مردی نگریست که می‌گفت: بار خدایا از تو قوت حلال خواستارم. امام باقر علیه السلام فرمود: تو قوت پیامبران را میطلبی، بگو: بار خدایا راستی که من از تو روزی حلال فراوان و پاکیزه خواستارم.

* * *

۹- «احمد بن محمد بن ابی نصر» گوید: به امام رضا علیه السلام گفتم: قربانت، به درگاه خدای عزّوجلّ دعا کن که روزی حلال به من دهد.
پس فرمود: می‌دانی حلال چیست؟
گفتم: آنچه در نزد ما از کسب پاک و حلال است.
پس فرمود: علی بن الحسین علیه السلام می‌فرمود: حلال، قوت برگزیدگان است.
سپس فرمود: بگو: از تو رزق فراوان خواستارم.

* * *

۱۰- امام کاظم علیه السلام در دعای رزق فرمود: بگو: بار خدایا روزیم را فراوان و عمرم را دراز کن و مرا از یاوران دینت بگردان و دیگری را بجای من قرار مده.

۲۳۶۱-۱۱-عَنْهُ عَنْ أَبِي إِبْرَاهِيمَ عليه السلام :

دُعَاءٌ فِي الرِّزْقِ- يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ- أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مَنْ حَقُّهُ عَلَيْكَ عَظِيمٌ-أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - وَ أَنْ تَرْزُقَنِيَ الْعَمَلَ- بِمَا عَلَّمْتَنِي مِنْ مَعْرِفَةِ حَقِّكَ- وَ أَنْ تَبْسُطَ عَلَيَّ مَا حَظَرْتَ مِنْ رِزْقِكَ.

۲۳۶۲-۱۲-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْعَطَّارِ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام إِنَّا قَدِ اسْتَبْطَأْنَا الرِّزْقَ- فَغَضِبَ ثُمَّ قَالَ قُلِ اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَكَفَّلْتَ بِرِزْقِي- وَ رِزْقِ كُلِّ دَابَّةٍ- فَيَا خَيْرَ مَنْ دُعِيَ وَ يَا خَيْرَ مَنْ سُئِلَ- وَ يَا خَيْرَ مَنْ أَعْطَى - وَ يَا أَفْضَلَ مُرْتَجًى- افْعَلْ بِي كَذَا وَ كَذَا.

۲۳۶۳-۱۳- أَبُو بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليه السلام يَدْعُو بِهَذَا الدُّعَاءِ- اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ حُسْنَ الْمَعِيشَةِ- مَعِيشَةً أَتَقَوَّى بِهَا- عَلَى جَمِيعِ حَوَائِجِي- وَ أَتَوَصَّلُ بِهَا- فِي الْحَيَاةِ إِلَى آخِرَتِي- مِنْ غَيْرِ أَنْ تُتْرِفَنِي فِيهَا فَأَطْغَى- أَوْ تَقْتُرَ بِهَا عَلَيَّ فَأَشْقَى- أَوْسِعْ عَلَيَّ مِنْ حَلَالِ رِزْقِكَ- وَ أَفِضْ عَلَيَّ مِنْ سَيْبِ فَضْلِكَ- نِعْمَةً مِنْكَ سَابِغَةً- وَ عَطَاءً غَيْرَ مَمْنُونٍ- ثُمَّ لَا تَشْغَلْنِي عَنْ شُكْرِ نِعْمَتِكَ- بِإِكْثَارٍ مِنْهَا تُلْهِينِي بَهْجَتُهُ- وَ تَفْتِنِّي زَهَرَاتُ زَهْوَتِهِ وَ لَا بِإِقْلَالٍ عَلَيَّ مِنْهَا- يَقْصُرُ بِعَمَلِي كَدُّهُ- وَ يَمْلَأُ صَدْرِي هَمُّهُ- أَعْطِنِي

۱۱- امام کاظمعليه‌السلام در دعای رزق فرمود: یاالله یاالله یاالله از تو خواهش دارم بحق کسی که بر تو حق بزرگ دارد که بر محمد و آل محمد رحمت فرستی و به من روزی دهی به وسیله آنچه که به من آموختی از شناسائی حقیقت، بگشائی به رویم آنچه که از روزی خود بر من دریغ داشتی.

۱۲- «ابی بصیر» گوید: به امام صادقعليه‌السلام عرض کردم:
ما رسیدن روزی را دیر شمردیم. خشم کرد و فرمود: بگو: بارخدایا تو روزی من و روزی هر جانداری را کفالت کردی، ای بهترین کسی که خوانده شود، ای بهترین کسی که از او درخواست شود، و ای بهترین کسی که ببخشد، و ای برترین کسی که به او تکیه شود، با من چنین و چنان کن.

۱۳- امام صادقعليه‌السلام فرمود: که علی بن الحسینعليه‌السلام راشیوه بر این بود که این دعا را می‌خواند: بار خدایا از تو خواستارم روزی که در همه خواسته‌های خود از آن، نیرو گیرم و آن را برای آخرت خود وسیله‌ای سازم بدون آنکه مرا با آن به خوشگذرانی بیمار وادار سازی تا سرکشی کنم یا به من آنقدر تنگ بگیری که بدبخت شوم، از رزق حلالت به من بده و از باران فضلت نصیبیم کن، نعمت بخش شایانی باشد و عطائی پیوسته و بی منّت سپس به واسطهٔ بسیاری نعمتت، مرا از شکرش بازمدار و به خرّمیش سرگرمم مساز و به شکوفائی زیبائیش به آشوب مکش، و چندان مکاه که رنج تحصیل آن دست مرا از کردار و عبادت کوتاه سازد و سینه و دلم را از هم و تشویش آن پر کند، به من دربارهٔ روزی آنچه را عطا کن که وسیلهٔ بی نیازی از مخلوقات پرشدت گردد و تا آنجا

مِنْ ذَلِكَ يَا إِلَهِي - غِنًى عَنْ شِرَارِ خَلْقِكَ - وَ بَلَاغاً أَنَالُ بِهِ رِضْوَانَكَ - وَ أَعُوذُ بِكَ يَا إِلَهِي - مِنْ شَرِّ الدُّنْيَا وَ شَرِّ مَا فِيهَا - لَا تَجْعَلِ الدُّنْيَا عَلَيَّ سِجْناً - وَ لَا فِرَاقَهَا عَلَيَّ حُزْناً - أَخْرِجْنِي مِنْ فِتْنَتِهَا - مَرْضِيّاً عَنِّي مَقْبُولاً فِيهَا - عَمَلِي إِلَى دَارِ الْحَيَوَانِ - وَ مَسَاكِنِ الْأَخْيَارِ وَ أَبْدِلْنِي بِالدُّنْيَا الْفَانِيَةِ - نَعِيمَ الدَّارِ الْبَاقِيَةِ - اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ أَزْلِهَا - وَ زِلْزَالِهَا وَ سَطَوَاتِ شَيَاطِينِهَا - وَ سَلَاطِينِهَا وَ نَكَالِهَا - وَ مِنْ بَغْيِ مَنْ بَغَى عَلَيَّ فِيهَا - اللَّهُمَّ مَنْ كَادَنِي فَكِدْهُ - وَ مَنْ أَرَادَنِي فَأَرِدْهُ وَ فُلَّ عَنِّي حَدَّ مَنْ نَصَبَ لِي حَدَّهُ - وَ أَطْفِ عَنِّي نَارَ مَنْ شَبَّ لِي - وَقُودَهُ وَ اكْفِنِي مَكْرَ الْمَكَرَةِ - وَ افْقَأْ عَنِّي عُيُونَ الْكَفَرَةِ - وَ اكْفِنِي هَمَّ مَنْ أَدْخَلَ عَلَيَّ هَمَّهُ - وَ ادْفَعْ عَنِّي شَرَّ الْحَسَدَةِ - وَ اعْصِمْنِي مِنْ ذَلِكَ بِالسَّكِينَةِ وَ أَلْبِسْنِي دِرْعَكَ الْحَصِينَةَ - وَ اخْبَأْنِي فِي سِتْرِكَ الْوَاقِي - وَ أَصْلِحْ لِي حَالِي - وَ صَدِّقْ قَوْلِي بِفَعَالِي - وَ بَارِكْ لِي فِي أَهْلِي وَ مَالِي

بَابُ الدُّعَاءِ لِلدَّيْنِ

۳۳۶۴-۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ وَلِيدِ بْنِ صَبِيحٍ قَالَ:

شَكَوْتُ إِلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ دَيْناً لِي عَلَى أُنَاسٍ - فَقَالَ قُلِ اللَّهُمَّ لَحْظَةً مِنْ لَحَظَاتِكَ - تُيَسِّرُ عَلَى غُرَمَائِي بِهَا الْقَضَاءَ - وَ تُيَسِّرُ لِي بِهَا الِاقْتِضَاءَ - إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

به‌زندگی من رسا باشد که از من خوشنود باشی و پناهم دهی از شر دنیا و آنچه که در اوست دنیا را زندان من مساز و جدائی از آن را مایهٔ اندوه من مکن، مرا از گرفتاری و آشوب آن چنان خارج کن که مورد پسند باشم و کردارم در آن پذیرفته باشد و به سر منزل زندگی جاویدم برسان و با نیکانم همنشین کن بجای دنیای فناپذیر نعمت ابدیم بده، بار خدایا من به تو پناه می‌برم از تنگدستی و پریشانی دنیا و از یورش شیاطین و سلاطین و شکنجهٔ آنان و از ستم و دست اندازی هر کس که در آن به من دست اندازی کند، بار خدایا هر کس به من نیرنگ زند بخودش برگردان و هرکس آهنگ من کند آهنگ او کن و هر کس بر من تیغ کشد تیغش را کند کن و هر کس برایم آتش افروزد شعله‌اش را خاموش ساز و از من مکر مکّاران دور بدار و برایم دیده کافران بیرون بیاور و هر کس همّ و غمّی بر من وارد سازد مرا از آن خارج کن و شر حسودان را از من دور بدار و با آرامش خود مرا از آن نگهدار و زره نگهبان خود را بر من بپوشان و مرا در پرده پوشاننده خود مستور بدار و حالم را اصلاح کن کردارم را مصدّق گفتارم بساز و به اهل و مالم برکت ببخش.

دعا برای دِین و قرض

۱- ولید بن صبیح گوید: به امام صادق علیه السلام از اینکه از مردمی طلبکارم و طلبم را نمی‌دهند شکایت کردم، در پاسخم فرمود: بگو: بار خدایا نظری بفرما که بدهکاران من توان پرداخت یابند و من توان دریافت زیرا تو بر هر کاری توانائی.

٣٣٦٥-٢- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْوَشَّاءِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

أَتَى النَّبِيَّ صلى الله عليه وآله رَجُلٌ- فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ - الْغَالِبُ عَلَيَّ الدَّيْنُ وَ وَسْوَسَةُ الصَّدْرِ- فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صلى الله عليه وآله قُلْ تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ- وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي- لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَ لَا وَلَداً- وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ- وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ- وَ كَبِّرْهُ تَكْبِيراً- قَالَ فَصَبَرَ الرَّجُلُ مَا شَاءَ اللَّهُ- ثُمَّ مَرَّ عَلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله فَهَتَفَ بِهِ فَقَالَ مَا صَنَعْتَ- فَقَالَ أَدْمَنْتُ مَا قُلْتَ لِي يَا رَسُولَ اللَّهِ - فَقَضَى اللَّهُ دَيْنِي وَ أَذْهَبَ وَسْوَسَةَ صَدْرِي.

٣٣٦٦-٣- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ - قَدْ لَقِيتُ شِدَّةً مِنْ وَسْوَسَةِ الصَّدْرِ- وَ أَنَا رَجُلٌ مَدِينٌ مُعِيلٌ مُحْوِجٌ- فَقَالَ لَهُ كَرِّرْ هَذِهِ الْكَلِمَاتِ- تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ- وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ- صَاحِبَةً وَ لَا وَلَداً- وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ- وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ- وَ كَبِّرْهُ تَكْبِيراً -فَلَمْ يَلْبَثْ أَنْ جَاءَهُ فَقَالَ- أَذْهَبَ اللَّهُ عَنِّي وَسْوَسَةَ صَدْرِي- وَ قَضَى عَنِّي دَيْنِي- وَ وَسَّعَ عَلَيَّ رِزْقِي.

۲- امام صادق علیه السلام فرمود:

مردی نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و گفت: یا نبی الله الغالب، من هم بدهکاری دارم و هم وسوسه در سینه. پیامبر صلی الله علیه و آله در پاسخش فرمود: بگو: تَوَکَّلْتُ عَلَی الْحَیِّ الَّذِی لَا یَمُوتُ وَالْحَمْدُلِلّٰهِ الَّذِی لَمْ یَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَ لَا وَلَداً وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ شَرِیکٌ فِی الْمُلْکِ وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِّ وَکَبِّرْهُ تَکْبِیراً.

گوید: آن مرد تازمانی که خدا می‌خواست به خوبی زندگی کرد و روزی بر پیامبر گذرکرد پیامبر او را صدا زد. گفت: چه کردی؟ جواب داد: یا رسول الله، آنچه را به من تعلیم دادی ادامه دادم وخدا بدهکاریم را ادا کرد و وسوسهٔ خاطرم را از میان برد.

***

۳- امام صادق علیه السلام فرمود که: مردی نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و عرض کرد: یا رسول الله من از وسوسه در سینهٔ خود سختی کشیده و می‌کشم و من مردی عیال‌بار و نیازمندم.

به او فرمود: این کلمات را تکرار کن:

تَوَکَّلْتُ عَلَی الْحَیِّ الَّذِی لَایَمُوتُ وَالْحَمْدُلِلّٰهِ الَّذِی لَمْ یَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَ لَا وَلَداً وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ شَرِیکٌ فِی الْمُلْکِ وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِّ وَکَبِّرْهُ تَکْبِیراً.

طولی نکشید که نزد حضرت آمد و عرض کرد: خداوند اضطرابم را از بین برد و بدهکاریم را پرداخت نمود و روزیم را فراوان ساخت.

***

۳۳۶۷- ٤- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ مُوسَى بْنِ بَكْرٍ عَنْ أَبِي إِبْرَاهِيمَ عليه السلام:

كَانَ كَتَبَهُ لِي فِي قِرْطَاسٍ - اللَّهُمَّ ارْدُدْ إِلَى جَمِيعِ خَلْقِكَ - مَظَالِمَهُمُ الَّتِي قِبَلِي - صَغِيرَهَا وَ كَبِيرَهَا - فِي يُسْرٍ مِنْكَ وَ عَافِيَةٍ - وَ مَا لَمْ تَبْلُغْهُ قُوَّتِي وَ لَمْ تَسَعْهُ ذَاتُ يَدِي - وَ لَمْ يَقْوَ عَلَيْهِ بَدَنِي - وَ يَقِينِي وَ نَفْسِي - فَأَدِّهِ عَنِّي مِنْ جَزِيلِ مَا عِنْدَكَ مِنْ فَضْلِكَ - ثُمَّ لَا تُخَلِّفْ عَلَيَّ مِنْهُ شَيْئاً - تَقْضِيهِ مِنْ حَسَنَاتِي - يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ - أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ - وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ - وَ أَنَّ الدِّينَ كَمَا شَرَعَ وَ أَنَّ الْإِسْلَامَ كَمَا وُصِفَ - وَ أَنَّ الْكِتَابَ كَمَا أُنْزِلَ - وَ أَنَّ الْقَوْلَ كَمَا حُدِّثَ - وَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ - ذَكَرَ اللَّهُ مُحَمَّداً وَ أَهْلَ بَيْتِهِ - بِخَيْرٍ وَ حَيَّا مُحَمَّداً وَ أَهْلَ بَيْتِهِ بِالسَّلَامِ.

بَابُ الدُّعَاءِ لِلْكَرْبِ وَ الْهَمِّ وَ الْحُزْنِ وَ الْخَوْفِ

۳۳۶۸- ١- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ بَزِيعٍ عَنْ أَبِي إِسْمَاعِيلَ السَّرَّاجِ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ:

قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ عليه السلام يَا أَبَا حَمْزَةَ مَا لَكَ - إِذَا أَتَى بِكَ أَمْرٌ تَخَافُهُ - أَنْ لَا تَتَوَجَّهَ إِلَى بَعْضِ زَوَايَا بَيْتِكَ - يَعْنِي الْقِبْلَةَ فَتُصَلِّيَ رَكْعَتَيْنِ - ثُمَّ تَقُولَ يَا أَبْصَرَ النَّاظِرِينَ - وَ يَا أَسْمَعَ السَّامِعِينَ - وَ يَا أَسْرَعَ الْحَاسِبِينَ - وَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ - سَبْعِينَ مَرَّةً كُلَّمَا دَعَوْتَ بِهَذِهِ الْكَلِمَاتِ - مَرَّةً سَأَلْتَ حَاجَةً.

۴- «موسی بن بکر» گوید که: امام کاظم علیه السلام این دعا را در کاغذی برایم نوشت: بار خدایا به همه آفریده‌ها یت مظالم و حقوقی که بر عهده من است از خرد و کلان برگردان حقوق با تسهیل خودت و عافیتت و آنچه را نیروی من به آن نرسد و از پرداختنش دست تنگ باشم و تن و یقین و نفسم بر آن توانا نیست از طرف من از فضل شایانت پرداخت کن، سپس چیزی از آن را بر من بر جا مگذار که از حسناتم آن را بپردازی یا ارحم الراحمین، گواهم که نیست شایستهٔ پرستشی جز خدای یگانه‌ای که شریک ندارد و گواهم که محمد صلی الله علیه و آله بنده و فرستادهٔ اوست و بر اینکه دیانت همان است که دستور داده و کتاب چنان است که فرو فرستاده و گفته همان که باز گفته و بر اینکه خداوند است حق روشن، خدا محمد و خاندانش را بخوبی یاد کند و بر او درود فرستد.

دعا برای گرفتاری و سختی و اندوه و ترس

۱- «ابی حمزه» گوید: امام باقر علیه السلام فرمود:
ای ابا حمزه چرا هر وقت پیشامدی برایت پیش می‌آید به یکی از گوشه خانه ات رو نمی‌کنی (یعنی به سوی قبله رو کنی و دو رکعت نماز بخوانی) و بگوئی:
یـا اَبْصَرَ النّاظِرِین وَ یـا اَسْمَعَ السّامِعِین وَ یـا اَسْرَعَ الْحاسِبِین وَ یـا اَرْحَمَ الرّاحِمِین، تا هفتاد بار و هر بار که این دعا را بخوانی حاجت خود را بخواهی.

۳۳۶۹- ۲ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَسْمَاءَ قَالَتْ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ أَصَابَهُ هَمٌّ أَوْ غَمٌّ - أَوْ كَرْبٌ أَوْ بَلَاءٌ أَوْ لَأْوَاءٌ - فَلْيَقُلِ اللَّهُ رَبِّي وَ لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً - تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ.

۳۳۷۰- ۳ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا نَزَلَتْ بِرَجُلٍ نَازِلَةٌ - أَوْ شَدِيدَةٌ أَوْ كَرَبَهُ أَمْرٌ - فَلْيَكْشِفْ عَنْ رُكْبَتَيْهِ وَ ذِرَاعَيْهِ - وَ لْيُلْصِقْهُمَا بِالْأَرْضِ - وَ لْيُلْزِقْ جُؤْجُؤَهُ بِالْأَرْضِ - ثُمَّ لْيَدْعُ بِحَاجَتِهِ وَ هُوَ سَاجِدٌ.

۳۳۷۱- ۴ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَمَّارٍ الدَّهَّانِ عَنْ مِسْمَعٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

لَمَّا طَرَحَ إِخْوَةُ يُوسُفَ - يُوسُفَ فِي الْجُبِّ - أَتَاهُ جَبْرَئِيلُ عليه السلام - فَدَخَلَ عَلَيْهِ فَقَالَ - يَا غُلَامُ مَا تَصْنَعُ هَاهُنَا - فَقَالَ إِنَّ إِخْوَتِي أَلْقَوْنِي فِي الْجُبِّ - قَالَ فَتُحِبُّ أَنْ تَخْرُجَ مِنْهُ - قَالَ ذَاكَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - إِنْ شَاءَ أَخْرَجَنِي - قَالَ فَقَالَ لَهُ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ لَكَ - ادْعُنِي بِهَذَا الدُّعَاءِ - حَتَّى أُخْرِجَكَ مِنَ الْجُبِّ - فَقَالَ لَهُ وَ مَا الدُّعَاءُ - فَقَالَ قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ - لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمَنَّانُ - بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ - ذُو الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ - أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - وَ أَنْ

۲- رسول خدا ﷺ فرمود:

به هر کس غمّی یا گرفتاری یا بلائی یا گرفتاری زندگی برسد باید بگوید:
اَللهُ رَبِّی وَ لَا اُشْرِکُ بِهِ شَیْئاً، تَوَکَّلْتُ عَلَی الْحَیِّ الَّذِی لَا یَمُوت.

* * *

۳- امام صادق ؑ فرمود:

چون برای کسی ناگواری یا سختی یا گرفتاری رخ داد باید پاها را تا دو زانو و دستها را تا آرنج برهنه کرد و به زمین چسباند و سینه به زمین ساید و سپس در حال سجده برای حاجت خود دعا نمود.

* * *

۴- امام صادق ؑ فرماید:

چون برادارن یوسف او را در چاه انداختند جبرئیل آمد و بر او وارد شد و گفت: ای پسرک، در اینجا چه می‌کنی؟ گفت: برادرانم مرا در چاه افکندند. گفت دوست داری که از آن بر آئی؟ پاسخ داد:
این بار خدای عزّوجلّ است، اگر بخواهد مرا بیرون می‌آورد. به او گفت: خدای تعالی به تو می‌گوید: مرا با این دعا بخوان تا تو را از چاه خارج سازم. به او گفت: آن دعا چیست؟ گفت: بگو: اَللّهُمَّ اِنّی اَسْأَلُکَ بِاَنَّ لَکَ الْحَمْدُ لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ الْمَنَّان بَدیعُ السَّمواتِ وَ الاَرْضِ ذُوالْجَلالِ وَ الْاِکْرام اَنْ تُصَلِّی عَلَی مُحَمَّد وَ آلِ مُحَمَّد وَ اَنْ تَجْعَلْ لِی مِمَا اَنا فِیه

تَجْعَلَ لِي مِمَّا - أَنَا فِيهِ فَرَجاً وَ مَخْرَجاً - قَالَ ثُمَّ كَانَ مِنْ قِصَّتِهِ - مَا ذَكَرَ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ.

۳۳۷۲ - ۵ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ أَبِي إِسْمَاعِيلَ السَّرَّاجِ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام:

أَنَّ الَّذِي دَعَا بِهِ - أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام عَلَى دَاوُدَ بْنِ عَلِيٍّ - حِينَ قَتَلَ الْمُعَلَّى بْنَ خُنَيْسٍ - وَ أَخَذَ مَالَ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام - اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِنُورِكَ الَّذِي لَا يُطْفَى - وَ بِعَزَائِمِكَ الَّتِي لَا تُخْفَى - وَ بِعِزِّكَ الَّذِي لَا يَنْقَضِي - وَ بِنِعْمَتِكَ الَّتِي لَا تُحْصَى - وَ بِسُلْطَانِكَ الَّذِي كَفَفْتَ بِهِ فِرْعَوْنَ عَنْ مُوسَى عليه السلام.

۳۳۷۳ - ۶ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ جَابِرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام فِي الْهَمِّ قَالَ:

تَغْتَسِلُ وَ تُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ - وَ تَقُولُ يَا فَارِجَ الْهَمِّ - وَ يَا كَاشِفَ الْغَمِّ - يَا رَحْمَانَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ - وَ رَحِيمَهُمَا فَرِّجْ هَمِّي - وَ اكْشِفْ غَمِّي - يَا اللَّهُ الْوَاحِدُ - الْأَحَدُ الصَّمَدُ - الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ - وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُواً أَحَدٌ - اِعْصِمْنِي وَطَهِّرْنِي - وَاذْهَبْ بِبَلِيَّتِي - وَاقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ وَالْمُعَوِّذَتَيْنِ.

۳۳۷۴ - ۷ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا خِفْتَ أَمْراً فَقُلِ - اللَّهُمَّ إِنَّكَ لَا يَكْفِي مِنْكَ أَحَدٌ - وَ أَنْتَ تَكْفِي مِنْ

فَرَجاً وَ مَخْرَجاً.

پس از آن داستانش همان شد که خدا در کتاب خود یاد کرده.

* * *

۵- «معاویة بن عمّار» از امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که فرمود:

آن دعا و نفرینی که امام صادق علیه السلام به داوود بن علی کرد هنگامی که معلّی بن خنیس را کشت و مال آن حضرت را از او گرفت این است:

بار خدایا من از تو خواستارم بحق آن نورت که خاموشی ندارد و تصمیم هایت که نهان نیستند و به عزّتت که تمامی ندارد و به نعمتت که شماره ندارد و به همان قدرتت که با آن فرعون را از موسی علیه السلام بازداشتی.

* * *

۶- «اسماعیل بن جابر» نقل می‌کند که امام صادق علیه السلام فرمود:

برای رفع غم و افسردگی، غسل کن و دو رکعت نماز بخوان و بگو:

يَا فَارِجَ الْهَم وَ يَا كَاشِفَ الْغَمْ يَا رَحْمٰنَ الدُّنْيا وَ الْآخِرَة وَ رَحيمَهُما فَرِّجْ عَنّي وَ اكْشِفْ غَمّي يَااَللّهُ الْوَاحِدُ الْصَمَد الَّذى لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفْواً اَحَدٌ، مرا نگهدار و پاک کن وبلاء را از من ببر، و بخوان آیةالکرسی را با دو سورهٔ قل اعوذ - یعنی قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَق وَ قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاس.

* * *

۷- امام صادق علیه السلام فرمود: چون از کاری بترسی بگو: بار خدایا احدی از تو

كُلِّ أَحَدٍ - مِنْ خَلْقِكَ فَاكْفِنِي كَذَا وَكَذَا وَ فِي حَدِيثٍ آخَرَ قَالَ تَقُولُ يَا كَافِياً مِنْ كُلِّ شَيْءٍ - وَ لَا يَكْفِي مِنْكَ شَيْءٌ - فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ اِكْفِنِي مَا أَهَمَّنِي - مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ - وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ - وَ قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مَنْ دَخَلَ عَلَى سُلْطَانٍ يَهَابُهُ - فَلْيَقُلْ بِاللَّهِ أَسْتَفْتِحُ - وَ بِاللَّهِ أَسْتَنْجِحُ - وَ بِمُحَمَّدٍ صلى الله عليه وآله أَتَوَجَّهُ - اللَّهُمَّ ذَلِّلْ لِي صُعُوبَتَهُ - وَ سَهِّلْ لِي حُزُونَتَهُ - فَإِنَّكَ تَمْحُو مَا تَشَاءُ - وَ تُثْبِتُ وَ عِنْدَكَ أُمُّ الْكِتَابِ - وَ تَقُولُ أَيْضاً - حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ - عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ - وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ - وَ أَمْتَنِعُ بِحَوْلِ اللَّهِ وَ قُوَّتِهِ - مِنْ حَوْلِهِمْ وَ قُوَّتِهِمْ - وَ أَمْتَنِعُ بِرَبِّ الْفَلَقِ - مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ - وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ.

۳۳۷۵-۸ - عَنْهُ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا رَفَعُوهُ إِلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ: كَانَ مِنْ دُعَاءِ أَبِي عليه السلام فِي الْأَمْرِ يَحْدُثُ - اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - وَ اغْفِرْ لِي - وَ ارْحَمْنِي وَ زَكِّ عَمَلِي - وَ يَسِّرْ مُنْقَلَبِي - وَ اهْدِ قَلْبِي وَ آمِنْ خَوْفِي - وَ عَافِنِي فِي عُمُرِي كُلِّهِ - وَ ثَبِّتْ حُجَّتِي - وَ اغْفِرْ خَطَايَايَ - وَ بَيِّضْ وَجْهِي - وَ اعْصِمْنِي فِي دِينِي - وَ سَهِّلْ مَطْلَبِي وَ وَسِّعْ عَلَيَّ فِي رِزْقِي - فَإِنِّي ضَعِيفٌ - وَ تَجَاوَزْ عَنْ سَيِّئِ - مَا عِنْدِي بِحُسْنِ مَا عِنْدَكَ - وَ لَا تَفْجَعْنِي بِنَفْسِي - وَ لَا تَفْجَعْ لِي حَمِيماً - وَهَبْ لِي يَا إِلَهِي - لَحْظَةً مِنْ لَحَظَاتِكَ - تَكْشِفُ بِهَا عَنِّي - جَمِيعَ مَا بِهِ ابْتَلَيْتَنِي

کفایت نکند و توئی که از هر کسی کفایت می کنی، از من کفایت کن چنین و چنان را.

و در حدیث دیگر است که می‌گوئی: ای که از هر چیز کفایت کنی و چیزی از تو کفایت نکند در آسمان‌ها و زمین، کفایت کن از من آنچه از کار دنیا و آخرت که برای من قرار دادی و صلی الله علی محمد و آله.

و امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس بر سلطانی وارد شود که از او بترسد باید بگوید: بِاللهِ اَسْتَفْتِحُ وَ بِاللهِ اَسْتَنْجِحُ وَ بِمُحَمَّدٍ اَتَوَجَّهُ، بار خدایا سرکشی آن را برایم رام کن و سختی آن را هموار کن زیرا تو محو کنی آنچه را خواهی و نزد توست دفتر کل.

و نیز می‌گوئی: حَسْبِيَ اللهُ لَا اِلَهَ اِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَ اَمْتَنِعُ بِحَوْلِ اللهِ وَ قُوَّتِهِ مِنْ حَوْلِهِمْ وَ قُوَّتِهِمْ وَ اَمْتَنِعُ بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلاَّ بِاللهِ.

۸- حدیث را به امام صادق علیه السلام رسانیدند که فرمود: از دعاهای پدرم دربارهٔ امری که رخ می‌داد این است: بار خدایا بر محمد و آل محمد رحمت فرست و بیامرز مرا و به من رحم کن و کردار مرا پاکیزه گردان و برگشت کار را بر من آسان کن و دلم را آرام و ترس را بر من آسان گردان و به عمرم عافیت بخش و دلیلم را برجا دار و از خطاهایم درگذر و رویم را سپید ودینم را نگهدار و مقصودم را آسان کن و روزیم را فراوان گردان زیرا من ناتوانم و از بدی آنچه نزد من است بخوبی آنچه نزد توست درگذر و مرا داغدار خویش مساز و خویشان مرا داغدار مکن و نگاه رحمت خود را بر من ببخش که بدان همه گرفتاری‌های مرا بر طرف کنی و به من برگردانی هر شیوه‌ای که نزد تو بهتر است که هر آینه نیرویم

وَ تَرُدَّ بِهَا عَلَيَّ مَا هُوَ أَحْسَنُ عَادَاتِكَ عِنْدِي - فَقَدْ ضَعُفَتْ قُوَّتِي وَ قَلَّتْ حِيلَتِي - وَ انْقَطَعَ مِنْ خَلْقِكَ رَجَائِي - وَ لَمْ يَبْقَ إِلَّا رَجَاؤُكَ وَ تَوَكُّلِي عَلَيْكَ - وَ قُدْرَتُكَ عَلَيَّ - يَا رَبِّ أَنْ تَرْحَمَنِي وَ تُعَافِيَنِي كَقُدْرَتِكَ عَلَيَّ أَنْ تُعَذِّبَنِي وَ تَبْتَلِيَنِي - إِلَهِي ذِكْرُ عَوَائِدِكَ يُؤْنِسُنِي وَ الرَّجَاءُ لِإِنْعَامِكَ يُقَوِّينِي - وَ لَمْ أَخْلُ مِنْ نِعَمِكَ مُنْذُ خَلَقْتَنِي - وَ أَنْتَ رَبِّي وَ سَيِّدِي - وَ مَفْزَعِي وَ مَلْجَئِي - وَ الْحَافِظُ لِي وَ الذَّابُّ عَنِّي وَ الرَّحِيمُ بِي - وَ الْمُتَكَفِّلُ بِرِزْقِي - وَ فِي قَضَائِكَ وَ قُدْرَتِكَ كُلُّ مَا أَنَا فِيهِ - فَلْيَكُنْ يَا سَيِّدِي وَ مَوْلَايَ - فِيمَا قَضَيْتَ وَ قَدَّرْتَ - وَ حَتَمْتَ تَعْجِيلُ خَلَاصِي - مِمَّا أَنَا فِيهِ جَمِيعِهِ - وَ الْعَافِيَةُ لِي - فَإِنِّي لَا أَجِدُ لِدَفْعِ ذَلِكَ أَحَداً غَيْرَكَ - وَ لَا أَعْتَمِدُ فِيهِ إِلَّا عَلَيْكَ - فَكُنْ يَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ - عِنْدَ أَحْسَنِ ظَنِّي بِكَ وَ رَجَائِي لَكَ - وَ ارْحَمْ تَضَرُّعِي وَ اسْتِكَانَتِي - وَ ضَعْفَ رُكْنِي - وَ امْنُنْ بِذَلِكَ عَلَيَّ - وَ عَلَى كُلِّ دَاعٍ دَعَاكَ - يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ - وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ.

۳۲۷۶-۹ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ يَسَارٍ عَنْ بَعْضِ مَنْ رَوَاهُ قَالَ:

قَالَ إِذَا أَحْزَنَكَ أَمْرٌ - فَقُلْ فِي آخِرِ سُجُودِكَ - يَا جَبْرَئِيلُ يَا مُحَمَّدُ - يَا جَبْرَئِيلُ يَا مُحَمَّدُ - تُكَرِّرُ ذَلِكَ - اكْفِيَانِي مَا أَنَا فِيهِ - فَإِنَّكُمَا كَافِيَانِ وَ احْفَظَانِي بِإِذْنِ اللَّهِ فَإِنَّكُمَا حَافِظَانِ.

سست شده و چاره‌ام از دست رفته و از خلق تو بریده و نمانده است مگر همان امید به تو و توکّل بر تو و قدرتت بر من پروردگارا که به من مهرورزی و مرا عافیت بخشی چونانکه توانی مرا عذاب کنی و گرفتار سازی، معبودا! ذکر بخششهایت مرا آرام می‌کند و امید به انعامت به من نیرو می‌دهد از آن وقت که مرا آفریدی بی نعمت تو نبودم توئی پروردگارم و آقایم و پناهم و دادرسم و نگهبانم و دفع کننده از من و مهرورز به من و کفیل روزیم، هر آنچه من در آنم، از قضا و قدرت توست، ای آقا و مولای من در ضمن قضا و قدر و تصمیم تو رهائی باشد از هر گرفتاریم که دارم و عافیت من باشد زیرا من احدی را از برای دفاع آنها ندارم جز تو و اعتماد به کسی ندارم جز بر تو، یا ذوالجلال و الاکرام خوشبینی و امید مرا منظور دار و زاری و ناتوانی و زبونی مرا ترحّم کن و بدان بر من منّت نه و بر هر دعا کنندهٔ به درگاهت یا ارحم الراحمین و صلی الله علی محمد و آله.

* * *

۹- امام صادق علیه السلام فرمود:

هرگاه امری تو را به اندوه افکند در آخر سجده ات بگو:

یا جبرئیل یا محمد یا جبرئیل یا محمد -آن را تکرار کن- اِکْفِيَانِي مَا أَنَا فِيهِ فَإِنَّكُمَا كَافِيان وَ احْفِظَانِي بِإِذْنِ اللهَ فَإِنَّكُمَا حَافِظَان.

* * *

۳۳۷۷- ۱۰ـ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَعْيَنَ عَنْ بِشْرِ ابْنِ مَسْلَمَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليه السلام يَقُولُ مَا أُبَالِي إِذَا قُلْتُ هَذِهِ الْكَلِمَاتِ- لَوِ اجْتَمَعَ عَلَيَّ الْإِنْسُ وَ الْجِنُّ- بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ- وَ مِنَ اللَّهِ وَ إِلَى اللَّهِ وَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ- وَ عَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله اللَّهُمَّ إِلَيْكَ أَسْلَمْتُ نَفْسِي وَ إِلَيْكَ وَجَّهْتُ وَجْهِي- وَ إِلَيْكَ أَلْجَأْتُ ظَهْرِي- وَ إِلَيْكَ فَوَّضْتُ أَمْرِي- اللَّهُمَّ احْفَظْنِي بِحِفْظِ الْإِيمَانِ- مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَ مِنْ خَلْفِي- وَ عَنْ يَمِينِي وَ عَنْ شِمَالِي- وَ مِنْ فَوْقِي وَ مِنْ تَحْتِي- وَ مِنْ قِبَلِي وَ ادْفَعْ عَنِّي بِحَوْلِكَ وَ قُوَّتِكَ- فَإِنَّهُ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ مِثْلَهُ.

۳۳۷۸- ۱۱ـ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا قَالَ قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

لِي رَجُلٌ- أَيَّ شَيْءٍ قُلْتَ حِينَ دَخَلْتَ- عَلَى أَبِي جَعْفَرٍ بِالرَّبَذَةِ قَالَ قُلْتُ- اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَكْفِي مِنْ كُلِّ شَيْءٍ- وَ لَا يَكْفِي مِنْكَ شَيْءٌ- فَاكْفِنِي بِمَا شِئْتَ- وَ كَيْفَ شِئْتَ- وَ مِنْ حَيْثُ شِئْتَ- وَ أَنَّى شِئْتَ.

۳۳۷۹- ۱۲ـ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُيَسِّرٍ قَالَ:

لَمَّا قَدِمَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام عَلَى أَبِي جَعْفَرٍ أَقَامَ أَبُو جَعْفَرٍ- مَوْلًى لَهُ

۱۰- از امام صادق علیه السلام که علی بن الحسین علیه السلام می‌فرمود:
چون این کلمات را بگویم، باک ندارم اگر جن و انس بر ضد من جمع شوند: بِسْمِ اَللهِ وَ بِاَللهِ وَ مِنَ اَللهِ وَ إِلَى اَللهِ وَ فِي سَبِيلِ اَللهِ وَ عَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اَللهِ، بار خدایا خود را به تو تسلیم کردم و بس، به سوی تو رو کردم و بس، تو را پشتیبان خود ساختم و بس و کارم را به تو واگذاردم و بس، بار خدایا مرانگهبان باش از پیش رو و پشت سر و از سمت راست و چپم و از بالای سرو زیر پایم و از هر سو که هستم، بحول و قوّت خود از من دفاع کن زیرا حول و قوّتی جز در سایه تو نباشد.

* * *

۱۱- امام صادق علیه السلام فرمود: مردی به من گفت:
چون در ربذه (آرامگاه ابوذر غفاری) نزد ابی جعفر (منصور عباسی) وارد شدی چه ذکری گفتی؟
فرمود که: گفتم، بار خدایا تو نسبت به هر چیز کافی هستی و هیچ چیزی از تو کفایت نمی‌کند از من کفایت کن هر طور و هرگونه و از هر سو و از هر زمان که خواهی.

* * *

۱۲- «علی بن میسر» گوید: چون امام صادق علیه السلام نزد ابی جعفر منصور وارد شد، ابو جعفر یکی از غلامان خود را بر سر او واداشت و به او گفت: چون وارد شد گردنش را بزن و چون امام صادق علیه السلام وارد شد به منصور

عَلَى رَأْسِهِ وَ قَالَ لَهُ- إِذَا دَخَلَ عَلِيٌّ فَاضْرِبْ عُنُقَهُ- فَلَمَّا دَخَلَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام نَظَرَ إِلَى أَبِي جَعْفَرٍ - وَ أَسَرَّ شَيْئاً فِيمَا بَيْنَهُ وَ بَيْنَ نَفْسِهِ- لَا يَدْرِي مَا هُوَ- ثُمَّ أَظْهَرَ يَا مَنْ يَكْفِي خَلْقَهُ كُلَّهُمْ- وَ لَا يَكْفِيهِ أَحَدٌ اكْفِنِي شَرَّ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَلِيٍّ - قَالَ فَصَارَ أَبُو جَعْفَرٍ لَا يُبْصِرُ مَوْلَاهُ وَ صَارَ مَوْلَاهُ لَا يُبْصِرُهُ- فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ يَا جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ - لَقَدْ عَنَّيْتُكَ فِي هَذَا الْحَرِّ- فَانْصَرِفْ فَخَرَجَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مِنْ عِنْدِهِ- فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ لِمَوْلَاهُ- مَا مَنَعَكَ- أَنْ تَفْعَلَ مَا أَمَرْتُكَ بِهِ- فَقَالَ لَا وَ اللَّهِ مَا أَبْصَرْتُهُ- وَ لَقَدْ جَاءَ شَيْءٌ فَحَالَ بَيْنِي وَ بَيْنَهُ- فَقَالَ لَهُ أَبُو جَعْفَرٍ وَ اللَّهِ لَئِنْ حَدَّثْتَ بِهَذَا الْحَدِيثِ أَحَداً لَأَقْتُلَنَّكَ.

۳۳۸۰-۱۳- عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي دَاوُدَ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

قَالَ لِي أَلَا أُعَلِّمُكَ دُعَاءً تَدْعُو بِهِ- إِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ إِذَا كَرَبَنَا أَمْرٌ وَ تَخَوَّفْنَا مِنَ السُّلْطَانِ أَمْراً- لَا قِبَلَ لَنَا بِهِ نَدْعُو بِهِ- قُلْتُ بَلَى بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي- يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ قَالَ قُلْ- يَا كَائِناً قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ- وَ يَا مُكَوِّنَ كُلِّ شَيْءٍ- وَ يَا بَاقِي بَعْدَ كُلِّ شَيْءٍ- صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - وَ افْعَلْ بِي كَذَا وَ كَذَا.

۳۳۸۱-۱۴- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَهْزِيَارَ قَالَ:

كَتَبَ مُحَمَّدُ بْنُ حَمْزَةَ الْغَنَوِيُّ إِلَيَّ- يَسْأَلُنِي أَنْ أَكْتُبَ إِلَى أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام

نگاهی کرد و زیر لب سخنی گفت که ندانست چه بود! و سپس این جمله را آشکارا گفت: این کسی که از همه خلق خودکفایت کنی و کسی نتواند از او کفایت کرد شرّ عبدالله بن علی را از من دفع کن. فرمود: دیگر چشم منصور غلامش را نمی‌دید و چشم غلامش منصور را نمی‌دید، و منصور گفت: ای جعفر بن محمد راستی در این گرما شما را به رنج انداختم، برگرد. و امام صادق؈ از نزد او بیرون شد و منصور به غلامش گفت: چرا دستور مرا دربارهٔ او اجراء نکردی؟ گفت: بخدا من او را ندیدم و پرده‌ای میان من و او کشیده شد. منصور گفت: بخدا اگر این داستان را بر کسی بازگوئی تو را خواهم کشت.

* * *

۱۳- «عبیدالله بن عبدالرحمن» گفت: امام باقر؈ به من فرمود: آیا به تو دعائی نیاموزم که بدان دعا کنی که چون برای ما خانواده از طرف سلطان گرفتاری رخ دهد و تاب آن را نداشته باشیم با آن دعا کنیم؟

گفتم: چرا یا بن رسول الله، پدرم و مادرم قربانت.

فرمود: بگو: یاکائناً قبل کل شییء - ای که پیش از هر چیز بودی و هر چیز را پدید آوردی، ای پاینده پس از هر چیز صلّ علی محمد و آل محمد و با من چنین و چنان کن.

۱۴- «علی بن مهزیار» گفت که: «محمد بن حمزه غنوی» به من نوشت و از

فِي دُعَاءٍ يُعَلِّمُهُ يَرْجُو بِهِ الْفَرَجَ- فَكَتَبَ إِلَيَّ أَمَّا مَا سَأَلَ مُحَمَّدُ بْنُ حَمْزَةَ- مِنْ تَعْلِيمِهِ دُعَاءً يَرْجُو بِهِ الْفَرَجَ- فَقُلْ لَهُ يَلْزَمُ يَا مَنْ يَكْفِي مِنْ كُلِّ شَيْءٍ- وَ لَا يَكْفِي مِنْهُ شَيْءٌ- اِكْفِنِي مَا أَهَمَّنِي مِمَّا أَنَا فِيهِ- فَإِنِّي أَرْجُو أَنْ يُكْفَى مَا هُوَ فِيهِ- مِنَ الْغَمِّ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى - فَأَعْلَمْتُهُ ذَلِكَ فَمَا أَتَى عَلَيْهِ- إِلَّا قَلِيلٌ حَتَّى خَرَجَ مِنَ الْحَبْسِ.

۳۳۸۲-۱۵ -عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنِ ابْنِ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ عليه السلام يَقُولُ لِابْنِهِ يَا بُنَيَّ مَنْ أَصَابَهُ مِنْكُمْ مُصِيبَةٌ- أَوْ نَزَلَتْ بِهِ نَازِلَةٌ- فَلْيَتَوَضَّأْ وَ لْيُسْبِغِ الْوُضُوءَ- ثُمَّ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ أَوْ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ- ثُمَّ يَقُولُ فِي آخِرِهِنَّ- يَا مَوْضِعَ كُلِّ شَكْوَى- وَ يَا سَامِعَ كُلِّ نَجْوَى- وَ شَاهِدَ كُلِّ مَلَإٍ- وَ عَالِمَ كُلِّ خَفِيَّةٍ وَ يَا دَافِعَ مَا يَشَاءُ مِنْ بَلِيَّةٍ- وَ يَا خَلِيلَ إِبْرَاهِيمَ وَ يَا نَجِيَّ مُوسَى -وَ يَا مُصْطَفِيَ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه و آله أَدْعُوكَ دُعَاءَ مَنِ اشْتَدَّتْ فَاقَتُهُ- وَ قَلَّتْ حِيلَتُهُ وَ ضَعُفَتْ قُوَّتُهُ- دُعَاءَ الْغَرِيقِ الْغَرِيبِ- الْمُضْطَرِّ الَّذِي لَا يَجِدُ- لِكَشْفِ مَا هُوَ فِيهِ إِلَّا أَنْتَ- يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ -فَإِنَّهُ لَا يَدْعُو بِهِ أَحَدٌ- إِلَّا كَشَفَ اللَّهُ عَنْهُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ.

۳۳۸۳-۱۶ -عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ ابْنِ أَخِي سَعِيدٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَدْخُلُنِيَ الْغَمُّ فَقَالَ- أَكْثِرْ مِنْ أَنْ تَقُولَ- اللَّهُ

من خواست که به امام جواد علیه السلام بنویسم که به او دعائی بیاموزد و به وسیلهٔ آن امیدوار فرج باشد.

در پاسخ من نوشت: امّا آنچه محمد بن حوزه خواسته که به او دعائی آموخته شود برای فرج وگشایش، به او بگو ملازم این دعا باشد: يَا مَنْ يَكْفِي مِنْ كُلِ شَيْءٍ، وَ لَا يَكْفِي مِنْه شَيْءٌ، اِكْفِنِي مَا اَهَمَّنِي مِمَا اَنَا فِيه. که من امیدوارم از غم و گرفتاری خود کفایت شود انشاءالله تعالی. من این دعا را به او اعلام کردم و اندکی بر او نگذشت که از زندان بیرون آمد.

* * *

۱۵- «ابن ابی حمزه» گوید: علی بن الحسین علیه السلام به پسرش می‌فرمود: ای پسر جانم به هر کدام شما مصیبتی رسید و ناگواری رخ داد باید وضوء سازد و وضوی خود را کامل کند سپس دو رکعت یا چهار رکعت نماز بخواند و در آخرش بگوید: يَا مَوْضِعَ كُلِّ شَكْوَىٰ وَ يَا سَامِعَ كُلِّ نَجْوَىٰ وَ شَاهِدَ كُلِّ مَلَاءٍ وَ عَالِمَ كُلِّ خَفِيَّه وَ يَا دَافِعَ مَا يَشَاء مَنْ بَلِيَّه وَ يَا خَلِيلَ اِبْرَاهِيمَ وَ نَجِيَّ مُوسَىٰ وَ يَا مُصْطَفَى مُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله اَدْعُوكَ دُعَاءَ مَنْ اَشْتَدَّتْ فَاقَتُه وَ قَلَّتْ حِيلَتُه وَ ضَعُفَتْ قُوَّته دُعَاءَ الْغَرِيق الْغَرِيبِ الْمُضْطَرِ الَّذِي لَا يَجِدُ لِكَشفَ مَا هُوَ فِيهِ اِلاَّ اَنْتَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِين. زیرا احدی بدان دعا نکند جز اینکه خدا به اوگشایش دهد انشاءالله.

* * *

۱۶- «سعید بن یسار» گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم: غمگین می‌شوم، فرمود:

اللَّهُ رَبِّي- لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً - فَإِذَا خِفْتَ وَسْوَسَةً أَوْ حَدِيثَ نَفْسٍ فَقُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ - وَ ابْنُ عَبْدِكَ وَ ابْنُ أَمَتِكَ - نَاصِيَتِي بِيَدِكَ - عَدْلٌ فِيَّ حُكْمُكَ - مَاضٍ فِيَّ قَضَاؤُكَ - اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ - بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ - أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَداً مِنْ خَلْقِكَ - أَوِ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ - أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - وَ أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ نُورَ بَصَرِي - وَ رَبِيعَ قَلْبِي - وَ جِلَاءَ حُزْنِي - وَ ذَهَابَ هَمِّي - اللَّهُ اللَّهُ رَبِّي لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً.

۱۷-۳۳۸۴ - أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ رَزِينٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

كَانَ دُعَاءُ النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله لَيْلَةَ الْأَحْزَابِ - يَا صَرِيخَ الْمَكْرُوبِينَ - وَ يَا مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ - وَ يَا كَاشِفَ غَمِّي - اكْشِفْ عَنِّي غَمِّي - وَهَمِّي وَ كَرْبِي - فَإِنَّكَ تَعْلَمُ حَالِي - وَ حَالَ أَصْحَابِي - وَ اكْفِنِي هَوْلَ عَدُوِّي.

۱۸-۳۳۸۵ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي إِسْرَائِيلَ عَنِ الرِّضَا عليه السلام قَالَ:

خَرَجَ بِجَارِيَةٍ لَنَا خَنَازِيرُ فِي عُنُقِهَا - فَأَتَانِي آتٍ فَقَالَ - يَا عَلِيُّ قُلْ لَهَا - فَلْتَقُلْ يَا رَءُوفُ يَا رَحِيمُ - يَا رَبِّ يَا سَيِّدِي - تُكَرِّرُهُ قَالَ فَقَالَتْهُ فَأَذْهَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَنْهَا - قَالَ وَ قَالَ هَذَا الدُّعَاءُ الَّذِي - دَعَا بِهِ جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ.

بسیار بگو: اللهالله ربّی لا اشرک به شیئاً، و هرگاه ازوسوسه یا اندیشه‌های بیهوده (حدیث نفس) بترسی بگو: بار خدایا من بنده و بنده‌زادهٔ توام و مهارم به دست توست حکم تو دربارهٔ من عادلانه است و فرمانت دربارهٔ من مجری است، بار خدایا من از تو خواهش می‌کنم بحق هر نامی که داری و آن را در قرآنت بیان کردی یا به یکی از آفریده هایت آموختی یا در علم غیب به خود اختصاص دادی که رحمت فرستی بر محمد و آل محمد و قرآن را نور چشم من سازی و بهار دل من و بر طرف شدن اندوه و برندهٔ همّ من گردانی الله الله ربّی لا اشرک به شیئاً.

۱۷- امام باقرؑ فرمود: دعاء پیامبرﷺ در شب جنگ احزاب این بود: يَا صَرِيخَ الْمَكْرُوبِيْنِ (ای دادرس گرفتاران) وَ يَا مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّين وَ يَا كَاشِفَ غَمِّي اِكْشِفْ عَنِّي غَمِّي وَ هَمِّي وَ كَرْبِي فَاِنَّكَ تَعْلَمُ حَالِي وَ حَالَ اَصْحَابِي وَاكْفِنِي هَوْلَ عَدُوِّي.

۱۸- ابراهیم بن ابی اسرائیل از امام رضاؑ نقل می‌کند که فرمود: دخترکی از ما بود که درگردنش خنازیر بر آمد و کسی نزد من آمد و گفت: ای علی (نام امام رضاؑ است) به آن دخترک بگو تا بگوید: یا رؤف یا رحیم یا رب یا سیدی، آن را تکرار کند. فرمود: آن را گفت و خدای عزّوجلّ بیماری او را از میان برد.
گوید: فرمود: این دعائی است که جعفر بن سلیمان با آن دعا کرد.

* * *

۳۳۸۶-۱۹- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ ﷺ دُعَاءً وَ أَنَا خَلْفَهُ فَقَالَ- اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ- وَ اِسْمِكَ الْعَظِيمِ- وَ بِعِزَّتِكَ الَّتِي لَا تُرَامُ- وَ بِقُدْرَتِكَ الَّتِي لَا يَمْتَنِعُ مِنْهَا شَيْءٌ- أَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَ كَذَا- قَالَ وَ كَتَبَ إِلَيَّ رُقْعَةً بِخَطِّهِ- قُلْ يَا مَنْ عَلَا فَقَهَرَ- وَ بَطَنَ فَخَبَرَ- يَا مَنْ مَلَكَ فَقَدَرَ- وَ يَا مَنْ يُحْيِي الْمَوْتَى- وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ- صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ- وَ افْعَلْ بِي كَذَا وَ كَذَا- ثُمَّ قُلْ يَا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ارْحَمْنِي- بِحَقِّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ارْحَمْنِي- وَ كَتَبَ إِلَيَّ فِي رُقْعَةٍ أُخْرَى- يَأْمُرُنِي أَنْ أَقُولَ- اللَّهُمَّ ادْفَعْ عَنِّي بِحَوْلِكَ وَ قُوَّتِكَ- اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ فِي يَوْمِي هَذَا- وَ شَهْرِي هَذَا وَ عَامِي هَذَا بَرَكَاتِكَ فِيهَا- وَ مَا يَنْزِلُ فِيهَا مِنْ عُقُوبَةٍ- أَوْ مَكْرُوهٍ أَوْ بَلَاءٍ- فَاصْرِفْهُ عَنِّي- وَ عَنْ وُلْدِي بِحَوْلِكَ وَ قُوَّتِكَ- إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ- اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ- وَ تَحْوِيلِ عَافِيَتِكَ وَ مِنْ فَجْأَةِ نَقِمَتِكَ- وَ مِنْ شَرِّ كِتَابٍ قَدْ سَبَقَ- اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي- وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ- أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا- إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ- وَ إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْماً- وَ أَحْصَى كُلَّ شَيْءٍ عَدَداً.

۳۳۸۷-۲۰- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ:

يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ فَاكْفِنِي مَا أَهَمَّنِي- وَ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي - تَقُولُهُ مِائَةَ مَرَّةٍ وَ أَنْتَ سَاجِدٌ.

۱۹- حسین گوید: از ابی الحسن علیه السلام دعائی خواستم و در دنبال آن حضرت بودم، فرمود: اَللَّهُمَّ اِنِّی اَسْأَلُکَ بِوَجْهِکَ الْکَرِیمِ وَبِعِزَّتِکَ لَا تُرَامُ وَ بِقُدْرَتِکَ الَّتِی لَا یَمْتَنِعُ مِنْهَا شَیْءٌ اَنْ تَفْعَلَ بِی کَذَا وَ کَذَا.

گوید: در نامه‌ای به خط خودش به من نوشت که بگو:

یَا مَنْ عَلَا فَقَهَرَ وَ بَطَنَ فَخَبَرَ، یَا مَنْ مَلَکَ فَقَدَرَ وَ یَا مَنْ یُحْیِی الْمَوْتَیٰ وَ هُوَ عَلَیٰ کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ صَلِّ عَلَیٰ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ افْعَلْ بِی کَذَا وَ کَذَا(بجای کذا و کذا حاجت خود را بگوید) سپس بگو: یَا لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ اِرْحَمْنِی بِحَقِّ لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ اِرْحَمْنِی.

و در رقعهٔ دیگر به من نوشت و دستور داد که بگویم: اَللَّهُمَّ ادْفَعْ عَنِّی بِحَوْلِکَ وَ قُوَّتِکَ. اَللَّهُمَّ اِنِّی اَسْأَلُکَ فِی یَوْمِی هٰذَا وَ شَهْرِی هٰذَا وَ عَامِی هٰذَا بَرَکَاتِکَ فِیهَا وَ مَا یَنْزِلُ فِیهَا مِنْ عُقُوبَةٍ اَوْ مَکْرُوهٍ اَوْ بَلَاءٍ فَاصْرِفْهُ عَنِّی وَ عَنْ وَلَدِی بِحَوْلِکَ وَ قُوَّتِکَ اِنَّکَ عَلَیٰ کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ. اَللَّهُمَّ اِنِّی اَعُوذُ بِکَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِکَ وَ تَحْوِیلِ عَافِیَتِکَ وَ مِنْ فُجْأَةِ نِقْمَتِکَ وَ مِنْ شَرِّ کِتَابٍ سَبَقَ (خدایا به تو پناه می‌برم از زوال نعمت و دگرگونی عافیت و از عذاب ناگهانیت و از شرّ سرنوشت بد) اَللَّهُمَّ اِنِّی اَعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ نَفْسِی وَ مِنْ شَرِّ کُلِّ دَابَّةٍ اَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِیَتِهَا اِنَّکَ عَلَیٰ کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ وَ اَنَّ اللهَ قَدْ اَحَاطَ بِکُلِّ شَیْءٍ عِلْماً وَ اَحْصَیٰ کُلَّ شَیْءٍ عَدَداً.

۲۰- «عمر بن یزید» گوید: این دعا را صد بار در سجده بخوان:

یَا حَیُّ یَا قَیُّومُ یَا لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ بِرَحْمَتِکَ اَسْتَغِیثُ فَاکْفِنِی مَا اَهَمَّنِی وَ لَا تَکِلْنِی اِلَیٰ نَفْسِی.

* * *

۲۳۸۸-۲۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ ابْنِ حَنَانٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ سَوْرَةَ عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ:

قَالَ لِي أَبُو الْحَسَنِ عليه السلام إِذَا كَانَ لَكَ يَا سَمَاعَةُ - إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حَاجَةٌ - فَقُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ - بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ عَلِيٍّ - فَإِنَّ لَهُمَا عِنْدَكَ شَأْناً مِنَ الشَّأْنِ - وَ قَدْراً مِنَ الْقَدْرِ - فَبِحَقِّ ذَلِكَ الشَّأْنِ - وَ بِحَقِّ ذَلِكَ الْقَدْرِ - أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - وَ أَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَ كَذَا فَإِنَّهُ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ - لَمْ يَبْقَ مَلَكٌ مُقَرَّبٌ - وَ لَا نَبِيٌّ مُرْسَلٌ - وَ لَا مُؤْمِنٌ مُمْتَحَنٌ - إِلَّا وَ هُوَ يَحْتَاجُ إِلَيْهِمَا - فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ.

۲۳۸۹-۲۲- عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ الْأَحْمَرِ عَنْ أَبِي الْقَاسِمِ الْكُوفِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ وَ الْعَلَاءِ بْنِ سَيَابَةَ وَ ظَرِيفِ بْنِ نَاصِحٍ قَالَ:

لَمَّا بَعَثَ أَبُو الدَّوَانِيقِ إِلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام - رَفَعَ يَدَهُ إِلَى السَّمَاءِ - ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ إِنَّكَ حَفِظْتَ الْغُلَامَيْنِ - بِصَلَاحِ أَبَوَيْهِمَا - فَاحْفَظْنِي بِصَلَاحِ آبَائِي مُحَمَّدٍ - وَ عَلِيٍّ وَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ - وَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ وَ مُحَمَّدِ ابْنِ عَلِيٍّ - اللَّهُمَّ إِنِّي أَدْرَأُ بِكَ فِي نَحْرِهِ - وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ - ثُمَّ قَالَ لِلْجَمَّالِ سِرْ - فَلَمَّا اسْتَقْبَلَهُ الرَّبِيعُ بِبَابِ أَبِي الدَّوَانِيقِ - قَالَ لَهُ يَا أَبَا عَبْدِاللَّهِ - مَا أَشَدَّ بَاطِنَهُ عَلَيْكَ لَقَدْ سَمِعْتُهُ يَقُولُ - وَ اللَّهِ لَا تَرَكْتُ لَهُمْ نَخْلاً إِلَّا عَقَرْتُهُ - وَ لَا مَالاً إِلَّا نَهَبْتُهُ - وَ لَا ذُرِّيَّةً إِلَّا سَبَيْتُهَا - قَالَ فَهَمَسَ بِشَيْءٍ خَفِيٍّ - وَ حَرَّكَ شَفَتَيْهِ - فَلَمَّا دَخَلَ سَلَّمَ - وَ قَعَدَ فَرَدَّ عليه السلام ثُمَّ

۲۱- «سماعه»، گوید: ابوالحسن علیه السلام به من فرمود: ای سماعه، چون به خدای عزّوجلّ حاجتی داری بگو:
بار خدایا از تو خواهم به حق محمد و علی زیرا آنها در نزد تو مقامی ارجمند و اعتباری بسزا دارند درود فرست، بحق آن مقام و بحق آن شأن و رتبه که بر محمد و آل محمد را و با من چنین و چنان کن.
زیرا چون رستاخیز شود هیچ فرشتهٔ مقرّب و پیامبر مرسل و مؤمنی آزموده در آن روز نماند جز اینکه به آنها نیاز دارند.

۲۲-«معاویة بن عمّار» و «علاء بن سیابه» و «ظریف بن ناصح» گویند:
که: چون منصور عبّاسی به دنبال امام صادق علیه السلام فرستاد، آن حضرت دست به آسمان برداشت و گفت: بار خدایا تو آن دو پسر بچه را بخاطر خوبی پدر و مادرشان نگه داشتی، مرا هم بخاطر خوبی پدرانم محمد و علی و حسن و حسین و علی بن الحسین و محمد بن علی علیهم السلام نگهدار، بار خدایا من به وسیلهٔ تو گلوی او را بگیرم و از شرّ او به تو پناه برم.
سپس به شتربان فرمود: حرکت کن، و چون «ربیع حاجب» در خانهٔ «منصور» خدمت آن حضرت رسید به او گفت: وه، چه اندازه دلش به تو سختگیر است، من از او شنیدم می‌گفت: به خدا هر چه نخل خرما دارند می‌برم و هر چه دارائی دارند چپاول می‌کنم و هر چه کودک دارند به اسیری می‌گیرم، گوید: زیر لب چیزی نهانی فرمود، و چون به منصور وارد شد سلام کرد و نشست و منصور به آن حضرت جواب داد و گفت: به خدا تصمیم گرفته بودم نخلی برایت نگذارم و همه را ببرم و هر چه داری بگیرم. امام صادق علیه السلام فرمود: یا امیرالمؤنین راستی خداوند ایّوب را گرفتار کرد و او صبر کرد و به داود نعمت داد و او شکر کرد و به یوسف

قَالَ أَمَا وَ اللَّهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ لَا أَتْرُكَ - لَكَ نَخْلاً إِلَّا عَقَرْتُهُ - وَ لَا مَالاً إِلَّا أَخَذْتُهُ - فَقَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه‌السلام يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ اللَّهَ - اِبْتَلَى أَيُّوبَ فَصَبَرَ - وَ أَعْطَى دَاوُدَ فَشَكَرَ - وَ قَدَّرَ يُوسُفَ فَغَفَرَ - وَ أَنْتَ مِنْ ذَلِكَ النَّسْلِ - وَ لَا يَأْتِي ذَلِكَ النَّسْلُ - إِلَّا بِمَا يُشْبِهُهُ فَقَالَ - صَدَقْتَ قَدْ عَفَوْتُ عَنْكُمْ - فَقَالَ لَهُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ - إِنَّهُ لَمْ يَنَلْ مِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ أَحَدٌ دَماً إِلَّا سَلَبَهُ اللَّهُ مُلْكَهُ - فَغَضِبَ لِذَلِكَ وَ اِسْتَشَاطَ - فَقَالَ عَلَى رِسْلِكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ - إِنَّ هَذَا الْمُلْكَ - كَانَ فِي آلِ أَبِي سُفْيَانَ - فَلَمَّا قَتَلَ يَزِيدُ حُسَيْناً - سَلَبَهُ اللَّهُ مُلْكَهُ فَوَرَّثَهُ آلَ مَرْوَانَ - فَلَمَّا قَتَلَ هِشَامٌ زَيْداً سَلَبَهُ اللَّهُ مُلْكَهُ - فَوَرَّثَهُ مَرْوَانَ بْنَ مُحَمَّدٍ - فَلَمَّا قَتَلَ مَرْوَانُ إِبْرَاهِيمَ - سَلَبَهُ اللَّهُ مُلْكَهُ فَأَعْطَاكُمُوهُ - فَقَالَ صَدَقْتَ هَاتِ أَرْفَعْ حَوَائِجَكَ فَقَالَ الْإِذْنُ فَقَالَ - هُوَ فِي يَدِكَ مَتَى شِئْتَ - فَخَرَجَ فَقَالَ لَهُ الرَّبِيعُ - قَدْ أَمَرَ لَكَ بِعَشَرَةِ آلَافِ دِرْهَمٍ - قَالَ لَا حَاجَةَ لِي فِيهَا - قَالَ إِذَنْ تُغْضِبَهُ فَخُذْهَا ثُمَّ تَصَدَّقْ بِهَا.

۳۳۹۰-۲۳ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ اِبْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَعْيَنَ عَنْ قَيْسِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه‌السلام قَالَ:

كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليه‌السلام يَقُولُ مَا أُبَالِي إِذَا قُلْتُ هَذِهِ الْكَلِمَاتِ - لَوِ اِجْتَمَعَ عَلَيَّ الْجِنُّ وَ الْإِنْسُ - بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ - وَ مِنَ اللَّهِ وَ إِلَى اللَّهِ وَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ - وَ عَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - اللَّهُمَّ

قدرت انتقام از برادران عطا کرد و او هم گذشت کرد و تو هم از این نژادی و این نژاد کاری نکنند جز آنچه بدان ماند، گفت: راست گفتی من از شماها درگذشتم، پس امام صادق علیه السلام به او گفت: یا امیرالمؤمنین هیچکس از خاندان ما خونی نریخته است جز اینکه خداوند ملک او را گرفته است. پس برای این سخن بخشم آمد و آتش گرفت، امام فرمود: آرام باش یا امیرالمؤمنین راستی این سلطنت در خاندان ابی سفیان بود و چون یزید حسین علیه السلام را کشت خدا از آنها برداشت و به آل مروان رسید و چون هشام، زید را کشت به دست مروان بن محمد افتاد و چون مروان ابراهیم را کشت ملک او را گرفت و به شماها داد. منصور گفت: راست گفتی مهمترین حاجت خود را بخواه، فرمود: اذن در برگشت است. امام صادق علیه السلام بیرون آمد و ربیع حاجب به او عرض کرد: دستور ده هزار درهم برای شما داده است، امام فرمود: من بدان حاجتی ندارم، گفت: در این صورت به تو خشمگین می‌شود، آن را بگیر و در راه خدا صدقه بده.

* * *

۲۳- امام صادق علیه السلام فرمود: که بارها علی بن الحسین علیه السلام می‌فرمود:
هر گاه این کلمات را بگویم باکی ندارم از اینکه جن وانس در برابرم گرد آیند:
بِسْمِ اَللهِ وَ بِاللهِ وَ إِلَى اللهِ وَ فِي سَبِيلِ اللهِ وَ عَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللهِ صلی الله علیه و آله اَللّٰهُمَ

إِلَيْكَ أَسْلَمْتُ نَفْسِي - وَ إِلَيْكَ وَجَّهْتُ وَجْهِي - وَ إِلَيْكَ أَلْجَأْتُ ظَهْرِي - وَ إِلَيْكَ فَوَّضْتُ أَمْرِي - اللَّهُمَّ احْفَظْنِي بِحِفْظِ الْإِيمَانِ - مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَ مِنْ خَلْفِي - وَ عَنْ يَمِينِي وَ عَنْ شِمَالِي - وَ مِنْ فَوْقِي وَ مِنْ تَحْتِي وَ مِنْ قِبَلِي وَ ادْفَعْ عَنِّي بِحَوْلِكَ وَ قُوَّتِكَ فَإِنَّهُ لاَ حَوْلَ وَ لاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ.

بَابُ الدُّعَاءِ لِلْعِلَلِ وَ الْأَمْرَاضِ

٣٣٩١ - ١ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ وَ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ يَقُولُ عِنْدَ الْعِلَّةِ - اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَيَّرْتَ أَقْوَاماً - فَقُلْتَ قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلاَ يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَ لاَ تَحْوِيلاً فَيَا مَنْ لاَ يَمْلِكُ كَشْفَ ضُرِّي - وَ لاَ تَحْوِيلَهُ عَنِّي أَحَدٌ غَيْرُهُ - صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - وَ اكْشِفْ ضُرِّي - وَ حَوِّلْهُ إِلَى مَنْ يَدْعُو مَعَكَ - إِلَهاً آخَرَ لاَ إِلَهَ غَيْرُكَ.

٣٣٩٢ - ٢ - أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ الْمُهْتَدِي عَنْ يُونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ دَاوُدَ بْنِ زُرْبِيٍّ قَالَ:

مَرِضْتُ بِالْمَدِينَةِ مَرَضاً شَدِيداً - فَبَلَغَ ذَلِكَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام فَكَتَبَ إِلَيَّ قَدْ بَلَغَنِي عِلَّتُكَ - فَاشْتَرِ صَاعاً مِنْ بُرٍّ - ثُمَّ اسْتَلْقِ عَلَى قَفَاكَ وَ انْثُرْهُ عَلَى صَدْرِكَ كَيْفَمَا انْتَثَرَ - وَ قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ - بِاسْمِكَ الَّذِي

اِلَیْكَ اَسْلَمْتُ نَفْسِی وَ اِلَیْكَ وَجَّهْتُ وَجْهِی وَ اِلَیْكَ الْجَأْتُ ظَهْرِی وَ اِلَیْكَ فَوَّضْتُ اَمْرِی اَللّٰهُمَّ اِحْفَظْنِی بِحِفْظِ الْاِیْمَانِ مِنْ بَیْنِ یَدَیَّ وَ مِنْ خَلْفِی وَ عَنْ یَمِینِی وَ عَنْ شِمَالِی وَ مِنْ فَوْقِی وَ مِنْ تَحْتِی وَ مِنْ قِبَلِی وَ ادْفَعْ بِحَوْلِكَ وَ قُوَّتِكَ فَاِنَّهُ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ. (ترجمهٔ این کلمات قبلاً گذشت.)

دعا برای همه دردها و بیماریها

۱- امام صادق علیه السلام فرمود که: هنگام درد و پیشامد بد می‌گفت:
بار خدایا تو مردمی را سرزنش کردی و فرمودی: «بگو (ای محمد) بخوانید آنهائی را که در برابر خدا پنداشتید تا بدانید که نمی‌توانند از شما زیانی را دور کنند و دگرگون نمایند (اسراء / ۵۸)» پس ای خدائی که جز او نمی‌تواند زیان مرا دور کند و آن را دگرگون نماید رحمت فرست بر محمد و آل محمد و زیان مرا دور ساز و آن را از من به سوی کسی بگردان که با تو معبود دیگری را می‌خواند، نیست شایستهٔ پرستشی جز تو.

۲- «داوود بن زربی» گوید: من در مدینه سخت بیمار شدم و خبرش به امام صادق علیه السلام رسید، به من نوشت که: خبر دردمندیت به من رسید، یک صاع (در حدود چهل سیر) گندم بخر و به پشت بخواب و آن را روی سینه ات بریز و بگو: بار خدایا من تو را می‌خوانم به آن نامی که چون بیچاره تو را به آن می‌خواند زیان و گرفتاری او را دور می‌سازی و او را بر زمین تمکّن دهی و بر خلق خلیفه‌اش سازی (مقصود امام زمان (عج)

إِذَا سَأَلَكَ بِهِ الْمُضْطَرُّ - كَشَفْتَ مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ - وَ مَكَّنْتَ لَهُ فِي الْأَرْضِ وَ جَعَلْتَهُ خَلِيفَتَكَ عَلَى خَلْقِكَ - أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - وَ أَنْ تُعَافِيَنِي مِنْ عِلَّتِي - ثُمَّ اسْتَوِ جَالِساً - وَ اجْمَعِ الْبُرَّ مِنْ حَوْلِكَ - وَ قُلْ مِثْلَ ذَلِكَ - وَ اقْسِمْهُ مُدّاً مُدّاً - لِكُلِّ مِسْكِينٍ وَ قُلْ مِثْلَ ذَلِكَ - قَالَ دَاوُدُ فَفَعَلْتُ ذَلِكَ - فَكَأَنَّمَا نُشِطْتُ مِنْ عِقَالٍ - وَ قَدْ فَعَلَهُ غَيْرُ وَاحِدٍ فَانْتَفَعَ بِهِ.

۳۳۹۳ - ۳ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ نُعَيْمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه‌السلام قَالَ:

اشْتَكَى بَعْضُ وُلْدِهِ - فَقَالَ يَا بُنَيَّ قُلِ - اللَّهُمَّ اشْفِنِي بِشِفَائِكَ وَ دَاوِنِي بِدَوَائِكَ - وَ عَافِنِي مِنْ بَلَائِكَ - فَإِنِّي عَبْدُكَ وَ ابْنُ عَبْدِكَ.

۳۳۹۴ - ۴ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ يُونُسَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه‌السلام جُعِلْتُ فِدَاكَ هَذَا الَّذِي قَدْ ظَهَرَ بِوَجْهِي يَزْعُمُ النَّاسُ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - لَمْ يَبْتَلِ بِهِ عَبْداً لَهُ فِيهِ حَاجَةٌ - فَقَالَ لِي لَا - لَقَدْ كَانَ مُؤْمِنُ آلِ فِرْعَوْنَ - مُكَنَّعَ الْأَصَابِعِ فَكَانَ يَقُولُ هَكَذَا وَ يَمُدُّ يَدَهُ وَ يَقُولُ - يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ قَالَ ثُمَّ قَالَ إِذَا كَانَ الثُّلُثُ الْأَخِيرُ مِنَ اللَّيْلِ - فِي أَوَّلِهِ فَتَوَضَّأْ - وَ قُمْ إِلَى صَلَاتِكَ الَّتِي تُصَلِّيهَا فَإِذَا كُنْتَ فِي السَّجْدَةِ الْأَخِيرَةِ - مِنَ الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ - فَقُلْ وَ أَنْتَ

است) که رحمت فرستی بر محمد و آل محمد و مرا از دردم عافیت بخش. سپس درست بنشین و گندمها را از اطراف خود جمع کن و همان دعا را بخوان و آن را به چهار مد(در حدود ده سیر) بخش کن و هر مدی را به مستمندی بده و باز همان دعا را بخوان.

* * *

۳- «حسین بن نعیم» می‌گوید: یکی از فرزندان امام صادقعليه‌السلام بیمار شد و آن حضرت به او فرمود:

ای پسر جانم بگو:

بار خدایا به درمان خود مرا درمان کن و از داروی خود به من بچشان و از بلای خود مرا عافیت بخش زیرا من بندهٔ تو و بنده زادهٔ توام.

* * *

۴- «یونس بن عمّار» می‌گوید: به امام صادقعليه‌السلام گفتم: قربانت، اینکه در چهره‌ام علتی آشکار شده است (غده‌ای در صورتش به وجود آمده بود) که مردم چنین می‌پنداشتند که خداوند هر یک بندگان خود را دوست دارد به آن دچار نسازد (پس خدا توجهی به من نداشته که گرفتارم کرده است) در پاسخم فرمود: نه، هر آینه که مؤمن آل فرعون انگشتانش چلاق بود و چنین می‌گفت - دستش را دراز می‌کرد- و می‌گفت:« ای مردم از رسولان خدا پیروی کنید (یس / ۲۰)». گوید: سپس فرمود: چون ثلث آخر شب شد در ساعت اول برخیز و وضوء بگیر و به نمازی که

سَاجِدٌ- يَا عَلِيُّ يَا عَظِيمُ- يَا رَحْمَانُ يَا رَحِيمُ- يَـا سَـامِعَ الدَّعَـوَاتِ وَ يَا مُعْطِيَ الْخَيْرَاتِ- صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - وَ أَعْطِنِي مِنْ خَيْرِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ- مَا أَنْتَ أَهْلُهُ- وَ اصْرِفْ عَنِّي- مِـنْ شَرِّ الدُّنْـيَا وَ الْآخِرَةِ مَا أَنْتَ أَهْلُهُ- وَ أَذْهِبْ عَنِّي هَذَا الْوَجَعَ - وَ سَمِّهِ فَإِنَّهُ قَدْ غَاظَنِي وَ أَحْزَنَنِي - وَ أَلِحَّ فِي الدُّعَاءِ قَالَ- فَمَا وَصَلْتُ إِلَى الْكُوفَةِ - حَتَّى أَذْهَبَ اللَّهُ بِهِ عَنِّي كُلَّهُ.

۳۳۹۵- ۵ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ جَمِيعاً عَنْ حَنَانِ بْنِ سَدِيرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِذَا رَأَيْتَ الرَّجُلَ- مَرَّ بِهِ الْبَلَاءُ فَقُلِ - الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَـافَانِي - مِمَّـا ابْتَلَاكَ بِهِ- وَ فَضَّلَنِي عَلَيْكَ- وَ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقَ - وَ لَا تُسْمِعْهُ.

۳۳۹۶- ۶ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ دَاوُدَ بْنِ زُرْبِيٍّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

تَضَعُ يَدَكَ عَلَى الْمَوْضِعِ - الَّذِي فِيهِ الْوَجَعُ- وَ تَقُولُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ اللَّهُ اللَّهُ رَبِّي حَقّاً- لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً- اللَّـهُمَّ أَنْتَ لَهَـا وَ لِكُـلِّ عَـظِيمَةٍ فَفَرِّجْهَا عَنِّي.

۳۳۹۷- ۷ - عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ دَاوُدَ عَنْ مُفَضَّلٍ عَنْ أَبِي عَـبْدِاللَّـهِ لِلْأَوْجَاعِ تَقُولُ:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ كَمْ مِنْ نِعْمَةٍ - لِلَّهِ فِي عِرْقٍ سَاكِنٍ وَ غَـيْرِ سَـاكِـنٍ

می‌خوانی (نماز شب) بپرداز و هرگاه به سجده دوم رکعت اول نماز شب رسیدی بگو: يَا عَلِي وَ يَا عَظِيم يَا رَحْمَنُ وَ يَا رَحِيمْ يَا سَامِعُ الدَّعَوَاتْ وَ يَا مُعْطِيَ الْخَيْرَاتْ صَلِّ عَلَى مُحَمَّد وَ آلِ مُحَمَّد وَاعْطِنِي مِنْ خَيْرِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَة مَا أَنْتَ أَهْلُه وَ اصْرِفْ عَنِّي مِنْ شَرِّ الدُّنْيَا وَ الآخِرَة مَا أَنْتَ أَهْلُهُ وَ أَذْهَبْ عَنِّي هَذَا الْوَجَع - و آن درد را نام ببر - فانّه قد غاظنی و أحزننی (مرا به خشم آورده و اندوهناک کرده)، و در دعا اصرار کن. گوید: هنوز به کوفه نرسیده بودم که خدا همهٔ آن درد را از من دور کرد و شفایم داد.

* * *

۵- امام باقر عليه السلام فرمود: چون مرد گرفتار بلائی را دیدی بگو: سپاس از آن خداست که مرا عافیت داده از آنچه تو را به آن گرفتار کرده است و مرا بر تو و بر بسیاری از کسانی که آفریده برتری داده.

* * *

۶- امام باقر عليه السلام فرمود: دست خود بر موضع درد گذار و سه بار بگو: اَللهُ اَللهُ رَبِّي حَقّاً لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً، اَللَّهُمَّ أَنْتَ لَهَا وَ لِكُلِّ عَظِيمَةٍ فَفَرِّجْهَا عَنِّي (بار خدایا توئی برای شفای آن درد بزرگ پس آن را از من بردار)

* * *

۷- امام صادق عليه السلام فرمود: برای هر دردی بگو: بِسْمِ اللهِ وَ بِاللهِ كَمْ مِنْ نِعْمَةَ للهِ فِي عِرْقٍ سَاكِنٍ وَ غَيْرِ سَاكِن عَلَى عَبْدٍ شَاكِر وَ غَيْرِ شَاكِر، و با دست راست ریشت را بگیر و پس از نماز واجب سه بار بگو:

عَلَى عَبْدٍ شَاكِرٍ وَغَيْرِ شَاكِرٍ - وَ تَأْخُذُ لِحْيَتَكَ بِيَدِكَ الْيُمْنَى - بَعْدَ صَلَاةٍ مَفْرُوضَةٍ وَ تَقُولُ - اللَّهُمَّ فَرِّجْ عَنِّي كُرْبَتِي - وَ عَجِّلْ عَافِيَتِي وَ اكْشِفْ ضُرِّي - ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَاحْرِصْ - أَنْ يَكُونَ ذَلِكَ مَعَ دُمُوعٍ وَ بُكَاءٍ.

۳۳۹۸-۸- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ رَجُلٍ قَالَ:

دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ - فَشَكَوْتُ إِلَيْهِ وَجَعاً بِي - فَقَالَ قُلْ بِسْمِ اللَّهِ - ثُمَّ امْسَحْ يَدَكَ عَلَيْهِ وَ قُلْ - أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللَّهِ - وَأَعُوذُ بِقُدْرَةِ اللَّهِ وَ أَعُوذُ بِجَلَالِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِعَظَمَةِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِجَمْعِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِرَسُولِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِأَسْمَاءِ اللَّهِ - مِنْ شَرِّ مَا أَحْذَرُ - وَ مِنْ شَرِّ مَا أَخَافُ عَلَى نَفْسِي - تَقُولُهَا سَبْعَ مَرَّاتٍ - قَالَ فَفَعَلْتُ فَأَذْهَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - بِهَا الْوَجَعَ عَنِّي.

۳۳۹۹-۹- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْوَشَّاءِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ عَوْنٍ قَالَ:

أَمِرَّ يَدَكَ عَلَى مَوْضِعِ الْوَجَعِ - ثُمَّ قُلْ بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ - وَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ - اللَّهُمَّ امْسَحْ عَنِّي مَا أَجِدُ - ثُمَّ تُمِرُّ يَدَكَ الْيُمْنَى - وَ تَمْسَحُ مَوْضِعَ الْوَجَعِ - ثَلَاثَ مَرَّاتٍ.

۳۴۰۰-۱۰- عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَخِي غَرَّامٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

تَضَعُ يَدَكَ عَلَى مَوْضِعِ الْوَجَعِ - ثُمَّ تَقُولُ بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ - وَ مُحَمَّدٌ

بار خدایا گرفتاریم را رفع کن و عافیتم را زود برسان و زیان از من دور کن و سعی کن که این دعا با اشک و گریه باشد.

* * *

۸- «ابراهیم بن عبدالحمید» از مردی گفت: خدمت امام صادق علیه السلام رسیدم و به او از دردی که داشتم شکایت کردم فرمود:
بگو: بِسْمِ اللّهِ وَ اَعُوذُ بِجَلالِ اللّهِ وَ اَعُوذُ بِعَظِمَةِ اللّهِ وَ اَعُوذُ بِجَمْعِ اللّهِ وَ اَعُوذُ بِرَسُولِ اللّهِ وَ اَعُوذُ بِاَسْمَاءِ اللّهِ مِنْ شَرِّ مَا اُحْذَرِ وَ مِنْ شَرِّ مَا اَخَافُ عَلَى نفسی، هفت بار آن را بگو.
گوید: من چنین کردم و خدا عمدهٔ آن درد را از من دور کرد.

* * *

۹- از عون که فرمود: دست به موضع درد بکش سپس بگو:
بِسْمِ اللّهِ وَ بِاللّهِ وَ مُحَمَّد رَسُولُ اللّهِ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ اِلاّ بِاللّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيم، بار خدایا آنچه از آن درد می‌کشم از من ببر.
و سه بار به موضع درد دست بکش.

* * *

۱۰- امام صادق علیه السلام فرمود: دست را بجای درد می‌گذاری و می‌گوئی:
بِسْمِ اللّهِ وَ بِاللّهِ ومُحَمَّد رَسُولُ اللّهِ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ اِلاّ بِاللّهِ اَللّهُم

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ - اللَّهُمَّ امْسَحْ عَنِّي مَا أَجِدُ وَ تَمْسَحُ الْوَجَعَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ.

۳۴۰۱-۱۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عِيسَى عَنْ عَمِّهِ قَالَ:

قُلْتُ لَهُ عَلِّمْنِي دُعَاءً - أَدْعُو بِهِ لِوَجَعِ أَصَابَنِي - قَالَ قُلْ وَ أَنْتَ سَاجِدٌ - يَا اللَّهُ يَا رَحْمَانُ يَا رَحِيمُ - يَا رَبَّ الْأَرْبَابِ وَ إِلَهَ الْآلِهَةِ - وَ يَا مَلِكَ الْمُلُوكِ - وَ يَا سَيِّدَ السَّادَةِ - اشْفِنِي بِشِفَائِكَ مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ سُقْمٍ فَإِنِّي عَبْدُكَ أَتَقَلَّبُ فِي قَبْضَتِكَ.

۳۴۰۲-۱۲- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ حَرِيزٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَحَدِهِمَا: قَالَ:

إِذَا دَخَلْتَ عَلَى مَرِيضٍ - فَقُلْ أُعِيذُكَ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ - رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ - مِنْ شَرِّ كُلِّ عِرْقٍ نَفَّارٍ - وَ مِنْ شَرِّ حَرِّ النَّارِ - سَبْعَ مَرَّاتٍ.

۳۴۰۳-۱۳- عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرٍ عَنْ أَبَانِ بْنِ عُثْمَانَ عَنِ الثُّمَالِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ؑ قَالَ:

إِذَا اشْتَكَى الْإِنْسَانُ فَلْيَقُلْ - بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ - وَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِقُدْرَةِ اللَّهِ عَلَى مَا يَشَاءُ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ.

اِمْسَحْ عَنِّی مَا اَجِدُهُ. و سه بار به محل درد دست می‌کشی.

* * *

۱۱- علی بن عیسی از عمویش گوید: به او یعنی امام ع) گفتم دعائی به من بیاموز که برای دردی که به من رسید بخوانم.
فرمود: در سجده بگو: یَا اَللهُ یَا رَحْمَنَ (یَا رحِیم) یَـا رَبُّ الاَرْبَـاب وَ اِلَـهَ الاٰلِهَةِ وَ یَا مَلِکُ الْمُلُوک وَ یَا سَیِدُ السَّادَةِ اِشْـفِنِی بِشَـفَائِکَ مِـنْ کُـلِّ دَاءٍ وَ سُقْم فَاِنِّی عَبْدُکَ اَتَقَلَّبُ فِی قَبْضَتِکَ.

* * *

۱۲- از زراره از یکی از دو امام علیه السلام فرمود: چون سر بستر بیماری حاضر شدی هفت بار بگو:
اُعِیذُکَ بِاللهِ الْعَظِیمِ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِیْم مِنْ شَرِّ کُلِّ عِرْق نَفَّار وَ مِنْ شَـرِّ حَـرِّ النَّار (تو را بخدای بزرگ پروردگار عرش عظیم پناه دهم از شرّ هر رگ گریخته (خون ریز) و از شرّ سوزش آن.

* * *

۱۳- امام باقر علیه السلام فرمود:
چون انسان بیمار شد بگوید: بِسْمِ اَللهَ وَ بِاللهَ وَ مُحَمَد رَسُولُ اللهَ اَعُوذُ بِعِزَةِ اَللهَ وَ اَعُوذُ بِقُدْرَةِ اَللهَ عَلَی مَا یَشَاءُ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ.

۳۴۰۴-۱۴- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ هِشَامٍ الْجَوَالِيقِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام:

يَا مُنْزِلَ الشِّفَاءِ وَ مُذْهِبَ الدَّاءِ- أَنْزِلْ عَلَى مَا بِي مِنْ دَاءٍ شِفَاءً.

۳۴۰۵-۱۵- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ مُوسَى بْنِ الْحَسَنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ صَاحِبِ الشَّعِيرِ عَنْ حُسَيْنٍ الْخُرَاسَانِيِّ وَ كَانَ خَبَّازاً قَالَ:

شَكَوْتُ إِلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام وَجَعاً بِي فَقَالَ- إِذَا صَلَّيْتَ فَضَعْ يَدَكَ مَوْضِعَ سُجُودِكَ- ثُمَّ قُلْ بِسْمِ اللَّهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله إِشْفِنِي يَا شَافِي لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ- شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سُقْماً- شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ سُقْمٍ.

۳۴۰۶-۱۶- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مَرِضَ عَلِيٌّ عليه السلام فَأَتَاهُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله - فَقَالَ لَهُ قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ- تَعْجِيلَ عَافِيَتِكَ- وَ صَبْراً عَلَى بَلِيَّتِكَ- وَ خُرُوجاً إِلَى رَحْمَتِكَ.

۳۴۰۷-۱۷- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام:

أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وآله كَانَ يُنَشِّرُ بِهَذَا الدُّعَاءِ- تَضَعُ يَدَكَ عَلَى مَوْضِعِ الْوَجَعِ- وَ تَقُولُ أَيُّهَا الْوَجَعُ اسْكُنْ بِسَكِينَةِ اللَّهِ- وَ قِرْ بِوَقَارِ اللَّهِ- وَ انْحَجِزْ بِحَاجِزِ اللَّهِ- وَ اهْدَأْ بِهَدْءِ اللَّهِ- أُعِيذُكَ أَيُّهَا الْإِنْسَانُ- بِمَا أَعَاذَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ عَرْشَهُ وَ مَلَائِكَتَهُ- يَوْمَ الرَّجْفَةِ وَ الزَّلَازِلِ - تَقُولُ ذَلِكَ سَبْعَ مَرَّاتٍ- وَ لَا أَقَلَّ مِنَ الثَّلَاثِ.

۱۴- امام صادق علیه السلام فرمود: ای نازل کنندهٔ شفاء و برندهٔ درد، نازل کن برای دردی که شفادارد.

۱۵- «حسین خراسانی» که نانوا بود گفت: به امام صادق علیه السلام از دردی که داشتم شکایت کردم، فرمود:
هرگاه نماز خواندی بجای سجده ات دست بگذار و بگو: بِسْمِ اَللَّهِ مُحَمَّد رَسُولُ اَللَّهِ اِشْفَعِي يَا شَافِي لَا شَفَاءَ اِلاَّ شَفَاءُک، شَفَاءٌ لَا يُغَادِرُ سُقْماً مِنْ كُلِ دَاءٍ وَ سُقْمٍ (به من شفا بخش ای کسی که تنها شفا از تو است، شفائی که بیماری نگذارد، شفاء از هر درد و بیماری).

۱۶- امام باقر علیه السلام فرمود: که علی علیه السلام بیمار شد و رسول خدا صلی الله علیه و آله نزد او آمد به او فرمود: بگو:
اَللَّهُمَ اِنِّي اَسْأَلُكَ تَعْجِيل عَافِيَتِكَ وَصَبْراً عَلَى بَلِيَّتِكَ وَخُرُوجاً اِلَى رَحْمَتِكَ.

۱۷- امام صادق علیه السلام فرمود: که پیامبر با این دعا بیماری را معالجه می‌کرد: دست را بر جای درد می‌گذاری و می‌گویی:
ای درد، آرام شو بسکینة الله و قرار گیر بوقارالله و برکنار شو به مانع از طرف خدا، بیارام به آرامش خدا، آیا انسان تو را پناه دهم بدانچه خدا عزّوجلّ عرش و فرشته هایش را پناه داد در روز لرزش و زلزله‌ها. این را هفت بار می‌گویی و کمتر از سه بار نباشد.

* * *

۱۸-۳۴۰۸ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَمَّارِ بْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ عَوْنِ بْنِ سَعْدٍ مَوْلَى الْجَعْفَرِيِّ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

تَضَعُ يَدَكَ عَلَى مَوْضِعِ الْوَجَعِ - وَ تَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ - بِحَقِّ الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ - الَّذِي نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ - وَ هُوَ عِنْدَكَ - فِي أُمِّ الْكِتَابِ عَلِيٌّ حَكِيمٌ - أَنْ تَشْفِيَنِي بِشِفَائِكَ - وَ تُدَاوِيَنِي بِدَوَائِكَ وَ تُعَافِيَنِي مِنْ بَلَائِكَ - ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَ تُصَلِّي عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ.

۱۹-۳۴۰۹ - أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنِ الْعَوْفِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ بْنِ زُرَارَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَيْلِ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ:

عَرَضَ بِي وَجَعٌ فِي رُكْبَتِي - فَشَكَوْتُ ذَلِكَ إِلَى أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام فَقَالَ إِذَا أَنْتَ صَلَّيْتَ فَقُلْ - يَا أَجْوَدَ مَنْ أَعْطَى - وَ يَا خَيْرَ مَنْ سُئِلَ - وَ يَا أَرْحَمَ مَنِ اسْتُرْحِمَ - ارْحَمْ ضَعْفِي - وَ قِلَّةَ حِيلَتِي - وَ عَافِنِي مِنْ وَجَعِي - قَالَ فَفَعَلْتُهُ فَعُوفِيتُ.

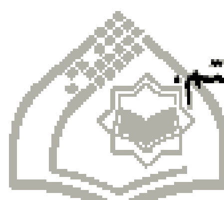
بَابُ الْحِرْزِ وَ الْعُوذَةِ

۱-۳۴۱۰ - حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ عَنْ أَبَانٍ عَنِ ابْنِ الْمُنْذِرِ قَالَ:

ذُكِرَتْ عِنْدَ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام الْوَحْشَةُ - فَقَالَ أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِشَيْءٍ - إِذَا قُلْتُمُوهُ لَمْ تَسْتَوْحِشُوا بِلَيْلٍ وَ لَا نَهَارٍ - بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ - وَ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ - وَ أَنَّهُ مَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ - إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ - قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْراً - اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي فِي كَنَفِكَ وَ فِي جِوَارِكَ

۱۸- امام صادقؑ فرمود که: دست خود بجای درد می‌گذاری و می‌گوئی:
اَللّٰهُمَّ اِنّی اَسْأَلُكَ بِحَقِّ الْقُرآنِ الْعَظِیْمِ اَلَّذِی نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الاَمِینُ هُوَ عِنْدَکَ فِی أُمِّ الْکِتَابِ عَلِیٌّ حَکِیْم، اَنْ تَشْفِیْنِی بِشَفَائِكَ وَ تُدَاوِیْنِی بِدَوَائِكَ وَ تُعَافِیْنِی مِنْ بَلائِكَ. تا سه بار، و صلوات می‌فرستی بر محمد و آلش.

۱۹- «محمد بن فضیل» از ابی حمزه نقل می‌کند که گفت: دردی در زانوهایم رخ داد و شکایتش را به امام باقرؑ کردم، فرمود: هرگاه به نماز ایستادی بگو:
یَا اَجْوَدَ مَنْ اَعْطَی وَ یَا خَیْرَ مَنْ سُئِلَ وَ یَا اَرْحَمَ مِنْ اسْتَرْحَم، اِرْحَمْ ضِعْفِی وَ قِلَّةَ حِیْلَتِی وَ عَافِنِی مِنْ وَجَعِی.
گوید: آن را بکار بستم و عافیت یافتم.

حرز و تعویذ

توضیح: حرز عبارت از دعائی است که برای جلوگیری از چشم زخم و یا بلاء بر کاغذ نویسند ونزد شخص نگه داری می‌شود و تعویذ عبارت است از دعاهائی که با نوشتن و همراه کردن با انسان وی را از دردها و خطرات حفظ نمایند.

۱- «ابن منذر» می‌گوید: از ترس و وحشت و ناراحتی نزد امام صادقؑ شکایت بردم، حضرت فرمود:
به شما چیزی را خبر دهم که هرگاه آن را بگوئید نه در شب بهراسید و نه در روز آن دعا این است.
بِسْمِ اللهِ وَ بِاللهِ وَ تَوَکَّلْتُ عَلَی اللهِ وَ اِنَّهُ مَنْ یَتَوَکَّلُ عَلَی اللهِ فَهُوَ حَسْبُهُ اِنَّ اللهَ بَالِغُ اَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللهُ لِکُلِّ شَیْیءٍ قَدْراً، اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِی فِی کَنَفِكَ وَ فِی جِوَارِكَ وَاجْعَلْنِی فِی اَمَانِكَ وَ فِی مَنْعِكَ.

وَ اجْعَلْنِي فِي أَمَانِكَ وَ فِي مَنْعِكَ - فَقَالَ بَلَغَنَا أَنَّ رَجُلاً قَالَهَا ثَلَاثِينَ سَنَةً - وَ تَرَكَهَا لَيْلَةً فَلَسَعَتْهُ عَقْرَبٌ.

۳۴۱۱-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَسِّنِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قُلْ أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِقُدْرَةِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِجَلَالِ اللَّهِ وَ أَعُوذُ بِعَظَمَةِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِعَفْوِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِمَغْفِرَةِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِرَحْمَةِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِسُلْطَانِ اللَّهِ - الَّذِي هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَ أَعُوذُ بِكَرَمِ اللَّهِ - وَ أَعُوذُ بِجَمْعِ اللَّهِ - مِنْ شَرِّ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ - وَ كُلِّ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ - وَ شَرِّ كُلِّ قَرِيبٍ أَوْ بَعِيدٍ - أَوْ ضَعِيفٍ أَوْ شَدِيدٍ - وَ مِنْ شَرِّ السَّامَّةِ وَ الْهَامَّةِ وَ الْعَامَّةِ - وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ - صَغِيرَةٍ أَوْ كَبِيرَةٍ بِلَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ - وَ مِنْ شَرِّ فُسَّاقِ الْعَرَبِ وَ الْعَجَمِ - وَ مِنْ شَرِّ فَسَقَةِ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ.

۳۴۱۲-۳- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام رَقَى النَّبِيُّ صلى الله عليه و آله حَسَناً وَ حُسَيْناً - فَقَالَ أُعِيذُكُمَا بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ - وَ أَسْمَائِهِ الْحُسْنَى كُلِّهَا - عَامَّةً مِنْ شَرِّ السَّامَّةِ وَ الْهَامَّةِ - وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ عَيْنٍ لَامَّةٍ - وَ مِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ - ثُمَّ الْتَفَتَ النَّبِيُّ صلى الله عليه و آله إِلَيْنَا - فَقَالَ هَكَذَا كَانَ يُعَوِّذُ إِبْرَاهِيمُ - إِسْمَاعِيلَ وَ إِسْحَاقَ عليه السلام.

پس فرمود: به ما رسیده که مردی سی سال به این دعا ادامه می‌داد و یک شب آن را ترک کرد و عقرب او را گزید.

* * *

۲- امام صادق علیه السلام فرمود: بگو: اَعُوذُ بِعِزَّتِ اَللهِ وَ اَعُوذُ بِقُدْرَةِ اَللهِ وَ اَعُوذُ بِجَلالِ اَللهِ وَ اَعُوذُ بِعَظَمَةِ اَللهِ وَ اَعُوذُ بِعَفْوِ اَللهِ وَ اَعُوذُ بِمَغْفِرَةِ اَللهِ وَ اَعُوذُ بِرَحْمَةِ اَللهِ وَ اَعُوذُ بِسُلْطَانِ اَللهِ اَلَّذِی هُوَ عَلَی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ، اَعُوذُ بِكَرَمِ اَللهِ وَ اَعُوذُ بِجَمْعِ اَللهِ مِنْ شَرِّ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِیدٍ وَ كُلِّ شَیْطَانٍ مُرِیدٍ وَ شَرِّ كُلِّ قَرِیبٍ اَوْ بَعِیدٍ اَوْ ضَعِیفٍ اَوْ شَدِیدٍ وَ مِنْ شَرِّ اَلسَّامَّةِ وَ اَلْهَامَّةِ وَ اَلْعَامَّةِ (از شر گزنده و کشنده و سال قحط) وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ صَغِیرَةٍ اَوْ كَبِیرَةٍ بِلَیْلٍ اَوْ نَهَارٍ وَ مِنْ شَرِّ فُسَّاقِ اَلْعَرَبِ وَ اَلْعَجَمِ مِنْ شَرِّ فَسَقَةِ اَلْجِنِّ وَ اَلْإِنْسِ.

* * *

۳- امام صادق علیه السلام فرمود که: امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: پیامبر صلی الله علیه و آله حسن و حسین را رقیه نمود (تعویذ نمود) پس فرمود: پناه دهم شما را به کلمات تامّهٔ خدا و به اسماء حسنیٰ که همه عمومی هستند از شرّ زهر داران و گزنده‌های کشنده و از شرّ هر چشم بد و از شرّ حسود هنگام حسد.

سپس پیامبر صلی الله علیه و آله رو به ما کرد و فرمود: ابراهیم را شیوه این بود که اسماعیل و اسحاق را این چنین در پناه خدا قرار می‌داد.

۳۴۱۳-۴-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ بُكَيْرٍ عَنْ سُلَيْمَانَ الْجَعْفَرِيِّ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ عليه السلام يَقُولُ إِذَا أَمْسَيْتَ فَنَظَرْتَ إِلَى الشَّمْسِ - فِي غُرُوبٍ وَ إِدْبَارٍ فَقُلْ - بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ - وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَ لَا وَلَداً وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ - وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ - وَ كَبِّرْهُ تَكْبِيراً - وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يَصِفُ وَ لَا يُوصَفُ - وَ يَعْلَمُ وَ لَا يُعْلَمُ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ - وَ مَا تُخْفِي الصُّدُورُ - وَ أَعُوذُ بِوَجْهِ اللَّهِ الْكَرِيمِ - وَ بِاسْمِ اللَّهِ الْعَظِيمِ - مِنْ شَرِّ مَا بَرَأَ وَ ذَرَأَ - وَ مِنْ شَرِّ مَا تَحْتَ الثَّرَى - وَ مِنْ شَرِّ مَا بَطَنَ وَ ظَهَرَ - وَ مِنْ شَرِّ مَا وَصَفْتُ وَ مَا لَمْ أَصِفْ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ - ذَكَرَ أَنَّهَا أَمَانٌ مِنْ كُلِّ سَبُعٍ - وَ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ - وَ ذُرِّيَّتِهِ وَ كُلِّ مَا عَضَّ أَوْ لَسَعَ - وَ لَا يَخَافُ صَاحِبُهَا إِذَا تَكَلَّمَ بِهَا - لِصّاً وَ لَا غُولاً - قَالَ قُلْتُ لَهُ إِنِّي صَاحِبُ صَيْدِ السَّبُعِ - وَ أَنَا أَبِيتُ فِي اللَّيْلِ فِي الْخَرَابَاتِ - وَ أَتَوَحَّشُ فَقَالَ لِي - قُلْ إِذَا دَخَلْتَ بِسْمِ اللَّهِ أَدْخُلُ - وَ أَدْخِلْ رِجْلَكَ الْيُمْنَى - وَ إِذَا خَرَجْتَ فَأَخْرِجْ رِجْلَكَ الْيُسْرَى وَ سَمِّ اللَّهَ فَإِنَّكَ لَا تَرَى مَكْرُوهاً.

۳۴۱۴-۵-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ قُتَيْبَةَ الْأَعْشَى قَالَ عَلَّمَنِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قُلْ بِسْمِ اللَّهِ الْجَلِيلِ - أُعِيذُ فُلَاناً بِاللَّهِ الْعَظِيمِ - مِنَ الْهَامَّةِ وَ السَّامَّةِ - وَ اللَّامَّةِ وَ الْعَامَّةِ - وَ مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ - وَ مِنَ الْعَرَبِ

۴- «سلیمان جعفری» گوید: شنیدم ابوالحسن علیه السلام می‌فرمود: چون به وقت شب برسی که خورشید رو به پنهان شدن و پشت به جهان کردن است بگو: بِسْمِ اَللّٰهِ وَ بِاَللّٰهِ وَ الْحَمْدُلِلّٰهِ الَّذِی لَمْ یَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَ لاَ وَلَداً وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ شَرِیکٌ فِی الْمُلْک وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِّ وَ کَبِّرْهُ تَکْبِیراً وَ الْحَمْدُلِلّٰهِ الَّذِی یَصِفُ وَ لاَ یُوْصَفُ وَ یَعْلَمُ وَ لاَ یُعْلَم، یَعْلَمُ خَائِنَةَ الْاَعْیُنِ وَ مَا تُخْفِی الصُّدُور وَ اِعُوذُ بِوَجْهِ اَللّٰهِ الْکَرِیمِ وَ بِاسْمِ اَللّٰهِ الْعَظِیمِ مِنْ شَرِّ مَا وَصَفَتْ وَ مَا لَمْ اَصِفُ وَ الْحَمْدُلِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِینِ. فرمود: این امان است از هر درنده و از شیطان رجیم و نژادش و هر آنچه به دندان گیرد و بگزد و صاحب این ورد و خواننده‌اش نباید از دزد و غول بترسد. من به آن حضرت گفتم که: به شکار درنده می‌روم و شبها در ویرانه می‌خوابم و می‌هراسم. به من فرمود: چون درآئی بگو: به نام خدا درآمدم، و پای راستت را پیش بگذار و هرگاه بیرون آئی پای چپ را پیش گذار و نام خدا را ببر که تو بدنخواهی دید.

* * *

۵- قُتیبه اعشی گوید: امام صادق علیه السلام به من یاد داد که بگو: بسم الله الجلیل پناه دهم فلانی را به خدای بزرگ از شرّ هر گزندهٔ کشنده و هر زهر دار و هر چشم بد و از سال گرانی و از شرّ جن و انس و عرب و عجم و از

وَ الْعَجَمِ - وَ مِنْ نَفْثِهِمْ وَ بَغْيِهِمْ - وَ نَفْخِهِمْ وَ بِآيَةِ الْكُرْسِيِّ - ثُمَّ تَقْرَؤُهَا ثُمَّ تَقُولُ فِي الثَّانِيَةِ - بِسْمِ اللَّهِ أُعِيذُ فُلَاناً - بِاللَّهِ الْجَلِيلِ حَتَّى تَأْتِيَ عَلَيْهِ.

۳۴۱۵-۶ -عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ جُعِلْتُ فِدَاكَ إِنِّي أَخَافُ الْعَقَارِبَ - فَقَالَ انْظُرْ إِلَى بَنَاتِ نَعْشٍ - الْكَوَاكِبِ الثَّلَاثَةِ - الْوُسْطَى مِنْهَا بِجَنْبِهِ كَوْكَبٌ صَغِيرٌ - قَرِيبٌ مِنْهُ تُسَمِّيهِ الْعَرَبُ - السُّهَا وَ نَحْنُ نُسَمِّيهِ أَسْلَمَ - أَحِدَّ النَّظَرَ إِلَيْهِ كُلَّ لَيْلَةٍ - وَ قُلْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ اللَّهُمَّ رَبَّ أَسْلَمَ - صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - وَ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ وَ سَلِّمْنَا - قَالَ إِسْحَاقُ فَمَا تَرَكْتُهُ مُنْذُ دَهْرِي - إِلَّا مَرَّةً وَاحِدَةً فَضَرَبَتْنِي الْعَقْرَبُ.

۳۴۱۶-۷ - أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ عَنْ سَعْدٍ الْإِسْكَافِ قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَنْ قَالَ هَذِهِ الْكَلِمَاتِ - فَأَنَا ضَامِنٌ لَهُ أَلَّا يُصِيبَهُ عَقْرَبٌ - وَ لَا هَامَّةٌ حَتَّى يُصْبِحَ - أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ - الَّتِي لَا يُجَاوِزُهُنَّ بَرٌّ وَ لَا فَاجِرٌ - مِنْ شَرِّ مَا ذَرَأَ وَ مِنْ شَرِّ مَا بَرَأَ - وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ - هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا - إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ.

دمیدن و از ستم و دست اندازی آن‌ها و از پف کردن آنها و به آیةالکرسی، و سپس آنرا می‌خوانی و سپس در بار دوم می‌گوئی: اعیذ فلاناً بالله الجلیل... تا به آخر آن.

* * *

۶- «اسحاق بن عمّار» گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم: قربانت، راستی من از عقرب‌ها می‌ترسم، فرمود: به سه ستاره از هفت ستارهٔ بنات‌النعش بنگر که در کنار میانهٔ آنها اختر کوچکی است نزدیک آن که عرب آن‌ها را سها نامند و ما آن را اسلم نامیم هر شب خیره بدان نگاه کن و سه بار بگو: اللّهم ربّ اَسْلِمْ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ وَ سَلِّمْنَا. اسحاق گفت: در عمر خود آن را ترک نکردم جز یک بار که در آن یک بار هم عقرب مرا گزید.

* * *

۷- «سعد اسکاف» گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود: هر کس این کلمات را بگوید: من ضامنم که گزند عقرب و گزنده‌های دیگر به او نرسد تا صبح: اَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ الَّتِی لَا یُجَاوِزُهُنَّ بِرٌّ وَ لَا فَاجِرٌ مِنْ شَرِّ مَا ذَرَأَ وَ مِنْ شَرِّ مَا بَرَأَ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ وَ هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّی عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ.

* * *

۳۴۱۷-۸-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله فِي- بَعْضِ مَغَازِيهِ إِذَا شَكَوْا إِلَيْهِ الْبَرَاغِيثَ أَنَّهَا تُؤْذِيهِمْ فَقَالَ- إِذَا أَخَذَ أَحَدُكُمْ مَضْجَعَهُ- فَلْيَقُلْ أَيُّهَا الْأَسْوَدُ الْوَثَّابُ الَّذِي لَا يُبَالِي غَلَقاً وَ لَا بَاباً- عَزَمْتُ عَلَيْكَ بِأُمِّ الْكِتَابِ -أَلَّا تُؤْذِيَنِي وَ أَصْحَابِي- إِلَى أَنْ يَذْهَبَ اللَّيْلُ- وَ يَجِيءَ الصُّبْحُ بِمَا جَاءَ - وَ الَّذِي نَعْرِفُهُ إِلَى أَنْ يَئُوبَ الصُّبْحُ- مَتَى مَا آبَ.

۳۴۱۸-۹-عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ جُمْهُورٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام إِذَا لَقِيتَ السَّبُعَ فَقُلْ- أَعُوذُ بِرَبِّ دَانِيَالَ وَ الْجُبِّ مِنْ شَرِّ كُلِّ أَسَدٍ مُسْتَأْسِدٍ.

۳۴۱۹-۱۰-مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ أَبُو الْعَبَّاسِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ صَالِحِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ هَارُونَ:

أَنَّهُ كَتَبَ إِلَى أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام يَسْأَلُهُ عُوذَةً لِلرِّيَاحِ- الَّتِي تَعْرِضُ لِلصِّبْيَانِ- فَكَتَبَ إِلَيْهِ بِخَطِّهِ- بِهَاتَيْنِ الْعُوذَتَيْنِ وَ زَعَمَ صَالِحٌ- أَنَّهُ أَنْفَذَهُمَا إِلَيَّ إِبْرَاهِيمُ بِخَطِّهِ- اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ- اللَّهُ أَكْبَرُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ- أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ- اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ- لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ- وَ لَا رَبَّ لِي إِلَّا اللَّهُ- لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ- لَا شَرِيكَ لَهُ سُبْحَانَ

۸- از علی بن ابی حمزه از ابی الحسن‌علیه‌السلام فرمود: رسول خدا در یکی از جهادهای خود بود، و اصحابش از آزار کک به وی شکایت بردند، فرمود: چون هر کدام شما به بستر خود رود بگوید: ای سیاه جهنده که از بست و بند باکی نداری من تو را قسم می‌دهم به امّ الکتاب که مرا و یارانم را آزار نرسانی تا شب برود و بامداد بیاید بدانچه آید (والذی نعرفه- آنچه ما می‌دانیم این است) تا برگردد هر زمانی برگردد.

* * *

۹- امیرالمؤمنین‌علیه‌السلام فرمود:
چون به درنده برخوردی بگو: اَعُوذُ بِرَبِّ دَانِیالَ وَ الْجُبِّ مِنْ شَرِّ کُلِّ اَسَدٍ مُسْتَأْسَدٍ(پناه برم به پروردگار دانیال از هر شیر شرزه و درنده.)

* * *

۱۰- «ابراهیم بن محمد بن هارون» به امام باقرعلیه‌السلام نوشت و پرسید از پناه به خدا دربارهٔ بادهائی که برای کودکان رخ می‌دهد ،در پاسخ، به خط خود این دو تعویذ را نگاشت و صالح (راوی حدیث) معتقد است که آنها را برای ابراهیم فرستاد:
«اَللهُ اَکْبَرُ اَللهُ اَکْبَرُ، اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلاَّ اَللهُ، اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اَللهِ. اَللهُ اَکْبَرُ اَللهُ اَکْبَرُ، لَا اِلَهَ اِلاَّ اَللهُ، وَ لَا رَبَّ لِی اِلَی اَللهِ، لَهُ الْمُلْکُ وَ لَهُ الْحَمْدُ لَا شَرِیکَ لَهُ، سُبْحَانَ اَللهِ، مَاشَاءَ اَللهُ کَانَ وَ مَالَمْ یَشَأْ لَمْ یَکُنْ، اَللَّهُمَّ ذَا الْجَلَالِ

اللَّهِ - مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ - وَ مَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ - اللَّهُمَّ ذَا الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ - رَبَّ مُوسَى وَ عِيسَى - وَ إِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى - إِلَهَ إِبْرَاهِيمَ وَ إِسْمَاعِيلَ - وَ إِسْحَاقَ وَ يَعْقُوبَ وَ الْأَسْبَاطِ - لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - سُبْحَانَكَ مَعَ مَا عَدَّدْتَ مِنْ آيَاتِكَ وَ بِعَظَمَتِكَ - وَ بِمَا سَأَلَكَ بِهِ النَّبِيُّونَ - وَ بِأَنَّكَ رَبُّ النَّاسِ - كُنْتَ قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ - وَ أَنْتَ بَعْدَ كُلِّ شَيْءٍ - أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي تُمْسِكُ بِهِ السَّمَاوَاتِ - أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِكَ - وَ بِكَلِمَاتِكَ التَّامَّاتِ - الَّتِي تُحْيِي بِهِ الْمَوْتَى - أَنْ تُجِيرَ عَبْدَكَ فُلَاناً - مِنْ شَرِّ مَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ - وَ مَا يَعْرُجُ إِلَيْهَا - وَ مَا يَخْرُجُ مِنَ الْأَرْضِ - وَ مَا يَلِجُ فِيهَا وَ سَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ - وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ - وَ كَتَبَ إِلَيْهِ أَيْضاً بِخَطِّهِ - بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ إِلَى اللَّهِ - وَ كَمَا شَاءَ اللَّهُ - وَ أُعِيذُهُ بِعِزَّةِ اللَّهِ - وَ جَبَرُوتِ اللَّهِ - وَ قُدْرَةِ اللَّهِ - وَ مَلَكُوتِ اللَّهِ - هَذَا الْكِتَابُ مِنَ اللَّهِ - شِفَاءٌ لِفُلَانِ بْنِ فُلَانٍ - ابْنِ عَبْدِكَ وَ ابْنِ أَمَتِكَ عَبْدَيِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ.

۳۴۲۰-۱۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَحْيَى الْكَاهِلِيِّ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام إِذَا لَقِيتَ السَّبُعَ - فَاقْرَأْ فِي وَجْهِهِ آيَةَ الْكُرْسِيِّ وَ قُلْ لَهُ عَزَمْتُ عَلَيْكَ بِعَزِيمَةِ اللَّهِ - وَ عَزِيمَةِ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وآله وَ عَزِيمَةِ سُلَيْمَانَ ابْنِ دَاوُدَ عليه السلام وَ عَزِيمَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام وَ الْأَئِمَّةِ

وَ الاِکْرَام، رَبُّ مُوسیٰ وَ عِیسیٰ وَ اِبْرَاهِیمَ الَّذی وَفَّیٰ اِلٰهَ اِبْرَاهِیمَ وَ اِسْمَاعِیلَ وَ اِسْحَاقَ وَ یَعْقُوبَ وَ الْاَسْبَاط، لَا اِلٰهَ اِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَکَ مَعَ مَا عَدَدْتُ مِنْ آیَاتِکَ وَ بِعَظَمَتِکَ وَ بِمَا سَأَلَکَ بِهِ النَّبِیُّونَ وَ بِأَنَّکَ رَبُّ النَّاسِ، کُنْتَ قَبْلَ کُلِ شَیِء وَ اَنْتَ بَعْدَ کُلِ شَیِء، اَسْأَلُکَ بِاسْمِکَ الَّذی تُمْسِکُ بِهِ السَّمَاوَاتِ اَنْ تَقَعَ عِیَلَ الْاَرْضَ اِلَّا بِأِذْنِکَ وَبِکَلِمَاتِکَ التَّامَاتِ الَّتِی تُحْیَی بِهِ الْمَوتَیٰ اَنْ تَجْیِرِ عَبْدُکَ فَلَانَ (نام او را برد) مِنْ شَرِّ مَا یَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَ مَا یَعْرِجُ اِلَیْهَا وَ مَا یَخْرُجُ مِنَ الاَرْضِ وَ مَا یَلِجُ فِیهَا وَ سَلَامٌ عَلَی الْمُرْسَلِینَ اَلْحَمْدُلِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِین» و نیز بخطش نگاشت: «بِسْمِ اللهِ وَ بِاللهِ وَ اِلَی اللهِ وَکَمَا شَاءَ وَ اُعْیِذُهُ بِعِزَّةِ اللهِ وَ جَبَرُوتِ اللهِ وَ قُدْرَةِاللهِ وَ مَلَکُوتِ اللهِ هَذَا الْکِتَاب مِنَ اللهِ شِفَاءَ لِفُلَانِ بْنِ فُلَانَ (ابن) عَبْدِکَ وَ ابْنِ اُمَتِکَ عَبْدِیَ اللهِ صَلَّیَ اللهَ عَلَی مُحَمَد وَ آلِ مُحَمَد.

۱۱- عبدالله بن یحیی کاهلی گوید: امام صادق علیه‌السلام فرمود:

چون به درنده‌ای برخوردی در برابرش آیة‌الکرسی بخوان و به او بگو: «عَزِمْتُ عَلَیْکَ بِعَزِیْمَةِ اللهَ وَ عَزِیمَةِ مُحَمَدٍ صلی‌الله‌علیه‌وآله وَ عَزِیْمَةِ سُلَیْمَانِ بْنِ دَاوُد وَ عَزِیْمَةِ اَمِیرالْمُؤمِنِیْن عَلِیِّ بْنِ اَبِی طَالِب علیه‌السلام و الْاَئِمَةِ الطَّاهِرِینَ مِنْ بَعْدِهِ» که آن درنده از برابر تو برگردد ان شاء الله.

* * *

الطَّاهِرِينَ مِنْ بَعْدِهِ - فَإِنَّهُ يَنْصَرِفُ عَنْكَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ - قَالَ فَخَرَجْتُ فَإِذَا السَّبُعُ - قَدِ اعْتَرَضَ فَعَزَمْتُ عَلَيْهِ وَ قُلْتُ لَهُ - إِلَّا تَنَحَّيْتَ عَنْ طَرِيقِنَا وَ لَمْ تُؤْذِنَا - قَالَ فَنَظَرْتُ إِلَيْهِ قَدْ طَأْطَأَ بِرَأْسِهِ - وَ أَدْخَلَ ذَنَبَهُ بَيْنَ رِجْلَيْهِ وَ انْصَرَفَ.

۳۴۲۱-۱۲ - عَنْهُ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي الْجَارُودِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَالَ فِي دُبُرِ الْفَرِيضَةِ - أَسْتَوْدِعُ اللَّهَ الْعَظِيمَ الْجَلِيلَ - نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ وُلْدِي - وَ مَنْ يَعْنِينِي أَمْرُهُ - وَ أَسْتَوْدِعُ اللَّهَ - الْمَرْهُوبَ الْمَخُوفَ - الْمُتَضَعْضِعَ لِعَظَمَتِهِ كُلُّ شَيْءٍ - نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي - وَ وُلْدِي وَ مَنْ يَعْنِينِي أَمْرُهُ - حُفَّ بِجَنَاحٍ مِنْ أَجْنِحَةِ جَبْرَئِيلَ عليه السلام وَ حُفِظَ فِي نَفْسِهِ وَ أَهْلِهِ وَ مَالِهِ.

۳۴۲۲-۱۳ - عَنْهُ رَفَعَهُ قَالَ:

مَنْ بَاتَ فِي دَارٍ وَ بَيْتٍ وَحْدَهُ - فَلْيَقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ - وَ لْيَقُلِ اللَّهُمَّ آنِسْ وَحْشَتِي - وَ آمِنْ رَوْعَتِي - وَ أَعِنِّي عَلَى وَحْدَتِي.

۳۴۲۳-۱۴ - أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ عَنْ عَمْرِو ابْنِ شِمْرٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ مُرَّةَ عَنْ بُكَيْرٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام يَقُولُ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يَا عَلِيُّ أَلَا

گوید: من بیرون رفتم و به ناگاه درنده‌ای سر راهم درآمد، من او را قسم دادم و به او گفتم: از راه ما برگرد و ما را میازار، گوید:
به او نگاه کردم که سرش را به زیر انداخت و دمش را میان دو پایش نهاد و برگشت.

* * *

۱۲- امام صادق علیه السلام فرمود: هرکس دنبال نماز واجب بگوید:
«سپردم به خدای بزرگوار و والا خود و خاندانم و فرزندانم و هر کس را خواهم، سپردم به خدا که بهراسد و بترسد و بلرزد در برابر عظمتش هر چیزی خودم و خاندانم و مالم و فرزندم و هر که را خواهم» در زیر یکی از پرهای جبرئیل درآید و خود و خاندانش و مالش محفوظ گردند.

* * *

۱۳- به معصوم رسانیده است که فرمود:
هر که تنها در خانه‌ای شب را به سر برد، باید آیة‌الکرسی را بخواند و باید بگوید:
بار خدایا هراسم را آرام کن و ترسم را بیاسای و در تنهائی کمکم کن.

* * *

۱۴- «بکیر»، فرمود: از امیرالمؤمنین علیه السلام شنیدم می‌فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله به

أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ - إِذَا وَقَعْتَ فِي وَرْطَةٍ أَوْ بَلِيَّةٍ - فَقُلْ (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ) فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَصْرِفُ بِهَا عَنْكَ مَا يَشَاءُ مِنْ أَنْوَاعِ الْبَلَاءِ..

بَابُ الدُّعَاءِ عِنْدَ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ

۳۴۲۴- ۱ـ قَالَ كَانَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام:

يَدْعُو عِنْدَ قِرَاءَةِ كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ - أَنْتَ الْمُتَوَحِّدُ بِالْقُدْرَةِ - وَ السُّلْطَانِ الْمَتِينِ - وَ لَكَ الْحَمْدُ - أَنْتَ الْمُتَعَالِي بِالْعِزِّ وَ الْكِبْرِيَاءِ - وَ فَوْقَ السَّمَاوَاتِ وَ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ - رَبَّنَا وَ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ الْمُكْتَفِي بِعِلْمِكَ - وَ الْمُحْتَاجُ إِلَيْكَ كُلُّ ذِي عِلْمٍ - رَبَّنَا وَ لَكَ الْحَمْدُ يَا مُنْزِلَ الْآيَاتِ - وَ الذِّكْرِ الْعَظِيمِ - رَبَّنَا فَلَكَ الْحَمْدُ بِمَا عَلَّمْتَنَا مِنَ الْحِكْمَةِ - وَ الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ الْمُبِينِ - اللَّهُمَّ أَنْتَ عَلَّمْتَنَاهُ - قَبْلَ رَغْبَتِنَا فِي تَعَلُّمِهِ - وَ اخْتَصَصْتَنَا بِهِ قَبْلَ رَغْبَتِنَا بِنَفْعِهِ - اللَّهُمَّ فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ مَنّاً مِنْكَ - وَ فَضْلاً وَ جُوداً - وَ لُطْفاً بِنَا وَ رَحْمَةً لَنَا - وَ امْتِنَاناً عَلَيْنَا مِنْ غَيْرِ حَوْلِنَا - وَ لَا حِيلَتِنَا وَ لَا قُوَّتِنَا - اللَّهُمَّ فَحَبِّبْ إِلَيْنَا حُسْنَ تِلَاوَتِهِ وَ حِفْظَ آيَاتِهِ وَ إِيمَاناً بِمُتَشَابِهِهِ - وَ عَمَلاً بِمُحْكَمِهِ - وَ سَبَباً فِي تَأْوِيلِهِ وَ هُدًى فِي تَدْبِيرِهِ - وَ بَصِيرَةً بِنُورِهِ - اللَّهُمَّ وَ كَمَا أَنْزَلْتَهُ شِفَاءً لِأَوْلِيَائِكَ وَ شَقَاءً عَلَى أَعْدَائِكَ - وَ عَمًى عَلَى أَهْلِ مَعْصِيَتِكَ - وَ نُوراً لِأَهْلِ طَاعَتِكَ - اللَّهُمَّ فَاجْعَلْهُ لَنَا حِصْناً مِنْ عَذَابِكَ - وَ حِرْزاً مِنْ

من فرمود: ای علی! آیا به تو کلماتی نیاموزم؟ هرگاه که در سختی و بلائی افتی بگو: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ» زیرا خدای عزّوجلّ بدیها و انواع بلاها را از تو دفع می‌کند.

دعا هنگام قرائت قرآن

۱- امام صادق علیه السلام هنگام خواندن قرآن خودش این دعا را می‌خواند: «بار خدایا پروردگارا! (سپاس از آن توست توئی یگانه در توانائی و سلطنت استوار و از آن توست سپاس، توئی برتر به عزت و کبریاء و مسلط بر فراز آسمانها و عرش بزرگ، پروردگارا! از آن توست سپاس، تو خود فرستنده آیات و ذکر عظیمی، پروردگار ما! از آن توست سپاس به آنچه که از حکمت و قرآن عظیم به ما آموختی، بارالها توئی که پیش از تمایل به آموختن آن را به ما آموختی و پیش از اظهار سودش آن را به ما یاد دادی ،بار خدایا! در صورتی که این خود منت و فضل و جود و لطف و رحمتی است نسبت به ما و منتی است بر سر ما بدون اینکه از طرف ما جنبش و حرکت و چاره جوئی رخ دهد، بار خدایا! پس خوب خواندن آن و نگه داشتن آیاتش را نزد ما محبوب ساز و ایمان به متشابه و عمل به آیات محکم آن را با وسیلهٔ تأویل و رهیابی در تدبیر و بینائی در پرتوش به ما عنایت فرما.

بار خدایا! چنانچه آن را برای ما که از دوستانت هستیم فرو فرستادی و وسیله کوری و بدبختی برای دشمنانت قرار دادی و وسیله روشنائی فرمانبردارانت ساختی. ، بار خدایا آن رابرای ما دژی ساز از عذابت و پناهگاهی از خشمت و جلوگیری از نافرمانیت و نگهبانی از بدخواهیت

غَضَبِكَ وَ حَاجِزاً عَنْ مَعْصِيَتِكَ - وَ عِصْمَةً مِنْ سَخَطِكَ - وَ دَلِيلاً عَلَى طَاعَتِكَ - وَ نُوراً يَوْمَ نَلْقَاكَ - نَسْتَضِيءُ بِهِ فِي خَلْقِكَ - وَ نَجُوزُ بِهِ عَلَى صِرَاطِكَ - وَ نَهْتَدِي بِهِ إِلَى جَنَّتِكَ - اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنَ الشِّقْوَةِ فِي حَمْلِهِ - وَ الْعَمَى عَنْ عَمَلِهِ - وَ الْجَوْرِ عَنْ حُكْمِهِ - وَ الْعُلُوِّ عَنْ قَصْدِهِ وَ التَّقْصِيرِ دُونَ حَقِّهِ -.

اللَّهُمَّ احْمِلْ عَنَّا ثِقْلَهُ - وَ أَوْجِبْ لَنَا أَجْرَهُ - وَ أَوْزِعْنَا شُكْرَهُ وَ اجْعَلْنَا نُرَاعِيهِ وَ نَحْفَظُهُ - اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا نَتَّبِعُ حَلَالَهُ - وَ نَجْتَنِبُ حَرَامَهُ وَ نُقِيمُ حُدُودَهُ وَ نُؤَدِّي فَرَائِضَهُ - اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا حَلَاوَةً فِي تِلَاوَتِهِ وَ نَشَاطاً فِي قِيَامِهِ - وَ وَجَلاً فِي تَرْتِيلِهِ - وَ قُوَّةً فِي اسْتِعْمَالِهِ - فِي آنَاءِ اللَّيْلِ وَ أَطْرَافِ النَّهَارِ - اللَّهُمَّ وَ اشْفِنَا مِنَ النَّوْمِ بِالْيَسِيرِ - وَ أَيْقِظْنَا فِي سَاعَةِ اللَّيْلِ - مِنْ رُقَادِ الرَّاقِدِينَ - وَ نَبِّهْنَا عِنْدَ الْأَحَايِينِ الَّتِي - يُسْتَجَابُ فِيهَا الدُّعَاءُ مِنْ سِنَةِ الْوَسْنَانِينَ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِقُلُوبِنَا - ذَكَاءً عِنْدَ عَجَائِبِهِ الَّتِي لَا تَنْقَضِي - وَ لَذَاذَةً عِنْدَ تَرْدِيدِهِ - وَ عِبْرَةً عِنْدَ تَرْجِيعِهِ - وَ نَفْعاً بَيِّناً عِنْدَ اسْتِفْهَامِهِ - اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ - مِنْ تَخَلُّفِهِ فِي قُلُوبِنَا - وَ تَوَسُّدِهِ عِنْدَ رُقَادِنَا - وَ نَبْذِهِ وَرَاءَ ظُهُورِنَا - وَ نَعُوذُ بِكَ مِنْ قَسَاوَةِ قُلُوبِنَا - لِمَا بِهِ وَعَظْتَنَا - اللَّهُمَّ انْفَعْنَا بِمَا صَرَّفْتَ فِيهِ مِنَ الْآيَاتِ - وَ ذَكِّرْنَا بِمَا ضَرَبْتَ فِيهِ مِنَ الْمَثُلَاتِ وَ كَفِّرْ عَنَّا بِتَأْوِيلِهِ السَّيِّئَاتِ - وَ ضَاعِفْ لَنَا بِهِ جَزَاءً فِي الْحَسَنَاتِ وَ ارْفَعْنَا بِهِ ثَوَاباً فِي الدَّرَجَاتِ - وَ لَقِّنَا بِهِ الْبُشْرَى بَعْدَ الْمَمَاتِ - اللَّهُمَّ

ورهنمائی به فرمانبریت و نوری در روز ملاقات تا بدان میان خلق تو پرتو یاب شویم و به وسیلهٔ آن از صراط تو بگذریم و به بهشت تو راه یابیم.
بار خدایا! به تو پناه بریم از بدبختی در حمل آن و کوری از عمل و با علم به آن و کجروی در حکم آن. و گردن فرازی از توجه بدان و کوتاهی کردن در برابر حق آن، بار خدایا! سنگینی آن را به کمک ما بردار و مزدش را به ما لازم دار و شکر و قدردانی از آن را بر ما بگمار و ما را چنان کن که مراعاتش و حفظش کنیم، خدایا ما را چنان قرار ده که از حلالش پیروی کنیم و از حرامش دوری نمائیم و حدود آن را بر پا داریم و فرائض آن را بجا آوریم.
بار خدایا! خواندنش را به کام ما شیرین گردان و در قیام بدان ما را نشاط بخش و در ضمن مرتب خواندن و حسن تعبیر از آن دل ما را ترسان ساز و نیروی به کار بستن آن را در هر آن از شب و روز به ما عطا کن، بار خدایا! به اندکی خواب، خسته گی ما را درمان کن و در ساعات مقرر شب ما را از خواب خوابیده‌ها بیدار کن و در آن هنگامه‌ها که دعا اجابت شود، از چرت چرت زنان برانگیز. بار خدایا! به دل ما هوشی بده در برابر شگفتیهای بی پایان قرآن و لذّتی در زمزمه کردن با آن و عبرتی در موقع شرح و بیان معانی آن سود و لذّتی در زمزمه کردن با آن و عبرتی در موقع شرح و بیان معانی آن و سود روشنی در هنگام فهم جوئی آن، بار خدایا! ما به تو پناه بریم از اینکه دلچسب ما نباشد و از اینکه آن را بالش خواب خود کنیم و پشت سراندازیم و به تو پناه بریم از قساوت خود نسبت به آنچه که به ما پند آموختی.
بار خد ایا! ما را سود بخش به آنچه در قرآن از آیات خود مصرف کردی و ما را یادآور ساز به آنچه از مثلها که در آن آوردی و با تأویل آن بدکردیهای ما را جبران کن و به وسیلهٔ آن مزد کردار نیک ما را

اِجْعَلْهُ لَنَا زَاداً تُقَوِّينَا- بِهِ فِي الْمَوْقِفِ بَيْنَ يَدَيْكَ- وَ طَرِيقاً وَاضِحاً نَسْلُكُ بِهِ إِلَيْكَ- وَ عِلْماً نَافِعاً نَشْكُرُ بِهِ نَعْمَاءَكَ- وَ تَخَشُّعاً صَادِقاً نُسَبِّحُ بِهِ أَسْمَاءَكَ- فَإِنَّكَ اتَّخَذْتَ بِهِ عَلَيْنَا- حُجَّةً قَطَعْتَ بِهِ عُذْرَنَا وَ اصْطَنَعْتَ بِهِ عِنْدَنَا- نِعْمَةً قَصُرَ عَنْهَا شُكْرُنَا- اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا وَلِيّاً يُثَبِّتُنَا مِنَ الزَّلَلِ- وَ دَلِيلاً يَهْدِينَا لِصَالِحِ الْعَمَلِ- وَ عَوْناً هَادِياً يُقَوِّمُنَا مِنَ الْمَيْلِ- وَ عَوْناً يُقَوِّينَا مِنَ الْمَلَلِ- حَتَّى يَبْلُغَ بِنَا أَفْضَلَ الْأَمَلِ- اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا شَافِعاً يَوْمَ اللِّقَاءِ- وَ سِلَاحاً يَوْمَ الِارْتِقَاءِ- وَ حَجِيجاً يَوْمَ الْقَضَاءِ- وَ نُوراً يَوْمَ الظَّلْمَاءِ- يَوْمَ لَا أَرْضَ وَ لَا سَمَاءَ- يَوْمَ يُجْزَى كُلُّ سَاعٍ بِمَا سَعَى- اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا رَيّاً يَوْمَ الظَّمَإِ- وَ فَوْزاً يَوْمَ الْجَزَاءِ مِنْ نَارٍ حَامِيَةٍ- قَلِيلَةِ الْبُقْيَا عَلَى مَنْ بِهَا اصْطَلَى- وَ بِحَرِّهَا تَلَظَّى- اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا بُرْهَاناً عَلَى رُءُوسِ الْمَلَإِ- يَوْمَ يُجْمَعُ فِيهِ أَهْلُ الْأَرْضِ- وَ أَهْلُ السَّمَاءِ- اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ- وَ عَيْشَ السُّعَدَاءِ- وَ مُرَافَقَةَ الْأَنْبِيَاءِ- إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ.

بَابُ الدُّعَاءِ فِي حِفْظِ الْقُرْآنِ

۳۴۲۵- ۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبَانِ بْنِ تَغْلِبَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

تَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ- وَ لَمْ يَسْأَلِ الْعِبَادُ مِثْلَكَ- أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ نَبِيِّكَ وَ رَسُولِكَ- وَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِكَ وَ صَفِيِّكَ- وَ مُوسَى كَلِيمِكَ وَ نَجِيِّكَ- وَ عِيسَى كَلِمَتِكَ وَ رُوحِكَ- وَ أَسْأَلُكَ بِصُحُفِ إِبْرَاهِيمَ

چند برابر ساز و درجات ما را بدان بالا بر و با آن پس از مرگ مژده به دهان ما گذار، بار خدایا! آن را توشه‌ای ساز برای ما که در موقع وقوف در برابرت نیرومند شویم و راه روشنی که از آن به سوی تو پوئیم و دانش سودمندی که بدان شکر نعمت جوئیم و خشوع با حقیقتی که نامهای مقدست را بدان منزه دانیم، زیرا تو بدان بر ما حجتی آوردی که راه عذر بر ما بستی و به وسیله آن نعمتی به ما ارزانی داشتی که زبان شکر ما از آن کوتاه است.

بار خدایا! او را برای ما سرپرستی ساز که از لغزشمان بازگیرد و راهنمائی که ما را به کار شایسته بگیرد و کمکی رهنما که از انحراف وکجی به راستی کشاند و یاوری که از خستگی برهاند تا ما را به برترین آرمانها رساند، بار خدایا! آن را برای ما شفیع روز ملاقات خود ساز و ساز و برگ روز بر فراز شدن و وکیل مدافع روز قضاوت و نور در روز ظلمت روزی که نه زمینی باشد و نه آسمان روزی که هر کس بدانچه برای آن کوشیده مزد بگیرد.

بار خدایا! آن را در روز تشنگی وسیلهٔ سیرابی ما ساز و نور روز پاداش گردان و بی ترحّم بر هر کس به جانش افروخته گردد و به سوزش شعله‌ور شود، بار خدایا! قرآن را برهان ما ساز در میان روزی که همهٔ اهل آسمانها و زمین گرد آیند، بار خدایا! به ما مقامات شهیدان بده و زندگی سعادتمندان و رفاقت با پیامبران، زیرا تو شنونده دعائی.

دعا برای حفظ کردن قرآن

۱- «ابان بن تغلب» گوید: که امام صادق علیه السلام فرمود: می‌گوئی:

«بار خدایا! از تو خواهم با آنکه بندگان از چون توئی خواهش نکنند، از تو خواهم به حق محمد پیامبرت و رسولت و ابراهیم خلیلت

وَ تَوْرَاةِ مُوسَى - وَ زَبُورِ دَاوُدَ وَ إِنْجِيلِ عِيسَى - وَ قُرْآنِ مُحَمَّدٍ ﷺ وَ بِكُلِّ وَحْيٍ أَوْحَيْتَهُ - وَ قَضَاءٍ أَمْضَيْتَهُ - وَ حَقٍّ قَضَيْتَهُ - وَ غَنِيٍّ أَغْنَيْتَهُ - وَ ضَالٍّ هَدَيْتَهُ - وَ سَائِلٍ أَعْطَيْتَهُ - وَ أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي وَضَعْتَهُ عَلَى اللَّيْلِ فَأَظْلَمَ - وَ بِاسْمِكَ الَّذِي وَضَعْتَهُ عَلَى النَّهَارِ فَاسْتَنَارَ - وَ بِاسْمِكَ الَّذِي وَضَعْتَهُ - عَلَى الْأَرْضِ فَاسْتَقَرَّتْ - وَ دَعَمْتَ بِهِ السَّمَاوَاتِ فَاسْتَقَلَّتْ - وَ وَضَعْتَهُ عَلَى الْجِبَالِ فَرَسَتْ - وَ بِاسْمِكَ الَّذِي بَثَثْتَ بِهِ الْأَرْزَاقَ - وَ أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي تُحْيِي بِهِ الْمَوْتَى - وَ أَسْأَلُكَ بِمَعَاقِدِ الْعِزِّ مِنْ عَرْشِكَ - وَ مُنْتَهَى الرَّحْمَةِ مِنْ كِتَابِكَ - أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - وَ أَنْ تَرْزُقَنِي حِفْظَ الْقُرْآنِ - وَ أَصْنَافَ الْعِلْمِ وَ أَنْ تُثَبِّتَهَا فِي قَلْبِي - وَ سَمْعِي وَ بَصَرِي - وَ أَنْ تُخَالِطَ بِهَا لَحْمِي وَ دَمِي وَ عِظَامِي وَ مُخِّي - وَ تَسْتَعْمِلَ بِهَا لَيْلِي وَ نَهَارِي - بِرَحْمَتِكَ وَ قُدْرَتِكَ - فَإِنَّهُ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ - يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ -.

قَالَ وَ فِي حَدِيثٍ آخَرَ زِيَادَةٌ - وَ أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي دَعَاكَ بِهِ عِبَادُكَ - الَّذِينَ اسْتَجَبْتَ لَهُمْ - وَ أَنْبِيَاؤُكَ فَغَفَرْتَ لَهُمْ وَ رَحِمْتَهُمْ وَ أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ أَنْزَلْتَهُ فِي كُتُبِكَ - وَ بِاسْمِكَ الَّذِي اسْتَقَرَّ بِهِ عَرْشُكَ وَ بِاسْمِكَ الْوَاحِدِ الْأَحَدِ - الْفَرْدِ الْوَتْرِ الْمُتَعَالِ - الَّذِي يَمْلَأُ الْأَرْكَانَ كُلَّهَا الطَّاهِرِ الطُّهْرِ الْمُبَارَكِ - الْمُقَدَّسِ الْحَيِّ الْقَيُّومِ - نُورِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ - الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - الْكَبِيرِ الْمُتَعَالِ - وَ كِتَابِكَ الْمُنْزَلِ بِالْحَقِّ وَ كَلِمَاتِكَ التَّامَّاتِ - وَ نُورِكَ التَّامِّ - وَ بِعَظَمَتِكَ وَ أَرْكَانِكَ وَ قَالَ فِي

و برگزیده‌ات و موسی هم سخنت و همرازت و عیسی کلمه ات و روحت و از تو خواهم به حق صحف ابراهیم و توراة موسی و زبور داود و انجیل عیسی و قرآن محمدﷺ و به هر روحی که فرستادی و حکمی که اجراء کردی و توانگری که مالش دادی وگمراهی که هدایت کردی وگدائی که به او بخشیدی و بدان نامت که آن را بر شب نهادی و تاریک شد و بدان نامت که بر روز نهادی و روشن شد و بدان نامت که بر زمین نهادی و آرامش یافت و برآسمانها ستون قرار دادی و استوار شدند و برکوهایش نهادی مستقر شدند و بدان نامت که روزیها را بدان پراکنده کردی و از تو خواهم بدان نامت که مرده‌ها را به آن زنده سازی و از تو خواهم به بست و بندهای عزت عرشت و منتهای رحمت قرآنت از تو خواهم که رحمت فرستی بر محمد و آل محمد و به من روزی ده حفظ کردن قرآن و اصناف دانش، و آنها را در دل و گوش و چشمم پا برجا داری و با گوشت و خون و استخوانهاو مغزم بیامیزی و شب و روز را از رحمت و قدرت خود بدان به کار بندی، زیرا نه جنبشی و نه توانی باشد جز به وسیلهٔ تو ای زندهٔ پاینده». گوید: در حدیث دیگر اضافه‌ای دارد:

و از تو خواهم بدان نامت که بنده هایت بدان تو را خوانند هم آنان که دعای آن‌ها را اجابت کنی و پیامبران تو هم و آنان را بیامرزی و رحمت کنی و از تو خواهم بدان نامت که در کتابها فرو فرستادی و بدان نامت که عرشت بدان استوار است، و به نام تو واحد و أحد و فرد و وتر و متعالی که همه ارکان زمین را پر کنند، پاک و پاکیزه و مبارک و مقدّس و زنده وپاینده، روشنی آسمانها و زمین بخشنده و مهربان بزرگوار و برتر، و به کتابت که به حق و راستی فرود آمده است و سخنان درست تو و نور تامّت و به عظمت و ارکانت». گوید: در حدیث دیگر است که:

حَدِيثٍ آخَرَ- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ أَرَادَ أَنْ يُوعِيَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- الْقُرْآنَ وَ الْعِلْمَ فَلْيَكْتُبْ هَذَا الدُّعَاءَ- فِي إِنَاءٍ نَظِيفٍ بِعَسَلٍ مَاذِيٍّ- ثُمَّ يَغْسِلُهُ بِمَاءِ الْمَطَرِ- قَبْلَ أَنْ يَمَسَّ الْأَرْضَ- وَ يَشْرَبُهُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ عَلَى الرِّيقِ- فَإِنَّهُ يَحْفَظُ ذَلِكَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ.

۳۴۲۶-۲- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى رَفَعَهُ إِلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُعَلِّمُكَ دُعَاءً لَا تَنْسَى الْقُرْآنَ- (اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي بِتَرْكِ مَعَاصِيكَ أَبَداً مَا أَبْقَيْتَنِي- وَ ارْحَمْنِي مِنْ تَكَلُّفِ مَا لَا يَعْنِينِي- وَ ارْزُقْنِي حُسْنَ الْمَنْظَرِ- فِيمَا يُرْضِيكَ عَنِّي- وَ أَلْزِمْ قَلْبِي حِفْظَ كِتَابِكَ- كَمَا عَلَّمْتَنِي- وَ ارْزُقْنِي أَنْ أَتْلُوَهُ عَلَى النَّحْوِ- الَّذِي يُرْضِيكَ عَنِّي- اللَّهُمَّ نَوِّرْ بِكِتَابِكَ بَصَرِي- وَ اشْرَحْ بِهِ صَدْرِي- وَ فَرِّحْ بِهِ قَلْبِي- وَ أَطْلِقْ بِهِ لِسَانِي- وَ اسْتَعْمِلْ بِهِ بَدَنِي- وَ قَوِّنِي عَلَى ذَلِكَ وَ أَعِنِّي عَلَيْهِ- إِنَّهُ لَا مُعِينَ عَلَيْهِ إِلَّا أَنْتَ- لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ).

قَالَ وَ رَوَاهُ بَعْضُ أَصْحَابِنَا عَنْ وَلِيدِ بْنِ صَبِيحٍ، عَنْ حفص الْأَعْوَر، عَنْ أَبِي عَبْدِاللهِ عليه السلام.

رسول خداﷺ فرموده: هر کس خواهد خداوند قرآن و علم را در دل او جای دهد، این دعا را با عسل سفید در ظرف پاکی نویسد و آن را با آب بارانی که به زمین نرسیده است بشوید و تا سه روز ناشنا بیاشامد که سبب حفظ قرآن شود. انشاءالله.

* * *

۲-سند را به أمیرالمؤمنینؑ رسانیده که فرمود: رسول خداﷺ فرموده است: من به تو دعائی یاد دهم که قرآن را فراموش نکنی: «بار خدایا با ترک هر نافرمانیت به من رحم کن تا مرا زنده داری و به من رحم کن از رنج کشیدن برای آنچه به کارم نیاید و به من روزی ده خوش نمائی در آنچه تو را از من خشنود سازد و به دلم بچسبان حفظ کردن قرآنت را چنانچه آن را به من آموختی و به من روزی کن آن را همان طوری که خوشایند توست بخوانم، بار خدایا! با قرآنت دیدهٔ مرا روشن کن و بدان سینهٔ مرا بگشا و دلم را شاد کن و زبانم را باز کن و تنم را برای آن به کار گیر و به من نیرو ده و یاریم کن، زیرا یاوری در آن جز تو نیست، نیست شایستهٔ پرستشی جز تو.»

* * *

بَابُ دَعَوَاتٍ مُوجَزَاتٍ لِجَمِيعِ الْحَوَائِجِ لِلدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ

٣٤٢٧-١-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَهْلٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ جُنْدَبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قُلِ اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي أَخْشَاكَ -كَأَنِّي أَرَاكَ- وَ أَسْعِدْنِي بِتَقْوَاكَ- وَ لَا تُشْقِنِي بِنَشْطِي لِمَعَاصِيكَ- وَ خِرْ لِي فِي قَضَائِكَ- وَ بَارِكْ لِي فِي قَدَرِكَ حَتَّى لَا أُحِبَّ تَأْخِيرَ مَا عَجَّلْتَ- وَ لَا تَعْجِيلَ مَا أَخَّرْتَ- وَ اجْعَلْ غِنَايَ فِي نَفْسِي- وَ مَتِّعْنِي بِسَمْعِي وَ بَصَرِي- وَ اجْعَلْهُمَا الْوَارِثَيْنِ مِنِّي وَ انْصُرْنِي عَلَى مَنْ ظَلَمَنِي- وَ أَرِنِي فِيهِ قُدْرَتَكَ يَا رَبِّ- وَ أَقِرَّ بِذَلِكَ عَيْنِي.

٣٤٢٨-٢-أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِي سُلَيْمَانَ الْجَصَّاصِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مَيْمُونٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى هَوْلِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَ أَخْرِجْنِي مِنَ الدُّنْيَا سَالِماً- وَ زَوِّجْنِي مِنَ الْحُورِ الْعِينِ- وَ اكْفِنِي مَئُونَتِي- وَ مَئُونَةَ عِيَالِي- وَ مَئُونَةَ النَّاسِ- وَ أَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ- فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ.

دعاهای کوتاه برای حاجتهای دنیا و آخرت

۱- امام صادق علیه السلام فرمود که بگو: «بارخدایا مرا از خود بترسان که گوئی تو را به چشم خود می‌نگرم و با تقوا نسبت به خود، خوشبخت و سعادتمندم گردان و به خاطر نشاط در نافرمانیت مرا بدبخت مکن و خیر و سعادت مرا در فرمان خود بخواه و قضا و قدر خود را بر من مبارک گردان تا آنجا که پس افتادن آنچه را که شتاب در آن داری دوستت نداشته باشم و شتاب در آنچه که پس افتادنش را خواهی نخواهم و مرا به خود متّکی دار و از گوش و چشمم بهره‌مند ساز و آنها را وارث من کن و مرا به آنکس که بر من ستم کند یاری فرما و تواناثیت را به او بنمایان، پروردگارا! چشم مرا بدان روشن کن».

۲- «ابراهیم بن میمون» گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود: «بارخدایا! مرابر هراس روز رستاخیز یاری نما و از دنیا سالم و درست بیرون بر، و از حورالعین به من تزویج کن و خرج خودم و عیالم را از من کفایت کن و به رحمت خود مرا در زمره بندگان خوبت در آور».

* * *

٣٤٢٩-٣- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ حَرِيزٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ - مِنْ كُلِّ خَيْرٍ أَحَاطَ بِهِ عِلْمُكَ - وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ كُلِّ سُوءٍ - أَحَاطَ بِهِ عِلْمُكَ - اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ - عَافِيَتَكَ فِي أُمُورِي كُلِّهَا - وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ خِزْيِ الدُّنْيَا - وَ عَذَابِ الْآخِرَةِ.

٣٤٣٠-٤- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى وَ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ جَمِيعاً عَنْ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ قَالَ:

كَتَبَ عَلِيُّ بْنُ بَصِيرٍ - يَسْأَلُهُ أَنْ يَكْتُبَ لَهُ فِي أَسْفَلِ كِتَابِهِ - دُعَاءً يُعَلِّمُهُ إِيَّاهُ يَدْعُو بِهِ - فَيُعْصَمُ بِهِ مِنَ الذُّنُوبِ - جَامِعاً لِلدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ - فَكَتَبَ عليه السلام بِخَطِّهِ - بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - يَا مَنْ أَظْهَرَ الْجَمِيلَ وَ سَتَرَ الْقَبِيحَ - وَ لَمْ يَهْتِكِ السِّتْرَ عَنِّي - يَا كَرِيمَ الْعَفْوِ - يَا حَسَنَ التَّجَاوُزِ يَا وَاسِعَ الْمَغْفِرَةِ - يَا بَاسِطَ الْيَدَيْنِ بِالرَّحْمَةِ - يَا صَاحِبَ كُلِّ نَجْوَى وَ يَا مُنْتَهَى كُلِّ شَكْوَى - يَا كَرِيمَ الصَّفْحِ - يَا عَظِيمَ الْمَنِّ - يَا مُبْتَدِئَ كُلِّ نِعْمَةٍ قَبْلَ اسْتِحْقَاقِهَا - يَا رَبَّاهْ يَا سَيِّدَاهْ - يَا مَوْلَاهْ يَا غِيَاثَاهْ - صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - وَ أَسْأَلُكَ أَنْ لَا تَجْعَلَنِي فِي النَّارِ - ثُمَّ تَسْأَلُ مَا بَدَا لَكَ.

٣٤٣١-٥- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيِّ وَ أَبِي طَالِبٍ عَنْ بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

اللَّهُمَّ أَنْتَ ثِقَتِي فِي كُلِّ كُرْبَةٍ - وَ أَنْتَ رَجَائِي فِي كُلِّ شِدَّةٍ - وَ أَنْتَ لِي

۳- امام باقر علیه السلام فرمود: بگو:
«بار خدایا! راستی من از تو خواهم از هر خوبی که دانشت فراگرفته و به تو پناه برم از هر بدی که دانشت آن را در برگرفته، بار خدایا! از تو خواهم عافیت در همهٔ کارها و به تو پناه برم از رسوائی در دنیا و از کیفر آخرت.

* * *

۴- «علی بن زیاد»، گوید: علی بن بصیر به آن حضرت نوشته که در زیر نامه‌اش دعائی به او بیاموزد که با آن دعا کند تا او از گناهان نگه داری شود و دعائی جامع برای حوائج دنیا و آخرت باشد، در پاسخ او به خط خود نوشت: «بسم الله الرحمن الرحیم، ای کسی که نیکی را آشکار کند و زشتی را بپوشاند و پردهٔ مرا ندرد، ای درگذشت کریم و خوش گذشت، ای وسیع در آمرزش، ای پربخشش در رحمت، ای دمساز هر راز و پایان هر شکایت، ای چشم پوش با کرامت، ای بزرگوار در بخشش، ای آغاز کنندهٔ هر نعمت پیش از استحاق آن، یا ربّاه یا سیداه یا مولاه یا غیاثاه! صلّ علی محمد و آل محمد و از تو خواهم که مرا به دوزخ نکشانی».
سپس هر آنچه در نظرت آمد بخواه.

* * *

۵- امام صادق علیه السلام فرمود: «بار خدایا توئی مورد وثوقم در هر گرفتاری و توئی امیدم در هر سختی و تو در هر امری برایم رخ دهد پشتیبان و

فِي كُلِّ أَمْرٍ - نَزَلَ بِي ثِقَةٌ وَ عُدَّةٌ - كَمْ مِنْ كَرْبٍ يَضْعُفُ عَنْهُ الْفُؤَادُ وَ تَقِلُّ فِيهِ الْحِيلَةُ - وَ يَخْذُلُ عَنْهُ الْقَرِيبُ وَ الْبَعِيدُ - وَ يَشْمَتُ بِهِ الْعَدُوُّ وَ تَعْنِينِي فِيهِ الْأُمُورُ - أَنْزَلْتُهُ بِكَ وَ شَكَوْتُهُ إِلَيْكَ - رَاغِباً فِيهِ عَمَّنْ سِوَاكَ - فَفَرَّجْتَهُ وَ كَشَفْتَهُ وَ كَفَيْتَنِيهِ - فَأَنْتَ وَلِيُّ كُلِّ نِعْمَةٍ - وَ صَاحِبُ كُلِّ حَاجَةٍ - وَ مُنْتَهَى كُلِّ رَغْبَةٍ - فَلَكَ الْحَمْدُ كَثِيراً - وَ لَكَ الْمَنُّ فَاضِلاً.

۳۴۳۲-٦- عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبَانٍ عَنْ عِيسَى بْنِ عَبْدِاللَّهِ الْقُمِّيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ - بِجَلَالِكَ وَ جَمَالِكَ - وَ كَرَمِكَ - أَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَ كَذَا.

۳۴۳۳-۷- عَنْهُ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ يُونُسَ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ: لِي أَكْثِرْ مِنْ أَنْ تَقُولَ - اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْنِي مِنَ الْمُعَارِينَ - وَ لَا تُخْرِجْنِي مِنَ التَّقْصِيرِ - قَالَ قُلْتُ أَمَّا الْمُعَارِينَ - فَقَدْ عَرَفْتُ فَمَا مَعْنَى لَا تُخْرِجْنِي مِنَ التَّقْصِيرِ - قَالَ كُلُّ عَمَلٍ تَعْمَلُهُ - تُرِيدُ بِهِ وَجْهَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - فَكُنْ فِيهِ مُقَصِّراً عِنْدَ نَفْسِكَ - فَإِنَّ النَّاسَ كُلَّهُمْ فِي أَعْمَالِهِمْ - فِي مَا بَيْنَهُمْ وَ بَيْنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مُقَصِّرُونَ.

۳۴۳۴-۸- عَنْهُ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبَانٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَعْيَنَ قَالَ:

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام لَقَدْ غَفَرَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - لِرَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ بِكَلِمَتَيْنِ دَعَا بِهِمَا قَالَ - اللَّهُمَّ إِنْ تُعَذِّبْنِي - فَأَهْلٌ لِذَلِكَ أَنَا - وَ إِنْ تَغْفِرْ لِي - فَأَهْلٌ لِذَلِكَ أَنْتَ - فَغَفَرَ اللَّهُ لَهُ.

ذخیرهٔ منی، چه بسیار گرفتاری که دل از آن ناتوان شد و چارهٔ آن ناچار و خویش و بیگانه در آن یاری نکردند و دشمن بدان شادی و سرزنش نموده و برای هر کارم مورد اهمیّت بود من به درگاهت رو آوردم و شکایتش را به تو بردم و از رو برتاختم و به درگاهت رو آوردم و تو ره گشائی کردی و از منش گرفتی و کفایتم کردی، پس توئی سرپرست هر نعمت و برآورندهٔ هر حاجت و پایان هر رغبت، پس از آن توست سپاس فراوان و از آن توست بخشش بی پایان».

۶- امام صادق علیه السلام فرمود: بگو: «بار خدایا! از تو خواهم به حق جلالت و جمالت و کرمت که با من چنین و چنان کنی».

۷- «فضل بن یونس» روایت کند، که ابی الحسن علیه السلام به من فرمود: بگو: «بار خدایا! مرا از عاریتی گیران ایمان و از تقصیر در انجام وظیفه بر می آورد» گوید: گفتم: عاریت گیران ایمان را فهمیدم، معنی اینکه مرا از تقصیر بر می آورد چیست ؟
فرمود: هر کاری برای خدای عزّوجلّ بکنی باز هم خود را مقصر دان، زیرا همهٔ مردم در انجام وظیفهٔ خداپرستی میان خود و خدای عزّوجلّ مقصّرند.

۸- امام باقر علیه السلام فرمود:
خدا یک مرد بیابانی را به دو کلمه آمرزید، گفت: «بار خدایا! اگر عذابم کنی، من سزاوار آنم و اگر بیامرزی، تو شایستهٔ آنی» و خدایش آمرزید.

۳۴۳۵-۹- عَنْهُ عَنْ يَحْيَى بْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي الْبِلَادِ عَنْ عَمِّهِ عَنِ الرِّضَا عليه السلام قَالَ:

يَا مَنْ دَلَّنِي عَلَى نَفْسِهِ- وَ ذَلَّلَ قَلْبِي بِتَصْدِيقِهِ- أَسْأَلُكَ الْأَمْنَ وَ الْإِيمَانَ- فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ.

۳۴۳۶-۱۰- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ:

رَأَيْتُ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ عليه السلام فِي فِنَاءِ الْكَعْبَةِ فِي اللَّيْلِ- وَ هُوَ يُصَلِّي فَأَطَالَ الْقِيَامَ- حَتَّى جَعَلَ مَرَّةً يَتَوَكَّأُ عَلَى رِجْلِهِ الْيُمْنَى- وَ مَرَّةً عَلَى رِجْلِهِ الْيُسْرَى- ثُمَّ سَمِعْتُهُ يَقُولُ بِصَوْتٍ كَأَنَّهُ بَاكٍ- يَا سَيِّدِي تُعَذِّبُنِي- وَ حُبُّكَ فِي قَلْبِي- أَمَا وَ عِزَّتِكَ لَئِنْ فَعَلْتَ- لَتَجْمَعَنَّ بَيْنِي وَ بَيْنَ قَوْمٍ- طَالَ مَا عَادَيْتُهُمْ فِيكَ.

۳۴۳۷-۱۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ دَاوُدَ الرَّقِّيِّ قَالَ:

إِنِّي كُنْتُ أَسْمَعُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام أَكْثَرَ مَا يُلِحُّ بِهِ فِي الدُّعَاءِ- عَلَى اللَّهِ بِحَقِّ الْخَمْسَةِ- يَعْنِي رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه و آله وَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَ فَاطِمَةَ وَ الْحَسَنَ وَ الْحُسَيْنَ.

۳۴۳۸-۱۲- عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْكَرْخِيِّ قَالَ:

عَلَّمَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام دُعَاءً- وَ أَمَرَنَا أَنْ نَدْعُوَ بِهِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

۹- امام رضا علیه السلام، گفت: «ای که مرا به خود رهبری کردی و دلم را رام باور داشتن خودت ساختی، از تو خواهم آسودگی در دنیا و آخرت».

* * *

۱۰- «محمد بن ابی حمزه»، از پدرش نقل می‌کند، که می‌گفت:
علی بن الحسین علیه السلام را در سایه انداز خانهٔ کعبه دیدم که شب هنگام نماز می‌خواند و قیام را طول می‌داد تا آنجا که یک بار بر پای راست تکیه می‌زد و یک بار بر پای چپ، سپس شنیدم با آواز گریه آلودی می‌گفت: «ای آقایم! مرا عذاب می‌کنی با اینکه دوستیت را در دل دارم، همانا به عزّتت سوگند اگر چنین کنی، میان من و مردمی انجمنی کردی که دورانی دراز با آنها به خاطرت دشمنی کرده‌ام».

* * *

۱۱- «داود رقّی»، گوید: شنیدم که امام صادق علیه السلام بیشتر اصرارش در حال دعا به حق پنج تن بود، یعنی رسول خدا صلی الله علیه و آله و امیرمؤمنان و فاطمه و حسن و حسین علیهم السلام.

* * *

۱۲- «ابراهیم کرخی» نقل می‌کند که امام صادق علیه السلام به ما دعائی در خصوص روز جمعه آموخت: «بار خدایا! راستی که من نیازم را عمداً به درگاه تو

اللَّهُمَّ إِنِّي تَعَمَّدْتُ إِلَيْكَ بِحَاجَتِي - وَ أَنْزَلْتُ بِكَ الْيَوْمَ فَقْرِي وَ مَسْكَنَتِي - فَأَنَا الْيَوْمَ لِمَغْفِرَتِكَ - أَرْجَى مِنِّي لِعَمَلِي - وَ لَمَغْفِرَتُكَ وَ رَحْمَتُكَ - أَوْسَعُ مِنْ ذُنُوبِي - فَتَوَلَّ قَضَاءَ كُلِّ حَاجَةٍ - هِيَ لِي بِقُدْرَتِكَ عَلَيْهَا - وَ تَيْسِيرِ ذَلِكَ عَلَيْكَ - وَ لِفَقْرِي إِلَيْكَ - فَإِنِّي لَمْ أُصِبْ خَيْراً قَطُّ إِلَّا مِنْكَ - وَ لَمْ يَصْرِفْ عَنِّي أَحَدٌ - شَرّاً قَطُّ غَيْرُكَ - وَ لَيْسَ أَرْجُو لِآخِرَتِي وَ دُنْيَايَ سِوَاكَ - وَ لَا لِيَوْمِ فَقْرِي وَ يَوْمِ - يُفْرِدُنِي النَّاسُ فِي حُفْرَتِي - وَ أُفْضِي إِلَيْكَ يَا رَبِّ بِفَقْرِي.

۳۴۳۹-۱۳ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ زَيْدٍ الصَّائِغِ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ ادْعُ اللَّهَ لَنَا فَقَالَ - اللَّهُمَّ ارْزُقْهُمْ صِدْقَ الْحَدِيثِ - وَ أَدَاءَ الْأَمَانَةِ - وَ الْمُحَافَظَةَ عَلَى الصَّلَوَاتِ - اللَّهُمَّ إِنَّهُمْ أَحَقُّ خَلْقِكَ - أَنْ تَفْعَلَهُ بِهِمُ اللَّهُمَّ وَ افْعَلْهُ بِهِمْ.

۳۴۴۰-۱۴ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ﷺ قَالَ:

كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ﷺ يَقُولُ اللَّهُمَّ مُنَّ عَلَيَّ بِالتَّوَكُّلِ عَلَيْكَ وَ التَّفْوِيضِ إِلَيْكَ - وَ الرِّضَا بِقَدَرِكَ - وَ التَّسْلِيمِ لِأَمْرِكَ - حَتَّى لَا أُحِبَّ تَعْجِيلَ مَا أَخَّرْتَ - وَ لَا تَأْخِيرَ مَا عَجَّلْتَ - يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ.

آوردم، امروزه بار فقر و زبونی خود را به درگاه تو فرو نهادم، امروزه من به آمرزش تو امیدوارترم نسبت به رفتار خودم و بی تردید آمرزش و مهر تو وسیع‌تر است از گناهان من، در برآوردن هر حاجتی که دارم تو توانائی و برای تو بسیار آسان است و من هم نیاز جدّی به تو دارم، زیرا هرگز چیزی به من نرسیده است جز از تو و هرگز کسی از من بدی را جز تو برنگردانیده، برای آخرت و دنیایم جز به تو امیدی ندارم و نه برای روز نیازمندیم و روزی که مردم مرا در گورم تنها گذارند و من نیاز خود را به درگاه تو کشانم».

* * *

۱۳-«زیدبن صائغ»، گوید: گفتم: به امام صادق ﷺ برای من دعا کن، فرمود: «بار خدایا! باآنان روزی کن راست گفتاری و امانت داری و محافظت برای ادای نمازها، بار خدایا! راستی آنان سزاوارتر خلق تواند که با آنها چنین کنی، بار خدایا! آن را با آنان بکن».

* * *

۱۴- علی بن الحسین ﷺ نقل می‌کند که أمیرالمؤمنین ﷺ می‌گفت: «بار خدایا! بر من منّت نه به توکّل بر خودت و واگذاردن کار به خودت و خشنودی به مقدرت و تسلیم شدن به فرمانت تا دوست نداشته باشم تعجیل شود در آنچه تو پس اندازی و تأخیر شود در آنچه تو بشتابی، یا رب العالمین».

۳۴۴۱-۱۵ -مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ سُحَيْمٍ عَنِ ابْنِ أَبِي يَعْفُورٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ وَ هُوَ رَافِعٌ يَدَهُ إِلَى السَّمَاءِ - رَبِّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي - طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَداً - لَا أَقَلَّ مِنْ ذَلِكَ وَ لَا أَكْثَرَ - قَالَ فَمَا كَانَ بِأَسْرَعَ - مِنْ أَنْ تَحَدَّرَ الدُّمُوعُ مِنْ جَوَانِبِ لِحْيَتِهِ - ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيَّ فَقَالَ يَا ابْنَ أَبِي يَعْفُورٍ - إِنَّ يُونُسَ بْنَ مَتَّى - وَكَلَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَى نَفْسِهِ أَقَلَّ مِنْ طَرْفَةِ عَيْنٍ - فَأَحْدَثَ ذَلِكَ الذَّنْبَ - قُلْتُ فَبَلَغَ بِهِ كُفْراً أَصْلَحَكَ اللَّهُ - قَالَ لَا وَ لَكِنَّ الْمَوْتَ - عَلَى تِلْكَ الْحَالِ هَلَاكٌ.

۳۴۴۲-۱۶ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ رَفَعَهُ قَالَ:

أَتَى جَبْرَئِيلُ عليه السلام إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله فَقَالَ لَهُ - إِنَّ رَبَّكَ يَقُولُ لَكَ - إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَعْبُدَنِي يَوْماً وَ لَيْلَةً - حَقَّ عِبَادَتِي فَارْفَعْ يَدَيْكَ إِلَيَّ - وَ قُلِ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ - حَمْداً خَالِداً مَعَ خُلُودِكَ - وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمْداً - لَا مُنْتَهَى لَهُ دُونَ عِلْمِكَ - وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمْداً - لَا أَمَدَ لَهُ دُونَ مَشِيَّتِكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمْداً - لَا جَزَاءَ لِقَائِلِهِ إِلَّا رِضَاكَ - اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كُلُّهُ وَ لَكَ الْمَنُّ كُلُّهُ - وَ لَكَ الْفَخْرُ كُلُّهُ - وَ لَكَ الْبَهَاءُ كُلُّهُ - وَ لَكَ النُّورُ كُلُّهُ وَ لَكَ الْعِزَّةُ كُلُّهَا - وَ لَكَ الْجَبَرُوتُ كُلُّهَا - وَ لَكَ الْعَظَمَةُ كُلُّهَا - وَ لَكَ الدُّنْيَا كُلُّهَا - وَ لَكَ الْآخِرَةُ كُلُّهَا - وَ لَكَ اللَّيْلُ وَ النَّهَارُ كُلُّهُ - وَ لَكَ الْخَلْقُ كُلُّهُ - وَ بِيَدِكَ الْخَيْرُ كُلُّهُ - وَ إِلَيْكَ يَرْجِعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ - عَلَانِيَتُهُ وَ سِرُّهُ

۱۵- «ابن یعفور» گوید: شنیدم امام صادق(ع) در حالی که دست به آسمان برآورده بود، می‌گفت: «پروردگارا! مرا یک چشم به هم زدن به خودم وامگذار، نه کمتر از آن و نه بیشتر، در حالی که اشکش سرازیر بود سپس رو به من کرد و فرمود: ای پسر ابی یعفور! راستی خدای عزّوجلّ کمتر از چشم برهم زدنی یونس بن متی را به خود وانهاد و آن کار شایسته‌ای را انجام داد، گفتم: اصلحک الله، او را به حال کفر برد؟ فرمود: نه، ولی مردن در این حالت نابودی است.

۱۶- حدیث را به معصوم رسانیده که فرمود: جبرئیل نزد پیامبر(ص) آمد و به او گفت: پروردگارت به تو می‌فرماید: هر گاه خواستی روز و شبی مرا پرستش کنی هر دو دست خود را به درگاهم برآور و بگو: «بار خدایا! سپاس از آن توست سپاس پایدار و از آن توست حمد و سپاس، سپاسی که پایانی ندارد تا آنجا که دانشت رسد و از آن توست سپاسی که نهایت ندارد کمتر از خواستت، و از آن توست سپاسی که مزدی ندارد، گوینده‌اش جز خشنودیت هدفی ندارد، بار خدایا! از آن توست همهٔ سپاس و از آن توست همهٔ بخشش و از توست همهٔ فخر و از توست همهٔ بهاء و از توست همهٔ نور و از توست همهٔ عزت و از توست همهٔ جبروت و از توست همهٔ بزرگواری و از توست همهٔ دنیا و از توست همهٔ آخرت و از توست همهٔ شب و روز و از توست همهٔ خلق و به دست توست همهٔ خوبیها و به سوی تو، بازگردد همهٔ امور آشکار و پنهان.

* * *

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْداً أَبَداً - أَنْتَ حَسَنُ الْبَلَاءِ - جَلِيلُ الثَّنَاءِ - سَابِغُ النَّعْمَاءِ - عَدْلُ الْقَضَاءِ - جَزِيلُ الْعَطَاءِ - حَسَنُ الْآلَاءِ - إِلَهُ مَنْ فِي الْأَرْضِ وَ إِلَهُ مَنْ فِي السَّمَاءِ - اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ فِي السَّبْعِ الشِّدَادِ - وَ لَكَ الْحَمْدُ فِي الْأَرْضِ الْمِهَادِ - وَ لَكَ الْحَمْدُ طَاقَةَ الْعِبَادِ - وَ لَكَ الْحَمْدُ سَعَةَ الْبِلَادِ - وَلَكَ الْحَمْدُ فِي الْجِبَالِ الْأَوْتَادِ - وَ لَكَ الْحَمْدُ فِي اللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى وَ لَكَ الْحَمْدُ فِي النَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى - وَ لَكَ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ وَ الْأُولَى - وَلَكَ الْحَمْدُ فِي الْمَثَانِي - وَ الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ - وَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَ بِحَمْدِهِ وَ الْأَرْضُ جَمِيعاً قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - وَ السَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ - سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ - سُبْحَانَ اللَّهِ وَ بِحَمْدِهِ - كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ سُبْحَانَكَ رَبَّنَا وَ تَعَالَيْتَ - وَ تَبَارَكْتَ وَ تَقَدَّسْتَ - خَلَقْتَ كُلَّ شَيْءٍ بِقُدْرَتِكَ - وَ قَهَرْتَ كُلَّ شَيْءٍ بِعِزَّتِكَ - وَ عَلَوْتَ فَوْقَ كُلِّ شَيْءٍ بِارْتِفَاعِكَ - وَ غَلَبْتَ كُلَّ شَيْءٍ بِقُوَّتِكَ - وَ ابْتَدَعْتَ كُلَّ شَيْءٍ بِحِكْمَتِكَ وَ عِلْمِكَ - وَ بَعَثْتَ الرُّسُلَ بِكُتُبِكَ - وَ هَدَيْتَ الصَّالِحِينَ بِإِذْنِكَ - وَ أَيَّدْتَ الْمُؤْمِنِينَ بِنَصْرِكَ - وَ قَهَرْتَ الْخَلْقَ بِسُلْطَانِكَ - لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ - لَا نَعْبُدُ غَيْرَكَ - وَ لَا نَسْأَلُ إِلَّا إِيَّاكَ وَ لَا نَرْغَبُ إِلَّا إِلَيْكَ، أَنْتَ مَوْضِعُ شَكْوَانَا وَ مُنْتَهَى رَغْبَتِنَا وَ إِلَهُنَا وَ مَلِيكُنَا..

۳۴۴۳-۱۷ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام ابْتِدَاءً مِنْهُ يَا مُعَاوِيَةُ أَمَا عَلِمْتَ - أَنَّ رَجُلاً

بار خدایا! از توست سپاس ابدی، توئی خوش آزمایشی و بزرگ ستایش و پر نعمت و عادل قضاوت و شایان عطا و نیک نعمت معبود هر کس در زمین است و معبود هر کس در آسمان است، بار خدایا! از توست سپاس در هفت آسمان سخت و از توست سپاس در زمین گسترده و از توست توان و تاب بنده‌ها و از توست سپاس به وسعت بلاد و از آن توست سپاس در کوههای میخین و از توست سپاس در شب چون تاریکیش همه را فرو گیرد و از آن توست سپاس در روز چون پرتو افکند و از آن توست سپاس در آخرت و دنیا و از آن توست سپاس در مثانی و قرآن عظیم و منزّه باد خدا که به سپاسش اندرم و همهٔ زمین در قبضهٔ اوست، روز رستاخیز آسمانها به هم نوردیده در سمت راستش، منزه است و فراز است از آنچه بدو شریک سازند، سبحان الله و بحمده همهٔ چیز نابود است جز نمودار او، منزّهی تو پروردگار ما برتری ومبارکی و مقدّسی، هر چیزی را به توان خود آفریدی و همه چیز را به عزّتت مقهور ساختی و بالاتر از هر چیز برآمدی و بر همه چیز چیره‌ای به توانائی خود و همه چیز را به حکمت و دانشت ابتکار کردی و آفریدی و رسولان را به کتاب خود برانگیختی و شایسته هارا به اذن خود رهبری کردی و مؤمنان را به یاری خود کمک دادی و همه را به سلطان خود مقهور نمودی، نیست شایسته پرستشی جز تو، یگانه‌ای شریک نداری و جز تو را نپرستیم وجز از تو نخواهیم وجز به سوی تو روی دل نداریم، توئی موضع شکایت ما ونهایت رغبت ما و معبود و مالک ما.

* * *

۱۷- «معاویه‌بن عمار» گوید که امام صادق‌ علیه السلام با من آغاز سخن کرد و فرمود

أَتَى أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام فَشَكَا الْإِبْطَاءَ عَلَيْهِ فِي الْجَوَابِ فِي دُعَائِهِ فَقَالَ لَهُ أَيْنَ أَنْتَ عَنِ الدُّعَاءِ السَّرِيعِ الْإِجَابَةِ - فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ مَا هُوَ قَالَ قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ - بِاسْمِكَ الْعَظِيمِ - الْأَعْظَمِ - الْأَجَلِّ الْأَكْرَمِ الْمَخْزُونِ الْمَكْنُونِ - النُّورِ الْحَقِّ الْبُرْهَانِ الْمُبِينِ - الَّذِي هُوَ نُورٌ مَعَ نُورٍ وَ نُورٌ مِنْ نُورٍ - وَ نُورٌ فِي نُورٍ - وَ نُورٌ عَلَى نُورٍ - وَ نُورٌ فَوْقَ كُلِّ نُورٍ وَ نُورٌ يُضِيءُ بِهِ كُلُّ ظُلْمَةٍ - وَ يُكْسَرُ بِهِ كُلُّ شِدَّةٍ - وَ كُلُّ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ - وَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ - لَا تَقَرُّ بِهِ أَرْضٌ - وَ لَا تَقُومُ بِهِ سَمَاءٌ - وَ يَأْمَنُ بِهِ كُلُّ خَائِفٍ - وَ يَبْطُلُ بِهِ سِحْرُ كُلِّ سَاحِرٍ - وَ بَغْيُ كُلِّ بَاغٍ - وَ حَسَدُ كُلِّ حَاسِدٍ - وَ يَتَصَدَّعُ لِعَظَمَتِهِ الْبَرُّ وَ الْبَحْرُ - وَ يَسْتَقِلُّ بِهِ الْفُلْكُ حِينَ يَتَكَلَّمُ بِهِ الْمَلَكُ - فَلَا يَكُونُ لِلْمَوْجِ عَلَيْهِ سَبِيلٌ - وَ هُوَ اسْمُكَ الْأَعْظَمُ الْأَعْظَمُ - الْأَجَلُّ الْأَجَلُّ - النُّورُ الْأَكْبَرُ - الَّذِي سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ - وَ اسْتَوَيْتَ بِهِ عَلَى عَرْشِكَ - وَ أَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِمُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ - أَسْأَلُكَ بِكَ وَ بِهِمْ - أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - وَ أَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَ كَذَا.

۱۸-۳۴۴۴ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ خَلَفِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي الْمِقْدَامِ قَالَ:

أَمْلَى عَلَيَّ هَذَا الدُّعَاءَ - أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام وَ هُوَ جَامِعٌ لِلدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ - تَقُولُ بَعْدَ حَمْدِ اللَّهِ وَ الثَّنَاءِ عَلَيْهِ - اللَّهُمَّ أَنْتَ اللَّهُ - لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ - وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ - وَ أَنْتَ

که ای معاویه! نمی‌دانم که مردی نزد امیرالمؤمنین علیه السلام آمد و شکایت کرد از اینکه جواب دعای او دیر شده است، در پاسخ او فرمود: توکجائی که دعای زود اجابت را بخوانی؟ آن مرد گفت: چیست آن دعا؟ فرمود: بگو: بار خدایا! از تو خواهم به حق نام بزرگ و بزرگتر و والاتر و ارجمندتر تو که نهان است و در پرده است، نور و حقّ و برهان مبین است، آن نامی که نور است همراه نور، و نور است از نور، و نور است در نور، و نور است بر نور، و نور است بالای هر نور، نوری است که روشن شود بدان در هر تاریکی و شکسته شود بدان هر سختی و هر شیطان سرکش و هر جبّار لجباز، نامی که زمین زیر آن برجا نماند و آسمان از سنگینی آن بر جا نایستد، و هر ترسانی با آن آسوده شود، و جادوی هر جادوگری بدان بیهوده و باطل گردد، و ستم هر ستمگر و حسد هر حسود بدان محو شود و از بزرگی آن هر بیابان و دریا بترکد و چون ملک بدان تکلم کند فلک بر جا ایستد و هیچ موج پریشانی بدان راه نیست و آن نام اعظم اجلّ اکرم توست، نور اکبر است که خود را بدان نامیدی و بدان بر عرش خود استوار شدی. و به تو وبه محمد و خاندانش رو آورم و از تو خواهم به حق خودت و به حق آنان که بر محمد و آل محمد رحمت فرستی و با من چنین و چنان کنی.

۱۸- «از عمرو بن أبی المقدام»، گوید: این دعا را امام صادق علیه السلام به من دیکته کرد و آن جامع حوائج دنیا و آخرت است، پس از حمد و ثنای خدا می‌گوئی:

اَللَّهُمَّ أَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، وَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلَـهَ إِلاَّ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ، وَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلَـهَ إِلاَّ أَنْتَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ، وَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلَـهَ إِلاَّ

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ - وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - الْمَلِكُ الْجَبَّارُ - وَأَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - الرَّحِيمُ الْغَفَّارُ - وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - شَدِيدُ الْمِحَالِ - وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ - وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - السَّمِيعُ الْبَصِيرُ - وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - الْمَنِيعُ الْقَدِيرُ - وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - الْغَفُورُ الشَّكُورُ - وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - الْحَمِيدُ الْمَجِيدُ - وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - الْغَفُورُ الْوَدُودُ وَأَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - الْحَنَّانُ الْمَنَّانُ - وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْحَلِيمُ الدَّيَّانُ - وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - الْجَوَادُ الْمَاجِدُ - وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - الْوَاحِدُ الْأَحَدُ - وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْغَائِبُ الشَّاهِدُ وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - الظَّاهِرُ الْبَاطِنُ - وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ - تَمَّ نُورُكَ فَهَدَيْتَ - وَ بَسَطْتَ يَدَكَ فَأَعْطَيْتَ - رَبَّنَا وَجْهُكَ أَكْرَمُ الْوُجُوهِ - وَ جِهَتُكَ خَيْرُ الْجِهَاتِ - وَ عَطِيَّتُكَ أَفْضَلُ الْعَطَايَا - وَ أَهْنَؤُهَا تُطَاعُ - رَبَّنَا فَتَشْكُرُ - وَ تُعْصَى رَبَّنَا فَتَغْفِرُ لِمَنْ شِئْتَ - تُجِيبُ الْمُضْطَرِّينَ - وَ تَكْشِفُ السُّوءَ وَ تَقْبَلُ التَّوْبَةَ - وَ تَعْفُو عَنِ الذُّنُوبِ - لَا تُجَازَى أَيَادِيكَ - وَ لَا تُحْصَى نِعَمُكَ - وَ لَا يَبْلُغُ مِدْحَتَكَ قَوْلُ قَائِلٍ - اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى ١٤ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - وَ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ وَ رَوْحَهُمْ - وَ رَاحَتَهُمْ وَ سُرُورَهُمْ - وَ أَذِقْنِي طَعْمَ فَرَجِهِمْ وَ أَهْلِكْ أَعْدَاءَهُمْ مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ - وَ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً - وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً - وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ وَ اجْعَلْنَا مِنَ الَّذِينَ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ

أَنْتَ الْمَلِکُ الْجَبَّار، وَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلٰهَ إِلَّاأَنْتَ الرَّحِیمُ الْغَفَّار، وَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ شَدِیدُ الْمِحَال، وَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ الرَّحِیمُ الْمُتَعَال، وَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ السَّمِیعُ الْبَصِیر ، وَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ الْمَنِیعُ الْقَدِیْر، وَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ الْغَفُورُ الْوَدُود،وَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ الْحَنَّانَ الْمَنَّان ، وَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ الْحَلِیمُ الدَّیَّان ، وَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ الْجَوَادُ الْمَاجِد، وَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ الْوَاحِدُ الْأَحَد ،وَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ الْغَالِبُ الشَّاهِد، وَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ الظَّاهِرُ الْبَاطِن.

و توئی که نیست شایسته پرستشی جز تو به هر چیز دانائی، نورت کامل است پس رهبری کردی و دستت باز است پس عطا بخشیدی، پروردگار ما نمود توکریمیترین نمودهاست و سوی حضرتت بهترین سویهاست و عطیّه ات برترین عطیّه‌ها وگواراترین آنهاست فرمانبرده شوی، پروردگار ما و قدردانی کنی و نافرمانی شوی و برای هر کس خواهی آمرزش دهی، بی چاره‌ها را اجابت کنی و بدی را برطرف سازی و توبه را بپذیری و ازگناهان درگذری، بخششهایت را پاداشی نتوان داد و نعمتهایت را شماره نتوان کرد و گفتار هیچ گوینده‌ای به مدح تو رسا نیست.

بار خدایا! رحمت فرست بر محمد و آل محمد و زود بدانهاگشایش بده و آسایش عطاکن و شادشان کن و مزهٔ فرج آنان را به من بچشان و دشمنانشان را از جنّ و انس هلاک کن و به ما ده حسنه در دنیا و آخرت ونگهدارما را از عذاب دوزخ و ما را از آنها ساز که نه ترسی دارند و نه بر آنها اندوه درآید و بگردان مرا از کسانی که شکیبا بودند و بر پروردگار خود توکّل می‌کردند و بر جا دار مرا به گفتار، پابرجادار در زندگانی دنیا و دیگر سرای، و مبارک کن برایم زندگی را، مرگ را

وَ لَا هُمْ يَحْزَنُونَ - وَ اجْعَلْنِي مِنَ الَّذِينَ صَبَرُوا - وَ عَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ - وَ ثَبِّتْنِي بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ - فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَ فِي الْآخِرَةِ وَ بَارِكْ لِي فِي الْمَحْيَا وَ الْمَمَاتِ - وَ الْمَوْقِفِ وَ النُّشُورِ - وَ الْحِسَابِ وَ الْمِيزَانِ وَ أَهْوَالِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ - وَ سَلِّمْنِي عَلَى الصِّرَاطِ - وَ أَجِزْنِي عَلَيْهِ وَ ارْزُقْنِي عِلْماً نَافِعاً - وَ يَقِيناً صَادِقاً - وَ تُقًى وَ بِرّاً وَ وَرَعاً - وَ خَوْفاً مِنْكَ وَ فَرَقاً يُبْلِغُنِي مِنْكَ زُلْفَى - وَ لَا يُبَاعِدُنِي عَنْكَ - وَ أَحْبِبْنِي وَ لَا تُبْغِضْنِي - وَ تَوَلَّنِي وَ لَا تَخْذُلْنِي - وَ أَعْطِنِي مِنْ جَمِيعِ خَيْرِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ - مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَ مَا لَمْ أَعْلَمْ - وَ أَجِرْنِي مِنَ السُّوءِ كُلِّهِ بِحَذَافِيرِهِ مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَ مَا لَمْ أَعْلَمْ.

۳۴۴۵-۱۹ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَيُّوبَ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام أَ لَا تَخُصُّنِي بِدُعَاءٍ قَالَ - بَلَى قَالَ قُلْ - يَا وَاحِدُ يَا مَاجِدُ يَا - أَحَدُ يَا صَمَدُ - يَا مَنْ لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ - وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُواً أَحَدٌ - يَا عَزِيزُ يَا كَرِيمُ - يَا حَنَّانُ يَا مَنَّانُ - يَا سَامِعَ الدَّعَوَاتِ - يَا أَجْوَدَ مَنْ سُئِلَ - وَ يَا خَيْرَ مَنْ أَعْطَى - يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ قُلْتَ وَ لَقَدْ نَادَانَا نُوحٌ فَلَنِعْمَ الْمُجِيبُونَ - ثُمَّ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يَقُولُ - نَعَمْ لَنِعْمَ الْمُجِيبُ أَنْتَ - وَ نِعْمَ الْمَدْعُوُّ وَ نِعْمَ الْمَسْئُولُ - أَسْأَلُكَ بِنُورِ وَجْهِكَ - وَ أَسْأَلُكَ بِعِزَّتِكَ وَ قُدْرَتِكَ وَ

و موقف را و نشور و حساب و میزان و هولهای قیامت را و سالم دار مرا بر روی صراط و مرا از آن بگذران و به من روزی کن دانشی سودمند و اعتقادی درست و تقوا و برّ و ورع و ترس از تو، هراسی که مرا به تو نزدیک کند و از تو دور نکند، و مرا دوست بدار و دشمن مدار و با خود دار و از خودمران و فرو مگذار و به من بده از جمیع خیر دنیا و آخرت و آنچه را از آن می‌دانم مرحمت فرما، و از همهٔ بدی‌ها مرا پناه ده سراسر آنچه را می‌دانم و آنچه را نمی‌دانم.

* * *

۱۹- «معاویة بن عمار»، گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم: آیا به یک دعائی مرا مخصوص به مهر خود نمی‌کنید؟ فرمود: چرا، فرمود: بگو:
«يَا وَاحِدُ يَا مَاجِدُ يَا اَحَدُ يَا صَمَدُ وَ يَا مَنْ لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُواً احد يَا أَحَدُ يَا عَزِيزُ يَا كَرِيمُ يَا حَنَّانُ يَا مَنَّانُ يَا سَامِعُ الدَّعَوَاتِ يَا أَجْوَدُ مَنْ سَأَلَ وَ يَا خَيْرَ مَنْ أَعْطَى يَااَللهُ يَااَللهُ يَااَللهُ» قُلْتُ: «وَ لَقَدْ نَادَيْنَا نُوح فَلَنِعْمَ الْمُجِيْبون».
سپس امام صادق علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله می‌فرمود: نعم لَنِعْمَ الْمُجِيْب أَنْتَ وَ نِعْمَ الْمَدْعُور وَ نِعْمَ الْمَسْئُول، اَسْأَلُكَ بِعِزَّتِكَ وَ قُدْرَتِكَ

جَبَرُوتِكَ - وَ أَسْأَلُكَ بِمَلَكُوتِكَ وَ دِرْعِكَ الْحَصِينَةِ - وَ بِجَمْعِكَ وَ أَرْكَانِكَ كُلِّهَا - وَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ بِحَقِّ الْأَوْصِيَاءِ - بَعْدَ مُحَمَّدٍ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - وَ أَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَ كَذَا.

۳۴۴۶-۲۰ - عَنْهُ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عُمَارَةَ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمُكَارِي وَ جَهْمِ بْنِ أَبِي جَهْمَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ كَانَ يُعْرَفُ بِكُنْيَتِهِ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام عَلِّمْنِي دُعَاءً أَدْعُو بِهِ - فَقَالَ نَعَمْ قُلْ يَا مَنْ أَرْجُوهُ لِكُلِّ خَيْرٍ - وَ يَا مَنْ آمَنُ سَخَطَهُ عِنْدَ كُلِّ عَثْرَةٍ - وَ يَا مَنْ يُعْطِي بِالْقَلِيلِ الْكَثِيرَ - يَا مَنْ أَعْطَى مَنْ سَأَلَهُ - تَحَنُّناً مِنْهُ وَ رَحْمَةً - يَا مَنْ أَعْطَى مَنْ لَمْ يَسْأَلْهُ - وَ لَمْ يَعْرِفْهُ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - وَ أَعْطِنِي بِمَسْأَلَتِي - مِنْ جَمِيعِ خَيْرِ الدُّنْيَا - وَ جَمِيعِ خَيْرِ الْآخِرَةِ - فَإِنَّهُ غَيْرُ مَنْقُوصٍ مَا أَعْطَيْتَنِي - وَ زِدْنِي مِنْ سَعَةِ فَضْلِكَ يَا كَرِيمُ.

۳۴۴۷-۲۱ - وَ عَنْهُ رَفَعَهُ إِلَى أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام:

أَنَّهُ عَلَّمَ أَخَاهُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَلِيٍّ - هَذَا الدُّعَاءَ اللَّهُمَّ - ارْفَعْ ظَنِّي صَاعِداً - وَ لَا تُطْمِعْ فِيَّ عَدُوّاً - وَ لَا حَاسِداً وَ احْفَظْنِي قَائِماً - وَ قَاعِداً وَ يَقْظَاناً [يَقْظَانَ] وَ رَاقِداً - اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَ ارْحَمْنِي - وَ اهْدِنِي سَبِيلَكَ الْأَقْوَمَ - وَ قِنِي حَرَّ جَهَنَّمَ - وَ احْطُطْ عَنِّي الْمَغْرَمَ وَ الْمَأْثَمَ - وَ اجْعَلْنِي مِنْ خَيْرِ خِيَارِ الْعَالَمِ.

وَ جَبَرُوتِكَ وَ أَسْأَلُكَ بِمَلَكُوتِكَ وَ دِرْعِكَ الْحَصِينَةِ وَ بِجَمْعِكَ وَ اَرْكَانِكَ كُلِّهَا وَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ، اَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّد وَ اَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَ كَذَا.

۲۰- مردی کوفی که به کنیه‌اش معروف بوده است می‌گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم: دعائی به من بیاموز که با آن برای خود دعا کنم، فرمود: خوب است بگوئی:

«ای کسی که برای هر خیری به او امیدوارم و از هر لغزشی از خشم او درامانم، و ای کسی که در برابر اندک، بسیار می‌دهد، ای کسی که هر کس از او مهر و رحمت خواهد به او می‌دهد و به هر کس بخواهد و او رانشناسد می‌بخشد، رحمت فرست بر محمد و آل محمد و بر اساس خواسته من خیر دنیا و آخرت را به من عطا کن، و از فضل گسترده ات ای کریم بر من بیفزا.

* * *

۲۱- سند را به امام باقر علیه السلام رسانیده که به برادر خود عبدالله بن علی این دعا را آموخت:

«بار خدایا! گمان مرا بالا بر و دشمن و حسود را به طمع دست اندازی وادار مکن و مرا حفظ کن چه ایستاده باشم یا نشسته یا بیدار باشم یا خواب باشم، بار خدایا! مرا بیامرز و رحمت کن و به راه هر چه راست‌تر خود، رهبریم کن و از سوزش دوزخ نگهدار و بار بدهکاری. گناه را از دوشم بردار و مرا از بهترین اخیار جهان قرار ده».

۳۴۴۸-۲۲-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عُثْمَانَ ابْنِ عِيسَى وَ هَارُونَ بْنِ خَارِجَةَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ ارْحَمْنِي مِمَّا لَا طَاقَةَ لِي بِهِ- وَ لَا صَبْرَ لِي عَلَيْهِ.

۳۴۴۹-۲۳-عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنِ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ حَفْصٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ:

قُلْتُ لَهُ عَلِّمْنِي دُعَاءً- فَقَالَ فَأَيْنَ أَنْتَ عَنْ دُعَاءِ الْإِلْحَاحِ- قَالَ قُلْتُ وَ مَا دُعَاءُ الْإِلْحَاحِ- فَقَالَ اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ- وَ مَا بَيْنَهُنَّ وَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ- وَ رَبَّ جَبْرَئِيلَ وَ مِيكَائِيلَ- وَ إِسْرَافِيلَ وَ رَبَّ الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ- وَ رَبَّ مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ- إِنِّي أَسْأَلُكَ بِالَّذِي تَقُومُ بِهِ السَّمَاءُ- وَ بِهِ تَقُومُ الْأَرْضُ- وَ بِهِ تُفَرِّقُ بَيْنَ الْجَمْعِ- وَ بِهِ تَجْمَعُ بَيْنَ الْمُتَفَرِّقِ- وَ بِهِ تَرْزُقُ الْأَحْيَاءَ- وَ بِهِ أَحْصَيْتَ عَدَدَ الرِّمَالِ- وَ وَزْنَ الْجِبَالِ وَ كَيْلَ الْبُحُورِ- ثُمَّ تُصَلِّي عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ- ثُمَّ تَسْأَلُهُ حَاجَتَكَ- وَ أَلِحَّ فِي الطَّلَبِ.

۳۴۵۰-۲۴-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ كَرَّامٍ عَنِ ابْنِ أَبِي يَعْفُورٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ:

اللَّهُمَّ امْلَأْ قَلْبِي حُبّاً لَكَ- وَ خَشْيَةً مِنْكَ- وَ تَصْدِيقاً وَ إِيمَاناً بِكَ وَ فَرَقاً مِنْكَ وَ شَوْقاً إِلَيْكَ- يَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ- اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَيَّ

۲۲- «هارون بن خارجه»، گوید: از امام صادقعليه‌السلام شنیدم به من می‌گفت: «به من رحم کنم از آنچه تاب ندارم و بر آن شکیبائی نتوانم».

* * *

۲۳- «محمد بن مسلم»، گوید: به او گفتم: به من دعائی بیاموز، فرمود: تو کجائی که دعای الحاح را بخوانی، گوید: گفتم: دعای الحاح چیست؟ در پاسخ فرمود:

«بار خدایا! پروردگار هفت آسمان و آنچه میان آنهاست و پروردگار عرش بزرگ و پروردگار جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و پروردگار قرآن عظیم و پروردگار محمد خاتم پیامبران، راستی من از تو خواهش دارم بدانچه آسمان بر آن برپاست و بدانچه زمین بدان برپاست و بدان پراکنده کنی جمع را و جمع کنی پراکنده را و زنده‌ها را با آن روزی دهی و آمار کنی شمار ریگها و وزن کوهها و پیمانهٔ دریاها را».

سپس درود فرستی بر محمد و آل محمد و سپس حاجت خود را بخواهی و درخواست خود تکرار کنی.

* * *

۲۴- امام صادقعليه‌السلام، می‌گفت:

«بار خدایا! دلم را پر از مهر خود کن و از ترس خودت و از تصدیق و ایمان به تو و از بیمت و از اشتیاق درگاهت یا ذوالجلال و الاکرام!

لِقَاءَكَ- وَ اِجْعَلْ لِي فِي لِقَائِكَ- خَيْرَ الرَّحْمَةِ وَ الْبَرَكَةِ- وَ أَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ- وَ لاَ تُؤَخِّرْنِي مَعَ الْأَشْرَارِ- وَ أَلْحِقْنِي بِصَالِحِ مَنْ مَضَى وَ اِجْعَلْنِي مَعَ صَالِحِ مَنْ بَقِيَ- وَ خُذْ بِي سَبِيلَ الصَّالِحِينَ- وَ أَعِنِّي عَلَى نَفْسِي- بِمَا تُعِينُ بِهِ الصَّالِحِينَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ- وَ لاَ تَرُدَّنِي فِي سُوءٍ اِسْتَنْقَذْتَنِي مِنْهُ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ- أَسْأَلُكَ إِيمَاناً لاَ أَجَلَ لَهُ دُونَ لِقَائِكَ تُحْيِينِي وَ تُمِيتُنِي عَلَيْهِ- وَ تَبْعَثُنِي عَلَيْهِ إِذَا بَعَثْتَنِي- وَ اِبْرَأْ قَلْبِي مِنَ الرِّيَاءِ وَ السُّمْعَةِ- وَ الشَّكِّ فِي دِينِكَ- اللَّهُمَّ أَعْطِنِي نَصْراً فِي دِينِكَ- وَ قُوَّةً فِي عِبَادَتِكَ- وَ فَهْماً فِي خَلْقِكَ- وَ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِكَ- وَ بَيِّضْ وَجْهِي بِنُورِكَ- وَ اِجْعَلْ رَغْبَتِي فِيمَا عِنْدَكَ- وَ تَوَفَّنِي فِي سَبِيلِكَ- عَلَى مِلَّتِكَ وَ مِلَّةِ رَسُولِكَ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ- وَ الْهَرَمِ وَ الْجُبْنِ وَ الْبُخْلِ- وَ الْغَفْلَةِ وَ الْقَسْوَةِ- وَ الْفَتْرَةِ وَ الْمَسْكَنَةِ- وَ أَعُوذُ بِكَ يَا رَبِّ مِنْ نَفْسٍ لاَ تَشْبَعُ- وَ مِنْ قَلْبٍ لاَ يَخْشَعُ- وَ مِنْ دُعَاءٍ لاَ يُسْمَعُ- وَ مِنْ صَلاَةٍ لاَ تَنْفَعُ- وَ أُعِيذُ بِكَ نَفْسِي وَ أَهْلِي- وَ ذُرِّيَّتِي مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ - اللَّهُمَّ إِنَّهُ لاَ يُجِيرُنِي مِنْكَ أَحَدٌ- وَ لاَ أَجِدُ مِنْ دُونِكَ مُلْتَحَداً- فَلاَ تَخْذُلْنِي وَ لاَ تَرُدَّنِي فِي هَلَكَةٍ- وَ لاَ تَرُدَّنِي بِعَذَابٍ- أَسْأَلُكَ الثَّبَاتَ عَلَى دِينِكَ وَ التَّصْدِيقَ بِكِتَابِكَ - وَ اِتِّبَاعَ رَسُولِكَ.

اللَّهُمَّ اُذْكُرْنِي بِرَحْمَتِكَ- وَ لاَ تَذْكُرْنِي بِخَطِيئَتِي- وَ تَقَبَّلْ مِنِّي وَ زِدْنِي مِنْ فَضْلِكَ- إِنِّي إِلَيْكَ رَاغِبٌ- اللَّهُمَّ اِجْعَلْ ثَوَابَ مَنْطِقِي- وَ ثَوَابَ

بار خدایا! لقایت را محبوبم ساز و در لقایت خیر و رحمت و برکت برایم مقرر دار و مرا به نیکان پیوند و با بدان رها می‌کني و مرا به نیکان گذشته بپیوند و با نیکان بجا مانده همراه کن، و مرا به راه نیکان بر، و مرا دربارهٔ خودم کمکی کن بدانچه نیکان را دربارهٔ خودشان کمک کني، و مرا به هر بدی که رها کردی برمگردان، یا ربَّ العالمین! از تو می‌خواهم ایمانی که به سر نیاید تا تو را ملاقات کنم، مرا برآن زنده داری و بمیرانی و به وقت خود مرا برانگیزی و دلم را از خودنمائی و شهرت جوئی و شکّ در دینت پاک کن.

بار خدایا! به من یاری در دینت و نیرو در پرستشت و فهم در آفرینشت و بهره از رحمتت قرار ده و رویم را به نورت سپید کن و مرا به آنچه که در نزد توست رغبت ده و در راه خود و آیین رسولت جانم را بگیر.

بار خدایا! به تو پناه می‌برم از تنبلی و پیری و ترس و بخل و غفلت و سخت دلي و سستي و زبوني، خدایا به تو پناه می‌برم از ذاتي که سیری ندارد و از دلي که ترس ندارد و از دعائي که شنوده نشود و نمازی که سود ندهد، به تو پناه می‌برم خود و خاندانم و نژادم از شیطان رجیم.

بار خدایا! راستش این است که احدی مرا در برابر تو پناهي نتواند داد و جز تو پشتیباني نیابم، مرا وامگذار و به هلاکت و عذاب مسپار، از تو می‌خواهم که در دینت پایدار باشم و به قرآنت ایمان داشته و پیروی از رسولت کنم.

بار خدایا! مرا به مهرت یاد کن و به خطایم یاد مکن، و از من بپذیر و از فضیلت بر من بیفزا، زیرا من به تو رو آوردم، بار خدایا! ثواب مجلس

مَجْلِسِي رِضَاكَ عَنِّي - وَ اِجْعَلْ عَمَلِي وَ دُعَائِي خَالِصاً لَكَ - وَ اِجْعَلْ ثَوَابِيَ الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِكَ - وَ اِجْمَعْ لِي جَمِيعَ مَا سَأَلْتُكَ - وَ زِدْنِي مِنْ فَضْلِكَ إِنِّي إِلَيْكَ رَاغِبٌ - اللَّهُمَّ غَارَتِ النُّجُومُ - وَ نَامَتِ الْعُيُونُ - وَ أَنْتَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ - لاَ يُوَارِي مِنْكَ لَيْلٌ سَاجٍ - وَ لاَ سَمَاءٌ ذَاتُ أَبْرَاجٍ - وَ لاَ أَرْضٌ ذَاتُ مِهَادٍ - وَ لاَ بَحْرٌ لُجِّيٌّ - وَ لاَ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ - تُدْلِجُ الرَّحْمَةَ عَلَى مَنْ تَشَاءُ مِنْ خَلْقِكَ - تَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ - وَ مَا تُخْفِي الصُّدُورُ - أَشْهَدُ بِمَا شَهِدْتَ بِهِ عَلَى نَفْسِكَ - وَ شَهِدَتْ مَلاَئِكَتُكَ وَ أُولُو الْعِلْمِ - لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ - وَ مَنْ لَمْ يَشْهَدْ بِمَا شَهِدْتَ بِهِ عَلَى نَفْسِكَ - وَ شَهِدَتْ مَلاَئِكَتُكَ وَ أُولُو الْعِلْمِ - فَاكْتُبْ شَهَادَتِي مَكَانَ شَهَادَتِهِمْ - اللّهم أنت السلام و منك السلام، أسألك يا ذاالجلال و الأكرام آن تفكّ رقبتي من النّار.

۳۴۵۱- ۲۵ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْخَثْعَمِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ أَبَا ذَرٍّ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله وَ مَعَهُ جَبْرَئِيلُ عليه السلام - فِي صُورَةِ دِحْيَةَ الْكَلْبِيِّ - وَ قَدِ اسْتَخْلاَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله فَلَمَّا رَآهُمَا انْصَرَفَ عَنْهُمَا وَ لَمْ يَقْطَعْ كَلاَمَهُمَا - فَقَالَ جَبْرَئِيلُ عليه السلام يَا مُحَمَّدُ هَذَا أَبُو ذَرٍّ - قَدْ مَرَّ بِنَا وَ لَمْ يُسَلِّمْ عَلَيْنَا - أَمَا لَوْ سَلَّمَ لَرَدَدْنَا عَلَيْهِ - يَا مُحَمَّدُ إِنَّ لَهُ دُعَاءً يَدْعُو بِهِ - مَعْرُوفاً عِنْدَ أَهْلِ السَّمَاءِ - فَسَلْهُ عَنْهُ إِذَا عَرَجْتُ إِلَى السَّمَاءِ - فَلَمَّا

و گفتارم را رضای خود قرار ده و کردار و دعایم را خالص درگاه خود گردان و ثواب مرا به رحمت خودت بهشت معین کن، برایم هر آنچه از تو خواستم فراهم آور و از فضلت برآن بیفزا، زیرا من به تو توجه دارم.

بار خدایا! ستارگان سرازیر به افق شدند و دیده‌ها همه در خوابند و توئی زنده و پاینده، از تو پنهان نسازد چیزی را، شب تار و نه آسمان پراز برج و نه زمین گسترده و نه دریای عمیق ژرف و نه تاریکیهای برهم و درهم رحمت خود را شبانه به هر کدام از مخلوقاتت که خواهی بدهی و بدانی خیانت دیده‌ها و آنچه نهان کنند سینه‌هاست، من در باره ات گواهم بدانچه خودت دربارهٔ خود گواهی و فرشته هایت گواهند و دانشمندان گواهند: نیست شایستهٔ پرستشی جز تو عزّت مدار و حکمت شعار، و هر کس گواهی ندهد بدانچه خودت دربارهٔ خودت گواهی دادی و فرشته هایت و دانشمندان بدان گواهی دادند، گواهی مرا به جای گواهی آنان بنویس،

بار خدایا! سلام از توست و از تو خواهم یا ذالجلال و الاکرام که مرا از دوزخ برهانی.

۲۵- از امام صادق علیه السلام نقل شد که گفت، أباذر خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد و جبرئیل به صورت دحیه کلبی نزد آن حضرت بود و با او خلوت کرده بود و چون أباذر آنان را دید، از نزد آنها برگشت و نخواست سخن آنها را قطع کند، جبرئیل گفت: یا محمد! این أبوذر بود که به ما گذر کرد و به ما سلام نداد، همانا اگر سلام داده بود پاسخش می‌گفتیم، ای محمد! این أبوذر را دعائی است معروف نزد اهل آسمانها، از آن دعا از او بپرس، هنگامی که من به آسمان بالا رفتم، چون جبرئیل بالا رفت، أبوذر در نزد

إِرْتَفَعَ جَبْرَئِيلُ - جَاءَ أَبُو ذَرٍّ إِلَى النَّبِيِّ - فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - مَا مَنَعَكَ يَا أَبَا ذَرٍّ - أَنْ تَكُونَ سَلَّمْتَ عَلَيْنَا حِينَ مَرَرْتَ بِنَا - فَقَالَ ظَنَنْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ - أَنَّ الَّذِي كَانَ مَعَكَ - دِحْيَةُ الْكَلْبِيُّ قَدِ اسْتَخْلَيْتَهُ لِبَعْضِ شَأْنِكَ - فَقَالَ ذَاكَ جَبْرَئِيلُ عليه السلام يَا أَبَا ذَرٍّ - وَ قَدْ قَالَ أَمَا لَوْ سَلَّمَ عَلَيْنَا لَرَدَدْنَا عَلَيْهِ - فَلَمَّا عَلِمَ أَبُو ذَرٍّ أَنَّهُ كَانَ جَبْرَئِيلَ عليه السلام - دَخَلَهُ مِنَ النَّدَامَةِ - حَيْثُ لَمْ يُسَلِّمْ عَلَيْهِ مَا شَاءَ اللَّهُ - فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - مَا هَذَا الدُّعَاءُ الَّذِي تَدْعُو بِهِ - فَقَدْ أَخْبَرَنِي جَبْرَئِيلُ عليه السلام - أَنَّ لَكَ دُعَاءً تَدْعُو بِهِ - مَعْرُوفاً فِي السَّمَاءِ - فَقَالَ نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ - أَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْأَمْنَ وَ الْإِيمَانَ بِكَ - وَ التَّصْدِيقَ لِنَبِيِّكَ - وَ الْعَافِيَةَ مِنْ جَمِيعِ الْبَلَاءِ - وَ الشُّكْرَ عَلَى الْعَافِيَةِ - وَ الْغِنَى عَنْ شِرَارِ النَّاسِ.

۳۴۵۲-۲۶- عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ: أَخَذْتُ هَذَا الدُّعَاءَ - عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عليه السلام قَالَ وَ كَانَ أَبُو جَعْفَرٍ يُسَمِّيهِ الْجَامِعَ - بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ - وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ - آمَنْتُ بِاللَّهِ وَ بِجَمِيعِ رُسُلِهِ - وَ بِجَمِيعِ مَا أُنْزِلَ بِهِ عَلَى جَمِيعِ الرُّسُلِ - وَ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ - وَ لِقَاءَهُ حَقٌّ - وَ صَدَقَ اللَّهُ وَ بَلَّغَ الْمُرْسَلُونَ - وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ - وَ سُبْحَانَ اللَّهِ كُلَّمَا سَبَّحَ اللَّهَ شَيْءٌ - وَ كَمَا يُحِبُّ اللَّهُ أَنْ يُسَبَّحَ - وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ كُلَّمَا حَمِدَ اللَّهَ شَيْءٌ - وَ كَمَا يُحِبُّ اللَّهُ أَنْ يُحْمَدَ - وَ لَا

پیامبرﷺ آمد و رسول خداﷺ به او فرمود: ای ابوذر! چه تو را بازداشت از اینکه چون به ما گذر کردی، به ما سلام نکنی؟ گفت: من گمان کردم آنکه نزد شماست دحیه کلبی است و با او دربارهٔ امری خلوت کردی، فرمود: او جبرئیل بود ای ابوذر، و گفت: اگر به ما سلام کرده بود به او جواب می‌دادیم، و چون ابوذر دانست که او جبرئیل بوده بسیار پشیمان شد که چرا سلام نکرده است، تا آنجا که خدا خواهد رسول خداﷺ به او فرمود: این دعائی که تو می‌خوانی چیست؟ راستی جبرئیل به من خبر داد که تو دعائی می‌خوانی که نزد اهل آسمان معروف است، گفت: آری یا رسول الله، می‌گویم:

«بار خدایا! از تو خواهش دارم به من عنایت کنی امن و ایمان به تو را و تصدیق به پیامبرت را و عافیت از همهٔ بلاها را و شکرگزاری بر عافیت را و بی نیازی از مردم بد را به من عنایت فرما».

۲۶ - «ابی حمزه»، می‌گوید: من این دعا را از امام باقرؑ آموختم و حضرت این را جامع می‌نامید: «بِسْمِ اَللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیمِ، گواهی می‌دهم که نیست شایستهٔ پرستشی جز خدای یگانه، شریک ندارد و گواهم که محمد بنده و رسول اوست به خدا و به همهٔ رسولانش و به هر چه آورده برای هر رسولی ایمان دارم و به اینکه وعدهٔ خدا و ملاقاش حق است، خدا راست گفته و رسولانش این پیام را رسانیده‌اند و الحمدللّه ربّ العالمین و منزّه است خدا هر آن زمانی که چیزی خدا را تسبیح گوید و چنانچه خدا دوست دارد که تنزیه شود، سپاس از آن خداست هر آن گاهی که چیزی

إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - كُلَّمَا هَلَّلَ اللَّهَ شَيْءٌ - وَ كَمَا يُحِبُّ اللَّهُ أَنْ يُهَلَّلَ - وَ اللَّهُ أَكْبَرُ كُلَّمَا كَبَّرَ اللَّهَ شَيْءٌ - وَ كَمَا يُحِبُّ اللَّهُ أَنْ يُكَبَّرَ - اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مَفَاتِيحَ الْخَيْرِ - وَ خَوَاتِيمَهُ وَ سَوَابِغَهُ - وَ فَوَائِدَهُ وَ بَرَكَاتِهِ - وَ مَا بَلَغَ عِلْمَهُ عِلْمِي - وَ مَا قَصَرَ عَنْ إِحْصَائِهِ حِفْظِي - اللَّهُمَّ انْهَجْ إِلَيَّ أَسْبَابَ مَعْرِفَتِهِ - وَ افْتَحْ لِي أَبْوَابَهُ - وَ غَشِّنِي بِبَرَكَاتِ رَحْمَتِكَ - وَ مُنَّ عَلَيَّ بِعِصْمَةٍ عَنِ الْإِزَالَةِ عَنْ دِينِكَ - وَ طَهِّرْ قَلْبِي مِنَ الشَّكِّ - وَ لَا تَشْغَلْ قَلْبِي بِدُنْيَايَ - وَ عَاجِلِ مَعَاشِي عَنْ آجِلِ ثَوَابِ آخِرَتِي - وَ اشْغَلْ قَلْبِي بِحِفْظِ مَا لَا تَقْبَلُ مِنِّي جَهْلَهُ - وَ ذَلِّلْ لِكُلِّ خَيْرٍ لِسَانِي - وَ طَهِّرْ قَلْبِي مِنَ الرِّيَاءِ - وَ لَا تُجْرِهِ فِي مَفَاصِلِي - وَ اجْعَلْ عَمَلِي خَالِصاً لَكَ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ - وَ أَنْوَاعِ الْفَوَاحِشِ كُلِّهَا - ظَاهِرِهَا وَ بَاطِنِهَا وَ غَفَلَاتِهَا - وَ جَمِيعِ مَا يُرِيدُنِي بِهِ الشَّيْطَانُ الرَّجِيمُ - وَ مَا يُرِيدُنِي بِهِ السُّلْطَانُ الْعَنِيدُ - مِمَّا أَحَطْتَ بِعِلْمِهِ - وَ أَنْتَ الْقَادِرُ عَلَى صَرْفِهِ عَنِّي.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ - مِنْ طَوَارِقِ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ - وَ زَوَابِعِهِمْ وَ بَوَائِقِهِمْ وَ مَكَايِدِهِمْ - وَ مَشَاهِدِ الْفَسَقَةِ مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ - وَ أَنْ أُسْتَزَلَّ عَنْ دِينِي - فَتَفْسُدَ عَلَيَّ آخِرَتِي - وَ أَنْ يَكُونَ ذَلِكَ مِنْهُمْ ضَرَراً عَلَيَّ - فِي مَعَاشِي أَوْ يَعْرِضُ بَلَاءٌ يُصِيبُنِي مِنْهُمْ - لَا قُوَّةَ لِي بِهِ - وَ لَا صَبْرَ لِي عَلَى احْتِمَالِهِ - فَلَا تَبْتَلِنِي يَا إِلَهِي بِمُقَاسَاتِهِ - فَيَمْنَعَنِي ذَلِكَ عَنْ ذِكْرِكَ - وَ يَشْغَلَنِي عَنْ عِبَادَتِكَ - أَنْتَ الْعَاصِمُ الْمَانِعُ - الدَّافِعُ الْوَاقِي

خدا را سپاس گوید و چنانچه خدا خواهد سپاس شود و خدا یگانه است به هر آنچه خدا را یگانه شناسد و خدا خواهد یگانه باشد، و همانطور که خدا خواهد که بزرگتر شمرده شود.

بار خدایا! راستی من از تو خواهم آغازی خیر و پایان خیر و شایانهایش و فوائدش و برکاتش و آنچه به دانش من رسد و آنچه حافظه من از شمارهٔ آن کوتاه است، بار خدایا! پیش من اسباب شناسائیش را منظّم ساز ودرهای آن را بر من بگشا و مرا در برکات رحمت خود قرار ده و به بر من منّت نه به معصوم بودن از بیرون شدن از دینت، و دلم را از شکّ پاک کن و دلم را به دنیا و معیشت نقدش از آیندهٔ ثواب آخرتم بازمدار و مشغول دار دلم را به حفظ آنچه ندانستن آن را از من نپذیری و زبانم را رام هر خیری کن و آن را در مفاصلم به راه میانداز و کردارم را خالص برای خود کن.

بار خدایا! من به تو پناه برم از شرّ و هر نوع هرزگی و زشتی برون و درون، و از هر غفلت و از آنچه که تو شیطان رجیم و یا سلطان سرکش از من خواهند از آنچه در فراخور علم توست و تو توانائی که از من بازش گردانی. بار خدایا! به تو پناه برم از شبگردان جنّ و انس و از چرخندههای آنان و از مهلکهها و نیرنگهایشان و از محل اجتماعات فاسقان جن وانس (باشگاه نابکاران جن وانس) و از اینکه از دینم بلغزم و آخرتم بر من تباه شود و از اینکه آنان زیانی به معاشم رسانند یا بلائی از طرفشان به من رخ دهد که توانائی آن را ندارم و بر تحمّلش شکیبا نباشم.

معبودا! مرا به رنج بردن از آن گرفتار مکن تا که مرا مانع از یاد تو گردد و از عبادتت باز دارد، توئی مانع و دافع و حافظ از همهٔ اینها ،بار

مِنْ ذَلِكَ كُلِّهِ - أَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ الرَّفَاهِيَةَ - فِي مَعِيشَتِي مَا أَبْقَيْتَنِي مَعِيشَةً أَقْوَى بِهَا عَلَى طَاعَتِكَ - وَ أَبْلُغُ بِهَا رِضْوَانَكَ - وَ أَصِيرُ بِهَا إِلَى دَارِ الْحَيَوَانِ غَداً - وَ لاَ تَرْزُقْنِي رِزْقاً يُطْغِينِي - وَ لاَ تَبْتَلِنِي بِفَقْرٍ - أَشْقَى بِهِ مُضَيَّقاً عَلَيَّ - أَعْطِنِي حَظّاً وَافِراً فِي آخِرَتِي - وَ مَعَاشاً وَاسِعاً هَنِيئاً مَرِيئاً فِي دُنْيَايَ - وَ لاَ تَجْعَلِ الدُّنْيَا عَلَيَّ سِجْناً - وَ لاَ تَجْعَلْ فِرَاقَهَا عَلَيَّ حُزْناً - أَجِرْنِي مِنْ فِتْنَتِهَا - وَ اجْعَلْ عَمَلِي فِيهَا مَقْبُولاً - وَ سَعْيِي فِيهَا مَشْكُوراً - اللَّهُمَّ وَ مَنْ أَرَادَنِي بِسُوءٍ فَأَرِدْهُ بِمِثْلِهِ - وَ مَنْ كَادَنِي فِيهَا فَكِدْهُ - وَ اصْرِفْ عَنِّي هَمَّ مَنْ أَدْخَلَ عَلَيَّ هَمَّهُ - وَ امْكُرْ بِمَنْ مَكَرَ بِي - فَإِنَّكَ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ - وَ افْقَأْ عَنِّي عُيُونَ الْكَفَرَةِ الظَّلَمَةِ - وَ الطُّغَاةِ وَ الْحَسَدَةِ - اللَّهُمَّ وَ أَنْزِلْ عَلَيَّ مِنْكَ السَّكِينَةَ - وَ أَلْبِسْنِي دِرْعَكَ الْحَصِينَةَ - وَ احْفَظْنِي بِسِتْرِكَ الْوَاقِي - وَ جَلِّلْنِي عَافِيَتَكَ النَّافِعَةَ وَ صَدِّقْ قَوْلِي وَ فَعَالِي - وَ بَارِكْ لِي فِي وُلْدِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي - اللَّهُمَّ مَا قَدَّمْتُ وَ مَا أَخَّرْتُ - وَ مَا أَغْفَلْتُ وَ مَا تَعَمَّدْتُ - وَ مَا تَوَانَيْتُ وَ مَا أَعْلَنْتُ - وَ مَا أَسْرَرْتُ فَاغْفِرْهُ لِي - يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

۳۴۵۳-۲۷ - أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ رَزِينٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه‌السلام قَالَ:

قُلِ اللَّهُمَّ أَوْسِعْ عَلَيَّ فِي رِزْقِي - وَ امْدُدْ لِي فِي عُمُرِي - وَ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي - وَ اجْعَلْنِي مِمَّنْ تَنْتَصِرُ بِهِ لِدِينِكَ - وَ لاَ تَسْتَبْدِلْ بِي غَيْرِي.

خدایا! از تو فراوانی معیشتم را خواهم تا مرا زنده داری یک معاشی که به وسیلهٔ آن برای فرمانبردنت نیرومند شوم و به رضوانت برسم و فردای قیامت به وسیلهٔ آن به بهشت روم که خانهٔ زندگی است ،خدایا به من روزی آنچنانی که سرکشم کند مده و به فقری گرفتارم مکن که در تنگنای بدبختی افتم، به من بهرهٔ وافر آخرت و معاش وسیع گوارا و خوشگوار در دنیا بر من ارزانی بدار و در دنیا زندانم مکن و جدائی از آن را اندوه من مساز و از فتنه‌اش مرا در پناه گیر و کردارم را در آن مقبول نما و کوششم را قابل تقدیر کن.

بار خدایا! هرکس به من سوء قصد کند، به او همان را قصد کن و هرکس به من مکر و کید ورزد از من بازدار ، همّ هرکس را که همّ خود را به دلم می‌اندازد و مکر مکن با هرکس که بر من فکر می‌کند زیرا تو بهترین مکر کننده‌ای و چشم کفار و ستمکاران و سرکشان و حسودان را از توجه به من بازدار، بار خدایا! از طرف خودت به من آرامش بخش و بر من زره دژ محکم خود را بپوشان و مرا به پردهٔ حفاظت خود نگه دار و جامهٔ عافیت را در برم کن و مرا راست گفتار و درست کردار قرار بده و در فرزندانم و خاندانم و مالم برکت عطا کن.

بار خدایا! هر آنچه پیش انداختم و پس انداختم و آنچه را غفلت کردم و به عمد خطا کردم و آنچه را سستی کردم و آنچه را که نهان و آشکار کردم بر من بیامرز یا ارحم الراحمین.

۲۷- امام باقر عليه السلام فرمود: بگو:

«بارخدایا! روزی‌ام‌را واسع و عمرم را دراز کن و گناهم را بیامرز و مرا از آن‌هامقرر دار که بدانها دینت را یاری کنی و دیگری را به جایم مگیر».

۳۴۵۴-۲۸- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ يَعْقُوبَ ابْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه‌السلام أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ:

يَا مَنْ يَشْكُرُ الْيَسِيرَ- وَ يَعْفُو عَنِ الْكَثِيرِ- وَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ اغْفِرْ لِيَ الذُّنُوبَ الَّتِي ذَهَبَتْ لَذَّتُهَا- وَ بَقِيَتْ تَبِعَتُهَا.

۳۴۵۵-۲۹- وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه‌السلام قَالَ:

كَانَ مِنْ دُعَائِهِ يَقُولُ- يَا نُورُ يَا قُدُّوسُ- يَا أَوَّلَ الْأَوَّلِينَ- وَ يَا آخِرَ الْآخِرِينَ- يَا رَحْمَانُ يَا رَحِيمُ- اغْفِرْ لِيَ الذُّنُوبَ الَّتِي تُغَيِّرُ النِّعَمَ وَ اغْفِرْ لِيَ الذُّنُوبَ الَّتِي تُحِلُّ النِّقَمَ- وَ اغْفِرْ لِيَ الذُّنُوبَ الَّتِي تَهْتِكُ الْعِصَمَ وَ اغْفِرْ لِيَ الذُّنُوبَ الَّتِي تُنْزِلُ الْبَلَاءَ- وَ اغْفِرْ لِيَ الذُّنُوبَ الَّتِي تُدِيلُ الْأَعْدَاءَ- وَ اغْفِرْ لِيَ الذُّنُوبَ الَّتِي تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ- وَ اغْفِرْ لِيَ الذُّنُوبَ الَّتِي تَقْطَعُ الرَّجَاءَ- وَ اغْفِرْ لِيَ الذُّنُوبَ الَّتِي تُظْلِمُ الْهَوَاءَ- وَ اغْفِرْ لِيَ الذُّنُوبَ الَّتِي تَكْشِفُ الْغِطَاءَ- وَ اغْفِرْ لِيَ الذُّنُوبَ الَّتِي تَرُدُّ الدُّعَاءَ- وَ اغْفِرْ لِيَ الذُّنُوبَ الَّتِي تَرُدُّ غَيْثَ السَّمَاءِ.

۳۴۵۶-۳۰- عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه‌السلام:

يَا عُدَّتِي فِي كُرْبَتِي- وَ يَا صَاحِبِي فِي شِدَّتِي- وَ يَا وَلِيِّي فِي نِعْمَتِي وَ يَا غِيَاثِي فِي رَغْبَتِي- قَالَ وَ كَانَ مِنْ دُعَاءِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عليه‌السلام اللَّهُمَّ كَتَبْتَ الْآثَارَ- وَ عَلِمْتَ الْأَخْبَارَ- وَ اطَّلَعْتَ عَلَى الْأَسْرَارِ- فَحُلْتَ بَيْنَنَا وَ بَيْنَ الْقُلُوبِ- فَالسِّرُّ عِنْدَكَ عَلَانِيَةٌ- وَ الْقُلُوبُ إِلَيْكَ مُفْضَاةٌ- وَ إِنَّمَا

۲۸- امام صادق علیه‌السلام فرمود: ای که از اندک قدردانی کنی و از بسیار درگذری و اوست آمرزنده و مهربان، بیامرز بر من گناهانی را که لذّتش رفته و گرفتاریش مانده است.

* * *

۲۹- امام صادق علیه‌السلام فرمود که از جمله دعاهایش می‌گفت:
«یَا نُور یَا قُدُّوس یَا اَوَّلَ الاَوَّلِینِ وَ یَا آخِرَ الآخَرِیْن یَـا رَحْـمَن یَـا رَحِـیْم، بیامرز برایم گناهانی که نعمتها را دگرگون کنند و بیامرز برایم گناهانی که پرده‌ها را بدرند. بیامرز برایم گناهانی که بلا را فرود آورند و بیامرز برایم گناهانی که به نابود کردن در شتابند، و بیامرز برایم گناهانی را که هوا را تار کنند، و بیامرز برایم گناهانی را که پرده را بردارنـد ،و بـیامرز بـرایـم گناهانی را که دعا را برگردانند، و بیامرز برایـم گـناهانی را کـه از نـزول آسمانی جلوگیری کنند.»

* * *

۳۰- از امام صادق علیه‌السلام نقل شده که فرمود: «ای پشت من در گرفتاریم و ای یارم در سختیم و ای سرپرستم در نعمتم و ای دادرسم در رغبتم.»
فرمود: از دعاء أمیرالمؤمنین علیه‌السلام است: «بار خدایا! ثبت کردی هر اثری را و دانستی هر خبری را و آگاه شدی بر هر سرّی و جلوگیر شدی میان ما و دلها، هر نهانی نزد تو عیان است و دلها به سوی درگاهت روان و کشان و همانا به محض فرمانت هر چه را خـواهـی گـوئی: بـاش، و بـی درنگ

أَمْرُكَ لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْتَهُ- أَنْ تَقُولَ لَـهُ كُـنْ فَـيَكُونُ- فَـقُلْ بِـرَحْمَتِكَ لِطَاعَتِكَ- أَنْ تَدْخُلَ فِي كُلِّ عُضْوٍ مِنْ أَعْضَائِي- وَ لَا تُـفَارِقَنِي حَـتَّى أَلْقَاكَ- وَ قُلْ بِرَحْمَتِكَ لِمَعْصِيَتِكَ- أَنْ تَخْرُجَ مِنْ كُلِّ عُضْوٍ مِنْ أَعْضَائِي فَلَا تَقْرَبَنِي حَتَّى أَلْقَاكَ- وَ ارْزُقْنِي مِنَ الدُّنْيَا وَ زَهِّدْنِي فِيهَا- وَ لَا تَزْوِهَا عَنِّي وَ رَغْبَتِي فِيهَا يَا رَحْمَانُ.

۳۴۵۷-۳۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ رَزِينٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَيَابَةَ قَالَ:

أَعْطَانِي أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ هَذَا الدُّعَاءَ- الْحَمْدُ لِلَّهِ وَلِيِّ الْحَمْدِ- وَ أَهْلِهِ وَ مُنْتَهَاهُ وَ مَحَلِّهِ- أَخْلَصَ مَنْ وَحَّدَهُ- وَ اهْتَدَى مَنْ عَبَدَهُ- وَ فَازَ مَنْ أَطَاعَهُ- وَ أَمِنَ الْمُعْتَصِمُ بِهِ- اللَّهُمَّ يَا ذَا الْجُودِ وَ الْمَجْدِ- وَ الثَّنَاءِ الْجَمِيلِ وَ الْحَمْدِ- أَسْأَلُكَ مَسْأَلَةَ مَنْ خَضَعَ لَكَ بِـرَقَبَتِهِ- وَ رَغِمَ لَكَ أَنْفُهُ وَ عَفَّرَ لَكَ وَجْهَهُ- وَ ذَلَّلَ لَكَ نَفْسَهُ- وَ فَاضَتْ مِنْ خَوْفِكَ دُمُوعُهُ وَ تَرَدَّدَتْ عَبْرَتُهُ- وَ اعْتَرَفَ لَكَ بِذُنُوبِهِ- وَ فَضَحَتْهُ عِنْدَكَ خَطِيئَتُهُ وَ شَانَتْهُ عِنْدَكَ جَرِيرَتُهُ- وَ ضَعُفَتْ عِنْدَ ذَلِكَ قُوَّتُهُ- وَ قَلَّتْ حِيلَتُهُ وَ انْقَطَعَتْ عَنْهُ أَسْبَابُ خَدَائِعِهِ- وَ اضْمَحَلَّ عَنْهُ كُلُّ بَاطِلٍ- وَ أَلْجَأَتْهُ ذُنُوبُهُ إِلَى ذُلِّ مَقَامِهِ بَيْنَ يَدَيْكَ- وَ خُضُوعِهِ لَدَيْكَ- وَ ابْتِهَالِهِ إِلَيْكَ أَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ- سُؤَالَ مَنْ هُوَ بِمَنْزِلَتِهِ- أَرْغَبُ إِلَيْكَ كَرَغْبَتِهِ- وَ أَتَضَرَّعُ إِلَيْكَ كَتَضَرُّعِهِ- وَ أَبْتَهِلُ إِلَيْكَ كَأَشَدِّ ابْتِهَالِهِ.

می‌باشد، پس بگو از رحمتت برای طاعتت که در هر عضوی از من درآید و از من جدا نشود تا تو را ملاقات کنم و از رحم خود به نافرمانیت بگو: از هر عضوی که برآید و به من نزدیک نشود تا تو را ملاقات کنم، و از دنیا به من روزی کن و مرا بدان بی‌میل فرما و آن را از من دریغ مدار با رغبت و میلی که به آن دارم، ای بخشاینده.

۳۱- عبدالرحمن بن سیابه گفت: امام صادق(ع) دعائی به من داد (که ترجمه‌اش آن است): «سپاس از آن خدائی است که خود سرپرست سپاس است و شایان آن و پایان آن و در خور آن، پاک است، هر کس یگانه‌اش شناخت و ره یافته است، هر کس پرستیدش و کامیاب شده، هر کس فرمانش برده و آسوده است، هر کس به او پناهنده شده، بار خدایا! ای صاحب جود و بزرگی وستایش نیکو و سپاس، از تو خواهم خواستن کسی که گردن به درگاهت نهاده و بینی به خاک آستانت مالیده و چهره بر خاک درت نهاده و خود را خوار کرده است و از ترست اشکش جاری است و گریه راه گلویش را گرفته و به گناهان خود اعتراف کرده و خطایش او را در برابرت رسوا ساخته و جنایتش او را نزد تو زشت کرده و به همین خاطر نیرویش سست شده و چاره‌اش اندک و اسباب فریب دادن از او دور شده و هر بیهوده و باطلی نزدش نابود گردیده و گناهانش او را به خواری در برابرت و فروتنی در پیشت و زاری در حضورت کشانده است، بار خدایا! چون از تو خواهم خواهش کسی که در چنین مرتبه‌ای است و به مانند او روی به آستانت دارم و چون او به درگاهت زاری و فریاد برآرم و به سخت‌ترین وضع او دست نیاز به سویت دراز کنم.

اللَّهُمَّ فَارْحَمِ اسْتِكَانَةَ مَنْطِقِي - وَ ذُلَّ مَقَامِي وَ مَجْلِسِي - وَ خُضُوعِي إِلَيْكَ بِرَقَبَتِي - أَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ الْهُدَى مِنَ الضَّلَالَةِ - وَ الْبَصِيرَةَ مِنَ الْعَمَى - وَ الرُّشْدَ مِنَ الْغَوَايَةِ - وَ أَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ أَكْثَرَ الْحَمْدِ عِنْدَ الرَّخَاءِ - وَ أَجْمَلَ الصَّبْرِ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ - وَ أَفْضَلَ الشُّكْرِ عِنْدَ مَوْضِعِ الشُّكْرِ - وَ التَّسْلِيمَ عِنْدَ الشُّبُهَاتِ - وَ أَسْأَلُكَ الْقُوَّةَ فِي طَاعَتِكَ وَ الضَّعْفَ عَنْ مَعْصِيَتِكَ - وَ الْهَرَبَ إِلَيْكَ مِنْكَ - وَ التَّقَرُّبَ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَى - وَ التَّحَرِّيَ لِكُلِّ مَا يُرْضِيكَ عَنِّي - فِي إِسْخَاطِ خَلْقِكَ الْتِمَاساً لِرِضَاكَ - رَبِّ مَنْ أَرْجُوهُ إِنْ لَمْ تَرْحَمْنِي - أَوْ مَنْ يَعُودُ عَلَيَّ إِنْ أَقْصَيْتَنِي أَوْ مَنْ يَنْفَعُنِي عَفْوُهُ إِنْ عَاقَبْتَنِي - أَوْ مَنْ آمُلُ عَطَايَاهُ إِنْ حَرَمْتَنِي - أَوْ مَنْ يَمْلِكُ كَرَامَتِي إِنْ أَهَنْتَنِي - أَوْ مَنْ يَضُرُّنِي هَوَانُهُ إِنْ أَكْرَمْتَنِي - رَبِّ مَا أَسْوَأَ فِعْلِي - وَ أَقْبَحَ عَمَلِي - وَ أَقْسَى قَلْبِي - وَ أَطْوَلَ أَمَلِي - وَ أَقْصَرَ أَجَلِي - وَ أَجْرَأَنِي عَلَى عِصْيَانِ مَنْ خَلَقَنِي - رَبِّ وَ مَا أَحْسَنَ بَلَاءَكَ عِنْدِي - وَ أَظْهَرَ نَعْمَاءَكَ عَلَيَّ - كَثُرَتْ عَلَيَّ مِنْكَ النِّعَمُ - فَمَا أُحْصِيهَا وَ قَلَّ مِنِّي الشُّكْرُ - فِيمَا أَوْلَيْتَنِيهِ فَبَطِرْتُ بِالنِّعَمِ - وَ تَعَرَّضْتُ لِلنِّقَمِ وَ سَهَوْتُ عَنِ الذِّكْرِ - وَ رَكِبْتُ الْجَهْلَ بَعْدَ الْعِلْمِ - وَ جُزْتُ مِنَ الْعَدْلِ إِلَى الظُّلْمِ - وَ جَاوَزْتُ الْبِرَّ إِلَى الْإِثْمِ - وَ صِرْتُ إِلَى الْهَرَبِ مِنَ الْخَوْفِ وَ الْحُزْنِ - فَمَا أَصْغَرَ حَسَنَاتِي وَ أَقَلَّهَا فِي كَثْرَةِ ذُنُوبِي - وَ مَا أَكْثَرَ ذُنُوبِي وَ أَعْظَمَهَا - عَلَى قَدْرِ صِغَرِ خَلْقِي وَ ضَعْفِ رُكْنِي - رَبِّ وَ مَا أَطْوَلَ أَمَلِي فِي قِصَرِ أَجَلِي - وَ أَقْصَرَ أَجَلِي فِي بُعْدِ أَمَلِي - وَ مَا أَقْبَحَ سَرِيرَتِي

بار خدایا! به زبونی گفتارم و خواری مقام مجلسم و فروتنی در برابرت به من ترحم فرما، خدایا از تو خواهم هدایت از گمراهی و بینائی از کوری و ره جوئی از بی راهی و بار خدایا از تو خواهم بار خدایا حمد بسیار درگاه آسایش و رفاه و نیکوترین صبرگاه مصیبت و بهترین شکر و سستی از گناهت و گریز از تو به درگاهت و نزدیک شدن به تو پروردگارا تا آنجا که خشنود شوی و جستجوی از هر آنچه تو را از من راضی کند اگر چه به خشم آوردن خلق تو باشد برای طلب رضایت، پروردگارا! به که امیدوار باشم اگر تو به من ترحم نکنی یا که به من سر زند اگر تو دورم کنی و گذشت چه کسی به من سود دهد اگر تو کیفرم دهی یا به عطاهای چه کس آرزومند شوم اگر محرومم سازی یا چه کسی تواند مرا ارجمند دارد اگر تو مرا خوار کنی یا خوار شمردن، چه کسی به من زیان دارد اگر تو مراگرامی داری.

پروردگارا! چه بد کردار و زشت کارم و سخت است دلم و دراز است آرزویم و کوتاه است عمرم و دلیرم بر نافرمانی آنکه مرا آفریده است پروردگارا! چه اندازه آزمایشت نزد من نیکوست و نعمتهایت در بر من فراوان و عیان است، بسیار نعمت به من دادی و من نتوانم آنها را بر شمرد و شکر من در برابر آنها کم است و من با نعمت تو مستی و خوش گذرانی کردم و خود را در معرض انتقام تو درآوردم و از یاد تو بازماندم و دانسته نادانی کردم و از عدالت به سوی ستم رفتم و از خوش کرداری به گنهکاری تجاوز نمودم واز ترس و غمّ، پا به گریز نهادم وه چه خرد و اندک است حسناتم نسبت به فراوانی گناهانم و چه بسیار و بزرگ است گناهانم در برابر خلقت کوچک و ناتوانی ارکان بدنم.

پروردگارا! چه بسیار آرزوهایم، دراز است در برابر عمر کوتاهم

وَ عَلَانِيَتِي - رَبِّ لَا حُجَّةَ لِي إِنِ احْتَجَجْتُ - وَ لَا عُذْرَ لِي إِنِ اعْتَذَرْتُ وَ لَا شُكْرَ عِنْدِي إِنِ ابْتُلِيتُ - وَ أُولِيتُ - إِنْ لَمْ تُعِنِّي عَلَى شُكْرِ مَا أُولِيتُ - رَبِّ مَا أَخَفَّ مِيزَانِي غَداً - إِنْ لَمْ تُرَجِّحْهُ - وَ أَزَلَّ لِسَانِي إِنْ لَمْ تُثَبِّتْهُ - وَ أَسْوَدَ وَجْهِي إِنْ لَمْ تُبَيِّضْهُ - رَبِّ كَيْفَ لِي بِذُنُوبِيَ الَّتِي - سَلَفَتْ مِنِّي قَدْ هَدَّتْ لَهَا أَرْكَانِي - رَبِّ كَيْفَ أَطْلُبُ شَهَوَاتِ الدُّنْيَا - وَ أَبْكِي عَلَى خَيْبَتِي فِيهَا وَ لَا أَبْكِي - وَ تَشْتَدُّ حَسَرَاتِي عَلَى عِصْيَانِي وَ تَفْرِيطِي - رَبِّ دَعَتْنِي دَوَاعِي الدُّنْيَا - فَأَجَبْتُهَا سَرِيعاً - وَ رَكَنْتُ إِلَيْهَا طَائِعاً - وَ دَعَتْنِي دَوَاعِي الْآخِرَةِ - فَتَثَبَّطْتُ عَنْهَا - وَ أَبْطَأْتُ فِي الْإِجَابَةِ - وَ الْمُسَارَعَةِ إِلَيْهَا - كَمَا سَارَعْتُ إِلَى دَوَاعِي الدُّنْيَا وَ حُطَامِهَا الْهَامِدِ - وَ هَشِيمِهَا الْبَائِدِ - وَ سَرَابِهَا الذَّاهِبِ - رَبِّ خَوَّفْتَنِي وَ شَوَّقْتَنِي - وَ احْتَجَجْتَ عَلَيَّ بِرِقِّي - وَ كَفَلْتَ لِي بِرِزْقِي - فَأَمِنْتُ مِنْ خَوْفِكَ - وَ تَثَبَّطْتُ عَنْ تَشْوِيقِكَ - وَ لَمْ أَتَّكِلْ عَلَى ضَمَانِكَ - وَ تَهَاوَنْتُ بِاحْتِجَاجِكَ -.

اللَّهُمَّ فَاجْعَلْ أَمْنِي مِنْكَ - فِي هَذِهِ الدُّنْيَا خَوْفاً - وَ حَوِّلْ تَثَبُّطِي شَوْقاً - وَ تَهَاوُنِي بِحُجَّتِكَ فَرَقاً مِنْكَ - ثُمَّ رَضِّنِي بِمَا قَسَمْتَ لِي مِنْ رِزْقِكَ - يَا كَرِيمُ يَا كَرِيمُ أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الْعَظِيمِ - رِضَاكَ عِنْدَ السَّخْطَةِ - وَ الْفَرْجَةَ عِنْدَ الْكُرْبَةِ - وَ النُّورَ عِنْدَ الظُّلْمَةِ - وَ الْبَصِيرَةَ عِنْدَ تَشَبُّهِ الْفِتْنَةِ - رَبِّ اجْعَلْ جُنَّتِي مِنْ خَطَايَايَ حَصِينَةً - وَ دَرَجَاتِي فِي الْجِنَانِ رَفِيعَةً - وَ أَعْمَالِي كُلَّهَا مُتَقَبَّلَةً وَ حَسَنَاتِي مُضَاعَفَةً زَاكِيَةً - وَ أَعُوذُ بِكَ

و عمرم کوتاه است نسبت به آرزوی دور و درازم و چقدر درون و برونم زشت است. پروردگارا! اگر بخواهم در برابر کارهایم دلیلی بیاورم چیزی ندارم و اگر بخواهم عذری بیاورم عذری ندارم و اگر مبتلا گردم یا نعمتی به من داده شود شکری ندارم اگر تو مرا در شکر کمک نکنی، پروردگارا! چه اندازه میزان اعمالم در فردای قیامت سبک و اگر تو آن را نیفزائی و سنگین نکنی و زبانم لغزان است اگر تو آن را ثابت نداری و رویم سیاه است اگر تو آن را سپید نسازی، پروردگارا! چطور گناهانی که پیشه کردم، ارکان مرا در هم شکستند؟

پروردگارا! چگونه دنبال شهوتهای دنیا می‌روم و بر ناامیدی خود از آنها گریه می‌کنم با اینکه افسوس فراوان دارم از نافرمانی و تقصیر خودم، پروردگارا! دواعی دنیا مرا به خود خواندند و من زود اجابت کردم و دنبال آنها دویدم و با دلبستگی به آنها پیوستم و دواعی آخرت مرا به سوی خود خواندند ولی من در جواب آنها درنگ نمودم و کندی کردم چنانچه دنبال اعیان دنیا و کالای پوسیده بر باد رفته و سراب از میان رونده‌ٔ آن دویدم.

پروردگارا! مرا ترسانیدی و تشویق کردی و به بنده بودنم دلیل آوردی که باید فرمان بر باشم و روزی مرا هم کفایت کردی و من از بیم تو آسوده شدم و از تشویقت باز ایستادم و به کفالت تو تکیه نزدم و دلیل آوردنت را خوار شمردم.

بار خدایا! آسودگی مرا در این دنیا در ترس از خودت قرار ده و تنبلی مرا به شوق و نشاط تبدیل کن و اهانت مرا به دلیل آوردنت به ترس و هراس بدل کن سپس مرا بدانچه قسمتم کردی از روزیت راضی بدار ای کریم ای کریم از تو خواهم به نام بزرگت رضایت تو را هنگام خشم

مِنَ الْفِتَنِ كُلِّهَا- مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ مَا بَطَنَ- وَ مِنْ رَفِيعِ الْمَطْعَمِ وَ الْمَشْرَبِ- وَ مِنْ شَرِّ مَا أَعْلَمُ- وَ مِنْ شَرِّ مَا لَا أَعْلَمُ- وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أَشْتَرِيَ الْجَهْلَ بِالْعِلْمِ- وَ الْجَفَاءَ بِالْحِلْمِ- وَ الْجَوْرَ بِالْعَدْلِ- وَ الْقَطِيعَةَ بِالْبِرِّ- وَ الْجَزَعَ بِالصَّبْرِ- وَ الْهُدَى بِالضَّلَالَةِ- وَ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ.

اِبْنُ مَحْبُوبٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ صَالِحٍ أَنَّهُ ذَكَرَ أَيْضاً مِثْلَهُ وَ ذَكَرَ أَنَّهُ دُعَاءُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ صَلَوَاتُ اللهِ عَلَيْهِمَا وَ زَادَ فِي آخِرِهِ (آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ).

۳۴۵۸-۳۲- اِبْنُ مَحْبُوبٍ قَالَ:

حَدَّثَنَا نُوحٌ أَبُو الْيَقْظَانِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ ادْعُ بِهَذَا الدُّعَاءِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِرَحْمَتِكَ- الَّتِي لَا تُنَالُ مِنْكَ إِلَّا بِرِضَاكَ- وَ الْخُرُوجَ مِنْ جَمِيعِ مَعَاصِيكَ- وَ الدُّخُولَ فِي كُلِّ مَا يُرْضِيكَ- وَ النَّجَاةَ مِنْ كُلِّ وَرْطَةٍ- وَ الْمَخْرَجَ مِنْ كُلِّ كَبِيرَةٍ- أَتَى بِهَا مِنِّي عَمْدٌ- أَوْ زَلَّ بِهَا مِنِّي خَطَأٌ- أَوْ خَطَرَ بِهَا عَلَيَّ خَطَرَاتُ الشَّيْطَانِ- أَسْأَلُكَ خَوْفاً تُوقِفُنِي بِهِ عَلَى حُدُودِ رِضَاكَ- وَ تَشْعَبُ بِهِ عَنِّي كُلَّ شَهْوَةٍ- خَطَرَ بِهَا هَوَايَ وَ اسْتَزَلَّ بِهَا رَأْيِي لِيُجَاوِزَ حَدَّ حَلَالِكَ- أَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ الْأَخْذَ- بِأَحْسَنِ مَا تَعْلَمُ وَ تَرْكَ سَيِّئِ- كُلِّ مَا تَعْلَمُ- أَوْ أَخْطَأُ مِنْ حَيْثُ لَا أَعْلَمُ- أَوْ مِنْ حَيْثُ أَعْلَمُ- أَسْأَلُكَ السَّعَةَ فِي الرِّزْقِ- وَ الزُّهْدَ فِي الْكَفَافِ- وَ الْمَخْرَجَ بِالْبَيَانِ- مِنْ كُلِّ شُبْهَةٍ- وَ الصَّوَابَ فِي كُلِّ حُجَّةٍ- وَ الصِّدْقَ فِي جَمِيعِ الْمَوَاطِنِ- وَ إِنْصَافَ النَّاسِ مِنْ نَفْسِي- فِيمَا عَلَيَّ وَ لِي- وَ التَّذَلُّلَ فِي

وگشایش هنگام گرفتاری و روشنی هنگام تاریکی و بینائی هنگام اشتباه کاری فتنه، پروردگارا! سپر مرا از خطاهایم محکم ساز و درجات مرا در بهشت بلند کن و همهٔ کردارم را پذیرا باش و درجات مرا در بهشت بلند کن و همهٔ کردارم را بپذیر و حسناتم را چند برابر و پاک نما و به تو پناه برم از همهٔ فتنه‌ها آنچه از آنها عیان است و آنچه نهان است و از خوراک و نوشیدن به اسراف و از شرّ آنچه من می‌دانم و از شرّ آنچه نمی‌دانم و به تو پناه برم از اینکه دانش بدهم و نادانی بخرم و به جای بردباری جفاکاری کنم و به جای ستمکاری و خوش رفتاری ناسپاسی و به جای شکیبائی بی تابی و به جای هدایت گمراهی و به جای ایمان کفر ورزم.

«ابن محبوب» از «جمیل بن صالح» مانند همین دعا یادآور شده و گفته است که دعاء علی بن الحسین علیه السلام است و در آخرش افزوده است: «آمین رب العالمین».

۳۲- «نوح ابو القیظان» برای ما باز گفت که امام صادق علیه السلام فرمود: این دعا را بخوان: (که ترجمه‌اش این است)

بار خدایا! به حق رحمتت که جز به رضایت و خشنودی تو به دست تیاید از تو خواهم درآمدن در هر کاری که تو را خشنود سازد و رهائی از هر پرتگاه و گرفتاری و برکناری از هر گناه کبیره‌یی که عمداً از من سر زده و یا به خطا در آن لغزش بوده یا خاطره شیطانی آن، در دلم افتاده و از تو ترسی می‌خواهم که مرا در مرزهای خوشنودیت نگه دارد و هر شهوتی را که هوای نفسم در خاطرم قرار داده مرا بلغزاند تا از مرز حلال تو فراتر روم، بار خدایا از تو خواهم رفتاری به بهترین کاری که تودانی و ترک هر بدی که تو می‌دانی یا از اینکه دانسته و ندانسته به خطا روم، از

إِعْطَاءِ النَّصَفِ - مِنْ جَمِيعِ مَوَاطِنِ السَّخَطِ وَ الرِّضَا - وَ تَرْكَ قَلِيلِ الْبَغْيِ - وَكَثِيرِهِ فِي الْقَوْلِ مِنِّي - وَ الْفِعْلِ وَ تَمَامَ نِعْمَتِكَ فِي جَمِيعِ الْأَشْيَاءِ وَ الشُّكْرَ لَكَ عَلَيْهَا - لِكَيْ تَرْضَى وَ بَعْدَ الرِّضَا - وَ أَسْأَلُكَ الْخِيَرَةَ فِي كُلِّ - مَا يَكُونُ فِيهِ الْخِيَرَةُ بِمَيْسُورِ الْأُمُورِ كُلِّهَا - لَا بِمَعْسُورِهَا يَا كَرِيمُ يَا كَرِيمُ - يَا كَرِيمُ وَ افْتَحْ لِي بَابَ الْأَمْرِ - الَّذِي فِيهِ الْعَافِيَةُ وَ الْفَرَجُ وَ افْتَحْ لِي بَابَهُ وَ يَسِّرْ لِي مَخْرَجَهُ - وَ مَنْ قَدَّرْتَ لَهُ عَلَيَّ مَقْدُرَةً مِنْ خَلْقِكَ - فَخُذْ عَنِّي بِسَمْعِهِ وَ بَصَرِهِ - وَ لِسَانِهِ وَ يَدِهِ - وَ خُذْهُ عَنْ يَمِينِهِ وَ عَنْ يَسَارِهِ - وَ مِنْ خَلْفِهِ وَ مِنْ قُدَّامِهِ - وَ امْنَعْهُ أَنْ يَصِلَ إِلَيَّ بِسُوءٍ عَزَّ جَارُكَ وَ جَلَّ ثَنَاءُ وَجْهِكَ - وَ لَا إِلَهَ غَيْرُكَ - أَنْتَ رَبِّي وَ أَنَا عَبْدُكَ اللَّهُمَّ أَنْتَ رَجَائِي فِي كُلِّ كُرْبَةٍ - وَ أَنْتَ ثِقَتِي فِي كُلِّ شِدَّةٍ - وَ أَنْتَ لِي فِي كُلِّ أَمْرٍ - نَزَلَ بِي ثِقَةٌ وَ عُدَّةٌ - فَكَمْ مِنْ كَرْبٍ يَضْعُفُ عَنْهُ الْفُؤَادُ وَ تَقِلُّ فِيهِ الْحِيلَةُ - وَ يَشْمَتُ فِيهِ الْعَدُوُّ - وَ تَعْيَا فِيهِ الْأُمُورُ - أَنْزَلْتُهُ بِكَ وَ شَكَوْتُهُ إِلَيْكَ - رَاغِباً إِلَيْكَ فِيهِ عَمَّنْ سِوَاكَ - قَدْ فَرَّجْتَهُ وَ كَفَيْتَهُ - فَأَنْتَ وَلِيُّ كُلِّ نِعْمَةٍ - وَ صَاحِبُ كُلِّ حَاجَةٍ - وَ مُنْتَهَى كُلِّ رَغْبَةٍ - فَلَكَ الْحَمْدُ كَثِيراً - وَ لَكَ الْمَنُّ فَاضِلاً.

۳۴۵۹ - ۳۳ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ يُونُسَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام فَقَالَ:

قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ - قَوْلَ التَّوَّابِينَ وَ عَمَلَهُمْ - وَ نُورَ الْأَنْبِيَاءِ

تو خواهم وسعت رزق و زهد در اندازهٔ کفایت و توضیحی کـه از هـر شبههٔ برهاند و درستی در هر حجّتی که به زبان آید وراستی در هر زمینهٔ و قضاوت به حق برای مردم دربارهٔ خودم در مورد زیان و سود و نرمش، و پذیرش انصاف در هر موردی از خشم و خشنودی و ترک کم و بیش از ستم و تجاوز در گفتارم و کردارم و تمامی نعمت خود در همهٔ چیز و شکر گزاری تو بر آنها تا آنجا که خشنودی آرد و از آن هم بگذرد و از تو خواهم در آنچه که خود آن است با آسانهای آن نه به دشواریهایش ای کریم ای کریم وبرایم درب هر کاری کـه در آن گشـایش و عـافیت است به رویم بگشا و بیرون شدن از آن بر من آسان فرما و به هر کدام از آفریده هایت که بر من توانائی مقدر کردی گوش و چشم وزبان و دستش را از من بازگیر و او را از راست و چپ و پیش و پسش او را نگه دار که به‌من بدی نرساند عزیز است آنکس که به تو پناه برد و ستایشت والاست و نیست شایستهٔ ستایشی جز تو، توئی پروردگار من و منم بندهٔ تو.

بار خدایا! تو امید منی در هر گرفتاری و تو مـورد اعـتماد مـنی در هـر سختی و تو در هر امری که برایم رخ دهد پشت و پناه منی، چـه بسـیار گرفتاری که دل را ناتوان کرد و چاره را از دست برد و دشمن را شاد کرد و به سرزنش آورد و هر چاره‌ای در آن واماند ومن را به آستانت فرود آوردم و به درگاهت شکایت کردم و از جز تو دربارهٔ آن رو بر تافتم و به حضرت تو شتافتم و تو گره آن راگشودی و آن را بر طرف کردی پس توئی ولی هر نعمتی و صاحب هر حاجتی و پـایان هـر رغـبتی، سـپاس فراوان از آن توست و برای توست که هرچه بیشتر منت نهی.

۳۳- از امام صادق علیه السلام که فرمود: بگو: بـار خـدایـا! از تـو خـواهـم گـفتار

وَ صِدْقَهُمْ- وَ نَجَاةَ الْمُجَاهِدِينَ وَ ثَوَابَهُمْ- وَ شُكْرَ الْمُصْطَفَيْنَ وَ نَصِيحَتَهُمْ- وَ عَمَلَ الذَّاكِرِينَ وَ يَقِينَهُمْ- وَ إِيمَانَ الْعُلَمَاءِ وَ فِقْهَهُمْ- وَ تَعَبُّدَ الْخَاشِعِينَ وَ تَوَاضُعَهُمْ- وَ حُكْمَ الْفُقَهَاءِ وَ سِيرَتَهُمْ- وَ خَشْيَةَ الْمُتَّقِينَ وَ رَغْبَتَهُمْ- وَ تَصْدِيقَ الْمُؤْمِنِينَ وَ تَوَكُّلَهُمْ- وَ رَجَاءَ الْمُحْسِنِينَ وَ بِرَّهُمْ- اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ ثَوَابَ الشَّاكِرِينَ- وَ مَنْزِلَةَ الْمُقَرَّبِينَ وَ مُرَافَقَةَ النَّبِيِّينَ- اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ- خَوْفَ الْعَامِلِينَ لَكَ- وَ عَمَلَ الْخَائِفِينَ مِنْكَ- وَ خُشُوعَ الْعَابِدِينَ لَكَ- وَ يَقِينَ الْمُتَوَكِّلِينَ عَلَيْكَ وَ تَوَكُّلَ الْمُؤْمِنِينَ بِكَ.

اللَّهُمَّ إِنَّكَ بِحَاجَتِي عَالِمٌ غَيْرُ مُعَلَّمٍ- وَ أَنْتَ لَهَا وَاسِعٌ غَيْرُ مُتَكَلِّفٍ وَ أَنْتَ الَّذِي لَا يُحْفِيكَ سَائِلٌ- وَ لَا يَنْقُصُكَ نَائِلٌ- وَ لَا يَبْلُغُ مِدْحَتَكَ قَوْلُ قَائِلٍ- أَنْتَ كَمَا تَقُولُ وَ فَوْقَ مَا نَقُولُ- اللَّهُمَّ -اجْعَلْ لِي فَرَجاً قَرِيباً وَ- أَجْراً عَظِيماً- وَ سِتْراً جَمِيلاً- اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ أَنِّي- عَلَى ظُلْمِي لِنَفْسِي وَ إِسْرَافِي عَلَيْهَا- لَمْ أَتَّخِذْ لَكَ ضِدّاً وَ لَا نِدّاً- وَ لَا صَاحِبَةً وَ لَا وَلَداً- يَا مَنْ لَا تُغَلِّطُهُ الْمَسَائِلُ يَا مَنْ لَا يَشْغَلُهُ شَيْءٌ عَنْ شَيْءٍ وَ لَا سَمْعٌ عَنْ سَمْعٍ- وَ لَا بَصَرٌ عَنْ بَصَرٍ- وَ لَا يُبْرِمُهُ إِلْحَاحُ الْمُلِحِّينَ أَسْأَلُكَ أَنْ تُفَرِّجَ عَنِّي فِي سَاعَتِي- هَذِهِ مِنْ حَيْثُ أَحْتَسِبُ- وَ مِنْ حَيْثُ لَا أَحْتَسِبُ- إِنَّكَ تُحْيِي الْعِظَامَ وَ هِيَ رَمِيمٌ- وَ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ- يَا مَنْ قَلَّ شُكْرِي لَهُ فَلَمْ يَحْرِمْنِي- وَ عَظُمَتْ خَطِيئَتِي فَلَمْ يَفْضَحْنِي- وَ رَآنِي عَلَى الْمَعَاصِي فَلَمْ يَجْبَهْنِي- وَ خَلَقَنِي لِلَّذِي خَلَقَنِي لَهُ

توبه کننده گان و کردارشان و نور پیامبران وراستی شان و رهائی مجاهدان و ثوابشان و شکرگزاری برگزیده‌ها و خیر خواهی شان و عمل ذاکرین و تواضعشان و حکمت فقهاء و روش آنها و ترس پرهیزکاران و رغبتشان و باور مؤمنان و امید محسنان و کردار نیکشان.

بار خدایا! از تو می‌خواهم پاداش شاکران و مقام مقربان و دوستی با پیامبران، بار خدایا راستی که از تو خواهم ترس آنانی که برای توعمل کنند، و کردار آنان که از تو ترسانند و خشوع عابدان برای تو و یقین متوکّلان بر تو و توکّل کسانی که به تو گرویدند.

بار خدایا! تو به حاجتم، نگفته دانائی، و تو برای برآوردنش دست داری و رنج نبری وتوئی که هیچ سائلی تو را در سئوال دچار نسازد و هیچ بدگوئی از مقام تو نکاهد. و گفتار هیچ گوینده بحق مدحت نرسد تو چنانکه خود بگوئی برتر از آنکه ما گوئیم.

بار خدایا! برای من گشایش نزدیکی قرار ده و مزد بزرگی و به من بخش پوشش خوبی بر عیوبم، بار خدایا! تو می‌دانی با اینکه من بر خودم ستم کردم و بر نفسم اسراف نمودم، ولی برایت ضدّ و همتائی و نه همسری و نه فرزندی نگرفتم، ای کسی که تراکم مسائل، او را به غلط نیندازد، این کسی که چیزی از چیزی او را سرگرم نکند و نه شنیدنی از شنیدنی و نه دیدنی از دیدنی واصرار اصرار کننده‌ها او را به تنگ نیاورد، از تو خواهم که در این ساعت به من گشایش دهی از آنجا که گمان برم و از آنجا که گمان نبرم زیرا توئی که استخوانهای پوسیده و خاک شده را زنده می‌کنی و به راستی تو بر هر چیز توانائی، ای کسی که شکر من (در برابر نعمتهایش) اندک بود ولی باز مرا محروم نکرد و خطایم بزرگ بود و رسوایم نکرد و مرا در نافرمانی دید و برویم نزد و برای آنچه مرا

فَصَنَعْتُ غَيْرَ الَّذِي خَلَقَنِي لَهُ- فَنِعْمَ الْمَوْلَى أَنْتَ يَا سَيِّدِي- وَ بِئْسَ الْعَبْدُ أَنَا- وَجَدْتَنِي وَ نِعْمَ الطَّالِبُ أَنْتَ رَبِّي- وَ بِئْسَ الْمَطْلُوبُ أَنَا أَلْفَيْتَنِي- عَبْدُكَ وَ ابْنُ عَبْدِكَ وَ ابْنُ أَمَتِكَ- بَيْنَ يَدَيْكَ مَا شِئْتَ صَنَعْتَ بِي.

اللَّهُمَّ هَدَأَتِ الْأَصْوَاتُ- وَ سَكَنَتِ الْحَرَكَاتُ- وَ خَلَا كُلُّ حَبِيبٍ بِحَبِيبِهِ- وَ خَلَوْتُ بِكَ أَنْتَ الْمَحْبُوبُ إِلَيَّ- فَاجْعَلْ خَلْوَتِي مِنْكَ اللَّيْلَةَ الْعِتْقَ مِنَ النَّارِ- يَا مَنْ لَيْسَتْ لِعَالِمٍ فَوْقَهُ صِفَةٌ- يَا مَنْ لَيْسَ لِمَخْلُوقٍ دُونَهُ مَنَعَةٌ- يَا أَوَّلَ قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ- وَ يَا آخِرَ بَعْدَ كُلِّ شَيْءٍ- يَا مَنْ لَيْسَ لَهُ عُنْصُرٌ- وَ يَا مَنْ لَيْسَ لِآخِرِهِ فَنَاءٌ- وَ يَا أَكْمَلَ مَنْعُوتٍ- وَ يَا أَسْمَحَ الْمُعْطِينَ- وَ يَا مَنْ يَفْقَهُ بِكُلِّ لُغَةٍ يُدْعَى بِهَا- وَ يَا مَنْ عَفْوُهُ قَدِيمٌ وَ بَطْشُهُ شَدِيدٌ- وَ مُلْكُهُ مُسْتَقِيمٌ- أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي شَافَهْتَ بِهِ مُوسَى - يَا اللَّهُ يَا رَحْمَانُ يَا رَحِيمُ- يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ- اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّمَدُ- أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - وَ أَنْ تُدْخِلَنِي الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِكَ.

۳۴۶۰- ۳۴ -مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْوَلِيدِ عَنْ يُونُسَ قَالَ: قُلْتُ لِلرِّضَا ﷺ -عَلِّمْنِي دُعَاءً وَ أَوْجِزْ- فَقَالَ قُلْ يَا مَنْ دَلَّنِي عَلَى نَفْسِهِ- وَ ذَلَّلَ قَلْبِي بِتَصْدِيقِهِ- أَسْأَلُكَ الْأَمْنَ وَ الْإِيمَانَ.

آفرید و من جز آنچه برای آن آفریدی پس چه خوب سرپرستی باشی تو ای آقایم و چه بد بنده‌ای باشم که مرا دریافتی و چه خوب جوینده‌ای هستی ای پروردگار من و چه بد مطلوب و خواسته شده‌ای هستم که مرا یافتی، تو مرا بنده و بنده زاد و کنیززاد خود یافتی و زیر دست خود که هر چه خواهی می‌توانی نسبت به من انجام دهی.

بار خدایا! آوازها همه خاموشند و جنبشها همه آرام شدند و هر دوستی با دوست خود خلوت کرده و من با تو خلوت کرده‌ام توئی محبوب من پس نتیجه این خلوتم را با خودت در این شب آزادیم از دوزخ قرار ده، ای که هیچ دانشمندی وصفی برتر از او نتواند و هیچ آفریده‌ای در برابر او منعی نتواند ای که آغاز و پایان هر چیزی و ای که از ماده‌ای پیدا نشدی و ای که به نیستی نگرائی ای کاملترین توصیف شده و بخشنده‌ترین عطا کننده ای کسی که با هر زبانی خوانده شود و بفهمد ای کسی که پایانی ندارد و یورشش سخت و ملکش استوار است، از تو خواهم بدان نامت که با آن با موسی بی واسطه گفتگو کردی يَا اَللهُ يَا رَحْمَن يَا رَحِيم يَا لَا اِلَهَ اِلاَّ اَنْت، اَللَّهُمَ أَنْتَ الصَمَدُ اَسْاَلُكَ اَنْ تَصَلِّيَ عَلَى مُحَمَدٍ وَ آلِ مُحَمَد وَ اَنْ تُدْخِلَنِي الْجَنَةَ بِرَحْمَتِكَ.

* * *

۳۴-«یونس» گوید: به امام رضا (ع) گفتم: دعائی به من بیاموز و مختصر کن، در پاسخ فرمود: بگو: ای که مرا به خود رهنمود کردی و دلم را تصدیق نمودی از تو ایمان و امنیت می‌خواهم.

۳۴۶۱-۳۵- عَلِيُّ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام:
أَنَّ رَجُلاً أَتَى أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام فَقَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ - كَانَ لِي مَالٌ وَرِثْتُهُ - وَلَمْ أُنْفِقْ مِنْهُ دِرْهَماً - فِي طَاعَةِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - ثُمَّ اكْتَسَبْتُ مِنْهُ مَالاً - فَلَمْ أُنْفِقْ مِنْهُ دِرْهَماً فِي طَاعَةِ اللَّهِ - فَعَلِّمْنِي دُعَاءً - يُخْلِفُ عَلَيَّ مَا مَضَى - وَ يَغْفِرُ لِي مَا عَمِلْتُ - أَوْ عَمَلاً أَعْمَلُهُ قَالَ قُلْ قَالَ - وَ أَيَّ شَيْءٍ أَقُولُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ - قَالَ قُلْ كَمَا أَقُولُ - يَا نُورِي فِي كُلِّ ظُلْمَةٍ - وَ يَا أُنْسِي فِي كُلِّ وَحْشَةٍ - وَ يَا رَجَائِي فِي كُلِّ كُرْبَةٍ - وَ يَا ثِقَتِي فِي كُلِّ شِدَّةٍ - وَ يَا دَلِيلِي فِي الظُّلْمَةِ - أَنْتَ دَلِيلِي إِذَا انْقَطَعَتْ دَلَالَةُ الْأَدِلَّاءِ - فَإِنَّ دَلَالَتَكَ لَا تَنْقَطِعُ - وَ لَا يَضِلُّ مَنْ هَدَيْتَ - أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَأَسْبَغْتَ وَ رَزَقْتَنِي فَوَفَّرْتَ - وَ غَذَّيْتَنِي فَأَحْسَنْتَ غِذَائِي - وَ أَعْطَيْتَنِي فَأَجْزَلْتَ بِلَا اسْتِحْقَاقٍ لِذَلِكَ بِفِعْلٍ مِنِّي - وَ لَكِنِ ابْتِدَاءً مِنْكَ لِكَرَمِكَ وَ جُودِكَ فَتَقَوَّيْتُ بِكَرَمِكَ عَلَى مَعَاصِيكَ - وَ تَقَوَّيْتُ بِرِزْقِكَ عَلَى سَخَطِكَ وَ أَفْنَيْتُ عُمُرِي فِيمَا لَا تُحِبُّ - فَلَمْ يَمْنَعْكَ جُرْأَتِي عَلَيْكَ - وَ رُكُوبِي لِمَا نَهَيْتَنِي عَنْهُ - وَ دُخُولِي فِيمَا حَرَّمْتَ عَلَيَّ - أَنْ عُدْتَ عَلَيَّ بِفَضْلِكَ - وَ لَمْ يَمْنَعْنِي حِلْمُكَ عَنِّي - وَ عَوْدُكَ عَلَيَّ بِفَضْلِكَ - أَنْ عُدْتُ فِي مَعَاصِيكَ فَأَنْتَ الْعَوَّادُ بِالْفَضْلِ - وَ أَنَا الْعَوَّادُ بِالْمَعَاصِي - فَيَا أَكْرَمَ مَنْ أُقِرَّ لَهُ بِذَنْبٍ - وَ أَعَزَّ مَنْ خُضِعَ لَهُ بِذُلٍّ لِكَرَمِكَ - أَقْرَرْتُ بِذَنْبِي - وَ لِعِزِّكَ خَضَعْتُ بِذُلِّي - فَمَا أَنْتَ صَانِعٌ بِي فِي كَرَمِكَ - وَ إِقْرَارِي بِذَنْبِي.

۳۵- امام صادق(ع) فرمود: مردی نزد امیرالمؤمنین(ع) آمد و گفت: یا امیرالمؤمنین! من مالی را به ارث برده‌ام و یک درهمش را در راه خداوند انفاق نکرده‌ام سپس مالی هم خود از راه آن به دست آورده‌ام و. یک درهمش را در راه طاعت خدای عزّوجلّ خرج نکرده‌ام، به من دعائی بیاموز که جای آنچه که از دستم رفته بگیرد و به وسیلهٔ آن هر چه را کردم و می‌کنم آمرزیده شود، فرمود: بگو: گفت: چه بگویم یا امیرالمؤمنین؟ فرمود: بگو: آنچه را من می‌گویم: «ای نور من در هر تاریکی و ای وسیلهٔ آرامشم در هر وحشت و ای امیدم درهر گرفتاری و ای مورداعتمادم در هر سختی و ای راه نمایم در هر گمراهی، توئی رهنمای رهنمایان آنگاه که پایان پذیرد رهنمائی تو قطع نمی‌شود و گمراه نشود کسی که تو رهنمائیش کردی به من نعمت دادی و شایان و فراوانش کردی و تو به من روزی دادی و بسیارش کردی و به من خوراک دادی، و نیکو خوراک دادی و عطا کردی و خوب عطا کردی بی آنکه من سزاوار آن باشم در برابر کاری که کردم ولی تو آن را بی سابقه آغاز نمودی بخاطر کرم و جود خودت و به وسیلهٔ کرم تو بر نافرمانیهای تو نیرو گرفتم و به وسیلهٔ روزی تو بر کاری که مایهٔ خشم توست نیرومند شدم و عمرم را در آنچه تو دوست نداری گذراندم و فانی کردم و دلیری من بر تو و ارتکاب آنچه تو بر من منع کرده بودی و ورود در آنچه تو بر من حرام نمودی تو را باز نداشت از اینکه بازهم فضل خودرا به من عطا کنی وبردباریت وبازگشت بفضل بر من، جلوگیر من نشد.

که در نافرمانیت بازگشت نکنم، پس تو بسیار بازگشت کننده بفضل هستی و من بسیار بازگرد به گناهان، ای کریم‌ترین کسی که در برابرش به گناه اقرار کنم وعزیزترین کسی که به زبونی در برابرش فروتنی شود، بخاطر کرم توست که من به گناهم اقرار کردم و به خاطر عزت توست که به خواری فروتنی کنم، پس تو با من چه خواهی کرد در مقام کرمت و اقرارم به گناه خویش و از نظر عزتت و فروتنی من به خواری(با من چه خواهی کرد) با من کن آنچه که شایستهٔ توست و با من مکن آنچه را که شایستهٔ من است».

كِتَابُ فَضْلِ الْقُرْآنِ

٣٤٦٢-١ـعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْعَبَّاسِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ سُفْيَانَ الْحَرِيرِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ الْخَفَّافِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

يَا سَعْدُ تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ - فَإِنَّ الْقُرْآنَ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ - فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ نَظَرَ إِلَيْهَا الْخَلْقُ - وَ النَّاسُ صُفُوفٌ عِشْرُونَ وَ مِائَةُ أَلْفِ صَفٍّ ثَمَانُونَ أَلْفَ صَفٍّ أُمَّةُ مُحَمَّدٍ - وَ أَرْبَعُونَ أَلْفَ صَفٍّ مِنْ سَائِرِ الْأُمَمِ فَيَأْتِي عَلَى صَفِّ الْمُسْلِمِينَ فِي صُورَةِ رَجُلٍ - فَيُسَلِّمُ فَيَنْظُرُونَ إِلَيْهِ ثُمَّ يَقُولُونَ - لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ - إِنَّ هَذَا الرَّجُلَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ نَعْرِفُهُ بِنَعْتِهِ وَ صِفَتِهِ غَيْرَ أَنَّهُ كَانَ - أَشَدَّ اجْتِهَاداً مِنَّا فِي الْقُرْآنِ - فَمِنْ هُنَاكَ أُعْطِيَ مِنَ الْبَهَاءِ - وَ الْجَمَالِ وَ النُّورِ مَا لَمْ نُعْطَهُ - ثُمَّ يُجَاوِزُ حَتَّى يَأْتِيَ عَلَى صَفِّ الشُّهَدَاءِ - فَيَنْظُرُونَ إِلَيْهِ الشُّهَدَاءُ ثُمَّ يَقُولُونَ - لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الرَّبُّ الرَّحِيمُ - إِنَّ هَذَا الرَّجُلَ مِنَ الشُّهَدَاءِ - نَعْرِفُهُ بِسَمْتِهِ وَ صِفَتِهِ - غَيْرَ أَنَّهُ مِنْ شُهَدَاءِ الْبَحْرِ - فَمِنْ هُنَاكَ أُعْطِيَ مِنَ الْبَهَاءِ وَ الْفَضْلِ مَا لَمْ نُعْطَهُ - قَالَ فَيَتَجَاوَزُ حَتَّى - يَأْتِيَ عَلَى صَفِّ شُهَدَاءِ الْبَحْرِ فِي صُورَةِ شَهِيدٍ فَيَنْظُرُ إِلَيْهِ شُهَدَاءُ الْبَحْرِ - فَيَكْثُرُ تَعَجُّبُهُمْ وَ يَقُولُونَ إِنَّ هَذَا مِنْ شُهَدَاءِ الْبَحْرِ - نَعْرِفُهُ بِسَمْتِهِ وَ صِفَتِهِ - غَيْرَ أَنَّ الْجَزِيرَةَ الَّتِي أُصِيبَ فِيهَا - كَانَتْ أَعْظَمَ هَوْلاً مِنَ الْجَزِيرَةِ - الَّتِي أُصِبْنَا فِيهَا - فَمِنْ هُنَاكَ أُعْطِيَ مِنَ الْبَهَاءِ وَ الْجَمَالِ - وَ النُّورِ مَا لَمْ نُعْطَهُ - ثُمَّ يُجَاوِزُ حَتَّى

کتاب فضیلت قرآن

۱- «سعد خفّاف» (کفشدوز) از امام باقر(ع) نقل می‌کند که فرمود: ای سعد، قرآن را بیاموزید زیرا قرآن در روز قیامت در زیباترین صورتی که مردم دیده‌اند به محشر می‌آید و مردم یکصد و بیست صف دارند که هشتاد صف آنها امّت محمد(ص) است و چهل صف از امّت‌های دیگرند و قرآن در صورت مردی بر صف مسلمانان درآید وآنها به او نظر کنند و گویند: لا اله الّا الله الحلیم الکریم، به راستی که این مرد از مسلمانان است و ما او را به سیما و صفت مسلمانی می‌شناسیم جز اینکه او درباره قرآن کوشاتر از ما بوده است به همین خاطر درخشندگی و زیبائی بیشتری به او داده شده که به ما داده نشده است. سپس می‌گذرد تا به صف شهیدان می‌رسد و شهیدان به او نگاه می‌کنند و سپس می‌گویند: لا اله الّا الله الربّ الرحیم، به راستی این مرد از شهیدان است او را به نشانی و وصف او می‌شناسیم جز اینکه او از شهیدان دریاست و به همین خاطر درخشندگی و زیبائی بیشتری به او داده‌اند که به ما نداده‌اند. فرمود: پس می‌گذرد تا به صف شهیدان دریا می‌رسد در صورت یک شهید! و شهیدان دریا به او نگاه می‌کنند و با شگفتی می‌گویند: این خود یکی از شهیدان دریاست او را به نشانی و وصف او می‌شناسیم جز اینکه او در جزیره‌ای کشته شده که به مراتب از جزیره ما وحشتناک‌تر بوده است و به همین خاطر به او درخشندگی و زیبائی بیشتری داده‌اند که به ما نداده‌اند. سپس می‌گذرد تا بصورت پیامبری به صف پیامبران مرسل می‌رسد و آنها به وی نگاه می‌کنند و با هم می‌گویند: لااله الّا الله‌الحلیم‌الکریم، راستی که این پیامبر مرسل است و به نشانی و وصفش او را می‌شناسیم جز آنکه فضیلت

يَأْتِي صَفَّ النَّبِيِّينَ وَ الْمُرْسَلِينَ - فِي صُورَةِ نَبِيٍّ مُرْسَلٍ - فَيَنْظُرُ النَّبِيُّونَ وَ الْمُرْسَلُونَ إِلَيْهِ - فَيَشْتَدُّ لِذَلِكَ تَعَجُّبُهُمْ وَ يَقُولُونَ - لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ - إِنَّ هَذَا النَّبِيَّ مُرْسَلٌ - نَعْرِفُهُ بِسَمْتِهِ وَ صِفَتِهِ - غَيْرَ أَنَّهُ أُعْطِيَ فَضْلاً كَثِيراً - قَالَ فَيَجْتَمِعُونَ فَيَأْتُونَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَيَسْأَلُونَهُ وَ يَقُولُونَ يَا مُحَمَّدُ مَنْ هَذَا - فَيَقُولُ لَهُمْ أَوَ مَا تَعْرِفُونَهُ فَيَقُولُونَ مَا نَعْرِفُهُ - هَذَا مِمَّنْ لَمْ يَغْضَبِ اللَّهُ عَلَيْهِ - فَيَقُولُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هَذَا حُجَّةُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ - فَيُسَلِّمُ ثُمَّ يُجَاوِزُ - حَتَّى يَأْتِيَ عَلَى صَفِّ الْمَلَائِكَةِ - فِي سُورَةِ مَلَكٍ مُقَرَّبٍ - فَتَنْظُرُ إِلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ فَيَشْتَدُّ تَعَجُّبُهُمْ - وَ يَكْبُرُ ذَلِكَ عَلَيْهِمْ - لِمَا رَأَوْا مِنْ فَضْلِهِ وَ يَقُولُونَ تَعَالَى رَبُّنَا وَ تَقَدَّسَ - إِنَّ هَذَا الْعَبْدَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ - نَعْرِفُهُ بِسَمْتِهِ وَ صِفَتِهِ غَيْرَ أَنَّهُ - كَانَ أَقْرَبَ الْمَلَائِكَةِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَقَاماً - فَمِنْ هُنَاكَ أُلْبِسَ مِنَ النُّورِ - وَ الْجَمَالِ مَا لَمْ نُلْبَسْ - ثُمَّ يُجَاوِزُ حَتَّى يَنْتَهِيَ إِلَى رَبِّ الْعِزَّةِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى - فَيَخِرُّ تَحْتَ الْعَرْشِ - فَيُنَادِيهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى - يَا حُجَّتِي فِي الْأَرْضِ - وَ كَلَامِيَ الصَّادِقَ النَّاطِقَ - ارْفَعْ رَأْسَكَ وَ سَلْ تُعْطَ - وَ اشْفَعْ تُشَفَّعْ فَيَرْفَعُ رَأْسَهُ - فَيَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى - كَيْفَ رَأَيْتَ عِبَادِي - فَيَقُولُ يَا رَبِّ مِنْهُمْ مَنْ صَانَنِي - وَ حَافَظَ عَلَيَّ - وَ لَمْ يُضَيِّعْ شَيْئاً - وَ مِنْهُمْ مَنْ ضَيَّعَنِي - وَ اسْتَخَفَّ بِحَقِّي - وَ كَذَّبَ بِي وَ أَنَا حُجَّتُكَ عَلَى جَمِيعِ خَلْقِكَ - فَيَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى - وَ عِزَّتِي وَ جَلَالِي وَ ارْتِفَاعِ مَكَانِي - لَأُثِيبَنَّ عَلَيْكَ الْيَوْمَ أَحْسَنَ الثَّوَابِ - وَ لَأُعَاقِبَنَّ

بسیاری به او داده شده است.
فرمود: سپس همه نزد رسول خداﷺ جمع شوند و از او می‌پرسند ای محمد این کیست؟ در پاسخ آنها گوید: آیا شما او را نمی‌شناسید؟ می‌گویند: ما او را نمی‌شناسیم، این کیست که خدا به او خشم نکرده است؟ پس رسول خداﷺ فرماید: این است حجت خدا بر خلق، و سلام دهد و بگذرد تا به صورت فرشتهٔ مقرّبی به صف فرشته‌ها رسد و فرشته‌ها به او می‌نگرند و شگفت زده می‌شوند و فضیلتی که در او می‌بینند بر آنها گران می‌آید و می‌گویند: پروردگار ما برتر است و مقدّس، راستی که این هم یک بنده‌ای است از فرشته‌ها که به نشانی و وصف فرشته او را می‌شناسیم جز اینکه نزدیکترین فرشته‌ها به درگاه خدای عزّوجلّ است و به همین خاطر نور و جمالی دارد که ماها نداریم! سپس بگذرد تا به حضرت ربّ العزّة رسد تبارک و تعالی و زیر عرش به سجده افتد و خدای تبارک و تعالی او را ندا دهد: ای حجّت من در روی زمین و ای سخن راست وگویایم سر بردار و بخواه تا به تو عطا شود و شفاعت کن تا پذیرفته شود، و سر بردارد. سپس خدای تبارک و تعالی می‌فرماید: بندگانم را چگونه دیدی؟ در پاسخ می‌گوید: بعضی از آنها از من نگهداری کرده و حرمت مرا محفوظ داشته و مرا ضایع نکردند و بعضی از آنها مرا ضایع کردند و حق مرا بر خود سبک شمردند ومرا تکذیب کردند با اینکه من گفتاری از تو بر تمامی بندگانت بودم.
پس خدای تبارک و تعالی فرماید: به عزت و جلال و رفعت مقامم سوگند، امروز بهترین ثواب را به تو دهم و دردناکترین کیفر را به خاطر تو کنم. فرمود: پس قرآن به صورت دیگر سر خود را برگرداند.
راوی گوید: من گفتم: یا ابا جعفر در چه صورتی بر می‌گردد؟ فرمود:

عَلَيْكَ الْيَوْمَ أَلِيمَ الْعِقَابِ - قَالَ فَيَرْجِعُ - الْقُرْآنُ رَأْسَهُ فِي صُورَةٍ أُخْرَى - قَالَ فَقُلْتُ لَهُ يَا أَبَا جَعْفَرٍ فِي أَيِّ صُورَةٍ يَرْجِعُ - قَالَ فِي صُورَةِ رَجُلٍ شَاحِبٍ - مُتَغَيِّرٍ يُبْصِرُهُ أَهْلُ الْجَمْعِ - فَيَأْتِي الرَّجُلَ مِنْ شِيعَتِنَا الَّذِي كَانَ يَعْرِفُهُ - وَ يُجَادِلُ بِهِ أَهْلَ الْخِلَافِ - فَيَقُومُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَيَقُولُ مَا تَعْرِفُنِي فَيَنْظُرُ إِلَيْهِ الرَّجُلُ - فَيَقُولُ مَا أَعْرِفُكَ يَا عَبْدَ اللَّهِ - قَالَ فَيَرْجِعُ فِي صُورَتِهِ الَّتِي - كَانَتْ فِي الْخَلْقِ الْأَوَّلِ - وَ يَقُولُ مَا تَعْرِفُنِي فَيَقُولُ نَعَمْ فَيَقُولُ الْقُرْآنُ - أَنَا الَّذِي أَسْهَرْتُ لَيْلَكَ - وَ أَنْصَبْتُ عَيْشَكَ - سَمِعْتَ الْأَذَى وَ رُجِمْتَ بِالْقَوْلِ فِيَّ - أَلَا وَ إِنَّ كُلَّ تَاجِرٍ قَدِ اسْتَوْفَى تِجَارَتَهُ - وَ أَنَا وَرَاءَكَ الْيَوْمَ - قَالَ فَيَنْطَلِقُ بِهِ إِلَى رَبِّ الْعِزَّةِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى فَيَقُولُ - يَا رَبِّ يَا رَبِّ عَبْدُكَ - وَ أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ قَدْ كَانَ نَصِباً فِيَّ - مُوَاظِباً عَلَيَّ - يُعَادَى بِسَبَبِي وَ يُحِبُّ فِيَّ وَ يُبْغِضُ - فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - أَدْخِلُوا عَبْدِي جَنَّتِي - وَ اكْسُوهُ حُلَّةً مِنْ حُلَلِ الْجَنَّةِ وَ تَوِّجُوهُ بِتَاجٍ - فَإِذَا فُعِلَ بِهِ ذَلِكَ - عُرِضَ عَلَى الْقُرْآنِ فَيُقَالُ لَهُ - هَلْ رَضِيتَ بِمَا صُنِعَ بِوَلِيِّكَ - فَيَقُولُ - يَا رَبِّ إِنِّي أَسْتَقِلُّ هَذَا لَهُ - فَزِدْهُ مَزِيدَ الْخَيْرِ كُلِّهِ - فَيَقُولُ وَ عِزَّتِي وَ جَلَالِي - وَ عُلُوِّي وَ ارْتِفَاعِ مَكَانِي لَأَنْحَلَنَّ لَهُ الْيَوْمَ خَمْسَةَ أَشْيَاءَ - مَعَ الْمَزِيدِ لَهُ وَ لِمَنْ كَانَ بِمَنْزِلَتِهِ - أَلَا إِنَّهُمْ شَبَابٌ لَا يَهْرَمُونَ - وَ أَصِحَّاءُ لَا يَسْقُمُونَ - وَ أَغْنِيَاءُ لَا يَفْتَقِرُونَ وَ فَرِحُونَ لَا يَحْزَنُونَ - وَ أَحْيَاءُ لَا يَمُوتُونَ - ثُمَّ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ - لا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولى قَالَ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ - يَا أَبَا جَعْفَرٍ وَ هَلْ

در صورت مردی ژولیده ورنگ پریده که همهٔ مردم محشر او را ببینند و مردی از شیعه‌های ما که او را می‌شناسد و با او با مخالفان بحث و مناقشه کرده است در برابر او می‌آید، پس می‌گوید: تومرا نمی‌شناسی؟ و آن مرد به او نگاه کند، گوید: ای بندهٔ خدا تو را نشناسم، گوید: پس به صورت اول خود بازگردد و از آن مرد بپرسد که: مرا نشناسی؟در پاسخ گوید: چرا! پس قرآن می‌گوید: منم که شب تو را بی خواب کردم و تورا در رنج وسختی افکندم ،دربارهٔ من آزار شدی و رانده شدی، همانا که هر تاجری سود خود را دریافت کند و من امروز پشتیبان توام. فرمود: پس او را به درگاه ربّ العزة تبارک و تعالی برد و بگوید: پروردگارا این بندهٔ توست و تو به او داناتری ،دربارهٔ من رنج کش بود و مواظب من بود به سبب من با او دشمنی می‌شد و او به خاطر من دوستی می‌کرد و به خاطر من دشمنی می‌کرد.

پس خدای عزّوجلّ فرماید: این بندهٔ مرا به بهشت برید واز جامه‌های بهشتی به او بپوشانید و بر سرش تاج گذارید ؛ و چون با او چنین کنند او را به قرآن عرضه نمایند و به او گفته شود آیا به آنچه که دربارهٔ دوستت رفتار شد خوشنودی؟ گوید: پروردگار من، آن را کم شمارم، هر چیزی بر او بیفزا، خدا فرماید: به عزت و جلال و علوّ و مقام و ارتفاع مقامم سوگند،امروز به او و هر کس همپایهٔ اوست پنج چیز به او بافزونی عطا کنم، همانا آنان جوانانی باشند که پیر نشوند و تندرستانی باشند که بیمار نگردند و توانگرانی باشند که فقیر نشوند و شادکامانی باشند که اندوهگین نشوند و زنده هائی باشند که نمیرند سپس این آیه را خواند: «نچشند در آن مرگ را جز همان مرگ اول (دخان/ ۵۶)».

گوید: گفتم: قربانت گردم یا اباجعفر آیا قرآن سخن می‌گوید؟ آن

يَتَكَلَّمُ الْقُرْآنُ - فَتَبَسَّمَ
ثُمَّ قَالَ رَحِمَ اللَّهُ الضُّعَفَاءَ مِنْ شِيعَتِنَا - إِنَّهُمْ أَهْلُ تَسْلِيمٍ ثُمَّ قَالَ - نَعَمْ يَا سَعْدُ وَ الصَّلَاةُ تَتَكَلَّمُ - وَ لَهَا صُورَةٌ وَ خَلْقٌ تَأْمُرُ وَ تَنْهَى - قَالَ سَعْدٌ فَتَغَيَّرَ لِذَلِكَ لَوْنِي وَ قُلْتُ - هَذَا شَيْءٌ لَا أَسْتَطِيعُ أَنَا أَتَكَلَّمُ بِهِ فِي النَّاسِ فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ وَ هَلِ النَّاسُ إِلَّا شِيعَتُنَا - فَمَنْ لَمْ يَعْرِفِ الصَّلَاةَ فَقَدْ أَنْكَرَ حَقَّنَا - ثُمَّ قَالَ يَا سَعْدُ أُسْمِعُكَ كَلَامَ الْقُرْآنِ - قَالَ سَعْدٌ فَقُلْتُ بَلَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ - فَقَالَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهى عَنِ الْفَحْشاءِ وَ الْمُنْكَرِ وَ لَذِكْرُ اللهِ أَكْبَرُ فَالنَّهْيُ كَلَامٌ - وَ الْفَحْشَاءُ وَ الْمُنْكَرُ رِجَالٌ - وَ نَحْنُ ذِكْرُ اللَّهِ وَ نَحْنُ أَكْبَرُ.

۳۴۶۳ - ۲ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنْ آبَائِهِ عليهم السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ فِي دَارِ هُدْنَةٍ - وَ أَنْتُمْ عَلَى ظَهْرِ سَفَرٍ - وَ السَّيْرُ بِكُمْ سَرِيعٌ - وَ قَدْ رَأَيْتُمُ اللَّيْلَ وَ النَّهَارَ - وَ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ - يُبْلِيَانِ كُلَّ جَدِيدٍ - وَ يُقَرِّبَانِ كُلَّ بَعِيدٍ - وَ يَأْتِيَانِ بِكُلِّ مَوْعُودٍ - فَأَعِدُّوا الْجَهَازَ لِبُعْدِ الْمَجَازِ - قَالَ فَقَامَ الْمِقْدَادُ بْنُ الْأَسْوَدِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا دَارُ الْهُدْنَةِ - قَالَ دَارُ بَلَاغٍ وَ انْقِطَاعٍ - فَإِذَا الْتَبَسَتْ عَلَيْكُمُ الْفِتَنُ - كَقِطَعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ - فَعَلَيْكُمْ بِالْقُرْآنِ - فَإِنَّهُ شَافِعٌ مُشَفَّعٌ - وَ مَاحِلٌ مُصَدَّقٌ - وَ مَنْ جَعَلَهُ أَمَامَهُ قَادَهُ إِلَى الْجَنَّةِ

حضرت لبخندی زد و سپس فرمود: خدا رحمت کند شیعیان ساده دل ما را، زیرا اهل تسلیم‌اند؛ سپس فرمود: آری ای سعد، نماز هم سخن می‌گوید و صورتی دارد و خلقی باشد که فرمان دهد و منع کند، سعد گوید: از این سخن رنگم پرید و گفتم: این چیزی است که نمی‌توانم میان مردم بگویم. امام باقر علیه السلام فرمود: آیا مردم جز همان شیعیان ما هستند؟ هر کس نماز را نشناسند و نفهمد، حق ما را منکر است. سپس فرمود: ای سعد، من سخن قرآن را به گوش تو برسانم؟ سعد گوید عرض کردم: بلی رحمت خداوند بر شما باد فرمود: «همانا نماز شما را از زشتی و گناه باز می‌دارد و هر آینه ذکر خدا بزرگتر است (عنکبوت / ۴۵)» پس نهی سخن است و فحشاء و منکر مردانی باشند، و ما ذکر خدائیم و ما اکبر هستیم.

توضیح: قرآن در برابر هر گروهی بر اساس نیت درونی و اعمال آنها تجلی می‌کند ولی در جمال و زیبائی برتر از خود آنهاست، کسانی که به درستی به قرآن عمل می‌کنند قرآن در پیشگاه خداوند از آنها ستایش می‌کند و از کسانی که بی توجهی نموده‌اند شکایت می‌نماید چهره زیبائی و درخشندگی قرآن و نماز و سخن گفتن آنها از طریق زبان و گوش نیست بلکه خاص و با رمز ورازی است که برای هر کسی قابل درک و فهم نیست.

۲- امام صادق علیه السلام از پدرانش علیهم السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل می‌کند که فرموده است: ای مردم، شماها اکنون در خانهٔ صلح و سازش هستید و شما در سر راهید و باشتاب شما را می‌برند، شما می‌نگرید که شب و روز و شب و ماه و خورشید هر تازه‌ای را کهنه کنند و هر دوری را نزدیک سازند و هر وعده‌ای را به سر رسانند شما هم آمادهٔ حرکت باشید که گذرگاه شما دور است. مقداد بن اسود از جا برخاست و گفت: یا رسول الله خانهٔ صلح و سازش چیست؟ فرمود: خانه‌ای است که رساننده (انسان را به گور

وَ مَنْ جَعَلَهُ خَلْفَهُ - سَاقَهُ إِلَى النَّارِ - وَ هُوَ الدَّلِيلُ يَدُلُّ عَلَى خَيْرِ سَبِيلٍ - وَ هُوَ كِتَابٌ فِيهِ تَفْصِيلٌ وَ بَيَانٌ وَ تَحْصِيلٌ - وَ هُوَ الْفَصْلُ لَيْسَ بِالْهَزْلِ - وَ لَهُ ظَهْرٌ وَ بَطْنٌ - فَظَاهِرُهُ حُكْمٌ وَ بَاطِنُهُ - عِلْمٌ - ظَاهِرُهُ أَنِيقٌ - وَ بَاطِنُهُ عَمِيقٌ - لَهُ نُجُومٌ وَ عَلَى نُجُومِهِ نُجُومٌ - لَا تُحْصَى عَجَائِبُهُ - وَ لَا تُبْلَى غَرَائِبُهُ - فِيهِ مَصَابِيحُ الْهُدَى - وَ مَنَارُ الْحِكْمَةِ وَ دَلِيلٌ عَلَى الْمَعْرِفَةِ - لِمَنْ عَرَفَ الصِّفَةَ فَلْيَجْلُ جَالٍ بَصَرَهُ - وَ لْيُبْلِغِ الصِّفَةَ نَظَرَهُ - يَنْجُ مِنْ عَطَبٍ - وَ يَتَخَلَّصْ مِنْ نَشَبٍ - فَإِنَّ التَّفَكُّرَ حَيَاةُ قَلْبِ الْبَصِيرِ - كَمَا يَمْشِي الْمُسْتَنِيرُ فِي الظُّلُمَاتِ بِالنُّورِ - فَعَلَيْكُمْ بِحُسْنِ التَّخَلُّصِ - وَ قِلَّةِ التَّرَبُّصِ.

۳۴۶۴-۳ - عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ سَمَاعَةَ بْنِ مِهْرَانَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِنَّ الْعَزِيزَ الْجَبَّارَ - أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ كِتَابَهُ - وَ هُوَ الصَّادِقُ الْبَارُّ - فِيهِ خَبَرُكُمْ - وَ خَبَرُ مَنْ قَبْلَكُمْ - وَ خَبَرُ مَنْ بَعْدَكُمْ وَ خَبَرُ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ - وَ لَوْ أَتَاكُمْ مَنْ يُخْبِرُكُمْ - عَنْ ذَلِكَ لَتَعَجَّبْتُمْ.

۳۴۶۵-۴ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي الْجَارُودِ قَالَ:

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله أَنَا أَوَّلُ وَافِدٍ - عَلَى الْعَزِيزِ الْجَبَّارِ - يَوْمَ الْقِيَامَةِ - وَ كِتَابُهُ وَ أَهْلُ بَيْتِي ثُمَّ أُمَّتِي - ثُمَّ أَسْأَلُهُمْ مَا فَعَلْتُمْ بِكِتَابِ اللَّهِ - وَ بِأَهْلِ بَيْتِي.

می‌رساند) یا در آن خانه کارهای نیک ذخیره شود برای رسیدن به منزل آخرت و انسان را از علایق دنیا جدا می‌سازد پس هرگاه آشوبها چون شب تار شما را فراگرفت به قرآن رو آورید زیرا شفیعی است که شفاعتش پذیرفته است و گزارش بدی‌ها را می‌دهد و گفتهٔ او تصدیق می‌شود، هر کس قرآن را رهبر خود سازد او را به بهشت کشاند و هر کس آن را پشت سر خود نهد او را به دوزخ برد، قرآن بهترین رهنماست که به بهترین راه هدایت می‌کند و کتابی است که در آن تفصیل و بیان و تحصیل مقاصد است، جدا کنندهٔ حق و باطل و رافع هر گونه اختلاف، شوخی و سرسری نیست، ظاهری دارد و باطنی، ظاهرش حکم و دستو راست و باطنش علم و دانش، ظاهرش خرّم و زیبا ست و باطنش ژرف و نارسا، اختراتی دارد و اخترانش هم اختراتی دارند شگفتی هایش شماره نشوند و تازه هایش کهنه نگردند، در آن است چراغ‌های هدایت و فروزانگاه حکمت و دلیل بر معرفت است، برای کسی که راه آن را بداند پس باید هر شخص تیز بینی دقت نظر داشته باشد تا به درک صفتش ادامه دهد که بر من ببخش آنکس است که به هلاکت افتاده و دعائی بخش کسی که راه گریزی ندارد، پس به راستی اندیشه است که زنده می‌کند دل بینا را، چونانکه روشنی جو در تاریکی‌ها به وسیلهٔ نور راه می‌رود بر شما باد که خوش برآئید و کم بپائید و کم انتظار برید.

۳- امام صادق علیه السلام فرمود: راستی که عزیز جبّار کتاب خود را بر شماها فرو فرستاده و اوست که راست گو و نیک خواه است، در کتاب اوست گزارش از شما و گزارش از هر کس که پیش از شما و بعد از شما بوده است و گزارش آسمان و زمین و اگر کسی نزدش بیاید و از آنها به شما گزارش دهد همگی دچار شگفتی شوید.

۴- امام باقر علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است:
من نخستین کسی هستم که بر خدای عزیز جبار روز رستاخیز وارد می‌شوم به همراه کتاب و خاندانم سپس امت من باشند، سپس من از امتم بپرسم شما با کتاب خدا و به خاندانم چه کردید؟

۳۴۶۶-۵- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ - فِيهِ مَنَارُ الْهُدَى وَ مَصَابِيحُ الدُّجَى - فَلْيَجْلُ جَالٍ بَصَرَهُ - وَ يَفْتَحْ لِلضِّيَاءِ نَظَرَهُ - فَإِنَّ التَّفَكُّرَ حَيَاةُ قَلْبِ الْبَصِيرِ - كَمَا يَمْشِي الْمُسْتَنِيرُ فِي الظُّلُمَاتِ بِالنُّورِ.

۳۴۶۷-۶- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام كَانَ فِي وَصِيَّةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام أَصْحَابَهُ اعْلَمُوا أَنَّ الْقُرْآنَ هُدَى النَّهَارِ - وَ نُورُ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ - عَلَى مَا كَانَ مِنْ جَهْدٍ وَ فَاقَةٍ.

۳۴۶۸-۷- عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنْ آبَائِهِ عليهم السلام قَالَ:

شَكَا رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله - وَجَعاً فِي صَدْرِهِ فَقَالَ صلى الله عليه وآله - اسْتَشْفِ بِالْقُرْآنِ - فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ - وَ شِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ.

۳۴۶۹-۸- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنِ الْخَشَّابِ رَفَعَهُ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام لَا وَ اللَّهِ لَا يَرْجِعُ الْأَمْرُ وَ الْخِلَافَةُ - إِلَى آلِ أَبِي بَكْرٍ وَ عُمَرَ أَبَداً - وَ لَا إِلَى بَنِي أُمَيَّةَ أَبَداً - وَ لَا فِي وُلْدِ طَلْحَةَ وَ الزُّبَيْرِ أَبَداً - وَ ذَلِكَ أَنَّهُمْ نَبَذُوا الْقُرْآنَ - وَ أَبْطَلُوا السُّنَنَ - وَ عَطَّلُوا الْأَحْكَامَ - وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله - الْقُرْآنُ هُدًى مِنَ الضَّلَالِ - وَ تِبْيَانٌ

۵- امام صادق علیه السلام، فرمود:
به راستی این قرآن است که در آن جایگاه نور هدایت و چراغهای شب تار است و باید هر جوینده‌ای دیده در آن بچرخاند و برای پرتو آن نظر خود را بگشاید، زیرا اندیشهٔ زندگی دل بیناست.

* * *

٦- در سفارش امیرالمؤمنین علیه السلام به یارانش این بود که: بدانید قرآن رهبر روز است و روشنی شب تار، اگر چه در سختی و نداری باشد.

* * *

۷- امام صادق علیه السلام فرمود: مردی به پیامبر صلی الله علیه و آله از درد سینه شکایت کرد، در پاسخش فرمود: از قرآن شفا جو، زیرا خدای عزّوجلّ می‌فرماید: «شفاء است برای آنچه در سینه‌هاست (یونس / ۵۷)».

* * *

۸- امام صادق علیه السلام فرمود: امامت و خلافت هرگز به آل ابی بکر و عمر برنگردد و نه هرگز در بنی امیه و نه در فرزندان طلحه و زبیر این برای آن است که آنان قرآن را به دور انداختند سنتها را باطل کردند و احکام الهی را تعطیل نمودند با اینکه رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: قرآن راهنمای گمراهی و بیان هر نادانی و وسیلهٔ بازگشت و گذشت از هر لغزش و روشنی در

مِنَ الْعَمَى - وَ اِسْتِقَالَةٌ مِنَ الْعَثْرَةِ - وَ نُورٌ مِنَ الظُّلْمَةِ - وَ ضِيَاءٌ مِنَ الْأَحْدَاثِ - وَ عِصْمَةٌ مِنَ الْهَلَكَةِ - وَ رُشْدٌ مِنَ الْغَوَايَةِ - وَ بَيَانٌ مِنَ الْفِتَنِ - وَ بَلَاغٌ مِنَ الدُّنْيَا إِلَى الْآخِرَةِ - وَ فِيهِ كَمَالُ دِينِكُمْ - وَ مَا عَدَلَ أَحَدٌ عَنِ الْقُرْآنِ - إِلَّا إِلَى النار..

۳۴۷۰- ۹ - حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ وُهَيْبِ بْنِ حَفْصٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِنَّ الْقُرْآنَ زَاجِرٌ وَ آمِرٌ - يَأْمُرُ بِالْجَنَّةِ وَ يَزْجُرُ عَنِ النَّارِ.

۳۴۷۱- ۱۰ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ صَالِحِ بْنِ السِّنْدِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ سَعْدٍ الْإِسْكَافِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُعْطِيتُ السُّوَرَ الطِّوَالَ مَكَانَ التَّوْرَاةِ وَ أُعْطِيتُ الْمِئِينَ مَكَانَ الْإِنْجِيلِ - وَ أُعْطِيتُ الْمَثَانِيَ مَكَانَ الزَّبُورِ وَ فُضِّلْتُ بِالْمُفَصَّلِ ثَمَانٌ وَ سِتُّونَ سُورَةً - وَ هُوَ مُهَيْمِنٌ عَلَى سَائِرِ الْكُتُبِ وَ التَّوْرَاةُ لِمُوسَى - وَ الْإِنْجِيلُ لِعِيسَى - وَ الزَّبُورُ لِدَاوُدَ.

۳۴۷۲- ۱۱ - أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ عَنْ عَمْرِو ابْنِ شِمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ﷺ قَالَ:

يَجِيءُ الْقُرْآنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - فِي أَحْسَنِ مَنْظُورٍ إِلَيْهِ - صُورَةً فَيَمُرُّ بِالْمُسْلِمِينَ فَيَقُولُونَ - هَذَا الرَّجُلُ مِنَّا - فَيُجَاوِزُهُمْ إِلَى النَّبِيِّينَ

تاریکی و پرتوی در هر پیشامد (بدعت) و نگهداری از هر هلاکت و رهایی از هر گمراهی و بیانی است در مورد هر فتنه و اشتباه و وسیلهٔ رسیدن از دنیا به سعادت آخرت است و در آن است کمال دین و هیچکس ازقرآن منحرف نشود جز به سوی دوزخ رهسپار شود.

۹- «ابی بصیر»، گوید: شنیدم امام باقرعليه‌السلام می‌فرمود:
راستی قرآن بازدارنده و فرمان دهنده است، فرمان به بهشت می‌دهد و از دوزخ باز می‌دارد.

۱۰- رسول خداصلى‌الله‌عليه‌وآله فرمود: به من سوره‌های طولانی داده شد (که هفت سوره است که به آن سبع طوال گویند که حدود صد آیه یا کمی بیشتر یا کمتر باشد که اول آنها سوره بنی اسرائیل و آخر آنها سوره مؤمنون است) به جای تورات، و سوره‌های صد آیه‌ای داده شده به جای انجیل، و سوره‌های مثانی داده شده جای زبور (مثانی عبارت از سوره‌هائی است که دنبال سوره‌های طولانی آمده که اول آنها یونس و آخرشان سوره نحل است.) و سوره‌های مفصل (یعنی آیه کوتاه) که شصت و هشت سوره است بیشتر به من عطا شده و این قرآن غالب و شاهد است بر کتب دیگر، و تورات از آن موسیعليه‌السلام و انجیل از آن عیسیعليه‌السلام و زبور از آن داودعليه‌السلام است.

۱۱- «جابر» نقل می‌کند که امام باقرعليه‌السلام فرمود: قرآن در روز قیامت با زیباترین شکل می‌آید و از برابر مسلمانان می‌گذرد و می‌گویند: این مرد از ماست و از آنها بگذرد و نزد پیامبران آید و آنها هم می‌گویند: او از

فَيَقُولُونَ هُوَ مِنَّا- فَيُجَاوِزُهُمْ إِلَى الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ- فَيَقُولُونَ هُوَ مِنَّا- حَتَّى يَنْتَهِيَ إِلَى رَبِّ الْعِزَّةِ عَزَّ وَ جَلَّ- فَيَقُولُ يَا رَبِّ فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ- أَظْمَأْتُ هَوَاجِرَهُ- وَ أَسْهَرْتُ لَيْلَهُ فِي دَارِ الدُّنْيَا- وَ فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ لَمْ أُظْمِئْ هَوَاجِرَهُ- وَ لَمْ أُسْهِرْ لَيْلَهُ- فَيَقُولُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى أَدْخِلْهُمُ الْجَنَّةَ عَلَى مَنَازِلِهِمْ- فَيَقُومُ فَيَتَّبِعُونَهُ- فَيَقُولُ لِلْمُؤْمِنِ- اقْرَأْ وَ ارْقَهْ قَالَ- فَيَقْرَأُ وَ يَرْقَى حَتَّى يَبْلُغَ- كُلُّ رَجُلٍ مِنْهُمْ مَنْزِلَتَهُ الَّتِي- هِيَ لَهُ فَيَنْزِلُهَا.

۳۴۷۳-۱۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ يُونُسَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ﷺ إِنَّ الدَّوَاوِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَلَاثَةٌ- دِيوَانٌ فِيهِ النِّعَمُ- وَ دِيوَانٌ فِيهِ الْحَسَنَاتُ- وَ دِيوَانٌ فِيهِ السَّيِّئَاتُ- فَيُقَابَلُ بَيْنَ دِيوَانِ النِّعَمِ وَ دِيوَانِ الْحَسَنَاتِ- فَتَسْتَغْرِقُ النِّعَمُ عَامَّةَ الْحَسَنَاتِ وَ يَبْقَى دِيوَانُ السَّيِّئَاتِ- فَيُدْعَى بِابْنِ آدَمَ الْمُؤْمِنِ لِلْحِسَابِ- فَيَتَقَدَّمُ الْقُرْآنُ أَمَامَهُ فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ فَيَقُولُ- يَا رَبِّ أَنَا الْقُرْآنُ- وَ هَذَا عَبْدُكَ الْمُؤْمِنُ- قَدْ كَانَ يُتْعِبُ نَفْسَهُ بِتِلَاوَتِي- وَ يُطِيلُ لَيْلَهُ بِتَرْتِيلِي وَ تَفِيضُ عَيْنَاهُ إِذَا تَهَجَّدَ- فَأَرْضِهِ كَمَا أَرْضَانِي- قَالَ فَيَقُولُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ- عَبْدِيَ ابْسُطْ يَمِينَكَ- فَيَمْلَؤُهَا مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْجَبَّارِ- وَ يَمْلَأُ شِمَالَهُ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ- ثُمَّ يُقَالُ هَذِهِ الْجَنَّةُ مُبَاحَةٌ لَكَ فَاقْرَأْ وَ اصْعَدْ فَإِذَا قَرَأَ آيَةً- صَعِدَ دَرَجَةً.

ماست، و از آنها نزد فرشته‌های مقرّب می‌گذرد و آنها هم می‌گویند: او از ماست، تا به درگاه ربّ العزة عزّوجلّ می‌رسد و می‌گوید: پروردگارا! فلان پسر فلان است که من در دنیا روزهای گرمش را به تشنگی کشاندم و شبها او را بی خواب کردم و فلان پسر فلان است که نه روز او را به تشنگی کشاندم و نه شبش را بی خواب کردم، پس خدای تبارک و تعالی می‌فرماید: آنها را به بهشت بر و هر کدام را در مقام خود جای‌بده و قرآن برخیزد و پیروان قرآن دنبال او بروند و او به هر مؤمنی می‌گوید: قرآن بخوان و بالابرو، فرمود: هر کدام قرآن می‌خوانند و بالا می‌روند تا هر مردی به درجهٔ خود می‌رسد که برای او مقرر شده است و در آن منزل گیرد.

۱۲-«یونس بن عمار» گوید که امام صادقعليه‌السلام فرمود: روز قیامت سه دفتر باشد: دفتری که در آن نعمتها ثبت شده و دفتری که در آن حسنات ثبت شده و دفتری که در آن سیئات ثبت شده است. و سپس دفتر نعمتها را با دفتر حسنات برابر کنند و نعمتها همه کارهای نیک را فراگیرند و در خود فرو برند و دفتر کارهای بد بر جای ماند و آدمی‌زاده مؤمن را پای حساب بخوانند و قرآن در زیباترین صورتی جلو او پیش آید و گوید: پروردگارا! من قرآنم و این بندهٔ مؤمن توست که خود را برای خواندنم به رنج می‌انداخت و شبش را در تمرین من، طولانی می‌کرد، و چون به نماز شب مشغول می‌شد اشک از چشمش روان می‌گشت چنانچه خوشنود ساختی او را هم خشنود کن. پس خدای عزیز و جبّار می‌فرماید: ای بندهٔ من! دست راستت را باز کن و خدا دست راستش را از رضوان خود و دست چپش را از رحمت خود پر می‌کند سپس به او گفته می‌شود: این بهشت برایت مباح است، پس قرآن بخوان و بالا رو و چون آیه‌ای را بخواند یک درجه بالا رود.

توضیح: مرحوم مجلسی می‌فرماید: شاید مراد از پر کردن دست راست و یا چپ کنایه از دادن نامه بهشت به دست اوست و نامهٔ برائت از دوزخ به دست چپ باشد یا مثالی باشد از منتهای لطف و کرم خداوند.

۳۴۷۴-۱۳ -عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَعَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقَاسَانِيِّ جَمِيعاً عَنِ الْقَاسِمِ ابْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ:

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليه السلام لَوْ مَاتَ مَنْ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ - لَمَا اسْتَوْحَشْتُ بَعْدَ أَنْ يَكُونَ الْقُرْآنُ مَعِي - وَكَانَ عليه السلام إِذَا قَرَأَ - مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ يُكَرِّرُهَا حَتَّى كَادَ أَنْ يَمُوتَ.

۳۴۷۵-۱۴ -عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ غَالِبٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام إِذَا جَمَعَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - الْأَوَّلِينَ وَ الْآخِرِينَ - إِذَا هُمْ بِشَخْصٍ قَدْ أَقْبَلَ لَمْ يُرَ - قَطُّ أَحْسَنُ صُورَةً مِنْهُ - فَإِذَا نَظَرَ إِلَيْهِ الْمُؤْمِنُونَ - وَ هُوَ الْقُرْآنُ قَالُوا - هَذَا مِنَّا هَذَا أَحْسَنُ شَيْءٍ رَأَيْنَا - فَإِذَا انْتَهَى إِلَيْهِمْ جَازَهُمْ - ثُمَّ يَنْظُرُ إِلَيْهِ الشُّهَدَاءُ - حَتَّى إِذَا انْتَهَى إِلَى آخِرِهِمْ - جَازَهُمْ فَيَقُولُونَ هَذَا الْقُرْآنُ - فَيَجُوزُهُمْ كُلَّهُمْ حَتَّى - إِذَا انْتَهَى إِلَى الْمُرْسَلِينَ فَيَقُولُونَ - هَذَا الْقُرْآنُ فَيَجُوزُهُمْ - حَتَّى يَنْتَهِيَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ فَيَقُولُونَ - هَذَا الْقُرْآنُ فَيَجُوزُهُمْ - ثُمَّ يَنْتَهِي حَتَّى يَقِفَ عَنْ يَمِينِ الْعَرْشِ - فَيَقُولُ الْجَبَّارُ وَ عِزَّتِي وَ جَلَالِي - وَ ارْتِفَاعِ مَكَانِي لَأُكْرِمَنَّ الْيَوْمَ مَنْ أَكْرَمَكَ - وَ لَأُهِينَنَّ مَنْ أَهَانَكَ.

۱۳- زهری گوید که علی بن الحسین ﷺ می‌فرمود:

اگر همهٔ مردم میان مشرق تا به مغرب بمیرند، من هراسی ندارم پس از اینکه قرآن با من است، و شیوه آن حضرت این بود که هر گاه مالک یوم الدین را می‌خواند، آن را تکرار می‌کرد که نزدیک بود بمیرد.

* * *

۱۴- «اسحاق بن غالب» گوید امام صادق ﷺ فرمود:

هر گاه خدای عزّوجلّ خلق اولین و آخرین را در محشر جمع کند به ناگاه همه بنگرند شخصی پیش آید که هرگز صورتی زیباتر از وی دیده نشده است و چون چشم مؤمنان به وی افتد که همان قرآن است گویند: این از ماست، این بهترین چیزی است که ما دیدیم و چون به آنها برسد و از آنها هم بگذرد و آنها گویند: این قرآن است و از آنان هم می‌گذرد تا به فرشته‌ها می‌رسد و می‌گویند: این قرآن است این قرآن است و از آنها می‌گذرد تا به سمت راست عرش می‌ایستد و خدای جبّار می‌فرماید: به عزّت و جلالم و به بلندی مقامم سوگند، هر آینه امروز گرامی دارم آنکس که تو را اکرام کرده است و خوار گردانم هر کس که تو را خوار کرده است.

* * *

بَابُ فَضْلِ حَامِلِ الْقُرْآنِ

٣٤٧٦-١- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي الْحُسَيْنِ الْفَارِسِيِّ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ جَعْفَرٍ الْجَعْفَرِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله إِنَّ أَهْلَ الْقُرْآنِ فِي أَعْلَى دَرَجَةٍ مِنَ الْآدَمِيِّينَ- مَا خَلَا النَّبِيِّينَ وَ الْمُرْسَلِينَ- فَلَا تَسْتَضْعِفُوا أَهْلَ الْقُرْآنِ حُقُوقَهُمْ- فَإِنَّ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْجَبَّارِ- لَمَكَاناً عَلِيّاً.

٣٤٧٧-٢- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ صَالِحٍ عَنِ الْفُضَيْلِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

الْحَافِظُ لِلْقُرْآنِ الْعَامِلُ بِهِ- مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَرَةِ.

٣٤٧٨-٣- وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ - فَإِنَّهُ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَاحِبَهُ فِي صُورَةِ شَابٍّ جَمِيلٍ- شَاحِبِ اللَّوْنِ فَيَقُولُ لَهُ الْقُرْآنُ - أَنَا الَّذِي كُنْتُ أَسْهَرْتُ لَيْلَكَ- وَ أَظْمَأْتُ هَوَاجِرَكَ- وَ أَجْفَفْتُ رِيقَكَ- وَ أَسَلْتُ دَمْعَتَكَ- أَؤُولُ مَعَكَ حَيْثُمَا أُلْتَ- وَ كُلُّ تَاجِرٍ مِنْ وَرَاءِ تِجَارَتِهِ- وَ أَنَا الْيَوْمَ لَكَ مِنْ وَرَاءِ تِجَارَةِ كُلِّ تَاجِرٍ- وَ سَيَأْتِيكَ كَرَامَةٌ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَأَبْشِرْ- فَيُؤْتَى بِتَاجٍ فَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ- وَ يُعْطَى الْأَمَانَ بِيَمِينِهِ وَ الْخُلْدَ فِي الْجِنَانِ بِيَسَارِهِ- وَ يُكْسَى حُلَّتَيْنِ ثُمَّ يُقَالُ لَهُ- اقْرَأْ وَ ارْقَهْ

در فضیلت کسی که قرآن را به کار بندد

۱- امام صادقؑ نقل می‌کند که رسول خداﷺ فرموده است:
راستی اهل قرآن در بالاترین درجهٔ آدمیانند جز پیامبران و رسولان، پس حقوق اهل قرآن را کم مشمارید زیرا از طرف خدای عزیز جبّار مقام بلندی دارند.

* * *

۲- امام صادقؑ فرمود:
حافظ قرآن که به آن عمل کند، همراه با فرشته‌های پیامبر گرامی نیک رفتار است.

* * *

۳- رسول خداﷺ فرمود: قرآن را بیاموزید زیرا روز قیامت قرآن بصورت جوانی زیبا که رنگ خودش تغییر کرده باشد نزد خواننده خود می‌آید و به او می‌گوید: منم که شب، تو را بی خواب کردم و روزهای گرم ترا به تشنگی کشاندم و آب دهانت را خشک کردم و اشکت را روان ساختم، هر جا بروی با تو می‌آیم و بدنبال تجارت هر تاجری هستم و به زودی کرامت خدای عزّوجلّ به تو می‌رسد، مژده بگیر و تاجی برایش آورند و بر سرش نهند و برگ امان نامه‌اش را به دست راستش و فرمان جاوید زیستن در بهشت را به دست چپش دهند و دو جامه بهشتی بر او بپوشانند

فَكُلَّمَا قَرَأَ آيَةً - صَعِدَ دَرَجَةً وَ يُكْسَى أَبَوَاهُ حُلَّتَيْنِ - إِنْ كَانَا مُؤْمِنَيْنِ ثُمَّ يُقَالُ لَهُمَا - هَذَا لِمَا عَلَّمْتُمَاهُ الْقُرْآنَ.

۳۴۷۹ - ۴ - اِبْنُ مَحْبُوبٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ مِنْهَالٍ الْقَصَّابِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ:

مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ - وَ هُوَ شَابٌّ مُؤْمِنٌ - اِخْتَلَطَ الْقُرْآنُ بِلَحْمِهِ وَ دَمِهِ وَ جَعَلَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَرَةِ - وَ كَانَ الْقُرْآنُ حَجِيزاً عَنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - يَقُولُ يَا رَبِّ إِنَّ كُلَّ عَامِلٍ - قَدْ أَصَابَ أَجْرَ عَمَلِهِ غَيْرَ عَامِلِي - فَبَلِّغْ بِهِ أَكْرَمَ عَطَايَاكَ - قَالَ فَيَكْسُوهُ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ - حُلَّتَيْنِ مِنْ حُلَلِ الْجَنَّةِ - وَ يُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ تَاجُ الْكَرَامَةِ - ثُمَّ يُقَالُ لَهُ - هَلْ أَرْضَيْنَاكَ فِيهِ فَيَقُولُ الْقُرْآنُ - يَا رَبِّ قَدْ كُنْتُ أَرْغَبُ لَهُ - فِيمَا هُوَ أَفْضَلُ مِنْ هَذَا - فَيُعْطَى الْأَمْنَ بِيَمِينِهِ - وَ الْخُلْدَ بِيَسَارِهِ - ثُمَّ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ فَيُقَالُ لَهُ - اِقْرَأْ وَ اِصْعَدْ دَرَجَةً - ثُمَّ يُقَالُ لَهُ هَلْ بَلَغْنَا بِهِ وَ أَرْضَيْنَاكَ فَيَقُولُ نَعَمْ - قَالَ وَ مَنْ قَرَأَهُ كَثِيراً - وَ تَعَاهَدَهُ بِمَشَقَّةٍ مِنْ شِدَّةِ - حِفْظِهِ أَعْطَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَجْرَ هَذَا مَرَّتَيْنِ.

۳۴۸۰ - ۵ - أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَ حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْخَشَّابِ جَمِيعاً عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ يُوسُفَ عَنْ مُعَاذِ بْنِ ثَابِتٍ عَنْ عَمْرِو ابْنِ جُمَيْعٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه و آله إِنَّ أَحَقَّ النَّاسِ بِالتَّخَشُّعِ - فِي السِّرِّ وَ الْعَلَانِيَةِ لَحَامِلُ الْقُرْآنِ - وَ إِنَّ أَحَقَّ النَّاسِ فِي السِّرِّ وَ الْعَلَانِيَةِ - بِالصَّلَاةِ

سپس به او گفته شود بخوان و بالا برو و هر آنچه آیه‌ای بخواند چند درجه بالا رود و به پدرو مادر او هم اگر مؤمن باشند دو جامه بپوشانند و به آنها بگویند: این پاداش قرآنی است که به او آموختید.

* * *

۴- امام صادق(ع) فرمود: هر کس در جوانی، قرآن را بخواند، قرآن با گوشت و خونش بیامیزد و خدای عزّوجلّ او را با فرشتگان پیغام بر روز قیامت همراه گردد قرآن مانع او از دوزخ باشد و می گوید: پروردگارا! هر کارگری مزد خود راگرفته جز کارگر من، توکاملترین عطاهایت را به او عطا کن، فرمود: خدای جبّار دو جامه از جامه‌های بهشتی بر او بپوشاند و تاج کرامت بر سرش گذارد، سپس به او گفته شود: آیا ما تو را دربارهٔ او خشنود کردیم؟ قرآن گوید: پروردگارا! من دربارهٔ او میل به مزد بیشتری داشتم پس برگ امان به دست راستش و برگ بهشت را به دست چپش دهند، سپس وارد بهشت گردد و به او گفته شود: قرآن را بخوان و یک درجه بالا برو، سپس به قرآن گویند: آیا او را به حقّش رساندیم و تو را خشنود کردیم، گوید: آری و هر کس قرآن بخواند و آن را برای اهتمام در حقّش با رنج و مشقّت بازرسی کند، خدای عزّوجلّ به او دو بار مزد دهد.

* * *

۵- رسول خدا(ص) فرمود: سزاوارترین مردم به ترس از خدا در پنهان و آشکار، کسی است که قرآن را حفظ دارد و براستی که سزاوارترین مردم

وَ الصَّوْمِ لِحَامِلُ الْقُرْآنِ - ثُمَّ نَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ - يَا حَامِلَ الْقُرْآنِ تَوَاضَعْ بِهِ - يَرْفَعْكَ اللَّهُ وَ لَا تَعَزَّزْ بِهِ فَيُذِلَّكَ اللَّهُ - يَا حَامِلَ الْقُرْآنِ تَزَيَّنْ بِهِ لِلَّهِ يُزَيِّنْكَ اللَّهُ - بِهِ وَ لَا تَزَيَّنْ بِهِ لِلنَّاسِ فَيَشِينَكَ اللَّهُ بِهِ - مَنْ خَتَمَ الْقُرْآنَ - فَكَأَنَّمَا أُدْرِجَتِ النُّبُوَّةُ بَيْنَ جَنْبَيْهِ - وَ لَكِنَّهُ لَا يُوحَى إِلَيْهِ وَ مَنْ جَمَعَ الْقُرْآنَ فَنَوْلُهُ - لَا يَجْهَلُ مَعَ مَنْ يَجْهَلُ عَلَيْهِ - وَ لَا يَغْضَبُ فِيمَنْ يَغْضَبُ عَلَيْهِ - وَ لَا يَحِدُّ فِيمَنْ يَحِدُّ - وَ لَكِنَّهُ يَعْفُو وَ يَصْفَحُ وَ يَغْفِرُ وَ يَحْلُمُ لِتَعْظِيمِ الْقُرْآنِ - وَ مَنْ أُوتِيَ الْقُرْآنَ - فَظَنَّ أَنَّ أَحَداً مِنَ النَّاسِ - أُوتِيَ أَفْضَلَ مِمَّا أُوتِيَ - فَقَدْ عَظَّمَ مَا حَقَّرَ اللَّهُ - وَ حَقَّرَ مَا عَظَّمَ اللَّهُ.

۳۴۸۱-۶ - أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عُبَيْسِ بْنِ هِشَامٍ قَالَ حَدَّثَنَا صَالِحٌ الْقَمَّاطُ عَنْ أَبَانِ بْنِ تَغْلِبَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

النَّاسُ أَرْبَعَةٌ فَقُلْتُ - جُعِلْتُ فِدَاكَ وَ مَا هُمْ فَقَالَ - رَجُلٌ أُوتِيَ الْإِيمَانَ - وَ لَمْ يُؤْتَ الْقُرْآنَ - وَ رَجُلٌ أُوتِيَ الْقُرْآنَ - وَ لَمْ يُؤْتَ الْإِيمَانَ وَ رَجُلٌ أُوتِيَ الْقُرْآنَ - وَ أُوتِيَ الْإِيمَانَ - وَ رَجُلٌ لَمْ يُؤْتَ الْقُرْآنَ وَ لَا الْإِيمَانَ - قَالَ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ - فَسِّرْ لِي حَالَهُمْ فَقَالَ - أَمَّا الَّذِي أُوتِيَ الْإِيمَانَ - وَ لَمْ يُؤْتَ الْقُرْآنَ فَمَثَلُهُ - كَمَثَلِ الثَّمَرَةِ طَعْمُهَا حُلْوٌ - وَ لَا رِيحَ لَهَا - وَ أَمَّا الَّذِي أُوتِيَ الْقُرْآنَ - وَ لَمْ يُؤْتَ الْإِيمَانَ - فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْآسِ رِيحُهَا طَيِّبٌ وَ طَعْمُهَا مُرٌّ وَ - أَمَّا مَنْ أُوتِيَ الْقُرْآنَ وَ الْإِيمَانَ - فَمَثَلُهُ

در نهان و آشکار به نماز خواندن و روزه گرفتن، آگاه به قرآن است، سپس با بلندترین آواز خود فریاد زند: ای عالم به قرآن! به وسیلهٔ آن، تواضع را پیشه کن تا خدایت بالا برد و آن را وسیلهٔ عزّت‌طلبی و تکبّر مساز تا خدا خوارت کند، ای دانای قرآن! خود را با آن برای خدا بیارای تا خداتو را بیاراید و خود با آن برای مردم میارای تا خداوند تو را با او زشت سازد و هر کس تمام قرآن را حفظ کند گویا: نبوّت را در دل خود جای داده است ولی به وحی نمی‌رسد و هر کس قرآن را فراهم کند و آن را درک کند در برابر کسی که با او به نادانی عمل کند بردبار باشد و در برابر هر کس که به او خشم ورزد شکیبا باشد و خشم نکند و در برابر هر کس که به او تندی کند تیز نشود بخاطر قرآن چشم پوشی کند و ببخشد و هر کس قرآن بدو داده شده است و گمان برد به کسی بهتر از او داده شده هر آینه آنچه را خدا شمرده بزرگ دانسته و آنچه را خدا بزرگ دانسته کوچک شمرده است.

٦- «ابان بن تغلب»، از امام صادق علیه السلام روایت می‌کند که حضرت فرمود: مردم چهار دسته‌اند، گفتم: قربانت، چگونه؟ فرمود:

۱- مردی که ایمانش را داده و قرآنش را نداده‌اند.

۲- مردی که قرآنش را داده و ایمانش را نداده‌اند.

۳- مردی که قرآن و ایمانش را داده‌اند.

۴- مردی که قرآن و ایمانش را نداده‌اند.

گوید: گفتم: قربانت، حال آنها را برایم شرح کن، فرمود: آنکه ایمان داده شده و قرآن نمی‌داند، همچون میوه‌ای است که شیرین است و بو ندارد و اما آنکه قرآن می‌داند و ایمان ندارد چون درخت مورد

كَمَثَلِ الْأُتْرُجَّةِ - رِيحُهَا طَيِّبٌ وَ طَعْمُهَا طَيِّبٌ - وَ أَمَّا الَّذِي لَمْ يُؤْتَ الْإِيمَانَ وَ لَا الْقُرْآنَ - فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْحَنْظَلَةِ - طَعْمُهَا مُرٌّ وَ لَا رِيحَ لَهَا.

۳۴۸۲-۷- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقَاسَانِيِّ جَمِيعاً عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ:

قُلْتُ لِعَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عليه السلام أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ قَالَ - الْحَالُّ الْمُرْتَحِلُ قُلْتُ - وَ مَا الْحَالُّ الْمُرْتَحِلُ - قَالَ فَتْحُ الْقُرْآنِ وَ خَتْمُهُ - كُلَّمَا جَاءَ بِأَوَّلِهِ ارْتَحَلَ فِي آخِرِهِ وَ قَالَ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ أَعْطَاهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ فَرَأَى أَنَّ رَجُلاً أُعْطِيَ أَفْضَلَ - مِمَّا أُعْطِيَ فَقَدْ صَغَّرَ عَظِيماً وَ عَظَّمَ صَغِيراً.

۳۴۸۳-۸- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ سُلَيْمَانَ ابْنِ رُشَيْدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ:

قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَهُوَ غَنِيٌّ - وَ لَا فَقْرَ بَعْدَهُ - وَ إِلَّا مَا بِهِ غِنًى.

۳۴۸۴-۹- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنِ ابْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يَا مَعَاشِرَ قُرَّاءِ الْقُرْآنِ - اتَّقُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - فِيمَا حَمَّلَكُمْ مِنْ كِتَابِهِ - فَإِنِّي مَسْئُولٌ - وَ إِنَّكُمْ مَسْئُولُونَ - إِنِّي مَسْئُولٌ عَنْ تَبْلِيغِ الرِّسَالَةِ - وَ أَمَّا أَنْتُمْ فَتُسْأَلُونَ - عَمَّا حُمِّلْتُمْ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَ سُنَّتِي.

(درختی است که برگهایش سبز است) خوش بوست تلخ مزّه است و اما آنکه هم قرآن به او داده شده و هم ایمان چون ترنج است که خوش بو و خوش مزّه است و اما آنکه نه ایمان به او داده شده و نه قرآن، چون حنظل است (هندوانهٔ ابو جهل) تلخ است و بی بو.

* * *

۷- «زهری» گوید: به علی بن الحسین علیه‌السلام گفتم: کدام عمل بهتر است؟ فرمود: عمل حال مرتحل (در آید و کوچ کند) گفتم: حال مترحل چیست؟ فرمود: خواندن قرآن را آغاز کند و به انجام رساند و هر زمانی که از اول قرآن شروع کرد تا آخر برساند.

گوید: فرمود علیه‌السلام که: رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: به هر کس خدا قرآن داد چنین پندارد که به مردی بهتر از او چیزی داده‌اند هر آینه جز بزرگی را کوچک شمرده و کوچکی را بزرگ شمرده است.

* * *

۸- امام صادق علیه‌السلام فرمود: هر کس قرآن بخواند، بی نیاز شود و پس از آن نیازی ندارد و گرنه به هیچ بی نیازی دست نیابد.

* * *

۹- امام باقر علیه‌السلام فرمود: ای گروه قرآن خوانان! از خدای عزّوجلّ بپرهیزید در آنچه از کتاب خود به شما داده است، زیرا من مسئولم و شما هم مسئولید، من مسئولم از تبلیغ و رسالت و شما هم مسئولید از آنچه که از کتاب خدا و سنّت من دریافتید.

۳۴۸۵-۱۰-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ الْمِنْقَرِيِّ عَنْ حَفْصٍ قَالَ:

سَمِعْتُ مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ عليه السلام يَقُولُ لِرَجُلٍ أَتُحِبُّ الْبَقَاءَ فِي الدُّنْيَا- فَقَالَ نَعَمْ فَقَالَ وَ لِمَ- قَالَ لِقِرَاءَةِ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ -فَسَكَتَ عَنْهُ فَقَالَ لَهُ بَعْدَ سَاعَةٍ- يَا حَفْصُ مَنْ مَاتَ مِنْ أَوْلِيَائِنَا وَ شِيعَتِنَا - وَ لَمْ يُحْسِنِ الْقُرْآنَ عُلِّمَ فِي قَبْرِهِ- لِيَرْفَعَ اللَّهُ بِهِ مِنْ دَرَجَتِهِ- فَإِنَّ دَرَجَاتِ الْجَنَّةِ - عَلَى قَدْرِ آيَاتِ الْقُرْآنِ يُقَالُ لَهُ اقْرَأْ وَ ارْقَ- فَيَقْرَأُ ثُمَّ يَرْقَى- قَالَ حَفْصٌ فَمَا رَأَيْتُ أَحَداً- أَشَدَّ خَوْفاً عَلَى نَفْسِهِ- مِنْ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عليه السلام وَ لَا أَرْجَى النَّاسِ مِنْهُ- وَ كَانَتْ قِرَاءَتُهُ حُزْناً- فَإِذَا قَرَأَ فَكَأَنَّهُ يُخَاطِبُ إِنْسَاناً.

۳۴۸۶-۱۱-عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

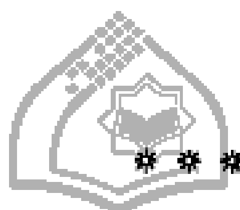
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه و آله حَمَلَةُ الْقُرْآنِ عُرَفَاءُ أَهْلِ الْجَنَّةِ - وَ الْمُجْتَهِدُونَ قُوَّادُ أَهْلِ الْجَنَّةِ - وَ الرُّسُلُ سَادَةُ أَهْلِ الْجَنَّةِ.

بَابُ مَنْ يَتَعَلَّمُ الْقُرْآنَ بِمَشَقَّةٍ

۳۴۸۷-۱-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ صَالِحٍ عَنِ الْفُضَيْلِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ الَّذِي يُعَالِجُ الْقُرْآنَ - وَ يَحْفَظُهُ بِمَشَقَّةٍ مِنْهُ- وَ قِلَّةِ حِفْظٍ لَهُ أَجْرَانِ.

۱۰- حفص گوید: از امام کاظم علیه السلام شنیدم به مردی می‌فرمود: تو دوست داری در دنیا بمانی؟ در پاسخ گفت: آری، فرمود: برای چه؟ جواب گفت: برای خواندن قل هو الله احد، و امام علیه السلام چیزی نگفت: و پس از ساعتی فرمود: ای حفص! هر کس از دوستان و شیعیان ما بمیرد و قرآن را خوب نداند، در گورش به او یاد دهند تا خدا به وسیلهٔ آن درجه‌اش را بالا برد، زیرا درجات بهشت به اندازهٔ آیات قرآن است، به او گفته شود: بخوان و بالا رو و می‌خواند و بالا می‌رود، حفص گوید: من احدی را مانند موسی بن جعفر ندیدم که بر خود بترسد و احدی را ندیدم از آن حضرت امیدوارتر باشد و قرآن را با ناله بخواند، و چون قرآن می‌خواند گویا با کسی سخن می‌گوید.

***

۱۱- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

قرآن خوانان شما بندگان بهشتند، و مجتهدان و جلوداران بهشتیانند و پیامبران آقایان اهل بهشت اند.

کسی که با زحمت و رنج قرآن را یاد می‌گیرد

۱- فضیل بن یسار: می‌گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود:

راستی کسی که با قرآن دوست و همدم است و آن را با زحمت ورنج حفظ می‌کند دو اجر دارد.

۳۴۸۸-۲-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ يُونُسَ عَنِ الصَّبَّاحِ بْنِ سَيَابَةَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ يَقُولُ مَنْ شُدِّدَ عَلَيْهِ فِي الْقُرْآنِ -كَانَ لَهُ أَجْرَانِ- وَ مَنْ يُسِّرَ عَلَيْهِ كَانَ مَعَ الْأَوَّلِينَ.

۳۴۸۹-۳-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ سُلَيْمٍ الْفَرَّاءِ عَنْ رجل، عن أبی عبدالله ﷺ قال:

ينبغي للمؤمن أن لايموت حتى يتعلّم القران أو يكون فی تعليم.

بَابُ مَنْ حَفِظَ الْقُرْآنَ ثُمَّ نَسِيَهُ

۳۴۹۰-۱-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ثَعْلَبَةَ بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ يَعْقُوبَ الْأَحْمَرِ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ جُعِلْتُ فِدَاكَ إِنِّي كُنْتُ قَرَأْتُ الْقُرْآنَ - فَفَلَتَ مِنِّي- فَادْعُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْ يُعَلِّمَنِيهِ- قَالَ فَكَأَنَّهُ فَزِعَ لِذَلِكَ- فَقَالَ عَلَّمَكَ اللَّهُ هُوَ وَ إِيَّانَا جَمِيعاً- قَالَ وَ نَحْنُ نَحْوٌ مِنْ عَشَرَةٍ- ثُمَّ قَالَ السُّورَةُ تَكُونُ مَعَ الرَّجُلِ- قَدْ قَرَأَهَا ثُمَّ تَرَكَهَا- فَتَأْتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ- وَ تُسَلِّمُ عَلَيْهِ فَيَقُولُ- مَنْ أَنْتِ فَتَقُولُ- أَنَا سُورَةُ كَذَا وَ كَذَا- فَلَوْ أَنَّكَ تَمَسَّكْتَ بِي- وَ أَخَذْتَ بِي لَأَنْزَلْتُكَ هَذِهِ الدَّرَجَةَ

۲- امام صادقؑ می‌فرمود:
هر کس با سختی قرآن را یاد بگیرد، دو اجر دارد، و هرکس به آسانی یاد بگیرد، با اوّلین باشد. (شاید مراد از اولین نخستین گروهی باشند که در ایمان به خدا و رسول پیشی گرفتند)

* * *

۳- امام صادقؑ فرمود: برای مؤمن شایسته است که نمیرد تا قرآن را بیاموزد و یا آنکه به دنبال یادگیری آن باشد.

کسی که قرآن را حفظ کرده
و سپس فراموش کرده است

۱- «یعقوب احمر»، گوید: به امام صادقؑ عرض کردم:
قربانت شوم، راستی که من قرآن را آموختم ولی فراموش کرده‌ام، به درگاه خدای عزّوجلّ دعا کنید که آن را به من بیاموزد، گویا مانند اینکه آن حضرت از این گزارش ناراحت شد و فرمود: خدا آن را به تو وماها همه یاد بدهد -گوید: ما حدود ده نفر بودیم - سپس فرمود:
سوره‌ای است که همراه مردی بوده، آن را خوانده و سپس آن را واگذاشته و روز قیامت در نیکوترین صورتی بیاید و بر او سلام دهد، او می‌گوید: تو کیستی؟ جواب می‌دهد: فلان سوره‌ام و اگر تو به من چسبیده بودی و مرا نگه داشته بودی، تو را در این درجه فرود می‌آوردم، بر شما باد به ملازمت قرآن سپس فرمود: برخی مردمند که قرآن را می‌خوانند تا

فَعَلَيْكُمْ بِالْقُرْآنِ - ثُمَّ قَالَ إِنَّ مِنَ النَّاسِ - مَنْ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ - لِيُقَالَ فُلَانٌ قَارِئٌ - وَ مِنْهُمْ مَنْ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ - لِيَطْلُبَ بِهِ الدُّنْيَا وَ لَا خَيْرَ فِي ذَلِكَ - وَ مِنْهُمْ مَنْ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ - لِيَنْتَفِعَ بِهِ فِي صَلَاتِهِ وَ لَيْلِهِ وَ نَهَارِهِ.

۳۴۹۱-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي الْمَغْرَاءِ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ﵇ مَنْ نَسِيَ سُورَةً مِنَ الْقُرْآنِ - مُثِّلَتْ لَهُ فِي صُورَةٍ حَسَنَةٍ - وَ دَرَجَةٍ رَفِيعَةٍ فِي الْجَنَّةِ - فَإِذَا رَآهَا قَالَ - مَا أَنْتِ مَا أَحْسَنَكِ لَيْتَكِ لِي - فَيَقُولُ أَمَا تَعْرِفُنِي - أَنَا سُورَةُ كَذَا وَ كَذَا - وَ لَوْ لَمْ تَنْسَنِي رَفَعْتُكَ إِلَى هَذَا.

۳۴۹۲-۳- ابْنُ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ يَعْقُوبَ الْأَحْمَرِ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﵇ إِنَّ عَلَيَّ دَيْناً كَثِيراً - وَ قَدْ دَخَلَنِي مَا كَانَ الْقُرْآنُ يَتَفَلَّتُ مِنِّي - فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ﵇ الْقُرْآنَ الْقُرْآنَ - إِنَّ الْآيَةَ مِنَ الْقُرْآنِ وَ السُّورَةَ - لَتَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - حَتَّى تَصْعَدَ أَلْفَ دَرَجَةٍ يَعْنِي فِي الْجَنَّةِ فَتَقُولُ - لَوْ حَفِظْتَنِي لَبَلَغْتُ بِكَ هَاهُنَا.

۳۴۹۳-۴- حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَمَاعَةَ وَ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ مُحَسِّنِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ أَبَانِ بْنِ عُثْمَانَ عَنِ ابْنِ أَبِي يَعْفُورٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ﵇ يَقُولُ إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا كَانَ يَعْلَمُ السُّورَةَ

گفته شود: فلانی قرآن خوان است و برخی باشند که قرآن را می‌خوانند برای به دست آوردن دنیا، در اینها خیری نیست و برخی باشند که قرآن می‌خوانند تا در نماز شب و روز خود، از آن سود برند.

* * *

۲- امام صادق ﷺ فرمود: هر کس سوره‌ای از قرآن را فراموش کند، برای او در صورتی زیبا و درجه‌ای بلند در بهشت نمودار شود و چون آن را بیند گوید: تو چیستی وه چه زیبائی کاش تو از آن من بودی؟ در پاسخش می‌گوید: آیا تومرا نمی‌شناسی؟ من فلان سوره‌ام و اگر مرا فراموش نکرده بودی، تو را به این درجه بالا می‌بردم.

* * *

۳- یعقوب احمر، گوید: به امام صادق ﷺ گفتم: من بدهکاری بسیاری دارم و تا آنجا اندوه و پریشانی به دلم راه یافته که قرآن از ذهنم رفته است، امام صادق ﷺ فرمود: قرآن، قرآن، راستی که یک آیه از قرآن و یک سوره از آن روز قیامت می‌آید تا هزار درجه در بهشت بالا می‌رود و می‌گوید: اگر تو مرا با خود نگهداشته بودی تو را به این مقام می‌رساندم.

* * *

۴- «ابن یعفور»، گوید: شنیدم امام صادق ﷺ می‌فرمود:

مردی که سوره‌ای را می‌داند و سپس فراموش می‌کند یا آن را ترک می‌کند و به بهشت می‌رود، آن سوره از سوی بالا سر می‌کشد در زیباترین صورتی و. به او می‌گوید: مرا می‌شناسی،؟ جواب می‌دهد:

ثُمَّ نَسِيَهَا أَوْ تَرَكَهَا- وَ دَخَلَ الْجَنَّةَ أَشْرَفَتْ عَلَيْهِ- مِنْ فَوْقٍ فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ فَتَقُولُ- تَعْرِفُنِي فَيَقُولُ لَا- فَتَقُولُ أَنَا سُورَةُ كَذَا وَ كَذَا- لَمْ تَعْمَلْ بِي وَ تَرَكْتَنِي- أَمَا وَ اللَّهِ لَوْ عَمِلْتَ بِي لَبَلَغْتُ بِكَ- هَذِهِ الدَّرَجَةَ وَ أَشَارَتْ بِيَدِهَا إِلَى فَوْقِهَا.

۳۴۹۴-۵- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِاللَّهِ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَامِرٍ عَنِ الْحَجَّاجِ الْخَشَّابِ عَنْ أَبِي كَهْمَسٍ الْهَيْثَمِ بْنِ عُبَيْدٍ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ عَنْ رَجُلٍ قَرَأَ الْقُرْآنَ ثُمَّ نَسِيَهُ- فَرَدَدْتُ عَلَيْهِ ثَلَاثاً- عَلَيْهِ فِيهِ حَرَجٌ- قَالَ لَا.

۳۴۹۵-۶- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ وَ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ جَمِيعاً عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ يَحْيَى الْحَلَبِيِّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مُسْكَانَ عَنْ يَعْقُوبَ الْأَحْمَرِ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ جُعِلْتُ فِدَاكَ إِنَّهُ أَصَابَتْنِي هُمُومٌ- وَ أَشْيَاءُ لَمْ يَبْقَ شَيْءٌ مِنَ الْخَيْرِ- إِلَّا وَ قَدْ تَفَلَّتَ مِنِّي مِنْهُ طَائِفَةٌ- حَتَّى الْقُرْآنِ لَقَدْ تَفَلَّتَ مِنِّي طَائِفَةٌ مِنْهُ- قَالَ فَفَزِعَ عِنْدَ ذَلِكَ حِينَ ذَكَرْتُ الْقُرْآنَ- ثُمَّ قَالَ إِنَّ الرَّجُلَ لَيَنْسَى السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ- فَتَأْتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ- حَتَّى تُشْرِفَ عَلَيْهِ مِنْ دَرَجَةٍ مِنْ بَعْضِ الدَّرَجَاتِ- فَتَقُولُ السَّلَامُ عَلَيْكَ فَيَقُولُ وَ عَلَيْكِ السَّلَامُ مَنْ أَنْتِ- فَتَقُولُ أَنَا سُورَةُ كَذَا وَ كَذَا- ضَيَّعْتَنِي وَ تَرَكْتَنِي- أَمَا لَوْ تَمَسَّكْتَ بِي- بَلَغْتُ بِكَ هَذِهِ الدَّرَجَةَ- ثُمَّ أَشَارَ

نه، او می‌گوید: من فلان سوره‌ام، مرا به کار نبستی و رها کردی همانا به خدا اگر مرا به کار بسته بودی هر آینه تو را به این درجه می‌رساندم و با دستش اشاره به بالای سرش می‌کند.

* * *

۵- «ابی کهمس هیثم بن عبید»، گوید: از امام صادق علیه السلام پرسیدم دربارهٔ مردی که قرآن را یادگرفته و فراموش کرده بود پرسیدم و سه بار از او پرسیدم آیا بر او باکی نیست فرمود: نه.

* * *

۶- «یعقوب احمر»، گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: قربانت شوم، راستی که به من ناراحتی و گرفتاری رسیده که هر خیر و نیکی را از کفم ربوده تا آنجا که قسمتی از قرآن را از یادم برده است.

گوید: آن حضرت در هنگام این گزارش چون به نام قرآن رسید ناراحت شد، سپس فرمود: به راستی مردی که سوره‌ای از قرآن را فراموش می‌کند و آن سوره روز قیامت نزد او می‌آید تا اینکه یکی از درجات بهشت بر او سرازیر می‌شود و به او می‌گوید: بر تو درود، در پاسخ او گوید: تو کیستی؟ می‌گوید: من فلان سوره‌ام که مرا ضایع گذاشتی و ترک کردی، اما اگر به من چسبیده بودی، تو را به این درجه می‌رساندم سپس با انگشت اشاره کرد، سپس فرمود: بچسبید به قرآن و آن را بیاموزید، راستی بعضی از مردمند که قرآن را برای شهرت

بِإِصْبَعِهِ ثُمَّ قَالَ- عَلَيْكُمْ بِالْقُرْآنِ فَتَعَلَّمُوهُ- فَإِنَّ مِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَعَلَّمُ الْقُرْآنَ -لِيُقَالَ فُلَانٌ قَارِئٌ- وَ مِنْهُمْ مَنْ يَتَعَلَّمُهُ- فَيَطْلُبُ بِهِ الصَّوْتَ- فَيُقَالُ فُلَانٌ حَسَنُ الصَّوْتِ- وَ لَيْسَ فِي ذَلِكَ خَيْرٌ- وَ مِنْهُمْ مَنْ يَتَعَلَّمُهُ فَيَقُومُ بِهِ فِي لَيْلِهِ وَ نَهَارِهِ- لَا يُبَالِي مَنْ عَلِمَ ذَلِكَ وَ مَنْ لَمْ يَعْلَمْهُ.

بَابٌ فِي قِرَاءَتِهِ

۳۴۹۶-۱- عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ حَرِيزٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

الْقُرْآنُ عَهْدُ اللَّهِ إِلَى خَلْقِهِ- فَقَدْ يَنْبَغِي لِلْمَرْءِ الْمُسْلِمِ -أَنْ يَنْظُرَ فِي عَهْدِهِ- وَ أَنْ يَقْرَأَ مِنْهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ- خَمْسِينَ آيَةً.

۳۴۹۷-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ عَنْ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ:

سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ ﷺ يَقُولُ آيَاتُ الْقُرْآنِ خَزَائِنُ- فَكُلَّمَا فُتِحَتْ خِزَانَةٌ- يَنْبَغِي لَكَ أَنْ تَنْظُرَ مَا فِيهَا.

بَابُ الْبُيُوتِ الَّتِي يُقْرَأُ فِيهَا الْقُرْآنُ

۳۴۹۸-۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنِ الْفُضَيْلِ ابْنِ عُثْمَانَ عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سُلَيْمٍ رَفَعَهُ قَالَ:

قَالَ النَّبِيُّ ﷺ نَوِّرُوا بُيُوتَكُمْ بِتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ - وَ لَا تَتَّخِذُوهَا قُبُوراً كَمَا فَعَلَتِ الْيَهُودُ وَ النَّصَارَى -صَلَّوْا فِي الْكَنَائِسِ وَ الْبِيَعِ- وَ عَطَّلُوا

می‌آموزند تا اینکه درباره‌اش می‌گویند: فلانی قرآن دان است، و برخی آن را برای آوازه خوانی یاد گیرند تا گویند: فلانی خوش آواز است، و در این آموزش خیری نیست و برخی آن را یاد گیرند و در شب و روز به آن عمل می‌کنند و به این موضوع توجه ندارند که کسی آن را بداند یا نداند.

در خواندن قرآن

۱- امام صادق علیه السلام، فرمود: قرآن عهد و فرمان خداونت با خلق خویش است پس چقدر شایسته است که مسلمان به فرمان آن گوش دهد و هر روز پنجاه آیه آن را بخواند.

۲- زهری، گوید: از علی بن الحسین علیه السلام شنیدم می‌فرمود:
آیات قرآن گنجینه هایند و هر زمانی که گنجینه‌ای گشودی بر تو سزاوار است که نگاه کنی در آن چیست.

خانه‌هائی که در آنها قرآن می‌خوانند

۱- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: خانه‌های خود را با خواندن قرآن روشن کنید و آن‌ها را گورستان نشمارید چنانچه جهودان و تراسایان کردند، در همان کلیساها و معبدهای خود نماز خوانند و خانه‌های خود را معطّل و بی عبادت

بُيُوتَهُمْ- فَإِنَّ الْبَيْتَ إِذَا كَثُرَ فِيهِ تِلَاوَةُ الْقُرْآنِ -كَثُرَ خَيْرُهُ وَ اتَّسَعَ أَهْلُهُ- وَ أَضَاءَ لِأَهْلِ السَّمَاءِ-كَمَا تُضِيءُ نُجُومُ السَّمَاءِ لِأَهْلِ الدُّنْيَا.

۳۴۹۹-۲ -مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ وَ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ جَمِيعاً عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ عِمْرَانَ الْحَلَبِيِّ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى مَوْلَى آلِ سَامٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الْبَيْتَ إِذَا كَانَ فِيهِ الْمَرْءُ الْمُسْلِمُ -يَتْلُو الْقُرْآنَ يَتَرَاءَاهُ أَهْلُ السَّمَاءِ كَمَا يَتَرَاءَى أَهْلُ الدُّنْيَا- الْكَوْكَبَ الدُّرِّيَّ فِي السَّمَاءِ.

۳۵۰۰-۳ -مُحَمَّدٌ عَنْ أَحْمَدَ وَ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ جَمِيعاً عَنْ جَعْفَرِ ابْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام الْبَيْتُ الَّذِي يُقْرَأُ فِيهِ الْقُرْآنُ - وَ يُذْكَرُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِيهِ- تَكْثُرُ بَرَكَتُهُ- وَ تَحْضُرُهُ الْمَلَائِكَةُ- وَ تَهْجُرُهُ الشَّيَاطِينُ وَ يُضِيءُ لِأَهْلِ السَّمَاءِ-كَمَا تُضِيءُ الْكَوَاكِبُ لِأَهْلِ الْأَرْضِ- وَ إِنَّ الْبَيْتَ الَّذِي لَا يُقْرَأُ فِيهِ الْقُرْآنُ - وَ لَا يُذْكَرُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِيهِ- تَقِلُّ بَرَكَتُهُ وَ تَهْجُرُهُ الْمَلَائِكَةُ- وَ تَحْضُرُهُ الشَّيَاطِينُ

بَابُ ثَوَابِ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ

۳۵۰۱-۱ -عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ مُعَاذِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ ابْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ قَائِماً فِي صَلَاتِهِ -كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ مِائَةَ

گذارند، زیرا چون در خانه بسیار قرآن خوانده شود، خیرش فراوان گردد و اهل آن توسعه یابند و برای اهل آسمان بدرخشد چنانچه اختران آسمان برای اهل زمین می‌درخشند.

* * *

۲- امام صادق علیه السلام فرمود: چون در خانه‌ای مرد مسلمانی باشد که قرآن بخواند، اهل آسمان آن خانه را به یکدیگر نشان دهند چنانچه اهل زمین ستارگان درخشان را به هم نشان دهند.

* * *

۳- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: خانه‌ای که در آن قرآن خوانده شود و یاد خدای عزّوجلّ شود، برکتش بسیار گردد و فرشته‌ها در آن حاضر شوند و شیاطین آن را ترک کنند و برای اهل آسمان بدرخشد همانطور که ستارگان برای اهل زمین می‌درخشند و راستی خانه‌ای که در آن قرآن خوانده نشود و خدای عزّوجلّ در آن یاد نشود، برکتش کم گردد و فرشته‌ها از آن دوری کنند و شیاطین در آن حضور پیدا کنند.

ثواب خواندن قرآن

۱- امام باقر علیه السلام، فرمود: هر کس قرآن را ایستاده در نمازش بخواند، خداوند برای هر حرفی از او صد حسنه برایش می‌نویسد و هر کس نشسته در

حَسَنَةٍ - وَ مَنْ قَرَأَهُ فِي صَلَاتِهِ جَالِساً - كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ خَمْسِينَ حَسَنَةً - وَ مَنْ قَرَأَهُ فِي غَيْرِ صَلَاتِهِ - كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ عَشْرَ حَسَنَاتٍ قَالَ اِبْنُ مَحْبُوبٍ وَ قَدْ سَمِعْتُهُ عَنْ مُعَاذٍ عَلَى نَحْوٍ مِمَّا رَوَاهُ اِبْنُ سِنَانٍ.

۳۵۰۲-۲- اِبْنُ مَحْبُوبٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ صَالِحٍ عَنِ الْفُضَيْلِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

مَا يَمْنَعُ التَّاجِرَ مِنْكُمُ الْمَشْغُولَ فِي سُوقِهِ - إِذَا رَجَعَ إِلَى مَنْزِلِهِ أَنْ لَا يَنَامَ - حَتَّى يَقْرَأَ سُورَةً مِنَ الْقُرْآنِ - فَتُكْتَبَ لَهُ مَكَانَ كُلِّ آيَةٍ - يَقْرَؤُهَا عَشْرُ حَسَنَاتٍ - وَ يُمْحَى عَنْهُ عَشْرُ سَيِّئَاتٍ.

۳۵۰۳-۳- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ أَوْ غَيْرِهِ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ مُسَافِرٍ عَنْ بِشْرِ بْنِ غَالِبٍ الْأَسَدِيِّ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَرَأَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - فِي صَلَاتِهِ قَائِماً - يُكْتَبُ لَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ مِائَةُ حَسَنَةٍ - فَإِذَا قَرَأَهَا فِي غَيْرِ صَلَاةٍ - كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ - عَشْرَ حَسَنَاتٍ - وَ إِنِ اسْتَمَعَ الْقُرْآنَ - كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ حَسَنَةً - وَ إِنْ خَتَمَ الْقُرْآنَ لَيْلاً - صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ حَتَّى يُصْبِحَ - وَ إِنْ خَتَمَهُ نَهَاراً - صَلَّتْ عَلَيْهِ الْحَفَظَةُ حَتَّى يُمْسِيَ - وَ كَانَتْ لَهُ دَعْوَةٌ مُجَابَةٌ وَكَانَ خَيْراً لَهُ مِمَّا بَيْنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ - قُلْتُ هَذَا لِمَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَمَنْ لَمْ

نمازش قرآن بخواند، خداوند برای هر حرفی پنجاه حسنه برایش می‌نویسد و هر کس قرآن را در غیر نمازش بخواند، خداوند برای هر حرف ده حسنه برایش می‌نویسد.

* * *

۲- امام صادق، فرمود: چه عاملی بازرگانان را از این کار باز می‌دارد که وقتی از تجارت فراغت یافته و بخانه بازگشت شب هنگام سوره‌یی از قرآن بخواند تا برای او هر آیه‌ای که می‌خواند ده حسنه برایش بنویسند واز او ده سیئه محو شود.

* * *

۳- «بشیر بن غالب اسدی»، از حسین بن علی روایت می‌کند که، فرمود: هر کس یک آیه از قرآن را ایستاده در نمازش بخواند، در برابر هر حرفی برایش صد حسنه نوشته شود و هرگاه آن را در بجز نمازش بخواند، به هر حرفی برایش ده حسنه نویسند و اگر قرآن را در شب، به پایان رساند، فرشته‌ها تا صبح بر او درود فرستند و اگر در روز، تمام کند، فرشته‌های نگهبان بر او تا شب درود فرستند و دعایش پذیرفته و برای او بهتر خواهد بود از آنچه میان آسمان و زمین است، عرض کردم: این

يَقْرَأُ - قَالَ يَا أَخَا بَنِي أَسَدٍ - إِنَّ اللَّهَ جَوَادٌ مَاجِدٌ كَرِيمٌ - إِذَا قَرَأَ مَا مَعَهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ ذَلِكَ.

۳۵۰۴ - ٤ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَادٍّ الْقَلَانِسِيِّ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مَنْ خَتَمَ الْقُرْآنَ بِمَكَّةَ - مِنْ جُمُعَةٍ إِلَى جُمُعَةٍ - أَوْ أَقَلَّ مِنْ ذَلِكَ أَوْ أَكْثَرَ - وَ خَتَمَهُ فِي يَوْمِ جُمُعَةٍ - كُتِبَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ - وَ الْحَسَنَاتِ مِنْ أَوَّلِ جُمُعَةٍ - كَانَتْ فِي الدُّنْيَا إِلَى آخِرِ جُمُعَةٍ تَكُونُ فِيهَا - وَ إِنْ خَتَمَهُ فِي سَائِرِ الْأَيَّامِ فَكَذَلِكَ.

۳۵۰۵ - ٥ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ وَ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ جَمِيعاً عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ يَحْيَى الْحَلَبِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ سَعْدِ بْنِ طَرِيفٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ قَرَأَ عَشْرَ آيَاتٍ فِي لَيْلَةٍ - لَمْ يُكْتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ - وَ مَنْ قَرَأَ خَمْسِينَ آيَةً - كُتِبَ مِنَ الذَّاكِرِينَ - وَ مَنْ قَرَأَ مِائَةَ آيَةٍ - كُتِبَ مِنَ الْقَانِتِينَ - وَ مَنْ قَرَأَ مِائَتَيْ آيَةٍ - كُتِبَ مِنَ الْخَاشِعِينَ وَ مَنْ قَرَأَ ثَلَاثَ مِائَةِ آيَةٍ - كُتِبَ مِنَ الْفَائِزِينَ - وَ مَنْ قَرَأَ خَمْسَمِائَةِ آيَةٍ كُتِبَ مِنَ الْمُجْتَهِدِينَ - وَ مَنْ قَرَأَ أَلْفَ آيَةٍ - كُتِبَ لَهُ قِنْطَارٌ مِنْ تِبْرٍ الْقِنْطَارُ خَمْسَةَ عَشَرَ أَلْفَ مِثْقَالٍ مِنْ ذَهَبٍ - وَ الْمِثْقَالُ أَرْبَعَةٌ وَ عِشْرُونَ قِيرَاطاً - أَصْغَرُهَا مِثْلُ جَبَلِ أُحُدٍ - وَ أَكْبَرُهَا مَا بَيْنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ.

برای کسی است که همهٔ قرآن را می‌خواند، پس کسی که همهٔ قرآن را نمی‌داند؟ فرمود: ای اخا بنی اسد! راستی خدا بخشنده و بزرگوار و کریم است، اگر آنچه را از قرآن می‌داند بخواند، خدا این اجر را به او می‌دهد.

* * *

۴- امام باقر علیه السلام فرمود: هر کس در مکه قرآن را از جمعه تا جمعهٔ دیگر ختم کند، یا در کمتر یا بیشتر از آن بخواند و در روز جمعه ختم کند، برای او اجر و حسنات نوشته شود از اول جمعه تا پایان آن و اگر در روزهای دیگر تمام کند نیز چنین است.

* * *

۵- «سعد بن طریف»، از امام باقر علیه السلام نقل می‌کند که حضرت حدیث کرد که: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

هر کس در یک شب ده آیه از قرآن را بخواند، جزء غفلت زدگان معرفی نشود. و هر کس پنجاه آیه بخواند، جزء ذاکرین نوشته شود و هر کس صد آیه بخواند، جزء قانتین نوشته شود و هر کس دویست آیه بخواند، جزء خاشعین نوشته شود و هر کس سیصد آیه بخواند، جزء فائزین نوشته شود و هر کس پانصد آیه بخواند، جزء مجتهدین نوشته شود و هر کس هزار آیه بخواند، برای او یک قنطار طلا نوشته شود (قنطار پانزده هزار مثقال طلا است و مثقال ۲۴ قیراط است) که خردترش چون کوه احد است و بزرگترش همچون میان آسمان و زمین است.

٣٥٠٦-٦- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ وَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ ابْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَدِيدٍ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ عَلِيِّ ابْنِ الْحُسَيْنِ عليه السلام قَالَ:

وَ قَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ مَنِ اسْتَمَعَ حَرْفاً مِنْ كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ -مِنْ غَيْرِ قِرَاءَةٍ- كَتَبَ اللَّهُ لَهُ حَسَنَةً -وَ مَحَا عَنْهُ سَيِّئَةً- وَ رَفَعَ لَهُ دَرَجَةً- وَ مَنْ قَرَأَ نَظَراً مِنْ غَيْرِ صَوْتٍ- كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ حَسَنَةً- وَ مَحَا عَنْهُ سَيِّئَةً- وَ رَفَعَ لَهُ دَرَجَةً- وَ مَنْ تَعَلَّمَ مِنْهُ حَرْفاً ظَاهِراً- كَتَبَ اللَّهُ لَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ- وَ مَحَا عَنْهُ عَشْرَ سَيِّئَاتٍ- وَ رَفَعَ لَهُ عَشْرَ دَرَجَاتٍ- قَالَ لَا أَقُولُ بِكُلِّ آيَةٍ- وَ لَكِنْ بِكُلِّ حَرْفٍ بَاءٍ أَوْ تَاءٍ أَوْ شِبْهِهِمَا- قَالَ وَ مَنْ قَرَأَ حَرْفاً- ظَاهِراً وَ هُوَ جَالِسٌ فِي صَلَاتِهِ- كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِهِ- خَمْسِينَ حَسَنَةً وَ مَحَا عَنْهُ خَمْسِينَ سَيِّئَةً- وَ رَفَعَ لَهُ خَمْسِينَ دَرَجَةً- وَ مَنْ قَرَأَ حَرْفاً- وَ هُوَ قَائِمٌ فِي صَلَاتِهِ- كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ- مِائَةَ حَسَنَةٍ وَ مَحَا عَنْهُ مِائَةَ سَيِّئَةٍ وَ رَفَعَ لَهُ مِائَةَ دَرَجَةٍ- وَ مَنْ خَتَمَهُ كَانَتْ لَهُ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ- مُؤَخَّرَةً أَوْ مُعَجَّلَةً- قَالَ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ خَتَمَهُ كُلَّهُ- قَالَ خَتَمَهُ كُلَّهُ.

٣٥٠٧-٧- مَنْصُورٌ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

سَمِعْتُ أَبِي عليه السلام يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله خَتْمُ الْقُرْآنِ إِلَى حَيْثُ تَعْلَمُ.

۶- «محمد بن بشیر»، از علی بن الحسین‌علیهما السلام این حدیث را نقل می‌کند و از امام صادق‌علیه السلام هم این حدیث روایت شده است که فرمود: هرکس یک حرف از قرآن راگوش کند و نخواند، برایش یک حسنه نوشته شود و از او یک سیئه محو شود و او یک درجه بالا رود و هرکس آن را بخواند با نگاه به آن بدون تلفظ و صوت، خدا به هر حرفی برای او حسنه‌ای می‌نویسد و از او گناهی محو می‌کند و برای او درجه‌ای بالا می‌برد و هرکس یک حرف ظاهر از آن را یاد گیرد، خدا برای او ده حسنه می‌نویسد و از او ده سیئه محو می‌کند و او را ده درجه بالا می‌برد، فرمود: نمی‌گویم: به هر آیه ولی به هر حرفی چون باء یا تاء یامانند آنها ، فرمود: و هرکس حرف ظاهر ازآن را در نماز نشسته بخواند، خدا برای او پنجاه حسنه می‌نویسد و پنجاه گناه از او محو می‌کند و پنجاه درجه او را بالا می‌برد و هرکس آن را ایستاده در نمازش بخواند، خدا در برابر هر حرفی از او برایش صد حسنه می‌نویسد و از او صد گناه محو می‌کند و او را صد درجه بالا می‌برد و هرکس آن را تمام کند در آینده و حال دعایش را مستجاب می‌سازد گوید: عرض کردم: قربانت گردم، همه آن را ختم کند؟ فرمود: همه آن را ختم کند.

* * *

۷- امام صادق‌علیه السلام، فرمود: از پدرم شنیدم می‌فرمود: رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده است: ختم قرآن عبارت از، خواندن آن است تا آنجا که می‌دانی.

بَابُ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ فِي الْمُصْحَفِ

۳۵۰۸-۱-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ رَفَعَهُ إِلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فِي الْمُصْحَفِ - مُتِّعَ بِبَصَرِهِ وَ خُفِّفَ عَنْ وَالِدَيْهِ - وَ إِنْ كَانَا كَافِرَيْنِ.

۳۵۰۹-۲-عَنْهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ الْحَسَنِ الضَّرِيرِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّهُ لَيُعْجِبُنِي أَنْ يَكُونَ فِي الْبَيْتِ مُصْحَفٌ - يَطْرُدُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ الشَّيَاطِينَ.

۳۵۱۰-۳-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

ثَلَاثَةٌ يَشْكُونَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - مَسْجِدٌ خَرَابٌ لَا يُصَلِّي فِيهِ أَهْلُهُ - وَ عَالِمٌ بَيْنَ جُهَّالٍ - وَ مُصْحَفٌ مُعَلَّقٌ قَدْ وَقَعَ عَلَيْهِ الْغُبَارُ - لَا يُقْرَأُ فِيهِ.

۳۵۱۱-۴-عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ جُمْهُورٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ بْنِ مَسْعَدَةَ عَنِ الْحَسَنِ ابْنِ رَاشِدٍ عَنْ جَدِّهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قِرَاءَةُ الْقُرْآنِ فِي الْمُصْحَفِ - تُخَفِّفُ الْعَذَابَ عَنِ الْوَالِدَيْنِ - وَ لَوْ كَانَا كَافِرَيْنِ.

خواندن قرآن از روی نوشتهٔ آن

۱- یعقوب بن یزید حدیث را به امام صادق علیه السلام رسانیده که فرمود:
هرکس قرآن را از روی مصحف بخواند از دیدهٔ خود بهره برد و سبب تخفیف عذاب پدر و مادرش گردد، گرچه کافر باشند.

* * *

۲- امام صادق علیه السلام فرمود:
من خوش دارم که در خانه قرآنی باشد، که خدای عزّوجلّ با آن شیاطین را دور سازد.

* * *

۳- امام صادق علیه السلام فرمود:
سه چیز است که به درگاه خدای عزّوجلّ شکایت می‌کند: مسجد ویرانی که اهلش در آن نماز نمی‌خوانند ،و دانائی میان نادانها، و مصحف که آویخته است و گرد آن نشسته و آن را نمی‌خوانند.

* * *

۴- امام صادق علیه السلام فرمود: خواندن قرآن از روی مصحف، عذاب پدر و مادر را سبک می‌کند، گرچه کافر باشند.

* * *

۳۵۱۲-۵- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ ابْنِ جَبَلَةَ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قُلْتُ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ - إِنِّي أَحْفَظُ الْقُرْآنَ عَلَى ظَهْرِ قَلْبِي - فَأَقْرَؤُهُ عَلَى ظَهْرِ قَلْبِي - أَفْضَلُ أَوْ أَنْظُرُ فِي الْمُصْحَفِ - قَالَ فَقَالَ لِي بَلِ اقْرَأْهُ وَانْظُرْ فِي الْمُصْحَفِ فَهُوَ أَفْضَلُ - أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ النظر فى المصحف عبادة..

بَابُ تَرْتِيلِ الْقُرْآنِ بِالصَّوْتِ الْحَسَنِ

۳۵۱۳-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَعْبَدٍ عَنْ وَاصِلِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سُلَيْمَانَ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - وَ رَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلاً قَالَ قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام بَيِّنْهُ تِبْيَاناً - وَ لَا تَهُذَّهُ هَذَّ الشِّعْرِ وَ لَا تَنْثُرْهُ نَثْرَ الرَّمْلِ - وَ لَكِنْ أَفْزِعُوا قُلُوبَكُمُ الْقَاسِيَةَ - وَ لَا يَكُنْ هَمُّ أَحَدِكُمْ آخِرَ السُّورَةِ.

۳۵۱۴-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

إِنَّ الْقُرْآنَ نَزَلَ بِالْحُزْنِ - فَاقْرَءُوهُ بِالْحُزْنِ.

۳۵۱۵-۳- عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْأَحْمَرِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله اقْرَءُوا الْقُرْآنَ بِأَلْحَانِ الْعَرَبِ - وَ أَصْوَاتِهَا

۵- اسحاق بن عمّار گوید: به امام صادقؑ عرض کردم: قربانت، من قرآن در دل حفظ دارم، آن را از حفظ بخوانم بهتر است یا از روی مصحف؟ گوید: به من فرمود: بلکه بخوان و در مصحف نگاه کن که آن بهتر است، آیا ندانی که نگاه به مصحف خود عبادت است.

شمرده و خوش‌آواز خواندن قرآن

۱- «عبدالله بن سلیمان» می‌گوید: از امام صادقؑ پرسیدم از قول خدای عزّوجلّ: «و رتّل القرآن ترتیلا (مزمّل / ۴)» فرمود:
امیرالمؤمنینؑ فرموده است: یعنی او را خوب بیان کن و کلماتش را روشن ادا کن و چون شعر، با شتاب مخوان و چون ریگ پراکنده مساز ولی دلهای سخت خود را با آن به هراس اندازید و نباید که همّت یکی از شماها این باشد که سوره را پایان دهد.

* * *

۲- امام صادقؑ فرمود: قرآن رابرای نالیدن و اندوه نازل شده، پس آن را با صوت آواز حزین بخوانید.

* * *

۳- امام صادقؑ حدیث می‌کند که: رسول خداﷺ فرمود:
قرآن را با لحنها و آوازهای عرب بخوانید و از لحن بدکاران و نااهلان کبیر دوری کنید زیرا که پس از من مردمی بیایند که قرآن را چون

وَ إِيَّاكُمْ وَ لُحُونَ أَهْلِ الْفِسْقِ - وَ أَهْلِ الْكَبَائِرِ - فَإِنَّهُ سَيَجِيءُ مِنْ بَعْدِي أَقْوَامٌ - يُرَجِّعُونَ الْقُرْآنَ تَرْجِيعَ الْغِنَاءِ - وَ النَّوْحِ وَ الرَّهْبَانِيَّةِ - لَا يَجُوزُ تَرَاقِيَهُمْ قُلُوبُهُمْ مَقْلُوبَةٌ - وَ قُلُوبُ مَنْ يُعْجِبُهُ شَأْنُهُمْ.

۳۵۱۶ - ٤ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَنِ بْنِ شَمُّونٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ النَّوْفَلِيُّ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام قَالَ:

ذَكَرْتُ الصَّوْتَ عِنْدَهُ - فَقَالَ إِنَّ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ عليه السلام كَانَ يَقْرَأُ فَرُبَّمَا مَرَّ بِهِ الْمَارُّ - فَصَعِقَ مِنْ حُسْنِ صَوْتِهِ - وَ إِنَّ الْإِمَامَ لَوْ أَظْهَرَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئاً - لَمَا احْتَمَلَهُ النَّاسُ مِنْ حُسْنِهِ - قُلْتُ وَ لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه و آله يُصَلِّي بِالنَّاسِ وَ يَرْفَعُ صَوْتَهُ بِالْقُرْآنِ - فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه و آله كَانَ يُحَمِّلُ النَّاسَ مِنْ خَلْفِهِ مَا يُطِيقُونَ.

۳۵۱۷ - ٥ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ سُلَيْمٍ الْفَرَّاءِ عَمَّنْ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

أَعْرِبِ الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ عَرَبِيٌّ.

۳۵۱۸ - ٦ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَعْبَدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - أَوْحَى إِلَى مُوسَى بْنِ عِمْرَانَ عليه السلام إِذَا وَقَفْتَ بَيْنَ يَدَيَّ - فَقِفْ مَوْقِفَ الذَّلِيلِ الْفَقِيرِ - وَ إِذَا قَرَأْتَ التَّوْرَاةَ - فَأَسْمِعْنِيهَا بِصَوْتٍ حَزِينٍ.

خوانندگی و نوحه خوانی و رهبان مآبی در حنجره بچرخانند و از گلوگاه آنان نگذرد ،دلشان وارونه است، و دل هر کس که از آنها خوشش آید هم وارونه است.

* * *

۴- «علی بن محمد نوفلی» گوید: نزد ابوالحسن‌علیه السلام از آواز خوانی یاد کردم، فرمود: بعلی بن الحسین علیه السلام قرآن‌را چنان به آواز می‌خواند که بسا اوقات کسانی که از کنار او می‌گذشتند از آواز خوش او بیهوش مـی‌شدند و راستی اگر امام از آواز خوش قرآن خواندن چیزی اظهار کند مردم تاب شنیدن آن را ندارند، عرض کردم: مگر چنین نبود کـه رسـول خـداصلی الله علیه و آله وقتی با مردم نماز جماعت می‌خواند آوازش را بلند می‌کرد؟
فرمود: رسول خداصلی الله علیه و آله به آنانکه پشت سرش بودند بـه انـدازه تـحمل و طاقت آنها آواز خود را بلند می‌نمود.

* * *

۵- امام صادق‌علیه السلام فرمود: قرآن را با اعراب بخوانید زیرا کلام عربی است.

* * *

٦- امام صادق‌علیه السلام فرمود: خدای عزّوجلّ به موسی بن عمران وحی کرد: هر گاه برابر من ایستادی همچون شخص زبون و نـیازمند بـایست و هـرگاه تورات را می‌خوانی با آواز حزین بخوان.

* * *

۳۵۱۹-۷-عَنْهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَعْبَدٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله لَمْ يُعْطَ أُمَّتِي أَقَلَّ مِنْ ثَلَاثٍ- الْجَمَالِ وَ الصَّوْتِ الْحَسَنِ- وَ الْحِفْظِ.

۳۵۲۰-۸-عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَعْبَدٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مُسْكَانَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وآله إِنَّ مِنْ أَجْمَلِ الْجَمَالِ- الشَّعْرَ الْحَسَنَ وَ نَغْمَةَ الصَّوْتِ الْحَسَنِ.

۳۵۲۱-۹-عَنْهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَعْبَدٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وآله لِكُلِّ شَيْءٍ حِلْيَةٌ- وَ حِلْيَةُ الْقُرْآنِ الصَّوْتُ الْحَسَنُ.

۳۵۲۲-۱۰-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُوسَى بْنِ عُمَرَ الصَّيْقَلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الْمِيثَمِيِّ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَا بَعَثَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ نَبِيّاً- إِلَّا حَسَنَ الصَّوْتِ.

۳۵۲۳-۱۱-سَهْلُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْحَجَّالِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليه السلام أَحْسَنَ النَّاسِ صَوْتاً بِالْقُرْآنِ- وَ كَانَ

۷- امام صادق علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است: با امتم کمتر از سه چیز داده نشده: زیبائی، آواز خوش، حافظه و قدرت نگهداری.

* * *

۸- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: زیباترین زیبائی‌ها، ؟ موی زیبا و نغمهٔ آواز خوش‌است.

* * *

۹- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: برای هر چیز زیوری است و زیور قرآن آواز خوش‌است.

* * *

۱۰- امام صادق علیه السلام فرمود: خدای عزّوجلّ هیچ پیامبری را برنینگیخت جز اینکه خوش آواز باشد.

* * *

۱۱- امام صادق علیه السلام فرمود: علی بن الحسین علیه السلام از همه کس خوش آوازتر

* * *

السَّقَّاؤُونَ يَمُرُّونَ- فَيَقِفُونَ بِبَابِهِ يَسْمَعُونَ قِرَاءَتَهُ- وَ كَانَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام -أَحْسَنَ النَّاسِ صَوْتاً.

۳۵۲۴-۱۲ -حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَسَدِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ الْمِيثَمِيِّ عَنْ أَبَانِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَيْلِ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يُكْرَهُ أَنْ يُقْرَأَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ بِنَفَسٍ وَاحِدٍ.

۳۵۲۵-۱۳ -عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام - إِذَا قَرَأْتُ الْقُرْآنَ - فَرَفَعْتُ بِهِ صَوْتِي- جَاءَنِي الشَّيْطَانُ فَقَالَ- إِنَّمَا تُرَائِي بِهَذَا أَهْلَكَ وَ النَّاسَ- قَالَ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ اقْرَأْ قِرَاءَةً مَا بَيْنَ الْقِرَاءَتَيْنِ- تُسْمِعُ أَهْلَكَ وَ رَجِّعْ بِالْقُرْآنِ صَوْتَكَ- فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ- يُحِبُّ الصَّوْتَ الْحَسَنَ يُرَجَّعُ فِيهِ تَرْجِيعاً.

بَابُ فِيمَنْ يُظْهِرُ الْغَشْيَةَ عِنْدَ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ

۳۵۲۶-۱ -عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ إِسْحَاقَ الضَّبِّيِّ عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْأَرْمَنِيِّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

قُلْتُ إِنَّ قَوْماً إِذَا ذَكَرُوا شَيْئاً مِنَ الْقُرْآنِ -أَوْ حُدِّثُوا بِهِ صَعِقَ أَحَدُهُمْ- حَتَّى يُرَى أَنَّ أَحَدَهُمْ- لَوْ قُطِعَتْ يَدَاهُ أَوْ رِجْلَاهُ- لَمْ يَشْعُرْ بِذَلِكَ فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ- ذَاكَ مِنَ الشَّيْطَانِ مَا بِهَذَا نُعِتُوا- إِنَّمَا هُوَ اللِّينُ وَ الرِّقَّةُ- وَ الدَّمْعَةُ وَ الْوَجَلُ أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَّانَ

قرآن را می‌خواند و چون سقّاها (آب آوران) می‌گذشتند و به در خانهٔ او می‌رسیدند بر در خانه‌اش می‌ایستادند و قرآن خواندن او را گوش می‌دادند و امام باقر عليه السلام هم از همه خوش آوازتر بود.

۱۲- امام صادق عليه السلام فرمود: بد است که سورهٔ قل هو الله احد با یک نفس خوانده شود.

۱۳- «ابی بصیر» گوید: به امام باقر عليه السلام عرض کردم: هرگاه قرآن را بلند بخوانم شیطان به سراغم آید و گوید: تو با این کار به خاندان خود و مردم دیگر خودنمائی می‌کنی.
فرمود: ای محمد، تو با آواز متوسطی قرآن بخوان که خاندانت بشنوند و در خواندن قرآن آوازت را چرخ بده زیرا خدای عزّوجلّ آواز خوش را که در گلوگاه چرخانده شود دوست دارد.

کسی که هنگام قرآن خواندن خود را به غش می‌زند

۱- «جابر» گوید: به امام باقر عليه السلام عرض کردم: مردمی هستند که چون ذکری از آیه قرآن کنند آنچنان از خود بیخود می‌شوند که اگر دست و پاهایشان را ببرند متوجه نمی‌شوند (درست مثل جریان یوسف که قرآن نقل می‌کند که وقتی به دستور زلیخا یوسف قدم به سالن زنان گذاشت آنها چنان محو جمال یوسف شدند که بجای کندن پوست پرتغال پوست دست خود را کندند و متوجه نشدند)، فرمود: سبحان الله این کار شیطان است به چنین

عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْأَرْمَنِيِّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام مِثْلَهُ.

بَابُ فِي كَمْ يُقْرَأُ الْقُرْآنُ وَ يُخْتَمُ

۳۵۲۷-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ الْمُخْتَارِ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام أَقْرَأُ الْقُرْآنَ فِي لَيْلَةٍ- قَالَ لَا يُعْجِبُنِي أَنْ تَقْرَأَهُ فِي أَقَلَّ مِنْ شَهْرٍ.

۳۵۲۸-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ:

دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام فَقَالَ لَهُ أَبُو بَصِيرٍ - جُعِلْتُ فِدَاكَ أَقْرَأُ الْقُرْآنَ - فِي شَهْرِ رَمَضَانَ فِي لَيْلَةٍ- فَقَالَ لَا قَالَ فَفِي لَيْلَتَيْنِ- قَالَ لَا قَالَ فَفِي ثَلَاثٍ- قَالَ هَا وَ أَشَارَ بِيَدِهِ- ثُمَّ قَالَ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ إِنَّ لِرَمَضَانَ حَقّاً وَ حُرْمَةً لَا يُشْبِهُهُ شَيْءٌ مِنَ الشُّهُورِ- وَ كَانَ أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه و آله يَقْرَأُ أَحَدُهُمُ الْقُرْآنَ - فِي شَهْرٍ أَوْ أَقَلَّ- إِنَّ الْقُرْآنَ لَا يُقْرَأُ هَذْرَمَةً- وَ لَكِنْ يُرَتَّلُ تَرْتِيلاً- فَإِذَا مَرَرْتَ بِآيَةٍ- فِيهَا ذِكْرُ الْجَنَّةِ فَقِفْ عِنْدَهَا- وَ سَلِ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ الْجَنَّةَ - وَ إِذَا مَرَرْتَ بِآيَةٍ فِيهَا ذِكْرُ النَّارِ - فَقِفْ عِنْدَهَا وَ تَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ.

چیزی توصیف نشدند و مأمور نیستند همانا تأثّر از قرآن به این است که دل نرم شود قلب بشکند و اشک جاری شود و بنده بترسد.

مدت خواندن قرآن و ختم آن

۱- «محمد بن عبدالله» گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: من قرآن را در یک شب بخوانم؟
فرمود: من خوش ندارم که در کمتر از یک ماه آن را بخوانی.

* * *

۲- «علی بن ابی حمزه» می‌گوید: به امام صادق علیه السلام وارد شدم و ابو بصیر به او عرض کرد: قربانت در ماه رمضان همه قرآن را در یک شب بخوانم؟
فرمود: نه، گفت: در دو شب؟ فرمود: نه، گفت: در سه شب، فرمود: ها (آری بخوانی)، و با دست خود اشاره کرد (یعنی خاموش باش) سپس فرمود: ای ابا محمد، راستی برای ماه رمضان حق و حرمتی است که هیچکدام از ماهها مانند آن نیستند و اصحاب محمد صلی الله علیه و آله همه قرآن را در یک ماه یا کمتر می‌خوانند، به راستی قرآن با شتاب و سرعت خوانده نشود، باید همیشه با آرامی و تأنّی خوانده شود و هر گاه به آیه‌ای برخورد کنی که در آن بهشت باشد آن را بخواه و هر گاه به آیه‌ای برخوردی که در آن ذکر دوزخ است بایست واز دوزخ به خدا پناه ببر.

۳۵۲۹-۳- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ يَعْقُوبَ ابْنِ شُعَيْبٍ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه‌السلام قَالَ:

قُلْتُ لَهُ فِي كَمْ أَقْرَأُ الْقُرْآنَ - فَقَالَ اقْرَأْهُ أَخْمَاساً - اقْرَأْهُ أَسْبَاعاً - أَمَا إِنَّ عِنْدِي مُصْحَفاً - مُجَزًّى أَرْبَعَةَ عَشَرَ جُزْءاً.

۳۵۳۰-۴- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي الْبِلَادِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عليه‌السلام قَالَ:

قُلْتُ لَهُ إِنَّ أَبِي سَأَلَ جَدَّكَ - عَنْ خَتْمِ الْقُرْآنِ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ - فَقَالَ لَهُ جَدُّكَ كُلَّ لَيْلَةٍ - فَقَالَ لَهُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ - فَقَالَ لَهُ جَدُّكَ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ - فَقَالَ لَهُ أَبِي نَعَمْ مَا اسْتَطَعْتُ - فَكَانَ أَبِي يَخْتِمُهُ أَرْبَعِينَ خَتْمَةً فِي شَهْرِ رَمَضَانَ - ثُمَّ خَتَمْتُهُ بَعْدَ أَبِي - فَرُبَّمَا زِدْتُ وَ رُبَّمَا نَقَصْتُ عَلَى قَدْرِ فَرَاغِي وَ شُغُلِي وَ نَشَاطِي - وَ كَسَلِي فَإِذَا كَانَ فِي يَوْمِ الْفِطْرِ جَعَلْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله خَتْمَةً - وَ لِعَلِيٍّ عليه‌السلام أُخْرَى - وَ لِفَاطِمَةَ عليها‌السلام أُخْرَى - ثُمَّ لِلْأَئِمَّةِ: حَتَّى انْتَهَيْتُ إِلَيْكَ - فَصَيَّرْتُ لَكَ وَاحِدَةً - مُنْذُ صِرْتُ فِي هَذَا الْحَالِ - فَأَيُّ شَيْءٍ لِي بِذَلِكَ - قَالَ لَكَ بِذَلِكَ أَنْ تَكُونَ مَعَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - قُلْتُ اللَّهُ أَكْبَرُ فَلِي بِذَلِكَ قَالَ - نَعَمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ.

۳۵۳۱-۵- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ:

سَأَلَ أَبُو بَصِيرٍ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه‌السلام - وَ أَنَا حَاضِرٌ فَقَالَ لَهُ - جُعِلْتُ فِدَاكَ

۳- «حسن بن خالد» گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: در چند روز قرآن را بخوانم؟ فرمود: آن را پنج بخش بخوان (روزی شش جزء) یا هفت بخش بخوان (در هفت روز) امّا نزد من قرآنی است که چهارده قسمت است (یعنی در چهارده روز ختم می‌شود).

۴- «علی بن مغیره» از قول ابی الحسن علیه السلام گوید: به او عرض کردم: پدرم از جدّت از ختم قرآن در هر شب پرسیده بود و جدّت در پاسخ او گفته بود: در هر شب، و باز به آن حضرت گفته بود، در خصوص ماه رمضان و جدّت در پاسخش گفته بود: در ماه رمضان، و باز پدرم به او گفته بود: آری تا هر چه بتوانم، و شیوهٔ پدرم این بود که در ماه رمضان چهل ختم قرآن می‌خواند و من هم پس از پدرم آن را ختم می‌کردم و بسا که می‌افزودم و بسا که می‌کاستم به اندازهٔ فراغت و شغلم و به اندازهٔ نشاط و کسالتم و هرگاه روز عید فطر می‌شد یک ختم را به رسول خدا صلی الله علیه و آله هدیه می‌کردم و یکی دیگر را به علی علیه السلام و یکی دیگر را به فاطمه علیها السلام هدیه می‌کردم و سپس برای امامان تا به شما می‌رسیدم و برای شما هم یک ختم هدیه می‌کردم اکنون در این وضعیت قرار دارم بفرمائید در برابر این کارم چه ثوابی است؟ فرمود: ثواب تو این است که روز قیامت با آنها هستی، گفتم: الله اکبر! ثواب من این است؟ تا سه بار فرمود: آری.

۵- «علی بن ابی حمزه» می‌گوید: من حاضر بودم که ابوبصیر از امام صادق علیه السلام پرسید، به او گفت: قربانت، من قرآن را در یک شب بخوانم؟ فرمود: نه، گفت: در دو شب بخوانم؟ فرمود: نه، تا رسید به شش شب و امام با دست خود اشاره کرد: ها (یعنی بخوان)، سپس امام صادق علیه السلام

أَقْرَأُ الْقُرْآنَ فِي لَيْلَةٍ - فَقَالَ لَا فَقَالَ فِي لَيْلَتَيْنِ - فَقَالَ لَا حَتَّى بَلَغَ سِتَّ لَيَالٍ - فَأَشَارَ بِيَدِهِ فَقَالَ هَا - ثُمَّ قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَا أَبَا مُحَمَّدٍ إِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ - مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وآله كَانَ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ فِي شَهْرٍ وَ أَقَلَّ - إِنَّ الْقُرْآنَ لَا يُقْرَأُ هَذْرَمَةً - وَ لَكِنْ يُرَتَّلُ تَرْتِيلاً - إِذَا مَرَرْتَ بِآيَةٍ فِيهَا ذِكْرُ النَّارِ - وَقَفْتَ عِنْدَهَا وَ تَعَوَّذْتَ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ - فَقَالَ أَبُو بَصِيرٍ أَقْرَأُ الْقُرْآنَ فِي رَمَضَانَ فِي لَيْلَةٍ - فَقَالَ لَا فَقَالَ فِي لَيْلَتَيْنِ - فَقَالَ لَا فَقَالَ فِي ثَلَاثٍ - فَقَالَ هَا وَ أَوْمَأَ بِيَدِهِ نَعَمْ شَهْرُ رَمَضَانَ - لَا يُشْبِهُهُ شَيْءٌ مِنَ الشُّهُورِ - لَهُ حَقٌّ وَ حُرْمَةٌ - أَكْثِرْ مِنَ الصَّلَاةِ مَا اسْتَطَعْتَ.

بَابُ أَنَّ الْقُرْآنَ يُرْفَعُ كَمَا أُنْزِلَ

۳۵۳۲-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وآله إِنَّ الرَّجُلَ الْأَعْجَمِيَّ مِنْ أُمَّتِي - لَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ بِعَجَمِيَّةٍ فَتَرْفَعُهُ الْمَلَائِكَةُ عَلَى عَرَبِيَّةٍ.

۳۵۳۳-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام قَالَ:

قُلْتُ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ - إِنَّا نَسْمَعُ الْآيَاتِ فِي الْقُرْآنِ - لَيْسَ هِيَ عِنْدَنَا كَمَا نَسْمَعُهَا - وَ لَا نُحْسِنُ أَنْ نَقْرَأَهَا كَمَا بَلَغَنَا عَنْكُمْ - فَهَلْ نَأْثَمُ فَقَالَ لَا اقْرَءُوا - كَمَا تَعَلَّمْتُمْ فَسَيَجِيئُكُمْ مَنْ يُعَلِّمُكُمْ.

فرمود: ای ابا محمد راستی آنها که از اصحاب محمدﷺ قبل از شما بودند قرآن را در یک ماه و یا کمتر می‌خواندند، راستی قرآن را با شتاب و سرسری نباید خواند ولی باید به آرامی خوانده شود و چون به آیه‌ای برسی که در آن ذکر دوزخ است، آنجا بایست و از دوزخ به خدا پناه ببر، پس ابوبصیر گفت: در ماه رمضان همهٔ قرآن را در یک شب بخوانم؟ فرمود نه، گفت در دو شب؟ فرمود: نه، گفت: در سه شب؟ فرمود: ها (بخوان) - و با دست خود اشاره کرد - (ساکت باش) آری ماه رمضان که هیچکدام از ماهها مانند آن نیستند برای آن حق و حرمتی است در این ماه هر چه می‌توانی نماز بخوان.

قرآن به همان صورت که نازل شده بالا برده شود

۱- «سکونی» از امام صادقؑ نقل کرده است که فرمود: پیامبرﷺ فرموده است: راستی مرد غیر عرب از امتم قرآن را عجمی (بی تجوید و با اعراب غلط) می‌خواند و فرشته‌ها آن را به عربی درست به درگاه خدا بالا می‌بردند.

۲- بعضی از یاران «محمد بن سلمان» که یکی از راویان حدیث است از ابوالحسنؑ حدیث می‌کند که به آنحضرت عرض کردم: قربانت گردم، به راستی ما آیاتی در قرآن می‌شنویم که آنها در نزد ما چنان نیستند که می‌شنویم و ما نمی‌توانیم آنها را چنانچه از شما به ما رسیده بخوانیم، آیا گنهکاریم؟

فرمود: نه، همچنانکه آموختید بخوانید به زودی نزد شما کسی خواهد آمد که به شما بیاموزد (مقصود امام زمان «عج» است)

بَابُ فَضْلِ الْقُرْآنِ

٣٥٣٤-١ـ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ بَدْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ - مَرَّةً بُورِكَ عَلَيْهِ - وَ مَنْ قَرَأَهَا مَرَّتَيْنِ بُورِكَ عَلَيْهِ وَ عَلَى أَهْلِهِ - وَ مَنْ قَرَأَهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ بُورِكَ عَلَيْهِ - وَ عَلَى أَهْلِهِ وَ عَلَى جِيرَانِهِ - وَ مَنْ قَرَأَهَا اثْنَتَيْ عَشْرَةَ مَرَّةً - بَنَى اللَّهُ لَهُ اثْنَيْ عَشَرَ قَصْراً فِي الْجَنَّةِ - فَيَقُولُ الْحَفَظَةُ - اذْهَبُوا بِنَا إِلَى قُصُورِ - أَخِينَا فُلَانٍ فَنَنْظُرَ إِلَيْهَا - وَ مَنْ قَرَأَهَا مِائَةَ مَرَّةٍ - غُفِرَتْ لَهُ ذُنُوبُ خَمْسٍ وَ عِشْرِينَ سَنَةً - مَا خَلَا الدِّمَاءَ وَ الْأَمْوَالَ - وَ مَنْ قَرَأَهَا أَرْبَعَمِائَةِ مَرَّةٍ - كَانَ لَهُ أَجْرُ أَرْبَعِمِائَةِ شَهِيدٍ - كُلُّهُمْ قَدْ عُقِرَ جَوَادُهُ وَ أُرِيقَ دَمُهُ وَ مَنْ قَرَأَهَا أَلْفَ مَرَّةٍ فِي يَوْمٍ وَ لَيْلَةٍ لَمْ يَمُتْ حَتَّى يَرَى مَقْعَدَهُ فِي الْجَنَّةِ أَوْ يُرَى لَهُ.

٣٥٣٥-٢ - حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ الْمِيثَمِيِّ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

لَمَّا أَمَرَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ هَذِهِ الْآيَاتِ - أَنْ يَهْبِطْنَ إِلَى الْأَرْضِ - تَعَلَّقْنَ بِالْعَرْشِ وَ قُلْنَ - أَيْ رَبِّ إِلَى أَيْنَ تُهْبِطُنَا - إِلَى أَهْلِ الْخَطَايَا وَ الذُّنُوبِ فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيْهِنَّ - أَنِ اهْبِطْنَ فَوَ عِزَّتِي وَ جَلَالِي - لَا يَتْلُوكُنَّ أَحَدٌ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ - وَ شِيعَتِهِمْ فِي دُبُرِ مَا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ - مِنَ الْمَكْتُوبَةِ فِي كُلِّ يَوْمٍ - إِلَّا نَظَرْتُ إِلَيْهِ بِعَيْنِيَ الْمَكْنُونَةِ - فِي كُلِّ يَوْمٍ سَبْعِينَ نَظْرَةً

فضل قرآن

۱- «محمد بن مروان» از امام محمد باقر؈ نقل می‌کند که فرمود: هر کس یک بار قل هو الله احد را بخواند بر او مبارک باشد (و به او برکت داده شود) و هر کس دوبار بخواند به خود و خانواده و همسایگانش برکت داده شود و هر کس دوازده بار آن را بخواند خدا دوازده کاخ در بهشت برایش سرپا کند و فرشته‌های نگهبان گویند: بیائید برویم به کاخ‌های فلان برادر خودو آنها را تماشا کنیم! و هر کس آن را صد بار بخواند، گناهان بیست و پنج ساله‌اش آمرزیده شود جز خون ناحق و اموال، و هر کس آن را چهارصد بار بخواند ثواب چهارصد شهید برد که همه اسب خود را در راه خدا پی کرده وخونش ریخته شده است، و هر کس در یک شبانه ورز آن راهزار بار بخواند نمیرد تا جایگاه خود را در بهشت ببیند یا به او نشان داده شود.

۲-«یعقوب بن شعیب» از امام صادق؈ نقل می‌کند که فرمود: چون خدای عزّوجلّ این سه آیه را فرمان داد که به زمین فرود آیند به عرش درآویختند و گفتند: پروردگارا به کجا ما را می‌فرستی؟ به سوی خطاکاران و گنه کاران؟ خدای عزّوجلّ به آنها وحی کرد که: فرود آئید و شیعیانشان شما را هر روزه در دنبال نماز واجب نخواند جز اینکه به او نظر کنم (مقصود از واجب، نماز پنج گانهٔ شب و روز است) در هر روزی هفتاد نظر مهرورزم و در هر نظری هفتاد حاجت از او برآورم و با هر چه گناه دارد او را بپذیرم ؛ و آن آیات عبارتند از

أَقْضِي لَهُ فِي كُلِّ نَظْرَةٍ سَبْعِينَ حَاجَةً - وَ قَبِلْتُهُ عَلَى مَا فِيهِ مِنَ الْمَعَاصِي - وَ هِيَ أُمُّ الْكِتَابِ وَ - شَهِدَ اللهُ أَنَّهُ لاَ إِلهَ إِلاَّ هُوَ وَ الْمَلاَئِكَةُ وَ أُولُوا الْعِلْمِ وَ آيَةُ الْكُرْسِيِّ وَ آيَةُ الْمُلْكِ.

۳۵۳۶-۳- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَّانَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُكَيْنٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ شِمْرٍ عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام يَقُولُ مَنْ قَرَأَ الْمُسَبِّحَاتِ كُلَّهَا قَبْلَ أَنْ يَنَامَ - لَمْ يَمُتْ حَتَّى يُدْرِكَ الْقَائِمَ - وَ إِنْ مَاتَ كَانَ فِي جِوَارِ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله.

۳۵۳۷-۴- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ طَلْحَةَ عَنْ جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ مِائَةَ مَرَّةٍ - حِينَ يَأْخُذُ مَضْجَعَهُ - غَفَرَ اللَّهُ لَهُ ذُنُوبَ خَمْسِينَ سَنَةً.

۳۵۳۸-۵- حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْخَشَّابِ عَنِ ابْنِ بَقَّاحٍ عَنْ مُعَاذٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ جُمَيْعٍ رَفَعَهُ إِلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ قَرَأَ أَرْبَعَ آيَاتٍ - مِنْ أَوَّلِ الْبَقَرَةِ وَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ - وَ آيَتَيْنِ بَعْدَهَا وَ ثَلاَثَ آيَاتٍ مِنْ آخِرِهَا - لَمْ يَرَ فِي نَفْسِهِ وَ مَالِهِ شَيْئاً يَكْرَهُهُ - وَ لاَ يَقْرَبُهُ شَيْطَانٌ وَ لاَ يَنْسَى الْقُرْآنَ.

امّ الکتاب(سورهٔ حمد) و شَهِدَ اللهُ أَنَّهُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ هُوَ وَالْمَلاٰئِکَةُ وَ أُولُوا الْعِلْمِ (آل عمران /۱۸ و آیةالکرسی): و آیه ملک (قل اللهم مالک الملک...) (آل عمران /۲۶).

* * *

۳- جابر گوید: شنیدم امام باقر علیه السلام می‌فرمود: هر کس همه مستحبات را پیش از آنکه بخوابد بخواند نمیرد تا امام قائم علیه السلام را دریابد، و اگر هم بمیرد در جوار محمد پیامبر صلی الله علیه و آله قرار گیرد.

* * *

۴- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس وقتی به بستر خواب آرمید، صد بار سورهٔ قل هو الله احد بخواند، خدا گناه پنجاه ساله‌اش را بیامرزد.

* * *

۵- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس چهار آیهٔ اول سوره بقره را با آیة الکرسی و دو آیه بعد از آن (یعنی از اَللهُ لٰا اِلٰهَ اِلاّٰ هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّوم، تا هم فِیهٰا خَالِدُون) و سه آیهٔ آخر سورهٔ بقره بخواند در جان و مالش بد نبیند و شیطان به او نزدیک نشود و قرآن را فراموش نکند.

۳۵۳۹-۶- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَرَأَ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ - يَجْهَرُ بِهَا صَوْتَهُ - كَانَ كَالشَّاهِرِ سَيْفَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ - وَ مَنْ قَرَأَهَا سِرّاً كَانَ - كَالْمُتَشَحِّطِ بِدَمِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ - وَ مَنْ قَرَأَهَا عَشْرَ مَرَّاتٍ غُفِرَتْ لَهُ - عَلَى نَحْوِ أَلْفِ ذَنْبٍ مِنْ ذُنُوبِهِ.

۳۵۴۰-۷- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ أَبِي عليه السلام يَقُولُ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ثُلُثُ الْقُرْآنِ - وَ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ رُبُعُ الْقُرْآنِ.

۳۵۴۱-۸- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنِ الْحَسَنِ ابْنِ الْجَهْمِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مِهْزَمٍ عَنْ رَجُلٍ سَمِعَ أَبَا الْحَسَنِ عليه السلام يَقُولُ:

مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ عِنْدَ مَنَامِهِ - لَمْ يَخَفِ الْفَالِجَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ - وَ مَنْ قَرَأَهَا فِي دُبُرِ كُلِّ فَرِيضَةٍ - لَمْ يَضُرَّهُ ذُو حُمَةٍ - وَ قَالَ مَنْ قَدَّمَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ - بَيْنَهُ وَ بَيْنَ جَبَّارٍ - مَنَعَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْهُ - يَقْرَأُهَا مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ - وَ مِنْ خَلْفِهِ وَ عَنْ يَمِينِهِ وَ عَنْ شِمَالِهِ - فَإِذَا فَعَلَ ذَلِكَ رَزَقَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - خَيْرَهُ وَ مَنَعَهُ مِنْ شَرِّهِ - وَ قَالَ إِذَا خِفْتَ أَمْراً - فَاقْرَأْ مِائَةَ آيَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ - مِنْ حَيْثُ شِئْتَ ثُمَّ قُلِ - اللَّهُمَّ اكْشِفْ عَنِّي الْبَلَاءَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ.

۶- امام باقر علیه السلام فرمود: هر کس إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ را به آواز خواند چون کسی باشد که در راه خدا شمشیر کشد، و هر کس آهسته بخواند چون کسی باشد که در راه خدا در خون خود بغلطد و هر کس آن را ده بار بخواند به اندازهٔ هزار گناه از گناهانش آمرزیده شوند.

* * *

۷- امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که پدرم علیه السلام فرمود: قُلْ هُوَ اللهُ أَحَد یک سوّم قرآن است و قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُون یک چهارم قرآن است.

* * *

۸- مردی شنید که ابوالحسن علیه السلام می‌فرمود:
هر کس هنگام خوابیدنش آیة الکرسی را بخواند از درد فلج نترسد انشاءالله، و هر کس آن را دنبال هر فریضه بخواند هیچ نیشدار زهرناکی به او زیان نرساند. و نیز فرمود:
هرکس قل هو الله احد را در برابر جبار و زورگویی بخواند خدای عزّوجلّ شر او را از وی دور سازد و باید این سوره را به اینصورت بخواند از پیش روی و از پشت سر و از سمت راست و از سمت چپ خود بخواند و چون چنین کند، خدا عزّوجلّ خیر او را بهرهٔ وی سازد و شرّش را از او باز دارد، و نیز فرمود:
چون از امری بترسی صد آیه از هرکجای قرآن که بخواهی بخوان سپس سه بار بگو: خدایا بلا را از من برطرف کن.

۳۵۴۲-۹- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ قَرَأَ مِائَةَ آيَةٍ - يُصَلِّي بِهَا فِي لَيْلَةٍ - كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ بِهَا قُنُوتَ لَيْلَةٍ - وَ مَنْ قَرَأَ مِائَتَيْ آيَةٍ فِي غَيْرِ صَلَاةٍ - لَمْ يُحَاجَّهُ الْقُرْآنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - وَ مَنْ قَرَأَ خَمْسَمِائَةِ آيَةٍ - فِي يَوْمٍ وَ لَيْلَةٍ - فِي صَلَاةِ النَّهَارِ وَ اللَّيْلِ - كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ فِي اللَّوْحِ الْمَحْفُوظِ - قِنْطَاراً مِنَ الْحَسَنَاتِ وَ الْقِنْطَارُ أَلْفٌ وَ مِائَتَا أُوقِيَّةٍ - وَ الْأُوقِيَّةُ أَعْظَمُ مِنْ جَبَلِ أُحُدٍ.

۳۵۴۳-۱۰- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَّانَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ حَازِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ مَضَى بِهِ يَوْمٌ وَاحِدٌ - فَصَلَّى فِيهِ بِخَمْسِ صَلَوَاتٍ - وَ لَمْ يَقْرَأْ فِيهَا بِقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ - قِيلَ لَهُ يَا عَبْدَ اللَّهِ لَسْتَ مِنَ الْمُصَلِّينَ.

۳۵۴۴-۱۱- وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرٍ الْحَضْرَمِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ - فَلَا يَدَعْ أَنْ يَقْرَأَ فِي دُبُرِ الْفَرِيضَةِ - بِقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ - فَإِنَّهُ مَنْ قَرَأَهَا - جَمَعَ اللَّهُ لَهُ خَيْرَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ - وَ غَفَرَ لَهُ وَ لِوَالِدَيْهِ وَ مَا وَلَدَا.

۳۵۴۵-۱۲- عَنْهُ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ رَفَعَهُ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِنَّ سُورَةَ الْأَنْعَامِ نَزَلَتْ جُمْلَةً - شَيَّعَهَا سَبْعُونَ

۹- امام صادق علیه السلام فرمود: هرکس صد آیه را در نماز شب بخواند، خدای عزّوجلّ برایش عبادت یک شب را ثبت کند و هرکس در شبانه روز در نماز روز و شب پانصد آیه بخواند، خدای عزّوجلّ در لوح محفوظ برای او یک قنطار حسنه بنویسد و هر قنطاری هزارودویست اوقیه است و هر اوقیه از کوه اُحد بزرگتر است.

* * *

۱۰- امام صادق علیه السلام فرمود:

هرکس یک روز تمام بگذرد و نماز پنجگانه را بخواند و قل هو الله احد در آنها نخواند، به او گفته شود: ای بندهٔ خدا تو از نمازخوانان نیستی.

* * *

۱۱- امام صادق علیه السلام فرمود:

هرکس ایمان به خدا و قیامت داشته باشد خواندن قل هو الله احد بدنبال هر نماز واجب از دست ندهد زیرا هرکس آن را بخواند خداوند خیر دنیا و آخرت را برای او فراهم سازد و او و پدر و مادرش و هرکس از آن دو متولد شده بیامرزد.

* * *

۱۲- امام صادق علیه السلام فرمود:

راستی سورهٔ انعام یک جا نازل شده است و هفتاد هزار فرشته آن را بدرقه کرده‌اند تا به محمد صلی الله علیه و آله رسیده است آن را بزرگ شمارید و احترام

أَلْفَ مَلَكٍ - حَتَّى أُنْزِلَتْ - عَلَى مُحَمَّدٍ ﷺ فَعَظِّمُوهَا وَ بَجِّلُوهَا - فَإِنَّ اِسْمَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِيهَا - فِي سَبْعِينَ مَوْضِعاً - وَ لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي قِرَاءَتِهَا - مَا تَرَكُوهَا.

۳۵۴۶-۱۳ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ - صَلَّى عَلَى سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ - فَقَالَ:

لَقَدْ وَافَى مِنَ الْمَلَائِكَةِ سَبْعُونَ أَلْفاً - وَ فِيهِمْ جَبْرَئِيلُ ﷺ يُصَلُّونَ عَلَيْهِ - فَقُلْتُ لَهُ يَا جَبْرَئِيلُ - بِمَا يَسْتَحِقُّ صَلَاتَكُمْ عَلَيْهِ - فَقَالَ بِقِرَاءَتِهِ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ - قَائِماً وَ قَاعِداً وَ رَاكِباً - وَ مَاشِياً وَ ذَاهِباً وَ جَائِياً.

۳۵۴۷-۱۴ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ الدِّهْقَانِ عَنْ دُرُسْتَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ قَرَأَ أَلْهَيكُمُ التَّكَاثُرُ - عِنْدَ النَّوْمِ وُقِيَ فِتْنَةَ الْقَبْرِ.

۳۵۴۸-۱۵ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ بَزِيعٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ النَّوْفَلِيِّ رَفَعَهُ قَالَ:

مَا قُرِئَتِ الْحَمْدُ عَلَى وَجَعٍ - سَبْعِينَ مَرَّةً إِلَّا سَكَنَ.

کنید زیرا در هفتاد جای آن نام خداست و اگر مردم آن فوائدی را که در خواندن آن است بدانند هرگز آن را ترک نکنند.

* * *

۱۳- امام صادق علیه‌السلام فرمود: پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله بر جنازهٔ «سعد بن معاذ» نماز خواند و پس از آن فرمود:
هفتاد هزار فرشته که جبرئیل در شمار آنها بود آمدند و بر جنازهٔ او نماز خواندند، من گفتم: ای جبرئیل به چه علت سزاوار این نمازها شده است؟ در پاسخم گفت: بخاطر خواندن قل هو الله احد در حال ایستاده و نشسته و سواره و پیاده و در راه رفتن.

* * *

۱۴- امام صادق علیه‌السلام فرمود: رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: هر کس وقت خواب، الهیکم التکاثر را بخواند از فتنهٔ و عذاب قبر محفوظ بماند.

* * *

۱۵- «عبدالله بن فضل نوفلی» حدیث را به معصوم رسانیده که فرمود:
بر هیچ دردی هفتاد بار حمد خوانده نشود جز اینکه آرام گردد.

۳۵۴۹-۱۶- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

لَوْ قُرِئَتِ الْحَمْدُ عَلَى مَيِّتٍ- سَبْعِينَ مَرَّةً ثُمَّ رُدَّتْ فِيهِ الرُّوحُ- مَا كَانَ ذَلِكَ عَجَباً.

۳۵۵۰-۱۷- عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ بَكْرٍ عَنْ صَالِحٍ عَنْ سُلَيْمَانَ الْجَعْفَرِيِّ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَا مِنْ أَحَدٍ فِي حَدِّ الصِّبَا- يَتَعَهَّدُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ قِرَاءَةَ- قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ - وَ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ -كُلَّ وَاحِدَةٍ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ- وَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ مِائَةَ مَرَّةٍ- فَإِنْ لَمْ يَقْدِرْ فَخَمْسِينَ- إِلَّا صَرَفَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَنْهُ- كُلَّ لَمَمٍ أَوْ عَرَضٍ مِنْ أَعْرَاضِ الصِّبْيَانِ- وَ الْعُطَاشَ وَ فَسَادَ الْمَعِدَةِ- وَ بُدُورَ الدَّمِ أَبَداً مَا تُعُوهِدَ بِهَذَا- حَتَّى يَبْلُغَهُ الشَّيْبُ- فَإِنْ تَعَهَّدَ نَفْسَهُ بِذَلِكَ- أَوْ تُعُوهِدَ كَانَ مَحْفُوظاً- إِلَى يَوْمِ يَقْبِضُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ نَفْسَهُ.

۳۵۵۱-۱۸- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَحْمَدَ الْمِنْقَرِيِّ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا إِبْرَاهِيمَ عليه السلام يَقُولُ مَنِ اسْتَكْفَى بِآيَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ -مِنَ الشَّرْقِ إِلَى الْغَرْبِ كُفِيَ إِذَا كَانَ بِيَقِينٍ.

۱۶- معاویة بن عمّار از امام صادقؑ، نقل می‌کند که فرمود:
اگر حمد را هفتاد بار بر مرده‌ای بخوانند و جان به تنش برگردد شگفتی ندارد.

***

۱۷- «سلیمان جعفری» از ابی الحسنؑ نقل می‌کند که فرمود: هیچکس نباشد که از دوران کودکی تعّهد کند که در هر شب قل اعوذ بربّ الفلق و قل اعوذ بربّ النّاس را هر کدام سه بار و قل هوالله احد را صد بار بخواند، و اگر نتواند قل هو الله را پنجاه بار بخواند، خدای عزّوجلّ هر گونه دیوانگی و جن زدگی و پیش آمدی که کودکان گرفتارش شوند از او دور سازد و نیز بیماری تشنگی و فاسد شدن معده و جوشش خون تا زمانی که به آن ادامه دهد از او دور سازد تا به پیری رسد واگر خود را پایبند آن کند یا دیگری او را بر آن وادارد تا روزی که خدای عزّوجلّ جانش را بگیرد، محفوظ بماند.

***

۱۸- «حسین بن احمد منقری» گفت: شنیدم امام کاظمؑ می‌فرمود:
هر کس یک آیه از قرآن را برای خود کافی شناسد از شرق و غرب، او را بس باشد. (در صورتی که معتقد باشد)

۳۵۵۲-۱۹- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيِّ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ فِي الْعُوذَةِ قَالَ:

تَأْخُذُ قُلَّةً جَدِيدَةً- فَتَجْعَلُ فِيهَا مَاءً- ثُمَّ تَقْرَأُ عَلَيْهَا- إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ثَلَاثِينَ مَرَّةً ثُمَّ تَعَلَّقُ وَ تَشْرَبُ مِنْهَا وَ تَتَوَضَّأُ وَ يُزْدَادُ فِيهَا مَاءً إِنْ شَاءَ اللَّهُ..

۳۵۵۳-۲۰- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ إِدْرِيسَ الْحَارِثِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ مُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ يَا مُفَضَّلُ احْتَجِزْ مِنَ النَّاسِ كُلِّهِمْ- بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ- وَ بِقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ- اقْرَأْهَا عَنْ يَمِينِكَ وَ عَنْ شِمَالِكَ وَ مِنْ بَيْنِ يَدَيْكَ وَ مِنْ خَلْفِكَ- وَ مِنْ فَوْقِكَ وَ مِنْ تَحْتِكَ- فَإِذَا دَخَلْتَ عَلَى سُلْطَانٍ جَائِرٍ- فَاقْرَأْهَا حِينَ تَنْظُرُ إِلَيْهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ- وَ اعْقِدْ بِيَدِكَ الْيُسْرَى- ثُمَّ لَا تُفَارِقْهَا حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ عِنْدِهِ.

۳۵۵۴-۲۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنِ السَّيَّارِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ بَكْرٍ عَنْ أَبِي الْجَارُودِ عَنِ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَةَ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ﷺ أَنَّهُ قَالَ:

وَ الَّذِي بَعَثَ مُحَمَّداً ﷺ بِالْحَقِّ- وَ أَكْرَمَ أَهْلَ بَيْتِهِ- مَا مِنْ شَيْءٍ تَطْلُبُونَهُ مِنْ حِرْزٍ- مِنْ حَرَقٍ أَوْ غَرَقٍ أَوْ سَرَقٍ- أَوْ إِفْلَاتِ دَابَّةٍ مِنْ صَاحِبِهَا- أَوْ ضَالَّةٍ أَوْ آبِقٍ- إِلَّا وَ هُوَ فِي الْقُرْآنِ- فَمَنْ أَرَادَ ذَلِكَ

۱۹- امام صادق علیه السلام برای حفظ و نگهداری از چشم زخم و بلا فرمود: کوزه تازه و آب ندیده‌ای را بگیر و سپس بر آن سورهٔ انا انزلناه فی لیلة القدر را سی بار بخوان سپس آن را آویزان کن و از آن بیاشام و وضوء بگیر و هر چه بخواهند آب بر آن بیفزایند ان شاء الله.

* * *

۲۰- «مفضل بن عمر» گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: ای مفضل، از همه مردم خویشتن را به کلمهٔ بسم الله الرحمن الرحیم و به سورهٔ قل هو الله احد نگهداری و محافظت کن، آن را از سمت راستت و از سمت چپت و از پیش رویت و از پشت سرت و از بالای سرت و از زیر پایت بخوان (یعنی به شش جهت خود بخوان) و چون بر سلطان ستمکاری وارد شدی همینکه چشمت به او افتاد سه بار آن را بخوان و با دست چپ خود بشمار و از خواندن آن جدا مشو و ادامه ده تا از خدمت او بیرون شوی.

* * *

۲۱- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: سوگند بدانکه محمد صلی الله علیه و آله را به راستی فرستاده و خاندانش راگرامی داشته هیچ چیزی نیست که آن را بجوئید از قبیل حرز و دعای حفظ از سوختن و غرق شدن ودزد زدگی و گریختن چهارپا از دست صاحبش و برای یافتن گمشده و برگشتن بندهٔ گریخته جز اینکه همه در قرآن است و هرکس آن را بخواند ازمن بپرسد. گوید: پس مردی برخاست وگفت: یا امیرالمؤمنین به من خبر ده از آنچه وسیلهٔ ایمنی از

فَلْيَسْأَلْنِي عَنْهُ- قَالَ فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ
فَقَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ -أَخْبِرْنِي عَمَّا يُؤْمِنُ مِنَ الْحَرَقِ وَ الْغَرَقِ
فَقَالَ اِقْرَأْ هَذِهِ الْآيَاتِ-اللهُ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَ هُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ وَ مَا قَدَرُوا اللهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِلَى قَوْلِهِ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ فَمَنْ قَرَأَهَا فَقَدْ أَمِنَ الْحَرَقَ وَ الْغَرَقَ- قَالَ فَقَرَأَهَا رَجُلٌ وَ اِضْطَرَمَتِ النَّارُ فِي بُيُوتِ جِيرَانِهِ وَ بَيْتُهُ وَسَطَهَا فَلَمْ يُصِبْهُ شَيْءٌ- ثُمَّ قَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ آخَرُ فَقَالَ- يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ دَابَّتِي- اِسْتَصْعَبَتْ عَلَيَّ وَ أَنَا مِنْهَا عَلَى وَجَلٍ- فَقَالَ اِقْرَأْ فِي أُذُنِهَا الْيُمْنَى- وَ لَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ طَوْعاً وَ كَرْهاً وَ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ فَقَرَأَهَا فَذَلَّتْ لَهُ دَابَّتُهُ- وَ قَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ آخَرُ فَقَالَ- يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ أَرْضِي أَرْضٌ مَسْبَعَةٌ- وَ إِنَّ السِّبَاعَ تَغْشَى مَنْزِلِي- وَ لاَ تَجُوزُ حَتَّى تَأْخُذَ فَرِيسَتَهَا
فَقَالَ اِقْرَأْ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ فَقَرَأَهُمَا الرَّجُلُ فَاجْتَنَبَتْهُ السِّبَاعُ- ثُمَّ قَامَ إِلَيْهِ آخَرُ
فَقَالَ- يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ -إِنَّ فِي بَطْنِي مَاءً أَصْفَرَ-فَهَلْ مِنْ شِفَاءٍ فَقَالَ- نَعَمْ بِلاَ دِرْهَمٍ وَ لاَ دِينَارٍ- وَ لَكِنِ اُكْتُبْ عَلَى بَطْنِكَ- آيَةَ الْكُرْسِيِّ وَ تَغْسِلُهَا- وَ تَشْرَبُهَا وَ تَجْعَلُهَا ذَخِيرَةً فِي بَطْنِكَ- فَتَبْرَأُ بِإِذْنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- فَفَعَلَ الرَّجُلُ فَبَرَأَ بِإِذْنِ اللَّهِ- ثُمَّ قَامَ إِلَيْهِ آخَرُ

سوختن و غرق شدن است! فرمود: این آیات را بخوان:«اَللهُ الَّذِی نَزَّلَ الْکِتَابَ وَ هُوَ یَتَوَلَّیٰ الصَّالِحِین» (درسورهٔ اعراف آیهٔ ۱۹٦ چنین است: اِنَّ وَلِیِی اَللهُ الَّذِی نَزَّلَ الْکِتَابَ وَ هُوَ یَتَوَلَّیٰ الصَّالِحِین) «وَ مَا قَدَرُوا اَللهَ حَقَّ قَدْرِهِ» (در سورة الزمر: وَالاَرْضَ جَمِیْعاً قَبضَتُهُ یَومَ الْقِیَامَة وَالسَّمٰوات مَطْوِیَاتَ بِیَمِیْنِه) الی قوله تعالی:«عَمَّا یُشْرِکُونَ»، هرکس آنها را بخواند از سوختن و غرق شدن در امان باشد، گوید: مردی آنها را خواند و آتش در خانه‌های همسایگانش افتاد و خانهٔ او میان آنها بود و آسیبی به او نرسید. سپس مردی دیگر نزد آن حضرت بپا خاست و گفت: یا امیرالمؤمنین راستی که چهارپای من چموشی می‌کند و من از آن در ترس و هراسم! فرمود: درگوش راستش بخوان:«وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِی السَّمَوَاتِ وَ الاَرْض طَوْعَاً وَکَرْهاً وَ اِلَیه تُرْجَعُون (آل عمران / ۸۳)» و آن را خواند و آن چهارپا رام شد. مرد دیگری برخاست و گفت: یا امیر المؤمنین راستی که سرزمین زندگی من، پر از حیوان درنده است و آن حیوانات به خانه من آیند و تا شکار خود را نگیرند از آنجا خارج نشوند. فرمود: این آیه را بخوان:«لَقَدْ جَائَکُمْ رَسُولٌ مِنْ اَنْفُسِکُمْ عَزِیزٌ عَلَیْه مَا عَنِتُّمْ حَرِیصٌ عَلَیْکُمْ بِالْمُؤمِنِینَ رَؤُوفٌ رَحِیم»: «فَاِنْ تَوَلَّوا فَقُلْ حَسْبِیَ اَللهُ لَا اِلَهَ اِلَّا هُوَ عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِیمْ (توبه / ۱۳۸- ۱۳۹)» و آن مرد آنها را خواند و درنده‌ها از او کناره گرفتند. سپس مردی دیگری از خدمت او برخاست و گفت یا امیرالمؤمنین در شکم من آب زرد است (شاید بیماری استسقاء باشد) آیا وسیلهٔ شفائی دارد؟

فرمود: آری، بدون خرج درهم و دیناری، آیةالکرسی را بر شکم خود بنویس و آن را بشوی و بنوش و آن را در شکمت، ذخیره کن به اذن خدای عزّوجلّ بهبودی خواهی یافت، و آن مرد چنین کرد و بهبود

فَقَالَ- يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَخْبِرْنِي عَنِ الضَّالَّةِ- فَقَالَ اقْرَأْ يس فِي رَكْعَتَيْنِ- وَ قُلْ يَا هَادِيَ الضَّالَّةِ- رُدَّ عَلَيَّ ضَالَّتِي- فَفَعَلَ فَرَدَّ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَيْهِ ضَالَّتَهُ- ثُمَّ قَامَ إِلَيْهِ آخَرُ- فَقَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ- أَخْبِرْنِي عَنِ الْآبِقِ فَقَالَ- اقْرَأْ أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ إِلَى قَوْلِهِ وَ مَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللهُ لَهُ نُوراً فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ فَقَالَهَا الرَّجُلُ فَرَجَعَ إِلَيْهِ الْآبِقُ- ثُمَّ قَامَ إِلَيْهِ آخَرُ فَقَالَ- يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَخْبِرْنِي عَنِ السَّرَقِ- فَإِنَّهُ لَا يَزَالُ قَدْ يُسْرَقُ- لِيَ الشَّيْءُ بَعْدَ الشَّيْءِ لَيْلاً- فَقَالَ لَهُ اقْرَأْ إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ- قُلِ ادْعُوا اللهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمٰنَ- أَيًّا مَا تَدْعُوا إِلَى قَوْلِهِ- وَ كَبِّرْهُ تَكْبِيراً- ثُمَّ قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام مَنْ بَاتَ بِأَرْضٍ قَفْرٍ فَقَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ- إِنَّ رَبَّكُمُ اللهُ- الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ إِلَى قَوْلِهِ- تَبَارَكَ اللهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ حَرَسَتْهُ الْمَلَائِكَةُ- وَ تَبَاعَدَتْ عَنْهُ الشَّيَاطِينُ- قَالَ فَمَضَى الرَّجُلُ- فَإِذَا هُوَ بِقَرْيَةٍ خَرَابٍ- فَبَاتَ فِيهَا وَ لَمْ يَقْرَأْ هَذِهِ الْآيَةَ فَتَغَشَّاهُ الشَّيْطَانُ- وَ إِذَا هُوَ آخِذٌ بِخَطْمِهِ- فَقَالَ لَهُ صَاحِبُهُ أَنْظِرْهُ وَ اسْتَيْقَظَ الرَّجُلُ فَقَرَأَ الْآيَةَ- فَقَالَ الشَّيْطَانُ لِصَاحِبِهِ- أَرْغَمَ اللَّهُ أَنْفَكَ احْرُسْهُ- الْآنَ حَتَّى يُصْبِحَ- فَلَمَّا أَصْبَحَ رَجَعَ- إِلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام فَأَخْبَرَهُ- وَ قَالَ لَهُ رَأَيْتُ فِي كَلَامِكَ الشِّفَاءَ وَ الصِّدْقَ- وَ مَضَى بَعْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ- فَإِذَا هُوَ بِأَثَرِ شَعْرِ الشَّيْطَانِ- مُجْتَمِعاً فِي الْأَرْضِ.

یافت. سپس شخص دیگری از نزد آن حضرت بپا خاست و گفت: ای امیرالمؤمنین به من گزارشی دربارهٔ حیوان گمشده بده! فرمود: سورهٔ یس را در دو رکعت نماز خود بخوان و بگو: ای رهنمای گمراه شده، حیوان گمشده‌ام را به من برگردان، آن کار راکرد و خدای عزّوجلّ گمشدهٔ او را برگردانید. سپس مرد دیگری برخاست و گفت: یا امیرالمؤمنین از بندهٔ گریخته به من گزارشی بده! فرمود: این آیه را بخوان:«اَوْ کَظُلُمَاتٍ فِی بَحْرٍ لُجِّیٍّ یَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُماتٌ بَعْضُها فَوْقَ بَعْضٍ اِذَا أَخْرَجَ یَدَهُ لَمْ یَکَدْ یَرَاهَا» تا قولش:«مَنْ لَمْ یَجْعَلَ اَللّٰهُ لَهُ نُوراً فَمَا لَهُ مِنْ نُور (نور / ۴۰)» و آن مرد آن را خواند و بندهٔ گریخته‌اش برگشت. سپس دیگری نزد آن حضرت ایستاد و گفت: یا امیرالمؤمنین برای ایمنی از دزد چیزی به من بیاموز زیرا هر شب پشت سرهم از من دزدی شود! به او فرمود: چون به بستر خود آرمیدی این آیه را بخوان:«قُلْ اُدْعُوا اَللّٰهَ وَادْعُوا الرَّحْمَن اَیّاً مَا تَدْعُوا» تا «وَکَبِّرْهُ تَکْبِیراً (اسراء / ۱۱۰)» سپس امیرالمؤمنینؑ فرمود: هر کس در بیابان بی سکنه شب را گذراند و این آیات را بخواند: «اِنَّ رَبَّکُمُ اَللّٰهُ الَّذِی خَلَقَ السَّمواتِ وَ الاَرْضَ فِی سِتَّةِ اَیَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَی عَلَی الْعَرْشِ» تا قول خدا:«تَبَارَکَ اَللّٰهُ رَبُّ الْعَالَمِینَ (اعراف/ ۵۴)» فرشته‌ها او را حفظ کنند و شیاطین از اودور شوند. گوید آن مرد به سفر رفت و نزدیک ویرانه‌ای رسید و شب را در آنجا بسر برد و این آیات را نخواند و شیطان پیرامونش آمدو بینی او را گرفت و رفیقش به او گفت: به او مهلت بده، و آن مرد بیدار شد و آیه را خواند و شیطان به رفیقش گفت: خدا بینی تو را به خاک مالد، اکنون او را تا صبح حفاظت و نگهداری کن، وچون صبح کردنزد امیرالمؤمنینؑ برگشت و به او گزارش داد و گفت: در سخن تو شفاء و تندرستی یافتم، و پس از برآمدن آفتاب بدانجا رفت و جای پای شیطان را در روی زمین دید.

۳۵۵۵-۲۲- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ مُحْرِزٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام يَقُولُ مَنْ لَمْ يُبْرِئْهُ الْحَمْدُ - لَمْ يُبْرِئْهُ شَيْءٌ.

۳۵۵۶-۲۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام أَنَّهُ قَالَ:

مَنْ قَرَأَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ - قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ - وَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ - كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ - بَرَاءَةً مِنَ الشِّرْكِ.

۳۵۵۷-۲۴- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَعْبَدٍ عَنْ أَبِيهِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام أَنَّهُ قَالَ:

لَا تَمَلُّوا مِنْ قِرَاءَةِ - إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا - فَإِنَّهُ مَنْ كَانَتْ قِرَاءَتُهُ بِهَا - فِي نَوَافِلِهِ لَمْ يُصِبْهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - بِزَلْزَلَةٍ أَبَداً وَ لَمْ يَمُتْ بِهَا - وَ لَا بِصَاعِقَةٍ وَ لَا بِآفَةٍ - مِنْ آفَاتِ الدُّنْيَا حَتَّى يَمُوتَ - وَ إِذَا مَاتَ نَزَلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ كَرِيمٌ - مِنْ عِنْدِ رَبِّهِ فَيَقْعُدُ عِنْدَ رَأْسِهِ - فَيَقُولُ يَا مَلَكَ الْمَوْتِ - ارْفُقْ بِوَلِيِّ اللَّهِ - فَإِنَّهُ كَانَ كَثِيراً مَا - يَذْكُرُنِي وَ يَذْكُرُ تِلَاوَةَ هَذِهِ السُّورَةِ - وَ تَقُولُ لَهُ السُّورَةُ مِثْلَ ذَلِكَ - وَ يَقُولُ مَلَكُ الْمَوْتِ - قَدْ أَمَرَنِي رَبِّي - أَنْ أَسْمَعَ لَهُ وَ أُطِيعَ - وَ لَا أُخْرِجَ رُوحَهُ - حَتَّى يَأْمُرَنِي بِذَلِكَ - فَإِذَا أَمَرَنِي أَخْرَجْتُ رُوحَهُ - وَ لَا يَزَالُ مَلَكُ الْمَوْتِ عِنْدَهُ - حَتَّى يَأْمُرَهُ بِقَبْضِ رُوحِهِ - وَ إِذَا كُشِفَ لَهُ الْغِطَاءُ - فَيَرَى مَنَازِلَهُ فِي الْجَنَّةِ

۲۲- «سلمة بن محرز» گوید: شنیدم امام باقر علیه السلام می‌فرمود: هر کس را سورهٔ حمد بهبودی نبخشد هیچ چیز او را معالجه نکند.

* * *

۲۳- امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس چون به بستر خوابش رود، سورهٔ قل یا ایّها الکافرون و سورهٔ قل هو الله احد بخواند خدای عزّوجلّ دوری از شرک را برایش ثبت کند.

* * *

۲۴- امام صادق علیه السلام فرمود: از خواندن سورهٔ اذا زلزلت الارض زلزالها خسته نشوید زیرا هر کس نمازهای نافلهٔ خود را با آن بخواند خدای عزّوجلّ هرگز او را به زمین لرزه دچار نکند و با برق زدگی نمیرد و به هیچ آفتی در دنیا دچار نشود تا بمیرد، و چون بمیرد فرشته‌ای از جانب پروردگارش به سویش آید و بالای سرش بنشیند و گوید: ای ملک الموت جان دوست خدا را آسان بگیر زیرا که او بسیار مرا یاد می‌کرد، و این سوره را می‌خواند و سورهٔ اذا زلزلت هم همین سفارش را به ملک الموت می‌کند و ملک الموت می‌گوید: پروردگارم به من فرمان داده که حرف این شخص را بشنوم و فرمان او را ببرم و جان او را نگیرم تا خودش به من دستور دهد که جانم را بگیر وچون خودش بخواهد جانش را می‌گیرم. و پیوسته ملک الموت در برابر او بماند تا خودش بخواهد که جانش را بستاند و چون پرده از برابر دیده‌اش به کنار رود منازل خود را

فَيُخْرِجُ رُوحَهُ مِنْ أَلْيَنِ مَا يَكُونُ مِنَ الْعِلَاجِ - ثُمَّ يُشَيِّعُ رُوحَهُ إِلَى الْجَنَّةِ - سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ - يَبْتَدِرُونَ بِهَا إِلَى الْجَنَّةِ.

بَابُ النَّوَادِرِ

۳۵۵۸-۱ـ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ عُبَيْسِ بْنِ هِشَامٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ﷺ قَالَ:

قُرَّاءُ الْقُرْآنِ ثَلَاثَةٌ - رَجُلٌ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَاتَّخَذَهُ بِضَاعَةً - وَ اسْتَدَرَّ بِهِ الْمُلُوكَ - وَ اسْتَطَالَ بِهِ عَلَى النَّاسِ - وَ رَجُلٌ قَرَأَ الْقُرْآنَ - فَحَفِظَ حُرُوفَهُ - وَ ضَيَّعَ حُدُودَهُ - وَ أَقَامَهُ إِقَامَةَ الْقِدْحِ - فَلَا كَثَّرَ اللَّهُ هَؤُلَاءِ مِنْ حَمَلَةِ الْقُرْآنِ - وَ رَجُلٌ قَرَأَ الْقُرْآنَ - فَوَضَعَ دَوَاءَ الْقُرْآنِ عَلَى دَاءِ قَلْبِهِ - فَأَسْهَرَ بِهِ لَيْلَهُ - وَ أَظْمَأَ بِهِ نَهَارَهُ - وَ قَامَ بِهِ فِي مَسَاجِدِهِ وَ تَجَافَى بِهِ عَنْ فِرَاشِهِ - فَبِأُولَئِكَ يَدْفَعُ اللَّهُ - الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْبَلَاءَ وَ بِأُولَئِكَ يُدِيلُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - مِنَ الْأَعْدَاءِ - وَ بِأُولَئِكَ يُنَزِّلُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - الْغَيْثَ مِنَ السَّمَاءِ - فَوَ اللَّهِ لَهَؤُلَاءِ فِي قُرَّاءِ الْقُرْآنِ - أَعَزُّ مِنَ الْكِبْرِيتِ الْأَحْمَرِ.

۳۵۵۹-۲ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي يَحْيَى عَنِ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَةَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ﷺ يَقُولُ نَزَلَ الْقُرْآنُ أَثْلَاثاً - ثُلُثٌ فِينَا وَ فِي عَدُوِّنَا - وَ ثُلُثٌ سُنَنٌ وَ أَمْثَالٌ - وَ ثُلُثٌ فَرَائِضُ وَ أَحْكَامٌ.

در بهشت بنگرد و به راحتی جان بستاند و سپس هفتاد هزار فرشته او را تا به بهشت بدرقه کنند و او را با سرعت به بهشت رسانند.

نوادر

۱- امام باقر علیه السلام فرمود: قرآن خوانان سه گروه‌اند

۱- مردی که قرآن بخواند و آن را کاسبی خود قرار دهد و پادشاهان را متوجه آن کند و از آنها سود برد و به وسیلهٔ آن به مردم بزرگی فروشد.

۲- کسی که قرآن را بخواند و الفاظ آن را نگهداری کند و مقرراتش را از دست بنهد و آن را چون جام آب نگه داری کند (که هنگام سود جوئی از آن بهره برد).

۳-کسی که قرآن را بخواند و بداند وداروی شفا بخش آن را بر دل دردمندخود نهد و برای آن شبها بیداری کشد و روزها را برای آن به تشنگی به سرآورد (روزه گیرد و ریاضت کشد) و در مساجد خود برای خواندن و آموختن و آموزش وترویج آن قیام کند و از بستر آسایش و خوابش به خاطر آن دوری گزیند و بخاطر آنان است که خدای عزیز جبّار بلا را بگرداند و مردم روی زمین را به هلاکت نرساند و شرّ دشمنان اسلام را بگرداند و باران را از آسمان نازل فرماید، به خدا سوگند که اینها در میان قرآن خوانان و قرآن دانان از کبریت احمر کمیاب ترند.

۲- «اصبغ بن نباته»، گوید: شنیدم امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرماید:

قرآن در سه بخش نازل شده: یک سوّم دربارهٔ ما و دربارهٔ دشمن ما، و یک سوّم درسنتها و امثال و یک سوّم در واجبات و احکام است.

۳۵۶۰-۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَجَّالِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ دَاوُدَ بْنِ فَرْقَدٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الْقُرْآنَ نَزَلَ أَرْبَعَةَ أَرْبَاعٍ - رُبُعٌ حَلَالٌ وَ رُبُعٌ حَرَامٌ - وَ رُبُعٌ سُنَنٌ وَ أَحْكَامٌ - وَ رُبُعٌ خَبَرُ مَا كَانَ قَبْلَكُمْ - وَ نَبَأُ مَا يَكُونُ بَعْدَكُمْ - وَ فَصْلُ مَا بَيْنَكُمْ.

۳۵۶۱-۴- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

نَزَلَ الْقُرْآنُ أَرْبَعَةَ أَرْبَاعٍ - رُبُعٌ فِينَا وَ رُبُعٌ فِي عَدُوِّنَا - وَ رُبُعٌ سُنَنٌ وَ أَمْثَالٌ - وَ رُبُعٌ فَرَائِضُ وَ أَحْكَامٌ.

۳۵۶۲-۵- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ الْعَبَّاسِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ السَّرِيِّ عَنْ عَمِّهِ عَلِيِّ بْنِ السَّرِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

أَوَّلُ مَا نَزَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه و آله بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ وَ آخِرُهُ إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ.

۳۵۶۳-۶- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ دَاوُدَ عَنْ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ وَ إِنَّمَا أُنْزِلَ فِي عِشْرِينَ سَنَةً - بَيْنَ أَوَّلِهِ وَ آخِرِهِ - فَقَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام

۳- امام صادق علیه السلام فرمود: راستی قرآن در چهار بخش نازل شده است: یک چهارم حلال و یک چهارم حرام و یک چهارم سنتها و یک چهارم اخبار گذشتگان و آیندگان از شما و آنچه که مربوط است به رفع اختلافات شماها.

* * *

۴- امام باقر علیه السلام که قران بر چهار بخش نازل شده: یک چهارم دربارۀ ما، و یک چهارم دربارۀ دشمنان ما، و یک چهارم در سنن وامثال، و یک چهارم در فرائض و احکام.

* * *

۵- امام صادق علیه السلام فرمود: اول چیزی که بر رسول خدا صلی الله علیه و آله نازل شد: بسم الله الرحمن الرحیم، أقرا باسم ربک بود، و آخر سوره: اذا جاء نصر الله بود.

* * *

٦- «حفص بن غیاث»، از امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که فرمود: پرسیدم از او تفسیر قول خدای عزّوجلّ را: «در ماه رمضان قرآن نازل شده است(بقره/۱۸۵)» با اینکه قرآن از اول تا آخر در ظرف بیست سال نازل شده؟

امام صادق علیه السلام فرمود: قرآن یک جا در ماه رمضان به بیت المعمور

نَزَلَ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً - فِي شَهْرِ رَمَضَانَ إِلَى الْبَيْتِ الْمَعْمُورِ - ثُمَّ نَزَلَ فِي طُولِ عِشْرِينَ سَنَةً - ثُمَّ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ - نَزَلَتْ صُحُفُ إِبْرَاهِيمَ - فِي أَوَّلِ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ - وَ أُنْزِلَتِ التَّوْرَاةُ لِسِتٍّ مَضَيْنَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ - وَ أُنْزِلَ الْإِنْجِيلُ لِثَلَاثَ عَشْرَةَ - لَيْلَةً خَلَتْ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ - وَ أُنْزِلَ الزَّبُورُ لِثَمَانِيَةَ عَشَرَ - خَلَوْنَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ - وَ أُنْزِلَ الْقُرْآنُ فِي ثَلَاثٍ وَ عِشْرِينَ - مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ.

۳۵۶۴-۷- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ بَعْضِ رِجَالِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ؑ قَالَ:

لَا تَتَفَأَّلْ بِالْقُرْآنِ.

۳۵۶۵-۸- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَفْوَانَ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْوَرَّاقِ قَالَ:

عَرَضْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ ؑ كِتَاباً فِيهِ قُرْآنٌ مُخَتَّمٌ - مُعَشَّرٌ بِالذَّهَبِ - وَكُتِبَ فِي آخِرِهِ سُورَةٌ بِالذَّهَبِ - فَأَرَيْتُهُ إِيَّاهُ فَلَمْ يَعِبْ فِيهِ شَيْئاً - إِلَّا كِتَابَةَ الْقُرْآنِ بِالذَّهَبِ - وَ قَالَ لَا يُعْجِبُنِي أَنْ يُكْتَبَ الْقُرْآنُ إِلَّا بِالسَّوَادِ كَمَا كُتِبَ أَوَّلَ مَرَّةٍ.

۳۵۶۶-۹- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يَاسِينَ الضَّرِيرِ عَنْ حَرِيزٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ؑ قَالَ:

قَالَ تَأْخُذُ الْمُصْحَفَ فِي الثُّلُثِ الثَّانِي - مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ فَتَنْشُرُهُ

نازل شد و سپس در مدت بیست سال قسمت به قسمت نازل شد، سپس فرمود: پیامبرﷺ فرموده: صحف ابراهیم در اول شب ماه رمضان نازل شده و تورات شب ششم ماه رمضان و انجیل شب سیزدهم ماه رمضان نازل شده و زبور در شب هجدهم ماه رمضان نازل شده است و قرآن در شب بیست و سوم ماه رمضان نازل شده است.

۷- امام صادقؑ فرمود: به قرآن تفأل نزن.

توضیح: مقصود از تفأل در اینجا پیش بینی از وقایع آینده است مانند شفای مریض یا مرگ و یا پیدا نمودن گمشده و امثال اینها از نظر قرآن است که این خال زنی است که این کار با،استخاره منافاتی ندارد زیرا استخاره طلب خیر است و یا مشورت با خداوند است و بین این دو جریان تفاوت آشکاری است.

۸- «محمد بن وراق» گوید: کتابی را که قرآن در آن بود و با آب طلا مهر خورده و عشر گذاری شده بود و در پایان آن نیز یک سوره با آب طلا نوشته شده بود من آن قرآن را به حضرت صادقؑ عرضه و نشان دادم. پس آنحضرت هیچ عیب و نکوهشی از آن نکرد جز از نوشتن قرآن با آب طلا و فرمود: خوش ندارم که قرآن جز با مرکب سیاه نوشته شود که اول بار نوشته شده است.

۹- «زراره»،از امام باقرؑ نقل کرده است که فرمود: در دهۀ دوم ماه رمضان مصحف را بردار و باز کن و برابرت بگذار و بگو: «بار خدایا! من از تو تقاضامندم به حق کتابت که ناز شده و آنچه در آن است و در آن است

وَ تَضَعُهُ بَيْنَ يَدَيْكَ وَ تَقُولُ - اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِكِتَابِكَ الْمُنْزَلِ - وَ مَا فِيهِ وَ فِيهِ اسْمُكَ الْأَعْظَمُ الْأَكْبَرُ - وَ أَسْمَاؤُكَ الْحُسْنَى - وَ مَا يُخَافُ وَ يُرْجَى - أَنْ تَجْعَلَنِي مِنْ عُتَقَائِكَ مِنَ النَّارِ - وَ تَدْعُو بِمَا بَدَا لَكَ مِنْ حَاجَةٍ.

۳۵۶۷ - ۱۰ - أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ عَنْ عَمْرِو ابْنِ شِمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

لِكُلِّ شَيْءٍ رَبِيعٌ - وَ رَبِيعُ الْقُرْآنِ شَهْرُ رَمَضَانَ.

۳۵۶۸ - ۱۱ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ سِنَانٍ أَوْ عَنْ غَيْرِهِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام عَنِ الْقُرْآنِ وَ الْفُرْقَانِ - أَهُمَا شَيْئَانِ أَوْ شَيْءٌ وَاحِدٌ - فَقَالَ عليه السلام الْقُرْآنُ جُمْلَةُ الْكِتَابِ - وَ الْفُرْقَانُ الْمُحْكَمُ الْوَاجِبُ الْعَمَلِ بِهِ.

۳۵۶۹ - ۱۲ - الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْوَشَّاءِ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الْقُرْآنَ وَاحِدٌ - نَزَلَ مِنْ عِنْدِ وَاحِدٍ - وَ لَكِنَّ الِاخْتِلَافَ يَجِيءُ مِنْ قِبَلِ الرُّوَاةِ.

اسم اعظم اکبرت و اسماء حسنای تو و آنچه بیم آورد و آنچه امید آورد که مرا آزاد شده‌های خود از دوزخ مقرر داری» و هر حاجتی که داری از خدای خود بخواه.

* * *

۱۰- امام باقر علیه السلام فرمود:
هر چیزی بهاری دارد و بهار قرآن خواندن آن، در ماه رمضان است.

* * *

۱۱- «محمد بن سنان» از کسی حدیث می کند که می‌گفت: از امام صادق علیه السلام پرسیدم که قرآن و فرقان دو معنی دارند یا یک معنی، فرمود:
قرآن نام همهٔ کتاب خداست و فرقان همان بخشی از محکمات است که عمل به آن واجب است.

* * *

۱۲- امام باقر علیه السلام فرمود: به راستی که قرآن یکی است و از نزد خدای یگانه نازل شده است ولی اختلاف از طرف راویان به وجود آمده است.

* * *

۳۵۷۰-۱۳- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أُذَيْنَةَ عَنِ الْفُضَيْلِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ إِنَّ النَّاسَ يَقُولُونَ- إِنَّ الْقُرْآنَ نَزَلَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ- فَقَالَ كَذَبُوا أَعْدَاءُ اللَّهِ- وَ لَكِنَّهُ نَزَلَ عَلَى حَرْفٍ وَاحِدٍ مِنْ عِنْدِ الْوَاحِدِ.

۳۵۷۱-۱۴- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

نَزَلَ الْقُرْآنُ بِإِيَّاكِ أَعْنِي- وَ اسْمَعِي يَا جَارَةُ وَ فِي رِوَايَةٍ أُخْرَى عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ مَعْنَاهُ مَا عَاتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ- بِهِ عَلَى نَبِيِّهِ ﷺ فَهُوَ يَعْنِي بِهِ مَا قَدْ مَضَى فِي الْقُرْآنِ- مِثْلُ قَوْلِهِ وَ لَوْ لا أَنْ ثَبَّتْناكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئاً قَلِيلاً عَنَى بِذَلِكَ غَيْرَهُ.

۳۵۷۲-۱۵- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ جُنْدَبٍ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ السِّمْطِ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ -عَنْ تَنْزِيلِ الْقُرْآنِ قَالَ- اقْرَءُوا كَمَا عُلِّمْتُمْ.

۳۵۷۳-۱۶- عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرٍ قَالَ:

دَفَعَ إِلَيَّ أَبُو الْحَسَنِ ﷺ مُصْحَفاً وَ قَالَ لَا تَنْظُرْ فِيهِ- فَفَتَحْتُهُ وَ قَرَأْتُ فِيهِ- لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَوَجَدْتُ فِيهَا اسْمَ سَبْعِينَ رَجُلاً- مِنْ قُرَيْشٍ بِأَسْمَائِهِمْ وَ أَسْمَاءِ آبَائِهِمْ- قَالَ فَبَعَثَ إِلَيَّ ابْعَثْ إِلَيَّ بِالْمُصْحَفِ.

۱۳- «فضیل بن یسار» می‌گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: راستی مردم می‌گویند: قرآن به هفت حرف نازل شده است؟
فرمود: دشمنان خدا دروغ می‌گویند ولی آن به یک حرف از جانب خدای یگانه نازل شده است.

۱۴- امام صادق علیه السلام فرمود:
قرآن به روش این ضرب المثل عربی نازل شده است که: إِيَّاكَ عَنِّي وَاسْمَعِي يَا جَارَة، یعنی به تو می‌گویم ولی ای همسایه تو گوش کن (و در فارسی به جای این مثل عربی گویند: به در می‌گویند که دیوار گوش کند.)
در روایت دیگر است از امام صادق علیه السلام که فرمود: معنایش این است که آنچه خدای عزّوجلّ در گله و سرزنش از پیامبرش در قرآن آورده است مقصود از آن دیگران است و او قصد کرده است که در قرآن ثبت شده مثل قول خداوند: «و اگر نبود که ما تو را پابرجا داشتیم هر آینه نزدیک بود اندکی به مشرکان اعتماد کنی» به این کلام جز او را قصد داشته است.

۱۵- «سفیان بن سمط»، گوید: از امام صادق علیه السلام پرسیدم از روش نزول قرآن فرمود: همانطور که به شما آموخته‌اند بخوانید.

۱۶- «احمد بن محمد بن أبی نصر»، گوید: امام رضا علیه السلام مصحفی به من داد و فرمود: در آن نگاه مکن، من آن را گشودم و در آن سوره «لم یکن الذین کفروا» را خواندم و در آن نام هفتاد مرد از قریش را یافتم که به نام خودشان و نام پدرانشان ثبت شده بودند، گوید: پس امام رضا علیه السلام فرستاد نزد من که آن مصحف را نزد من فرست.

۳۵۷۴-۱۷- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ النَّضْرِ ابْنِ سُوَيْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ أَبِي عليه السلام مَا ضَرَبَ رَجُلٌ الْقُرْآنَ بَعْضَهُ بِبَعْضٍ - إِلَّا كَفَرَ.

۳۵۷۵-۱۸- عَنْهُ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ النَّضْرِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي مَرْيَمَ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ وَقَعَ مُصْحَفٌ فِي الْبَحْرِ - فَوَجَدُوهُ وَ قَدْ ذَهَبَ مَا فِيهِ إِلَّا هَذِهِ الْآيَةَ - أَلاَ إِلَى اللهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ.

۳۵۷۶-۱۹- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْوَشَّاءِ عَنْ أَبَانٍ عَنْ مَيْمُونٍ الْقَدَّاحِ قَالَ:

قَالَ لِي أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام اقْرَأْ قُلْتُ مِنْ أَيِّ شَيْءٍ أَقْرَأُ - قَالَ مِنَ السُّورَةِ التَّاسِعَةِ - قَالَ فَجَعَلْتُ أَلْتَمِسُهَا فَقَالَ - اقْرَأْ مِنْ سُورَةِ يُونُسَ قَالَ فَقَرَأْتُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنىٰ وَ زِيَادَةٌ وَ لاَ يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَ لاَ ذِلَّةٌ قَالَ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله إِنِّي لَأَعْجَبُ كَيْفَ - لاَ أَشِيبُ إِذَا قَرَأْتُ الْقُرْآنَ.

۳۵۷۷-۲۰- عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي حَمَّادٍ عَنِ الْحَجَّالِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَحَدِهِمَا: قَالَ:

سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - بِلِسانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ قَالَ يُبِينُ الْأَلْسُنَ وَ لاَ تُبِينُهُ الْأَلْسُنُ.

۱۷- امام صادق علیه‌السلام حدیث می‌کند که پدرم فرمود: مردی قرآن را برهم نمی‌زند مگر آنکه کافر شده باشد.

۱۸- «جابر»، از امام باقر علیه‌السلام روایت کند که فرمود: شنیدمش می‌فرمود: «مصحفی به دریا افتاد و او را به دست آوردند ولی همهٔ نوشته‌های آن از بین رفته بود جز این آیه: «اَلَا اِلَی اللّٰهِ تَصِیرُ الْاُمُور» «همانا هر کاری بازگشت به سوی خدا دارد (شوری / ۵۲)».

۱۹- «میمون قداح» گوید: امام باقر علیه‌السلام به من فرمود: بخوان، گفتم: از چه بخوانم؟ فرمود: از سورهٔ نهم، گوید: من شروع به جستجوی آن کردم، فرمود: از سورهٔ یونس بخوان، من این آیه را خواندم: «برای آن کسانی که خوش رفتاری کردند خوشی و زیاده آن است و هرگز به رخسارشان گرد خجالت و ذلت ننشیند و آنان اهل بهشت و تا ابد در آنجا خوشند (یونس / ۲۶)» فرمود که: رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: راستی که من در شگفتم که چون قرآن می‌خوانم مویم سپید نمی‌شود.

۲۰- از کسی که نام او را برد حدیث کند که از امام باقر علیه‌السلام و یا امام صادق علیه‌السلام، از قول خدای عزّوجلّ: «به زبان عربی روشن کننده‌ای است (شعراء / ۱۹۵)» پرسیدم؟ فرمود: یعنی هر زبانی را بیان می‌کند و هیچ زبان دیگری آن را بیان نمی‌کند.

۳۵۷۸-۲۱- أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ النَّهْدِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْوَلِيدِ عَنْ أَبَانٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ بْنِ جُذَاعَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَا مِنْ عَبْدٍ يَقْرَأُ آخِرَ الْكَهْفِ - إِلَّا تَيَقَّظَ فِي السَّاعَةِ الَّتِي يُرِيدُ.

۳۵۷۹-۲۲- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ وَ غَيْرُهُ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْكُوفِيِّ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام سُلَيْمٌ مَوْلَاكَ ذَكَرَ أَنَّهُ - لَيْسَ مَعَهُ مِنَ الْقُرْآنِ إِلَّا سُورَةُ يس - فَيَقُومُ مِنَ اللَّيْلِ فَيَنْفَدُ - مَا مَعَهُ مِنَ الْقُرْآنِ أَيُعِيدُ مَا قَرَأَ - قَالَ نَعَمْ لَا بَأْسَ.

۳۵۸۰-۲۳- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي هَاشِمٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ سَلَمَةَ قَالَ:

قَرَأَ رَجُلٌ عَلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام وَ أَنَا أَسْتَمِعُ حُرُوفاً مِنَ الْقُرْآنِ لَيْسَ عَلَى مَا يَقْرَأُهَا النَّاسُ - فَقَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام كُفَّ عَنْ هَذِهِ الْقِرَاءَةِ - اقْرَأْ كَمَا يَقْرَأُ النَّاسُ - حَتَّى يَقُومَ الْقَائِمُ عليه السلام فَإِذَا قَامَ الْقَائِمُ عليه السلام - قَرَأَ كِتَابَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى حَدِّهِ - وَ أَخْرَجَ الْمُصْحَفَ الَّذِي كَتَبَهُ عَلِيٌّ عليه السلام - وَ قَالَ أَخْرَجَهُ عَلِيٌّ عليه السلام إِلَى النَّاسِ حِينَ فَرَغَ مِنْهُ - وَ كَتَبَهُ فَقَالَ لَهُمْ هَذَا كِتَابُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - كَمَا أَنْزَلَهُ اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ - صلى الله عليه وآله وَ قَدْ جَمَعْتُهُ مِنَ اللَّوْحَيْنِ فَقَالُوا - هُوَ ذَا عِنْدَنَا مُصْحَفٌ جَامِعٌ فِيهِ الْقُرْآنُ - لَا حَاجَةَ لَنَا فِيهِ فَقَالَ أَمَا وَ اللَّهِ مَا تَرَوْنَهُ بَعْدَ يَوْمِكُمْ - هَذَا أَبَداً إِنَّمَا كَانَ عَلَيَّ أَنْ أُخْبِرَكُمْ - حِينَ جَمَعْتُهُ لِتَقْرَءُوهُ.

۲۱- امام صادقؑ، فرمود: هیچ بنده‌ای نیست که آیهٔ آخر کهف را بخواند جز اینکه در هر ساعتی که بخواهد، از خواب بیدار شود.

۲۲- «سعید بن یسار»، گوید: به امام صادقؑ عرض کردم: آزاد کردهٔ تو به نام سلیم یادآور شده که جز سورهٔ یس از قرآن چیز دیگری در حفظ ندارد، شب بر می‌خیزد و آنچه می‌داند می‌خواند تا به پایان برسد آیا آنچه را خوانده باز بخواند؟ فرمود: آری، باکی ندارد.

۲۳- «سالم بن سلمه» گوید: مردی برای امام صادقؑ چندکلمه از قرآن خواند که من گوش می‌کردم و به روشی نبود که مردم می‌خوانند، امام صادقؑ به او فرمود: از این قرائت خودداری کن و چنان قرائت کن که مردم امروزه قرائت می‌کنند تا امام قائمؑ ظهور کند و هرگاه امام قائم(عج) ظهور کرد، کتاب خدای عزّوجلّ را بر حدّ و قرار خود خواهد خواند و آن مصحفی را که علیؑ نوشته بود بیرون آورد وفرمود: علیؑ این مصحف را برای مردم نوشته بود بیرون آورد هنگامی که از آن فراغت یافت وآن را نوشت و به آنها فرمود: این است کتاب خدای عزّوجلّ چنانچه آن را بر محمدﷺ نازل کرده است و من آن را از دو لوح فراهم آوردم، در پاسخ او گفتند: هم اکنون در نزد ما مصحفی است که همهٔ قرآن در آن گرد آمده است و ما نیازی به آن نداریم، پس فرمود: همانا به خدا سوگند پس از امروز آن را نخواهید دید همانا بر من لازم بود که شما را به آن گزارش دهم هنگامی که فراهمش کردم تا آن را بخوانید.

۳۵۸۱- ۲۴ -عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَعْرَجِ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ﷺ عَنِ الرَّجُلِ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ - ثُمَّ يَنْسَاهُ ثُمَّ يَقْرَأُهُ- ثُمَّ يَنْسَاهُ أَعَلَيْهِ فِيهِ حَرَجٌ- فَقَالَ لَا.

۳۵۸۲- ۲۵ -عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ:

قَالَ أَبِي ﷺ مَا ضَرَبَ رَجُلٌ الْقُرْآنَ - بَعْضَهُ بِبَعْضٍ إِلَّا كَفَرَ.

۳۵۸۳- ۲۶ -عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ جَمِيلٍ عَنْ سَدِيرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ﷺ قَالَ:

سُورَةُ الْمُلْكِ هِيَ الْمَانِعَةُ- تَمْنَعُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ- وَ هِيَ مَكْتُوبَةٌ فِي التَّوْرَاةِ سُورَةَ الْمُلْكِ - وَ مَنْ قَرَأَهَا فِي لَيْلَتِهِ فَقَدْ أَكْثَرَ وَ أَطَابَ- وَ لَمْ يُكْتَبْ بِهَا مِنَ الْغَافِلِينَ- وَ إِنِّي لَأَرْكَعُ بِهَا بَعْدَ عِشَاءِ الْآخِرَةِ- وَ أَنَا جَالِسٌ وَ إِنَّ وَالِدِي ﷺ كَانَ يَقْرَأُهَا فِي يَوْمِهِ وَ لَيْلَتِهِ- وَ مَنْ قَرَأَهَا إِذَا دَخَلَ عَلَيْهِ فِي قَبْرِهِ- نَاكِرٌ وَ نَكِيرٌ مِنْ قِبَلِ رِجْلَيْهِ- قَالَتْ رِجْلَاهُ لَهُمَا لَيْسَ لَكُمَا إِلَى مَا قِبَلِي سَبِيلٌ- قَدْ كَانَ هَذَا الْعَبْدُ يَقُومُ عَلَيَّ- فَيَقْرَأُ سُورَةَ- الْمُلْكِ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَ لَيْلَتِهِ- وَ إِذَا أَتَيَاهُ مِنْ قِبَلِ جَوْفِهِ- قَالَ لَهُمَا لَيْسَ لَكُمَا إِلَى مَا قِبَلِي سَبِيلٌ- قَدْ كَانَ هَذَا الْعَبْدُ أَوْعَانِي- سُورَةَ الْمُلْكِ وَ إِذَا أَتَيَاهُ مِنْ قِبَلِ لِسَانِهِ- قَالَ لَهُمَا لَيْسَ لَكُمَا إِلَى مَا قِبَلِي سَبِيلٌ- قَدْ كَانَ هَذَا الْعَبْدُ يَقْرَأُ بِي- فِي كُلِّ يَوْمٍ وَ لَيْلَةٍ سُورَةَ الْمُلْكِ.

۲۴- «سعید بن عبدالله اعرج»، گوید: از امام صادقؑ پرسیدم از مردی که قرآن را می‌آموزد و سپس آن را فراموش می‌کند و باز بیاموزد و باز هم فراموش می‌کند، بر او گناهی است؟

در پاسخ فرمود: نه.

۲۵- امام صادقؑ روایت کرده که پدرم فرمود:

هیچ مردی قرآن را برهم نزده است جز اینکه کافر شده.

۲۶- «سدیر»، از امام باقرؑ نقل می‌کند که فرمود:

سورهٔ ملک جلوگیر کننده از عذاب قبر است و در تورات به نام سورهٔ ملک نوشته شده، و هر کس آن را در شب بخواند عمل بسیار پاکیزه‌یی انجام داده است و از غافلان به شمار نمی‌رود، و من آن را قبل از رکوع بعد از نماز عشاء آخرین نماز شبانه روز را می‌خوانم در هنگامی که نشسته‌ام (ظاهراً در نماز و تیره باشد) و پدرم آن را در هر روز و هر شب می‌خواند و هر کس آن را بخواند هرگاه نکیر و منکر (دو فرشته بازپرس در گور) از سوی دوپایش بر او درگورش درآیند دوپایش به آنها گوید: از سوی من راهی ندارید زیرا این بنده به روی من می‌ایستاد و در هر شب و روز سورهٔ ملک را می‌خواند و هرگاه از سوی شکمش نزد او آیند، به آنها گوید: از سوی من برای شماها راهی نیست ،این بنده سورهٔ ملک را در من جای داده و هرگاه از سوی زبانش نزد او آیند، زبانش به آنها گوید: برای شما از سوی من راهی نیست، هر آینه این بنده به وسیله من در هر ورز و شب سورهٔ ملک را خوانده است.

٣٥٨٤-٢٧- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ ابْنِ فَرْقَدٍ وَ الْمُعَلَّى بْنِ خُنَيْسٍ قَالاَ:

كُنَّا عِنْدَ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام وَ مَعَنَا رَبِيعَةُ الرَّأْيِ - فَذَكَرْنَا فَضْلَ الْقُرْآنِ - فَقَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِنْ كَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ لاَ يَقْرَأُ عَلَى قِرَاءَتِنَا - فَهُوَ ضَالٌّ فَقَالَ رَبِيعَةُ ضَالٌّ - فَقَالَ نَعَمْ ضَالٌّ - ثُمَّ قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام - أَمَّا نَحْنُ فَنَقْرَأُ عَلَى قِرَاءَةِ أُبَيٍّ.

٣٥٨٥-٢٨- عَلِيُّ بْنُ الْحَكَمِ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ الْقُرْآنَ الَّذِي جَاءَ بِهِ جَبْرَئِيلُ عليه السلام إِلَى مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وآله سَبْعَةَ عَشَرَ أَلْفَ آيَةٍ.

تَمَّ كِتَابُ فَضْلِ الْقُرْآنِ بِمَنِّهِ وَ جُودِهِ وَ يَتْلُوهُ كِتَابُ الْعِشْرَةِ

۲۷- «عبدالله بن فرقد» و «معلی بن خنیس»، گویند: ما در نزد امام صادق علیه‌السلام بودیم و «ربیعة الرأی» هم با ما بود و فضیلت قرآن را یادآور شدیم، امام صادق علیه‌السلام فرمود: اگر ابن مسعود به روش قرائت ما قرآن را نمی‌خواند، گمراه بود، ربیعة الرأی گفت: گمراه است؟ فرمود: آری گمراه است. سپس امام صادق علیه‌السلام فرمود: اما ما به روش قرائت أُبیّ قرآن را می‌خوانیم.

* * *

۲۸- امام صادق علیه‌السلام فرمود: راستی قرآنی که جبرئیل برای محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله آورده است هفده هزار آیه بوده است.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

كِتَابُ الْعِشْرَةِ

بَابُ مَا يَجِبُ مِنَ الْمُعَاشَرَةِ

۳۵۸۶- ۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَدِيدٍ عَنْ مُرَازِمٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِاللّٰهِ ﷺ عَلَيْكُمْ بِالصَّلَاةِ فِي الْمَسَاجِدِ- وَ حُسْنِ الْجِوَارِ لِلنَّاسِ- وَ إِقَامَةِ الشَّهَادَةِ- وَ حُضُورِ الْجَنَائِزِ- إِنَّهُ لَا بُدَّ لَكُمْ مِنَ النَّاسِ- إِنَّ أَحَداً لَا يَسْتَغْنِي عَنِ النَّاسِ حَيَاتَهُ- وَ النَّاسُ لَا بُدَّ لِبَعْضِهِمْ مِنْ بَعْضٍ.

به نام خداوند بخشاینده مهربان

کتاب آداب معاشرت

آنچه که در معاشرت واجب است

۱- «مرازم» می‌گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: بر شما باد به نماز خواندن در مسجدها (یعنی در جماعت مسلمانان شرکت کنید) و به نیکی به همسایگان و ادای شهادت و حضور در تشییع جنازه‌ها زیرا شما ناچارید در زیستن با مردم و براستی کسی نیست که تازنده است از مردم بی نیاز باشد و مردم بناچار باید با یکدیگر سازش داشته باشند.

* * *

۳۵۸۷- ۲- مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ وَ أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ جَمِيعاً عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ كَيْفَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَصْنَعَ- فِيمَا بَيْنَنَا وَ بَيْنَ قَوْمِنَا- وَ فِيمَا بَيْنَنَا وَ بَيْنَ خُلَطَائِنَا مِنَ النَّاسِ- قَالَ فَقَالَ تُؤَدُّونَ الْأَمَانَةَ إِلَيْهِمْ- وَ تُقِيمُونَ الشَّهَادَةَ لَهُمْ- وَ عَلَيْهِمْ وَ تَعُودُونَ مَرْضَاهُمْ وَ تَشْهَدُونَ جَنَائِزَهُمْ.

۳۵۸۸- ۳- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ وَ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ جَمِيعاً عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ حَبِيبٍ الْخَثْعَمِيِّ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ عَلَيْكُمْ بِالْوَرَعِ وَ الِاجْتِهَادِ- وَ اشْهَدُوا الْجَنَائِزَ- وَ عُودُوا الْمَرْضَى- وَ احْضُرُوا مَعَ قَوْمِكُمْ مَسَاجِدَكُمْ وَ أَحِبُّوا لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّونَ لِأَنْفُسِكُمْ- أَمَا يَسْتَحْيِي الرَّجُلُ مِنْكُمْ- أَنْ يَعْرِفَ جَارُهُ حَقَّهُ- وَ لَا يَعْرِفُ حَقَّ جَارِهِ.

۳۵۸۹- ٤- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ قَالَ:

قُلْتُ لَهُ كَيْفَ يَنْبَغِي لَنَا- أَنْ نَصْنَعَ فِيمَا بَيْنَنَا وَ بَيْنَ قَوْمِنَا- وَ بَيْنَ خُلَطَائِنَا مِنَ النَّاسِ- مِمَّنْ لَيْسُوا عَلَى أَمْرِنَا- قَالَ تَنْظُرُونَ إِلَى أَئِمَّتِكُمُ الَّذِينَ تَقْتَدُونَ بِهِمْ- فَتَصْنَعُونَ مَا يَصْنَعُونَ- فَوَ اللَّهِ إِنَّهُمْ لَيَعُودُونَ مَرْضَاهُمْ- وَ يَشْهَدُونَ جَنَائِزَهُمْ- وَ يُقِيمُونَ الشَّهَادَةَ لَهُمْ وَ عَلَيْهِمْ وَ يُؤَدُّونَ الْأَمَانَةَ إِلَيْهِمْ.

۲- معاویة بن وهب می‌گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: ما در میان همکیشان خود و با مردم دیگری که باما آمیزش دارند شایسته است چکار کنیم؟
گوید: در پاسخ فرمود: امانت آنها را بپردازید و بر سود و زیانشان گواهی دهید و بیمارانشان را عیادت نمائید و برای تشییع جنازه‌های آنان حاضر شوید.

۳- «حبیب خثعمی» گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود: بر شما باد پارسائی و کوشش در طاعت و بر سر جنازه‌ها حاضر شوید و بیمار ان را عیادت کنید و با مردم به مساجد حاضر شوید و برای همهٔ مردم بخواهید آنچه راکه برای خود می‌خواهید، آیا یکی از شماها شرم ندارد که همسایه‌اش حقّ او را بشناسد ورعایت کند و او حقّ همسایهٔ خود را نشناسد؟

۴- معاویة بن وهب می‌گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: لازم است بدانیم که ما با شیعیان خود که با مردی که با ما آمیزش دارند چگونه رفتار کنیم؟
فرمود: به امامان خود که از آن‌ها پیروی می‌کنید بنگرید و هر کاری که آنها انجام می‌دهنب شما نیز انجام دهید آنها به خدا سوگند که پیشوایان شما از بیماران عیادت می‌کنند و بر جنازه‌های آنها حاضر می‌شوند و بر سود و زیان آنها گواهی می‌دهند و امانت آنها را به آنها بر می‌گردانند.

۳۵۹۰-۵- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ وَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ جَمِيعاً عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِي أُسَامَةَ زَيْدٍ الشَّحَّامِ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِاللَّهِ ؏ اقْرَأْ عَلَى مَنْ تَرَى أَنَّهُ يُطِيعُنِي مِنْهُمْ- وَ يَأْخُذُ بِقَوْلِيَ السَّلَامَ- وَ أُوصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ الْوَرَعِ فِي دِينِكُمْ وَ الِاجْتِهَادِ لِلَّهِ- وَ صِدْقِ الْحَدِيثِ- وَ أَدَاءِ الْأَمَانَةِ- وَ طُولِ السُّجُودِ وَ حُسْنِ الْجِوَارِ- فَبِهَذَا جَاءَ مُحَمَّدٌ ﷺ أَدُّوا الْأَمَانَةَ إِلَى مَنِ- ائْتَمَنَكُمْ عَلَيْهَا بَرّاً أَوْ فَاجِراً- فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَأْمُرُ بِأَدَاءِ الْخَيْطِ وَ الْمِخْيَطِ- صِلُوا عَشَائِرَكُمْ- وَ اشْهَدُوا جَنَائِزَهُمْ- وَ عُودُوا مَرْضَاهُمْ وَ أَدُّوا حُقُوقَهُمْ- فَإِنَّ الرَّجُلَ مِنْكُمْ- إِذَا وَرِعَ فِي دِينِهِ- وَ صَدَقَ الْحَدِيثَ- وَ أَدَّى الْأَمَانَةَ- وَ حَسُنَ خُلُقُهُ مَعَ النَّاسِ- قِيلَ هَذَا جَعْفَرِيٌّ - فَيَسُرُّنِي ذَلِكَ- وَ يَدْخُلُ عَلَيَّ مِنْهُ السُّرُورُ- وَ قِيلَ هَذَا أَدَبُ جَعْفَرٍ وَ إِذَا كَانَ عَلَى غَيْرِ ذَلِكَ- دَخَلَ عَلَيَّ بَلَاؤُهُ وَ عَارُهُ- وَ قِيلَ هَذَا أَدَبُ جَعْفَرٍ - فَوَ اللَّهِ لَحَدَّثَنِي أَبِي ؏ أَنَّ الرَّجُلَ كَانَ يَكُونُ فِي الْقَبِيلَةِ- مِنْ شِيعَةِ عَلِيٍّ ؏ فَيَكُونُ زَيْنَهَا آدَاهُمْ لِلْأَمَانَةِ- وَ أَقْضَاهُمْ لِلْحُقُوقِ وَ أَصْدَقَهُمْ لِلْحَدِيثِ- إِلَيْهِ وَصَايَاهُمْ وَ وَدَائِعُهُمْ- تُسْأَلُ الْعَشِيرَةُ عَنْهُ فَتَقُولُ- مَنْ مِثْلُ فُلَانٍ إِنَّهُ لَآدَانَا لِلْأَمَانَةِ- وَ أَصْدَقُنَا لِلْحَدِيثِ.

۵- «زید شحّام» می‌گوید: امام صادق علیه السلام به من فرمود:
به هر کدام که می‌دانی از من فرمان می‌برند و به گفتهٔ من عمل می‌کنند سلام مرا برسان، و من به شما سفارش می‌کنم به تقوای الهی و در دین خود پارسا باشید ودر راه خداوند تلاش کنید و به راستگوئی و ادای امانت و طول دادن سجده و نیکی به همسایه‌ها، زیرا حضرت محمد صلی الله علیه و آله همین دستورات را آورده است هر کس به شما امانتی سپرده به او برگردانید، چه خوش کردار باشد یا بدکار زیرا شیوهٔ رسول خدا صلی الله علیه و آله بر این بود و با فامیلهای خود پیوند داشته باشید که می‌فرمود: نخ و سوزنی را هم به صاحبش برگردانید و بر سر جنازهٔ مرده هایشان حاضر شوید و از بیمارهایشان عیادت کنید و حقوق آنها را بپردازید زیرا هر مردی از شما هر گاه در دین خود تقوی داشته باشد وراست بگوید وامانت مردم را بپردازد و با مردم خوش رفتاری کند و گفته می‌شود این اثر پرورش جعفر است ،به خدا سوگند که پدرم برایم باز گفت که: مردی در میان یک قبیله از شیعه‌های علی علیه السلام بود و زیور آن قبیله بشمار می‌رفت از همه بهتر امانت را می‌پرداخت و حقوق را مراعات می‌کرد و راستگوتر بود و همه وصیّت و امانت خود را به او می‌سپردند، هر گاه از اعضاء فامیل دربارهٔ او سئوال می‌کردند، می‌گفتند: چه کسی مانند فلانی است، راستی که اواز همهٔ ماها امانت پردازتر و راستگوتر است.

* * *

بَابُ حُسْنِ الْمُعَاشَرَةِ

۳۵۹۱-۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ حَرِيزٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام مَنْ خَالَطْتَ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ- يَدُكَ الْعُلْيَا عَلَيْهِمْ فَافْعَلْ.

۳۵۹۲-۲-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَفْصٍ عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ الشَّامِيِّ قَالَ:

دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام وَ الْبَيْتُ غَاصٌّ بِأَهْلِهِ- فِيهِ الْخُرَاسَانِيُّ وَ الشَّامِيُّ- وَ مِنْ أَهْلِ الْآفَاقِ فَلَمْ أَجِدْ مَوْضِعاً أَقْعُدُ فِيهِ فَجَلَسَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام وَ كَانَ مُتَّكِئاً ثُمَّ قَالَ- يَا شِيعَةَ آلِ مُحَمَّدٍ- اعْلَمُوا أَنَّهُ لَيْسَ مِنَّا- مَنْ لَمْ يَمْلِكْ نَفْسَهُ عِنْدَ غَضَبِهِ- وَ مَنْ لَمْ يُحْسِنْ صُحْبَةَ مَنْ صَحِبَهُ- وَ مُخَالَقَةَ مَنْ خَالَقَهُ- وَ مُرَافَقَةَ مَنْ رَافَقَهُ- وَ مُجَاوَرَةَ مَنْ جَاوَرَهُ- وَ مُمَالَحَةَ مَنْ مَالَحَهُ- يَا شِيعَةَ آلِ مُحَمَّدٍ- اتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ- وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ.

۳۵۹۳-۳-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ قَالَ:

كَانَ يُوَسِّعُ الْمَجْلِسَ- وَ يَسْتَقْرِضُ لِلْمُحْتَاجِ- وَ يُعِينُ الضَّعِيفَ.

خوش رفتاری با مردم

۱- امام باقر علیه السلام فرمود: با هر کس معاشری اگر بتوانی دستی بر سر آنها داشته باشی (به آنها احسان و کمک و خدمت کن)

* * *

۲- «ابی الربیع شامی» می‌گوید: نزد امام صادق علیه السلام وارد شدم و اطاق پر از مردم بود که از اهل خراسان و شام و دیگر بلاد در آنجا بودند، من جائی نیافتم که بنشینم، امام صادق علیه السلام که تکیه داده بود، روی پا نشست و فرمود: ای شیعهٔ آل محمد! راستش این است که از ما کسی نیست که هنگام خشم خوددار نباشد و با هم صحبت خود، خوش صحبت و خوش خلق نباشد و با کسی که با او دوست است رفاقت نکند و به همسایهٔ خود خوش همسایگی نکند و با هم خوراک خود مراعات او را ننماید، ای شیعهٔ آل محمد! تا می‌توانید از خدا بپرهیزید و لا حول و لا قوة الا بالله.

* * *

۳- امام صادق علیه السلام در تفسیر قول خدای عزّوجلّ: «راستی ما تو را از محسنان و نیکوکاران می‌دانیم (یوسف / ۳۶)» فرمود: برای واردین مجلس خود جا باز می‌کرد و به نیازمندان وام می‌داد و به ناتوانان کمک می‌نمود.

۳۵۹۴- ۴ -مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَلَاءِ بْنِ الْفُضَيْلِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ (ع) قَالَ:

كَانَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) يَقُولُ عَظِّمُوا أَصْحَابَكُمْ وَ وَقِّرُوهُمْ- وَ لَا يَتَهَجَّمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ- وَ لَا تَضَارُّوا وَ لَا تَحَاسَدُوا- وَ إِيَّاكُمْ وَ الْبُخْلَ كُونُوا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ الصَّالِحِينَ.

۳۵۹۵- ۵ -مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَجَّالِ عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي يَزِيدَ وَ ثَعْلَبَةَ وَ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ بَعْضِ مَنْ رَوَاهُ عَنْ أَحَدِهِمَا (ع) قَالَ:

الِانْقِبَاضُ مِنَ النَّاسِ- مَكْسَبَةٌ لِلْعَدَاوَةِ

بَابُ مَنْ يَجِبُ مُصَادَقَتُهُ وَ مُصَاحَبَتُهُ

۳۵۹۶- ۱ -عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ مُوسَى عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ (ع) قَالَ:

قَالَ (ع) أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ (ع) لَا عَلَيْكَ أَنْ تَصْحَبَ ذَا الْعَقْلِ- وَ إِنْ لَمْ تَحْمَدْ كَرَمَهُ- وَ لَكِنِ انْتَفِعْ بِعَقْلِهِ- وَ احْتَرِسْ مِنْ سَيِّئِ أَخْلَاقِهِ- وَ لَا تَدَعَنَّ صُحْبَةَ الْكَرِيمِ- وَ إِنْ لَمْ تَنْتَفِعْ بِعَقْلِهِ- وَ لَكِنِ انْتَفِعْ بِكَرَمِهِ بِعَقْلِكَ- وَ افْرِرْ كُلَّ الْفِرَارِ مِنَ اللَّئِيمِ الْأَحْمَقِ.

۳۵۹۷- ۲ -عَنْهُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّلْتِ عَنْ أَبَانٍ عَنْ أَبِي الْعُدَيْسِ قَالَ:

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) يَا صَالِحُ اتَّبِعْ مَنْ يُبْكِيكَ- وَ هُوَ لَكَ نَاصِحٌ- وَ لَا

۴- امام باقر علیه السلام فرمود: یاران خود را بزرگ شمارید و آنها را احترام کنید و به یکدیگر حمله نکنید و به هم حسد نبرید و از بخل بپرهیزید واز بنده‌های با اخلاص خدا باشید (از بنده‌های شایستهٔ خدا باشید)

* * *

۵- از کسی که برای او روایت کرده بود از امام باقر یا امام صادق علیه السلام، فرمود: با ترشروئی با مردم برخورد کردن مایهٔ دشمنی است.

کسی که رفاقت و همنشینی با او لازم است.

۱- امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:
بر تو باکی نیست که با خردمند همنشین باشی هر چند که کرم او را نپسندی و سود زیادی از او نبری ولی از خرد و عقل او بهره گیر و از اخلاق بدش بپرهیز و همنشینی با کریم را از دست مده گرچه از خردش بهره نبری ولی به خرد خود از کرمش بهره گیر و تا می‌توانی از شخص پست و بی خرد گریزان باش.

* * *

۲- امام باقر علیه السلام، فرمود: ای آدم! از کسی پیروی کنی که تو را بگریاند واندرز دهد و دنبال کسی مرو که تو را بخنداند و فریب دهد و به زودی همهٔ شما

تَتَّبِعْ مَنْ يُضْحِكُكَ - وَ هُوَ لَكَ غَاشٌّ - وَ سَتَرِدُونَ عَلَى اللَّهِ جَمِيعاً فَتَعْلَمُونَ.

۳۵۹۸-۳- عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ مُوسَى بْنِ يَسَارٍ الْقَطَّانِ عَنِ الْمَسْعُودِيِّ عَنْ أَبِي دَاوُدَ عَنْ ثَابِتِ بْنِ أَبِي صَخْرَةَ عَنْ أَبِي الزَّعْلَى قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ﷺ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ انْظُرُوا مَنْ تُحَادِثُونَ فَإِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَحَدٍ يَنْزِلُ بِهِ الْمَوْتُ - إِلَّا مُثِّلَ لَهُ أَصْحَابُهُ إِلَى اللَّهِ - إِنْ كَانُوا خِيَاراً فَخِيَاراً - وَ إِنْ كَانُوا شِرَاراً فَشِرَاراً - وَ لَيْسَ أَحَدٌ يَمُوتُ إِلَّا - تَمَثَّلْتُ لَهُ عِنْدَ مَوْتِهِ.

۳۵۹۹-۴- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ بَعْضِ الْحَلَبِيِّينَ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مُسْكَانَ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْجَبَلِ لَمْ يُسَمِّهِ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ عَلَيْكَ بِالتِّلَادِ - وَ إِيَّاكَ وَ كُلَّ مُحْدَثٍ لَا عَهْدَ لَهُ وَ لَا أَمَانَ وَ لَا ذِمَّةَ - وَ لَا مِيثَاقَ وَ كُنْ عَلَى حَذَرٍ - مِنْ أَوْثَقِ النَّاسِ عِنْدَكَ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ رَفَعَهُ إِلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ أَحَبُّ إِخْوَانِي إِلَيَّ - مَنْ أَهْدَى إِلَيَّ عُيُوبِي.

۳۶۰۰-۶- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ الدِّهْقَانِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَائِذٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ الْحَلَبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

لَا تَكُونُ الصَّدَاقَةُ إِلَّا بِحُدُودِهَا - فَمَنْ كَانَتْ فِيهِ هَذِهِ الْحُدُودُ - أَوْ شَيْءٌ مِنْهَا - فَانْسُبْهُ إِلَى الصَّدَاقَةِ - وَ مَنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ شَيْءٌ مِنْهَا - فَلَا

بر خدا وارد می‌شوید و آگاه می‌گردید.

* * *

۳- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: بنگرید که با چه کسی هم صحبت می‌شوید، زیرا راستش این است که مرگ بر کسی فرود نیاید جز اینکه در پیشگاه خداوند یارانش در برابر او مجسم شوند اگر خوب باشند به نظر خوب آیند و اگر بد باشند بد و هیچکس نیست که بمیرد و هنگام مرگش برابر او مجسم نشود.

* * *

۴- امام صادق علیه السلام فرمود:
با دوستان دیرین و نجیب اقامت کن واز هر تازه به دوران رسیده‌ای که پیمان و امان و تعّهد ومیثاقی نمی‌شناسد بپرهیز، و از استوارترین مردمان در نزد خود بر حذر باش (که ممکن است روزی دشمن تو شود)

* * *

۵- امام صادق علیه السلام فرمود:
محبوب‌ترین برادارنم نزد من کسی است که عیوبم را به نزدم هدیه آورد (یعنی خیرخواهانه ،آنها را یادآوری کند).

۶- امام صادق علیه السلام فرمود: صداقت و دوستی در میان آنها نباشد جز با شرائطش و هرکس دارای همهٔ آن شروط یا برخی از آنهاست، او را اهل صداقت بدان و هرکس هیچ کدام از آنها را ندارد ،او را به صداقت

تَنْسُبُهُ إِلَى شَيْءٍ مِنَ الصَّدَاقَةِ- فَأَوَّلُهَا أَنْ تَكُونَ سَرِيرَتُهُ- وَ عَلَانِيَتُهُ لَكَ وَاحِدَةً- وَ الثَّانِي أَنْ يَرَى زَيْنَكَ زَيْنَهُ- وَ شَيْنَكَ شَيْنَهُ- وَ الثَّالِثَةُ أَنْ لَا تُغَيِّرَهُ عَلَيْكَ وِلَايَةٌ وَ لَا مَالٌ- وَ الرَّابِعَةُ أَنْ لَا يَمْنَعَكَ شَيْئاً تَنَالُهُ مَقْدُرَتُهُ- وَ الْخَامِسَةُ وَ هِيَ تَجْمَعُ هَذِهِ الْخِصَالَ- أن لا يسلّمك عند النكبات.

بَابُ مَنْ تُكْرَهُ مُجَالَسَتُهُ وَ مُرَافَقَتُهُ

۳۶۰۱-۱-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ الْكِنْدِيِّ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام إِذَا صَعِدَ الْمِنْبَرَ قَالَ- يَنْبَغِي لِلْمُسْلِمِ أَنْ يَتَجَنَّبَ مُوَاخَاةَ ثَلَاثَةٍ- الْمَاجِنِ الْفَاجِرِ- وَ الْأَحْمَقِ وَ الْكَذَّابِ- فَأَمَّا الْمَاجِنُ الْفَاجِرُ- فَيُزَيِّنُ لَكَ فِعْلَهُ- وَ يُحِبُّ أَنَّكَ مِثْلُهُ- وَ لَا يُعِينُكَ عَلَى أَمْرِ دِينِكَ وَ مَعَادِكَ- وَ مُقَارَبَتُهُ جَفَاءٌ وَ قَسْوَةٌ- وَ مَدْخَلُهُ وَ مَخْرَجُهُ عَارٌ عَلَيْكَ- وَ أَمَّا الْأَحْمَقُ فَإِنَّهُ لَا يُشِيرُ عَلَيْكَ بِخَيْرٍ- وَ لَا يُرْجَى لِصَرْفِ السُّوءِ عَنْكَ- وَ لَوْ أَجْهَدَ نَفْسَهُ وَ رُبَّمَا أَرَادَ مَنْفَعَتَكَ- فَضَرَّكَ فَمَوْتُهُ خَيْرٌ مِنْ حَيَاتِهِ- وَ سُكُوتُهُ خَيْرٌ مِنْ نُطْقِهِ- وَ بُعْدُهُ خَيْرٌ مِنْ قُرْبِهِ- وَ أَمَّا الْكَذَّابُ- فَإِنَّهُ لَا يَهْنِئُكَ مَعَهُ عَيْشٌ- يَنْقُلُ حَدِيثَكَ وَ يَنْقُلُ إِلَيْكَ الْحَدِيثَ- كُلَّمَا أَفْنَى أُحْدُوثَةً- مَطَرَهَا بِأُخْرَى مِثْلِهَا- حَتَّى إِنَّهُ يُحَدِّثُ بِالصِّدْقِ- فَمَا يُصَدَّقُ وَ يُفَرِّقُ بَيْنَ النَّاسِ بِالْعَدَاوَةِ- فَيُنْبِتُ السَّخَائِمَ فِي الصُّدُورِ- فَاتَّقُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ انْظُرُوا لِأَنْفُسِكُمْ.

نسبت نده، اول: اینکه پنهان و آشکارش برای تو یکی باشد، دوم: اینکه آراستگی تو را آراستگی خود بداند و زشتی خودش شمارد، سوم: اینکه وقتی به دارائی و مالی رسید دست از تو برندارد، چهارم: اینکه از آنچه که توانائی دارد نسبت به تو دریغ نورزد، پنجم: آنکه همه این خصلتها را داشته باشد و به هنگام بیچارگی و پیش آمدهای ناگوار تو را رها نکند.

کسی که همنشینی و دوستی با او بد است

۱- امام صادقؑ فرمود: هر وقت امیرمؤمنان علیؑ به منبر می‌رفت می‌فرمود: برای شخص مسلمان سزاوار است که با هر کس رفاقت و دوستی نکند به ویژه با هرزه‌گوی بدکار و احمق و دروغگو.

اما هرزه گوی بدکار: کردارش را برای تو بیاراید ودوست دارد تو نیز به مانند او باشی، و تو را در کار دنیا و آخرت کمک ندهد ،و نزدیکی با او جفا و سنگدلی است و ورود و خروج و رفت و آمد او از منزل برای تو مایه ننگ است. و اما احمق: تو را به خیری وادار نمی‌کند، و برای دفع بدی از تو امیدی به او نیست گرچه خود را به تلاش اندازد وبسا که خواهد به تو سودی برساند و زیانت بخشد، پس مرگ او از زندگیش بهتر است، و خموشی او بهتر از گفتار اوست، و دوری از او بهتر از نزدیکی با اوست. و اما دروغگو: زندگانی با او بر تو گوارا نیست، هرچه گوئی به دیگران بازگو می‌کند و برای تو از دیگران سخن می‌گوید، هر زمانی یک افسانه‌ای مانند آن به دنبال آن چسباند تا آنجا که اگر راست هم بگوید: کسی از او باور نکند و میان مردم دشمنی افکند و آنها را از هم جدا سازد و در سینه‌ها کینه‌ها برویاند. از خدا بپرهیزید و مراقب خود باشید.

۳۶۰۲-۲- وَ فِي رِوَايَةِ عَبْدِ الْأَعْلَى عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام لَا يَنْبَغِي لِلْمَرْءِ الْمُسْلِمِ - أَنْ يُوَاخِيَ الْفَاجِرَ فَإِنَّهُ يُزَيِّنُ لَهُ فِعْلَهُ - وَ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ مِثْلَهُ - وَ لَا يُعِينُهُ عَلَى أَمْرِ دُنْيَاهُ وَ لَا أَمْرِ مَعَادِهِ وَ مَدْخَلُهُ إِلَيْهِ - وَ مَخْرَجُهُ مِنْ عِنْدِهِ شَيْنٌ عَلَيْهِ.

۳۶۰۳-۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ يُوسُفَ عَنْ مُيَسِّرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

لَا يَنْبَغِي لِلْمَرْءِ الْمُسْلِمِ - أَنْ يُوَاخِيَ الْفَاجِرَ - وَ لَا الْأَحْمَقَ وَ لَا الْكَذَّابَ.

۳۶۰۴-۴- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ عليه السلام إِنَّ صَاحِبَ الشَّرِّ يُعْدِي - وَ قَرِينَ السَّوْءِ يُرْدِي - فَانْظُرْ مَنْ تُقَارِنُ.

۳۶۰۵-۵- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ مُوسَى قَالَ:

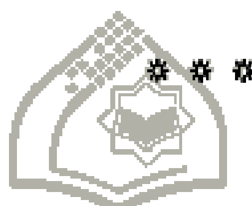
قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَا عَمَّارُ إِنْ كُنْتَ - تُحِبُّ أَنْ تَسْتَتِبَّ لَكَ النِّعْمَةُ وَ تَكْمُلَ لَكَ الْمُرُوءَةُ - وَ تَصْلُحَ لَكَ الْمَعِيشَةُ - فَلَا تُشَارِكِ الْعَبِيدَ وَ السَّفِلَةَ فِي أَمْرِكَ - فَإِنَّكَ إِنِ ائْتَمَنْتَهُمْ خَانُوكَ - وَ إِنْ حَدَّثُوكَ كَذَبُوكَ وَ إِنْ نُكِبْتَ خَذَلُوكَ - وَ إِنْ وَعَدُوكَ أَخْلَفُوكَ.

۲- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: برای مرد مسلمان سزاورا نیست که با شخص بدکار آغاز دوستی کند زیرا کار بد خود را برای او جلوه دهد و از او بخواهد که مانند او گردد، و او را در کار دنیا و سرای دیگرش کمک ندهد ،و رفت و آمد نزد او، برایش زشتی و زبونی آورد.

* * *

۳- امام صادق علیه السلام فرمود: سزاوار نیست که مرد مسلمان با بدکار و احمق و دروغگو رفاقت کند.

* * *

۴- عیسی بن مریم علیه السلام فرمود: به راستی شخص بدکردار ستم آورد، و همنشین بد هلاکت بارد، بنگر با چه کس همنشین می‌شوی.

* * *

۵- «عمار بن موسی» روایت کرد: که امام صادق علیه السلام فرمود:

ای عمار! اگر خواهی نعمت برایت فراهم گردد و مردانگیت به کمال رسد و زندگانیت خوب باشد بردگان و افراد پست در کار خود وارد مکن، زیرا که اگر به آنها چیزی بسپاری، به تو خیانت ورزند و اگر با تو سخنی گویند، دروغ گویند و اگر گرفتار شدی ،تو را واگذارند و اگر به تو وعده دهند خلاف کنند.

۳۶۰۶-۶- قَالَ وَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ:

حُبُّ الْأَبْرَارِ لِلْأَبْرَارِ ثَوَابٌ لِلْأَبْرَارِ - وَ حُبُّ الْفُجَّارِ لِلْأَبْرَارِ فَضِيلَةٌ لِلْأَبْرَارِ - وَ بُغْضُ الْفُجَّارِ لِلْأَبْرَارِ زَيْنٌ لِلْأَبْرَارِ - وَ بُغْضُ الْأَبْرَارِ لِلْفُجَّارِ خِزْيٌ عَلَى الْفُجَّارِ.

۳۶۰۷-۷- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُذَافِرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِمَا عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ وَ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عليهما السلام قَالَ:

قَالَ لِي أَبِي عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمَا يَا بُنَيَّ انْظُرْ خَمْسَةً فَلَا تُصَاحِبْهُمْ - وَ لَا تُحَادِثْهُمْ وَ لَا تُرَافِقْهُمْ فِي طَرِيقٍ - فَقُلْتُ يَا أَبَتِ مَنْ هُمْ عَرِّفْنِيهِمْ - قَالَ إِيَّاكَ وَ مُصَاحَبَةَ الْكَذَّابِ - فَإِنَّهُ بِمَنْزِلَةِ السَّرَابِ يُقَرِّبُ لَكَ الْبَعِيدَ - وَ يُبَعِّدُ لَكَ الْقَرِيبَ - وَ إِيَّاكَ وَ مُصَاحَبَةَ الْفَاسِقِ فَإِنَّهُ بَائِعُكَ بِأُكْلَةٍ - أَوْ أَقَلَّ مِنْ ذَلِكَ - وَ إِيَّاكَ وَ مُصَاحَبَةَ الْبَخِيلِ - فَإِنَّهُ يَخْذُلُكَ فِي مَالِهِ - أَحْوَجَ مَا تَكُونُ إِلَيْهِ - وَ إِيَّاكَ وَ مُصَاحَبَةَ الْأَحْمَقِ فَإِنَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَنْفَعَكَ فَيَضُرُّكَ - وَ إِيَّاكَ وَ مُصَاحَبَةَ الْقَاطِعِ لِرَحِمِهِ - فَإِنِّي وَجَدْتُهُ مَلْعُوناً - فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِي ثَلَاثَةِ مَوَاضِعَ - قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَ تُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللهُ فَأَصَمَّهُمْ وَ أَعْمَى أَبْصَارَهُمْ وَ قَالَ عَزَّ وَ جَلَّ - الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَ يَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَ لَهُمْ سُوءُ

۶- گوید: از امام صادقؑ شنیدم که فرمود:
دوست داشتن نیکان بخاطر نیکی برای آنها ثواب است، و دوست داشتن بدکاران بخاطر نیکان و ذلت برای نیکان فضیلت است، و دشمن داشتن بدکاران بخاطر نیکان زینت نیکان است، و دشمن داشتن نیکان بخاطر بدکاران رسوائی بدکاران است.

۷- امام صادقؑ، نقل می‌کند که فرمود: پدرم علی بن الحسینؑ به من فرمود: فرزندم! با پنج کس همنشین مباش و گفتگو مکن و رفیق راه مشو، گفتم: پدر جان! آنها چه کسانی اند؟ به من معرفی کن، فرمود: از همنشینی با دروغگو بپرهیز زیرا چون سراب است، دور را به تو نزدیک و نزدیک را به تو دور می‌سازد. از همنشینی با فاسق و بزهکار بپرهیز، زیرا که او تو را به یک لقمه یا کمتر از آن می‌فروشد، و مبادا با بخیل رفاقت کنی، زیرا او مال خود را هنگامی که بشدت به آن نیازمندی از تو دریغ می‌ورزد، مبادا با بی خرد رفاقت کنی، زیرا که او می‌خواهد به تو سود برساند، ولی در عوض زیان می‌رساند، مبادا با کسی که قطع رحم می‌کند رفاقت کنی و هم صحبت شوی، زیرا من او را در کتاب خدای عزّوجلّ در سه جا ملعون یافتم.

۱- خدای عز وجل می‌فرماید: «آیا در شما این نگرانی است که اگر پشت به فرمان خدا کنید در زمین فساد کنید و قطع رحم نمائید (۲۴) آنانند که خدا آنها را لعنت کرده و کورشان ساخته است (محمد/۲۳- ۲۴)»

۲- خدای عزّوجلّ فرماید: «آن کسانی که پیمان خود را با خدا می‌شکنند و می‌برند آنچه را که خداوند دستور به پیوندش داده و در

الدّارِ وَ قالَ فِي الْبَقَرَةِ - الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللهِ مِنْ بَعْدِ مِيثاقِهِ وَ يَقْطَعُونَ ما أَمَرَ اللهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولٰئِكَ هُمُ الْخاسِرُونَ.

۳۶۰۸-۸- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحابِنا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُوسَى بْنِ الْقاسِمِ قالَ سَمِعْتُ الْمحارِبِيَّ يَرْوِي عَنْ أَبِي عَبْدِاللّٰهِ عليه السلام عَنْ آبائِهِ عليهم السلام قالَ:

قالَ رَسُولُ اللّٰهِ صلى الله عليه وآله ثَلاثَةٌ مُجالَسَتُهُمْ تُمِيتُ الْقَلْبَ - الْجُلُوسُ مَعَ الْأَنْذالِ - وَ الْحَدِيثُ مَعَ النِّساءِ - وَ الْجُلُوسُ مَعَ الْأَغْنِياءِ.

۳۶۰۹-۹- عَلِيُّ بْنُ إِبْراهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ بَعْضِ أَصْحابِهِ عَنْ إِبْراهِيمَ بْنِ أَبِي الْبِلادِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ قالَ:

قالَ لُقْمانُ عليه السلام لِابْنِهِ يا بُنَيَّ لا تَقْتَرِبْ فَتَكُونَ أَبْعَدَ لَكَ - وَ لا تَبْعُدْ فَتُهانَ كُلُّ دابَّةٍ تُحِبُّ مِثْلَها - وَ إِنَّ ابْنَ آدَمَ يُحِبُّ مِثْلَهُ - وَ لا تَنْشُرْ بَزَّكَ إِلَّا عِنْدَ باغِيهِ - كَما لَيْسَ بَيْنَ الذِّئْبِ وَ الْكَبْشِ خُلَّةٌ - كَذٰلِكَ لَيْسَ بَيْنَ الْبارِّ وَ الْفاجِرِ خُلَّةٌ - مَنْ يَقْتَرِبْ مِنَ الزِّفْتِ يَعْلَقْ بِهِ بَعْضُهُ - كَذٰلِكَ مَنْ يُشارِكِ الْفاجِرَ - يَتَعَلَّمْ مِنْ طُرُقِهِ - مَنْ يُحِبَّ الْمِراءَ يُشْتَمْ - وَ مَنْ يَدْخُلْ مَداخِلَ السُّوءِ يُتَّهَمْ - وَ مَنْ يُقارِنْ قَرِينَ السَّوْءِ لا يَسْلَمْ - وَ مَنْ لا يَمْلِكْ لِسانَهُ يَنْدَمْ.

زمین فساد می‌کنند برای آنهاست لعنت وزشتی و بدی آن جهان(رعد/۲۵)»

۳- خدای عزّوجلّ فرماید: «آن کسانی که پیمان خود را با خدا پس از بستن می‌شکنند و می‌برند آنچه را که خداوند دستور به پیوندش را داده و در زمین فساد می‌کنند از زیانکارانند (بقره / ۲۷)»

* * *

۸- رسول خداﷺ فرمود: سه گروه‌اند که همنشینی باآنها دل را بمیرانند: نشستن با اوباش، وگفت و شنو با زنها، و نشستن با توانگران.

* * *

۹- لقمان به پسرش گفت:

به مردم زیاد نزدیک مشو که سبب دوری از دلهای آنان بشوی و یا یکسره از آنها دوری کنی که مورد بی اعتنائی واقع شوی و خوار و بی مقدار گردی، هر جانداری مانند خود را دوست دارد و راستی که آدمی زاده هم مانند خود را دوست دارد ،کالای خود را جز در برابر خریدار و جویایش پهن مکن و چنانچه میان گرگ و گوسفند دوستی نباشد، همچنان میان خوش کردار و بدکردار دوستی نباشد، هر کس به قیر نزدیک شود، مقداری به او می‌چسبد، همچنین هر کس با بدکار شریک شود، از روشهای او بیاموزد، هر کس ستیزه جوست ،دشنام خورد و هر کس به محلهای بدی رود، متهم گردد، و هر کس با همنشین بد جفت شود ،سالم نماند، و هر کس زبان خود را نگه ندارد ،پشیمان گردد.

۳۶۱۰- ۱۰ـ أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنِ ابْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام أَنَّهُ قَالَ:

لَا تَصْحَبُوا أَهْلَ الْبِدَعِ وَ لَا تُجَالِسُوهُمْ- فَتَصِيرُوا عِنْدَ النَّاسِ كَوَاحِدٍ مِنْهُمْ- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله - الْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ وَ قَرِينِهِ.

۳۶۱۱- ۱۱ـ أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنِ الْحَجَّالِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَعْقُوبَ الْهَاشِمِيِّ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ زُرَارَةَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام إِيَّاكَ وَ مُصَادَقَةَ الْأَحْمَقِ- فَإِنَّكَ أَسَرَّ مَا تَكُونُ مِنْ نَاحِيَتِهِ- أَقْرَبُ مَا يَكُونُ إِلَى مَسَاءَتِكَ.

بَابُ التَّحَبُّبِ إِلَى النَّاسِ وَ التَّوَدُّدِ إِلَيْهِمْ

۳۶۱۲- ۱ـ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ أَعْرَابِيّاً مِنْ بَنِي تَمِيمٍ - أَتَى النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله فَقَالَ لَهُ- أَوْصِنِي فَكَانَ مِمَّا أَوْصَاهُ- تَحَبَّبْ إِلَى النَّاسِ يُحِبُّوكَ.

۳۶۱۳- ۲ – عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مُجَامَلَةُ النَّاسِ ثُلُثُ الْعَقْلِ.

۳۶۱۴- ۳ – عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله ثَلَاثٌ يُصْفِينَ وُدَّ الْمَرْءِ لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ - يَلْقَاهُ

۱۰- امام صادق علیه السلام فرمود: با بدعت گذاران هم صحبت نشوید و با آنها همنشین نگردید تا در چشم مردم مانند یکی از آنها باشید، رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: انسان همکیش دوست و رفیق خویش است.

۱۱- امام صادق علیه السلام فرمود: از رفاقت با احمق بپرهیز که هر چه از جانب او خوشحال باشی، او به بدحال کردن تو نزدیک‌تر است. (یعنی هر چه به دوستی او خوشحال‌تر باشی به زیان رساندنش به تو بخاطر حماقتش نزدیکتر باشد)

دوستی و مهرورزی با مردم

۱- امام باقر علیه السلام، فرمود: عربی از بنی تمیم نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و به آن حضرت گفت: به من سفارشی کن و در سفارش به او این بود: که با مردم دوستی کن تا مردم هم با تو دوستی کنند.

۲- امام صادق علیه السلام، فرمود: مدارا با مردم یک سوّم خردمندی است.

۳- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: سه چیز است که دوستی مرد را با برادر مسلمانش صفا می‌دهد:

بِالْبُشْرِ إِذَا لَقِيَهُ- وَ يُوَسِّعُ لَهُ فِي الْمَجْلِسِ إِذَا جَلَسَ إِلَيْهِ- وَ يَدْعُوهُ بِأَحَبِّ الْأَسْمَاءِ إِلَيْهِ.

۳۶۱۵-۴- وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ التَّوَدُّدُ إِلَى النَّاسِ- نِصْفُ الْعَقْلِ.

۳۶۱۶-۵- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَسَّانَ عَنْ مُوسَى بْنِ بَكْرٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام قَالَ:

التَّوَدُّدُ إِلَى النَّاسِ- نِصْفُ الْعَقْلِ.

۳۶۱۷-۶- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ مَنْصُورٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَقُولُ مَنْ كَفَّ يَدَهُ عَنِ النَّاسِ- فَإِنَّمَا يَكُفُّ عَنْهُمْ يَداً وَاحِدَةً- وَ يَكُفُّونَ عَنْهُ أَيْدِياً كَثِيرَةً.

۳۶۱۸-۷- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ صَالِحِ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ زِيَادٍ التَّمِيمِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ عليه السلام الْقَرِيبُ مَنْ قَرَّبَتْهُ الْمَوَدَّةُ- وَ إِنْ بَعُدَ نَسَبُهُ وَ الْبَعِيدُ مَنْ بَعَّدَتْهُ الْمَوَدَّةُ- وَ إِنْ قَرُبَ نَسَبُهُ- لَا شَيْءَ أَقْرَبُ إِلَى شَيْءٍ مِنْ يَدٍ إِلَى جَسَدٍ- وَ إِنَّ الْيَدَ تَغُلُّ فَتُقْطَعُ- وَ تُقْطَعُ فَتُحْسَمُ.

۱- همیشه به خوش روئی با او برخورد کند.
۲- هرگاه در مجلسی نشست برای او جا باز کند.
۳- وی را به بهترین نامی که او دوست دارد بخواند.

* * *

۴- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: مهرورزی با مردم، نیمی از خرد است.

* * *

۵- ابوالحسن علیه السلام فرمود: مهرورزی با مردم نیمی از خرد است.

* * *

۶- «حذیفه بن منصور»، گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود:
هر کس دست از آزار مردم بردارد، همانا یک دست از آنها بازداشته ولی در مقابل دستهای بسیاری از آزار او خودداری کنند و بازدارند.

* * *

۷- امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که امام حسن علیه السلام فرمود:
خویش و نزدیک کسی است که مهرش او را پیوسته نزدیک کرده باشد گرچه خویشاوندیش دور باشد و بیگانه و دور و کسی است که دوستی او را دور کرده است گر چه خویشاوندیش نزدیک باشد و چیزی نزدیک‌تر از دست به پیکر انسان نیست و همین دست گاهی به انسان خیانت می‌کند و بریده می‌شود.

بَابُ إِخْبَارِ الرَّجُلِ أَخَاهُ بِحُبِّهِ

۳۶۱۹-۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ بْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ نَصْرِ بْنِ قَابُوسَ قَالَ:

قَالَ لِي أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِذَا أَحْبَبْتَ أَحَداً مِنْ إِخْوَانِكَ - فَأَعْلِمْهُ ذَلِكَ فَإِنَّ إِبْرَاهِيمَ عليه السلام - قَالَ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِ الْمَوْتَىٰ - قَالَ أَوَ لَمْ تُؤْمِنْ قَالَ بَلَىٰ وَ لَكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي.

۳۶۲۰-۲- أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ وَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى جَمِيعاً عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا أَحْبَبْتَ رَجُلاً فَأَخْبِرْهُ بِذَلِكَ - فَإِنَّهُ أَثْبَتُ لِلْمَوَدَّةِ بَيْنَكُمَا.

بَابُ التَّسْلِيمِ

۳۶۲۱-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه و آله السَّلَامُ تَطَوُّعٌ وَ الرَّدُّ فَرِيضَةٌ.

۳۶۲۲-۲- وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ مَنْ بَدَأَ بِالْكَلَامِ قَبْلَ السَّلَامِ - فَلَا تُجِيبُوهُ وَ قَالَ:

اِبْدَءُوا بِالسَّلَامِ قَبْلَ الْكَلَامِ - فَمَنْ بَدَأَ بِالْكَلَامِ قَبْلَ السَّلَامِ فَلَا تُجِيبُوهُ.

خبر دادن برادر دینی خود به اینکه دوستش دارد

۱- «نصر بن قابوس»، گوید: امام صادقؑ به من فرمود:
هرگاه یکی از برادران خود را دوست داری، به او اعلام کن، زیرا ابراهیمؑ گفت: «پروردگارا به من بنما که چگونه مرده‌ها را زنده می‌کنی، فرمود: آیا ایمان نداری؟ گفت: چرا برای اینکه دلم مطمئن شود(بقره/۲۶۰)»

* * *

۲- امام صادقؑ فرمود: هرگاه مردی را دوست داشتی او را از دوستی خود آگاه کن، زیرا دوستی میان شماها پایدارتر می‌سازد.

سلام کردن

۱- رسول خداﷺ فرمود: سلام کردن مستحب است، ردّ سلام واجب.

۲- و به همین سند فرمودﷺ: هرکس پیش از سلام آغاز سخن کرد، پاسخش ندهید و فرمود:
پیش از سخن گفتن سلام کنید، و هرکس سلام نکرده آغاز سخن کند، به او پاسخ ندهید.

۳۶۲۳-۳- وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَوْلَى النَّاسِ بِاللَّهِ وَ بِرَسُولِهِ - مَنْ بَدَأَ بِالسَّلَامِ.

۳۶۲۴-۴- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

كَانَ سَلْمَانُ رَحِمَهُ اللَّهُ يَقُولُ - أَفْشُوا سَلَامَ اللَّهِ فَإِنَّ - سَلَامَ اللَّهِ لَا يَنَالُ الظَّالِمِينَ.

۳۶۲۵-۵- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ - يُحِبُّ إِفْشَاءَ السَّلَامِ.

۳۶۲۶-۶- عَنْهُ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ قَالَ:

إِنَّ الْبَخِيلَ مَنْ يَبْخَلُ بِالسَّلَامِ.

۳۶۲۷-۷- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا سَلَّمَ أَحَدُكُمْ - فَلْيَجْهَرْ بِسَلَامِهِ - لَا يَقُولُ سَلَّمْتُ فَلَمْ يَرُدُّوا عَلَيَّ - وَ لَعَلَّهُ يَكُونُ قَدْ سَلَّمَ وَ لَمْ يُسْمِعْهُمْ - فَإِذَا رَدَّ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْهَرْ بِرَدِّهِ - وَ لَا يَقُولُ الْمُسَلِّمُ - سَلَّمْتُ فَلَمْ يَرُدُّوا عَلَيَّ - ثُمَّ قَالَ كَانَ عَلِيٌّ عليه السلام

۳- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: نزدیکترین مردم به خدا و رسولش کسی است که آغاز به سلام کند.

* * *

۴- امام باقر علیه السلام فرمود که سلمان (ره) بارها می‌گفت:
سلام خدا را آشکارا ادا کنید، زیرا سلام خدا به ستمکاران نمی‌رسد.

* * *

۵- امام باقر علیه السلام فرمود:
راستی که خدای عزّوجلّ سلام آشکارا را دوست دارد.

* * *

۶- امام صادق علیه السلام فرمود: بخیل کسی است که از سلام کردن بخل ورزد.

* * *

۷- «ابن قدّاح» از امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که فرمود: هرگاه یکی از شماها سلام دهد باید بلند سلام کند و نگوید من سلام کردم و جواب سلام مرا ندادند و شاید که سلام کرده و نشنیدند و هرگاه یکی از شماها جواب سلام دهد باید بلند بگوید و مسلمانی نگوید من سلام کردم و به من

يَقُولُ- لَا تَغْضَبُوا وَ لَا تُغْضِبُوا- أَفْشُوا السَّلَامَ وَ أَطِيبُوا الْكَلَامَ وَ صَلُّوا بِاللَّيْلِ- وَ النَّاسُ نِيَامٌ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ- ثُمَّ تَلَا عليه السلام عَلَيْهِمْ قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- السَّلامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ.

۳۶۲۸-۸- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

الْبَادِي بِالسَّلَامِ- أَوْلَى بِاللَّهِ وَ بِرَسُولِهِ.

۳۶۲۹-۹- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبَانٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ الْمُنْذِرِ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ مَنْ قَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ- فَهِيَ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَ مَنْ قَالَ- السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ- فَهِيَ عِشْرُونَ حَسَنَةً وَ مَنْ قَالَ- السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ- فَهِيَ ثَلَاثُونَ حَسَنَةً.

۳۶۳۰-۱۰- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَالِحِ بْنِ السِّنْدِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ حَازِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

ثَلَاثَةٌ تَرُدُّ عَلَيْهِمْ رَدَّ الْجَمَاعَةِ- وَ إِنْ كَانَ وَاحِداً عِنْدَ الْعُطَاسِ- يُقَالُ يَرْحَمُكُمُ اللَّهُ- وَ إِنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ غَيْرُهُ- وَ الرَّجُلُ يُسَلِّمُ عَلَى الرَّجُلِ فَيَقُولُ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ- وَ الرَّجُلُ يَدْعُو لِلرَّجُلِ فَيَقُولُ- عَافَاكُمُ اللَّهُ وَ إِنْ كَانَ وَاحِداً- فَإِنَّ مَعَهُ غَيْرَهُ.

جواب ندادند، سپس فرمود: علی علیه السلام بارها می‌فرمود: خشم نکنید و کسی را به خشم نیاورید، سلام را فاش گوئید و خوش گفتار باشید ونماز (نماز شب خود را) وقتی که مردم در خوابند بخوانید تا با سلامتی به بهشت بروید، سپس بر آنها قول خدای عزّوجلّ را خواند: «السلام المؤمن المیهمن (حشر / ۲۳)»

* * *

۸- امام صادق علیه السلام فرمود:

آنکه آغاز به سلام کند به خدا و رسولش نزدیکتر است.

* * *

۹- «حسن بن منذر» گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم می‌فرمود:

هر کس گوید: السّلام علیکم، ده حسنه دارد و هر کس گوید: السّلا م علیکم و رحمة الله، بیست حسنه دارد و هر کس گوید: السّلام علیکم و رحمة الله و برکاته، سی حسنه دارد.

۱۰- امام صادق علیه السلام فرمود: بر سه کس با صیغهٔ جمع جواب گفته شود، گرچه یک نفر باشد: ۱- به کسی که عطسه زند گویند: یرحمکم الله، اگر چه دیگری با او نباشد، ۲- مردی که به دیگری سلام دهد بگوید: السّلام علیکم، ۳- مردی که به دیگری دعا کند گوید: عافاکم الله؟ گر چه یک تن باشد زیرا با او دیگری هم هست (مقصود از دیگری فرشته‌های نگهبان‌اند)

۳۶۳۱-۱۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ رَفَعَهُ قَالَ:

كَانَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ ثَلَاثَةٌ لَا يُسَلِّمُونَ- الْمَاشِي مَعَ الْجَنَازَةِ وَ الْمَاشِي إِلَى الْجُمُعَةِ - وَ فِي بَيْتِ الْحَمَّامِ.

۳۶۳۲-۱۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ هَارُونَ بْنِ خَارِجَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مِنَ التَّوَاضُعِ أَنْ تُسَلِّمَ عَلَى مَنْ لَقِيتَ.

۳۶۳۳-۱۳- أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ جَمِيلٍ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

مَرَّ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٌّ عليه السلام بِقَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ فَقَالُوا- عَلَيْكَ السَّلَامُ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ- وَ مَغْفِرَتُهُ وَ رِضْوَانُهُ- فَقَالَ لَهُمْ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام -لَا تُجَاوِزُوا بِنَا مِثْلَ مَا قَالَتِ- الْمَلَائِكَةُ لِأَبِينَا إِبْرَاهِيمَ عليه السلام - إِنَّمَا قَالُوا رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ- أَهْلَ الْبَيْتِ.

۳۶۳۴-۱۴- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ رِئَابٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِنَّ مِنْ تَمَامِ التَّحِيَّةِ لِلْمُقِيمِ الْمُصَافَحَةَ- وَ تَمَامِ التَّسْلِيمِ عَلَى الْمُسَافِرِ الْمُعَانَقَةَ.

۱۱- امام صادق علیه السلام می‌فرمود: سه کس را سلام نکنند: آنکس که همراه جنازه باشد و آنکس که به نماز جمعه رود و آنکس که در حمّام است.

۱۲- امام صادق علیه السلام فرمود:

از تواضع و فروتنی است که به هر کس برخوردی سلام کنی.

۱۳- امام باقر علیه السلام حدیث می‌کند که: امیرالمؤمنین علیه السلام بر مردمی گذر کرد و به آنها سلام داد، در پاسخ او گفتند علیك السلام و رحمة الله و برکاته و مغفرته و رضوانه، امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: دربارهٔ ما از آنچه فرشته‌ها دربارهٔ سلام به پدر ما ابراهیم کرده‌اند نگذارید، آنها گفتند: «رحمة الله و برکاته علیکم اهل البیت (هود / ۲۳)»

۱۴- امام صادق علیه السلام فرمود:

تکمیل تحیت و سلام برای شخصی که به سفر نرفته مصافحه و دست دادن به اوست و تکمیل آن دربارهٔ کسی که از سفر برگشته معانقه و در آغوش گرفتن یکدیگر است.

۳۶۳۵-۱۵- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام يُكْرَهُ لِلرَّجُلِ أَنْ يَقُولَ - حَيَّاكَ اللَّهُ ثُمَّ يَسْكُتَ - حَتَّى يُتْبِعَهَا بِالسَّلَامِ.

بَابُ مَنْ يَجِبُ أَنْ يَبْدَأَ بِالسَّلَامِ.

۳۶۳۶-۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ جَرَّاحٍ الْمَدَائِنِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

يُسَلِّمُ الصَّغِيرُ عَلَى الْكَبِيرِ - وَ الْمَارُّ عَلَى الْقَاعِدِ - وَ الْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ.

۳۶۳۷-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ صَالِحِ بْنِ السِّنْدِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ عَنْبَسَةَ بْنِ مُصْعَبٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

الْقَلِيلُ يَبْدَءُونَ الْكَثِيرَ بِالسَّلَامِ - وَ الرَّاكِبُ يَبْدَأُ الْمَاشِيَ وَ أَصْحَابُ الْبِغَالِ يَبْدَءُونَ أَصْحَابَ الْحَمِيرِ - وَ أَصْحَابُ الْخَيْلِ يَبْدَءُونَ - أَصْحَابَ الْبِغَالِ.

۳۶۳۸-۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ يُسَلِّمُ الرَّاكِبُ عَلَى الْمَاشِي - وَ الْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ - وَ إِذَا لَقِيَتْ جَمَاعَةٌ جَمَاعَةً - سَلَّمَ الْأَقَلُّ عَلَى الْأَكْثَرِ - وَ إِذَا لَقِيَ وَاحِدٌ جَمَاعَةً - سَلَّمَ الْوَاحِدُ عَلَى الْجَمَاعَةِ.

۱۵- امام صادق علیه السلام فرمود:

امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: برای مرد بد است که بگوید: حیّاکَ الله (یعنی خدا تو را زنده بدارد) سپس خاموش شود و بعد سلام گوید.

باید آغاز سلام کرد

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:

کوچک بر بزرگ و رهگذر بر کسی که نشسته و گروه اندک بر گروه بسیار سلام دهد.

* * *

۲- امام صادق علیه السلام فرمود:

مقدار کمتر به بیشتر سلام دهند و سواره بر پیاده و استر سواران بر الاغ سواران و اسب سواران به استر سواران سلام دهند.

* * *

۳- امام صادق علیه السلام فرمود:

سواره بر پیاده و رهگذر بر آنکه نشسته است سلام دهد و هرگاه گروهی بر گروهی برخورند کمتر بر بیشتر سلام دهند و هرگاه یکی به جمعی بر خورد آن یک تن به جمع سلام دهد.

۳۶۳۹- ۴- سَهْلُ بْنُ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

يُسَلِّمُ الرَّاكِبُ عَلَى الْمَاشِي- وَ الْقَائِمُ عَلَى الْقَاعِدِ.

۳۶۴۰- ۵- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ- عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ جَمِيلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا كَانَ قَوْمٌ فِي مَجْلِسٍ- ثُمَّ سَبَقَ قَوْمٌ فَدَخَلُوا- فَعَلَى الدَّاخِلِ أَخِيراً إِذَا دَخَلَ أَنْ يُسَلِّمَ عَلَيْهِمْ.

بَابُ إِذَا سَلَّمَ وَاحِدٌ مِنَ الْجَمَاعَةِ أَجْزَأَهُمْ

وَ إِذَا رَدَّ وَاحِدٌ مِنَ الْجَمَاعَةِ أَجْزَأَ عَنْهُمْ

۳۶۴۱- ۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا مَرَّتِ الْجَمَاعَةُ بِقَوْمٍ- أَجْزَأَهُمْ أَنْ يُسَلِّمَ وَاحِدٌ مِنْهُمْ- وَ إِذَا سَلَّمَ عَلَى الْقَوْمِ- وَ هُمْ جَمَاعَةٌ أَجْزَأَهُمْ- أَنْ يَرُدَّ وَاحِدٌ مِنْهُمْ.

۳۶۴۲- ۲- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ابْنِ الْحَجَّاجِ قَالَ:

إِذَا سَلَّمَ الرَّجُلُ مِنَ الْجَمَاعَةِ- أَجْزَأَ عَنْهُمْ.

۳۶۴۳- ۳- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ غِيَاثِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا سَلَّمَ مِنَ الْقَوْمِ وَاحِدٌ- أَجْزَأَ عَنْهُمْ وَ إِذَا رَدَّ وَاحِدٌ- أَجْزَأَ عَنْهُمْ.

۴- امام صادق علیه السلام فرمود: سواره بر رهگذر و آنکه ایستاده بر آنکه نشسته است سلام دهد.

* * *

۵- امام صادق علیه السلام فرمود: چون گروهی در مجلسی نشسته باشند و گروه دیگر وارد شوند آنها که تازه وارد شدند باید سلام دهند.

چون یک نفر از میان گروه سلام دهد کافی است

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:
هر گاه گروهی به جمعی بگذرند کافیست که یکی از آنها سلام گوید و چون بر جمعی سلام شود کافی است که یکی از آنها جواب گوید.

* * *

۲- «عبدالرحمٰن بن حجّاج» گوید که: امام صادق علیه السلام فرمود:
هر گاه مردی از میان گروهی سلام دهد برای آنها کافیست.

* * *

۳- امام صادق علیه السلام فرمود: هر گاه از گروهی یکی سلام دهد از آنها کافی باشد، و هر گاه یکی هم جواب گوید از آنها کافی باشد.

بَابُ التَّسْلِيمِ عَلَى النِّسَاءِ

٣٦٤٤-١-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ عَبْدِاللَّهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يُسَلِّمُ عَلَى النِّسَاءِ- وَ يَرْدُدْنَ عَلَيْهِ السَّلَامَ وَكَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام يُسَلِّمُ عَلَى النِّسَاءِ وَكَانَ يَكْرَهُ- أَنْ يُسَلِّمَ عَلَى الشَّابَّةِ مِنْهُنَّ- وَ يَقُولُ أَتَخَوَّفُ أَنْ يُعْجِبَنِي صَوْتُهَا- فَيَدْخُلَ عَلَيَّ أَكْثَرُ مِمَّا أَطْلُبُ مِنَ الْأَجْرِ.

بَابُ التَّسْلِيمِ عَلَى أَهْلِ الْمِلَلِ

٣٦٤٥-١-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ ابْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

دَخَلَ يَهُودِيٌّ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله وَ عَائِشَةُ عِنْدَهُ فَقَالَ- السَّامُ عَلَيْكُمْ فَقَالَ- رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله عَلَيْكُمْ- ثُمَّ دَخَلَ آخَرُ فَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ فَرَدَّ عَلَيْهِ كَمَا رَدَّ عَلَى صَاحِبِهِ- ثُمَّ دَخَلَ آخَرُ فَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ- فَرَدَّ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله كَمَا رَدَّ عَلَى صَاحِبَيْهِ- فَغَضِبَتْ عَائِشَةُ فَقَالَتْ عَلَيْكُمُ السَّامُ وَ الْغَضَبُ- وَ اللَّعْنَةُ يَا مَعْشَرَ الْيَهُودِ- يَا إِخْوَةَ الْقِرَدَةِ وَ الْخَنَازِيرِ- فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يَا عَائِشَةُ إِنَّ الْفُحْشَ- لَوْ كَانَ مُمَثَّلاً لَكَانَ مِثَالَ سَوْءٍ- إِنَّ الرِّفْقَ لَمْ يُوضَعْ عَلَى شَيْءٍ قَطُّ- إِلَّا زَانَهُ وَ لَمْ يُرْفَعْ عَنْهُ قَطُّ إِلَّا شَانَهُ- قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَمَا سَمِعْتَ إِلَى قَوْلِهِمْ

سلام کردن به زنها

۱- امام صادق علیه السلام فرمود که: رسول خدا صلی الله علیه و آله به زنها سلام می‌کرد و جوابش را می‌دادند، و شیوهٔ امیرالمؤمنین علیه السلام هم این بود که به زنها سلام می‌داد و خوش نداشت که به زنهای جوان سلام دهد و می‌فرمود: می‌ترسم آوازش مرا خوش آید و در من نفوذ کند و زیادتر از آن اجری که خواستارم گناه به من رسد.

سلام به ملتهای دیگر

۱- امام باقر علیه السلام نقل می‌کند که یک یهودی به رسول خدا صلی الله علیه و آله وارد و عائشه هم در حضور آن حضرت بود، آن یهودی گفت: السام علیکم و رسول خدا صلی الله علیه و آله در پاسخش فرمود: علیکم. و سپس دیگری وارد شد و چنین گفت و پیامبر همان جواب رفیقش را به او داد و باز هم سومّی آمد و همین را گفت و رسول خدا هم همان جواب را داد، و عائشه خشمگین شد و گفت: سام و خشم و لعنت بر شماها باد ای گروه یهود، ای برادران میمونها و خوکها پس رسول خدا صلی الله علیه و آله به او گفت:
ای عا ئشه اگر دشنام مجسم می‌شد صورت زشتی داشت به راستی نرمش بر هیچ چیز نهاده نشده است جز اینکه آن را آراسته است واز هیچ چیزی برداشته نشده جز آنکه آن را زشت ساخته است. عرض کرد: ای رسول خدا آیا نشنیدی که اینها گفتند:(السام علیکم)، فرمود: چرا مگر

السَّامُ عَلَيْكُمْ فَقَالَ بَلَى - أَمَا سَمِعْتِ مَا رَدَدْتُ عَلَيْهِمْ - قُلْتُ عَلَيْكُمْ فَإِذَا سَلَّمَ عَلَيْكُمْ مُسْلِمٌ - فَقُولُوا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ - وَ إِذَا سَلَّمَ عَلَيْكُمْ كَافِرٌ - فَقُولُوا عَلَيْكَ.

۳۶۴۶- ۲ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ غِيَاثِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام لَا تَبْدَءُوا أَهْلَ الْكِتَابِ بِالتَّسْلِيمِ - وَ إِذَا سَلَّمُوا عَلَيْكُمْ فَقُولُوا - وَ عَلَيْكُمْ.

۳۶۴۷- ۳ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام - عَنِ الْيَهُودِيِّ وَ النَّصْرَانِيِّ - وَ الْمُشْرِكِ إِذَا سَلَّمُوا عَلَى الرَّجُلِ - وَ هُوَ جَالِسٌ كَيْفَ يَنْبَغِي أَنْ يَرُدَّ عَلَيْهِمْ - فَقَالَ يَقُولُ عَلَيْكُمْ.

۳۶۴۸- ۴ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ مُعَاوِيَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا سَلَّمَ عَلَيْكَ الْيَهُودِيُّ - وَ النَّصْرَانِيُّ وَ الْمُشْرِكُ - فَقُلْ عَلَيْكَ.

۳۶۴۹- ۵ - أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ شِمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

أَقْبَلَ أَبُو جَهْلِ بْنُ هِشَامٍ - وَ مَعَهُ قَوْمٌ مِنْ قُرَيْشٍ - فَدَخَلُوا عَلَى أَبِي

نشنیدی که گفتم: علیکم، بر شما با، پس هر گاه مسلمانی به شما سلام کرد در جوابش بگوئید: سلامٌ علیکم، و اگر کافری سلام کرد در جوابش بگوئید: علیکم.

* * *

۲- امیرالمؤمنینعليه‌السلام فرمود: به اهل کتاب سلام ندهید و هر گاه به شما سلام دادند در جواب آنها بگوئید: و علیک.

* * *

۳- «سماعه» می‌گوید: از امام صادقعليه‌السلام پرسیدم از یهودی و نصرانی و مشرک هرگاه بر مسلمانی که نشسته است سلام کنند چگونه شایسته جوابند؟ فرمود: می‌گوئید: و علیکم.

* * *

۴- امام صادقعليه‌السلام فرمود: چون یهود و ترسا و مشرک به تو سلام کردند، در جواب آنها بگو: علیک.

* * *

۵- «جابر»، از امام باقرعليه‌السلام نقل می‌کند که فرمود: ابو جهل بن هشام با گروهی از قریش که همراهش بودند نزد ابی طالب آمدند و گفتند: راستی برادر

طَالِبٍ فَقَالُوا- إِنَّ ابْنَ أَخِيكَ قَدْ آذَانَا- وَ آذَى آلِهَتَنَا فَادْعُهُ وَ مُرْهُ فَلْيَكُفَّ عَنْ آلِهَتِنَا وَ نَكُفُّ عَنْ إِلَهِهِ- قَالَ فَبَعَثَ أَبُو طَالِبٍ- إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَدَعَاهُ فَلَمَّا دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ لَمْ يَرَ فِي الْبَيْتِ إِلَّا مُشْرِكاً فَقَالَ السَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى- ثُمَّ جَلَسَ فَخَبَّرَهُ أَبُو طَالِبٍ- بِمَا جَاءُوا لَهُ فَقَالَ- أَوَ هَلْ لَهُمْ فِي كَلِمَةٍ خَيْرٍ- لَهُمْ مِنْ هَذَا يَسُودُونَ بِهَا الْعَرَبَ وَ يَطَئُونَ أَعْنَاقَهُمْ فَقَالَ- أَبُو جَهْلٍ نَعَمْ وَ مَا هَذِهِ الْكَلِمَةُ- فَقَالَ تَقُولُونَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ- قَالَ فَوَضَعُوا أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ وَ خَرَجُوا هُرَّاباً وَ هُمْ يَقُولُونَ- مَا سَمِعْنَا بِهٰذَا فِي الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ إِنْ هٰذَا إِلَّا اخْتِلَاقٌ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى فِي قَوْلِهِمْ- ﷺ وَ الْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ إِلَى قَوْلِهِ إِلَّا اخْتِلَاقٌ.

۳۶۵۰-۶- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبَانِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ:

تَقُولُ فِي الرَّدِّ عَلَى الْيَهُودِيِّ- وَ النَّصْرَانِيِّ سَلَامٌ.

۳۶۵۱-۷- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي الْحَسَنِ مُوسَى ﷺ- أَرَأَيْتَ إِنِ احْتَجْتُ إِلَى مُتَطَبِّبٍ- وَ هُوَ نَصْرَانِيٌّ أُسَلِّمُ عَلَيْهِ وَ أَدْعُو لَهُ- قَالَ نَعَمْ إِنَّهُ لَا يَنْفَعُهُ دُعَاؤُكَ.

۳۶۵۲-۸- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي الْحَسَنِ مُوسَى ﷺ أَرَأَيْتَ إِنِ احْتَجْتُ إِلَى الطَّبِيبِ- وَ هُوَ

زادهٔ تو ما را آزار داده است و معبودهای ما را هم آزرده است او را بخواه و به او بفرما دست از نکوهش معبودان ما بردارد تا ما هم از معبود او دست برداریم ابوطالب نزد رسول خداﷺ فرستاد و او را خواست و چون پیامبر وارد آن خانه شد در آنجا جز مشرکان کسی را ندید و گفت: سلام بر هر کس که پیرو حق باشد، سپس نشست و ابوطالب در خواست قریش را به او گفت و آن حضرت در پاسخ فرمود: آیا بجای این پیشنهاد کلمهٔ بهتری را خواهند که بوسیلهٔ آن به همهٔ عرب آقائی کنند و همه را تحت فرمان خود درآورند؟ ابو جهل گفت: چرا، آن کلمه چیست؟ فرمود: همه بگوئید: لَا اِلٰه الّا الله، فرمود: همه انگشتان خود را در گوشها نهادند و بیرون شدند و می‌گفتند: ماها در این ملّت پسین این را شنیدیم و این جز جعل و دروغ نباشد. و خدای تعالی دربارهٔ گفتار آنها این آیات را فرو فرستاد: «ص - سوگند به قرآن یاد آورنده ۱ بلکه آنها که کافرند عزّت طلب و جدائی افکنند ۲ چه بسیار نابود کردیم پیش از آنان ملتهائی را و فریاد می‌زدند در این هنگام راه چاره‌ای نیست ۳ و در شگفت بودند که یکی از آنها بیم ده آنها برآید و کافران گفتند این جادوگر و دروغگو است ۴ آیا معبودان را یک معبود ساخته است راستی که این چیز بسیار شگفت آوری است ۵ و اشراف آنها رها شدند که بروید و شکیبا باشید بر معبودان خود راستی که این مطلب خواستنی است ٦ ما در ملتهای پسین نشنیدیم چنین چیزی را» تا قول خدا: «نیست این مگر جعل و دروغ»

٦- امام صادقؑ فرمود: در جواب سلام یهود و ترسا می‌گوئی: سلام (سلام بر مستحقش)

۷- «عبدالرحمن بن حجاج» گوید: به امام کاظمؑ عرض کردم: بفرمائید اگر من نیازمند یک پزشک نصرانی شدم، به او سلام کنم و در حقش دعا کنم؟ فرمود: آری از دعای تو سودی نبرد.

۸- «عبدالرحمن بن حجاج» گوید: به امام کاظمؑ عرض کردم: بفرمائید اگر

نَصْرَانِيٌّ أَنْ أُسَلِّمَ عَلَيْهِ وَ أَدْعُوَ لَهُ- قَالَ نَعَمْ إِنَّهُ لاَ يَنْفَعُهُ دُعَاؤُكَ.

٣٦٥٣- ٩- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَرَفَةَ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا عليه السلام قَالَ:

قِيلَ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام كَيْفَ أَدْعُو لِلْيَهُودِيِّ وَ النَّصْرَانِيِّ قَالَ تَقُولُ لَهُ بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِي الدُّنْيَا.

٣٦٥٤- ١٠- حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ وُهَيْبِ بْنِ حَفْصٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَحَدِهِمَا عليهما السلام فِي مُصَافَحَةِ الْمُسْلِمِ الْيَهُودِيَّ وَ النَّصْرَانِيَّ - قَالَ:

مِنْ وَرَاءِ الثَّوْبِ فَإِنْ صَافَحَكَ بِيَدِهِ- فَاغْسِلْ يَدَكَ.

٣٦٥٥- ١١- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْكُوفِيِّ عَنْ عَبَّاسِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَعْمَرٍ عَنْ خَالِدٍ الْقَلاَنِسِيِّ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام - أَلْقَى الذِّمِّيَّ فَيُصَافِحُنِي- قَالَ امْسَحْهَا بِالتُّرَابِ وَ بِالْحَائِطِ- قُلْتُ فَالنَّاصِبَ قَالَ اغْسِلْهَا.

٣٦٥٦- ١٢- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنِ الْعَلاَءِ بْنِ رَزِينٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام:

فِي رَجُلٍ صَافَحَ رَجُلاً مَجُوسِيّاً - قَالَ يَغْسِلُ يَدَهُ وَ لاَ يَتَوَضَّأُ.

من نیازمند یک پزشک نصرانی شدم، به او سلام کنم و در حقش دعا کنم؟ فرمود: آری از دعای تو سودی نبرد.

* * *

۹- امام رضا علیه‌السلام فرمود: به امام صادق علیه‌السلام گفته شد: برای یهود و ترسا با چه عبارتی دعا کنیم؟ فرمود: برای او بگوئید: خدا به دنیای تو برکت دهد.

* * *

۱۰- «ابی بصیر» از امام باقر علیه‌السلام و یا امام صادق علیه‌السلام دربارهٔ دست دادن به یهود و ترسا فرمود: از پشت جامه باشد و اگر با تو بی پرده دست داد، دستت را بشوی.

* * *

۱۱- «خالد قلانسی» گوید: به امام صادق علیه‌السلام عرض کردم: به یک ذمّی (یهود و ترسا و گبر) برخورم و به من دست دهد! فرمود: آن را بخاک یا دیوار بکش، گفتم: اگر ناصبی و دشمن خاندان پیامبر باشد؟ فرمود: آن را بشوی.

* * *

۱۲- «محمد بن مسلم» از امام باقر علیه‌السلام دربارهٔ مردی که با گبری دست داده، فرمود: دستش را بشوید و وضوء نگیرد.

* * *

بَابُ مُكَاتَبَةِ أَهْلِ الذِّمَّةِ

۳۶۵۷-۱- أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكُوفِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ عَمِّهِ يَعْقُوبَ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

سُئِلَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ عَنِ الرَّجُلِ يَكُونُ لَهُ الْحَاجَةُ - إِلَى الْمَجُوسِيِّ أَوْ إِلَى الْيَهُودِيِّ أَوْ إِلَى النَّصْرَانِيِّ - أَوْ أَنْ يَكُونَ عَامِلاً - أَوْ دِهْقَاناً مِنْ عُظَمَاءِ أَهْلِ أَرْضِهِ - فَيَكْتُبُ إِلَيْهِ الرَّجُلُ فِي الْحَاجَةِ الْعَظِيمَةِ - أَيَبْدَأُ بِالْعِلْجِ وَ يُسَلِّمُ عَلَيْهِ فِي كِتَابِهِ - وَ إِنَّمَا يَصْنَعُ ذَلِكَ لِكَيْ تُقْضَى حَاجَتُهُ - قَالَ أَمَّا أَنْ تَبْدَأَ بِهِ فَلَا - وَ لَكِنْ تُسَلِّمُ عَلَيْهِ فِي كِتَابِكَ - فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَدْ كَانَ يَكْتُبُ إِلَى كِسْرَى وَ قَيْصَرَ.

۳۶۵۸-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مَرَّارٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ عَبْدِاللَّهِ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ:

عَنِ الرَّجُلِ يَكْتُبُ إِلَى رَجُلٍ - مِنْ عُظَمَاءِ عُمَّالِ الْمَجُوسِ - فَيَبْدَأُ بِاسْمِهِ قَبْلَ اسْمِهِ فَقَالَ - لَا بَأْسَ إِذَا فَعَلَ لِاخْتِيَارِ الْمَنْفَعَةِ.

بَابُ الْإِغْضَاءِ

۳۶۵۹-۱- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْحَجَّالِ عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ مَيْمُونٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

كَانَ عِنْدَهُ قَوْمٌ يُحَدِّثُهُمْ - إِذْ ذَكَرَ رَجُلٌ مِنْهُمْ رَجُلاً - فَوَقَعَ فِيهِ وَ شَكَاهُ - فَقَالَ لَهُ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ وَ أَنَّى لَكَ بِأَخِيكَ كُلِّهِ - وَ أَيُّ الرِّجَالِ الْمُهَذَّبُ.

نامه نویسی با اهل ذمّه

۱- «ابی بصیر» گوید: از امام صادقؑ پرسش از مردی شد که نیاز دارد با گبر یا یهودی یا ترسا یا با یکی از آنها که در سرزمین او کارمند و یا دهدار و ده بان است مکاتبه نماید و حاجت مهمی هم دارد، آیا در آغاز نامهٔ خود به آن مرد کافر سلام نویسد و البته این کار فقط بخاطر کارش انجام می‌دهد؟ فرمود: نباید نامهٔ خود را به سلام بر او آغاز کنی ولی در نامهٔ خود می‌توانی سلام بنویسی زیرا رسولخداﷺ هم بسا که به کسری (پادشاه ایران) و قیصر (پادشاه روم) نامه می‌نوشت.

۲- عبدالله بن سنان از امام صادقؑ روایت می کند دربارهٔ کسی که به یکی از بزرگان و کارمندان گبر نامه بنویسد و نام او را پیش از نام خود برد؟ حضرت در پاسخ فرمو د: هر گاه برای سود شخصی این کار را بکند ایرادی ندارد.

گذشت و چشم پوشی

۱- «ثقلیه بن میمون» از مردی که نامش رابرده روایت کند که مردمی نزد امام صادقؑ بودند و حضرت برای آنها سخن می گفت:
بناگاه یکی از آنها نام مردی را به بدی یاد کرد و از او به امام صادقؑ شکایت کرد، امام صادقؑ به او فرمود: از کجا برادری تمام عیار به دست می آوری؟ و کدام مرد است که سراپا مهذّب و با تربیت و از همه عیوب پاک باشد؟

۳۶۶۰-۲- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ لَا تُفَتِّشِ النَّاسَ- فَتَبْقَى بِلَا صَدِيقٍ.

بَابٌ نَادِرٌ

۳۶۶۱-۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ الْفُضَيْلِ وَ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ يَقُولُ انْظُرْ قَلْبَكَ- فَإِذَا أَنْكَرَ صَاحِبَكَ- فَإِنَّ أَحَدَكُمَا قَدْ أَحْدَثَ.

۳۶۶۲-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ يُوسُفَ عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ الْحَكَمِ قَالَ:

سَمِعْتُ رَجُلاً يَسْأَلُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ فَقَالَ- الرَّجُلُ يَقُولُ أَوَدُّكَ فَكَيْفَ أَعْلَمُ أَنَّهُ يَوَدُّنِي فَقَالَ- امْتَحِنْ قَلْبَكَ فَإِنْ كُنْتَ تَوَدُّهُ- فَإِنَّهُ يَوَدُّكَ.

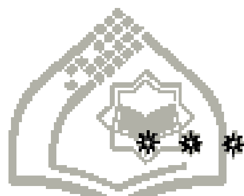
۳۶۶۳-۳- أَبُو بَكْرٍ الْحَبَّالُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى الْقَطَّانِ الْمَدَائِنِيِّ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ حَدَّثَنَا مَسْعَدَةُ بْنُ الْيَسَعِ قَالَ قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِاللَّهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ﷺ إِنِّي وَ اللَّهِ لَأُحِبُّكَ- فَأَطْرَقَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ- فَقَالَ صَدَقْتَ يَا أَبَا بِشْرٍ- سَلْ قَلْبَكَ عَمَّا لَكَ فِي قَلْبِي مِنْ حُبِّكَ- فَقَدْ أَعْلَمَنِي قَلْبِي- عَمَّا لِي فِي قَلْبِكَ.

۲- ابی بصیر گوید: امام صادق علیه السلام فرمود:
از درد دل مردم بازرسی مکن که بی رفیق و دوست مانی.

نادر

۱- امام صادق علیه السلام می‌فرمود:
به دلت بنگر، هرگاه دیدی نسبت به رفیقت نگرانی پس بدان که یکی از شما کار تازه‌ای کرده است (یعنی سبب این دشمنی یا چیزی است از جانب تو یا اندیشه فاسدی از طرف او نسبت به تو)

* * *

۲- «صالح بن حکم» گوید: شنیدم مردی از امام صادق علیه السلام پرسید: مردی به من می‌گوید: تو را دوست دارم، چگونه بدانم که او مرا دوست دارد؟ در پاسخ او فرمود: دلت را بیازمای، اگر او را دوست داری به راستی او هم تو را دوست دارد.

* * *

۳- «مسعدة بن یسع» گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم: به راستی که من به خدا سوگند، تورا دوست دارم! امام صادق علیه السلام سر فرو برد و سپس سر برآورد و فرمود: ای ابا بشر راست گفتی، از دلت بپرس از آنچه که از مهرت در دلم هست و دل من از مهری که در دلت به من داری مرا آگاه کرد.

۳۶۶۴-۴-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ الْجَهْمِ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي الْحَسَنِ عليه السلام لَا تَنْسَنِي مِنَ الدُّعَاءِ- قَالَ أَ وَ تَعْلَمُ أَنِّي أَنْسَاكَ- قَالَ فَتَفَكَّرْتُ فِي نَفْسِي- وَ قُلْتُ هُوَ يَدْعُو لِشِيعَتِهِ وَ أَنَا مِنْ شِيعَتِهِ- قُلْتُ لَا لَا تَنْسَانِي- قَالَ وَ كَيْفَ عَلِمْتَ ذَلِكَ- قُلْتُ إِنِّي مِنْ شِيعَتِكَ- وَ إِنَّكَ لَتَدْعُو لَهُمْ فَقَالَ- هَلْ عَلِمْتَ بِشَيْءٍ غَيْرِ هَذَا- قَالَ قُلْتُ لَا قَالَ- إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَعْلَمَ مَا لَكَ عِنْدِي- فَانْظُرْ إِلَى مَا لِي عِنْدَكَ.

۳۶۶۵-۵-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ جَرَّاحٍ الْمَدَائِنِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

انْظُرْ قَلْبَكَ فَإِنْ أَنْكَرَ صَاحِبَكَ- فَاعْلَمْ أَنَّ أَحَدَكُمَا قَدْ أَحْدَثَ.

بَابُ الْعُطَاسِ وَ التَّسْمِيتِ

۳۶۶۶-۱-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ جَرَّاحٍ الْمَدَائِنِيِّ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام لِلْمُسْلِمِ عَلَى أَخِيهِ مِنَ الْحَقِّ- أَنْ يُسَلِّمَ عَلَيْهِ إِذَا لَقِيَهُ- وَ يَعُودَهُ إِذَا مَرِضَ- وَ يَنْصَحَ لَهُ إِذَا غَابَ- وَ يُسَمِّتَهُ إِذَا عَطَسَ يَقُولَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ- لَا شَرِيكَ لَهُ وَ يَقُولَ- لَهُ يَرْحَمُكَ اللَّهُ فَيُجِيبُهُ فَيَقُولُ لَهُ- يَهْدِيكُمُ اللَّهُ وَ يُصْلِحُ بَالَكُمْ- وَ يُجِيبَهُ إِذَا دَعَاهُ وَ يَتْبَعَهُ إِذَا مَاتَ.

۴- «حسن بن جهم» گوید: به ابی الحسن علیه السلام گفتم: مرا از دعا فراموش مکن، فرمود: تو می‌دانی که من فراموشت می‌کنم؟ گوید: من به فکر فرو رفتم و با خود گفتم که او برای شیعه‌های خود دعا می‌کند و من هم از شیعیان اویم! گفتم: نه فراموش نمی‌کنی! فرمود: از کجا این را دانستی؟ گفتم: من شیعهٔ شمایم و بیقین شما برای آنها دعا می‌کنید،؟ پس فرمود: جز این هم چیزی دانستی؟ گفتم: نه، فرمود: هرگاه خواستی بدانی نزد من چه داری، بنگر که من در نزد تو چه دارم.

* * *

۵- امام صادق علیه السلام می‌فرمود: به دلت بنگر، هرگاه از یارت نگران است روی یکی از شماها بار گرانی است.

عطسه زدن و پاسخی که باید گفت

۱- امام صادق علیه السلام فرمود: از حقوق مسلمانان نسبت به برادرش این است که هنگام برخورد بر او سلام دهد و چون بیمار شود به عیادتش رود و پشت سرش برای او خیرخواهی کند و چون عطسه کند می‌گوید: «اَلْحَمْدُلِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِين لَا شَرِيكَ لَه» و به او در جواب عطسه‌اش می‌گوید: «يَرْحَمُكَ اَللّٰهُ» پس در جواب او می‌گوید: «يَهْدِيكُمُ اللّٰهُ وَ يُصْلِحُ بَالَكُمْ».
و هرگاه از او دعوت کرد، دعوتش را بپذیرد (و چون بمیرد) به تشییع جنازه‌اش حاضر شود.

۳۶۶۷-۲-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله إِذَا عَطَسَ الرَّجُلُ فَسَمِّتُوهُ- وَ لَوْ كَانَ مِنْ وَرَاءِ جَزِيرَةٍ- وَ فِي رِوَايَةٍ أُخْرَى وَ لَوْ مِنْ وَرَاءِ الْبَحْرِ.

۳۶۶۸-۳-الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ مُثَنًّى عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ يَزِيدَ وَ مُعَمَّرِ بْنِ أَبِي زِيَادٍ وَ ابْنِ رِئَابٍ قَالُوا:

كُنَّا جُلُوساً عِنْدَ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِذْ عَطَسَ رَجُلٌ- فَمَا رَدَّ عَلَيْهِ أَحَدٌ مِنَ الْقَوْمِ شَيْئاً- حَتَّى ابْتَدَأَ هُوَ فَقَالَ- سُبْحَانَ اللَّهِ أَلَا سَمَّتُّمْ- إِنَّ مِنْ حَقِّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ -أَنْ يَعُودَهُ إِذَا اشْتَكَى -وَ أَنْ يُجِيبَهُ إِذَا دَعَاهُ- وَ أَنْ يَشْهَدَهُ إِذَا مَاتَ- وَ أَنْ يُسَمِّتَهُ إِذَا عَطَسَ.

۳۶۶۹-۴-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى قَالَ:

كُنْتُ عِنْدَ الرِّضَا عليه السلام فَعَطَسَ- فَقُلْتُ لَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ- ثُمَّ عَطَسَ فَقُلْتُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ- ثُمَّ عَطَسَ فَقُلْتُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ- وَ قُلْتُ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ- إِذَا عَطَسَ مِثْلُكَ نَقُولُ لَهُ- كَمَا يَقُولُ بَعْضُنَا لِبَعْضٍ يَرْحَمُكَ اللَّهُ- أَوْ كَمَا نَقُولُ قَالَ نَعَمْ- أَلَيْسَ تَقُولُ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ -قُلْتُ بَلَى قَالَ ارْحَمْ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ -قَالَ بَلَى وَ قَدْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ رَحِمَهُ- وَ إِنَّمَا صَلَوَاتُنَا عَلَيْهِ- رَحْمَةٌ لَنَا وَ قُرْبَةٌ.

۲- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
هرگاه مردی عطسه زد، جواب عطسه او را بدهید گر چه از پس جزیره‌ای باشد، و در روایت دیگر است گر چه از پس دریائی باشد.

۳- «اسحاق بن یزید» و «معمر بن زیاد» و «ابن رئاب»، گویند:
ما در نزد امام صادق علیه السلام نشسته بودیم که ناگاه مردی عطسه زد و کسی به او هیچ جوابی نداد تا آن حضرت آغاز سخن کرد و فرمود: چرا بـه او پاسخ نگفتید، به راستی از حق مسلمان بر مسلمان دیگر این است دعوتش را که چون بیمار شود، او را عیادت کند و چون دعوتش کند، بپذیرد و چون بمیرد، بر جنازهٔ او حاضر شود و چون عطسه زند، او را پاسخ دهد.

۴- «صفوان بن یحیی»، می‌گوید: من نزد امام رضا علیه السلام بودم و عطسه‌ای زد، من به او گفتم: صَلَّى اللهُ عَلَيْک، و باز عطسه‌ای زد. گفتم: صَلَّى اللهُ عَلَيْک و باز عطسه زد و گفتم: صَلَّى اللهُ عَلَيْک، و به او گفتم: قربانت، چون مانند توئی (امام معصوم) عطسه زند بگوئیم مانند آنکه به یکدیگر می‌گوئیم: يَرْحَمَكَ اللهُ، یا بگوئیم آنچه من می‌گویم؟ فرمود: آری، مگر نگفتی: صَلَّى اللهُ عَلَى آلِ مُحَمَّد وَ آلِهِ؟ گفتم: چرا، فرمود: یعنی اِرْحَمْ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّد، فرمود: آری، محققاً خدا صلوات داده است بر او و به او مهربانی کرده و همانا که صلوات ما بر آن حضرت، رحمت برای خود ما و تقرّب به خداست.

* * *

۳۶۷۰- ۵ -عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرٍ قَالَ:
سَمِعْتُ الرِّضَا عليه السلام يَقُولُ التَّثَاؤُبُ مِنَ الشَّيْطَانِ- وَ الْعَطْسَةُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

۳۶۷۱- ۶ -عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي حَمَّادٍ قَالَ:
سَأَلْتُ الْعَالِمَ عليه السلام عَنِ الْعَطْسَةِ- وَ مَا الْعِلَّةُ فِي الْحَمْدِ لِلَّهِ عَلَيْهَا- فَقَالَ إِنَّ لِلَّهِ نِعَماً عَلَى عَبْدِهِ- فِي صِحَّةِ بَدَنِهِ- وَ سَلَامَةِ جَوَارِحِهِ- وَ إِنَّ الْعَبْدَ يَنْسَى- ذِكْرَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى ذَلِكَ- وَ إِذَا نَسِيَ أَمَرَ اللَّهُ الرِّيحَ فَتَجَاوَزَ فِي بَدَنِهِ- ثُمَّ يُخْرِجُهَا مِنْ أَنْفِهِ- فَيَحْمَدُ اللَّهَ عَلَى ذَلِكَ- فَيَكُونُ حَمْدُهُ عِنْدَ ذَلِكَ- شُكْراً لِمَا نَسِيَ.

۳۶۷۲- ۷ -عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ جَعْفَرِ ابْنِ يُونُسَ عَنْ دَاوُدَ بْنِ الْحُصَيْنِ قَالَ:
كُنَّا عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام - فَأَحْصَيْتُ فِي الْبَيْتِ أَرْبَعَةَ عَشَرَ رَجُلاً فَعَطَسَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام فَمَا تَكَلَّمَ أَحَدٌ مِنَ الْقَوْمِ- فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام أَلَا تُسَمِّتُونَ أَلَا تُسَمِّتُونَ- مِنْ حَقِّ الْمُؤْمِنِ عَلَى الْمُؤْمِنِ- إِذَا مَرِضَ أَنْ يَعُودَهُ- وَ إِذَا مَاتَ أَنْ يَشْهَدَ جَنَازَتَهُ- وَ إِذَا عَطَسَ أَنْ يُسَمِّتَهُ- أَوْ قَالَ يُشَمِّتَهُ- وَ إِذَا دَعَاهُ أَنْ يُجِيبَهُ.

۵- «احمد بن محمد بن ابی نصر»، گوید: از امام رضاؑ شنیدم می‌فرمود: دهن درّه از شیطان است و عطسه از طرف خدای عزّوجلّ است.

* * *

۶- «صالح بن ابی حماد»، گوید: از (امام کاظم ع) در بارهٔ عطسه پرسش کردم و از سبب ذکر حمد برای آن، در پاسخ فرمود: راستی خدا را بر بنده‌ها نعمتهائیست در تندرستی و سلامت اندام او، و راستی بنده، خدای عزّوجلّ را به حساب بخشندهٔ این نعمتها فراموش می‌کند و چون فراموش کرد، خدا به باد دستور می‌دهد که در تنش گذرد و از بینیش خارج شود، پس بر این خدا را حمد کن و حمدش در این گاه شکر و جبران فراموشی است.

* * *

۷- «داوود بن حصین»، می‌گوید: ما جمعی در حضور امام صادقؑ بودیم و من تا ۱۴ مرد را در اطاق شمردم، امام صادقؑ عطسه زد و کسی از حاظران سخنی نگفت، امام فرمود: آیا نمی‌خواهید پاسخی دهید؟ از حق مؤمن بر مؤمن این است که هرگاه بیمار شود، و هرگاه عطسه زد، او را پاسخ گوید (به او گوید: یرحمک الله) و هر گاه از او دعوت کرد، بپذیرد.

* * *

۳۶۷۳-۸-أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شِمْرٍ عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام نِعْمَ الشَّيْءُ الْعَطْسَةُ- تَنْفَعُ فِي الْجَسَدِ- وَ تُذَكِّرُ بِاللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- قُلْتُ إِنَّ عِنْدَنَا قَوْماً يَقُولُونَ- لَيْسَ لِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله فِي الْعَطْسَةِ نَصِيبٌ- فَقَالَ إِنْ كَانُوا كَاذِبِينَ فَلَا نَالَهُمْ شَفَاعَةُ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وآله.

۳۶۷۴-۹- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ قَالَ عَطَسَ رَجُلٌ عِنْدَ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام - فَقَالَ:

الْحَمْدُ لِلَّهِ- فَلَمْ يُسَمِّتْهُ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام وَ قَالَ نَقَصْتَنَا حَقَّنَا- ثُمَّ قَالَ إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ- فَلْيَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ- وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ - قَالَ فَقَالَ الرَّجُلُ- فَسَمَّتَهُ أَبُو جَعْفَرٍ.

۳۶۷۵- ۱۰-عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ الْبَصْرِيِّ عَنِ الْفُضَيْلِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام إِنَّ النَّاسَ يَكْرَهُونَ الصَّلَاةَ- عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ فِي ثَلَاثَةِ مَوَاطِنَ- عِنْدَ الْعَطْسَةِ- وَ عِنْدَ الذَّبِيحَةِ- وَ عِنْدَ الْجِمَاعِ- فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام - مَا لَهُمْ وَيْلَهُمْ نَافَقُوا لَعَنَهُمُ اللَّهُ.

۳۶۷۶-۱۱-عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي خَلَفٍ قَالَ:

كَانَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام إِذَا عَطَسَ فَقِيلَ لَهُ- يَرْحَمُكَ اللَّهُ- قَالَ يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَ يَرْحَمُكُمْ- وَ إِذَا عَطَسَ عِنْدَهُ إِنْسَانٌ- قَالَ يَرْحَمُكَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ.

۸- «جابر»، گوید: امام باقر علیه السلام فرمود: چه خوب چیزی است عطسه، برای تن سودمند است و خدای عزّوجلّ را هم به یاد می آورد، گفتم: نزد ما مردمی هستند که می‌گویند: برای رسول خدا صلی الله علیه و آله در عطسه بهره‌ای نیست، فرمود: چه خوب چیزی‌است عطسه، برای تن سودمند است و خدای عزّوجلّ را هم به یاد می‌آورد، گفتم: نزد ما مردمی هستند که می گویند: برای رسول خدا صلی الله علیه و آله در عطسه بهره‌ای نیست، فرمود: اگر دروغ گویند، شفاعت محمد صلی الله علیه و آله به آنها نرسد.

۹- «ابن ابی عمیر»، از یکی از اصحابش، گفت: مردی در حضور امام باقر علیه السلام عطسه زد و گفت: الحمدالله، و امام باقر علیه السلام به او جواب نداد و فرمود: از حق ما کاست، سپس فرمود: هرگاه یکی از شماها عطسه زند بگوید: اَلْحَمْدُلِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْن وَ صَلَّی اللّٰهُ عَلَی مُحَمَّد وَ اَهْلِ بَیْتِه، گوید: آن مرد این ذکر را گفت و امام باقر علیه السلام هم به او جواب عطسه را داد.

۱۰- «فضیل بن یسار»، گوید: به امام باقر علیه السلام عرض کردم: راستی مردم صلوات بر محمد و آلش را در سه جا بد می‌دارند: هنگام عطسه و هنگام سربریدن حیوان و به هنگام همخوابگی.
امام باقر علیه السلام فرمود: آنها را چه شده است؟ وای بر آنها نفاق کردند، خدا لعنتشان کند.

۱۱- «سعد بن ابی خلف» گوید: که امام باقر علیه السلام را شیوه بر این بود که: چون عطسه می‌زد، به او گفته می‌شد: یَرْحَمَکَ اَللّٰه، می‌فرمود: یَغْفِرُ اَللّٰهَ لَکُمْ وَ یَـرْحَمُکُم، و هر گاه انسانی در برابرش عطسه می‌زد، می‌گفت: یَرْحَمَکَ اَللّٰه عزّوجلّ.

۳۶۷۷-۱۲- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ أَوْ غَيْرِهِ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

عَطَسَ غُلَامٌ لَمْ يَبْلُغِ الْحُلُمَ- عِنْدَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله فَقَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ- فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صلى الله عليه وآله بَارَكَ اللَّهُ فِيكَ.

۳۶۷۸-۱۳- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبَانِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِذَا عَطَسَ الرَّجُلُ فَلْيَقُلِ- الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ- وَ إِذَا سَمَّتَ الرَّجُلُ فَلْيَقُلْ- يَرْحَمُكَ اللَّهُ وَ إِذَا رَدَدْتَ فَلْيَقُلْ- يَغْفِرُ اللَّهُ لَكَ وَ لَنَا- فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله سُئِلَ عَنْ آيَةٍ أَوْ شَيْءٍ فِيهِ ذِكْرُ اللَّهِ- فَقَالَ كُلَّمَا ذُكِرَ اللَّهُ فِيهِ- فَهُوَ حَسَنٌ.

۳۶۷۹-۱۴- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ الْحُسَيْنِ ابْنِ نُعَيْمٍ عَنْ مِسْمَعِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ قَالَ:

عَطَسَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام فَقَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ- ثُمَّ جَعَلَ إِصْبَعَهُ عَلَى أَنْفِهِ- فَقَالَ رَغِمَ أَنْفِي لِلَّهِ رَغْماً دَاخِراً.

۳۶۸۰-۱۵- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ مَرْوَانَ رَفَعَهُ قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام مَنْ قَالَ إِذَا عَطَسَ- الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ عَلَى كُلِّ حَالٍ- لَمْ يَجِدْ وَجَعَ الْأُذُنَيْنِ وَ الْأَضْرَاسِ.

۱۲- امام صادقعليه‌السلام فرمود: یک پسر نابالغ نزد رسول خداصلى‌الله‌عليه‌وآله‌وسلم عطسه زد و گفت الحمدللّه، و پیامبرصلى‌الله‌عليه‌وآله‌وسلم به او گفت: بَارَکَ اَللّٰهُ فِيكَ.

* * *

۱۳- «محمد بن مسلم»، از امام باقرعليه‌السلام نقل می‌کندکه، فرمود:

چون کسی عطسه زند، بگوید: الحمدللّه رب العالمین لا شریک له، و هر کس جواب عطسه دهد، بگوید: یرحمک الله، و هر گاه ردّ کند (ردّ کنی) باید بگوید: يَغْفِرُ اَللّٰهُ لَكَ وَ لَنَا.

زیرا از رسول خداصلى‌الله‌عليه‌وآله‌وسلم درخواست شد از آیه یا کلامی که در آن ذکر خدا باشد، در پاسخ فرمود: هر جمله‌ای که ذکر خدا در آن باشد خوب است.

* * *

۱۴- «مسمع بن عبدالملک»، گوید: امام صادقعليه‌السلام عطسه زد و گفت:

اَلْحَمْدُلِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِين، و سپس انگشت را بر بینی خود نهاد و گفت: بینیم برای خدا به زبونی بر خاک است.

* * *

۱۵- امیرالمؤمنینعليه‌السلام فرمود:

هر کس که هنگام عطسه خود بگوید: اِلْحَمْدُلِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِين عَلَى كُلِّ حَالٍ، درد گوش و دندان پیدا نکند.

۳۶۸۱-۱۶ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ أَوْ غَيْرِهِ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

فِي وَجَعِ الْأَضْرَاسِ- وَ وَجَعِ الْآذَانِ إِذَا سَمِعْتُمْ مَنْ يَعْطِسُ- فَابْدَءُوهُ بِالْحَمْدِ.

۳۶۸۲-۱۷ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَالِحِ بْنِ السِّنْدِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ عُثْمَانَ عَنْ أَبِي أُسَامَةَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مَنْ سَمِعَ عَطْسَةً- فَحَمِدَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ صَلَّى عَلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله وَ أَهْلِ بَيْتِهِ لَمْ يَشْتَكِ عَيْنَيْهِ وَ لَا ضِرْسَهُ- ثُمَّ قَالَ إِنْ سَمِعْتَهَا فَقُلْهَا- وَ إِنْ كَانَ بَيْنَكَ وَ بَيْنَهُ الْبَحْرُ.

۳۶۸۳-۱۸ - أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنِ ابْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

عَطَسَ رَجُلٌ نَصْرَانِيٌّ- عِنْدَ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام فَقَالَ لَهُ الْقَوْمُ- هَدَاكَ اللَّهُ فَقَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام فَقُولُوا يَرْحَمُكَ اللَّهُ فَقَالُوا لَهُ- إِنَّهُ نَصْرَانِيٌّ فَقَالَ- لَا يَهْدِيهِ اللَّهُ حَتَّى يَرْحَمَهُ.

۳۶۸۴-۱۹ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله إِذَا عَطَسَ الْمَرْءُ الْمُسْلِمُ- ثُمَّ سَكَتَ لِعِلَّةٍ تَكُونُ بِهِ- قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ عَنْهُ- الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ- فَإِنْ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ

۱۶- امام صادق علیه السلام، فرمود:
دربارهٔ دندان و گوش، هرگاه شنیدید کسی عطسه زند، با حمد خدا با او آغاز سخن کنید.

* * *

۱۷- «ابی اسامه»، گوید: امام صادق علیه السلام فرمود:
هر کس عطسه‌ای شنود و حمد خدای عزّوجلّ کند، صلوات بر پیامبر و خاندانش فرستد، از درد چشم و دندانش نناند.
سپس فرمود: اگر آن را شنیدی، آن ذکر را بگو گرچه میان تو و آن دریا باشد.

* * *

۱۸- یکی از اصحابش، گوید: مردی ترسا در نزد امام صادق علیه السلام عطسه زد، حاضران به او گفتند: هَدَاكَ الله.
پس امام صادق علیه السلام فرمود: بگوئید یَرْحَمَكَ الله، گفتند: او ترساست، فرمود: تا خدا به او رحم نکند، او را هدایت نکند.

* * *

۱۹- امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
هرگاه مرد مسلمانی عطسه زند و برای مانعی خاموش بماند، فرشته‌ها

رَبِّ الْعَالَمِينَ- قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَغْفِرُ اللَّهُ لَكَ- قَالَ وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْعُطَاسُ لِلْمَرِيضِ دَلِيلُ- الْعَافِيَةِ وَ رَاحَةٌ لِلْبَدَنِ.

۳۶۸۵- ۲۰- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عُثْمَانَ ابْنِ عِيسَى عَنْ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ الْعُطَاسُ يَنْفَعُ فِي الْبَدَنِ كُلِّهِ- مَا لَمْ يَزِدْ عَلَى الثَّلَاثِ- فَإِذَا زَادَ عَلَى الثَّلَاثِ- فَهُوَ دَاءٌ وَ سُقْمٌ.

۳۶۸۶- ۲۱- أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكُوفِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ عَمِّهِ يَعْقُوبَ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي بَكْرٍ الْحَضْرَمِيِّ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ قَالَ الْعَطْسَةُ الْقَبِيحَةُ.

۳۶۸۷- ۲۲- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ يَحْيَى عَنْ جَدِّهِ الْحَسَنِ بْنِ رَاشِدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ عَطَسَ ثُمَّ وَضَعَ يَدَهُ- عَلَى قَصَبَةِ أَنْفِهِ ثُمَّ قَالَ- الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ- الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْداً كَثِيراً- كَمَا هُوَ أَهْلُهُ- وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ- خَرَجَ مِنْ مَنْخِرِهِ الْأَيْسَرِ- طَائِرٌ أَصْغَرُ مِنَ الْجَرَادِ وَ أَكْبَرُ مِنَ الذُّبَابِ- حَتَّى يَسِيرَ تَحْتَ الْعَرْشِ- يَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

از طرف اوگویند، اَلْحَمْدُلِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِين، و اگر خود گوید: اَلْحَمْدُلِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِين، فرشته‌ها گویند: يَغْفِرُ اللّٰهُ لَكَ.
فرمود: رسول خدا ﷺ فرموده است: عطسه در بیمار نشانهٔ بهبودی است و برای تن، راحتی است.

* * *

۲۰- امام صادق علیه‌السلام فرمود: عطسه برای همهٔ تن سودمند است تا از سه بار بیشتر نباشد، و اگر از سه بار بیشتر شد درد و بیماری باشد.

* * *

۲۱- «ابی بکر حضر» می‌گوید: از امام صادق علیه‌السلام از تفسیر قول خدای عزّوجلّ: «راستی که زشت‌ترین آوازها بانگ خر است». - لقمان / ۱۹ - پرسیدم: فرمود: عطسهٔ ناهموار است.

* * *

۲۲- امام صادق علیه‌السلام، فرمود: هر کس عطسه زند و سپس دستش را بر تیغهٔ بینی خود نهد و بگوید: «اَلْحَمْدُلِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (الحمدالله) حَمْداً كَثِيراً كَمَا هُوَ اَهْلُهُ وَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَ آلِهِ وَسَلَّمَ» از سوراخ چپ بینی او پرنده‌ای خردتر از ملخ و بزرگتر از مگس برآید و تا زیر عرش برود، تا روز رستاخیز برای او آمرزش بخواهد.

۳۶۸۸-۲۳- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ رَوَاهُ عَنْ رَجُلٍ مِنَ الْعَامَّةِ قَالَ:

كُنْتُ أُجَالِسُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ فَلَا وَ اللَّهِ مَا رَأَيْتُ مَجْلِساً- أَنْبَلَ مِنْ مَجَالِسِهِ- قَالَ فَقَالَ لِي ذَاتَ يَوْمٍ- مِنْ أَيْنَ تَخْرُجُ الْعَطْسَةُ- فَقُلْتُ مِنَ الْأَنْفِ- فَقَالَ لِي أَصَبْتَ الْخَطَأَ- فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ مِنْ أَيْنَ تَخْرُجُ فَقَالَ مِنْ جَمِيعِ الْبَدَنِ- كَمَا أَنَّ النُّطْفَةَ تَخْرُجُ مِنْ جَمِيعِ الْبَدَنِ- وَ مَخْرَجُهَا مِنَ الْإِحْلِيلِ- ثُمَّ قَالَ أَمَا رَأَيْتَ الْإِنْسَانَ- إِذَا عَطَسَ نُفِضَ أَعْضَاؤُهُ وَ صَاحِبُ الْعَطْسَةِ يَأْمَنُ الْمَوْتَ سَبْعَةَ أَيَّامٍ.

۳۶۸۹-۲۴- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَصْدِيقُ الْحَدِيثِ عِنْدَ الْعُطَاسِ.

۳۶۹۰-۲۵- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا كَانَ الرَّجُلُ يَتَحَدَّثُ بِحَدِيثٍ- فَعَطَسَ عَاطِسٌ فَهُوَ شَاهِدُ حَقٍّ.

۳۶۹۱-۲۶- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَصْدِيقُ الْحَدِيثِ عِنْدَ الْعُطَاسِ.

۲۳- مردی از عامه، گوید: من با امام صادقؑ همنشین بودم به خدا سوگند مجلسی گرامی تر از مجلس‌های او ندیدم. گوید: روزی به من فرمود: عطسه از کجا بر می‌آید؟ گفتم: از بینی، در پاسخ فرمود: به خطا رفتی، من گفتم: قربانت از کجا برمی آید؟ فرمود: از همهٔ تن، چنانچه نطفه از همهٔ بدن خارج شود هر چند که از آلت مردی خارج شود، سپس فرمود: آیا نبینی که چون انسان عطسه زند، همهٔ اندامش تکان خورند و کسی که عطسه زند تا هفت روز از مرگ بگریزد.

* * *

۲۴- رسول خداﷺ فرمود: نشانهٔ راستی بازگوئی هنگام عطسه زدن است.

* * *

۲۵- امام صادقؑ نقل می‌کند که رسول خداﷺ فرمود:
هر گاه مردی حدیثی می‌گوید و کسی عطسه زند، او گواه درستی آن حدیث باشد.

* * *

۲۶- امام صادقؑ فرمود: رسول خداﷺ فرموده است: راست بودن حدیث، از عطسه معلوم شود.

توضیح: مقصود از این حدیث دو وجه باشد یکی آنکه عطسه دلیل شرعی بر راستی گفتار گوینده است دوم اینکه عطسه وسیلهٔ خوشبینی نسبت به گوینده است.

* * *

۳۶۹۲-۲۷- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَسِّنِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ أَبَانِ ابْنِ عُثْمَانَ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِذَا عَطَسَ الرَّجُلُ ثَلَاثاً - فَسَمِّتْهُ ثُمَّ اُتْرُكْهُ.

بَابُ وُجُوبِ إِجْلَالِ ذِي الشَّيْبَةِ الْمُسْلِم

۳۶۹۳-۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ:

قَالَ لِي أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام إِنَّ مِنْ إِجْلَالِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - إِجْلَالَ الشَّيْخِ الْكَبِيرِ.

۳۶۹۴-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ عَرَفَ فَضْلَ كَبِيرٍ لِسِنِّهِ فَوَقَّرَهُ - آمَنَهُ اللَّهُ مِنْ فَزَعِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

۳۶۹۵-۳- وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله مَنْ وَقَّرَ ذَا شَيْبَةٍ فِي الْإِسْلَامِ - آمَنَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - مِنْ فَزَعِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

۳۶۹۶-۴- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَيْلِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا الْخَطَّابِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ ثَلَاثَةٌ لَا يَجْهَلُ

۲۷- «زراره»، از امام باقر علیه السلام نقل می‌کند که فرمود:
هرگاه مردی عطسه زد، تا سه بار به او جواب گوئید و سپس او را واگذارید (یعنی در بار سوم حق او ادا شده است و در بیش از آن اگر جواب گوید احسانی کرده است.

لزوم احترام مسلمان ریش سفید و سالخورده

۱- عبدالله بن سنان، گوید: امام صادق علیه السلام به من فرمود:
از احترام خدای عزّوجلّ، احترام به پیرمرد سالمند است.

* * *

۲- امام صادق علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است:
هر کس برتری پیرمردی را به خاطر گذشت سنّ او بداند و او را احترام کند، خدا او را از هراس روز قیامت آسوده سازد.

* * *

۳- امام صادق علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است:
هرگاه از کسی احترام کند که در راه اسلام موی خود را سپید کرده است، خدای عزّوجلّ او را از هراس روز قیامت آسوده سازد.

۴- «اسحاق بن عمار»، گوید: از ابا الخطاب شنیدم از قول امام صادق علیه السلام باز می‌گفت که فرمود:

حَقَّهُمْ - إِلَّا مُنَافِقٌ مَعْرُوفٌ بِالنِّفَاقِ - ذُو الشَّيْبَةِ فِي الْإِسْلَامِ وَ حَامِلُ الْقُرْآنِ - وَ الْإِمَامُ الْعَادِلُ.

۳۶۹۷-۵ - عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي نَهْشَلٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ:

قَالَ لِي أَبُو عَبْدِاللَّهِ ؏ مِنْ إِجْلَالِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - إِجْلَالُ الْمُؤْمِنِ ذِي الشَّيْبَةِ - وَ مَنْ أَكْرَمَ مُؤْمِناً فَبِكَرَامَةِ اللَّهِ بَدَأَ - وَ مَنِ اسْتَخَفَّ بِمُؤْمِنٍ ذِي شَيْبَةٍ - أَرْسَلَ اللَّهُ إِلَيْهِ مَنْ يَسْتَخِفُّ بِهِ - قَبْلَ مَوْتِهِ.

۳۶۹۸-۶ - الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ سَعْدَانَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ وَ غَيْرِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ؏ قَالَ:

قَالَ مِنْ إِجْلَالِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - إِجْلَالُ ذِي الشَّيْبَةِ الْمُسْلِمِ.

بَابُ إِكْرَامِ الْكَرِيمِ

۳۶۹۹-۱ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ؏ قَالَ:

دَخَلَ رَجُلَانِ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ؏ فَأَلْقَى لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا وِسَادَةً - فَقَعَدَ عَلَيْهَا أَحَدُهُمَا وَ أَبَى الْآخَرُ - فَقَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ؏ اقْعُدْ عَلَيْهَا فَإِنَّهُ - لَا يَأْبَى الْكَرَامَةَ إِلَّا حِمَارٌ - ثُمَّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَتَاكُمْ كَرِيمُ قَوْمٍ فَأَكْرِمُوهُ.

سه کسند که حق آنها را نادیده نگیرد جز شخص منافقی که به نفاق معروف است کسی که مویش در اسلام سفید کرده و آنکه قرآن را حفظ کرده و سوم پیشوای عادل (شاید مراد از پیشوای عادل امام معصوم باشد)

۵- «عبدالله بن سنان» گوید: که امام صادق علیه‌السلام به من فرمود:
از احترام خدای عزّوجلّ احترام پیرمرد سفید موی مؤمن است و هر کس مؤمنی راگرامی دارد، به گرامی داشتن خداوند عزّوجلّ آغاز کرده است، و هرکس که مؤمن سپیدموی را سبک شمارد، خدای عزّوجلّ کسی را بر او از مرگش بگمارد که پیش او را سبک شمارد.

۶- امام صادق علیه‌السلام، فرمود: از احترام به خدا احترام به سپیدموی مسلمان است.

شخص کریم و بزرگوار راگرامی داشتن

۱- امام صادق علیه‌السلام، فرمود:
دو مرد خدمت امام امیرالمؤمنین علیه‌السلام رسیدند و برای هر کدام توشکی انداخت، یکی از آنها روی آن نشست و دیگری خودداری کرد، امیرالمؤمنین علیه‌السلام فرمود:
روی آن بنشین، زیرا از پذیرفتن احترام خودداری نکند جز الاغ، سپس فرمود: رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: هرگاه بزرگوار قومی به شما وارد شد، او راگرامی بدارید.

۲۷۰۰-۲-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَتَاكُمْ كَرِيمُ قَوْمٍ- فَأَكْرِمُوهُ.

۲۷۰۱-۳-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَبْدِاللَّهِ الْعَلَوِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ﷺ لَمَّا قَدِمَ عَدِيُّ بْنُ حَاتِمٍ -إِلَى النَّبِيِّ ﷺ أَدْخَلَهُ النَّبِيُّ ﷺ بَيْتَهُ- وَ لَمْ يَكُنْ فِي الْبَيْتِ غَيْرُ خَصَفَةٍ وَ وِسَادَةٍ- مِنْ أَدَمٍ فَطَرَحَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِعَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ.

بَابُ حَقِّ الدَّاخِلِ

۲۷۰۲-۱-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ مِنْ حَقِّ الدَّاخِلِ عَلَى أَهْلِ الْبَيْتِ- أَنْ يَمْشُوا مَعَهُ هُنَيْئَةً- إِذَا دَخَلَ وَ إِذَا خَرَجَ- وَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ عَلَى أَخِيهِ الْمُسْلِمِ- فِي بَيْتِهِ فَهُوَ أَمِيرٌ عَلَيْهِ حَتَّى يَخْرُجَ.

بَابُ الْمَجَالِسِ بِالْأَمَانَةِ

۲۷۰۳-۱-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ ابْنِ أَبِي عَوْفٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

سَمِعْتُهُ يَقُولُ الْمَجَالِسُ بِالْأَمَانَةِ.

۲- امام صادق(ع) فرمود که: رسول خدا(ص) فرمود:
هرگاه بزرگوار قومی بر شما وارد شود، او را گرامی دارید.

۳- امیرالمؤمنین(ع) فرمود:
چون عدی بن حاتم نزد پیامبر(ص) آمد، پیامبر(ص) او را به خانهٔ خود برد و درآنجا جز یک تیکه حصیر و توشکی نبود و آنها را زیر پای عدی گسترد (یعنی پیامبر مهمان خود را روی تشک جاداد و خود روی زمین نشست).

حق شخص وارد شونده

۱- امام صادق(ع) روایت کرده که رسول خدا(ص) فرموده:
به راستی که شخص وارد، حق دارد بر اهل خانه که وارد شده است تا اندازه‌ای که هنگام ورود و خروج، او را بدرقه کنند و با او همراه شوند.
فرمود: رسول خدا(ص) فرموده است: هرگاه یکی از شما بر برادر مسلمانش در خانه وارد شود، بر صاحبخانه امیر باشد تا بیرون رود.

در اینکه مجلس‌ها امانت است

۱- «ابن ابی عوف» گوید که شنیدم امام صادق(ع) می‌فرمود:
باید از افشای مطالب مجلس خودداری کرد.

۳۷۰٤-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله الْمَجَالِسُ بِالْأَمَانَةِ.

۳۷۰٥-۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

الْمَجَالِسُ بِالْأَمَانَةِ- وَ لَيْسَ لِأَحَدٍ أَنْ يُحَدِّثَ بِحَدِيثٍ- يَكْتُمُهُ صَاحِبُهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ- إِلَّا أَنْ يَكُونَ ثِقَةً- أَوْ ذِكْراً لَهُ بِخَيْرٍ.

بَابٌ فِي الْمُنَاجَاةِ

۳۷۰٦-۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا كَانَ الْقَوْمُ ثَلَاثَةً- فَلَا يَتَنَاجَى مِنْهُمُ اثْنَانِ دُونَ صَاحِبِهِمَا- فَإِنَّ فِي ذَلِكَ مَا يَحْزُنُهُ وَ يُؤْذِيهِ.

۳۷۰۷-۲- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْأَوَّلِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا كَانَ ثَلَاثَةٌ فِي بَيْتٍ- فَلَا يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ صَاحِبِهِمَا- فَإِنَّ ذَلِكَ مِمَّا يَغُمُّهُ.

۲- امام صادق علیه السلام فرمود: پیامبر صلی الله علیه و آله فرموده است:
باید از افشای مسائل مجلس خودداری نمود.

۳- امام صادق علیه السلام فرمود:
المُجالِس بالامانة ،وکسی حق ندارد کلام محرمانهٔ هم صحبت خود را بازگو کندمگر به اجازهٔ خود او جز در موردی که به شنوندهٔ آن اطمینان دارد یا ذکر خیری از آن رفیق باشد.

درگوشي سخن گفتن

۱- امام صادق علیه السلام ، فرمود:
هرگاه سه کس با هم نشسته‌اند، دوتای آنها درگوشي با هم سخن نگویند، زیرا مایهٔ اندوه و آزار سومی خواهد شد.

۲- امام کاظم علیه السلام، فرمود:
هرگاه سه کس با هم نشسته‌اند، دوتای آنها درگوشي با هم سخن نگویند، زیرا مایهٔ اندوه و آزار سومی خواهد شد.

۳۷۰۸-۳ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ عَرَضَ لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ الْمُتَكَلِّمِ فِي حَدِيثِهِ فَكَأَنَّمَا خَدَشَ وَجْهَهُ.

بَابُ الْجُلُوسِ

۳۷۰۹-۱ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنْ عَبْدِ الْعَظِيمِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ الْعَلَوِيِّ رَفَعَهُ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَجْلِسُ ثَلَاثاً - الْقُرْفُصَا وَ هُوَ أَنْ يُقِيمَ سَاقَيْهِ وَ يَسْتَقْبِلَهُمَا بِيَدَيْهِ - وَ يَشُدَّ يَدَهُ فِي ذِرَاعِهِ - وَ كَانَ يَجْثُو عَلَى رُكْبَتَيْهِ وَكَانَ يَثْنِي رِجْلاً وَاحِدَةً - وَ يَبْسُطُ عَلَيْهَا الْأُخْرَى - وَلَمْ يُرَ ﷺ مُتَرَبِّعاً قَطُّ.

۳۷۱۰-۲ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ قَالَ:

رَأَيْتُ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ عليه السلام قَاعِداً - وَاضِعاً إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى فَخِذِهِ - فَقُلْتُ إِنَّ النَّاسَ يَكْرَهُونَ هَذِهِ الْجِلْسَةَ وَ يَقُولُونَ إِنَّهَا جِلْسَةُ الرَّبِّ - فَقَالَ إِنِّي إِنَّمَا جَلَسْتُ هَذِهِ الْجِلْسَةَ لِلْمَلَالَةِ - وَ الرَّبُّ لَا يَمَلُّ وَ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَ لَا نَوْمٌ.

۳۷۱۱-۳ - عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُرَازِمٍ عَنْ أَبِي سُلَيْمَانَ الزَّاهِدِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ رَضِيَ بِدُونِ التَّشَرُّفِ مِنَ الْمَجْلِسِ - لَمْ يَزَلِ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مَلَائِكَتُهُ - يُصَلُّونَ عَلَيْهِ حَتَّى يَقُومَ.

۳- امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است:
هر کس در میان سخن برادر مسلمانش (که در حال سخن گفتن است) بدود و سخن او را ببرد، مانند این است که روی او را خراشیده است.

کیفیت نشستن

۱- «عبدالعظیم بن عبدالله بن حسن علوی» حدیث را به معصوم رسانیده که فرمود: پیامبر صلی الله علیه و آله به سه طریق می‌نشست:
۱- بر سر دوپا و آن این است که دو ساق را از زمین بلند کند و دو زانو را در میان دو دست خود بگیرد و به ذراع خود تکیه دهد.
۲- گاهی هم بر سر دو زانو می‌نشست.
۳- گاهی هم یک پا را تا می‌کرد و دیگری را روی آن می‌گشود و هرگز دیده نشد چهارزانو بنشیند.

۲- از ابی حمزه ثمالی، گوید: من دیدم علی بن الحسین علیه السلام نشسته و یکی از دو پا را روی دیگر نهاده، گفتم: مردم از این نشستن بدشان آید و گویند: این نشستن پروردگار است، در پاسخ فرمود:
من خود از دل تنگی چنین نشستم و برای پروردگار دلتنگی نیست و چرت و خواب او را فرانگیرد.

۳- امام صادق علیه السلام فرمود:
هرکس کمتر از شرافت مآبی و صدر مجلس خشنود باشد، خدا و فرشته‌ها پیوسته بر او رحمت فرستند تا از آن مجلس برخیزد.

٣٧١٢-٤- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله أَكْثَرَ مَا يَجْلِسُ تُجَاهَ الْقِبْلَةِ.

٣٧١٣-٥- أَبُو عَبْدِاللَّهِ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْوَشَّاءِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ قَالَ:

جَلَسَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مُتَوَرِّكاً - رِجْلُهُ الْيُمْنَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُسْرَى فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ - جُعِلْتُ فِدَاكَ هَذِهِ جِلْسَةٌ مَكْرُوهَةٌ - فَقَالَ لَا إِنَّمَا هُوَ شَيْءٌ قَالَتْهُ الْيَهُودُ - لَمَّا أَنْ فَرَغَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - مِنْ خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ - وَ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ - جَلَسَ هَذِهِ الْجِلْسَةَ - لِيَسْتَرِيحَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - اللهُ لا إِلهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَ لا نَوْمٌ وَ بَقِيَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام مُتَوَرِّكاً كَمَا هُوَ.

٣٧١٤-٦- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله إِذَا دَخَلَ مَنْزِلاً قَعَدَ فِي أَدْنَى الْمَجْلِسِ - إِلَيْهِ حِينَ يَدْخُلُ.

٣٧١٥-٧- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام سُوقُ الْمُسْلِمِينَ كَمَسْجِدِهِمْ - فَمَنْ سَبَقَ إِلَى

۴- امام صادق علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله بیشتر اوقات در برابر قبله می‌نشست.

* * *

۵- «حماد بن عثمان» نقل می‌کند که امام صادق علیه السلام روی ران چپ می‌نشست و پای راست خود را روی آن می‌نهاد ومردی به او گفت:

گویند که: چون خدا عزّوجلّ از آفرینش آسمانها و زمین فارغ شد و بر عرش استوار گردید، چنین نشست تا استراحت کند و خدای عزّوجلّ این آیه را نازل کرده: «اَللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَ لَانَوْمٌ (بقره / ۲۵۵) و امام صادق علیه السلام به همان وضع ماند.

* * *

۶- امام صادق علیه السلام فرمود:

چون رسول خدا صلی الله علیه و آله وارد می‌شد، دم در می‌نشست.

* * *

۷- امام صادق علیه السلام فرمود: امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است:

بازار مسلمانان مانند مسجد آنهاست، هرکس پیشی گرفت و در جائی

مَكَانٍ- فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ إِلَى اللَّيْلِ- قَالَ وَ كَانَ لَا يَأْخُذُ عَلَى بُيُوتِ السُّوقِ- كِرَاءً.

۳۷۱۶-۸- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَنْبَغِي لِلْجُلَسَاءِ فِي الصَّيْفِ- أَنْ يَكُونَ بَيْنَ كُلِّ اثْنَيْنِ- مِقْدَارُ عَظْمِ الذِّرَاعِ- لِئَلَّا يَشُقَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الْحَرِّ.

۳۷۱۷-۹- عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ يَجْلِسُ فى بيته عند باب بيته قبالة الكعبه.

بَابُ الاتِّكَاءِ وَ الاحْتِبَاءِ

۳۷۱۸-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الاتِّكَاءُ فِي الْمَسْجِدِ رَهْبَانِيَّةُ الْعَرَبِ - إِنَّ الْمُؤْمِنَ مَجْلِسُهُ مَسْجِدُهُ- وَ صَوْمَعَتُهُ بَيْتُهُ.

۳۷۱۹-۲- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الاحْتِبَاءُ فِي الْمَسْجِدِ حِيطَانُ الْعَرَبِ.

۳۷۲۰-۳- مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ وَ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الاحْتِبَاءُ حِيطَانُ الْعَرَبِ.

نشست به آن سزاوارتر است.
فرمود: آن حضرت از دکان‌های بازار کرایه نمی‌گرفت.

۸- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
آنان که در تابستان دور هم نشینند، شایسته است که میان هر دو تن به اندازهٔ استخوان ذراعی (فاصله) باشد تا از نزدیکی به هم و سختی گرما ناراحت نباشند.

۹- «حماد بن عثمان»، گوید:
دیدم امام صادق علیه السلام در خانه‌اش دم در رو به قبله می‌نشست.

تکیه دادن به دستها و روی پا نشستن

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:
تکیه زدن بر دستها در مسجد رهبانیت و ریاضت عربهاست همانا مجلس مؤمن مسجد است و عبادتگاهش خانه اوست

۲- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
در مسجد روی دو پا نشستن و زانوها را با دو دست حلقه وار در بغل گرفتن دیوار عربهاست.

۳- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: در مسجد روی دو پا نشستن و زانوها را در بغل گرفتن تکیه گاه عرب است.

۳۷۲۱ - ٤ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام عَنِ الرَّجُلِ يَحْتَبِي بِثَوْبٍ وَاحِدٍ - فَقَالَ إِنْ كَانَ يُغَطِّي عَوْرَتَهُ - فَلَا بَأْسَ.

۳۷۲۲ - ٥ - عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

لَا يَجُوزُ لِلرَّجُلِ - أَنْ يَحْتَبِيَ مُقَابِلَ الْكَعْبَةِ.

بَابُ الدُّعَابَةِ وَ الضَّحِكِ

۳۷۲۳ - ۱ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُعَمَّرِ بْنِ خَلَّادٍ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ عليه السلام فَقُلْتُ - جُعِلْتُ فِدَاكَ الرَّجُلُ يَكُونُ مَعَ الْقَوْمِ فَيَجْرِي بَيْنَهُمْ كَلَامٌ - يَمْزَحُونَ وَ يَضْحَكُونَ - فَقَالَ لَا بَأْسَ مَا لَمْ يَكُنْ فَظَنَنْتُ أَنَّهُ عَنَى الْفُحْشَ - ثُمَّ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله كَانَ يَأْتِيهِ الْأَعْرَابِيُّ - فَيُهْدِي لَهُ الْهَدِيَّةَ - ثُمَّ يَقُولُ مَكَانَهُ - أَعْطِنَا ثَمَنَ هَدِيَّتِنَا فَيَضْحَكُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله وَ كَانَ إِذَا اغْتَمَّ يَقُولُ - مَا فَعَلَ الْأَعْرَابِيُّ لَيْتَهُ أَتَانَا.

۳۷۲٤ - ۲ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ شَرِيفِ بْنِ سَابِقٍ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ أَبِي قُرَّةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَا مِنْ مُؤْمِنٍ إِلَّا وَ فِيهِ دُعَابَةٌ - قُلْتُ وَ مَا الدُّعَابَةُ - قَالَ الْمِزَاحُ.

۴- «سماعه»، گوید: از امام صادق علیه السلام پرسیدم که مردی که یک پیراهن بیشتر ندارد آیا می‌تواند روی پا بنشیند؟ فرمود: اگر آن پیراهن عورتش را می‌پوشاند مانعی ندارد.

۵- امام صادق علیه السلام فرمود: روا نیست که مرد در برابر خانه کعبه سر پا بنشیند.

شوخی و خنده

۱- «معمر بن خلاد»، گوید: از ابوالحسن علیه السلام پرسیدم و گفت: قربانت! مردی در میان جمعی قرار داردو سخنی به میان آورند و شوخی کنند و بخندند؟

فرمود: باکی ندارد تا آنجا که نباشد، من گمان کردم مقصود او دشنام و هرزه گوئی است، سپس فرمود: (در صورتی که فحش در آن نباشد) رسول خدا چنین بود که وقتی عرب بیابانی نزدش می آمد و هدیه‌ای به او می‌داد می‌گفت: بهای هدیه ما را بده و رسول خدا صلی الله علیه و آله می‌خندید، و هر وقت غمگین می‌شد، می‌فرمود: آن عرب بیابانی چه شد؟ کاش نزد ما می آمد.

۲- «فضل بن أبی قره»، از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود:

هیچ مؤمنی نیست که در او دعابت نباشد، گفتم: دعابت چیست؟ فرمود: مزاح و شوخی.

۳۷۲۵-۳- عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَلَّامٍ عَنْ يُوسُفَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ صَالِحِ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ يُونُسَ الشَّيْبَانِيِّ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ كَيْفَ مُدَاعَبَةُ بَعْضِكُمْ بَعْضاً - قُلْتُ قَلِيلٌ قَالَ فَلَا تَفْعَلُوا - فَإِنَّ الْمُدَاعَبَةَ مِنْ حُسْنِ الْخُلُقِ - وَ إِنَّكَ لَتُدْخِلُ بِهَا السُّرُورَ عَلَى أَخِيكَ - وَ لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُدَاعِبُ الرَّجُلَ يُرِيدُ أَنْ يَسُرَّهُ.

۳۷۲۶-۴- صَالِحُ بْنُ عُقْبَةَ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْجُعْفِيِّ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ ﷺ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُحِبُّ الْمُدَاعِبَ - فِي الْجَمَاعَةِ بِلَا رَفَثٍ.

۳۷۲۷-۵- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ كُلَيْبٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

ضَحِكُ الْمُؤْمِنِ تَبَسُّمٌ.

۳۷۲۸-۶- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ حَرِيزٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

كَثْرَةُ الضَّحِكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ - وَ قَالَ كَثْرَةُ الضَّحِكِ تُمِيثُ الدِّينَ - كَمَا يُمِيثُ الْمَاءُ الْمِلْحَ.

۳- «یونس شیبانی»، گوید: امام صادق علیه السلام فرمود:
چگونه با یکدیگر شوخی می‌کنید؟ گفتم: اندکی؟ فرمود: این کار مکنید، (یعنی با یکدیگر شوخی مکنید) زیرا شوخی از خوش خلقی است و تو به وسیلهٔ آن برادرت را شاد می‌کنی و همانا رسول خدا صلی الله علیه و آله با مردی شوخی می‌کرد و می‌خواست او را شاد کند.

* * *

۴- عبدالله بن محمد جعفی، گوید: شنیدم امام باقر علیه السلام می‌فرمود:
به راستی خدای عزّوجلّ دوست دارد کسی را که در میان مردم، شوخی و خوشمزگی کند، بی آنکه فحش و ناسزائی دهد.

* * *

۵- امام صادق علیه السلام فرمود:
خندهٔ مؤمن، تبسّم و لبخند است.

* * *

٦- امام صادق علیه السلام فرمود: خندهٔ بسیار، دل را بمیراند.
و فرمود: بسیار خندیدن دین را آب کند همانطور که آب، نمک را آب می‌کند.

۳۷۲۹-۷- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

إِنَّ مِنَ الْجَهْلِ الضَّحِكَ مِنْ غَيْرِ عَجَبٍ- قَالَ وَ كَانَ يَقُولُ- لَا تُبْدِيَنَّ عَنْ وَاضِحَةٍ- وَ قَدْ عَمِلْتَ الْأَعْمَالَ الْفَاضِحَةَ- وَ لَا يَأْمَنِ الْبَيَاتَ مَنْ عَمِلَ السَّيِّئَاتِ.

۳۷۳۰-۸- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ الْبَخْتَرِيِّ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ إِيَّاكُمْ وَ الْمِزَاحَ- فَإِنَّهُ يَذْهَبُ بِمَاءِ الْوَجْهِ.

۳۷۳۱-۹- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

إِذَا أَحْبَبْتَ رَجُلاً- فَلَا تُمَازِحْهُ وَ لَا تُمَارِهِ.

۳۷۳۲-۱۰- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادٍ عَنِ الْحَلَبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

الْقَهْقَهَةُ مِنَ الشَّيْطَانِ.

۳۷۳۳-۱۱- حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْكِنْدِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ الْمِيثَمِيِّ عَنْ عَنْبَسَةَ الْعَابِدِ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ يَقُولُ كَثْرَةُ الضَّحِكِ- تَذْهَبُ بِمَاءِ الْوَجْهِ.

۷- «سکونی» گوید: که امام صادق علیه‌السلام فرمود:

به راستی خندهٔ بی مورد، از نادانی است و حضرت بارها می‌فرمود: خنده‌ای که دندانها آشکار شود مکن با آنکه کارهای رسوا کننده‌ای انجام داده‌ای و آنکه کارهای زشت کرده از بلاهای شبانه آسوده نیست.

* * *

۸- امام صادق علیه‌السلام فرمود:

مبادا شوخی کنید که آبرو را می‌برد.

* * *

۹- امام صادق علیه‌السلام فرمود:

هرگاه مردی را دوست داری، با او شوخی و ستیزه مکن.

* * *

۱۰- امام صادق علیه‌السلام فرمود: خندهٔ قهقهه از شیطان است.

* * *

۱۱- امام صادق علیه‌السلام فرمود: خندهٔ بسیار، آبرو را می‌برد.

۳۷۳۴-۱۲-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام إِيَّاكُمْ وَ الْمِزَاحَ - فَإِنَّهُ يَجُرُّ السَّخِيمَةَ وَ يُورِثُ الضَّغِينَةَ - وَ هُوَ السَّبُّ الْأَصْغَرُ.

۳۷۳۵-۱۳-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبَانِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ خَالِدِ بْنِ طَهْمَانَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

إِذَا قَهْقَهْتَ فَقُلْ حِينَ تَفْرُغُ - اللَّهُمَّ لَا تَمْقُتْنِي.

۳۷۳۶-۱۴-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَجَّالِ عَنْ دَاوُدَ ابْنِ فَرْقَدٍ وَ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ وَ ثَعْلَبَةَ رَفَعُوهُ إِلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ وَ أَبِي جَعْفَرٍ أَوْ أَحَدِهِمَا عليهما السلام قَالَ:

كَثْرَةُ الْمِزَاحِ تَذْهَبُ بِمَاءِ الْوَجْهِ - وَ كَثْرَةُ الضَّحِكِ تَمُجُّ الْإِيمَانَ مَجّاً.

۳۷۳۷-۱۵-حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ الْمِيثَمِيِّ عَنْ عَنْبَسَةَ الْعَابِدِ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ الْمِزَاحُ السِّبَابُ الْأَصْغَرُ.

۳۷۳۸-۱۶-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

إِيَّاكُمْ وَ الْمِزَاحَ - فَإِنَّهُ يَذْهَبُ بِمَاءِ الْوَجْهِ - وَ مَهَابَةِ الرِّجَالِ.

۱۲- امام صادق(ع) فرمود: امیرالمؤمنین(ع) فرموده است:
مبادا شوخی کنید که کینه آورد و دشمنی بر جای گذارد که آن دشنام کوچک است.

* * *

۱۳- امام باقر(ع)، فرمود:
هر وقت قهقهه زدی پس از فراغت بگو: بار خدایا! مرا دشمن مدار.

* * *

۱۴- امام باقر(ع) و یا امام صادق(ع) فرموده:
شوخی بسیار آبرو را از بین می‌برد و خندهٔ بسیار ایمان را به یک طرف پرتاب می‌کند.

* * *

۱۵- امام صادق(ع) فرمود:
شوخی، دشنام کوچک است.

* * *

۱٦- امام صادق(ع) فرمود:
از شوخی بپرهیزید، زیرا آبرو را از بین می‌برد و مردان را سبک سازد.

* * *

۳۷۳۹-۱۷ -مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْبَرْقِيِّ عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ عَنْ عَمَّارِ بْنِ مَرْوَانَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ لَا تُمَارِ فَيَذْهَبَ بَهَاؤُكَ- وَ لَا تُمَازِحْ فَيُجْتَرَأَ عَلَيْكَ.

۳۷۴۰-۱۸ -عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَالِحِ بْنِ السِّنْدِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

لَا تُمَازِحْ فَيُجْتَرَأَ عَلَيْكَ.

۳۷۴۱-۱۹ -عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي خَلَفٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ:

فِي وَصِيَّةٍ لَهُ لِبَعْضِ وُلْدِهِ أَوْ قَالَ قَالَ أَبِي لِبَعْضِ وُلْدِهِ إِيَّاكَ وَ الْمِزَاحَ- فَإِنَّهُ يَذْهَبُ بِنُورِ إِيمَانِكَ- وَ يَسْتَخِفُّ بِمُرُوءَتِكَ.

۳۷۴۲-۲۰ -عَنْهُ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ الْجَهْمِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مِهْزَمٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْأَوَّلِ ﷺ قَالَ:

كَانَ يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا ﷺ يَبْكِي وَ لَا يَضْحَكُ- وَ كَانَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ ﷺ -يَضْحَكُ وَ يَبْكِي- وَ كَانَ الَّذِي يَصْنَعُ عِيسَى ﷺ أَفْضَلَ مِنَ الَّذِي كَانَ يَصْنَعُ يَحْيَى ﷺ.

۱۷- امام صادق علیه السلام فرمود:
بحث و ستیز مکن که آبرویت از بین برود و شوخی مکن تا روی مردم به تو باز شود و بر تو جرئت و جسارت یابند.

* * *

۱۸- امام صادق علیه السلام فرمود:
شوخی مکن تا بر تو جرئت و جسارت یابند.

* * *

۱۹- ابوالحسن علیه السلام به یکی از پسرانش وصیّت کرد و فرمود:
از شوخی بپرهیز که نور ایمانت را از بین ببرد و مردانگی تو را سبک و بی مقدار سازد.

* * *

۲۰- امام کاظم علیه السلام، فرمود:
یحیی بن زکریا گریه می‌کرد و نمی‌خندید و عیس بن مریم می‌خندید و گریه هم می‌کرد و آنچه که عیسی علیه السلام می‌کرد بهتر بود از آنچه که یحیی علیه السلام می‌کرد.

بَابُ حَقِّ الْجِوَارِ

۳۷۴۳-۱ـعَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَهْزِيَارَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ فَضَّالٍ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَيُّوبَ جَمِيعاً عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ عِكْرِمَةَ قَالَ:

دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه‌السلام فَقُلْتُ لَهُ لِي جَارٌ يُؤْذِينِي - فَقَالَ ارْحَمْهُ فَقُلْتُ لَا رَحِمَهُ اللَّهُ - فَصَرَفَ وَجْهَهُ عَنِّي - قَالَ فَكَرِهْتُ أَنْ أَدَعَهُ فَقُلْتُ يَفْعَلُ بِي كَذَا وَكَذَا - وَ يَفْعَلُ بِي وَ يُؤْذِينِي - فَقَالَ أَرَأَيْتَ إِنْ كَاشَفْتَهُ انْتَصَفْتَ مِنْهُ - فَقُلْتُ بَلَى أُرْبِي عَلَيْهِ - فَقَالَ إِنَّ ذَا مِمَّنْ يَحْسُدُ النَّاسَ - عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ - فَإِذَا رَأَى نِعْمَةً عَلَى أَحَدٍ - فَكَانَ لَهُ أَهْلٌ جَعَلَ بَلَاءَهُ عَلَيْهِمْ - وَ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ أَهْلٌ جَعَلَهُ عَلَى خَادِمِهِ - فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ خَادِمٌ - أَسْهَرَ لَيْلَهُ وَ أَغَاظَ نَهَارَهُ - إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله أَتَاهُ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ - فَقَالَ إِنِّي اشْتَرَيْتُ دَاراً فِي بَنِي فُلَانٍ - وَ إِنَّ أَقْرَبَ جِيرَانِي مِنِّي - جِوَاراً مَنْ لَا أَرْجُو خَيْرَهُ - وَ لَا آمَنُ شَرَّهُ - قَالَ فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله عَلِيّاً عليه‌السلام وَ سَلْمَانَ وَ أَبَا ذَرٍّ - وَنَسِيتُ آخَرَ وَ أَظُنُّهُ الْمِقْدَادَ - أَنْ يُنَادُوا فِي الْمَسْجِدِ بِأَعْلَى أَصْوَاتِهِمْ - بِأَنَّهُ لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَمْ يَأْمَنْ جَارُهُ بَوَائِقَهُ - فَنَادَوْا بِهَا ثَلَاثاً - ثُمَّ أَوْمَأَ بِيَدِهِ إِلَى كُلِّ أَرْبَعِينَ دَاراً - مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ - وَ عَنْ يَمِينِهِ وَ عَنْ شِمَالِهِ.

حقّ همسایگی

۱- عمرو بن مکرمه، گوید: نزد امام صادق(ع) رفتم و به آن حضرت گفتم: مرا همسایه‌ای است که آزارم دهد؟ فرمود: تو به او مهربانی و خوشرفتاری کن، گفتم: خدا به او رحم نکند، آنگاه حضرت روی را از من برگردانید، گوید: من نخواستم آن همسایه را رها کنم، گفتم: او با من چنین و چنان می‌کند و ما را آزار می‌دهد، فرمود: به نظر تو اگر با او آشکارا دشمنی کنی از او انتقام می‌کشی؟ گفتم: آری، من بر او می‌چربم، فرمود: این همسایه تو از آنهائی است که به مردم رشک و حسد برد و نسبت به آنچه که خداوند به آنها داده است و هر گاه نعمتی برای کسی بیند و خاندان داشته باشد به خاندانش تعرض و آزار می‌کند و اگر خاندانی ندارد، به خدمتکارش ایراد می‌گیرد و اگر خادم هم ندارد شبها بیدار می‌ماند و روزها را در خشم می‌گذراند. رسول خدا(ص) حضور داشت که شخصی از انصار نزد او آمد و گفت: در بنی فلان، خانه‌ای خریدم و نزدیک‌ترین همسایه‌ام کسی است که امید به خیرش ندارم واز شرّش ایمن نیستم پس رسول خدا(ص) به علی(ع) و سلمان و ابوذر (و شاید مقداد) فرمان داد تا در مسجد با بلندترین آواز خود جار کشند که: هر کس همسایه‌اش را آزار او آسوده نباشد، ایمان ندارد و سه بار این فریاد را بلند کردند، سپس آن حضرت با دست خود به هر چهل باب خانه که برابرش و در پشت سرش و در سمت راستش و در سمت چپش قرار داشتند اشاره کرد (یعنی تا چهل خانه از هر سوی همسایه به حساب می‌آید و باید حق آنها را رعایت کرد).

۳۷۴۴-۲- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنْ أَبِيهِ ﷺ قَالَ:

قَرَأْتُ فِي كِتَابِ عَلِيٍّ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَتَبَ بَيْنَ الْمُهَاجِرِينَ وَ الْأَنْصَارِ - وَ مَنْ لَحِقَ بِهِمْ مِنْ أَهْلِ يَثْرِبَ - أَنَّ الْجَارَ كَالنَّفْسِ غَيْرُ مُضَارٍّ وَ لَا آثِمٍ - وَ حُرْمَةُ الْجَارِ عَلَى الْجَارِ كَحُرْمَةِ أُمِّهِ الْحَدِيثُ مُخْتَصَرٌ.

۳۷۴۵-۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي رَجَاءٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

حُسْنُ الْجِوَارِ - يَزِيدُ فِي الرِّزْقِ.

۳۷۴۶-۴- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ عَمِّهِ يَعْقُوبَ ابْنِ سَالِمٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنِ الْكَاهِلِيِّ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِنَّ يَعْقُوبَ ﷺ لَمَّا ذَهَبَ مِنْهُ بِنْيَامِينُ نَادَى يَا رَبِّ أَ مَا تَرْحَمُنِي - أَذْهَبْتَ عَيْنَيَّ وَ أَذْهَبْتَ ابْنَيَّ - فَأَوْحَى اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى - لَوْ أَمَتُّهُمَا لَأَحْيَيْتُهُمَا لَكَ - حَتَّى أَجْمَعَ بَيْنَكَ وَ بَيْنَهُمَا وَلَكِنْ تَذْكُرُ الشَّاةَ - الَّتِي ذَبَحْتَهَا وَ شَوَيْتَهَا - وَ أَكَلْتَ وَ فُلَانٌ وَ فُلَانٌ إِلَى جَانِبِكَ - صَائِمٌ لَمْ تُنِلْهُ مِنْهَا شَيْئاً.

۳۷۴۷-۵- وَ فِي رِوَايَةٍ أُخْرَى قَالَ:

فَكَانَ بَعْدَ ذَلِكَ يَعْقُوبُ ﷺ يُنَادِي مُنَادِيهِ كُلَّ غَدَاةٍ - مِنْ مَنْزِلِهِ

۲- امام صادقؑ، از پدرش روایت کند که فرمود: من در کتاب علیؑ خواندم که رسول خداﷺ عهدنامه‌یی میان مهاجرین و انصار و هر کس دیگر که به آنها بپیوندد نوشت که (همگی امضاء کردند):

۱- همسایه چون خود انسان است، نه زیان به او رسد و نه گناهکار شود.

۲- و دیگر آنکه احترام همسایه بر همسایه چون احترام مادر است تا آخر حدیث، (شایدمقصود این است که همچنان که مرد رعایت خود می‌کند و به خود زیان نمی‌زند و خود را به گناه نمی‌افکند یا گناهکار نمی‌داند، باید نسبت به همسایه هم چنین باشد - از وافی)

۳- امام صادقؑ فرمود: خوش همسایگی، روزی را بسیار کند.

۴- کاهلی، گوید: شنیدم امام صادقؑ می‌فرمود:
چون بنیامین از کنار یعقوب رفت، فریاد کشید: خدایا! به من رحم نمی‌کنی؟ فرزندم را بردی و چشمم را گرفتی؟ خدای تبارک و تعالی به او وحی کرد: اگر من آنها را (بنیامین و یوسف) کشته باشم زنده خواهم کرد تا آنها را به تو برسانم و لی به یادداری آن گوسفندی را که سر بریدی و بریان کردی؟ خوردی و فلان و فلان همسایگی تو بودند و روزه دار بودند و چیزی از آن به آنها ندادی؟

۵- و در حدیث دیگری است که فرمود:
پس از آن شیوه چنین باشد که هر چاشتگاه، جارچی یعقوب از منزل او تا مسافت یک فرسخ جار می‌کشید که: هر کس چاشت خواهد، به

عَلَى فَرْسَخٍ - أَلَا مَنْ أَرَادَ الْغَدَاءَ فَلْيَأْتِ إِلَى يَعْقُوبَ - وَ إِذَا أَمْسَى نَادَى - أَلَا مَنْ أَرَادَ الْعَشَاءَ فَلْيَأْتِ إِلَى يَعْقُوبَ.

۳۷۴۸-۶- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

جَاءَتْ فَاطِمَةُ عليها السلام - تَشْكُو إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله بَعْضَ أَمْرِهَا فَأَعْطَاهَا - رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله كُرَيْسَةً - وَ قَالَ تَعَلَّمِي مَا فِيهَا - فَإِذَا فِيهَا مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ - فَلَا يُؤْذِي جَارَهُ - وَ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ - فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ - وَ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ - فَلْيَقُلْ خَيْراً أَوْ لِيَسْكُتْ.

۳۷۴۹-۷- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدَانَ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ قَالَ:

قَالَ لِي أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام حُسْنُ الْجِوَارِ زِيَادَةٌ فِي الْأَعْمَارِ - وَ عِمَارَةُ الدِّيَارِ.

۳۷۵۰-۸- عَنْهُ عَنِ النَّهِيكِيِّ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنِ الْحَكَمِ الْخَيَّاطِ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام حُسْنُ الْجِوَارِ يَعْمُرُ الدِّيَارَ - وَ يَزِيدُ فِي الْأَعْمَارِ.

خانهٔ یعقوب آید، و در شامگاه هم جار می‌زد که: هرکس شام خواهد، به خانهٔ یعقوب آید.

* * *

۶- از امام صادقعليه‌السلام نقل شده که فاطمهعليها‌السلام نزد رسول خداصلى‌الله‌عليه‌وآله آمد و در برخی ازکارهایش شکایتی به او کرد و رسول خداصلى‌الله‌عليه‌وآله جزوه‌ای به او داد و فرمود: آنچه در آن است، یاد بگیر و بناگاه مشاهده کرد که نوشته است: هرکس ایمان به خدا و روز رستاخیز دارد، همسایهٔ خود را نیازارد، هر کس ایمان به خدا و روز جزا دارد، مهمانش را گرامی شمارد، هرکس ایمان به خدا و روز کیفر و پاداش دارد، باید خوب بگوید یا خموشی جوید.

* * *

۷- ابی مسعود روایت کند که امام صادقعليه‌السلام فرمود:

همسایهٔ خوب بر طول عمرها می‌افزاید و خانه‌ها را آباد می‌سازد.

* * *

۸- امام صادقعليه‌السلام فرمود:

همسایه خوب خانه را آباد و بر طول عمر می‌افزاید.

۳۷۵۱- ۹ - عَنْهُ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ صَالِحِ بْنِ حَمْزَةَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ عَنْ عَبْدٍ صَالِحٍ عليه السلام قَالَ:

قَالَ لَيْسَ حُسْنُ الْجِوَارِ كَفَّ الْأَذَى - وَ لَكِنَّ حُسْنَ الْجِوَارِ - صَبْرُكَ عَلَى الْأَذَى.

۳۷۵۲- ۱۰ - أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْكُوفِيِّ عَنْ عُبَيْسِ بْنِ هِشَامٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله حُسْنُ الْجِوَارِ يَعْمُرُ الدِّيَارَ - وَ يُنْسِئُ فِي الْأَعْمَارِ.

۳۷۵۳- ۱۱ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَفْصٍ عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ الشَّامِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ وَ الْبَيْتُ غَاصٌّ بِأَهْلِهِ اعْلَمُوا أَنَّهُ لَيْسَ مِنَّا - مَنْ لَمْ يُحْسِنْ مُجَاوَرَةَ مَنْ جَاوَرَهُ.

۳۷۵۴- ۱۲ - عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَيْلِ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ الْمُؤْمِنُ مَنْ آمَنَ جَارَهُ بَوَائِقَهُ - قُلْتُ وَ مَا بَوَائِقُهُ - قَالَ ظُلْمُهُ وَ غَشْمُهُ.

۳۷۵۵- ۱۳ - أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ حَنَانِ بْنِ سَدِيرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ:

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله فَشَكَا إِلَيْهِ أَذًى مِنْ جَارِهِ

۹- حسن بن عبدالله، از امام کاظمعليه‌السلام نقل می‌کند که:
خوش همسایگی به این نیست که از آزار همسایه خودداری کنی، بلکه بر آزار او نیز شکیبا باشی.

* * *

۱۰- رسول خداصلى‌الله‌عليه‌وآله فرمود:
خوش همسایگی خانه‌ها را آباد و عمرها را طولانی سازد.

* * *

۱۱- ابی الربیع شامی گوید: امام صادقعليه‌السلام در حالیکه مجلسش پر از جمعیت بود فرمود: همه بدانید که از ما نیست هر کس که با همسایه‌اش خوش رفتاری نکند.

* * *

۱۲- «ابی حمزه» گوید که شنیدم امام صادقعليه‌السلام می‌فرمود:
مؤمن کسی است که همسایه‌اش از بوائق او آسوده باشد، گوید: گفتم: بوائق چیست؟ فرمود: ستم و آزار او.

* * *

۱۳- امام باقرعليه‌السلام، فرمود:
مردی نزد پیامبرصلى‌الله‌عليه‌وآله آمد و از آزار همسایه‌اش شکایت کرد، رسول خداصلى‌الله‌عليه‌وآله به او فرمود: صبر کن، سپس باز آمد و شکایت کرد و فرمود: صبر کن، بار سوم باز آمد و شکایت کرد، پیامبرصلى‌الله‌عليه‌وآله به آن مرد شاکی فرمود:

فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اِصْبِرْ ثُمَّ أَتَاهُ ثَانِيَةً - فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ اِصْبِرْ - ثُمَّ عَادَ إِلَيْهِ فَشَكَاهُ ثَالِثَةً - فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِلرَّجُلِ الَّذِي شَكَا إِذَا كَانَ عِنْدَ رَوَاحِ النَّاسِ إِلَى الْجُمُعَةِ - فَأَخْرِجْ مَتَاعَكَ إِلَى الطَّرِيقِ حَتَّى يَرَاهُ مَنْ يَرُوحُ إِلَى الْجُمُعَةِ - فَإِذَا سَأَلُوكَ فَأَخْبِرْهُمْ - قَالَ فَفَعَلَ فَأَتَاهُ جَارُهُ الْمُؤْذِي لَهُ - فَقَالَ لَهُ رُدَّ مَتَاعَكَ - فَلَكَ اللَّهُ عَلَيَّ أَنْ لَا أَعُودَ.

۳۷۵۶ - ۱۴ - عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْبَجَلِيِّ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ الْوَصَّافِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ؑ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا آمَنَ بِي مَنْ بَاتَ شَبْعَانَ - وَ جَارُهُ جَائِعٌ - قَالَ وَ مَا مِنْ أَهْلِ قَرْيَةٍ يَبِيتُ - وَ فِيهِمْ جَائِعٌ يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

۳۷۵۷ - ۱۵ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ عَنْ سَعْدِ بْنِ طَرِيفٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ؑ قَالَ:

مِنَ الْقَوَاصِمِ الْفَوَاقِرِ - الَّتِي تَقْصِمُ الظَّهْرَ جَارُ السَّوْءِ - إِنْ رَأَى حَسَنَةً أَخْفَاهَا - وَ إِنْ رَأَى سَيِّئَةً أَفْشَاهَا.

۳۷۵۸ - ۱۶ - عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَيْلِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ؑ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ جَارِ السَّوْءِ فِي دَارِ إِقَامَةٍ - تَرَاكَ عَيْنَاهُ وَ يَرْعَاكَ قَلْبُهُ - إِنْ رَآكَ بِخَيْرٍ سَاءَهُ وَ إِنْ رَآكَ بِشَرٍّ سَرَّهُ.

روز جمعه هنگامی که مردم برای نماز جمعه می‌روند، اثاث خانهٔ خود را بر سر راه گذار تا هرکس به نماز جمعه می‌رود، آن را بنگرد و چون از تو بپرسند، به آنها وضع خود را گزارش ده، فرمود: چنین کرد و همسایهٔ آزار دهنده‌اش آمد و به او گفت: اثاث خود را برگردان، من با خدای خود پیمان می‌بندم که دیگر تو را آزار نرسانم.

* * *

۱۴- امام صادق علیه السلام حدیث کرده که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
ایمان ندارد کسی که سیر بخوابد و همسایه‌اش گرسنه باشد.
فرمود: اهل یک آبادی که شب را بگذارنند و در میان ایشان گرسنه‌ای باشد خداوند روز قیامت به آنها نظر رحمت نکند.

* * *

۱۵- امام صادق علیه السلام فرمود:
از بلاهای کمر شکن که پشت انسان را خم می‌کند همسایه بد است، اگر خوبی و خوشرفتاری را بیند، نهان سازد و اگر بدی از انسان ببیند فاش سازد.

* * *

۱۶- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: به خدا پناه برم از همسایهٔ بد در اقامت گاه زندگی، چشمش تو را بیند، و دلش به تو توجه دارد، اگر خوشی را در تو بیند بدش می‌آید و اگر در تو بدی و بدحالی بیند خوشش آید.

بَابُ حَدِّ الْجِوَارِ

۳۷۵۹-۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ عَمْرِو ابْنِ عِكْرِمَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ ﷺ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كُلُّ أَرْبَعِينَ دَاراً جِيرَانٌ- مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ- وَ عَنْ يَمِينِهِ وَ عَنْ شِمَالِهِ.

۳۷۶۰-۲- وَعَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ:

حَدُّ الْجِوَارِ أَرْبَعُونَ دَاراً- مِنْ كُلِّ جَانِبٍ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ- وَ مِنْ خَلْفِهِ وَ عَنْ يَمِينِهِ وَ عَنْ شِمَالِهِ بَابُ حُسْنِ الصَّحَابَةِ وَ حَقِّ الصَّاحِبِ فِي السَّفَرِ.

بَابُ حُسْنِ الصَّحَابَةِ وَ حَقِّ الصَّاحِبِ فِي السَّفَرِ

۳۷۶۱-۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ مَرْوَانَ قَالَ:

أَوْصَانِي أَبُو عَبْدِاللَّهِ ﷺ فَقَالَ أُوصِيكَ بِتَقْوَى اللَّهِ- وَ أَدَاءِ الْأَمَانَةِ وَ صِدْقِ الْحَدِيثِ- وَ حُسْنِ الصَّحَابَةِ لِمَنْ صَحِبْتَ- وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ.

۳۷۶۲-۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ حَرِيزٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ﷺ قَالَ:

مَنْ خَالَطْتَ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ- أَنْ تَكُونَ يَدُكَ الْعُلْيَا عَلَيْهِ فَافْعَلْ.

حدّ همسایگی

۱- امام صادقعليه السلام حدیث می‌کند که، رسول خداصلى الله عليه وآله فرمود:

هر چهل خانه، همسایه باشند از برابر او و دنبال سرش و از سمت راست و چپش (یعنی از هر طرف تا چهل خانه)

* * *

۲- امام باقرعليه السلام فرمود: هر چهل خانه، همسایه باشند، از روبرو و پشت سر و از سمت راست و چپ.

خوش رفتاری و حقّ رفیق در سفر

۱- «عمّار بن مروان» گوید: امام صادقعليه السلام به من سفارش کرد و فرمود:

تو را سفارش می‌کنم به پرهیزکاری از خدا و پرداخت امانت و راستی در گفتار و خوش رفتاری با رفیق و لا قوّة الّا بالله.

* * *

۲- امام باقرعليه السلام فرمود:

با هر کس که آمیزش داشتی اگر بتوانی دست خیر خود را بر سر او گذاری و به او سود برسانی بکن.

* * *

۳۷۶۳-۳- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا اصْطَحَبَ اثْنَانِ - إِلَّا كَانَ أَعْظَمُهُمَا أَجْراً وَ أَحَبُّهُمَا إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - أَرْفَقَهُمَا بِصَاحِبِهِ.

۳۷۶۴-۴- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَقُّ الْمُسَافِرِ أَنْ يُقِيمَ عَلَيْهِ - أَصْحَابُهُ إِذَا مَرِضَ ثَلَاثاً.

۳۷۶۵-۵- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عَنْ آبَائِهِ عليهم السلام أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام:

صَاحَبَ رَجُلاً ذِمِّيّاً - فَقَالَ لَهُ الذِّمِّيُّ - أَيْنَ تُرِيدُ يَا عَبْدَ اللَّهِ - فَقَالَ أُرِيدُ الْكُوفَةَ - فَلَمَّا عَدَلَ الطَّرِيقُ بِالذِّمِّيِّ - عَدَلَ مَعَهُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام فَقَالَ لَهُ الذِّمِّيُّ - لَسْتَ زَعَمْتَ أَنَّكَ تُرِيدُ الْكُوفَةَ فَقَالَ لَهُ بَلَى - فَقَالَ لَهُ الذِّمِّيُّ - فَقَدْ تَرَكْتَ الطَّرِيقَ - فَقَالَ لَهُ قَدْ عَلِمْتُ قَالَ فَلِمَ عَدَلْتَ مَعِي - وَ قَدْ عَلِمْتَ ذَلِكَ - فَقَالَ لَهُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام هَذَا مِنْ تَمَامِ حُسْنِ الصُّحْبَةِ - أَنْ يُشَيِّعَ الرَّجُلُ صَاحِبَهُ - هُنَيْئَةً إِذَا فَارَقَهُ - وَ كَذَلِكَ أَمَرَنَا نَبِيُّنَا ﷺ فَقَالَ لَهُ الذِّمِّيُّ - هَكَذَا قَالَ قَالَ نَعَمْ - قَالَ الذِّمِّيُّ لَا جَرَمَ أَنَّمَا تَبِعَهُ - مَنْ تَبِعَهُ لِأَفْعَالِهِ الْكَرِيمَةِ - فَأَنَا أُشْهِدُكَ أَنِّي عَلَى دِينِكَ - وَ رَجَعَ الذِّمِّيُّ مَعَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام فَلَمَّا عَرَفَهُ أَسْلَمَ.

۳- امام صادق علیه السلام حدیث می کند که: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
دو کس با هم همراه و رفیق نشوند جز اینکه مزد بزرگتر و دوستی بیشتر به درگاه خدا از آنِ آن کسی است که به دوست خود مدارا و سازش بیشتری داشته باشد.

۴- امام صادق علیه السلام حدیث کند که: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: حقّ مسافر است که چون بیمار شود تا سه روز همسفرانش با او بمانند و بپایند (به انتظار اینکه بهبودی یابد و با آنها بیاید)

۵- امام صادق علیه السلام از پدرانش حدیث می کند که: امیرالمؤمنین علیه السلام با یک ذمّی (کتابیِّ پناهنده به اسلام) هم سفر شد و آن ذمّی به وی گفت: ای بندهٔ خدا به کجا می‌روی؟ در پاسخ او گفت: به کوفه می‌روم. و چون ذمّی به راه دیگری رفت، امیرالمؤمنین هم او را همراهی کرد که در نتیجه آن ذمّی گفت: راه کوفه را رها کردی؟ فرمود: می‌دانم، گفت: پس چرا با اینکه می‌دانی به راه من آمدی؟ امیرالمؤمنین در پاسخش گفت: این از کمال خوش رفاقتی است که مردی رفیق راه خود را هنگام جدائی چند گامی بدرقه کند، پیامبر ما صلی الله علیه و آله به ماها چنین دستور داده است؛ ذمّی به او گفت: مطلب این است؟ فرمود: آری، آن ذمّی گفت: البته هر کس از آن حضرت پیروی کرده به خاطر اعمال بزرگواری او بوده است، من تو را گواه می‌گیرم که بر کیش تو ام و آن ذمّی با امیرالمؤمنین علیه السلام برگشت و چون او را شناخت اسلام آورد.

* * *

بَابُ التَّكَاتُبِ

۳۷۶۶-۱-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

التَّوَاصُلُ بَيْنَ الْإِخْوَانِ- فِي الْحَضَرِ التَّزَاوُرُ- وَ فِي السَّفَرِ التَّكَاتُبُ.

۳۷۶۷-۲- ابْنُ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

رَدُّ جَوَابِ الْكِتَابِ وَاجِبٌ كَوُجُوبِ رَدِّ السَّلَامِ- وَ الْبَادِي بِالسَّلَامِ أَوْلَى بِاللَّهِ وَ رَسُولِهِ.

بَابُ النَّوَادِرِ

۳۷۶۸-۱-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْوَشَّاءِ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله - يَقْسِمُ لَحَظَاتِهِ بَيْنَ أَصْحَابِهِ- فَيَنْظُرُ إِلَى ذَا وَ يَنْظُرُ إِلَى ذَا بِالسَّوِيَّةِ- قَالَ وَ لَمْ يَبْسُطْ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله رِجْلَيْهِ بَيْنَ أَصْحَابِهِ قَطُّ- وَ إِنْ كَانَ لَيُصَافِحُهُ الرَّجُلُ- فَمَا يَتْرُكُ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله يَدَهُ مِنْ يَدِهِ- حَتَّى يَكُونَ هُوَ التَّارِكَ- فَلَمَّا فَطَنُوا لِذَلِكَ كَانَ الرَّجُلُ إِذَا صَافَحَهُ قَالَ بِيَدِهِ- فَنَزَعَهَا مِنْ يَدِهِ.

۳۷۶۹-۲- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَمَّرِ بْنِ خَلَّادٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام قَالَ:

إِذَا كَانَ الرَّجُلُ حَاضِراً فَكَنِّهِ- وَ إِذَا كَانَ غَائِباً فَسَمِّهِ.

نامه نگاری

۱- امام صادقعليه السلام فرمود: پیوند میان برادران دینی در وطن دیدار از یکدیگر است و در هنگام سفر، نامه نگاری با هم.

۲- امام صادقعليه السلام فرمود: جواب دادن به نامه مانند جواب سلام واجب است، و آنکه آغاز سلام کند به خدا و رسولش نزدیکتر است.

نوادر

۱- امام صادقعليه السلام فرمود: پیامبر نگاه خود را میان اصحابش تقسیم می‌کرد و به این و آن یکسان نگاه می‌کرد.

فرمود: رسول خداصلى الله عليه وآله هرگز میان اصحابش پای خود را دراز نمی‌کرد و اگر مردی به آن حضرت دست می‌داد، رسول خداصلى الله عليه وآله دست از دستش نمی‌کشید تا او دست حضرت را رها سازد وچون مردم به این شیوه آشنا شدند هر کس با آن حضرت دست می‌داد زود دست خود را می‌کشید.

۲- ابی الحسنعليه السلام فرمود: مرد وقتی حاضر است با کنیه از او نام برید و چون غائب است او را با نامش بخوانید.

توضیح: کنیه و لقب و اسم در میان عرب اینطور مرسوم بوده که هر فرزندی که به دنیا می‌آمد برایش کنیه و لقب و اسم در نظر می‌گرفتند کنیه در پسران اولش اب و در دختران اولش ام آورده می‌شد و لقب عنوان ارزشی او بود ونام هم اسم آن فرزند که جنبه عمومی داشت.

مثلاً به حضرت علی با کنیه بصورت اباالحسن و لقب به صورت امیرالمؤمنین یاد می‌شود، یا در مورد حضرت فاطمه ام ابیها و لقب، زهراء و زکیّه می‌گویند.

۳۷۷۰-۳-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَحَبَّ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ فَلْيَسْأَلْهُ- عَنِ اسْمِهِ وَ اسْمِ أَبِيهِ- وَ اسْمِ قَبِيلَتِهِ وَ عَشِيرَتِهِ- فَإِنَّ مِنْ حَقِّهِ الْوَاجِبِ- وَ صِدْقِ الْإِخَاءِ أَنْ يَسْأَلَهُ عَنْ ذَلِكَ- وَ إِلَّا فَإِنَّهَا مَعْرِفَةُ حُمْقٍ.

۳۷۷۱-۴-عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ قُدَامَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ؑ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْماً لِجُلَسَائِهِ تَدْرُونَ مَا الْعَجْزُ- قَالُوا اللَّهُ وَ رَسُولُهُ أَعْلَمُ- فَقَالَ الْعَجْزُ ثَلَاثَةٌ- أَنْ يَبْدُرَ أَحَدُكُمْ بِطَعَامٍ- يَصْنَعُهُ لِصَاحِبِهِ فَيُخْلِفَهُ وَ لَا يَأْتِيَهُ- وَ الثَّانِيَةُ أَنْ يَصْحَبَ الرَّجُلُ مِنْكُمُ الرَّجُلَ- أَوْ يُجَالِسَهُ يُحِبُّ أَنْ يَعْلَمَ- مَنْ هُوَ وَ مِنْ أَيْنَ هُوَ- فَيُفَارِقَهُ قَبْلَ أَنْ يَعْلَمَ ذَلِكَ- وَ الثَّالِثَةُ أَمْرُ النِّسَاءِ- يَدْنُو أَحَدُكُمْ مِنْ أَهْلِهِ- فَيَقْضِي حَاجَتَهُ وَ هِيَ لَمْ تَقْضِ حَاجَتَهَا- فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ فَكَيْفَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ - قَالَ يَتَحَوَّشُ وَ يَمْكُثُ- حَتَّى يَأْتِيَ ذَلِكَ مِنْهُمَا جَمِيعاً- قَالَ وَ فِي حَدِيثٍ آخَرَ- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - إِنَّ مِنْ أَعْجَزِ الْعَجْزِ رَجُلاً- لَقِيَ رَجُلاً فَأَعْجَبَهُ نَحْوُهُ فَلَمْ يَسْأَلْهُ- عَنِ اسْمِهِ وَ نَسَبِهِ وَ مَوْضِعِهِ

۳- رسول خداﷺ فرمود:
هرگاه یکی از شما برادر مسلمانش را دوست بدارد باید نام او و نام پدرش و نام تیره و تبارش را بپرسد زیرا حقّ واجب و وظیفهٔ برادر ی این است که او را از اینها بپرسد تا خوب او را بشناسد و گرنه این شناسائی احمقانه است.

۴- علی بن الحسینؑ حدیث کند که: رسول خداﷺ یک روز به همنشین‌های خود فرمود: می‌دانید عجز و ناتوانی کدام است؟ گفتند: خدا و رسولش داناترند، فرمود: عجز و درماندگی سه چیز است:
الف - یکی از شماها بکوشد و خوراکی برای رفیق خود آماده سازد و او نیاید از آن بخورد و خلف وعده کند.
ب - اینکه مردی از شما با دیگری رفیق و هم‌صحبت شود یا همنشین گردد و دوست داشته باشد که بداند او کیست و از کجاست و پیش از آنکه این را بداند از او جدا شود.
ج - دربارهٔ کار زنهاست، یکی از شماها به زن خود درآید و حاجتش برآید (یعنی انزال کندو از عمل فارغ گردد) با اینکه آن زن هنوز کامیاب نشده و آتش شهوتش فرو ننشسته است؛ عبدالله بن عمرو بن عاص عرض کرد: این مطلب چگونه است؟ فرمود: خودداری و درنگ کند تا از هر دو انزال شود.
فرمود: در حدیث دیگر است که رسول خداﷺ فرموده است: از بدترین درماندگی است که مردی با مردی برخورد کند و از او خوشش آید و او را بپسندد و از نام و نسب او نپرسد.

۳۷۷۲-۵ - وَ عَنْهُ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ:
سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ مُوسَى عليه السلام يَقُولُ لَا تُذْهِبِ الْحِشْمَةَ بَيْنَكَ وَ بَيْنَ أَخِيكَ - أَبْقِ مِنْهَا فَإِنَّ ذَهَابَهَا - ذَهَابُ الْحَيَاءِ.

۳۷۷۳-۶ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ عَبْدِاللَّهِ ابْنِ وَاصِلٍ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ:
قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام لَا تَثِقْ بِأَخِيكَ كُلَّ الثِّقَةِ - فَإِنَّ صِرْعَةَ الِاسْتِرْسَالِ لَنْ تُسْتَقَالَ.

۳۷۷۴-۷ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ مُعَلَّى بْنِ خُنَيْسٍ وَ عُثْمَانَ بْنِ سُلَيْمَانَ النَّخَّاسِ عَنْ مُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ وَ يُونُسَ بْنِ ظَبْيَانَ قَالَا:
قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام اخْتَبِرُوا إِخْوَانَكُمْ بِخَصْلَتَيْنِ - فَإِنْ كَانَتَا فِيهِمْ وَ إِلَّا فَاعْزُبْ ثُمَّ اعْزُبْ ثُمَّ اعْزُبْ - مُحَافَظَةِ عَلَى الصَّلَوَاتِ فِي مَوَاقِيتِهَا وَ الْبِرِّ بِالْإِخْوَانِ - فِي الْعُسْرِ وَ الْيُسْرِ.

بَابٌ

۳۷۷۵-۱ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ جَمِيلِ ابْنِ دَرَّاجٍ قَالَ:
قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام لَا تَدَعْ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ - وَ إِنْ كَانَ بَعْدَهُ شِعْرٌ.

۵- سماعه گوید: از امام کاظم علیه السلام شنیدم می‌فرمود:
یک باره پردهٔ احترام را از میان خود و برادرانت بر مدار و آن را بر جای گذار زیرا رفتن آن مایهٔ بی حیائی و بی شرمی است.

* * *

۶- امام صادق علیه السلام فرمود: یک باره به برادرت اعتماد مکن و احتیاط را از دست مده زیرا به زمین خوردن از راه بی بند و باری و خود رها کردن جبران‌پذیر نیست.

* * *

۷- مفضل بن عمر و یونس بن ظبیان گفتند: امام صادق علیه السلام فرمود:
برادران خود را با دو خصلت بیازمائید، اگر در آنها باشند که بسیار خوب است و اگر نه دور شوید، دور شوید، دور شوید: یکی مراقبت به نمازهای خود، در وقت، و دیگر احسان به برادران دینی در تنگدستی و توانگری.

باب

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:
بسم الله الرحمن الرحیم را در آغاز سخن وامگذار گرچه پس از شعری باشد.

۳۷۷۶- ۲ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ يُوسُفَ بْنِ عَبْدِ السَّلَامِ عَنْ سَيْفِ بْنِ هَارُونَ مَوْلَى آلِ جَعْدَةَ قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام أُكْتُبْ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ - مِنْ أَجْوَدِ كِتَابِكَ وَ لَا تَمُدَّ الْبَاءَ - حَتَّى تَرْفَعَ السِّينَ.

۳۷۷۷- ۳ - عَنْهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ السَّرِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ لَا تَكْتُبْ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ - لِفُلَانٍ وَ لَا بَأْسَ أَنْ تَكْتُبَ عَلَى ظَهْرِ الْكِتَابِ لِفُلَانٍ.

۳۷۷۸- ۴ - عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنِ النَّضْرِ بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبَانِ بْنِ عُثْمَانَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ السَّرِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

لَا تَكْتُبْ دَاخِلَ الْكِتَابِ - لِأَبِي فُلَانٍ وَ اُكْتُبْ إِلَى أَبِي فُلَانٍ - وَ اُكْتُبْ عَلَى الْعُنْوَانِ لِأَبِي فُلَانٍ.

۳۷۷۹- ۵ - عَنْهُ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ:

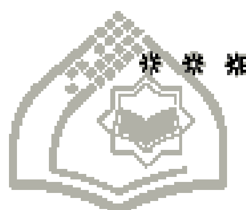
سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام عَنِ الرَّجُلِ يَبْدَأُ بِالرَّجُلِ فِي الْكِتَابِ - قَالَ لَا بَأْسَ بِهِ ذَلِكَ مِنَ الْفَضْلِ - يَبْدَأُ الرَّجُلُ بِأَخِيهِ يُكْرِمُهُ.

۲- امام صادق عليه السلام فرمود:
بسیم الله الرحمن الرحیم را به بهترین خطّ خود بنویس و باء آن را مکش تا سین آن را بلند سازی.

* * *

۳- امام صادق عليه السلام فرمود:
ننویس بسم الله الرحمن الرحیم لفلان، و باکی نیست که در پشت آن بنویسی از فلان کس.

* * *

۴- امام صادق عليه السلام فرمود:
در درون نامه ننویس،(لأبي فلان) بنویس (الی ابی فلان) و در آدرس بنویس (لأبي فلان).

* * *

۵- سماعه گوید: از امام صادق عليه السلام پرسیدم: مردی با دیگری آغاز نامه نگاری کند؟ فرمود: باکی ندارد این خود فضل و احسانی است که مردی برادر خود را با نوشتن نامه‌ای اکرام کند و گرامی بدارد.

* * *

۳۷۸۰-۶-عَنْهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبَانِ بْنِ الْأَحْمَرِ عَنْ حَدِيدِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

لَا بَأْسَ بِأَنْ يَبْدَأَ الرَّجُلُ بِاسْمِ صَاحِبِهِ-فِي الصَّحِيفَةِ قَبْلَ اسْمِهِ.

۳۷۸۱-۷-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُرَازِمِ بْنِ حَكِيمٍ قَالَ:

أَمَرَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام -بِكِتَابٍ فِي حَاجَةٍ-فَكُتِبَ ثُمَّ عُرِضَ عَلَيْهِ وَ لَمْ يَكُنْ فِيهِ اسْتِثْنَاءٌ-فَقَالَ كَيْفَ رَجَوْتُمْ أَنْ يَتِمَّ هَذَا-وَ لَيْسَ فِيهِ اسْتِثْنَاءٌ-انْظُرُوا كُلَّ مَوْضِعٍ لَا يَكُونُ فِيهِ اسْتِثْنَاءٌ-فَاسْتَثْنُوا فِيهِ.

۳۷۸۲-۸-عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا عليه السلام أَنَّهُ كَانَ يُتَرِّبُ الْكِتَابَ-وَ قَالَ:

لَا بَأْسَ بِهِ.

۳۷۸۳-۹-عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَطِيَّةَ:

أَنَّهُ رَأَى كُتُباً لِأَبِي الْحَسَنِ عليه السلام -مُتَرَّبَةً.

بَابُ النَّهْيِ عَنْ إِحْرَاقِ الْقَرَاطِيسِ الْمَكْتُوبَةِ.

۳۷۸۴-۱-مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ ابْنِ عُتْبَةَ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام قَالَ:

سَأَلْتُهُ عَنِ الْقَرَاطِيسِ-تَجْتَمِعُ هَلْ تُحْرَقُ بِالنَّارِ-وَ فِيهَا شَيْءٌ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ-قَالَ لَا تُغْسَلُ بِالْمَاءِ أَوَّلاً قَبْلُ.

۶- امام صادق علیه السلام فرمود: باکی ندارد که کسی نام طرف خود را در نامه‌اش پیش از نام خودش بنویسد.

* * *

۷- «مرازم بن حکیم» گوید: امام صادق علیه السلام فرمود:
نامه‌ای برای انجام حاجتی بنویسند، نامه نوشتند و به نظر آنحضرت رساندند ولی در نامه کلمه انشاء الله ننوشته بودند، فرمود: چگونه امیدوارید که اینکار به نتیجه برسد با اینکه انشاءالله در آن نیست.

* * *

۸- امام رضا علیه السلام نامه را (برای خشک شدن جوهرش) خاکی می‌کرد و می‌فرمود: عیب ندارد (این کار برای خوشکانیدن مرکّب آن بوده است).

* * *

۹- علی بن عطیّه نامه هائی از ابوالحسن علیه السلام دیده بود که روی آن خاک افشانده بودند.

نهی از سوزاندن کاغذهای نوشته شده

۱- «عبدالملک بن عتبه» گوید: از ابی الحسن علیه السلام پرسیدم از کاغذهائی که انباشته می‌شود: آیا سوخته شوند با اینکه چیزی از ذکر خدا درآنهاست؟ فرمود: نه، آنها را اوّل با آب بشویند (و سپس بسوزانند)

۳۷۸۵-۲- عَنْهُ عَنِ الْوَشَّاءِ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِاللَّهِ عليه السلام يَقُولُ لَا تُحْرِقُوا الْقَرَاطِيسَ- وَ لَكِنِ امْحُوهَا وَ حَرِّقُوهَا.

۳۷۸۶-۳- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ زُرَارَةَ قَالَ:

سُئِلَ أَبُو عَبْدِاللَّهِ عليه السلام -عَنِ الاِسْمِ مِنْ أَسْمَاءِ اللَّهِ- يَمْحُوهُ الرَّجُلُ بِالتُّفْلِ- قَالَ امْحُوهُ بِأَطْهَرِ مَا تَجِدُونَ.

۳۷۸۷-۴- عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ عليه السلام قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله امْحُوا كِتَابَ اللَّهِ تَعَالَى وَ ذِكْرَهُ- بِأَطْهَرِ مَا تَجِدُونَ- وَ نَهَى أَنْ يُحْرَقَ كِتَابُ اللَّهِ- وَ نَهَى أَنْ يُمْحَى بِالْأَقْلَامِ.

۳۷۸۸-۵- عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى عليه السلام فِي الظُّهُورِ الَّتِي فِيهَا- ذِكْرُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ قَالَ: اغْسِلْهَا

تَمَّ كِتَابُ الْعِشْرَةِ وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ وَ الْمِنَّةُ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ.

۲- «عبدالله بن سنان» گوید: شنیدم امام صادقعليه السلام می‌فرمود:
کاغذهای نوشته را نسوزانید ولی نوشته را محو کنید و سپس بسوزانید.

* * *

۳- زراره گوید: از امام صادقعليه السلام از یکی از نام های خداوند پرسیده شد که مردی آن را با آب دهان خود محو می‌کند؟
فرمود: آن را با پاکترین چیزی که در دسترس دارید پاک کنید.

* * *

۴- امام صادقعليه السلام حدیث می‌کند که رسول خداصلى الله عليه وآله فرمود:
نوشتهٔ کلمهٔ قرآن را با پاکترین وسیله که در دسترس دارید پاک کنید و از سوزاندن قرآن و یا محو آن با قلم (سیاه کردن) نهی فرمود:

* * *

۵- امام کاظمعليه السلام دربارهٔ آنچه از نام خدا بر پشت آن نوشته شده فرمود:
آن را با آب بشوی.

پایان جلد چهارم

